

C
11.

J.R.

Den dansk-tydske Krig

i Aarene 1848—50.

Udarbejdet paa Grundlag af officielle Documenter
og med Krigsministeriets Tilladelse

udgivet af

Generalstaben.

3die Del. Krigen i 1850.

HÅNDBIBLIOTEKET

~~Indholdet af denne bog er~~
~~indlagt i det kongelige bibliotek~~

Kjøbenhavn.

J. H. Schultz's Bogtrykkeri.

1880.

Dette Afsnit er udarbejdet i Generalstabens taktiske Afdeling af Captain C. A. S. Dalberg af Generalstaben med Understøttelse af Captain J. C. Pingel af Fodfolket.

Indhold.

	Side.
Gjæringen i Hertugdømmerne. — Foranstaltninger, hovedsagelig af militair Natur, i Anledning af Vaabenstilstanden. — Vanskeligheder ved Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden; — Forhandlinger for at fjerne disse; — Bestyrelsescommissionens Installation. — Forhold ved den danske Hær indtil Armecorpssets Opløsning.	
Statholderskabet underrettes af Grev Brandenburg om de i Berlin afsluttede Conventioner.....	3.
Statholderskabet gjør Indsigelse mod de afsluttede Conventioner.....	4.
Skrivelse fra Grev Brandenburg, hvorved Statholderskabet underrettes om den stedfundne Ratification af Conventionerne ..	5.
Circularnote fra Statholderskabet til de tyske Magter i Anledning af de afsluttede Conventioner.....	6.
Den slesvig-holstenske Landsforsamlings Optræden imod de afsluttede Conventioner.....	7.
Statholderskabet opgiver Tanken om at gjøre væbnet Modstand imod Udførelsen af Vaabenstilstanden, men vedbliver dog at lægge Hindringer ivejen for denne..	9.
Forhandlinger imellem de Højstbefalende paa begge Sider i Anledning af Vaabenstilstanden.....	11.
Møde i Bredstrup Mølle den 23de Juli af de fra begge Sider udnævnte Commissairer.....	12.

	Side.
Beslutning om at søge Stridspunkterne afgjorte ad diplomatisk Vej.....	15.
Forholdene ved General Flindts Corps.....	15.
Forholdene ved Fredericia.....	20.
Forholdene paa Als.....	21.
Henlæggelse af enkelte Troppeafdelinger til Kolding og Omegn.....	25.
Preussen knytter atter den diplomatiske Forbindelse med Danmark.....	28.
Forhandlinger angaaende den svensk-norske Troppstyrkes Forøgelse i Slesvig til 4000 Mand.....	29.
Forhandlinger om Bestyrelsescommissionens Sammensætning, Blokadens øjeblikkelige Ophævelse, m. m..	30.
Vanskeligheder ved Fangernes Udveksling.....	31.
Indsættelsen af Bestyrelsescommissionen møder Vanskeligheder; — Forhandlinger i den Anledning.....	34.
Fangerne udvexles.....	41.
Proclamation fra Statholderskabet til Slesvigs Beboere	43.
Installationen af Bestyrelsescommissionen fuldbyrdes ..	44.
Proclamation fra Kongen til Slesvigs Beboere.....	46.
Oversendelsen af den svensk-norske Troppstyrke til Slesvig.....	47.
Armeebefaling af 9de August.....	50.
Forskjellige Bestemmelser og Foranstaltninger med Hensyn til Udførelsen af Armeebefalingen af 9de August	56.
Forskjellige Bestemmelser hovedsagelig i personel Henseende.....	62.
Armeebefalingen af 9de August træder i Kraft; — Marchen til Standquartererne m. m.....	66.
Belejringstilstanden paa Als hæves.....	70.

Forholdenes Udvikling i Hertugdømmet Slesvig; den passive Modstand mod Bestyrelsescommissionen; de preussiske Occupationstroppers Optræden; — Reclamationer i den Anledning. — Statholderskabet aabner Underhandlinger i Kjøbenhavn.

De oprørske Embedsmænds og Befolkningens Optræden ligeoverfor Bestyrelsescommissionen.....	72.
--	-----

	Side.
Forskjellige Bestemmelser af Bestyrelsescommissionen; — dennes vanskelige Stilling.....	75.
Bestyrelsescommissionen beslutter at anvende militair Execution	77.
En ny Borgmester indsættes i Husum	77.
Forsøg paa at indsætte en ny Postmester i Tønning ..	78.
Forsøg paa at indsætte en ny Amtmand i Tønder.....	81.
Mishandling af en af Bestyrelsescommissionen til Byen Slesvig sendt Embedsmand	88.
Bestyrelsescommissionen opgiver foreløbigt ethvert For- søg paa at regjere i Sydslesvig; — den 'forlanger nye Forholdsordrer	91.
Den danske Regjerings Stilling med Hensyn til den hele politiske Situation	94.
Fortrolige Meddelelser fra Baron Meyendorff.....	95.
Baron Pechlin sendes som overordenlig Gesandt til Berlin	96.
Forskjellige Skridt fra dansk Side for at fremkalde en Bedring af Tilstanden i Sydslesvig.....	98.
Andragende fra Bestyrelsescommissionen til det preus- siske Cabinet om Oberst Lebbins Fjernelse m. m. . .	101.
De preussiske Tropper i Sydslesvig forstærkes; General Hahn udnævnes til Højstcommanderende i Oberst Leb- bins Sted.....	104.
Den danske Regjering søger at erholde Østerrigs Med- virkning til Statholderskabets Fjernelse.....	106.
Bestyrelsescommissionen gjør atter et forgjæves Forsøg paa at udstrække sin Myndighed til Sydslesvig.....	107.
Collectiv Note fra Bestyrelsescommissionen for at sikkre Slesvig mod et Angreb fra den slesvig-holstenske Hærs Side.....	109.
Skrivelse fra Grev Reventlow og Hr. Beseler til Hs. Majestæt Kongen ..	112.
Svarskrivelse til Grev Reventlow og Hr. Beseler	112.
Ny Skrivelse fra Grev Reventlow og Hr. Beseler.....	113.
Cabinetsskrivelse til Grev Reventlow og Hr. Beseler..	113.
Forslag fra de slesvig-holstenske Tillidsmænd	113.
Cabinetsskrivelse til de slesvig-holstenske Tillidsmænd.	114.
Svar fra de slesvig-holstenske Tillidsmænd.....	114.

Begivenheder og Forhold ved den danske Hær fra Armeecorpsets Opløsning indtil Udgangen af Marts 1850.

Overvejelser og Forslag m. m. med Hensyn til Forsva- ret af Als	115.
Forsvarsplan for Als.....	121.
Forstærkning ankommer til Als.....	129.
Generalcommandoen paa Als overtages af General Schlepppegrell	131.
Befæstningsarbejder ved Sønderborg	131.
Befæstningsarbejder ved Fredericia	137.
Fredericias Armering	141.
Forhandlinger i Anledning af en eventuel Tilbagemarche af det svensk-norske Troppcorps	144.
Delvis Indkaldelse af Mandskab og Mobilisering af en Del af Hæren.....	145.
Dislocationen paa Als i Slutningen af December.....	150.
Troppers Overførsel fra Sjælland til Fyen m. m.....	152.
Indkaldelse af Slesvigere til Hæren	154.
Behandlingen af de til Als ankomne Flygtninge	156.
Overvejelser med Hensyn til Sikkring af Centralkassen i Flensborg	157.
Corpset paa Als sættes paa Feltfod; yderligere Over- vejelser og Foranstaltninger med Hensyn til Øens Sikkring.....	158.
Frugtesløse Reclamationer i Berlin angaaende Tilstan- den i Sydslesvig.....	163.
Efterretningerne om et Indfald af Insurgenterne i Sles- vig lyde bestemtere; — Foranstaltninger fra dansk Side i den Anledning	164.
En delvis Permittering af Mandskab besluttes, men op- gives atter	170.
Overvejelser angaaende en eventuel Sløjfning af de fjend- lige Værker ved Bov.....	174.
General Krogh udsees til at overtage Posten som com- manderende General	175.
Forandringer ved Als's Befæstning efter Isens For- svinden	176.

Fredsunderhandlingerne i Berlin. — Skridt fra den danske Regerings Side i Anledning af Tilstanden i Hertugdømmerne og den hele politiske Situation. — Forhandlinger i Kjøbenhavn med holstenske Afsendinge. — Freden sluttes. — Forhandlinger om Arvefølgespørgsmaalet.

Uenighed i det danske Cabinet med Hensyn til de forestaaende Fredsunderhandlinger.....	178.
Baron Pechlin, Kammerherre Reedtz og Generalauditeur Scheel afrejse til Berlin som Befuldmægtigede ved Fredsunderhandlingerne ...	179.
Instruction for de danske Fredsunderhandlere ..	180.
Underhandlingernes Paabegyndelse udsættes for at afvente Forbundscommissionens Installation.....	185.
Kammerherre Usedom udnævnes til preussisk Befuldmægtiget ved Fredsunderhandlingerne	186.
1ste Conference hos Lord Westmoreland den 17de Januar; de danske Forslag angaaende Slesvigs fremtidige Stilling	187.
Forbundscommissionen erklærer sig incompetent til at anerkjende Conventionen af 10de Juli.....	191.
Forbundscommissionen vægrer sig ved at anerkjende Kammerherre Bülow som Kongens Befuldmægtigede for Holsten og Lauenborg	191.
Kammerherre Bülow beordres foreløbigt at forblive i Frankfurt.....	193.
Det storbritanniske Cabinet foreslaaer en Forlængelse af Vaabenstilstanden.....	193.
Preussen erhoder Fuldmagt til ogsaa paa Tydsklands Vegne at føre Fredsunderhandlingerne; — Baron Pechlin trænger forgjæves paa disses hurtige Fremme	195.
2den Conference den 19de Februar; de preussiske Modforslag med Hensyn til Slesvigs fremtidige Stilling..	196.
Preussisk Memorandum af 4de Marts.....	200.
Præsident Vollpracht sendes som Commissair til Hertugdømmerne; — Protest fra dansk Side i den Anledning.....	201..

	Side.
Skridt fra Ruslands Side til Støtte for Danmark.....	203.
Nye Overgreb fra Statholderskabets Side.....	204.
Den preussiske General Rauch sendes til Kiel	205.
De preussiske Tropper i Sydslesvig concentreres; uheldige Følger deraf.....	207.
Beslutning fra den danske Regjerings Side om forskellige Foranstaltninger af militair Natur.....	209.
Diplomatiske Skridt fra dansk Side i Anledning af Statholderskabets Overgreb.....	209.
3die og 4de Conference henholdsvis den 8de og 17de Marts; Forslag fra dansk Side angaaende Holsten og Lauenborg.....	210.
De danske Befuldmægtigedes Svar paa de preussiske Modforslag og Memorandumet af 4de Marts.....	213.
5te Conference den 23de Marts.....	214.
Preussens Ønske om at komme bort fra Præliminarierne træder stedse tydeligere frem.....	215.
Overvejelser i det danske Cabinet i Anledning af Fredsunderhandlingernes Gang.....	216.
6te Conference den 3die April.....	221.
Fortrolig Sammenkomst mellem begge Parters Underhandlere den 9de April.....	222.
Forbundscommissionen giver Statholderskabet Tilhold om at afholde sig fra Regjeringshandling i Slesvig	226.
7de Conference den 17de April; Forslag fra Preussens Side om en slet og ret Fred.....	227.
8de Conference den 28de April.....	232.
Kammerherre Reedtz kaldes til Kjøbenhavn for at conferere angaaende Underhandlingernes Stilling; — dansk Circulair-Depeche af 29de April.....	234.
Overvejelser i det danske Cabinet om Nødvendigheden af Rustninger; disse beslutes.....	236.
General Below ankommer til Kjøbenhavn som Overbringer af en Skrivelse af 6te Maj fra Kongen af Preussen.....	239.
Svarskrivelse af 14de Mai til Kongen af Preussen.....	240.
Kammerherre Reedtz retournerer til Berlin; Bemyndigelse for de danske Befuldmægtigede til paa visse Betingelser at modtage Forslag fra Preussen om en Separatfred	241.

	Side.
Holstenske Afsendinge ankomme til Kjøbenhavn, medbringende en Skrivelse fra Statholderskabets Medlemmer til Kongen.....	245.
De holstenske Afsendinge henvises til at conferere med Conseilspræsidenten.....	246.
Uro blandt Kongerigets og Nordslesvigs Befolkning i Anledning af de holstenske Afsendinges Ankomst til Kjøbenhavn.....	246.
Ministrene Sponneck og Madvig bemyndiges til at conferere med de holstenske Afsendinge angaaende Detaillen af det paatænkte Provisorium.....	249.
Forhandlingerne med de holstenske Afsendinge afbrydes	253.
Preussen søger at formaae Statholderskabet til at iværksætte Permitteringer i større Omfang.....	253.
Østerrig erklærer sig for det danske Forslag af 17de Marts angaaende Holsten og Lauenborg; — Kammerherre Bülow anerkjendes som Kongens Befuldmægtigede i Frankfurt.....	255.
Det danske Cabinet udtaler sig om Nødvendigheden af at skride til Udførelsen af de hemmelige Artikler...	256.
Forslag fra den preussiske Befuldmægtigede som Tillæg til hans Udkast af 17de April.....	257.
9de Conference den 15de Juni.....	260.
Den danske Regjering beslutter at forelægge det preussiske Cabinet som et Ultimatum et Forslag til en Separatfred.....	261.
10de og 11te Conference den 24de og 30te Juni; Forhandling om det danske Forslag.....	268.
12te og 13de Conference den 1ste og 2den Juli; Freden afsluttes.....	270.
Fredstractat af 2den Juli med dertil sig sluttende Protocol.....	271.
14de Conference den 6te Juli; Ratificationerne udvexles for Protocollens og den hemmelige Artikels Vedkommende.....	277.
Forhandlinger om Ordningen af Arvefølgespørgsmaalet.	278.
Conference i London den 4de Juli; Protocoludkast tiltraadt af Storbritannien, Rusland, Frankrig, Sverig og Danmark.....	282.

**Begivenheder og Forhold ved den danske Hær
fra April 1850 indtil Indrykningen i Slesvig.
— Bestyrelsescommissionen fratræder; —
en kongelig Regjeringscommissair udnævnes
for Slesvig.**

Ordre fra Krigsministeriet for at forberede en almindelig Indkaldelse og en hurtigst mulig Samling af Hæren	284.
Overvejelser med Hensyn til en eventuel Indrykning af den danske Hær i Slesvig.....	286.
Bestemmelser om Afdelingernes Styrke og deres Forhold under og efter Indkaldelsen.....	288.
Delvis Indkaldelse af Mandskab til Hæren.....	291.
Recognosceringer af Havnene og Landgangssteder paa Slesvigs Østkyst.....	292.
Broslagning over Als Sund. — Bestemmelser om forskellige Kystbatteriers Montering.....	294.
Hæren mobiliseres; — Ordre vedrørende dens Formation og Dislocation	297.
Hærens Dislocation i den første Del af Juni	303.
Bestemmelser om Hærens Forsyning med Ammunition og om Udrustningen af et Belejringstrain	306.
Correspondance mellem Krigsministeriet og Overcommandoen angaaende de forestaaende Operationer....	308.
Krigsministeriet giver Ordre angaaende Hærens Concentration	315.
Forhandlinger angaaende de svensk-norske Troppers forestaaende Tilbagemarche.....	316.
Beslutet Expedition til Femern.....	320.
Indrykningsdagen fastsættes endeligt til den 16de Juli	323.
Hærens Dislocation den 15de Juli.....	325.
Planen for Indrykningen	329.
General Kroghs Proclamation til Hæren	331.
Bestyrelsescommissionen nedlægger sine Functioner; Kammerherre Tillisch udnævnes til overordenlig Regjeringscommissair for Slesvig	332.
Proclamation fra Kongen til den slesvigske Befolkning	333.
Kongeligt Manifest af 14de Juli angaaende Statsforholdenes Ordning	335.

	Side.
Proclamation fra Kongen til de i Hertugdømmerne fødte Officerer, Underofficerer og Menige i den slesvig-holstenske Hær	337.
Foranstaltninger til Hærens Forsyning med Befalingsmænd	338.
Pionerer ved Infanteriafdelingerne	341.
Spørgsmaal om Infanteriets taktiske Formation og om Faners og Estandarters Medførelse i Felten	342.
Hærens Bevæbning	343.
Hærens Forsyning med Heste	345.
Hærens Trainvæsen	347.
Sundhedsvæsenet ved Hæren	348.
Veterinærtjenesten i Hæren	350.
Intendanturforholdene ved Hæren	351.

Begivenheder og Forhold ved den danske Marine under Vaabenstilstanden.

Lempelse af Blokaden kort efter Vaabenstilstandens Afslutning	354.
Vedvarende Fjendligheder fra Insurgenternes Side	354.
Blokaden hæves, dog ikke for Østkysten af Holsten	356.
Forholdene ved Escadren paa Hertugdømmernes Østkyst	356.
Blokaden af den holstenske Østkyst hæves	360.
Forholdene ved Søstyrken paa Hertugdømmernes Vestkyst	361.
Correspondance mellem Marineministeriet og Kammerherre Tillisch i Anledning af Insurgenternes Optræden	363.
Spørgsmaalet om Gefion; — Skridt for at hindre Skibets Bortførelse	364.
Vore Skibe forlade efterhaanden deres Station ved Als	371.
Søudrustninger ved Skibsfartens Gjenaabning	372.
Commandeurcapitain Bille beordres som Escadrechef at overtage Commandoen over Søstyrken paa Slesvigs Østkyst	376.
Ministeriet approberer en Instruction for Escadrens Skibschefer	378.
Yderligere Udrustning af en Del af Flaaden for at støtte Hærens Operationer	381.
Fjendligheder mod vore Skibe fra Insurgenternes Side	383.

	Side.
Ankomsten af en russisk Escadre paa Slesvigs Østkyst	385.
De svensk-norske Tropper overføres til Fyen.....	387.
Foranstaltninger fra Escadrens Side i Anledning af Expeditionen til Femern.....	388.
Forholdene ved Escadrillen paa Vestkysten	389.

Forholdene ved den slesvig-holstenske Hær og Marine indtil Fjendlighedernes Gjenoptagelse.

Tilbage-marchen til Holsten.....	393.
Forandret Inddeling af Hæren	394.
Hjemsendelse af ældre Mandskab	395.
Formationen af Infanteriets og Jægercorpsernes Reservetropper	397.
Kort Oversigt over den af General Bonin organiserede Hær	398.
General Willisen overtager Commandoen over den slesvig-holstenske Hær	400.
Ny Ordning af Infanteriet og Jægercorpserne	401.
Hærens Udrustning og Bevæbning.....	406.
Befæstningsanlæg ved Rendsborg.....	407.
Hæren mobiliseres	408.
Proclamation fra Statholderskabet til Hertugdømmernes Beboere	409.
Hærens endelige Formation og Concentration	410.
Den slesvig-holstenske Marine	412.
Batterier til Dækning af Kysterne.....	413.

Ved Gjenoptagelsen af Fjendlighederne i For-
aaret 1849 havde det separatistiske Parti i Hertug-
dømmerne smigret sig med det Haab, at en energisk
Gjennemførelse af Krigen skulde besejre Danmarks
Modstand, at man i hvert Fald skulde kunne komme
bort fra den af Centralmagten under 3die Februar
antagne Basis, og at der vilde blive indrømmet Her-
tugdømmerne Adgang til en directe Deltagelse i Freds-
underhandlingerne. Vi have seet, hvorledes man i
Frankfurt havde gjort sig til Tolk for disse Anskuelse,
og Skuffelsen havde derfor i den separatistiske Lejr
været saa meget større, som Centralmagts Bestræ-
belser viste sig frugtesløse, og det efter den Udvikling,
Forholdene i Tydskland efterhaanden toge, snart blev
klart, at der ikke længer kunde gjøres Regning paa
nogen virksom Hjælp fra Frankfurts Side. Desuagtet
havde man fremturet i den hidtil udviste Trods imod
Landsherren og af al Magt arbejdet paa Oprørets
Frengang. Paa given Foranledning vare talrige Peti-
tioner indløbne, som mere eller mindre indstændigt udtalte
Ønsket om, at det Baand, som ved den fælles Lands-
herre hidtil havde bestaaet mellem Hertugdømmerne og
Danmark, maatte blive løst ved Freden, og fra Stat-
holderskabets Side havde Misfornøjelsen over, at man
ikke havde givet det nogen Adgang til at deltage i de
stedfindende Underhandlinger, fundet sit Udtryk i et

under 12te Maj udstedt Manifest, hvori det med stor Bestemthed udtaltes, at Hertugdømmerne vare en Eenhed, og at de vilde holde fast ved denne Eenhed og ved den under 13de September 1848 emanerede Statsgrundlov, der dannede Grundlaget for deres statsretlige Existents, og i Overensstemmelse med hvilken Hertugdømmernes Forhold til Kongeriget maatte fastsættes; ikkun Anerkjendelsen af et saadant Grundlag vilde være skikket til at tilvejebringe en varig Fred imellem de to Stater, og Statholderskabet foreslog derfor, at en Overenskomst skulde søges tilvejebragt ved Forhandling imellem et lige Antal Delegerede fra Hertugdømmerne og fra Kongeriget, et Forslag, der imidlertid blev uden nogensomhelst Betydning.

I Begyndelsen af Juni var den slesvig-holstenske Landsforsamling atter traadt sammen i Slesvig, og ogsaa i denne havde man udtalt sin Misfornøjelse med, at der ikke gaves Hertugdømmerne nogen Adgang til at deltage i Underhandlingerne. En Meddelelse, som Statholderskabet havde givet Landsforsamlingen angaaende Landets politiske Stilling, og hvori det, be- raabende sig paa sit ovenfor nævnte Manifest, udtalte sin Overbevisning om, at Landet maatte holde fast ved Statsgrundloven og uden at indtage nogen bestemt Partistilling slutte sig til Tydsklands Eenheds- og Frihedsbestræbelser ad den Vej, som maatte vise sig snarest at føre til Maalet, havde fundet sin Besvarelse i en under 1ste Juli vedtagen Adresse til Statholderskabet, hvori Forsamlingen i det Væsenlige billigede de i Meddelelsen fremsatte Anskuelser, men tillige udtalte, at et fredeligt Forhold imellem Slesvig-Holstenerne og de Danske ikke varigt vilde kunne tilvejebringes, forinden ogsaa Fyrste-Fællesskabet var ophørt. Den trodsige og fjendlige Stemning, der saaledes vedvarende lagdes for Dagen, havde vundet end mere i

Styrke ved den almindelige Forbittrelse, Slaget ved Fredericia havde fremkaldt, Beslutning var tagen om yderligere at forøge Hærens Styrke, og Tanken var kun rettet paa om muligt at erholde Oprejsning for det litte Nederlag. Den kort derpaa modtagne Efterretning om den mellem Danmark og Preussen afsluttede Convention kunde derfor ikke Andet end vække den største Ophidselse hos den separatistisksindede Del af Hertugdømmernes Befolkning, og den almindelige Uvillie vendte sig ikke alene imod Alt, hvad der var dansk, men ogsaa særligt imod Preussen, som højt og lydeligt blev beskyldt for Forræderi mod den slesvig-holstenske Sag.

Ved en Skrivelse af 12te Juli, der blev overbragt af Major, Friherre Manteuffel, havde den preussiske Ministerpræsident, Grev Brandenburg, meddelt Statholderskabet Underretning om de under 10de s. M. afsluttede Conventioner. Det udtaltes i denne Skrivelse, at den preussiske Regjering i Erkjendelse af, hvor vigtigt det var for selve Hertugdømmerne at erholde en Afgjærelse af den saa længe vedvarende Krigstilstand, havde maattet stille sig som Opgave at naae dette Maal paa den bedst mulige Maade, og at den troede ved den afsluttede Convention at have tilvejebragt en Tilstand, som tilfredsstillede Hertugdømmernes sande Fornødenheder og ydede dem mangfoldige Fordele. Den antagne Frødsbasis, der var den samme som den af Centralmagten under 3die Februar vedtagne, vilde, naar den fuldstændigt gennemførtes, stemme med Hertugdømmernes sande Fordel, og at dette skete, at en Forfatning, der sikrede Slesvigs Selvstændighed, blev tilstaaet og fuldstændigt udført, vilde den preussiske Regjering ved de videre Fredsunderhandlinger gjøre til sit stadige Maal; Hertugdømmerne kunde altsaa være sikre paa, at deres Interesser saavel i

Statholderskabet underrettes af Grev Brandenburg om de i Berlin afsluttede Conventioner.

politisk og materiel Henseende som med Hensyn til Fællesskabet vilde blive varetagne, saa vidt som det var praktisk muligt. Vaabenstilstandens Betingelser vare blevne fastsatte med Hensyn til den engang antagne Fredsbasis, og de ved Vaabenstilstanden indtrædende, rolige Forhold vilde gjøre det muligt for Hertugdømmerne at komme sig igjen efter de betydelige Offre, som Krigen havde paalagt dem. Endelig udtaltes det Haab, at Statholderskabet nu ved Slutningen af dets Virksomhed vilde yde sin kraftige og besindige Medvirkning til Bortfjernelsen af alle de Betænkeligheder og Hindringer, der muligen kunde opstaae med Hensyn til Vaabenstilstandens Udførelse.

Statholderskabet gjør Indsigelse mod de afsluttede Conventiøner.

Paa denne Meddelelse svarede Statholderskabet ved en Skrivelse af 15de Juli, hvori det udtalte sin dybe Beklagelse over, at den preussiske Befuldmægtigede havde ladet sig forlede til at afslutte en Præliminair-Protocol, som afgjort krænkede Hertugdømmernes Rettigheder, og dette under Forudsætning af at være bunden til en af den provisoriske Centralmagt forlængst atter tilbagetagen, tidligere Fredsbasis og under Antagelse af, at Protocollen var i Overensstemmelse med denne Basis. Dette var imidlertid ingenlunde Tilfældet, idet Basis af 3die Februar formedelst Slesvigs deri udtalte Uafhængighed vilde have tilladt, at dette Hertugdømme uhindret af Danmark beholdt for sig den Forbindelse med Holsten, som stemmede med de gjen- sidige Interesser og Ønsker, medens Præliminarierne af 10de Juli derimod gik ud fra, at der bestod en politisk Union mellem Danmark og Slesvig, som ligefrem vilde være i Modsigelse med Begrebet om Slesvigs Uafhængighed, Omstændigheder, som Statholderskabet saa meget mere ansaa sig for forpligtet til at fremhæve, som Ratificationen af Fredspræliminarierne endnu ikke havde fundet Sted. Statholderskabet kunde ikke troe, at

Tydskland skulde ville gaae ind paa en definitiv Afslutning i Overensstemmelse med Præliminair-Protocollen af 10de Juli, og det befandt sig i fuldkommen Enighed med Landet, naar det som hidtil uforanderligt og af al Kraft vilde rette sine Bestræbelser paa Beskyttelsen af Landets Rettigheder. En anden Adfærd maatte Statholderskabet ansee for uforenelig med dets Pligt, men mindst vilde det kunne give sit Samtykke til en i og for sig ligesaa lidt for Hertugdømmerne som for Tydskland retlig forpligtende Overenskomst, som efter Ordenes Betydning tillod den Fortolkning, at den af samtlige tyske Fyrster og fremfor Alle af Kongen af Preussen som retmæssig anerkjendte Rejsning af Hertugdømmerne nu var bleven befundet uberettiget. Var Fredsbasis saaledes i ligefrem Modsigelse med Hertugdømmernes Rettigheder, var dette ikke mindre Tilfældet med Vaabenstilstandsconventionens Betingelser; Hertugdømmernes Adskillelse med Hensyn til administrative og andre Forhold kunde af Statholderskabet kun blive betragtet som udførlig eller, for saa vidt den blev gennemført i det Enkelte, som bringende usigelig Ulykke over Landet.

Da dette Forsøg paa at bevæge den preussiske Regjering til at nægte Ratificationen var forblevet frugtesløst, og Udvekslingen havde fundet Sted, underrettedes Statholderskabet herom ved en Skrivelse fra Grev Brandenburg af 18de Juli. Greven lagde ikke Skjul paa, at det kun vilde drage de sørgeligste og mest skjæbnesvangre Følger efter sig, hvis den af Statholderskabet fremsatte, fejlagtige Opfattelse af Sagerne virkelige Stilling fandt Indgang hos Hertugdømmernes Befolkning, og denne maaske derved blev forledet til Skridt, som vilde gjøre det umuligt for den preussiske Regjering fremdeles at yde den Beskyttelse og Understøttelse. Ved de videre Freds-

Skrivelse fra Grev Brandenburg, hvorved Statholderskabet underrettedes om den stedfundne Ratification af Conventionerne.

underhandlinger vilde den preussiske Regjering gjøre sig al Umage for efter Evne at varetage Hertugdømmernes Rettigheder, ligesom den ogsaa under Vaabenstilstanden vilde see sig istand til at gjøre sin Indflydelse gjældende for at udvirke enhver mulig Begunstigelse for Hertugdømmerne, men den første Betingelse for at muliggjøre dette var en tro og ordenlig Opfyldelse af Vaabenstilstandens Betingelser. Skulde imod Forventning Udførelsen af Vaabenstilstanden støde paa factisk Modstand fra Hertugdømmernes Side, vilde den preussiske Regjering komme i den Stilling, at den maatte nægte disse sin videre Medvirkning, og der vilde ikke staae Andet tilbage for den, end paa den ene Side ganske at trække sine Tropper tilbage fra Hertugdømmerne uden fremdeles at have Ret til at modsætte sig de Danskes Indrykning i Slesvig, og paa den anden Side strax at tilbagekalde saavel General Bonin som alle øvrige i den slesvig-holstenske Hær tjenende, preussiske Officerer.

Circularnote
fra Statholder-
skabet til de
tydske Magter
i Anledning af
de afsluttede
Conventioner.

Allerede forinden Statholderskabet havde modtaget ovenanførte Skrivelse, havde det ladet udgaae en Circularnote til de tydske Magter angaaende den i Berlin afsluttede Vaabenstilstand samt Fredspræliminarierne. I Noten, der var dateret Gottorp den 18de Juli, søgtes udførligt paavist, hvorledes Præliminariernes 1ste Artikel indeholdt en Indrømmelse af alle de danske Paastande, til hvis Afværgelse Krigen imod Danmark var begyndt, og hvorledes ved denne Indrømmelse alle Hertugdømmernes saakaldte Grundrettigheder krænkedes i deres inderste Væsen, idet Ophævelsen af Forbindelsen mellem Holsten og Slesvig udtrykkeligt var fastsat, Slesvigs statsretlige Stilling tilintetgjort, og den lovlige Arvefølgeorden for Mandsstammen af det oldenborgske Fyrstehus tilsidesat for Slesvigs Vedkommende. Paa samme Maade stode

Vaabenstilstandsbetingelserne i Modsætning til Hertugdømmernes Rettigheder, og deres enkelte Bestemmelser vare enten fuldkommen udførlige, eller vilde, saafremt de skulde udføres, prisgive Landet for den sørgeligste Forvirring og Ødelæggelse; Landets hele bestaaende Retstilstand vilde ophæves, en chaotisk Forvirring vilde træde istedet, Folkets Retsfølelse vilde undergraves, og Gjenoprettelsen af det naturlige Forhold til Landsherren, der paaførte Landet en saadan Tilstand, vilde blive umulig. Statholderskabet, som den af Tydsklands provisoriske Centralmagt indtil Afslutningen af en Fred med Danmark indsatte, legitime Regjering over Hertugdømmerne, vilde i fuldkommen Overensstemmelse med Landet herefter som hidtil med al Kraft rette sine Bestræbelser paa at beskytte de Rettigheder, hvorpaa Landets Velfærd beroede, og det havde derfor ikke kunnet give sit Samtykke til den af Preussen afsluttede Overenskomst. Der udtaltes derhos den Forventning, at de tyske Stater ikke vilde erklære deres Tiltrædelse til Overenskomsten, og at Statholderskabet gjorde Krav paa deres fortsatte Bistand til Hertugdømmernes Beskyttelse.

Ikke mindre afgjort optraadte den slesvig-holstenske Landsforsamling imod de i Berlin afsluttede Conventioner, idet den den 19de Juli vedtog en i 3 Punkter affattet Erklæring om,

Den slesvig-holstenske Landsforsamlings Optraeden imod de afsluttede Conventioner.

- 1) at Conventionerne vare og vilde blive uden nogen-somhelst Retsforpligtelse for Hertugdømmerne,
- 2) at den holdt det for umuligt, at Tydskland skulde ville tiltræde disse Overenskomster, saalænge som Sands for Ret og Ære herskede i det tyske Folk, og
- 3) at den ansaa det for sin uafviselige Pligt med alle til Raadighed staaende Kræfter at beskytte

Landets ved hine Overenskomster paa det Alvorligste truede Rettigheder.

I hemmelige Møder fattede Landsforsamlingen desuden 3 Beslutninger, hvorved der stilledes et Beløb af 4 1/2 Million Thaler til Raadighed for Statholderskabet, en Forøgelse af Stridskræfterne bestemtes, og der blev tilsagt Statholderskabet en Billigelse fra Landsforsamlingens Side af alle de Forholdsregler, som Regjeringen maatte træffe. Den 25de Juli udsatte derpaa Landsforsamlingen sine Møder med Beslutning om atter at ville træde sammen i Byen Slesvig den 8de August.

Alt syntes saaledes at tyde paa, at der fra Hertugdømmernes Side i Forventning om vedblivende Understøttelse fra Tydskland vilde blive gjort væbnet Modstand imod Udførelsen af Vaabenstilstanden; Forstærkning til Hæren blev af det slesvig-holstenske Krigsdepartement sendt Nord paa, og endnu den 23de og 24de Juli blev der fra Ekernförde og fra en slesvig-holstensk Kanonbaad ved Sliens Munding affyret Kanonskud mod Skibe under dansk Flag. Det varede dog ikke længe, inden det blev klart for Statholderskabet, at det maatte opgive Haabet om enhver activ Hjælp fra Tydskland; forgjæves havde det ved sine Agenter hos flere tydske Magter søgt at udvirke, at deres Tropper maatte forblive i Hertugdømmerne; endogsaa dets tidligere bedste Støtte, Rigsministeriet i Frankfurt, der endnu førte en Skyggetilværelse, erklærede i en Rundskrivelse af 4de August, at det ikke kunde hindre Conventionens Udførelse*), om det end

*) Af de tydske Stater udstedte Sachsen, Hannover og Baden formelige Tiltrædelsesacter; Kongen af Nederlandene for Luxemburg og Limburg, samt Regjeringerne i Mecklenburg, Brunsvig, Weimar, Sachsen-Altenburg, Reuss og de frie Stæder Lübeck, Hamburg og Bremen tilkjendegave

bestred dens retlige Gyldighed og navnlig ved Afslutningen af en endelig Fred maatte gjøre et Forbehold med Hensyn til alle Hertugdømmernes, Tydscklands og Rigsmagtens Fordringer. Da nu tillige Statholderskabet ved en Udsending til Berlin havde erholdt nærmere Kundskab om Indholdet af de hemmelige Artikler og den deri indeholdte Bestemmelse om Tilbagekaldelsen af de i den slesvig-holstenske Hær tjenende, preussiske Officerer, indsaa det Umuligheden af at føre Krigen paa egen Haand og fandt sig om end modvillig i de af General Prittwitz givne Befalinger om Hærens Tilbagemarche over Ejderen; dog vedbleve slesvig-holstenske Tropper at holde Frederiks-ort og Rendsborg ligesom ogsaa en kort Tid Ekernførde besatte. Endnu engang kom Spørgsmaalet om denne Hærens Tilbagegang paa Bane, nemlig da det i den atter sammentraadte Landsforsamling efter en yderst heftig Debat, men i Erkjendelse af Landets hjælpeløse Tilstand med en ringe Majoritet vedtoges at godkjende den. Havde end Oprorspartiet saaledes givet efter for Nødvendigheden og i det Mindste foreløbigt frafaldet Tanken om en væbnet Modstand, opgav det derfor ingeniunde sin trodsige Holdning; langt fra endog blot stiltiende at anerkjende Vaabenstilstanden, søgte det paa enhver Maade at lægge Hindringer ivejen for dens Udførelse og begyndte allerede nu at forberede en Modstand af en anden Art, hvorved det haabede at kunne umuliggjøre den forestaaende Bestyrelses-commissions Virksomhed og levere et praktisk Bevis for Vaabenstilstandens Uudførlighed. Først og fremmest søgte Statholderskabet at benytte den Tid, i hvilken det

Statholderskabet opgiver Tanken om at gjøre væbnet Modstand imod Udførelsen af Vaabenstilstanden, men vedbliver dog at lægge Hindringer ivejen for denne.

deres Tiltrædelse ved udtrykkelige Noter, og de øvrige Stater, som havde stillet Contingenter til Krigsførelsen, lagde deres Samtykke for Dagen ved at trække deres Tropper tilbage.

endnu uanfægtet kunde udøve sin Regjeringsmyndighed i Slesvig, til der at inddrive Skatter og et anordnet Tvangslaan samt til at udskrive Rekruter til den slesvig-holstenske Hær. Befolkningen i den nordlige Del af Slesvig vilde selvfølgelig kun nødtvungen bøje sig for disse Regjeringsforanstaltninger; i større Hobe flygtede derfor det unge Mandskab til Kongeriget, og Pengecontributionerne maatte inddrives ved Dragoner af Insurgenthæren, der endnu for en Tid dreve deres Spil i denne Del af Landet. De Reclamationer, der i den Anledning fra dansk Side bleve gjorte hos General Prittwitz, bleve frugtesløse, da han erklærede, at Statholderskabets Regjeringsforanstaltninger laa udenfor hans Ressort, og de havde kun tilfølge, at Dragonerne bleve remplacerede ved et af Statholderskabet oprettet Gendarmericorps. Endnu i den sidste Halvdel af August foretoges hyppige Arrestationer af dansksindede Nord-slesvigere, den fri Passage til og fra Jylland hindredes, alle Rejsende førtes tilbage til Grænsen af Gendarmere, fødte Danske, bosatte i Slesvig, udvistes, der udstedtes Forbud imod at tage danske Haandværkere i Arbejde, og ingen Skibe, hjemmehørende i Hertugdømmerne, maatte udklareres til Danmark.

Forinden vi imidlertid gaae videre i Fremstillingen af, hvorledes disse Forhold yderligere udviklede sig, bliver det nødvendigt nærmere at paavise, hvad der siden Afslutningen af Vaabenstilstanden var foretaget for at efterkomme dennes Bestemmelser, ligesom ogsaa hvilke Vanskeligheder man ved Udførelsen af enkelte af disse Bestemmelser havde at overvinde.

Som vi i den sidst afsluttede Del af dette Værk have seet, havde Udvekslingen af de angaaende Vaabenstilstand og Fredspræliminariet afsluttede Conventioner medført, at Generalerne Bülow og de Meza havde erholdt Paalæg om at lade alle Fjendligheder ophøre

og ved Officerer af de respective Stabe at sætte sig i Forbindelse med de fjendlige Højstbefalende, ligesom særligt General Bülow havde erholdt en forelobig Instrux med Hensyn til Fastsættelsen af den Demarcationslinie, bag hvilken de preussiske Tropper skulde trække sig. Disse Paalæg hidførte en livlig Forbindelse mellem de Højstbefalende paa begge Sider, og snart meddelte General Prittwitz, at det af den preussiske Regjering var paalagt ham at iværksætte Vaabenstillstandens Betingelser i Overensstemmelse med den afsluttede Convention og med de Grændser, indenfor hvilke nævnte Regjering havde paataget sig Opfyldelsen af Forpligtelserne; han vilde i rette Tid give de forskjellige under hans Commando staaende Troppeafdelinger Befaling til at rømme Jylland og marchere tilbage bag Demarcationslinien, henholdsvis til de foreskrevne Stillinger, saaledes at Rømningen af de paa-gældende Landsdele efter al Sandsynlighed vilde finde Sted indenfor den fastsatte Frist; hvad Udførelsen af de øvrige Betingelser angik, og da navnlig Fastsættelsen af Demarcationslinien, den gjensidige Udlevering af Fanger og Overtagelsen af Lazaretherne, var han beredt til at søge Overenskomst derom tilvejebragt gennem Commissairer, forsynede med de fornødne Instructioner, og eftersom Udførelsen af flere af disse Foranstaltninger, især Udleveringen af Fangerne, nødvendigvis maatte kræve endel Tid, foreslog han at lade Commissairerne træde sammen saa snart som muligt i en mellem Fredericia og Vejle beliggende By, f. Ex. Bredstrup eller Viuf. I Anledning af denne Skrivelse sendtes Overcommandoens Souschef, Capitain Kauffmann, til General Prittwitz for nærmere at faae Tid og Sted fastsat for Commissairernes Sammenkomst, saavelsom for at erholde Oplysning om Navn og Charge paa den eller de Commissairer, Generalen maatte udnævne.

Forhandlinger
imellem de Højst-
befalende paa
begge Sider i
Anledning af
Vaabenstillstan-
den.

Denne meddelte, at de af ham valgte Commissairer vare hans Stabschef, Generalmajor Hahn, og Major Etzel af Generalstaben, og han foreslog, at Sammenkomsten skulde finde Sted den 23de Juli Kl. 10 Formiddag i Bredstrup Mølle.

Møde i Bredstrup Mølle den 23de Juli af de fra begge Sider udnævnte Commissairer.

De nævnte Commissairer og de paa vor Side udnævnte, Overcommandoens Stabschef, Oberst Flensborg, og Capitain Kauffmann, samlede ogsaa paa nævnte Sted og til nævnte Tid, men kom ikke til noget endeligt Resultat. Først kom Demarcationsliniespørgsmaalet paa Bane, med Hensyn til hvilket de preussiske Commissairer foresloge en Linie fra Gjelting Bugt til Udløbet af Bækken mellem Rejsby og Kolby N. V. for Tønder saaledes, at Sognene Stenbjerg, Kværn, Grumtofte, Munkbrarup, Adelby, Flensborg, Bov, Klipleve, Uge, Bjolderup, Hjortkjær, Hellevad, Bested, Løgumkloster Amt samt Enclaven Skakkenborg kom N. for denne Linie, medens de danske Commissairer foresloge at lade Linien gaae fra Gjelting Bugt langs Grændsen af Flensborg Amt til Oxager Bro, derfra langs Sydgrændsen af Husby Herred til Flensborg Bydistrict, langs dette til Grændsen af Hanved Sogn og videre langs Sydgrændsen af Slogs Herred til Tønder Bydistrict og derefter at lade den følge Vidaa til dennes Udløb; paa begge Sider gjordes gjældende, at man saameget som muligt vilde følge Amtsgrændsen, og fra preussisk Side desuden, at ifølge Conventionens udtrykkelige Ordlyd skulde Grændsen ende N. V. for Byen Tønder; da imidlertid Uoverensstemmelsen var meget stor, og der paa Grund af bindende Instructioner paa begge Sider ingen Enighed kunde naaes, blev Fastsættelsen af Demarcationslinien foreløbigt stillet i Bero. Fra de preussiske Commissairers Side gjordes det derefter gjældende, at da den nordlige Del af Slesvig, som nu skulde besættes af

neutrale Tropper, ved en eventuel Fornydelse af Krigen kunde besættes af tyske Tropper, maatte de der-værende Kystbatterier og Forskandsninger, navnlig Batterierne ved Flensborg, Sandager og deromkring saavel som Forskandsningerne paa Dybbøl Højderne, ikke demoleres, men skulde overgives til de neutrale Tropper og indtil disses Ankomst holdes besatte af tyske Tropper, et Punkt, med Hensyn til hvilket de danske Commissairer bemærkede, at det ikke var berørt i Conventionen, og at de derfor ikke vare istand til at udtale sig derom. Udvexlingen af Fangerne bragtes derpaa under Omtale, og de preussiske Commissairers Forslag med Hensyn til Tiden, paa hvilken Udvexlingen skulde foregaae, og Maaden, hvorpaa den skulde udføres, gik da ud paa, at Danmark skulde udlevere alle sine Fanger den 1ste August, Tydskland sine den 2den, og at Udvexlingen paa Grund af den lettere og beqvemmere Transport skulde foregaae i Kiel, hvis man ikke fra dansk Side absolut maatte fastholde, at den skulde skee i Flensborg; Terminen for Udvexlingen kunde eventuelt forlænges til den 3die; idet de danske Commissairer gik ind paa Forslaget, hvad Tiden angik, valgte de foreløbigt Flensborg som Udvexlingssted, men vilde henstille til højere Afgjørelse, om Kiel kunde vælges. De preussiske Commissairer meddelte dernæst, at Lazaretherne i Jylland vare rømmede saa vidt som muligt, at der imidlertid i Aarhus, Horsens, Vejle og Kolding maatte lades endel Syge og Saarede tilbage, for hvilke dog et tilstrækkeligt Antal Læger efterlodes, og de udbade sig nu, at disse Læger, Syge og Saarede maatte blive stillede under Autoriteternes Beskyttelse og Omsorg, en Forpligtelse, som de danske Commissairer strax gik ind paa, dog under Forbehold af, at det senere maatte afgjøres, hvem der skulde bære de med Forplejningen m. m. forbundne Omkostninger.

Endelig erklærede de preussiske Commissairer, at Lazaretherne i den nordlige Del af Hertugdømmet Slesvig, hvad Tilstand og Bestyrelse angik, nødvendigvis maatte forblive saaledes som de vare, og at den Bestyrelses-commission, der i Henhold til Conventionens § 10 vilde være at indsætte, maatte paatage sig Omsorgen for dem.

De fleste af Forslagene, saaledes som de vare fremsatte fra preussisk Side, kunde Regjeringen af forskjellige Grunde ikke gaae ind paa. Ved det danske Forslag angaaende Demarcationslinien havde man allerede gjort betydelige Indrømmelser, da store Districter, i hvilke Folkesproget var aldeles dansk, faldt S. for samme, og da den Linie, som Lord Palmerston i sin Tid havde foreslaaet, endog strakte sig S. for Husum; man havde derhos samtykket i, at Liniens østlige Udgangspunkt, som i Henhold til Conventionen skulde være ved Kysten S. Ø. for Flensborg, hom til at ligge næsten lige Ø. for denne By. Idet endelig den svenske Regjering, som det senere vil sees, afslog at besætte det nordlige Slesvig med den i Conventionen fastsatte Tropestyrke af 2000 Mand, fordi den ansaa denne Styrke for utilstrækkelig, kunde der maaske blive Fare for, at den vilde give samme Erklæring med Hensyn til den tilbudte Styrke af 4000 Mand, eller at den helt vilde trække sig tilbage, hvis man antog den af de preussiske Commissairer foreslaaede Linie, der var i høj Grad ugunstig i militair Henseende. Hvad de øvrige Punkter angik, fandt man, at Paastanden om de fjendlige Værkers Vedligeholdelse maatte tilbagevises som aldeles uhjemlet, og man fandt, at Udvexlingen af Insurgentfangerne — de sidste af de andre tyske Fanger afgik den 26de til Als for at afgives til de tyske Forposter — af politiske Grunde ikke burde skee i Kiel, og ikke førend samtlige Insurgentafdelinger havde forladt Hertugdømmet Slesvig, og det

havde vist sig, om Hertugdømmerne anerkjendte den afsluttede Vaabenstilstand. Da man imidlertid ikke ansaa det for sandsynligt, at en fortsat, militair Conference vilde føre til nogen Overenskomst, besluttede man ad diplomatisk Vej at søge Stridspunkterne afgjorte med den preussiske Regjering, for Fangernes Vedkommende navnlig saaledes, at deres Udvexling skulde skee ved preussiske Commissairer uden Insurgent-Autoriteternes Mellemskomst.

Beslutning om at søge Stridspunkterne afgjorte ad diplomatisk Vej.

De fjendlige Afdelinger havde imidlertid begyndt at rømme Jylland, og vore Tropper vare dels fra Nord fulgt efter, dels omkring Fredericia og i Fyen henlagte i udvidede Cantonnements. Idet vi nu skulle omtale de militaire Foranstaltninger, som Vaabenstilstanden medførte, navnlig de Bevægelser, vore Tropper derefter udførte, ville vi endnu engang betragte de forskjellige Hærafdelinger og begynde da først med den nordligste, General Flindts Corps. Som Følge af Vaabenstilstandens Afslutning gav General Flindt*) Ordre til en Indskrækning af Forposttjenesten, idet han dog paabød, at den største Aarvaagenhed fremdeles skulde iagttages, og at de mod Vest detacherede Escadroner fremdeles skulde holde Øje med Fjendens Stilling og Bevægelser; af disse Escadroner blev den ved Foldby (1ste Escadron) sendt frem til Framlev til Bevogtning af Overgangsstederne mellem Taastrup Sø og Skibby, medens den paa Gravballegaard (3die) sendtes til Javngyde til Bevogtning af Passene ved Knuds Bro og Sophiendal, og da det hed sig, at Bajrerne og Kurhesserne muligen ikke vilde anerkjende Vaabenstilstanden, fik disse Escadroner Ordre til særligt at have Opmærksomheden henvendt paa, hvorvidt Preusserne skulde blive afløste af andre Tropper. Passagen

Forholdene ved General Flindt's Corps.

*) Han tillagdes egenlig først den 22de Juli Generalmajors Character.

gjennem Forposterne blev vel ikke givet fuldstændigt fri, men dog tilstaaet umistænelige Personer, som tilbørligt kunde legitimere sig; samtlige Bønder med Vogne, der endnu vare i Corpsets Tjeneste, fik Tilladelse til at afgaae til deres Hjemstavn, de paa Fjordene til Corpsets Sikkring trufne Foranstaltninger bleve hævede, Kaagerne paa Randers Fjord frigivne, ligesom ogsaa Handelen paa Fjordene overalt blev given fri.

Paa den fjendlige Side var Postgang og anden Communication ogsaa bleven aabnet, undtagen for Militaire i Uniform; en fjendlig Parlamentair, som den 21de bragte General Flindt Underretning derom, meddelte desuden, at en Omdislocation af de preussiske Tropper vilde skee Syd paa for at lette Indqvarteringen, og at Troppernes Ophold i Aarhus ikke vilde vare længer end til den 24de; denne Erklæring bekræftedes den følgende Dag ved en Skrivelse fra General Hirschfeldt, hvilken oplyste, at Tilbagemarchen vilde begynde den 24de, at der denne Dag og den 25de vilde blive indtaget et Cantonnement S. for Aarhus til en Linie fra Skaade over Slet, Høring og Mesing, og at Marchen vilde blive fortsat den 26de.

Den 23de om Eftermiddagen bleve de preussiske Tropper N. for Aarhus trukne tilbage, og kun de nordlige Udgame af Byen holdtes besatte, den 24de begyndte Tilbagemarchen som anført, og samme Dags Eftermiddag Kl. 4 1/2 rykkede vor Avantgarde ind i Byen, hvor den modtoges med stor Jubel af Indvaarnerne og Byens Autoriteter. For den første Fremrykning var Corpset ved Ordre af 24de blevet formeret paa følgende Maade:

Avantgarden under Oberstlieutenant Müllers Commando bestod af

- 1 Compagni af 1ste Jægercorps,
- 1 do. 12te lette Bataillon,

1 Escadron af 6te Dragon-Regiment,

2 Kanoner og

1 Section Ingenieurtropper.

Den havde Ordre til at besætte Aarhus og udstille Forposter S. for Byen.

En vestre Colonne under Commando af Oberst Pfaff, som tillige havde Commandoen over 1ste Cavaleri-Brigade, bestod af

1ste Cavaleri-Brigade, hvoraf dog 3die Dragon-Regiments 3die Escadron fremdeles skulde forblive detacheret,

1ste lette Bataillons Depotcompagni,

2 Kanoner og

1 Section Ingenieurtropper,

Colonnen havde Ordre til at belægge de nærmest N. for Aarhus-Silkeborg Chausseen indtil Framlev liggende Byer og til at fremsende en combineret Forpoststyrke til Harlev, hvorfra Overgangsstederne mellem Taastrup Sø og Skibby skulde besættes, og de fornødne Poster fremsendes.

Af Corpsets øvrige Tropper, som dannede Hovedstyrken, blev

1ste Jægercorps forlagt til Vejlbj, Egaa og Skjæring,

12te lette Bataillon til Hasle, Aaby, Gjellerup, Brandstrup og Skejby,

6te Batteri (Haxthausen) til Lisbjerg, Terp, Graa Mølle, Røde Mølle og Ny Mølle,

6te Dragon-Regiment, over hvilket Major Honnens midlertidigt førte Commandoen, til Ølsted, Trige, Pannerup, Elev, Skaarup Gaard, Elsted, Lystrup og Kjærgaard, og endelig

Ingenieurafdelingen til Kasted;

Hovedkvarteret forlagdes til Kjærbygaard.

Det paalagdes Oberst Pfaff og Oberstlieutenant

Müller at drage Omsorg for, at den afsluttede Vaabenstilstand fra deres Side strængt blev overholdt, hvorfor Oplysninger om Fjendens Bevægelser helst maatte indhentes ved Beboerne; maatte det blive nødvendigt at udsende enkelte Patrouiller, skulde disse nøje instrueres om uopholdeligt at vende tilbage, naar Fjenden opdagedes, for at enhver Berøring med ham derved kunde undgaaes.

I Overensstemmelse med Overcommandoens Ordre om, at Corpset ved Fjendens Tilbagegang i en Dagsmarches Afstand og uden at komme i Berøring med ham skulde følge langsomt efter, eventuelt til Vejle, hvor det skulde indtage Stilling, foregik Fremrykningen fra nu af ganske jevnt, uden at der forefaldt Begivenheder af Interesse. Den 27de om Morgenen rykkede Corpset frem til en Linie over Fuldbro, Nybro, Herschendsgave og Odder, idet Avantgarden og Hovedstyrken fulgte den gamle Landevej, en fra Hovedstyrken detacheret Deling af 6te Dragon-Regiment Vejen over Odder, den vestre Colonne Chausseen mellem Randers og Skanderborg, og den detacherede Escadron Vejen over Rye til S. Vising, saa at hele Linien fra denne By til Odder var observeret; Hovedkvarteret forlagdes til Rantzausgave. Modtagelsen i Aarhus var ogsaa denne Dag særdeles festlig, og ved Byens Foranstaltning bespistes samtlige gennemmarcherende Tropper. Den følgende Dag rykkedes der frem til Egnen om Horsens, idet Avantgarden besatte denne By, og den øvrige Styrke indtog Cantonnements N. for Horsens Fjord og Hansted Aa; den detacherede Escadron gik til Føvling og Haarby, hvorfra Forbindelse holdtes med en fra vestre Colonne i Nim etableret Post; Hovedkvarteret etableredes paa Hansted Gaard. Den 29de skodes Avantgarden frem til Oens, medens de øvrige Tropper trak sig nærmere til Horsens og tildels S.

derfor; det havde været Hensigten Dagen efter at rykke frem til Vejle, men som Følge af, at man om Eftermiddagen modtog Underretning om, at Preusserne først da gik bort derfra, og man vilde undgaa enhver Collision med dem og derfor ikke komme dem for nær, holdtes der Rast i den indtagne Stilling, og først den 31te rykkede Avantgarden og Hovedkvarteret ind i Vejle, de øvrige Tropper i Cantonnements N. for Grejsdalen mellem Jelling og Vejle; den detacherede Escadron stødte denne Dag til sit Regiment. Fra Avantgarden udstilledes Forposter S og V. for Byen, og fra vestre Colonne fremsendtes en Post til Haraldskjær, hvorfra Tilgangene til Haraldskjær, Kobberværket og Vingsted Mølle bleve observerede, og Forbindelse holdtes med de fra Avantgarden udstillede Forposter.

Corpset havde nu naaet den Stilling, det ifølge Overcommandoens Ordre skulde indtage. Efterat de tidligere foran Fredericia staaende Tropper først vare passerede, rykkede de sidste preussiske Tropper tilligemed General Prittwitz den 2den August om Morgenen over den slesvigske Grændse, saa at der fra den Tid af ikke længer fandtes fjendlige Tropper N. for Kongeaaen. Uagtet Corpset saaledes ingen Fjende havde foran sig, forblev det dog endnu i en Ugestid i den her angivne Stilling, og det var kun i Corpsets S sammensætning, at der foregik en lille Forandring, idet nemlig 1ste lette Bataillons Depotcompagni, som ifølge Ministeriets Bestemmelse skulde slutte sig til Bataillon, afmarcherede til Fredericia og derfra videre til Bataillonens Cantonnement i Fyen, ligesom ogsaa den med 6te Batteri (Haxthausen) forbundne Espingoldeling afgik til Fredericia for at støde til Espingolbatteriet, i hvilket den blev indlemmet. Oberst Juel overtog den 4de atter Commandoen over 1ste Cavalleri-Brigade, Oberst Pfaff Commandoen over 6te Dragon-Regiment.

Forholdene ved
Fredericia.

Hvad Forholdene ved Fredericia angaaer, havde Meddelelsen om Vaabenstilstandens Afslutning medført, at der mellem de modstaaende Parter var truffet Overenskomst om en Demarcationslinie over Stallerup, Sønderbygaard, Hønebjerg og Damgaard, ud over hvilken Linie Bevægelser ikke maatte foregaae, og Meddelelsen om, at Ratificationerne vare udvexlede, førte til, at der paa begge Sider indtraadte Lettelser og Indskrænkninger i Forposttjenesten. Efterat de fjendlige Forposter allerede den 21de Juli havde trukket sig noget tilbage, bleve de snart trukne helt V. for Bredstrup-Gudse-Afsnittet, og Passene ved Bredstrup og Gudse samt Terrainet derimellem bleve derefter observerede ved Cavaleriposter, som udstilledes fra en i Byerne nærmest bag de nævnte Defleer cantonnerende Escadron; Observeringen af Passene mellem Bredstrup og Holsminde overdroges derimod en Bataillon, som fik Cantonnement i Byerne S. for Rands Fjord. Paa Fyen bleve Tropperne henlagte i udvidede Cantonnements, og Passagen mellem Fyen og Jylland blev frigiven med Undtagelse af Routen til og fra Fredericia, der blev forbudt saalænge Fæstningens Belejringstilstand ikke var hævet; et natligt Tilsyn med Passagen blev dog endnu foreløbigt vedligeholdt. Samtidigt hermed var Kystbevogtningen mellem Strib og Bogense bleven hævet, og Snoghøj besat med et lille Detachement under en Officers Commando, til hvilket alle fjendlige Parlamentairer skulde henvises, for at man ikke skulde have nødig at lade dem komme til Fæstningen.

Den 24de Juli begyndte de fjendlige Tropper Tilbagemarchen, og den 25de vare Insurgenternes bageste Afdeling i Kolding, Kurhesserne i Viuf, Mosvraa, V. Nebel og deromkring. Der indtraadte derved yderligere Lettelse for Fæstningens Besætning, som ved Slutningen af Maaneden fordeltes med 1 Bataillon

i Byerne S. for Rands Fjord, 1 i Bredstrup og Omegn, 1 i Tavlov og Omegn, 2 Batailloner i Teltlejr i selve Fæstningen, 9de Batteri (Wegener) i Erisø og endelig Escadronen i Byerne bag de vestlige Defileer.

I Skrivelse af 7de August foreslog Oberst Lunding Ministeriet at lade Fredericias Belejringsstilstand vedvare indtil Fredens Afslutning og at foranledige udnævnt en Regjeringscommission til i Forening med Commandanten at varetage Borgernes og Fæstningens Interesse; den civile Øvrighed var nemlig efter Oberstens Formening ikke activ nok, de brændte og beskadigede Bygninger vare endnu ikke underkastede en Taxation, og de vilde derfor til Skade for Indbyggerne og Besætningen neppe kunne være gjenopbyggede inden Vinteren. Ministeriet fandt imidlertid ikke, at der var nogen paatrængende Grund til en fortsat Belejringsstilstand og beordrede den derfor hævet, hvilket skete den 11te August; idet snart efter Kystbevogtningen paa den vestlige Del af Fyen blev hævet, og dermed ogsaa Besætningen paa Fæne inddragen, var der paa denne Del af Krigsskuepladsen ikke længer Noget, som fordrer særlig Omtale.

Vende vi os endelig til Corpset paa Als, da blev den fra Ministeriet indløbne Befaling om, at alle Fjendligheder skulde ophøre, bekendtgjort for Tropperne den 21de Juli; dog tilføjedes det, at indtil nærmere Bestemmelse skulde Tropperne forblive i de hidtil indtagne Stillinger, ligesom de hidtil gjældende Regler for Øens Afspærring og Kystens Tilgjængelighed indtil videre skulde forblive i Kraft. Man frygtede vel ikke for Angreb fra den lige overfor liggende Reserve-Division, men det hed sig, at Insurgenterne ikke vilde anerkjende Vaabenstilstanden, og den rigtignok ikke meget sandsynlige Mulighed fremstillede sig da, at de paa deres Tilbage-marche fra Jylland kunde indtage Stilling overfor

Forholdene paa
Als.

Als; da imidlertid Chefen for Reserve-Divisionen, General Bauer, afgav den Forsikkring, at vi sikkert kunde stole paa i dette ligeledes af ham betvivlede Tilfælde itide at faae Underretning fra de nærmest værende Rigstroppe, var der ikke længer noget pludseligt Angreb at befrygte, og der var derfor ingen Fare ved at foretage Lettelser i Forposttjenesten. Som Følge heraf gaves der Befaling til, at Forposttjenesten i det Sundvedske fra den 24de indtil videre skulde bestrides med 2 Compagnier, hvoraf 1 Compagni skulde anvendes til selve Forposterne, medens $\frac{1}{2}$ Compagni forblev i hvert af Brohovederne; Vedetkjæden kunde besættes mindre stærkt, saa at kun Linien observeredes, medens dog alle Tilgange besattes med dobbelte Poster; de hidtil om Natten til Forstærkning af Fløjene udsendte Trops kunde inddrages. Paa Kjær Halvø, fra Arnkilsøre til Baadsagergaard incl., kunde Forposternes Styrke forringes, saavidt den fremdeles nødvendige Observation af Sundet og Forbindring af forbuden Communication tillod det; navnlig alle hidtil om Natten udrykkede Commandoer og Piketter kunde inddrages. I Nørreherred, paa Østkysten, ved Færgestederne og omkring Kegenæs til Hørup skulde Kystbevogtningen indtil videre forblive uforandret, medens den fra Hørup til den sydlige Del af Als Sund kunde lettes, forsaavidt Kystens endnu befalede Afspærring tillod det. Hvad særligt Artilleriet angaaer, befaledes det, at de 4 til det nordre Brohoved detacherede Espingoler skulde inddrages, og at Detacheringen af Feltpiecer til Forpost om Natten skulde bortfalde, medens det iøvrigt overlodes Artilleri-commandoen at lempe Vagttjenesten paa Batterierne saa meget som gjørligt.

Den 24de Juli afmarcherede Reserve-Divisionen, idet den afløstes af den sachsiske Brigade, som atter den 26de afløstes af den hannoveranske Brigade. Sam-

tidigt begyndte Demonteringen af Dybbølskandserne og af Kystbatterierne ved Sandager og Alnor; Skyts, Lavetter, Ammunition m. m. bragtes til Flensborg og derfra videre mod Syd, en vanskelig Transport, da kun en ringe Del af Skytset havde Bloklavetter, medens Resten var Skibskanoner paa høje Væggelavetter, og der til disse saavel som til alt det Øvrige, der skulde bortskaffes, maatte requireres Bøndervogne, som paa bedste Maade forstærkedes. Det var General Prittwitz's Ønske, at der allerede nu skulde tilstaaes fri Samfærsel mellem Fastlandet og Øen, og Chefen for 2den Division, General Wynecken, henvendte sig i denne Anledning til General de Meza for at erfare hans Anskuelse om en saadan Foranstaltning; Sidstnævnte formentede imidlertid, at en ubindret Communication under de daværende, forviklede og usikre Forhold vilde være os mere til Skade end til Gavn, og vilde i hvert Fald ikke selv træffe en Afgjørelse, men henstillede Sagen til Krigsministeriet; dette fandt, at der fremdeles var Grund til ikke at afvige fra den Forsigtighed, man hidtil havde iagttaget, og Afspærringen blev derfor foreløbigt opretholdt.

Den 3die August blev den fjendlige Vedetkjæde paa nogle faa Poster nær trukken ind, og den følgende Dag afmarcherede Hannoveranerne. Dermed var Sundevad rømmet med Undtagelse af, at enkelte preussiske Artillerister endnu en kort Tid opholdt sig i de fjendlige Forskandsninger; da disse endelig droge bort, holdtes Skandserne under Opsigt af de Gendarmere, som dreve deres Spil i Nordslesvig, indtil Bestyrelses-commissionen var bleven installeret.

I Slutningen af Juli og Begyndelsen af August ankom der til Øen en stor Mængde Flygtninge, som havde forladt Slesvigs Fastland af Frygt for den der iværksatte Tvangsudskrivning til Insurgent hæren. For

at lette saadanne Flygtninge, om hvis Motiv til Flugten der ingen Grund var til at tvivle, Adgangen til Øen, patrouillerede der dagligt om Morgenen tidligt og ved Solnedgang Baade langs Sundeveds Kyst fra Surløkke-Nord om til Varnæshoved ligesom ogsaa ved Broager, og de, der fra Strandbredden paakaldte Hjælp, bleve optagne og efter et foreløbigt Forhør ved nærmeste Kyststation sendte til Herredsfogderiet i Nordborg, hvor der toges endelig Bestemmelse om, hvorvidt de kunde blive og tage Ophold paa Steder, som vare kjendte af Politiet, eller om de som mistænkelige burde sendes videre til Fyen og der tages under Behandling; det overlodes endog nævnte Herredsfogderi for Regjeringens Regning at give Understøttelse til saadanne enkelte Individuer, som ikke kunde erholde Arbejde og manglede de nødvendige Subsistensmidler.

I Cantonneringsforholdene paa Øen foretoges paa denne Tid enkelte Forandringer. Saaledes indtoge fra den 28de Juli 2 Batailloner af 1ste Brigade Cantonnements udenfor Sønderborg, med hvilke der hver 8de Dag skulde vexles mellem Brigadens 4 Batailloner; det ene af disse Cantonnements var det hidtil belagte Sundsmark, Klintinge, Lambjerg, Lambjergskov og Vollerup, det andet Rumohrs Gaard, Notmark, Almsted, Notmarkskov, Fynshav, Hunslev, Assebaleskov, Kettingeskov, Miang og Elstrup; de 2 andre af Brigadens Batailloner vare i Sønderborg, deraf 1 paa Slottet. Af 2den Brigade var Livgarden til Fods in kvarteret paa Slottet, af 13de Bataillon 1 Compagni paa Kegenæs, i Skovby og Hørup, 2 Compagnier i Nørreherred, og 1 Compagni i Bro, Kettinge, Gundestrup og Gammelgaard; de 2 andre Batailloner skiftedes til at ligge i Ulkebøl og i Barakkerne. Rytteriet og Artilleriet forbleve cantonnerede som hidtil, dog inddroges det til Nørreherred detache-

rede Espingolbatteri den 8de August og anbragtes i Sønderborg. Tildels i Anledning af, at Slottet maatte være til Disposition til Indquartering af Insurgentfangerne, hvis Udvevling skulde foregaae over Als, beordredes den 9de August atter en Omdislocation, hvorefter 13de Bataillon concentreredes i Nørreherred, medens de 2 Batailloner af 1ste Brigade, som vare i Sønderborg, anbragtes udenfor Byen, nemlig 1 Bataillon i Kettinge, Bro, Gundestrup, Gammelgaard, Sebelev, Vraa, Osbæk, Egen og Guderup, og 1 Bataillon paa Kegenæs og i Hørup, Majbøl, Mintebjerg, Lebøl, Tandslet, Vibøge, Skovby og Balle. Livgarden til Fods indquarteredes i Sønderborg By. Der afgaves derefter kun 1 Compagni til Tjeneste i Brohovederne, hvilket imidlertid holdt den samme Strækning besat, som Vedetkjæden hidtil havde indtaget, dog med et betydeligt mindre Antal Poster; Feltvagterne forbleve i Brohovederne, men enkelte Underofficersposter skødes frem til Kjædens Fleje og til de Dele af Kjæden, der stode over Vejene til Dybbøl og Sottrup. De i Brohovederne til Tjeneste værende Ingenieurer bleve samtidigt inddragne, Minerne tømte, og de ved Skulderpunkterne anbragte Lygter borttagne.

Idet vi nu foreløbigt forlade Als for at vende os til Begivenhederne i deres Almindelighed, skulle vi først omtale nogle Forandringer i Opstillingen af General Flindts Corps, Forandringer, som hidførtes ved de fra alle Sider indløbende Efterretninger om Insurgenternes Færd i Nordslesvig, om deres Udskrivninger af Penge og Mandskab og om det Tryk, de udøvede paa Befolkningen ved udsendte Executionscommandoer, som gik frem endog til i Nærheden af Kolding. At forhindre dette Uvæsen fra Insurgenternes Side var os ikke muligt, men til Sikkring imod, at det blev drevet ind over Grænsen, havde Overcommandoen paalagt

Henlæggelse af enkelte Troppes-afdelinger til Kolding og Om-
egn.

General Flindt at detachere 2 Compagnier til Kolding; disse Compagnier, der afgaves af 1ste Jægercorps, indtraf under Major Wilsters personlige Commando i Kolding den 10de August og havde Ordre til at udsætte de fornødne Observationsposter, dog saaledes, at der ved disses Udstilling og ved Patrouillers Udsendelse stadigt iagttoges, at den slesvigske Grændse ikke blev overskredet; endnu den 10de blev Styrken forøget med 1 Escadron af 6te Dragon-Regiment, som skulde assistere ved Bevogtningen af de over Kolding Aa slagne Broer og øvrige Overgangssteder mellem Kolding og Dollerup specielt med Hensyn til Gendarmerne; men idet det blev paalagt at tilbagevise disse, hvis de skulde forsøge paa at overskride Grænsen, blev det dog samtidigt befalet kun som Nødværge at bruge Vaaben imod dem. I Anledning af den saaledes foretagne Detachering blev ved General Flindts Corps Avantgarden ophævet, de hidtil udsatte Forposter inddragne, og kun enkelte Observationsposter bibeholdte af 1ste Cavaleri-Brigade, saaledes en kort Tid en lille Post i Bresten til Observation af de der sammenstødende Veje og for af Rejsende m. Fl. at indhente Efterretninger om Tilstanden i Nordslesvig; Avantgardens Chef forblev dog som Pladscommandant i Vejle, hvis Garnison blev de resterende 2 Compagnier af 1ste Jægercorps, medens de tidligere derværende Detachementer rykkede til deres Afdelinger. Snart blev der ogsaa heri foretaget en Forandring, idet i Henhold til en Ordre fra Overcommandoen 5te Dragon-Regiment og de nævnte Compagnier rykkede til et Cantonnement i og i Omegnen af Kolding; de indtraf der den 18de August, og den hele i og ved denne By værende Styrke med Undtagelse af Escadronen af 6te Dragon-Regiment, som retournerede til Regimentet, stillede derefter under Oberstlieutenant Vogt's Commando. Formaålet med

denne Forandring var at have en passende Styrke tæt ved Grændsen til Disposition for Bestyrelsescommissionen, hvis Sammentræden hver Dag ventedes, og Oberstlieutenant Vogt havde i den Anledning Ordre til paa Requisition fra denne Commission eller fra Kammerherre Tillisch, der fra dansk Side var bleven udnævnt til Medlem deraf, at afgive den fornødne Assistance; blev en saadan ikke forlangt, maatte den slesvigske Grændse ikke overskrides, og Detachementets Opgave skulde da kun være ligesom før at sikre Grændsen mod Overskridelse fra Gendarmernes Side. Som Garnison i Vejle lagdes derefter 1 Compagni af 12te lette Bataillon.

De Vanskeligheder, som fra Hertugdømmernes Side opstode med Hensyn til Udførelsen af Vaabenstilstanden, maatte saa meget mere vække alvorlige Betænkeligheder hos den danske Regjering, som Forholdene i Berlin i den nærmeste Tid efter Vaabenstilstandens Ratification ingenlunde vare skikkede til at indgyde Tillid. Samtidigt med at Protocollen over Fredspræliminarierne og Vaabenstilstandsconventionen offentligjordes i preussischer Staats-Anzeiger, forsøgte man saaledes i Bladets ikke officielle Del at sammendrage disse Actstykker paa en Maade, der skulde tjene det revolutionaire Parti i Tydskland til Beroligelse, idet der derved ligesom hentydedes til, at de indgaaede Overenskomster kunde gives en hel anden Betydning, end de efter deres Ord og Indhold havde. Den danske Udenrigsminister fandt sig herved foranlediget til at gjøre Artiklen til Gjenstand for en særlig Depeche til Kammerherre Reedtz, hvori han udtalte, at den danske Regjering, der var gennemtrængt af Overbevisningen om, at Cabinetterne i Berlin og Kjøbenhavn burde komme hinanden imøde med virkelig Tillid, ærligt vilde handle i denne Aand; om den end ogsaa maatte

beklage, at den nævnte Artikel havde kunnet fremkomme, vilde den dog ikke derfor lade sig henrive til Mistillid til den preussiske Regjering, men stole paa, at dette vilde være et af de sidste Symptomer paa en Eftergivenhed for Principer, der havde vist sig saa fordærlige for Preussens egne Interesser, og som havde afstedkommet en saa ubodelig Skade ved at stifte Fjendskab mellem to Stater, hvis Interesser og statsretlige Principer maatte kalde dem til at være nøje Allierede. Det preussiske Cabinets Holdning syntes i den nærmeste Tid derefter virkelig at skulle retfærdiggjøre denne Tillid. Grev Brandenburgs Udtalelser om Vaabenstilstandens Udførelse fra Preussens Side i militair Henseende vare meget tilfredsstillende, og den preussiske Regjering knyttede atter den diplomatiske Forbindelse med Danmark ved at afsende Baron Werther i extraordinair og speciel Mission til Kjøbenhavn, hvor han ankom den 2den August som Overbringer af et særligt Brev fra Kongen af Preussen. Spørgsmaalet om Demarcationslinien havde fundet sin Afgjørelse den 30te Juli ved Forhandling imellem Kammerherre Reedtz og Baron Schleinitz under Lord Westmorelands Mægling saaledes, at Linien for den østlige Dels Vedkommende faldt sammen med de preussiske, for den vestlige Del med de danske Fordringer. Det var ligeledes blevet vedtaget, at de i det nordlige Slesvig værende, tyske Lazarether skulde vedligeholdes i det Omfang, som skjønnedes nødvendigt efter Antallet af de der tilbageblevne Syge, og at de i Jylland tilbageblivende Syge af de tyske Tropper skulde forplejes og senere hjemsendes ved dansk Foranstaltning, imod at de derved foranledigede Udgivter refunderedes af den preussiske Regjering. Angaaende Vedligeholdelsen af de i det nordlige Slesvig af de tyske Tropper anlagte Skanser og Batterier blev ingen Bestemmelse

Preussen knytter atter den diplomatiske Forbindelse med Danmark.

tagen, saaledes at dette Spørgsmaal blev overladt til Bestyrelsescommissionens Skjøn. En Vanskelighed af en egen Art for Udførelsen af Vaabenstilstandsconventionen var opstaaet derved, at det svenske Cabinet officielt havde anmeldt i Kjøbenhavn og Berlin, at Kong Oscar kun vilde efterkomme den til ham rettede Indbydelse til at afgive et Troppcorps til Besættelse af Nordslesvig paa den Betingelse, at det blev tilstedet Sverig at forøge Troppernes Tal til det dobbelte af den i Conventionen bestemte Styrke, altsaa til 4000 Mand; som Bevæggrund for denne Bestemmelse var blevet anført dels Udstrækningen af det Territorium, der blev at besætte, dels Nødvendigheden af at maatte lægge større eller mindre Garnisoner i Byerne Flensborg, Aabenraa, Haderslev og Christiansfeld, dels endelig, at en Styrke paa 4000 Mand vilde staae i et mere passende Forhold til det ved Conventionen bestemte Antal af preussiske Tropper i Sydslesvig. For den danske Regjering kunde den større Udgift for Statskassen ikke være noget Motiv til at lægge Hindringer ivejen for den forlangte Troppeforøgelse, tvertimod maatte den Omstændighed, at Sverig i modsat Fald ganske vilde trække sig tilbage fra enhver Medvirkning til Udførelsen af Conventionens 5te Artikel, indeholde den bestemtøste Opfordring til uanseet den større Udgift for Statskassen at faae den preussiske Regering stemt gunstig for Sagen, og det danske Cabinet havde derfor søgt at virke hen til Opfyldelsen af den svenske Regjerings Forlangende ved at anmode de venkabelige Magters Gesandter om gennem deres Collegaer i Berlin at yde deres Medvirkning i saa Henseende. Det preussiske Cabinet viste sig imødekommende ligeoverfor den forlangte Indrømmelse, og den 2den August kunde den danske Udenrigsminister meddele Grev Plessen, der opholdt sig i Christiania og

Forhandler
angaaende den
svensk-norske
Troppstyrkes
Forøgelse i Sles-
vig til 4000 Mand.

havde erholdt Fuldmagt til at afslutte en Militair-Con-
vention med Sverig angaaende svenske Troppers An-
vendelse til Besættelsen af Nordslesvig, at Preussen
samtykkede i den forlangte Forøgelse af Troppstyrken
til 4000 Mand, naar den svenske Regjering maatte
ansee dette for aldeles nødvendigt, dog paa den Be-
tingelse, at dette Samtykke skulde søges saa vidt
muligt hemmeligholdt af Hensyn til den Uvillie, som
denne Indrømmelse kunde paadrage det preussiske
Cabinet hos enkelte Partier i Tydskland.

Forhandlinger
om Bestyrelses-
commissionens
Sammensætning,
Blokadens øje-
blikkelige Op-
hævelse m. m.

Ogsaa med Hensyn til Valget af Medlemmer
til Bestyrelsescommissionen havde man gjensidigt taget
et tilbørligt Hensyn til Modpartens Ønsker, og de
derom indledede Forhandlinger havde ført til, at fra
dansk Side Cabinetssecretair, Kammerherre Tillisch og
fra preussisk Side Vicepræsidenten i Stettin, Grev
Eulenburg, bleve designerede til Medlemmer af bemeldte
Commission; som Opmand havde den storbritanniske
Regjering udnævnt sin Chargé d'affaires i Hamborg,
Oberst Hodges. Den Imødekommen, som det preussiske
Cabinet saaledes i flere Henseender havde vist, be-
vægede den danske Regjering til at stille sig gunstigt
ligeoverfor et af Baron Werther forelagt Ønske om, at
Ophævelsen af Blokaden ikke maatte udsættes, indtil
den tydske Hær havde indtaget de i Conventionen be-
stemte Stillinger, og til ligeledes at gaae ind paa et af
Grev Brandenburg til Kammerherre Reedtz gjort Forslag
om, at et mindre Antal preussiske Tropper skulde
kunne forblive N. for Demarcationslinien indtil de
svenske Troppers Ankomst. Den 5te August med-
deltes det saaledes Kammerherre Reedtz, at den danske
Regjering for at give Preussen et Bevis paa dens Ønske
om en oprigtig Tilnærmelse og i det Haab, at det
preussiske Cabinet i den skete Concession maatte finde
en uafviselig Opfordring til at yde os en kraftig Under-

støttelse til den lovlige Ordens Gjenoprettelse i Hertugdømmerne, den nævnte Dag vilde lade Ordre afgaae til Blokadecheferne om strax at hæve Blokaden for alle tyske, østersøiske Havne, hvorimod Blokaden af Hertugdømmernes Havne og Nordsøhavnene vilde vedblive, indtil de i Conventionen fastsatte Betingelser vare opfyldte. Det paalagdes ham derhos, at han mundtlig skulde give at forstaae, at den danske Regjering, uden dog at ønske det offentligt omtalt, ikke vilde modsætte sig Preussens Ønske om indtil de neutrale Troppers Ankomst at beholde en mindre Styrke af preussiske Tropper N. for Demarcationslinien, men at denne Indrømmelse kun skete i fuldkommen Tillid til, at de preussiske Tropper vilde erholde bestemte Ordre til at forhindre Skatters og Mandskabs Udskrivning af Insugenterne. — I de ovennævnte Ordre til Blokadecheferne præciseredes det nærmere, saaledes som senere vil blive paavist, at Blokaden for Elb-Weser- og Jahde Strømmen samt for Vestkysten af Holsten og saantlige slesvigske Havne skulde hæves den 11te August, men at den fremdeles skulde vedblive for Østkysten af Holsten.

Et Spørgsmaal, som syntes at skulle berede endel Vanskeligheder, var Udvexlingen af Fangerne, idet nemlig Oprørspartiets Holdning havde gjort den danske Regjering betænkelig ved at lade Udvexlingen foregaae til den ved Mødet i Bredstrup vedtagne Tid, den 1ste August. Under 25de Juli havde General Bülow meddelt General Prittwitz, at samtlige tyske Fanger med Undtagelse af Insugenterne den følgende Dag vilde blive overførte til Als for der at udvexles, men at de sidstnævnte ikke kunde afsendes, før man havde Vished for, at de slesvig-holstenske Tropper vare gaaede bag Ejderen. General Prittwitz vilde imidlertid ikke indlade sig paa dette Forbehold; han erklærede, at han under

Vanskeligheder
ved Fangernes
Udvexling.

alle Omstændigheder vilde frigive ligesaa mange danske Fanger, som han fik udleveret tyske, men at han vilde vente med Resten, indtil Udleveringen af de slesvig-holstenske Fanger syntes ham sikker, og han bemærkede derhos, at de danske Fanger vare paa Marchen til Ejderen. Endnu nogen Tid fastholdt den danske Regjering sin Vægning ved at frigive Insurgentfangerne, forinden en Anerkjendelse af Conventionen fra Hertugdømmernes Side var constateret, men da Kammerherre Reedtz insisterede paa, at Udvekslingen burde finde Sted efter Conventionens Bestemmelse i Flensborg inden den fastsatte Frist af 25 Dage efter Ratificationen, blev der endelig under 7de August tillagt General Bülow Ordre til at meddele General Prittwitz, at alle Krigsfangerne den 12te vilde blive overførte til Als og der landsatte den følgende Dag, hvorefter Dampskibe strax vilde afgaae til Flensborg for at afhente de danske Krigsfanger og bringe dem til Als, hvor de altsaa kunde forventes at ville ankomme samme Dags Aften; den 14de om Morgenen vilde da de fangne Insurgerter kunne afgaae fra Als og udleveres efter General Prittwitz's Valg enten i Flensborg eller paa Dybbølbjerg. I Anledning heraf afsendte General Bülow den 9de August sin Ordonantsofficer, Grev Reventlow, med en Skrivelse til Flensborg, hvor General Prittwitz for Tiden havde sit Hovedkvarter, og hvorhen samme Dag den ved Flankekorpsets Stab ansatte Capitain P. Bauditz var indtruffen i en særlig Mission fra General de Meza. Under deres Ophold i Staden bleve disse Officerer og medfølgende Ordonantser udsatte for en alvorlig Molest af endel Insurgentsoldater, der endnu opholdt sig dersteds, det hed sig som Reconvalescenter, og den Passivitet, der ved denne Lejlighed udvistes fra preussisk Side med Hensyn til Ordenens Opretholdelse, var til-

visse ikke noget godt Varsel for den nærmeste Fremtid. I sit Svar af 10de til General Bülow fremhævede General Prittwitz, at en Udveksling af Fangerne i Flensborg let vilde kunne give Anledning til yderligere Excesser, og at han desuden af formelle Grunde maatte holde paa en samtidig Udveksling af Fangerne; han var derfor stemt for, at denne skulde finde Sted den 13de om Eftermiddagen i Terrainet imellem Dybbøl Skandserne og Brohovedet, og da han troede at turde forudsætte General Bülows Billigelse af en saadan Ordning af Sagen, lovede han, at de fornødne Foranstaltninger i saa Henseende skulde blive truffene; slutelig androg han om, at de af flere Officerer i sin Tid ved deres Afskedigelse udstedte Reverser om ikke at ville tjene mod Danmark samtidigt maatte blive tilbagegivne. Ukjendt med denne Forhandling tilstillede General de Meza i Henhold til en Ordre fra Krigsministeren under 11te August General Prittwitz en Skrivelse i omtrent samme Retning, hvori han tillige anholdt om, at de blandt Insurgentfangerne værende Slesvigere paa deres Forlangende derom skulde kunne sendes til deres Hjemstavn og ikke til vedkommende Troppeafdeling. Hertil nægtede imidlertid General Prittwitz sit Samtykke, idet han iøvrigt henholdt sig til sit Svar til General Bülow, og da han i den For- mening, at en gjensidig Forstaaelse var opnaaet, ikke tilbagekaldte de af ham allerede truffene Foranstaltninger, vare vore fangne Krigere til berammet Tid samlede paa Dybbølbjerg til Udveksling. Til deres store Skuffelse maatte de imidlertid endnu samme Dag retournere til Graasten, da Insurgentfangernes Afsendelse fra Kjøbenhavn ifølge den danske Regjerings Beslutning var bleven midlertidigt udsat paa Grund af de Hindringer, Udførelsen af Vaabenstilstanden og navnlig Indsættelsen af den i Conventionen anordnede Be-

styrelsescommission for Hertugdømmet Slesvig syntes at skulle møde.

Indsættelsen af
Bestyrelsescom-
missionen møder
Vanakeligheder:
— Forhandlinger
i den Anledning.

Den danske Regjering var gaaet ud fra den Anskuelse, at noget allerhøjeste Mandat til Commissionen ikke vilde være nødvendigt, og at det vilde være tilstrækkeligt, at denne i Kraft af de Medlemmerne givne Bestallinger uden nogen videre Formalitet selv indstallerede sig og derom lod en Kundgjørelse udgaae til Hertugdømmets Indvaanere. Som Følge heraf afrejste Kammerherre Tillisch den 9de August om Aftenen til Als for derfra den følgende Dag at afgaae til Flensborg, hvor man forventede, at General Prittwitz i Henhold til en ham gennem General de Meza stillet Opfordring vilde have efterladt en tilstrækkelig, væbnet Styrke til at sikre Ordenens Opretholdelse og støtte Bestyrelsescommissionen i Udøvelsen af dens Functioner. Dagen efter Kammerherrens Afrejse modtog imidlertid det danske Cabinet en Meddelelse fra Kammerherre Reedtz om, at man fra preussisk Side vilde afsende Overpræsident, forhenværende Statsminister Bonin som Commissair til Flensborg for den 12te at installere Grev Eulenburg, og det foranledigede derfor, at Geheimeconferentsraad, Kammerherre, Baron Pechlin den 11te om Morgenen afgik over Als til Flensborg som dansk Commissair; Tidens Korthed og det ufuldstændige Kjendskab, man havde til Omfanget af det Hr. Bonin tildelte Hverv, gjorde det dog umuligt at forsyne Baronen med nogen fuldstændig Instrux. Da Kammerherre Tillisch ankom til Als, erfarede han, at General Prittwitz den 10de havde forlagt sit Hovedkvarter til Slesvig By, og at Generalen ikke havde anseet sig berettiget til paa Anmodning af et enkelt af Commissionens Medlemmer at efterlade nogen Styrke i Flensborg, men vel var villig dertil, naar den i Virksomhed traadte Commission maatte fremkomme med et Andragende

derom. Under disse Forhold, da Opretholdelsen af den lovlige Orden altsaa ikke var sikkert, og under Indtrykket af de den foregaaende Dag i Flensborg stedfundne, alvorlige Excesser fandt Kammerherren sig foranlediget til at udsætte sin Afrejse og tilstille General Prittwitz en fornyet Opfordring til at sende den nødvendige Tropestyrke til Flensborg, hvorhen han i saa Fald vilde begive sig den 11te. Det var denne saa uventede Vægning fra General Prittwitz's Side, som i Forbindelse med de indløbende Efterretninger om stadigt stedfindende Udskrivninger i det nordlige Slesvig samt om Statholderskabets og Landsforsamlingens udfordrende Holdning havde foranlediget den danske Regjering til at tilbageholde Insurgentfangerne, idet den besluttede som Betingelse for deres Udlevering at fordre en til Ordens Opretholdelse fornøden Tropestyrkes Tilstedeværelse N. for Demarcationslinien og en i det Mindste faktisk Underkastelse fra Hertugdømmernes Side med Hensyn til Conventionens Bestemmelser, saa at Statholderskabet ikke længer udstrakte sin Myndighed til Slesvig, Landsforsamlingen opgav at holde Meder N. for Ejderen, og de danske Fanger frigaves. Den 11te modtog Kammerherre Tillisch som Svar paa sin Henvendelse til General Prittwitz en Skrivelse fra Overpræsident Bonin, der imidlertid med Grev Eulenburg var indtruffen til Byen Slesvig, hvori udtaltes, at i Henhold til Conventionen andre Troppers Tilstedeværelse i Flensborg end neutrales ikke vilde kunne indrømmes, at han ikke havde erholdt nogen Meddelelse om, hvem der som dansk Commissair skulde medvirke ved Installationen, at Oberst Hodges endnu ikke havde modtaget sin Fuldmagt og tidligst den 13de vilde kunne afrejse fra Hamborg, og at Installationen som Følge af, at Fangerne først skulde udvexles den 13de, tidligst vilde kunne foregaae den 14de, forudsat at

den danske Commissair til den Tid maatte være indtruffen. Endnu samme Dag meddelte Kammerherre Tillisch den preussiske Commissair, at han i Sønderborg vilde afvente nærmere Instructioner med Hensyn til Spørgsmaalet om Formen for Installationen, medmindre man fra preussisk Side maatte kunne gaae ind paa den af Danmark for tilstrækkelig ansete Form, i hvilket Tilfælde han udbad sig Underretning om Grev Eulenburgs Ankomst til Flensborg; samtidigt udtalte han det Haab, at ogsaa Denne vilde opfordre General Prittwitz til at sende en Troppstyrke til Flensborg, en Anmodning, man jo i saa Fald havde lovet at tage tilfølg. Overpræsident Bonins Svar gik imidlertid ud paa, at hans Instructioner forbøde ham at installere Commissionen paa anden Maade end i Forbindelse med en fra dansk Side udnævnt Commissair, men at han, da han havde Grund til at troe, at den danske Regjering gjennem Kammerherre Reedtz var bleven underrettet om det preussiske Cabinets Opfattelse af Sagen, i Forening med Grev Eulenburg vilde begive sig til Flensborg den 12te, den Dag, paa hvilken efter hans Forstaaelse af den hemmelige Artikel 4 Installationen burde finde Sted; en preussisk Troppstyrkes Henlæggelse til Flensborg vilde General Prittwitz dog ikke kunne gaae ind paa, da hans Opgave maatte ansees endt med den den 13de forestaaende Udveksling af Fangerne.

Imidlertid var Baron Pechlin den 12te om Morgen ankommen til Sønderborg, og da Kammerherre Tillisch samme Morgen modtog en Skrivelse fra Oberst Hodges, hvori han underrettede ham om sin Ankomst til Flensborg, afrejste de begge op ad Formiddagen til denne By og begave sig strax til Oberst Hodges; uagtet der endnu var c. 400 saakaldte Reconvalescenter af Insurgent hæren i Byen, forblev dog Alt roligt, og der forefaldt ingen Demonstrationer. Ud paa Efter-

middagen ankom Overpræsident Bonin og Grev Eulenburg, men Førstnævnte rejste endnu samme Dags Aften tilbage til Slesvig for, som han sagde, at forhandle med Statholderskabet og Landsforsamlingen om deres Fjernelse fra slesvigsk Grund, og retournerede først den følgende Dags Aften. De Forhandlinger, der fandt Sted mellem Grev Eulenburg, Kammerherre Tillisch og de 2 Commissairer syntes at skulle forvikle Forholdene end mere. Navnlig fremgik det af den preussiske Commissions Yttringer og hele Optræden, at han ikke betragtede sit Hverv som indskrænket til at foretage den aldeles formelle Installation, men at han ansaa sig som kaldet til ikke blot at fjerne de Hindringer, som Oprørspartiet endnu kunde lægge iveau for Udførelsen af Conventionen, men ogsaa til at fremkalde Discussioner med Kammerherre Tillisch og især med Baron Pechlin dels om hvad der efter hans Formening maatte være udført fra den danske Regjerings Side, inden der kunde skrides til Installationen, dels endogsaa om Spørgsmaal, der først vilde opstaae, efterat Bestyrelsescommissionen var traadt i Virksomhed, og altsaa ganske maatte henhøre under dennes Ressort. I sidstnævnte Henseende paastod han saaledes, at de siden 24de Marts 1848 ansatte Embedsmænd i Slesvig skulde forblive i deres Stillinger, indtil det maatte vise sig, at de fremdeles handlede imod den kongelige Interesse, at den ved Forordningen af 1834 anordnede, men i April 1848 foreløbigt og ved Conventionen utvivlsomt aldeles ophævede, slesvig-holstenske Regjering skulde vedblive at bestaae som samlet Autoritet for begge Hertugdømmer, at der i det interimistiske Flag for Slesvig skulde optages de tyske Farver, og at der i det Hele taget til Installationsacten skulle knyttes nogle nærmere Bestemmelser med Hensyn til Regjeringens Førelse, ligesom han ogsaa fremkom med det

Ønske, at Bestyrelsescommissionen strax efter Installationen skulde sætte sig i Forbindelse med Statholderskabet, for at dette kunde medvirke ved Udførelsen af Vaabenstilstanden, som om det var en anerkjendt Autoritet. Medens disse Fordringer paa det Bestemteste tilbagevistes som ikke vedkommende selve Installationen og som liggende udenfor det i hans Commissorium bestemte Omfang af hans Competence, troede Baron Pechlin at maatte stille sig anderledes med Hensyn til tvende Forlangender, som vare blevne stillede som en ufravigelig Betingelse for Foretagelsen af Installationsacten, nemlig Ophævelsen af Blokaden af de holstenske Havne og Effectueringen af Fangernes Udvexling; i saa Henseende stillede Oberst Hodges sig nemlig paa preussisk Side, idet han gjorde gjældende, at der først, naar disse Betingelser vare opfyldte, kunde gjøres Fordring paa, at Statkolderskabet skulde falde tilføje, og Baron Pechlin afsendte derfor en Courer til Kjøbenhavn for at henstille Sagen til Regjeringens Afgjørelse.

Overpræsident Bonins Optræden, der stod i en saa stærk Modsætning til de Ytringer om en forsonlig Stemning, som i den senere Tid stadigt vare fremkomne fra det preussiske Cabinets Side, og som man havde stolet paa vilde have lagt sig for Dagen ved en alvorlig Stræben efter at fjerne alle Hindringer for Vaabenstilstandens Udførelse, kunde ikke Andet end gjøre den danske Regjering betænkelig ved at give Slip paa de to eneste Midler, der, hvis Preussen maatte svigte sine Forpligtelser, endnu stode til Raadighed imod Oprørspartiet, saafremt den da ikke vilde forlange Anvendelsen af den 1ste hemmelige Artikel. Endnu paa den Tid nærrede den danske Regjering imidlertid det sikke Haab, at alle Vanskeligheder nok efterhaanden vilde svinde, naar Bestyrelsescommissionen blot først var traadt i

Virksomhed, og den troede derfor af Hensyn til den overvejende Vigtighed, den tillagde Installationens snarlige Fuldbyrkelse, at burde lade sine Betænkkeligheder fare, saameget mere som den af Baron Werther havde erholdt Meddelelse om, at der var tillagt General Prittwitz Ordre til at lade en mindre Styrke forblive N. for Demarcationslinien*). Som Følge heraf bleve i Henhold til en Statsraadsbeslutning af 16de August Insurgentfangerne den følgende Dag overførte til Als, idet der samtidigt meddeltes Baron Pechlin Fuldmagt til at beordre Fangernes Udvexling, saasnart han havde erholdt fuldstændig Sikkerhed for, at Installationen derefter uopholdeligt vilde finde Sted, og til samtidigt med Installationen igjennem Commandeur Garde at befale Ophævelsen af Blokaden af de holstenske Havne.

Om denne Regjeringens Beslutning underrettede Baron Pechlin under 18de August den preussiske Commissair, der opholdt sig i Slesvig By, hvor han stadigt forhandlede med Statholderskabet og Landsforsamlingen for at bevæge dem til at forlægge deres Sæde til Holsten og saaledes i det Mindste at fjerne een af de Vanskeligheder, som de lagde ivejen for Conventionens Udførelse. Grev Eulenburg var derimod forbleven i Flensborg for at forhandle med Kammerherre Tillisch. Man blev snart enig om at vælge Flensborg til Regjeringens Sæde, hvorimod det paatænkte at lade Departementscheferne, hvem de Forretninger skulde overdrages, der tidligere havde paahvilet de kongelige

*) Den 18de August rykkede en preussisk Bataillon atter ind i Flensborg. Det skal her bemærkes, at den danske Krigsminister allerede under 11te og 15de August havde beordret Generalerne de Meza og Bülow til at efterkomme mulige Forlangender af Bestyrelsescommissionen om at stille Tropper til dens Raadighed til Ordens Opretholdelse i Nordslesvig indtil de svenske Troppers Ankomst.

Collegier og den slesvig-holstenske Regjering, foreløbigt tage deres Ophold i Slesvig By og tage de paa Gottorp Slot værende Archiver og Contoirer i Besiddelse. Grev Eulenburs Optræden var i det Hele meget moderat, men der var dog et meget væsentligt Punkt, hvori han, sandsynligvis under Paavirkning af Overpræsident Bonin, stod skarpt imod Kammerherre Tillisch. Ved de Discussioner, der fandt Sted angaaende den Bekjendtgørelse, som ved Regjeringens Tiltrædelse agtedes udstedt, udtalte han sig nemlig meget bestemt om, at alle Embedsmændene skulde forblive i deres Embeder, saafremt de ikke fremtidigt maatte vise et Forhold, der ikke kunde billiges. Trods alle Indvendinger fra Kammerherre Tillisch's Side om Uretfærdigheden af en saadan Afgjørelse, hvad enten man betragtede Sagen fra Kongens, den loyale Befolknings eller de ved Oprørets Udbrud fordrevne Embedsmænds Standpunkt, stod Grev Eulenburg dog fast derpaa, og da Oberst Hodges syntes at dele Dennes Anskuelse, vilde det følgelig være unyttigt at henstille Spørgsmaalet i sin Almindelighed til hans Afgjørelse. Den 19de August ankom Overpræsident Bonin til Flensborg, hvor han den følgende Dag havde en Conference med Baron Pechlin; ogsaa ved denne Lejlighed var hans Adfærd en saadan, at den fuldt maatte berettigede til den Tro, at han planmæssigt søgte at udhale Tiden for Installationens Fuldbjærdelse for derved at gjøre det muligt for Statholderskabet endnu en Stund at fortsætte sine Overgreb i Hertugdømmet Slesvig. Først fremkom han med den Fordring, at det i den offentlige Bekjendtgørelse om Installationen skulde udtales, at Bestyrelsescommissionen skulde regjere i Kongen af Danmarks Navn som Hertug til Slesvig, og da Baron Pechlin modsatte sig dette som stridende mod Conventionens Ordlyd, fordrede han, at denne den preussiske Regjerings Anskuelse i hvert

Fald skulde udtales i den over Installationen udfærdigede Protocol, hvilket Baron Pechlin imidlertid ligeledes bestemt modsatte sig. Overpræsident Bonin foreslog nu at opsætte Installationen til den 25de, da der fra Berlin var gjort Forestillinger i Kjøbenhavn betræffende denne Sag, men da Baron Pechlin desuagtet drev paa Installationens snarligste Fuldbyrdelse og erklærede ikke at ville give Ordre til Fangernes Udvexling, før Tiden var aldeles sikkert bestemt, kom han frem med den Indvending, at Oberst Hodges endnu ikke havde modtaget sin Fuldmagt. Efter at have vedtaget Redactionen af den offentlige Bekjendtgjørelse, som skulde udstedes om Installationen, blev man dog endelig enig om, at denne skulde skee den 25de August om Middagen samtidigt med, at der gaves Ordre til Blokadens Ophævelse, og efterat Baron Pechlin dernæst om Eftermiddagen den 20de havde anmodet General de Meza om uden Ophold at foranstalte Fangernes Udvexling, fandt denne Sted i Terrainet mellem Dybbøl Skandser og Brohovedet den 21de om Middagen; Antallet af de fangne Insurgenter var ved Udvexlingen 1690, hvoraf 34 Officerer og Ligestillede, Antallet af de fra os gjorte Fanger var 969, hvoraf 16 Officerer.

Fangerne ud-
vexles.

Jo mere det danske Cabinet havde troet at turde stole paa, at dets Samtykke til Blokadens Ophævelse og Fangernes Frigivelse vilde have fjernet alle Hindringer for Installationens Fuldbyrdelse, desto mere maatte Efterretningen om de fra preussisk Side stadigt fremkommende, nye Paaskud og Indvendinger og om Oprørspartiets uforandrede og uhindrede Overgreb ryste dets Tillid til Preussen og fremkalde den Overbevisning hos det, at de venskabelige og navnlig den mæglende Magts energiske Understøttelse vilde være nødvendig for at bringe Conventionens Bestemmelser til Udførelse. Samtidigt med at det blev paalagt Kammer-

herre Tillisch bestemt at fastholde, at de af Kongen før Oprørets Udbrud ansatte Embedsmænd i Slesvig atter skulde gjenindsættes i deres Embeder, og at ingensomhelst for begge Hertugdømmer fælles Autoritet maatte bestaae med Retsvirkning for Slesvig, anmodedes Kammerherre Reedtz derfor om gennem den mæglende og de venskabelige Magters Repræsentanter i Berlin at virke hen til, at Vaabenstilstanden af Preussen udførtes paa en saadan Maade, at Oprøret ikke factisk vedblev at herske, men at den blev en virkelig Forberedelse til Freden. I lignende Retning tilskreves Grev Reventlow i London, ligesom den danske Udenrigsminister i en Circulairskrivelse af 24de August til de venskabelige Magters Gesandter i Kjøbenhavn udtalte sin Beklagelse over den af Overpræsident Bonin foranledigede Opsættelse af Installationen og de fra preussisk Side mod Conventionens Aand og Indhold opstillede Fordringer samt tillige ankede over Statholderskabets og Landsforsamlingens hele Færd, over Rekrut- og Skatteudskrivningen og over Frederiksorts og Ekernfærdes vedblivende Besættelse af slesvig-holstenske Tropper.

Forhandlingerne mellem den preussiske Commissair og Oprørspartiets Ledere vare imidlertid blevne fortsatte og havde endelig ført til, at Statholderskabet, bøgende sig for Nødvendigheden, opgav sit Sæde i Slesvig By og tilligemed Ministerialdepartementerne og den saakaldte slesvig-holstenske Regjering begav sig til Kiel; derhos vedtog Landsforsamlingen i et hømmeligt Møde, dog kun med en ringe Majoritet, at forlægge sit Samlingssted fra Slesvig til holstensk Grund. Saaledes var vel en meget væsenlig Vanskelighed ryddet tilside, men det var, som sagt, ikkun Erkjendelsen af det Umulige i med Magt at kunne modsætte sig Vaabenstilstandens Udførelse, der havde bevæget Oprørspartiet til at bøje

sig; om nogen virkelig Eftergivenhed var der ikke Tale. Vaabenstilstanden skulde nu benyttes til af al Kraft at styrke og forøge Kampmidlerne for, naar Omstændighederne maatte tillade det, at gjenoptage Kampen, og istedetfor en activ Modstand skulde der foreløbigt anvendes en passiv, som man haabede aldeles skulde umuliggjøre Bestyrelsescommissionens Virksomhed. I saa Henseende vare alle Forberedelser truffne, og Rollerne fordelte, Journalistiken, den gejstlige og verdslige Embedsstand, alle Foreninger og Klubber, Byernes Pøbel, Alle skulde bidrage til Opnaaelsen af dette Maal. Under 22de August fremkom Byen Slesvigs Præster med en offentlig Erklæring om, at de fremdeles ikkun kunde anerkjende Statholderskabet som den alene lovlige Regjering, og at de, hvis Statholderskabet paa Grund af Omstændighederne troede at maatte finde sig i Indsættelsen af den i Conventionen omtalte Bestyrelsescommission, forventede sig nærmere Forholdsordre fra dette; saafremt det herved maatte blive betydet dem, at de havde at foje sig efter den nævnte Regjering, da vilde de forblive i deres Embeder og efterkomme dens Befalinger, dog kun saalænge som disse ikke gik ud paa at forlange deres Medvirkning til at adskille Slesvig fra Holsten og lægge det under Danmark. Den ønskede Forholdsordre modtog de den følgende Dag gennem en af Statholderskabet udstedt Proclamation til Hertugdømmets Beboere, der dannede det egenlige Grundlag, hvorpaa den hele Modstand skulde bygges. I dette Actstykke, der findes gjengivet i Bilag 1, tilkjendegav Statholderskabet, at det ved at opgive sit Sæde i Slesvig alene veg for Omstændighedernes øjeblikkelige Bydende, nedlagde paany Indsigelse mod Vaabenstilstandsconventionens og Fredspræliminariernes Gyldighed og betegnede sig selv i Kraft af den af den provisoriske Centralmagt i sin

Proclamation
fra Statholder-
skabet til Sles-
vigs Beboere.

Tid givne og af Landsforsamlingen anerkjendte Fuldmagt som den alene berettigede Magt, der indtil den endelige Fred havde at føre Regjeringen i Hertugdømmerne; alle gejstlige og verdslige Embedsmænd i Slesvig opfordredes til ogsaa under Bestyrelsescommissionens factiske Bestaaen at fortsætte de med deres Embedsstilling forbundne Forretninger, saalænge og saavidt de vare istand til at forene Saadant med deres Pligt og Samvittighed, og sluttelig appellerede Statholderskabet til Indbyggernes Fædrelandskjærlighed og Tapperhed, idet Rustningerne bebudedes fortsatte, for at Hertugdømmerne kunde være rede til Krig, dersom en antagelig Fred ikke kunde opnaaes.

Installationen af Bestyrelsescommissionen fuldbyrdes.

Den 25de August om Middagen fuldbyrdedes endelig i Flensborg Installationen af Bestyrelsescommissionen, og samtidigt lod Baron Pechlin Commandeur Garde tilgaae Ordre om at foranledige Blokadens Ophevelse. Angaaende Installationsacten optoges den i Bilag 2 meddelte Protocol, ligesom der ogsaa samme Dag udstedtes de under Bilagene 3, 4 og 5 anførte, offentlige Bekjendtgørelser angaaende Bestyrelsescommissionens Tiltrædelse og Regjeringsforretningernes Besørgelse. Da Overpræsident Bonins Forestillinger, som vi have seet, vare blevne frugtesløse, og man efter Baron Pechlins Forlangende ved Installationsacten havde holdt sig til Conventionens Ordlyd, hvorefter Bestyrelsescommissionen skulde regjere Landet i Kongen af Danmarks Navn, fandt Førstnævnte sig foranlediget til i en Skrivelse til den danske Commissair at udtale, at det efter den preussiske Regjerings Opfattelse laa i den paa Fredspræliminarierne baserede Conventions hele Aand og Væsen, at Bestyrelsescommissionen i Hertugdømmet Slesvig kun kunde regjere i Kongen af Danmarks Navn som Hertug til Slesvig, hvilket han an-

modede ham om at bringe til den danske Regjerings Kundskab.

Forholdene i Flensborg vare endnu paa denne Tid alt andet end heldige. De svenske Troppers Ankomst kunde først forventes den 27de August, og ligesom i den øvrige Del af Nordslesvig saaledes drev ogsaa i denne By den af Statholderskabet indsatte Politimester med sine Gendarmere deres Uvæsen og skyede end ikke at gjøre Brug af deres Skydevaaben imod endel af Indvaanerne, der den 27de i Glæde over Svenskernes forventede Ankomst og den nær forestaaende Befrielse fra Oprørets Aag havde ladet sig henrive til nogle i og for sig uskyldige Demonstrationer. Jo vanskeligere under de givne Omstændigheder den Opgave var, som var stillet Bestyrelsescommissionen, at opretholde Ro og Orden i Landet og bane Vejen for en retfærdig Fred, desto nødvendigere maatte det være, at der imellem Commissionens Medlemmer opnaaedes Enighed om de Principer, hvorefter Regjeringen skulde føres. Den danske Regjering havde i Kammerherre Tillisch fundet en Mand, der med stor Fasthed og Besindighed og med sjelden Takt forfægtede Danmarks Sag, og i Grev Eulenburgs Person var Valget faldet paa en Mand, hvis Agtelse for Lov og Ret ikke tillod ham at gaae Oprøret tilhaande, men som med Upartiskhed og paa en sand loyal Maade søgte at udføre sit Hverv; om han end som Preusser i adskillige Retninger ikke kunde dele Kammerherre Tillisch's Anskuelser, saaledes blandt Andet, som vi have seet, i Spørgsmaalet om Embedsmændene, saa kunde dog Statholderskabets Proclamation og hele Adfærd ikke Andet end gjøre et stærkt Indtryk paa ham, og allerede de første Skridt fra Bestyrelsescommissionens Side bære Vidne om hans ærlige Stræben efter at tilvejebringe lovlige Tilstande i det af Oprørspartiet saa gennem-

agiterede og i saa lang Tid terroriserede Hertugdømme. Under 27de August udstedtes saaledes en Bekjendtgjørelse om Oprettelsen af en Centralkasse i Flensborg, og den følgende Dag hævedes Forbudet mod Samkvem med Danmark, Udskrivningen befalede standset, og Ordre gaves til Fjernelsen og Afvæbningen af de af Oprørspartiet indsatte Politiembedsmænd og Gendarmer, samtidigt med at det paalagdes Embedsmændene at offentliggjøre nedenauførte Proclamation fra Hans Majestæt Kongen, hvilken ligesom overhovedet alle offentlige Bekjendtgjørelser var affattet saavel i det danske som i det tyske Sprog:

Proclamation
fra Kongen til
Slesvigs Beboere.

Slesvigere!

Det er endelig lykkedes Os at standse Krigens Onder, som især have tynget paa Vore tro Indbyggere i Hertugdømmet Slesvig og maatte føles dobbelt smerteligt, da det var Sønner af de under Vort Scepter forenede Lande, som stode fjendlige ligeoverfor hverandre. Det er Vort tillidsfulde Haab, at den nu indtraadte Vaabenstilstand vil være Forbudet for Fredens tilbagevendende Velsignelser, og Vort Hjerte føler Trang til i dette Øjeblik at rette et Ord til Vore slesvigske Undersaatter.

De iblandt Eder, som under de vanskeligste Forhold have bevaret fast Troskab til Os — og med landsfaderlig Glæde kunne Vi dertil henregne den overvejende Del af Folket i Slesvig — I ville finde den bedste Løn i egen Bevidsthed og i det Exempel, som I efterlade Eders Børn. Men modtager ogsaa Eders Konges Tak; thi Eders urokkelige Hengivenhed har under de mange og dybe Krænkelser, som Vort Hjerte har maattet erfare, været Os den bedste Erstatning.

De iblandt Eder, som, forglemmende den Retfærdighed og Mildhed, den Fred og rige Velsignelse, som Eders Fædre og I have nydt under Vore konge-

lige Forfædres Scepter, ere geraadede paa Afveje, Eder ville nu sørgelige Erfaringer have lært, at I i Fremtiden have at søge Hjælp og Beskyttelse hos Eders retmæssige Landsherre, og I ville, naar I med oprigtigt Sind vende tilbage til Os, finde Os beredt til at glemme det Forbigangne.

Af Eder alle, Indbyggere i Hertugdømmet Slesvig, haabe og vente Vi, at I, saalænge den nu indsatte Landsbestyrelse bestaaer, ved en med Lov og Ret bestaaende Adfærd ville bidrage til at fremme det begyndte Fredens Værk til Landets Bedste, og at I ogsaa i Fremtiden ville understøtte Os i Vore Bestræbelser for ved landsfaderlig Regjering og ved nye Institutioner, som Vi ville give Eder, paany at begrunde og befæste alle Vore Undersaatters Velfærd.

Christiansborg Slot, den 27de August 1849.

Frederik R.

Den i Proclamationen udtalte Forventning skulde dog snart blive skuffet; ikkun faa Dage skulde forløbe, inden det viste sig, hvilken mislig Sag det var at beholde de af den insurrectionelle Regjering indsatte Embedsmænd i deres Embeder, og hvor umuligt det vilde være for Bestyrelsescommissionen at gennemføre sine Anordninger navnlig S. for Demarcationslinien uden virksom Understøttelse fra de Tropper, som efter Conventionen skulde holde Slesvig besat. Denne Besætning bestod S. for Demarcationslinien af et c. 2700 Mand stærkt preussisk Troppcorps under Commando af Oberst Lebbin, medens den N. for Demarcationslinien bestod af det svensk-norske Troppcorps, hvis Ankomst paa Grund af de stedfundne Forhandlinger var bleven endel forsinket.

Først den 13de August afsluttedes og undertegnede Militairconventionen mellem Danmark og Sverig angaaende Transporten og Forplejningen m. m. af

Oversendelsen
af den svensk-
norske Tropp-
styrke til Sles-
vig.

de til Nordslesvig bestemte, svensk-norske Tropper; man havde i denne Convention, hvis Ordlyd sees af Bilag 6, opfyldt enhver af den svenske Regjering stillet Fordring i det Haab at see Nordslesvig befriet fra den utaalelige Tilstand, hvorunder det led. Samme Dag, som Conventionen afsluttedes, udfærdigedes Instrux til den for dette Troppcorps bestemte Højstbefalende, Generalmajor Malmborg, hvem det derhos blev paalagt, uanset Bestemmelsen i Conventionens 2den Artikel, at lade Tropperne iværksætte Overgangen til Fastlandet, saasnaart blot henved 1500 Mand vare tilstede paa Als.

Den 17de ratificerede Hs. Majestæt Kongen den afsluttede Convention, og derefter begyndte endelig Overførselen af Troppcorpsset. Den første Transport landsattes paa Als om Morgenen den 21de August, og med denne Transport fulgte Oberst, Grev Essen, der fungerede som Højstbefalende indtil General Malmborgs Ankomst. I den Formening, at Bestyrelses-commissionens Installation havde fundet Sted, havde det svenske Gesandtskab i Kjøbenhavn foranlediget, at endel af de følgende Transporter dirigeredes directe til Flensborg, hvor de antoges at kunne indtræffe i Dagene mellem den 21de og 22de, men paa Meddelelsen herom foranledigede Baron Pechlin en Contraordre, hvorefter Tropperne foreløbigt kom til Als, hvor de forbleve, indtil Installationen havde fundet Sted. Om Morgenen den 27de begyndte Overførselen til Slesvig med 1 Bataillon af Lif-Grenader Regimentet og et norsk Fodjægercorps, der søværts førtes til Flensborg, medens 1 Escadron af Kronprindsens Husarer overførtes fra Assens til Orø Sund, hvorfra den marcherede til Aabenraa; henad Aften ankom endvidere til Flensborg directe fra Gøtheborg 1 Bataillon af Wärmelands Regiment, hvilken Bataillon henlagdes i Cantonnement Ø. og N. V. for Byen. Troppernes Modtagelse i

Flensborg var særdeles festlig, men den nære Udsigt til deres Ankomst havde, som anført, givet Anledning til endel Uorden, hvorved endog et Menneskeliv var gaaet tabt. Dermed var imidlertid Gendarmeriets Magt tilende; Svenskerne udstillede Vagter og Poster og haandhævede fra nu af Ordenen i Byen. Den 28de afgik 1 Bataillon af nörre skånske Regiment fra Als til Aabenraa, hvorfra et Compagni detacheredes til Løgumkloster, og de nærmest følgende Dage ankom Resten af de svenske Tropper, nemlig 1 Batteri Wendes Artilleri, der fra Assens overskibedes til Flensborg, og 2 Escadroner skaanske Husarer, der fra Assens overskibedes til Orø Sund, hvorfra den ene Escadron gik til Haderslev, den anden til Flensborg. Den 30te ankom General Malmberg til Flensborg efter undervejs at have været iland paa Als. Først i Løbet af September indtraf Resten af Tropperne, nemlig 1 Bataillon norske Musketerer (nummedalske Corps), der fra Als dirigeredes til Orø Sund og derfra til Haderslev, samt et halvt søndenfjeldsk Batteri, som dirigeredes til Aabenraa, og endelig en Afdeling norske, ridende Jægere, som afgik til Flensborg. Reserveparken for Occupationscorpset etableredes paa Als. Til at varetage Forretningerne med Hensyn til Indqvartering og Forplejning m. m. beordredes et Commissariat, bestaaende af Stabschefen ved Flankecorpset, Oberstlieutenant Bülow og Corpsintendanten for den active Armee, Generalkrigscommissair v. Schmidten, med det fornødne underordnede Personale, og til Tjeneste paa de for Corpset etablerede Lazarether beordredes 1 Overlæge og 3 Underlæger.

I Kjøbenhavn havde Efterretningen om, at Statholderskabet og Regjeringen paa Gottorp havde begivet sig til Kiel, og om Installationens Fuldbgyrdelse vakt stor Tilfredshed; man hengav sig tillidsfuldt til det Haab, at alle Hindringer for en nøjagtig Udførelse af

Conventionen nu vare fjernede, saameget mere som det ogsaa hed sig, at Frederiksort og Ekernførde vare blevne rømmede af de slesvig-holstenske Tropper, og Gendarmene som Følge af de svensk-norske Troppers Ankomst snart turde forventes fjernede fra Nordslesvig. Det danske Cabinet troede at have gjort Preussen Uret, hvorfor det i en Circulairstkrivelse til de forskjellige Magters Gesandter i Kjøbenhavn som ogsaa for Kammerherre Reedtz udtalte en Beklagelse over sine tidligere Udtalelser om Mangel paa Tillid til den preussiske Regjerings Hensigter. Det af Baron Werther overbragte Brev fra Kongen af Preussen var endnu ikke blevet besvaret, og det var derfor paatænkt at afsende Grev Moltke Nütschau til Berlin som Overbringer af en Cabinetsskrivelse fra Kongen, men denne Sag maatte dog foreløbigt stilles i Bero, da Kongen af Preussen nærrede Betænkelighed ved at modtage Greven paa Grund af den fjendlige Stemning, der herskede imod ham i Hertugdømmerne.

Under de forandrede Forhold syntes der ikke længer at være nogen Grund til at udsætte de forskjellige Foranstaltninger af militair Natur, der paa Grund af Vaabenstilstanden vare paatænkte, og som allerede i nogen Tid havde været forberedte. I Løbet af August var der nemlig udgivet en Række Bestemmelser med Hensyn til den Opløsning af Hæren, hvortil det var Hensigten at skride. Da nedenstaaende Armeebefaling af 9de August dannede Grundlaget for dem alle, skal den her anføres i sin Helhed.

Armeebefaling
af 9de August.

1. Under Vaabenstilstanden underlægges Tropperne af hinanden uafhængige Generalcommandoer, henholdsvis paa Sjælland og tilliggende Øer, paa Fyen og Langeland, i Nørrejylland og paa Als. Som Følge heraf opløses den nu bestaaende Inddeling i Armeecorps og Brigader. Ligeledes opløses Feltingenieur-

detachmentet og de 3 Cavaleri-Divisioner. Alle Ingenieurtropper henlægges under det kgl. Ingenieurcorps, og de Escadroner, der have staaet i Divisionsforbindelse, træde tilbage i deres Forhold respective til Gardehusar-Divisionen og 4de Dragon-Regiment.

2. Generallieutenant Bülow overtager Generalcommandoen i Nørrejyland, hvorimod den nu bestaaende, nørrejydske Generalcommando*) under Oberst Astrup indgaaer. Generalcommandoen paa Als overtages af Generalmajor de Meza. Sjælland og Fyens Generalcommandoer vedblive som hidtil.

Generalcommandoen i Nørrejyland forlægges senest den 1ste September til Fredericia.

3. De forskjellige Troppeafdelinger fordeles saaledes:

Af Ingenieurcompagniets tjenstgjørende Styrke omtrent tre Fjerdedele i Fredericia og en Fjerdedel paa Als.

Af Artilleriet:

2det Batteri (Schultz) og 3die Batteri (Jessen) i Kjøbenhavn,

4de Batteri (Marcussen) og 9de Batteri (Wegener) i Fredericia,

8de Batteri (Mossin) i Horsens,

6te " (Haxthausen) i Randers,

1ste " (Lumholtz), 5te Batteri (Dinesen) og 7de Batteri (Baggesen) paa Als,

Halvbatteriet Tillisch i Middelfart,

" Jonquières i Assens,

1ste og 2det Espingolbatteri tilligemed Espingolparken i Kjøbenhavn.

Af Cavaleriet:

Gardehusar-Divisionens 2 Linie-Escadroner i Kjøbenhavn, Reserve-Escadronen i Kolding,

*) Denne var den 28de Juli bleven forlagt til Aarhus.

3die Dragon-Regiment i Aarhus,
 4de Dragon-Regiments 2den og 3die Escadron i Vor-
 dingborg og Nestved,
 1ste og 4de Escadron paa Als,
 5te " " i Randers,
 6te " " i Odense,
 Ordonnantscorpset i Fredericia eller sammes Omegn og
 paa Als.

Af Infanteriet:

- a) Livgarden til Fods,
 1ste og 2den lette Bataillon,
 3die Linie-Bataillon,
 1ste, 2den, 4de og 5te Forstærknings-Bataillon samt
 1ste og 2det Forstærknings-Jægercorps i Kjø-
 benhavn;
 2det Jægercorps i Helsingør,
 1ste Reserve-Jægercorps i Citadellet Frederiks-
 havn.
- b) 5te Linie-Bataillon i Odense,
 3die Forstærknings-Bataillon i Svendborg,
 3die Jægercorps i Nyborg.
- c) 6te, 7de og 8de Linie-Bataillon samt
 5te Reserve-Bataillon i Fredericia,
 9de Linie- " i Viborg,
 11te " " i Aalborg,
 4de Reserve- " i Vejle,
 6te " " i Aarhus,
 1ste Jægercorps i Horsens.
- d) 4de og 13de Linie-Bataillon,
 10de og 12te lette " ,
 1ste, 2den og 3die Reserve-Bataillon samt
 3die Reserve-Jægercorps paa Als.
- Opbrudet til de saaledes befalede Quartersteder
 sker paa Krigsministerens nærmere Befaling.
4. Den 1ste Infanteri Brigades Musikcorps for-

lægges til Als, den 3die Infanteri-Brigades forbliver i Fredericia.

5. Cavaleriets Depotescadroner retournere strax til deres respective Standquarterer, forsaavidt de under Krigen have været forlagte.

Infanteriets Depot- og Reservecompagnier opløses og indlemmes i deres respective Batailloners øvrige Compagnier.

6. Naar ovenstaaende Dislocering er bragt til Udførelse, hjempermitteres indtil videre det Mandskab, der efter de nedenstaaende Bestemmelser ikke skal holdes til Tjeneste. Alle vaabenøvede Rekruter, som hidtil ej maatte være tagne til Tjeneste ved de respective Afdelinger, sættes i Numer, og iøvrigt gjælder det som almindelig Regel, at enhver Afdelings ældre tjente Mandskab er berettiget til Hjemforlovning fremfor det yngre tjente.

Ingenieurcompagniet beholder 4 Aars Mandskab til Tjeneste, her som overalt Mandskabet fra 1849 indbefattet.

Artilleriet beholder ligeledes 4 Aars Mandskab til Tjeneste, hvilken Styrke bliver at fordele ved de forskjellige Batterier efter den kgl. Artilleri-Brigades nærmere Bestemmelse.

Ved Cavaleriet bringes forinden Permitteringen Escadronerne paa 120 Undercorporaler og Menige, og hvad der maatte have af ældre Mandskab over denne Styrke, overføres strax til vedkommende Depotescadron, uanseet om denne Styrke derved overstiger den tidligere befalede. Depotescadronerne beholde i Reglen kun Rekruterne under Vaaben; det ældre Mandskab hjemforloves, og kun Enkelte (helst saadanne, der frivilligt tilbyde sig) kunne undtagelsesvis holdes til Tjeneste, forsaavidt Hestevartningen m. m. maatte gjøre det uundgaeligt nødvendigt.

Gardehusar-Divisionen ombytter Reserve-Escadronens Mandskab, der er ældre end fra 1846 og derfor skal hjemforloves, med 3 og 4 aarigt Mandskab af begge Linie-Escadroner. Reserve-Escadronen bringes paa 120 Mand og beholder hele denne Styrke under Vaaben. De 2 Linie-Escadroner beholde Resten af Divisionens Mandskab fra de 4 sidste Aar til Tjeneste.

Dragon-Regimenterne kunne hjempermittere 60 Mand pr. Escadron, saa at Escadronernes Styrke under Gevær bliver 60 Undercorporaler og Menige.

Ordonnantscorpset, der bestaaer af ældre tjente Cavalerister, beholder under Vaabenstilstanden til Tjeneste c. 40 Mand i Jylland og 16—20 Mand paa Als, hvilken Styrke saavidt muligt maa tages af Folk, der frivilligen gjøre Afkald paa at hjempermitteres. De Ordonnantser, som ere fast commanderede ved Felt-ingenieurdetachmentet, ved Ingenieurstabten paa Als og i lignende Poster, blive strax at inddrage.

Ved Infanteriet beholde Linie-Afdelingerne 2 Aars Mandskab til Tjeneste. Reserve- og Forstærknings-Afdelingerne holde af deres yngst tjente Folk pr. Bataillon 150 à 160 Undercorporaler og Menige under Gevær.

7. De som Hestevartere afgivne, ældre Cavalerister retournere til de respective Depotescadroner for derfra at hjempermitteres. Forsaavidt Tjenesten uundgaaeligt kræver det, vil Mandskab af Trainkudskeklassen i deres Sted være at commandere.

8. Det af Trainkudskeklassen udtagne Mandskab permitteres, saasnt det kan undværes fra den Tjeneste, hvortil det er ansat. De som Oppassere og Hestevartere hos Officerer ansatte Trainkudske hjemforloves ved indeværende Maanedes Udgang, og Officererne p. p. godtgjøres fra den Tid af Oppasserpøenge; dog undtages herfra Troppestyren paa Als og Commandoet i Kolding.

9. Alle Frivillige, der have taget Tjeneste under Krigen, det være sig svenske, norske eller danske, forsaavidt de sidste ikke efter Anordningen af 23de September 1848 og Loven af 12te Februar 1849 ere blevne værnepligtige, afgaae ved August Maanedes Udgang eller før, om de ønske det*).

10. Corpsintendanturen og Intendanturen ved det nærrejydske Armeecorps opløses, saasnart deres Regnskaber ere opgjorte, og alle ved disse ansatte Embedsmænd og Betjente fratræde deres Poster, efterhaanden som Regnskabsaflæggelsen tilsteder saadant, alt efter de nærmere Bestemmelser, som desangaaende ville udgaae fra Armeens Intendantur. Midlertidigen tage de ommeldte Intendanturer Ophold i Middelfart.

Flankecorpsets Intendantur skal fra den Tid af, Corpset som saadant opløses, overgaae til at være local og kaldes Intendanturen paa Als.

11. Corpsauditoriatet ophæves, og ved hver af Generalcommandoerne paa Fyen, i Nørrejylland og paa Als ansættes en Auditeur.

12. Den active Armees Ambulancer og den 1ste Felthospitalslinie indgaae, og samtidigt dermed ophæves Overbestyrelsen af den active Armees Sundhedsvæsen og Corpsstabslægens Function.

Angaaende Lægernes Fordeling kan forventes nærmere Bestemmelse efter Forslag fra Armeens Stabslæge.

Den 2den Felthospitalslinie og den for samme fastsatte Bestyrelse vedbliver indtil videre.

13. Cavalariets samtlige Districtshester tilbageleveres Udrederne, saasnart de respective Regimenter ere ankomne til deres Qvartersteder. Angaaende Ar-

*) Under 2den August var Overcommandoen bleven bemyndiget til strax at bevillige alle Ansøgninger om Afsked fra fremmede Officerer og Underofficerer.

tilleriets Districtsheste ville de fornødne Bestemmelser blive givne gennem Directionen for Armeens Materiel.

14. De 2 mobile Hestedepoter ved Generalmajor Flindts Corps flyttes til Randers og underlægges Generalcommandoen i Nørrejylland.

Det nørrejydske Armeecorps's Reserve-Traindepot i Odense underlægges Generalcommandoen paa Fyen.

15. Samtlige Heste, der ere afgivne til at gjøre Hestevartere beredne, afleveres til de nærmeste Hestedepoter.

16. De respective Regimenter, Batailloner o. s. v medtage deres Trainvæsen.

Feltingenieurdetachmentets Materiel og Train, forsaavidt det ikke har nogen særlig Anvendelse i Fredericia og paa Als, samles i Assens og opbevares der.

Det Train, der sorterer under Corpsintendanturen og det nørrejydske Armeecorps's Intendantur, opløses efter de nærmere Bestemmelser, som herom ville blive givne gennem Directionen for Armeens Materiel.

Med Hensyn til Ordningen og Anbringelsen af Armeecorpsernes Feltpark samt de faste Batteriers Materiel have de højstcommanderende Artilleriofficerer at indgive udførligt Forslag.

For at forberede og lette Udførelsen af de i denne Armeebefaling givne Bestemmelser samt til Supplering af enkelte Punkter var der dels forinden, og blev der dels efter dens Udstedelse givet flere dertil sigtende Ordre. Hvad Afdelingernes Styrke angaaer, bestemtes det saaledes, at det Mandskab, søm var udskrevet i Henhold til Anordningen af 23de September 1848 ligesom det i 1826 fødte, i ethvert Tilfælde skulde forblive til Tjeneste, uanset den Styrke, Afdelingerne derved vilde faae; ved Linie-Afdelingerne skulde de til Tjeneste værende Frilodsmænd som henhørende til Forstærkningen permitteres, medens ved Reserve- og

Forskjellige Bestemmelser og Foranstaltninger med Hensyn til Udførelsen af Armeebefalingen af 9de August.

Forstærknings-Afdelingerne Reserve- og Forstærknings-Mandskabet helt eller delvis vilde være at permittere, eftersom Afdelingerne helt eller kun for en Del havde den befalede Styrke i Mandskab, udskrevet til Linien for 1849, og Mandskab, udskrevet efter Anordningen af 23de September 1848. For Slesvigernes Vedkommende fastsattes det, at de skulde permitteres efter samme Regel som det øvrige Mandskab, men at de dog efter eget Ønske kunde forblive til Tjeneste. Der, som skulde forblive til Tjeneste, maatte ikke bytte med Permissionsberettigede, med mindre de havde gjort 16 Maaneders Tjeneste, hvorved altsaa de ved oftnævnte Anordning saavel som senere Udskrevne ikke kunde stille for sig. Af andre Punkter vedrørende det Personelle og refererende sig til Armeebefalingen skal berøres, at der gaves nøje Bestemmelser om, hvilke af de Frivillige der skulde hjemsendes, og hvilke der kunde og skulde forblive til Tjeneste, ligesom ogsaa Bestemmelsen angaaende Hestevarterne og Officersoppasserne undergik nogle Modificationer. Endvidere skal bemærkes, at det med Hensyn til Opløsningen af Infanteriets Depot- og Reservceompagnier fastsattes, at den skulde foregaae samtidigt med Troppernes Dislocering, og endelig — hvad der vel ikke staaer i Forbindelse med Armeebefalingen, men dog vedrører Hærens Styrke —, at de ved denne ansatte Voldriffelskytter befalede afskedigede i Løbet af Maanedon.

Af Bestemmelser vedrørende Hestevæsenet skal anføres, at det under 29de Juli befalede, at Districtshestene uopholdeligt skulde afgives til de Troppeafdelinger, til hvilke de hørte, og at der under 8de August gaves Regler for, hvorledes der skulde forholdes ved Tilbageleveringen af disse Heste. Da der i Løbet af Krigen var gaaet flere saadanne Heste tabt, vilde ikke alle Udredere kunne erholde de af dem stillede Heste.

tilbageleverede, og da der forestod en Omregulering af Forpligtelsen til at levere Heste til militairt Brug, fastsattes det til Lettelse for disse Udredere, hvem Stillingen af en ny Hest vilde paaføre en ikke ringe Byrde, at de saaledes vacant blevne Hestenumre med Krigsministerens Sanction indtil videre kunde henstaae ubesatte, og at den Udreder, hvis Hest var gaet tabt, til midlertidig Besættelse af det vacante Numer kunde tildeles en af Armeens Tjenstheste, som selvfølgelig maatte vedblive at være Militairetatens Ejendom. For Overførselen af de fra Sjælland og Øerne udskrevne Districtsheste befaledes det, at samtlige disse Heste, forsaavidt de ikke vare paa Als, skulde overføres til Kjøbenhavn med Batterierne Jessen og Schultz, og at derfor Afdelingerne, som havde saadanne Heste, skulde afgive dem til disse Batterier mod Erstatning af et lignende Antal andre Heste. Hvad de øvrige Heste angaaer, bestemtes det, at samtlige Feltbatterier under Vaabenstilstanden kun skulde beholde BESPÆNDING til 4 Kanoner og 2 Ammunitionsvogne, de to Halvbatterier kun til 2 Kanoner og 1 Ammunitionsvogn, og at de derefter overflødige Heste tilligemed de ved Trainet anvendte skulde samles paa bestemte Steder for derfra at udstationeres, en Foranstaltning, til hvis Gjennemførelse man allerede under 30te Juli havde ladet udgaae en Bekjendtgjørelse, hvorved Beboerne i Nørrejylland, paa Fyen og Sjælland anmodedes om at modtage Heste paa Foder indtil videre, dog saaledes, at Militairetaten skulde kunne indkalde dem med 14 Dages Varsel, men iøvrigt ogsaa øjeblikkeligt for det Tilfælde, at Hestene skulde benyttes til Hæren, medens fra Medcontrahentens Side Contracten skulde være uopsigelig indtil Udgangen af Februar 1850 og fra dette Tidspunkt opsigelig med 1 Maanedes Varsel. Hvad særligt angaaer Hestene paa Als, skulde de derværende Districts-

heste afgives til de Districter, hvor de hørte hjemme, og de andre overflødige Heste ogsaa der søges udsatte paa Foder efter Bekjendtgjørelse, udstedt fra Flankecorpset.

Af andre Bestemmelser, der mere eller mindre staae i Forbindelse med Armeebefalingen, skal anføres, at der i den sidste Halvdel af August blev givet Ordre til, at alle faste Batterier skulde demonteres, og at det dertil uundgaaeligt nødvendige Artillerimandskab maatte beholdes til Tjeneste, indtil det Hele var ordnet, selv om det var permissionsberettiget; dog skulde der saavidt muligt afgives Arbejdsmandskab fra Afdelingerne paa de respective Steder, hvor der var indquarteret Tropper. Det i Skandserne paa Helgenæs værende Materiel skulde opbevares i de derværende Barakker, Ammunitionen derimod bringes til Randers. De paa Als værende Parker skulde forblive sammesteds, den mobile Del af Feltparken paa Fyen derimod afgaae til Nyborg for der at magasineres, medens den ikke mobile Del vilde være at afgive til Depotet i Kauslunde med Undtagelse af den i Skovby Kirke (ved Bogense) værende Ammunition, som skulde forblive, hvor den var. En Beholdning af Reserveammunition, som i sin Tid var bleven etableret i Aalborg for General Ryes Corps, skulde overføres til Kjøbenhavn. Ingenieurtrainet skulde anbringes navnlig i Assens, men ogsaa tildels paa Als; for Fredericia organiseredes intet særligt Train, men Ingenieurtropperne dersteds henvistes til de Fær-selsvogne, hvorover Intendanturen raadede. Med Hensyn til Armeens Ambulancer og dens Hospitaler af 1ste Linie bestemtes det, at de vilde være at stationere i Depoter ved Localintendanturerne under disses umiddelbare Tilsyn og Ansvar, saaledes at 1ste og 2den Cavaleri- samt 5te Infanteri-Brigades Ambulancer og Felthospitalsvognene ved General Flindts Corps under-

lagdes Intendanturen i Nørrejyland, 3die, 4de og 6te Infanteri-Brigades Ambulancer, Reserveambulancerne og Hospitalsvognene ved Hovedkvarteret underlagdes Intendanturen paa Fyen, 1ste og 2den Infanteri-Brigades Ambulancer og Hospitalsvognene ved Flankecorpset Intendanturen paa Als; saasnart Materiellet var afleveret, og Hestene afgivne til vedkommende Depoter, skulde Personalet afgaae paa nogle faa Personer nær, der fremdeles kunde holdes til Tjeneste. Den 2den Felthospitalslinie skulde indgaae efterhaanden som Patientantallet tilstedede det, dog vilde der være at vedligeholde Hospitaler i Odense, paa Augustenborg og i Fredericia, til hvilke Personale vilde være at holde tilbage i et Antal som for Felthospitalerne bestemt. I hvert af de 3 Generalcommandodistricter, Nørrejyland, Fyen og Als, stationeredes en overordnet Læge til at dirigere den medicinale og videnskabelig tekniske Del af Sundhedstjenesten i Districtet umiddelbart under Armeens Stabslæge, der selv skulde udføre denne Function i Sjællands Generalcommandodistrict; de førstnævnte 3 Læger havde tillige at fungere som Overlæger ved de ovenanferte 3 faste Hospitaler.

For at danne Overgangen til den befalede Dislocation fik Armeecorpset under 14de August Ordre til at samle de Tropper, der skulde have Garnison i Nørrejyland og paa Fyen, i disse Landsdele uden Hensyn til den bestaaende Brigadeinddeling, samt til at lade 12te lette Bataillon, som skulde til Als, midlertidigt blive forlagt til Fyen. I Henhold hertil udgav Armeecorpset den 17de August en Dagsbefaling, ifølge hvilken Tropperne efter deres Forlæggelse bleve inddelte i følgende interimistiske Underafdelinger:

a) General Flindts Corps:

9de og 11te Linie-Bataillon

4de og 6te Reserve-Bataillon,

- 1ste Jægercorps,
1ste Cavaleri-Brigade,
6te Batteri (Haxthausen) og 8de Batteri (Mossin).
- b) Fredericia Commandantskab:
6te, 7de og 8de Linie-Bataillon,
5te Reserve-Bataillon,
Husar-Reserve-Escadronen,
4de Batteri (Marcussen) og 9de Batteri (Wegener).
- c) 3die Infanteri-Brigade:
3die og 5te Linie-Bataillon,
3die Jægercorps,
1ste, 2det og 4de Forstærknings-Bataillon.
- d) 4de Infanteri-Brigade:
5te Forstærknings-Bataillon *),
1ste Reserve-Jægercorps,
2det Forstærknings-Jægercorps,
- e) 6te Infanteri-Brigade:
1ste, 2den og 12te lette Bataillon,
3die Forstærknings-Bataillon,
2det Jægercorps og
1ste Forstærknings-Jægercorps.
- f) Directe under Armeecorpset:
2den Cavaleri-Brigade med Undtagelse af Husar-Reserve-Escadronen,
2det Batteri (Schultz) og 3die Batteri (Jessen),
Halvbatterierne Tillisch og Jonquières samt
1ste Espingolbatteri.

Indtil Dislocationen i Overensstemmelse med Armeebefalingen af 9de August kunde træde i Kraft, skulde Afdelingerne under General Flindts Commando

²⁾ Denne Bataillon var ifølge Ministeriets Ordre af 13de August ogsaa bleven formeret i taktisk Henseende under Major Jacobsen, der som Følge heraf fratraadte Posten som Souscommandant i Fredericia.

efter Generalens nærmere Bestemmelse indtage Cantonnements i Egnen mellem Horsens og Kolding, dog med Undtagelse af Afsnittet Ø. for Elbo Dalen, hvilket Afsnit forbeholdtes de Fredericia Commandantskab underlagte Tropper; for de øvrige Afdelinger, som altsaa skulde ligge paa Fyen, udgik der detailleret Cantonnementsfordeling fra Hovedkvarteret. Marchen til de nye Cantonnements foretoges i Dagene fra den 18de til den 24de; efterat den tidligere 5te Brigades Afdelinger havde forladt Fyen, opløstes denne Brigade, og dens Chef og Stab meldte sig midlertidigt til Disposition ved Hovedkvarteret.

Forskjellige Bestemmelser hovedsagelig i personel Retning.

Paa de som Følge af Udfaldet fra Fredericia lidte, betydelige Tab var der efterhaanden raadet Bod dels ved Foranstaltning af Overcommandoen, som ved en Dagsbefaling af 15de Juli havde beordret en Del Forsættelser, og dels ved de af Hans Majestæt Kongen til forskjellige Tider foretagne Udnævnelser. Under 22de Juli var der saaledes sket et betydeligt Antal Forfremmelser fra Secondlieutenant til Premierlieutenant, og under 31te s. M. en Del Forfremmelser i Stabs-officersklassen samt fra Capitain til Major og fra Premierlieutenant til Capitain, under 11te August desuden fra Capitain til Major; den 19de August endelig udnævntes et betydeligt Antal Secondlieutenanter i Infanteriets Krigsreserve til Secondlieutenanter i Linien, medens en Del andre Secondlieutenanter af Krigsreserven forfremmedes til Premierlieutenanter i Reserven. Disse Forfremmelser i Forbindelse med den forestaaende Opløsning af Brigaderne medførte en Del Forflyttelser, som for Infanteriets Stabsofficerers Vedkommende vel først skulde finde Sted, naar Afdelingerne vare komne til deres Standkvarterer, og Hjemsendelsen af Mandskabet var endt, men som dog allerede befalede gennem en den 14de August udstedt Fordelingsliste, der sam-

menlignet med den i dette Værks 2den Del anførte Liste for nedennævnte Afdelinger giver følgende Forandringer:

3die Linie-Bataillon:

Oberstlieutenant Paludan forfremmet til Oberst,
Major Vett tilgaaet som Major.

4de Linie-Bataillon:

Oberstlieutenant Blom forfremmet til Oberst,
Major Krieger tilgaaet som Major.

5te Linie-Bataillon:

Major Bülow tilgaaet som Commandeur.

8de Linie-Bataillon:

Major Pontavice forbleven som Major.

9de Linie-Bataillon:

Oberst Testrup tilgaaet som Commandeur,
Major Harbou tilgaaet som Major.

11te Linie-Bataillon:

Major Bokkenheuser tilgaaet som Major.

2den Reserve-Bataillon:

Oberstlieutenant Schow forfremmet til Oberst,
Major Dodt tilgaaet som Major.

3die Reserve-Bataillon:

Major Neergaard tilgaaet som Major.

5te Reserve-Bataillon:

Major Scharffenberg tilgaaet som Major.

6te Reserve-Bataillon:

Major Dau tilgaaet som Major.

2den Forstærknings-Bataillon:

Major du Plat tilgaaet som Commandeur,
Major de Saint Aubain tilgaaet som Major.

4de Forstærknings-Bataillon:

Oberstlieutenant Irminger tilgaaet som Commandeur.

1ste Jægercorps:

Oberst Schepelern tilgaaet som Commandeur,
Major Wilster forbleven som Major.

2det Jægercorps:

Major Nissen tilgaaet som Major.

3die Jægercorps:

• Oberst Ræder tilgaaet som Commandeur,

Major Coch forbleven som Major.

For Cavaleriets Vedkommende udkom den 31te August en lignende Fordelingsliste, der, sammenlignet paa samme Maade, viser følgende Forandringer:

Gardehusar-Divisionen:

Major Torp — Commandeur.

3die Dragon-Regiment:

• Oberst Juel tilgaaet som Commandeur,

• Oberstlieutenant Freiesleben forbleven som Næstcommanderende.

4de Dragon-Regiment:

• Oberst Nielsen tilgaaet som Commandeur,

Major Saurbrey tilgaaet som Næstcommanderende.

5te Dragon-Regiment:

• Oberst Astrup tilgaaet som Commandeur,

• Oberstlieutenant Voigt forbleven som Næstcommanderende.

Som Commandeur for Cavaleristyrken paa Als ansattes Major Faber, som Commandant i Kolding Major Hegermann-Lindencrone, og som Commandeur for Hestedepoterne*) i Odense Major Harbord.

For Ingenieurofficerernes Vedkommende havde Ingenieurcorpset allerede den 9de August beordret den Fordeling, som skulde være gjældende under Vaabenstilstanden, en Fordeling, der, hvad Fredericia og Als angaaer, ikke medførte væsentlige Forandringer, og

*) Disse Depoter beordredes den 7de September forenede i 1 Depot under Navn af Traindepotet i Odense, men dog saaledes, at Hestene i Officers-Hestedepotet ikke maatte sammenblandes med den øvrige Masse, men skulde holdes særskilt.

for Artilleriofficerernes Vedkommende endelig skete der foreløbigt kun den Forandring, at Oberstlieutenant Lüttichau ansattes som højstcommanderende Artilleriofficer ved Generalcommandoen i Nørrejylland, og at Capitain W. Kauffmann overtog Commandoen over Halvbatteriet Tillisch.

Til under Vaabenstilstanden at overtage Inspectionen af Tropperne beordrede Ministeriet under 23de August Generalerne Moltke, Schleppegrell og Flindt samt Oberst Krabbe, saaledes at General Flindt skulde inspicere Cavaleriet, Generalerne Moltke og Schleppegrell Infanteriet henholdsvis under Generalcommandoerne i Nørrejylland og paa Sjælland, og Oberst Krabbe Infanteriet under Generalcommandoerne paa Fyen og paa Als. Samtidigt foretoges Udnævnelse af Stabschefer og øvrige Officerer ved de 4 Generalcommandostabe, idet, hvad Stabsschefsposterne angaaer, Oberst Baggesen, Oberstlieutenant Steinmann, Major Kauffmann og Major Wørisheffer ansattes henholdsvis ved Generalcommandoerne paa Sjælland, paa Fyen, i Nørrejylland og paa Als; Stabschefen ved Armeecorpsen, Oberst Flensborg, beordredes til Tjeneste i Krigsministeriet i sin tidligere Stilling som Directeur for Armeens Personel, og de ved Brigadestabene samt enkelte af de ved de højere Stabe ansatte Officerer fordeltes til foreløbig Tjeneste ved Afdelingerne. Endvidere udgik der en Befaling, hvorefter de fleste af de midlertidigt til Tjeneste tagne Officerer efter endt Dislocation skulde demitteres, deriblandt af midlertidige Afdelingschefer og af Officerer, tjenestegjørende ved Afdelingerne, Oberstlieutenant Helgesen, Majorerne Kjerulf, Tuxen, Hommel, Meincke, Brockdorff, Barner og Høhling samt Ritmesterne Flindt og Barneckow; fremdeles befaledes det, at de ved Armeen ansatte Gejstlige skulde afgaae, undtagen paa Als, hvor en Feltpræst skulde forblive, at af Lægerne og Auditeurerne en Del skulde

afgaae, Andre forsættes, og endelig at Feltpostvæsenet efter endt Dislocation vilde være at ophæve.

Ved de her nævnte og en Del andre Bestemmelser, havde man forberedt Alt til, at Ordningen, saaledes som man vilde have den under Vaabenstilstanden, kunde effectueres strax efter endt Dislocation, og da Ordren til Opbrudet endelig kom, gik alle de dermed i Forbindelse staaende Operationer hurtigt og let fra Haanden. Under 31te August befalede Ministeriet, at Flankecorpset skulde opløses som saadant, og alle paa Øen Als værende Tropper underlægges den derværende Generalcommando, og samme Dag blev det tilkjendegivet det nørrejydske Armeecorps, at Armeebefalingen af 9de August nu skulde træde i Kraft, og de forskjellige Troppeafdelinger bryde op fra deres Cantonnements til de for dem bestemte Garnisoner og Qvartersteder, de til Sjælland bestemte Tropper i Overensstemmelse med de særlige Befalinger, der gaves af Ministeriet. I den Dagsbefaling af 1ste September, hvorigjennem General Bülow bekendtgjorde saavel dette, som at han den følgende Dag nedlagde Commandoen over Armeecorpset, udtalte han sin Tak til Hæren for den djærve Tapperhed, den fortrinlige Disciplin, den Udholdenhed og Ufortrødenhed, Alle havde lagt for Dagen, og udtalte sin Forvisning om, at de, hvis Konge og Fædreland atter kaldte dem til Kamp, vilde vide at sejre eller at hengive deres sidste Blodsdraabe, heller end at opgive Danmarks retfærdige Sag.

Marchen til Standqvartererne begyndte med, at 2det Espingolbatteri den 1ste September overførtes fra Als til Fyen, hvorefter 12te lette Bataillon indskibedes til Als, og Livgarden til Fods derpaa den 2den September fra Als førtes directe til Kjøbenhavn. For de øvrige Tropper, som skulde til Sjælland, blev Marchen ifølge Ministeriets Ordre dirigeret saaledes, at der den

Armeebefalingen af 9de August træder i Kraft; — Marchen til Standqvartererne
m. m.

3die, 5te og 7de September kunde overføres fra Nyborg til Korsør hver Dag 1 Bataillon, 1 Escadron og 1 Batteri, den 4de og 6te September hver Dag 3, og den 8de September 2 Batailloner fra Nyborg til Kalundborg; efterat Overskibningen fra Nyborg til Sjælland var endt, førtes endelig den 9de September alt Personel og Materiel af 1ste Espingolbatteri samt Espingolparken søværts fra Assens directe til Kjøbenhavn, medens Batteriets Heste forbleve i Fredericia, hvor de allerede ved Batteriets Forlæggelse til Fyen vare blevne efterladte som Følge af en imellem dem udbrudt Snive. Overførselen mellem Fyen og Sjælland udførtes ved Hjælp af de 17 endnu ved Hæren værende Transport-Kanonchalouper samt en Division Transportfartøjer, og til at slæbe dette Materiel stilledes der 6 Dampskibe til Disposition, 3 fra Escadren ved Als og 3 fra Kjøbenhavn.

Afdelingernes Marche til deres Standquarterer var et sandt Triumftog; overalt bestræbte Beboerne sig for at lægge deres Glæde og Taknemmelighed for Dagen, og den festlige Modtagelse, der overalt blev Tropperne til Del, var et talende Vidnesbyrd om den løftede Stemning, der rørte sig i Nationen. Over de Afdelinger, som vare bestemte til Kjøbenhavn, afholdt Hans Majestæt Kongen Revue umiddelbart efter deres Ankomst i Dagene mellem den 9de og 13de September, og han udtalte for dem sin Paaskjønnelse af det Heltemod og den Udholdenhed, hvorpaa Hæren under de udstandne Kampe og Savn havde givet saa lysende Exempler, og hvorved den tillige havde givet det skjønneste Bevis paa sin Kjærlighed til Konge og Fædreland. I en Skrivelse til Krigsministeren af 15de September udtalte Majestæten derhos, at det var med særdeles Tilfredshed, at han havde bemærket den fortrinlige Holdning, som udmærkede samtlige Tropper, samt den særdeles gode

Stand, hvori deres Beklædning og Udrustning befandt sig, og ligesom han i fuld Anerkjendelse af Krigsministeriets Fortjenester af denne Hærens fortrinlige Tilstand gav saadant tilkjende, vilde han ogsaa, at denne hans anerkjendende Udtalelse skulde bekjendtgjøres for Hæren, og saavel dennes Generaler og øvrige Officerer, Underofficerer og Mandskab, som dens civil-militaire Embedsmænd og Betjente tilkjendegives hans aller-naadigste Tak for den sjeldne Iver og Nidkærhed, hvormed Enhver i sin Stilling havde opfyldt sin Pligt — et Paalæg, Ministeren efterkom ved en Armeebefaling af 17de September.

Afdelingernes Standkvarterer forbleve som i Armeebefalingen anført, undtagen hvad angaaer de Afdelinger, som det var bestemt at anbringe i Fredericia. Paa Grund af den Ødelæggelse, Bombardementet havde anrettet netop i den rummeligste og bedste Del af Byen, og paa Grund af den Plads, de tilbagevendende Beboere optog i den ikke ødelagte Del, var Kvarterernes Antal saa indskrænket, at der langtfra kunde skaffes Plads til den paaregnede Styrke, og 5te Reserve-Bataillon forlagdes derfor til Skanderborg, 8de Linie-Bataillon til et Cantonnement umiddelbart S. og V. for Fæstningen i Hønebjerg, Erisø, Kongsted, Torp, Taarup, Bredstrup og Stovstrup, 4de Batteri (Marcussen) til Tavlov Nebel, Oddersted, Studsdal, Skjærbæk og Børup og 9de Batteri (Wegener) til Stallerup, Egum, Vejlbj, Egeskov og Trelle. For Ordonnantscorpsets Vedkommende var det allerede tidligere bestemt, at det med Undtagelse af den Styrke, som skulde forblive til Tjeneste, skulde samles i Horsens og der opløses, og for Generalcommandoens Vedkommende endelig — dels som Følge af den indskrænkede Plads, og dels for at Commandantens Stilling ved dens Anbringelse i Fæstningen ikke skulde blive uklar — at den istedetfor i

Fredericia skulde have Qvarter i Aarhus. General Bülow indtraf her den 6te September, idet han med Ministeriets Billigelse var forbleven i Fyen, indtil de endelige Ordre om Dislocationen vare udgaaede; Generalen havde iøvrigt allerede fra den 16de August overtaget Generalcommandoen i Nørrejylland.

Paa Als bleve Afdelingerne efter Flankecorpsets Opløsning den 2den September fordelte saaledes:

4de Linie - Bataillon	i Sønderborg,
12te lette do.	i Hagenbjerg og Svenstrup Sogne,
2den Reserve- do.	i Ulkebøl,
10de lette do.	} i de tidligere for 1ste Brigade nævnte Canton- ments.
1ste Reserve- do.	
3die do. do. og	
3die do. Jægercorps	

Dette varede dog kun saalænge, indtil Hjempermitteringen havde fundet Sted, idet derefter

10de lette Bataillon	cantonneredes i Notmark Sogn og Elstrup By,
1ste Reserve- do.	i Hørup Sogn, dog med et Detachement i Kjær og Ulkebøl, hvorfra der udsattes 2 Vagter paa 10 Mand hver, samt fra den 19de September med 1 Compagni paa Kegenæs,
2den Reserve- do.	i Sønderborg,
3die do. do.	i Tandslet Sogn og
3die do. Jægercorps	i Lysabild Sogn.

Cavaleriet, af hvilket det, der var afgivet til Besætning af Øens nordlige Del, blev inddraget, cantonneredes i Egen Sogn med Undtagelse af Elstrup By samt i Kettinge, medens Artilleriet, hvis Omdislocation som Følge af de mange Arbejder ved Batteriers

Demontering m. m. først noget senere foretoges, cantonneredes med

1ste Batteri (Lumholtz) paa Augustenborg, i Bro og Gundestrup med Hestedepot i Kjær og Ulkebøl Nørremark,

5te Batteri (Dinesen) paa Augustenborg og i Lambjerg med Hestedepot i Kjær, Ulkebøl og Vollerup,

7de Batteri (Baggesen) paa Augustenborg og i Sebelev med Hestedepot i Kjær og Ulkebøl Vestermark og

Parken endelig paa Augustenborg, i Sebelev og Hørup med Hestedepot i Vollerup.

Hestedepoterne vare forholdsvis store, idet det kun i ringe Grad var lykkedes at faae Heste udsatte paa Foder hos Beboerne.

Samtidigt med Flankecorpsets Opløsning blev Besætningen i Sundeved formindsket, idet det nordre Brohoved derefter kun besattes med en Styrke af 1 Underofficer og 10 Mand; ogsaa Vagten ved Baadsagergaard hævedes. Et Par Dage senere, den 4de, hævedes Belejringstilstanden paa Øen, og Communicationen mellem denne og Fastlandet blev frigiven, en Foranstaltning, om hvis Hensigtsmæssighed, navnlig hvad det ubetinget frie Samqvem angaaer, General de Meza havde havt store Betænkeligheder, som han forgjæves havde søgt at gjøre gjældende hos Bestyrelsescommissionen, hvis ene Medlem, Kammerherre Tillisch, dog tildels havde samstemmet med ham. Som Følge af denne Foranstaltning bleve de endnu langs Kysten staaende Poster inddragne, medens det dog, for at undgaae enhver for fri Samfærsel, bestemtes, at kun Militaire maatte passere Skibsbroen; denne blev imidlertid efter Ministeriets Befaling kort efter afbrudt, og de dertil anvendte Skibe afleverede til Ejerne, og derved blev

Belejringstilstanden paa Als hæves.

Communicationen, om end fri af Navn, dog betydeligt indskrænket, idet den altid blev forbunden med endel Vanskelighed.

Den 7de September afrejste General de Meza paa ubestemt Tid til Kjøbenhavn, hvorfor Generalcommandoen paa Als indtil videre overtoges af Oberst Krabbe. Noget senere, den 21de September, erholdt ogsaa General Bülow Orlov til Kjøbenhavn og overlod Generalcommandoen i Nørrejylland til General Moltke; General Bülow havde ventet snart at komme tilbage, men hans Helbreds-tilstand lagde ham Hindringer iverden derfor, og General Moltke vedblev derfor fremdeles at føre Commandoen.

Paa det Tidspunkt, hvortil vi nu ere naaede, den sidste Halvdel af September, vare Bestemmelserne i Armeebefalingen af 9de August omtrent gennemførte, og det, der endnu var tilbage, angik nærmest Samling af Materiel i Depoter, Regnskabsafvikling o. l., hvis Tilendebringelse fordrer endnu længere Tid. Forholdene i Slesvig havde imidlertid efterhaanden antaget en betænkelig Charakter, den af Statholderskabet i Scene satte, passive Modstand mod Bestyrelsescommissionen var i fuld Gang, allehaande Rygter om de slesvig-holstenske Troppers Indfald i Slesvig vare i Omløb, og snart syntes ogsaa Preussens Holdning at maatte nødvendiggjøre Anvendelsen af de hemmelige Artikler. Den Ordning af de militaire Forhold, som nævnte Armeebefaling tilsigtede, lod sig paa Grund heraf ikke længer fuldstændigt gennemføre, og særegne Foranstaltninger af militair Natur maatte træffes. Vi ville senere paa sit Sted give en samlet Fremstilling af disse Foranstaltninger, saaledes som de efterhaanden udviklede sig under Vaabenstilstanden, idet vi her først maa dvæle nærmere ved de Forhold, som fremkaldte dem, ved Begivenhedernes Udvikling i Slesvig og den hele politiske Situation.

De oprørske
Embedsmænds
og Befolkningens
Optræden
ligeoverfor Bestyrelsescom-
missionen.

Allerede den 30te August fremkom der fra et betydeligt Antal Embedsmænd i Slesvig By en saakaldet aaben Erklæring, hvori de, paaberaabende sig Hertugdømmernes Landsrettigheder og de saakaldte Fundamentalsætninger, udtalte, at de af Hensyn til, at der ved Vaabenstilstandsconventionen kun var tilvejebragt en forbigaaende Tilstand, som aldeles ikke præjudicerede Hertugdømmernes Rettigheder, og i den faste Overbevisning, at der efter Vaabenstilstandens Udløb enten vilde blive sluttet en Fred, som ikke krænkede Hertugdømmernes Statsret, eller ogsaa at Tydskland vilde gjøre Brug af Opsigelsesretten og fortsætte Krigen, samt endelig i Betragtning af, at Bestyrelsescommissionen selvfølgelig ikke kunde føre Regjeringen i Kongen af Danmarks Navn som saadan, men kun i hans Egenkab som Hertug, ansaa sig forpligtede til i Landets Interesse og i Samklang med Statholderskabets Proclamation af 23de August at fortsætte de med deres Embedsstilling forbundne Forretninger i Overensstemmelse med de bestaaende Love, saalænge de maatte være istand til at forene det med deres Pligt og Samvittighed. De fleste Embedsmænd i Hertugdømmet tiltraadte efterhaanden enten denne eller lignende Erklæringer, og den største Del af Befolkningen S. for Demarcationslinien fulgte de givne Vink til Modstand. I de fleste Byer dannede der sig Comiteer for den passive Modstand, hvis Opgave det var at lede den offentlige Stemning og at ophidse Embedsmændene til Opsætsighed; hvem der ikke frivilligt fulgte Bevægelsen, blev tvunget ved Trudsler eller endnu voldsommere Midler, oprørske Forsamlinger holdtes, hvori det vedtoges at støtte Embedsmændene i den mod Bestyrelsescommissionen optagne Kamp, ikke at anerkjende eller at træde i nogen som helst Forbindelse med bemeldte Commission, og, saafremt denne maatte indsætte nye Embedsmænd, da

at vise disse bort eller paa anden Maade at umuliggjøre deres Virksomhed. Samtidigt rettedes der i Pressen stedse heftigere Angreb paa Bestyrelsescommissionen, navnlig paa Kammerherre Tillisch, enhver Opsætsighed mod den lovlige Regjering betegnedes som en patriotisk Heltedaa, medens de, som viste Lydighed imod den, stempleses som Landsfjender og Forrædere. For ved Frygt at beherske Gemytterne udsprede Oprørspartiet endvidere stadigt Rygter om en nær forestaaende Indrykning i Slesvig af de slesvig-holstenske Tropper, hvorved da den visse Fordærvelse skulde ramme alle dem, som opgave den saakaldte Landssag. Mangfoldige vare selvfølgelig de Conflicter, som under saadanne Forhold maatte opstaae; den største Del af Embedsmændene navnlig S. for Demarcationslinien vægrede sig ved at offentliggjøre Kongens Proclamation og Bestyrelsescommissionens Bekjendtgjørelser og nægtede, støttet af Befolkningen, ligeud at efterkomme dens Anordninger, idet de erklærede, at de ikke ansaa det foreneligt med deres Pligt og Samvittighed at række Haanden til saadanne Forholdsregler, som krænkede Hertugdømmernes Interesser og Rettigheder. Den af Embedsmændene udviste Trods fandt Medhold hos de overordnede Domstole, idet Overretten i Slesvig og Overappellationsretten i Kiel under 14de og 22de September, grundet paa, at Vaabenstilstandsconventionen hverken var anerkjendt af Statholderskabet eller Centralmagten, erklærede Modstanden imod Bestyrelsescommissionen for berettiget, en Omstændighed der var saa meget mere betænkelig, som Bestyrelsescommissionen selv intet Middel havde derimod, da den ikke var i Besiddelse af lovgivende Magt og saaledes ikke kunde erstatte disse Domstole med andre og derhos ikke havde et tilstrækkeligt Antal Embedscandidater til Raadighed til at kunne remplace Medlemmerne,

dersom den bestemte sig for at afsætte dem. Man forenede sig mere og mere om at nægte at betale Skatter og Afgifter, Oppebørselsbetjentene vægrede sig dels selv ved at indsende deres Beholdninger til Centralkassen i Flensborg, dels bleve de hindrede deri af Befolkningen, Rekruter opmuntredes ved alle Midler til at gaae til Rendsborg, og alle Slags Hindringer lagdes ivejen for den frie Forbindelse Nord paa, kortsagt den Tilstand, som efterhaanden opstod S. for Demarcationslinien, var en saadan, at der ikke længer kunde være Tale om en fredelig Regjering, saaledes som man i Conventionen var gaaet ud fra, og at den ikke kunde undlade at udøve nogen Indflydelse ogsaa i den Del af Hertugdømmet, som laa N. for Demarcationslinien. Reorganisationsværket kunde vel der nogensunde gaae sin rolige Gang, idet Befolkningen for den langt overvejende Dels Vedkommende var loyal og paa mange Maader søgte at støtte Bestyrelsescommissionen i dens Virksomhed, men de oprørske Embedsmænd vovede dog ogsaa der, navnlig i Byerne og de sydligste Districter, at rejse Hovedet og i Forening med et Antal ligesindede Meningsfæller at byde aabenbar Trods. Samtidigt vedblev Statholderskabet med sin fjendlige Holdning, trods gjentagne Reclamationer holdt de slesvig-holstenske Tropper stadigt Frederiksort og den nordlige Del af Rendsborg besat, slesvig-holstenske Kanonbaade holdt sig endnu stedse i de slesvigske Farvande, den frie Postgang igjennem Holsten nægtedes, og alle Bestyrelsescommissionens Breve og Reclamationer bleve ubesvarede.

Under disse overordenligt vanskelige Forhold havde Bestyrelsescommissionen med ikke mindre Fasthed end Udholdenhed søgt at udføre det den overdragne Hverv, idet Grev Eulenburg fremdeles paa den loyaleste Maade sluttede sig til Kammerherre Tillisch, saa at

det kun i enkelte Tilfælde paa Grund af afvigende Meninger blev nødvendigt at forelægge Oberst Hodges Sagerne til Afgjørelse. I den første Del af September udgik der saaledes Bestemmelser om, at de under 31te Juli 1848 emitterede, slesvig-holstenske Kassebeviser ikke maatte modtages i Landets Kasser som gyldige Betalingsmidler, og at det under 2den Maj 1849 anordnede, tvungne Laan til Bestridelse af den forskudsvis tilvejebragte Forplejning af Rigstropperne sattes ud af Kraft for Hertugdømmet Slesvigs Vedkommende. Ligeledes emanerede der paa denne Tid efter stedfunden Forhandling med den danske Regjering en Bekjendtgjørelse om, at der for de slesvigske Skibes Vedkommende, saalænge Vaabenstilstanden varede, kunde i det danske Flags øverste Hjørne nærmest Flagstangen anbringes det slesvigske Vaaben med de to Løver, og at bemeldte Skibe i samme Tidsrum som indbrændt Mærke maatte benytte alene Kongens Navnetræk med Krone, men at det dog stod Hertugdømmets Skibe frit for at benytte det danske Flag og Mærke. Under 17de September blev den saakaldte slesvig-holstenske Statsgrundlov og Valglov sat ud af Kraft for Slesvigs Vedkommende, og under samme Dato blev det forbudt samtlige Præster i Hertugdømmet at bruge den af den provisoriske Regjering indførte Kirkebøn, i hvilken man ved en sophistisk Affattelse havde undgaaet at nævne Kongen og det kongelige Hus. Ved Siden heraf blev det en ikke mindre vigtig Opgave for Bestyrelsescommissionen at søge at bryde den af Embedsmændene rejste Modstand ved at fjerne de mest gjenstridige af dem og remplacere dem ved Mænd, der vare i Besiddelse af den fornødne Indsigt og Energi til at haandhæve den lovlige Orden. I saa Henseende var der imidlertid særdeles store Vanskeligheder at overvinde, dels fordi der var Mangel paa et tilstrækkeligt

Forskjellige Bestemmelser af Bestyrelsescommissionen; — dennes vanskelige Stilling.

Antal dertil kvalificerede Personligheder, dels fordi saadanne Foranstaltninger S. for Demarcationslinien under den der herskende, fanatiske Stemning ikke lode sig gennemføre uden virksom Understøttelse af de preussiske Tropper, og der vel kunde være Grund til at tvivle paa, at disse paa en tilfredsstillende Maade vilde efterkomme de til dem stillede Opfordringer. I Henhold til Vaabenstilstandsconventionens Artikel 11 skulde de vel ubetinget stilles til Bestyrelsescommissionens Raadighed, men det var ikke nogen Hensigtsmæssighed, at der efter Kamrenes Sammentræden i Berlin var foregaaet et Omslag i det preussiske Cabinets Politik, idet den havde taget en ultratydske Retning, saa at der under Vaabenstilstanden ikke længer kunde gjøres Regning paa en cordial Cooperation mellem Preussen og Danmark, og den preussiske Udenrigsminister, Baron Schleinitz, havde ikke lagt Dølgemaal paa sin Anskuelse, at der ikke paahvilede Preussen nogen Forpligtelse til med Magt at søge Vaabenstilstanden gennemført ligeoverfor Hertugdømmerne, idet han gjorde gjældende, at det ved Conventionens Artikel 4 var overladt Preussen at bestemme, om det vilde holde Tropper i Hertugdømmet Slesvig eller ikke. De Forhandlinger, som havde fundet Sted mellem Bestyrelsescommissionen og Oberst Lebbin angaaende de slesvig-holstenske Kanonbaades vedvarende Ophold i de slesvigske Farvande og angaaende Frederiksorts Rømning syntes heller ikke at love Meget for Fremtiden; Kanonbaadene dreve endnu stedse deres Færd paa Vestkysten af Slesvig, og Forestillingerne med Hensyn til Frederiksort havde Oberst Lebbin besvaret derhen, at han vel var beredt til at besætte det nævnte Fort, men først naar de slesvig-holstenske Tropper havde rømmet samme. Uden noget bestemt foreliggende Factum havde man imidlertid ingen Ret til at mis-

tvivle om de preussiske Troppers Redebonhed til at opfylde de dem ifølge Conventionens Bestemmelser paa-hvilende Forpligtelser med Hensyn til Ordenens Opretholdelse, og en Anvendelse af militair Execution for at fremtvinge Efterkommelsen af Bestyrelsescommissionens Anordninger maatte derfor forekomme Kammerherre Tillisch som den naturligste Udvej. Heller ikke for Grev Eulenburg kunde det være tvivlsomt, at der kun var Valget imellem enten at følge denne Vej eller at opgive Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden, hvorved da den hemmelige Artikel 1 eventuelt vilde komme til Anvendelse; i sidstnævnte Tilfælde vilde imidlertid Krigen upaatvivlelig atter blusse op imellem Danmark og Holsten og kunne give Anledning til uforudselige Forviklinger, og Grev Eulenburg troede derfor ogsaa, uanseet den preussiske Udenrigsministers Anskuelse, at maatte holde sig til det første Alternativ, ialtfald indtil han modtog nærmere Instructioner fra Berlin.

Bestyrelsescommissionen beslutter at anvende militair Execution.

Den første Gang, man lod militair Execution komme til Anvendelse, blev ogsaa det tilstræbte Maal naaet. Bestyrelsescommissionen havde nemlig i Begyndelsen af September seet sig foranlediget til paa Grund af Ulydighed at afskedige Borgmester Thomsen i Husum, men da den i hans Sted udnævnte nye Borgmester, Hr. Davids, indfandt sig, vilde Magistraten ikke modtage ham og vægrede sig ved at samvirke med ham, saa at Hr. Davids maatte begive sig til Frederiksstad; et Antal Executionstroppe blev nu henlagte til Byen, men da Magistraten alligevel ikke faldt tilføje, blev den endelig afsat af den højstcommanderende, preussiske Officer, Major Wussow, og remplaceret ved andre, dertil udnævnte Borgere, hvor-næst Hr. Davids blev indsat i sit Embede. Der forløb imidlertid ikke lang Tid, inden der forefaldt en Række Begivenheder, som syntes at vise, at de preussiske Tropper

En ny Borgmester indskrives i Husum.

ikke alene ikke betragtede sig som stillede til Bestyrelsescommissionens fulde Raadighed, men at de endog ved Siden af den ostensible Ordre om at adlyde Bestyrelsescommissionen vare forsynede med andre ikke hermed stemmende Instructioner, Begivenheder, der ere saa karakteristiske med Hensyn til de dengang S. for Demarcationslinien herskende Forhold og den af de preussiske Tropper udviste Passivitet, at nogle af dem her skulle finde en nærmere Omtale.

Forsøg paa at
indsætte en ny
Postmester i
Tønning.

Postmester Karstens i Tønning havde ikke alene undladt at efterkomme den givne Befaling om at indsende sin Kassebeholdning til Centralkassen i Flensborg, men havde endogsaa erklæret sig uberettiget til at gjøre dette og indsendt den til Rendsborg, hvorfor Bestyrelsescommissionen den 24de September afsendte Kammerherre Holstein til den førstnævnte By for at afsætte denne Embedsmand og i hans Sted indsætte som Postmester Hr. Nissen, der tidligere havde været ansat i denne Stilling i Haderslev, men som var bleven fjernet af den provisoriske Regjering. Kort efter deres Ankomst til Byen, hvor endnu Alt var roligt, begave de sig til den højstcommanderende, preussiske Officer, Lieutenant Müffling, og gjorde ham bekendt med Hensigten med deres Komme. Skjøndt denne Officer lod Yttringer falde om, at de maatte være forberedte paa Optøjer, fandt han det dog rigtigst, at de begave sig til Posthuset, uden at der medgaves dem nogen militair Bedækning, hvilket de ogsaa gjorde. Da Kammerherre Holstein og Hr. Nissen imidlertid efter en kort og resultatløs Forhandling her vilde begive sig tilbage til Gjæstgivergaarden for at tilskrive Magistraten om Postmester Karstens's Afsættelse, bleve de strax efter deres Udtrædelse fra Posthuset modtagne af en hujende og pibende Hob Mennesker, der forfulgte dem under stadige Forbandelser og Skjeldsord og tildels med Sten-

kast. Et Forsøg paa at finde Tilflugt i Lieutenant Müfflings Bolig maatte opgives, da Vejen derhen spørredes dem, og de bleve nødte til at gaae til Gjæstgivergaarden, hvor Folkemassen, blandt hvilken bemærkedes endel Matroser fra de slesvig-holstenske Kanonbaade, stormede ind, spændte Hestene for Vognen og ved de heftigste Trudsler tvang dem til at afrejse ad Flensborg til. Under Alt dette stod det preussiske Militair, tilsyneladende kommende fra Exercits, faa Skridt fjernet derfra og saa roligt til; den Højstcommanderende, skjøndt han boede ligeoverfor og, som sagt, havde antydnet, at man maatte være forberedt paa Optøjer, lod sig ikke tilsyne.

Kammerherre Holstein og Postmester Nissen ankom den 24de om Aftenen til Flensborg, men bleve her beordrede til allerede den næste Morgen atter at afrejse til Tønning for ved requireret Assistance af det preussiske Militair at fremtvinge den befalede Embedsbesættelse; denne Gang medfulgte endvidere som Comitteret Justitsraad Bagger. Under Escorte af en halv Snes Husarer, der bleve afgivne af den Højstcommanderende i Husum, ankom de Paagjældende tidligt om Formiddagen til Tønning, hvor der strax ved Indkjørslen var forsamlet en større Pøbelmasse, som øjensynlig havde ventet paa dem, og som under stadige Skjældsord, Hujen, Piben og Stenkast forfulgte dem til den højstcommanderende Officers Bolig. Uheldigvis var denne Officer atter ikke tilstede, og da Husdøren forblev lukket, skjøndt flere af Beboerne stode ved Vinduerne, var der ikke andet for end i den nærliggende Vagt at søge Beskyttelse imod den stadige Stenregn. Her indtraf noget efter den højstcommanderende Officer, som efter at have gjort sig bekjendt med en til ham rettet Depeche paatog sig at besørge et Brev fra Regjeringsdepartementet til Byens Magi-

strat betræffende Postmesterembedets Besættelse og samtidigt mundtligt at opfordre samme til at forandlede Postmester Karstens arresteret. Imidlertid havde flere af Byens Borgere indfundet sig i Vagtstuen, hvor de i en yderst exalteret Stemning ved allehaande Trudslers søgte at bevæge Kammerherre Holstein til at opgive sit Hverv, og snart mødte ogsaa Borgmesteren samt flere Senatorer, som, efterat Regjeringsdepartementets Skrivelse under stor Skandale var bleven oplæst for den paa Torvet forsamlede Mængde, erklærede sig ude af Stand til for Øjeblikket at kunne foretage sig Noget i Sagen, men forlangte et Par Dages Frist, og at Bestyrelsescommissionens Udsendinge skulde forlade Byen. Herpaa vilde Kammerherre Holstein dog ikke indlade sig, han gjorde Fordring paa et skriftligt Svar inden 1 Time, hvilket da ogsaa indløb, men da det gik ud paa, at Magistraten Intet kunde foretage i Sagen, overtog Lieutenant Müffling Udførelsen af Bestyrelsescommissionens Befaling. Efter hans Opfordring begav man sig under militair Bedækning til Posthuset, men under hele denne Vandring fulgte Pøbelen efter og vedblev uafbrudt med sine Forhaanelser og med sin Stenkastning, uden at der fra det preussiske Militairs Side blev gjort nogetsomhelst alvorligt Forsøg paa at hindre det; ogsaa fra Husenes øvre Vinduer blev der nedkastet store Sten, og af en af disse blev Postmester Nissen, der ligesom hans Lidelsesfæller allerede havde erholdt flere Contusioner, meget alvorligt saaret i Hovedet. Endelig naaede man da Posthuset, hvor Hr. Karstens maatte finde sig i at aflevere Postkassen samt Inventariet og Archivet, men da Postmester Nissen paa Grund af sine Saar befandt sig i en saadan Tilstand, at han var aldeles uskikket til at overtage Forretningerne, og Lieutenant Müffling tillige erklærede sig ude af Stand til at beskytte ham uden i selve

Vagtstuen og derhos erklærede, at han dertil stadig maatte anvende hele sin, kun svage Garnisonsstyrke, fandt Kammerherre Holstein sig foranlediget til at gaa ind paa et Forslag, som blev gjort ham, om indtil videre at overdrage Forretningerne til selve den paagjældende Officer; den paatænkte Arrestation af Postmester Karstens fandt man det under de givne Forhold nødvendigt at opgive. Afrejsen fra Tønning gik heller ikke for sig uden de alvorligste Excesser; Vognene vare beordrede udenfor Byen, men paa hele Vejen derhen fortsattes Scenen med Stenkastningen o. s. v., uden at det preussiske Militair opgav sin passive Holdning; det truede vel med at gjøre Brug af Vaabnene, men det forblev ved Trudslerne. I Husum fandt endnu et Efterspil Sted. Kammerherre Holstein, som ikke tænkte paa, at deres Ankomst der skulde give Anledning til Optøjer, havde efter at være naaet halvvejs til Husum demitteret den medfølgende Husar-escorte, men strax ved Indkjørselen til Byen bleve han og hans Rejsefæller modtagne af en Pøbelhob med Larmen og Stenkast og saaledes forfulgte til Gæstgivergaarden; kun ved at benytte et Øjeblik, hvor Pøbelen havde fjernet sig noget for at foretage en Demonstration imod Borgmester Davids, lykkedes det dem ved en ilsom Bortfart at undgaae videre Molest. — I Anledning af de forefaldne Begivenheder opfordrede Bestyrelsescommissionen under 26de og 27de September Oberst Lebbin paa det mest Indtrængende til at give sine Officerer Tilhold om under Forhold som de omtalte at lade gjøre Brug af Vaabnene, en Opfordring, der dog, som vi skulle see, ikke blev tagen tilfølg.

Blandt alle Embedsmændene i Hertugdømmet Slesvig havde Ingen lige fra først af vist mere Modstand end Amtmand Hansen i Tønder, idet han ikke alene havde nægtet at efterkomme de ham af Bestyrelsescommissionen

Forsøg paa at
indsætte en ny
Amtmand i
Tønder.

givne Befalinger og tilbagesendt de ham tilstillede Bekjendtgjørelser uden at ville foranstalte dem offentliggjorte, men endog oftere havde sammenkaldt Amtets Embedsmænd og Betjente for at træffe Aftale om i Fællesskab at gjøre Modstand og i Spidsen for disse underskrevet flere Protester, som derefter vare blevne tilstillede Bestyrelsescommissionen. Der blev derfor taget den Beslutning at afsætte bemeldte Amtmand og i hans Sted indsætte Baron H. Plessen, hvem det paalagdes tillige at afsætte Byens Borgmester og at indlede de fornødne Skridt imod de øvrige derværende, opsætsige Embedsmænd; ved et yderligere Commissorium overdroges der ham endvidere den øverste Politimyndighed i Tønder samt Bemyndigelse til at skride ind imod og opløse en Forsamling af Amtets Embedsmænd og Betjente, som, efter hvad man havde bragt i Erfaring, skulde finde Sted paa Byens Raadhus den 28de September om Formiddagen for efter Amtmand Hansens Opfordring at raadslaae om, hvorledes man bedst skulde træde op imod Bestyrelsescommissionens Anordninger af 17de September, hvorved, som det i Indbydelsen til Mødet hed, Hertugdømmernes Landsrettigheder og Slesvigs Selvtændighed i højeste Grad vare blevne udsatte for Fare. Den 27de om Aftenen blev der fra Flensborg afsendt en Stafet. til Tønder med en Skrivelse fra Bestyrelsescommissionen til den Højstcommanderende i sidstnævnte By, Major Wussow, hvori Denne blev gjort bekjendt med Øjemedet med Baron Plessens Sendelse og anmodedes om at yde den fornødne Understøttelse, idet Majoren for at sikre Gjennemførelsen af det Baron Plessen betroede Hverv udtrykkeligt opfordredes og bemyndigedes til om fornødent at gribe til selv de yderste Midler, Brugen af Vaabnene og eventuelt Erklæring i Belejringsstilstand; han anmodedes endelig om i fornødent Fald at sende Baronen en

Afdeling Husarer imøde og under alle Omstændigheder ved en Ordonnants i den en Milsvej fra Tønder liggende By Stemmild at give ham Underretning om, at de fornødne Forholdsregler til hans Modtagelse vare truffene. Kl. 8 om Morgenen den 28de ankom Baron Plessen, der ledsagedes af den ham som Secretair medgivne Cancellist Wældicke, til Stemmild, men skjøndt Stafetten havde overbragt Bestyrelsescommissionens Skrivelse ganske tidligt om Morgenen, indtraf den ventede Ordonnants dog først Kl. henved 9, overbringende et Brev fra Capitain Schlieben, hvori Denne meddelte, at han, da Major Wussow var afrejst til Husum, havde gjort sig bekendt med Bestyrelsescommissionens Skrivelse, men at han var uden tilstrækkelige Instructioner; han anmodede derfor Baron Plessen om enten at forblive i Stemmild til Majorens endnu samme Dags Aften forventede Tilbagekomst eller, hvis han desuagtet maatte beslutte sig til forinden at afrejse til Tønder, da at underrette ham derom. I sit Svar herpaa, som afsendtes med Ordonnantsen, fremhævede Baron Plessen, at hans snarlige Indtræffen i Tønder var af yderste Vigtighed paa Grund af den til samme Dag berammede Forsamling paa Raadhuset, at Bestyrelsescommissionens Skrivelse maatte synes at gjøre enhver yderligere Instruction fuldkommen overflødig, og at han derfor vilde fortsætte Rejsen, men at han dog maatte udbede sig et aldeles bestemt Svar paa, om han kunde gjøre Regning paa den forlangte Understøttelse, og derfor vilde afvente dette Ø. for Byen Rørkjær. Efterat Baron Plessen Kl. omtrent 11 om Formiddagen var naaet en halv Milsvej fra Tønder mødte han der Major Wussow, der imidlertid var retourneret fra Husum og efter at have gjort sig bekendt med Bestyrelsescommissionens Skrivelse var redet ad Stemmild til; han havde undervejs mødt Ordonnantsen og affordret ham

den medgivne Skrivelse til Capitain Schlieben, som Baron Plessen nu forelæste ham. Efter Baronens Anmodning blev det nu paalagt Ordonnantsen i hurtigst Gangart at ride tilbage til Tønder for at overbringe Capitain Schlieben Befaling til at træffe alle fornødne Foranstaltninger, og noget efter red ogsaa Major Wussow selv forud til Byen for, hvis den bebudede Forsamling fandt Sted, at lade stille Vagt ved Raadhuset og indtil videre hindre de der Tilstedeværendes Bortgang. Kl. omtrent 12 1/2 ankom Baron Plessen til Tønder og kørte efter Aftale til Major Wussows Bolig, men blev under denne Kjørsel ledsaget af en larmende og pibende, stedse voxende Folkemasse; militaire Foranstaltninger til Ordenens Opretholdelse vare aldeles ikke trufne. Ved Ankomsten til Major Wussows Bolig bemærkedes vel Majoren i Nærheden beskjæftiget med at tale til Folkemængden, men han fjernede sig snart for, som det hed sig, at træffe de fornødne Foranstaltninger. Husets Folk nægtede Baron Plessen at komme ind, og han maatte saaledes en Tid lang blive staaende paa Trappen, men da den paa Gaden værende Folkemasse kort efter stormede løs mod Døren, lykkedes det ham dog med sin Ledsager at komme ind paa Gangen, hvor de ved at stemme sig imod Døren hindrede den videre Adgang og saaledes reddede sig fra Mishandlinger. Omtrent efter en halv Times Forløb indtraf Major Wussow og førte dem til sine Værelser, hvortil Adgangen hidtil trods alle Forestillinger bestemt var bleven dem nægtet. Under den Samtale, som nu fandt Sted, undskyldte Major Wussow sig med, at der ikke var blevet levnet ham tilstrækkelig Tid til de fornødne Foranstaltninger, og underrettede efter Opfordring Baron Plessen om, at Forsamlingen paa Raadhuset allerede var tilende; iøvrigt lovede han gjentagende at efterkomme de til ham stillede Requi-

sitioner, at rense Gaderne fuldstændigt for Pøbelen, at udstille de fornødne Vagter og ved Patrouiller at hindre enhver Sammenrottelse. Noget efter indtraf der ogsaa saavel Infanteri som Cavaleri, der stillede sig foran Huset, men desuagtet vedblev Folkemassen med sin Larmen og Piben samt Syngen af oprørske Sange; de preussiske Soldater fraterniserede aabenbart med Befolkningen, og Major Wussow, der viste stor Travlhed med snart at styrte ud paa Gaden og tiltale Folkemængden og snart at modtage saa en, saa en anden Deputation fra de forskjellige Hobe, synes i hvert Fald ikke at have havt Held med sig i sine Bestræbelser for at tilvejebringe Orden, da han under lydelig Fnisen og hyppige Leveraab fra Folkemassen hver Gang vendte tilbage med uforrettet Sag. Under saadanne Forhold fandt Baron Plessen det rigtigst, forinden han skred til Udførelsen af sit Commissorium, at forelægge Major Wussow til Besvarelse visse bestemt formulerede Spørgsmaal, hvilke saavelsom Svarene bleve optagne i en derover udfærdiget, af begge de Paagjældende underskrevet Protocol. Disse Spørgsmaal, der alle bleve besvarede bekræftende, gik ud paa, om Majoren vilde indestaae for, at Sammenrottelser og tumultuariske Optrin af enhver Slags, navnlig ogsaa enhver Samling af flere end 3 Personer, bleve forebyggede, samt om han var villig til at efterkomme de Requisitioner om Sikkerhedsvagter og Escorter og i det Hele at træffe saadanne Foranstaltninger til Ordenens Opretholdelse, som Baron Plessen maatte finde nødvendige, deriblandt navnlig ogsaa at lade patrouillere Dag og Nat i Gaderne. Medens disse Forhandlinger stode paa, var der tilsyneladende indtraadt nogen mere Ro, idet Major Wussow paa de stadigt gjentagende Opfordringer i saa Henseende havde ladet Husarerne trænge Folkemassen noget bort til Siderne, og Baron Plessen besluttede

derfor nu at skride til Udførelsen af sit Hverv og da navnlig at begynde med at overtage Amtmandsposten. Majoren havde imidlertid atter fjernet sig for en Tid, og i Mellemtiden begyndte de tumultuariske Oprindelser igen med fornyet Styrke, idet man desuden hængte sort-rød-gyldne Faner ud af Vinduerne, saaledes navnlig ogsaa i det Hus, hvori Major Wussow boede. Da Majoren kom tilbage og opfordrede Baron Plessen til nu at følge med ham, idet han forsikkrede, at der ingen Overlast var at befrygte, foreholdt Baronen ham paa det Alvorligste den ejendommelige Maade, hvorpaa han syntes at opfatte sine Tilsagn, og forlangte, da der her ikke var Tale om ham personlig, men om selve Bestyrelsescommissionens Autoritet, at de tyske Faner skulde borttages, og at der, for at den lovlige Orden kunde tilvejebringes, skulde gaaes frem efter Loven om Oprør ved 3 Gange at opfordre Folkemassen til at gaae fra hinanden, men da ogsaa, hvis Befalingen ikke blev adlydt, at anvende Vaabenmagt. Majoren lovede Alt, ilede igjen selv ud paa Gaden, sparede ikke paa al Slags Forestillinger, lod ogsaa Tropperne lade og opfordrede paa behørig-Maade Folkemassen til at sprede sig, men derved blev det ogsaa, Intet videre skete, og den stadige Larmen og Støjen hørte ikke op. Efter længere Tid kom Majoren tilbage, og da Baron Plessen gjorde ham de alvorligste Forestillinger i Anledning af hans uforklarlige og i directe Modsigelse med hans Instructioner og Tilsagn staaende Opræden, svarede han stadigt, at der ikke vilde blive tilføjet Baronen nogen Overlast, han skulde kun forsøge paa at følge med ham, indtil der paa engang undslap ham de Ord: „Jeg kan ikke handle anderledes, jeg har andre Instructioner, som forbyde mig at anvende Magt, før vore Tropper selv angribes“. Baron Plessen tog Sagen med stor Ro, erklærede, at man, naar

det forholdt sig saaledes, maatte see at komme til en Forstaaelse paa Grundlag af disse Instructioner, og bevægede derved Major Wussow til at komme frem med en Instrux fra Oberst Lebbin af 21de September. Et Forsøg paa at faae en Protocol optagen over det fuldstændige Indhold af denne Instrux strandede vel, da Major Wussow efterhaanden fik Betæneligheder, men Baron Plessen havde dog erholdt Lejlighed til at gjøre sig tilstrækkeligt bekendt med den og komme til Vished om, at der særligt var anbefalet den største Skaansel imød og nøjeste Forstaaelse med Befolkningen; det var udtrykkeligt betydet den Højestcommanderende ikke at vise Instruxen til Nogen. Efter hvad der saaledes forelaa, troede Baron Plessen at maatte opgive enhver Tanke om at udføre det ham paalagte Hverv og tilkjendegav derfor Major Wussow sin Beslutning om at vende tilbage til Flensborg, hvorfor han anmodede ham om at lade de fornødne Vogne requirere og at drage Omsorg for den fornødne Escorte. En Times Tid derefter, Kl. omtrent 7 Eftermiddag, gik Afrejsen for sig; Larmen var stedse vedbleven, Fanerne vare forblevne hængende, Gangen og Trappen vare fulde af Mennesker. Majoren stod ved Døren og tilbød at sætte sig med i Vognen, Tilbudet blev modtaget, men Majoren steg dog ikke med ind, og en tilstedeværende Officer skyndte paa en uhøflig Maade paa Baron Plessen, at han dog skulde see at komme afsted. Under den stærkeste Hujen og Piben og fulgt af en sand Stenregn, hvorved Kudsken saaredes og Vognvinduerne bleve sønderslaede, gik da Kjørselen for sig ud af Byen; om Morgenen den 29de indtraf Baron Plessen atter til Flensborg. — Endnu samme Dag gav Bestyrelsescommissionen Oberst Lebbin Underretning om det Passerede, anmodede ham om en Meddelelse om, hvorvidt hans Instructioner til Officererne

maatte være i Modsigelse med de Major Wussow ved Stafet tilstillede Requisitioner og Instructioner, og udbad sig endelig en bestemt Erklæring om, hvorvidt han var villig til at give sine Officerer saadanne Ordre, at de anordnede Forholdsregler for enhver Pris kunde gennemføres. I sit Svar lovede Oberst Lebbin vel atter at ville gjøre Officererne ansvarlige for, at de af Bestyrelsescommissionen sendte Embedsmænd ikke bleve forhaaned og insulterede, og at han endnu engang vilde give dem Tilhold om at anvende de strængeste Forholdsregler, naar saadanne maatte synes motiverede, men iøvrigt indeholdt Brevet kun tomme Udflugter, ligesom han vægrede sig ved at give nogen Meddelelse om Ordlyden af de Instructioner, der vare tildelte Major Wussow. Hvor lidet Oberst Lebbins Løfter havde at betyde, viste sig allerede samme Dag.

Mishandling af
en af Bestyrel-
sescommissionen
til Byen Slesvig
sendt Embeds-
mand.

Bestyrelsescommissionen havde befalet, at det slesvigske Stempelpapir paany skulde forsynes med det lovlige Vaaben istedetfor det slesvig-holstenske, og havde derfor om Morgenen den 29de, inden der endnu var indløbet Efterretninger om Begivenhederne i Tønder, afsendt Amtsforvalter, Etatsraad Kornerup-Borch til Byen Slesvig for at besørge denne Omstempling foretaget. Kort efter sin Ankomst til Byen Kl. omtrent 10 om Formiddagen begav han sig til Oberst Lebbin, hvem han overbragte en skriftlig Anmodning fra Bestyrelsescommissionen om at yde Etatsraaden den fornødne, militaire Beskyttelse, og af hvem han ogsaa erholdt de bestemteste Tilsagn i saa Henseende og blev henvist til den Højstcommanderende over de i Byen værende Tropper; af Denne blev han anmodet om under Ledsagelse af en ham medgiven Officer at begive sig til Gjæstgivergaarden og opholde sig der, indtil de fornødne Sikkerhedsforanstaltninger vare blevne truffene. Ved Middagstid meldte en Officer sig hos ham for at

ledsage ham under Udførelsen af hans Hverv, og efter Aftale med ham begave de sig tilfods til Stempelpapirforvalterens, Capitain Thedens's Bolig; inden de naaede denne, mødte de imidlertid Capitainen, der erklærede ikke at ville indlade sig paa nogen Omstempling, før han nærmere havde corresponderet derom med vedkommende Regjeringsdepartement, men iøvrigt opgav, at han vilde være at træffe i sin Bolig Kl. 4 Eftermiddag. Kort efter at være retourneret til Gjæstgivergaarden erholdt vel Etatsraaden en Meddelelse fra Regjeringsdepartementet i Flensborg om, at Omstemplingen vilde være at opsætte paa Grund af en besluttet Forandring ved Stempet, ligesom han ogsaa ved samme Lejlighed underrettedes om de i Tønder forefaldne Optrin; men da han under den stedfundne Vandring igjennem Byen ikke havde mødt nogensomhelst Overlast og inden sin til samme Dags Aften besluttede Afrejse gjerne ønskede en bestemt Erklæring fra Capitain Thedens, om Denne vilde være villig til at udlevere det hos ham beroende Stempelpapir til Omstempling, naar det nye Stempel var kommet tilveje, begav Étatsraaden sig til den berammede Tid atter til Capitainens Bolig, ogsaa denne Gang ledsaget af en Officer, og uden at der undervejs derhen sporedes nogetsomhelst Tegn til Opløb. Efter nogen Forhandling, under hvilken Capitain Thedens bestemt fastholdt sin Vægning ved at indlade sig paa nogensomhelst Omstempling, som han erklærede for uudførlig paa Grund af Folkestemningen, var Étatsraaden netop i Begreb med at ville begive sig bort, da pludseligt en yderst ophidset Folkesværm, der imidlertid havde samlet sig foran Huset, styrtede ind i samme og med høje Raab og heftige Trudslerbød Étatsraaden at forlade Huset. Den tilstedeværende, preussiske Officer vilde forføje sig bort for, som han sagde, at hente Patrouillen, men lod sig dog paa

Etatsraadens indtrængende Forestillinger bevæge til at blive; imidlertid forlangte han gjentagende, at Etatsraaden strax skulde forlade Huset, han skulde da indstaae for, at han ikke blev udsat for nogen Mishandling. Der var ikke noget Valg at gjøre; holdende sig tæt ved Officeren og de 2 ham ledsagende Soldater, naaede Etatsraaden fra Huset ud paa Gaden, men blev her modtaget af en af flere Hundrede Mennesker bestaaende Hob, der under Oprørssangen, de pøbelagtigste Skjældsord og med Stenkast forfulgte ham ned ad Gaden forbi Oberst Lebbins Bolig. Obersten, der af Etatsraadens Tjener allerede var bleven underrettet om det Passerede, lod sig ogsaa tilsyne og anmodede Folkemassen om at afstaae fra Forfølgningen, men forgjæves. Tvertimod steg Raseriet efterhaanden, Etatsraaden blev forhindret fra at begive sig til Gjæstgivergaarden og trængt ud ad Vejen til Flensborg; en Chausseearbejder slog ham i Hovedet med en Spade, man sønderrev hans Klæder, tilføjede ham Slag og Stød, rev ham om og bekastede ham med store Sten. Omtrent 1000 Alen fra Byen ankom en Vogn, der var bleven afsendt fra Gjæstgivergaarden, og i den lykkedes det Etatsraaden efter flere forgjæves Forsøg og gjentagne Mishandlinger endelig at komme op ved den ham ledsagende Officers og de 2 Soldaters Hjælp, hvornæst der kjørtes bort i Galop under en sand Stenregn. Halvanden Mil fra Byen indhentes Vognen af en preussisk Officer, som i Oberst Lebbins Navn opfordrede Etatsraaden til at vende om, da der nu var truffet betryggende Foranstaltninger til hans Sikkerhed, en Anmodning, som Etatsraaden selvfølgelig ikke kunde indlade sig paa at efterkomme, da hans Klæder vare sønderrevne, og han i det Hele taget var saa udmattet ved de lidte Mishandlinger, at han neppe formaaede at holde sig oprejst.

Ved saadanne Begivenheder som de ovenfor skil- drede maatte selvfølgelig ethvert Spor af Tillid til de preussiske Tropper gaae tabt, og der kunde saaledes neppe være nogen Tvivl om, at ethvert Forsøg af Bestyrelsescommissionen paa at regjere i Sydslesvig vilde være umuligt, da den ligesaa lidt vilde kunne forsvare at anmode nogen Embedsmand om at overtage noget Hverv, som den vilde kunne vente, at en saadan Anmodning vilde blive taget tilfølge. Alt hvad der var skeet, maatte selvfølgelig styrke Oprørspartiet i dets Tro paa, at det ikke var alvorligt ment med Udførelsen af Vaabenstilstandsconventionens og Fredspræliminariernes Bestemmelser, og endmere opmuntre Statholderskabet og Embedsmændene til at fremture i deres Trods og sætte dem istand til yderligere at vildlede Befolkningen, der efterhaanden vænnedes til et fuldstændigt Anarchi, idet den paa den ene Side saa sig understøttet af oprørske Embedsmænd i alle ulovlige Foretagender og paa den anden Side ikke hos den lovlige Regjering kunde finde Understøttelse mod Vold og Uretfærdighed eller Beskyttelse for sine lovlige Rettigheder.

Bestyrelsescom-
missionen opgi-
ver foreløbigt
ethvert Forsøg
paa at regjere
Sydslesvig; —
den forlanger
nye Forholds-
ordrer.

Jo klarere det fremgik, at Hovedgrunden til Mod- standen imod Bestyrelsescommissionen maatte søges netop i Bestemmelsen om den særlige Bestyrelse for Slesvig, hvorved Slesvigholstenismen tilintetgjordes, og at Hensigten med Bestræbelserne for at umuliggjøre Regjeringen væsenligt var den, at vise Umuligheden af at regjere Hertugdømmerne adskilte fra hinanden, desto mere maatte ogsaa Kammerherre Tillisch befæstes i den Overbevisning, at det var af yderste Vigtighed for vor Sag, at Vaabenstilstanden gennemførtes, og at Regjeringen ialtfald holdtes i Gang saa længe som muligt trods de Ubehageligheder, som dermed vare forbundne, idet man nødtes til at lukke Øjnene for Meget, som under andre Forhold aldrig burde taaes,

og var ude af Stand til at modvirke aabenbare Uretfærdigheder og Misbrug, men maatte lade derover indkommende Klager fra tro og undertrykte Undersaatter henligge uden at kunne yde dem den Bistand, de med Billighed havde Krav paa. Selv Preusseren, Grev Eulenburg, var i højeste Grad indigneret over det preussiske Militairs Optræden og erklærede for Kammerherre Tillisch, at han paa Grund af Umuligheden af at kunne udføre det ham som Medlem af Bestyrelsescommissionen tildelte Hverv vilde forlange at kaldes tilbage, og det var kun med Vanskelighed, at Kammerherre Tillisch fik ham overtalt til ikke definitivt at fordre sin Tilbagekaldelse, men til at holde ud saa længe som muligt, for at de respective Regjeringer kunde faae den fornødne Tid og Lejlighed til at tage de Beslutninger, som Omstændighederne fordrede, og for at Muligheden af Bestyrelsescommissionens Virksomhed ikke skulde afskjæres, hvis denne maatte forlanges fortsat, og saadanne Foranstaltninger maatte blive truffene, at Commissionen blev istand til at føre Regjeringen. For at redde Regjeringens Værdighed, forsaa vidt dette endnu kunde skee, og for at vinde Tid blev Oberst Lebbin tilskrevet om at lade Garnisonerne i Tønning, Husum og Tønder underholde som Executionstropper paa vedkommende Byers Bekostning, men om Udøvelsen af nogen som helst Regjeringsmyndighed S. for Demarcationslinien kunde der, som sagt, neppe længer være nogen Tale, ligesom ogsaa de Følger, som de herskende Tilstande overalt medførte, vare af en saa indgribende Natur, at det ogsaa af den Grund blev nødvendigt at henstille til de respective Regjeringers Overvejelse og Bedømmelse, hvad der skulde foretages, og til at forlange bestemte Forholdsordrer.

Skjøndt Efterretningen om den Modstand, der allerede strax efter Installationen var bleven rejst imod

Bestyrelsescommissionen, selvfølgelig alvorligt maatte forurolige den danske Regjering, var denne dog i den første Tid tilbøjelig til at søge Grunden til Modstanden alene i Statholderskabets Holdning og Adfærd og til ikke at opgive den Tillid, den havde fattet til det preussiske Cabinets gode Hensigter. Om end denne Tillid var bleven noget rystet ved forskjellige Manifestationer fra Berlinercabinettet, ved de Hensyn, dette stedse troede at maatte vise Statholderskabet, og ved den særdeles naadige Modtagelse, som saavel fra Kongen af Preussens som fra Cabinetkets Side var bleven en Deputation fra Angel tildel*), saa haabede vor Regjering dog endnu stedse at faae Vaabenstilstanden gennemført ved Preussens Medvirkning, et Haab, som ogsaa Grev Eulenburgs hele Optræden var skikket til at styrke, og det var først i Begyndelsen af October ved Efterretningen om de preussiske Troppers fuldstændigt passive Holdning, at den kom til fuld Erkjendelse af, at dette Haab maatte opgives.

De venskabelige Magters Gesandter i Kjøbenhavn

*) I den sidste Del af September afgik Pastor Schmidt fra Grumtofte med 2 Landmænd til Berlin som Deputation fra 7 N. for Demarcationslinien liggende Sogne, idet de overbragte en Adresse, hvori udtaltes Ønsket om, at de nævnte Sogne ved en muligt forestaaende Deling af Slesvig ikke maatte blive indlemmede i Danmark. De bleve modtagne af Udenrigsministeren, Baron Schleinitz, der beroligede dem med Hensyn til deres Frygt, idet han forsikrede dem om, at Demarcationslinien kun var af rent militair Natur, af hvilken ingen yderligere Slutninger vare at drage; de vare derefter til Audients og senere til Taffel hos Kongen af Preussen, der modtog deres Adresse og i længere Tid underholdt sig med dem. Dette Forhold maatte selvfølgelig vække Anstød hos den danske Regjering, ligesom det ogsaa paataltes i en særlig Note fra Lord Palmerston af 9de October.

Den danske Re-
gjerings Stilling
med Hensyn til
den hele poli-
tiske Situation.

havde gjentagende yttret Ønsket om, at Danmark snarest muligt skulde tage Initiativet til Aabningen af de endelige Fredsunderhandlinger; hidtil havde Hensynet til Europas almindelige Stilling tilraadet Regjeringen at opsætte et saadant Skridt, men i Begyndelsen af September, da Revolutionen overalt var besejret, Opstanden i Ungarn saa godt som undertrykt, og Tydsklands indre Forhold, navnlig Østerrigs og Preussens indbyrdes Stilling, syntes at gaae en endelig Afgjorelse imøde, forekom Øjeblikket den mere gunstigt. Som det vil erindres, havde det været Regjeringens stadige Bestræbelse at erhverve Magternes Samtykke til, at Stridsspørgsmaalet med Tydskland endelig afgjordes ved en Congres eller Conference; ved Afslutningen af Præliminarierne var Standpunktet vel blevet forandret, men Regjeringen opgav dog derfor ikke sit Ønske, dels fordi Spørgsmaalet var et europæisk, dels fordi det maatte synes tvivlsomt, hvorvidt en endelig Fred vilde blive fyldestgørende exequeret, naar den ikke, saa at sige, blev dicteret af Europa, og dette saa meget mindre, som en stor Del af de tyske Stater, der havde ført Krig med Danmark, i det Mindste hidtil kun havde godkjendt de militaire Bestemmelser i Conventionen. Efter de derom faldne Udtalelser fra de venskabelige Magters Gesandter i Kjøbenhavn var der al Grund til at haabe, at en saadan attraaet Samvirken ikke vilde stode paa nogen Modstand uden netop fra Preussens Side, hvis Regjering holdt fast ved Præliminariernes Bestemmelse om Englands vedblivende Mægling. At stille noget formeligt Andragende til de venskabelige Magter i saa Henseende og anholde om deres Understøttelse for at fremkalde Preussens Indvilligelse, troede Regjeringen dog foreløbigt at maatte udsætte, indtil man igjennem Kammerherre Reedtz havde erholdt Kundskab om forskellige, confidentielle

Meddelelser vedrørende Fredsspørgsmaalet, der fornemmelig stammede fra Baron Meyendorff, som under sit Ophold i Gastein og Warschau havde beskjæftiget sig meget med vor Sag, men endnu ikke var retourneret til Berlin. Saaledes gik Tiden hen indtil den sidste Trediedel af September, da de forventede Meddelelser indtraf. Baron Meyendorff antydede heri, at Indsættelsen af en Centralmagt i Tydskland neppe, som den danske Regjering syntes at haabe, vilde hidføre gunstige Chancer for Danmarks Interesser, da Erfaringen noksom syntes at tale for, at enhver ny Magt i Tydskland, hvorledes den end blev, og hvilke dens tilkjendegivne Hensigter med Hensyn til Ordenens Gjenoprettelse i Tydskland end bleve, vilde søge at exploitere den slesvig-holstenske Sag for at skaffe sig Popularitet og gribe den Lejlighed, der maatte tilbyde sig, til at appellere til Nationens egenkjærlige og ærgjærrige Følelser. Det danske Cabinet burde derimod benytte den Omstændighed, at Preussen var nødt til at gjøre Ende paa de Spørgsmaal, som ikke directe angik dets tyske Interesser, og ikke tøve med at give Preussen et Vidnesbyrd om dets fredelige Dispositioner ved snarest muligt at sende en Gesandt til Berlin, hvor det havde gjort et meget ugunstigt Indtryk, at Kongen af Preussens Brev endnu ikke var blevet besvaret. Disse indledende Skridt til en Tilnærmelse burde ufortøvet følges af den formelle Aabning af Fredsunderhandlingerne, hvortil Danmark burde tage Initiativet, og som burde finde Sted i Berlin og ikke i London, da Lord Palmerston selv ønskede at holde Hr. Bunsen fjernet fra dem; den danske Regjering burde dernæst forelægge den Constitution, som den vilde tilstaae Slesvig, efter dog forinden at have meddelt dette Forslag til den mæglende Magt og sikkret sig dennes Samstemning i saa Henseende, og endelig burde den tage Initiativet

Fortrolige Meddelelser fra Baron Meyendorff.

til Ordningen af Successionsspørgsmaalet ved først at fremsætte sit Forslag desangaaende for det russiske og engelske Cabinet. Om nogen Congresforhandling var der altsaa ikke Tale, hvilket syntes at tyde paa, at der ikke, som man havde haabet, kunde gjøres Regning paa det russiske Cabinets Understøttelse i saa Henseende. Bestemt Bekræftelse derpaa erholdt den danske Regjering vel først i den første Del af October, da den igjennem Baron d'Ungern Sternberg erholdt Meddelelse om en Depeche fra Grev Nesselrode af 22de September, hvori Denne, foranlediget ved en af den svenske Gesandt i Petersborg stillet Forespørgsel om Fredsunderhandlingernes Form, udtalte, at Rusland ikke ønskede at komme til at deltage directe i Underhandlingerne, og at det var dets Anskuelse, at en indirecte Indflydelse fra de venskabelige Magters Side vilde være til langt større Nytte for os; men under de givne Omstændigheder troede Regjeringen dog at maatte følge det givne Raad og i det Mindste for Tiden acquiescere ved den Form for Underhandlingerne, som Preussen, støttende sig paa Conventionen af 10de Juli, gav Fortrinet. Under 28de September udfærdigedes som Svar paa Kongen af Preussens Brev af 31te Juli en kongelig Cabinetsskrivelse, hvori der udtaltes det Haab, at Kongen af Preussen, som ved sin tappre Armee, om end nærmest i sine egne Stater, paany havde befæstet de i saa vid en Omkreds rystede Retsgrundlag, ogsaa vilde hjælpe til at gjenoprette Ordenen i Kongen af Danmarks Stater og række Haanden til en retfærdig Fred, der ikke krænkede den danske Krones Ære. Denne Skrivelse overbragtes af Baron Pechlin, der først i October afgik som overordenlig Gesandt til Berlin istedetfor den dertil tidligere designerede Grev Moltke Nütschau, der afrejste i en speciel Mission til Petersborg; det var tillige blevet overdraget Baron

Baron Pechlin
sendes som
overordenlig
Gesandt til
Berlin.

Pechlin at gjøre de indledende Skridt til Fredsunderhandlingernes Begyndelse. Allerede noget tidligere havde den danske Regjering afsendt Baron Dirckinck-Holmfeld som Gesandt til Hannover og Hansestæderne for at gjenoprette den diplomatiske Forbindelse med disse*); det var derhos blevet ham paalagt at søge at bevæge Senatet i Hamborg til at borttage det af Statholderskabet i sin Tid anbragte Skilt paa den der-værende, danske Postbygning, da den derpaa brugte Betegnelse »schleswig-holsteinisches Oberpostamt« maatte betragtes som en Fornærmelse og Retskrænkelse mod den danske Krone.

Saaledes var Situationen, da Efterretningen fra Kammerherre Tillisch om de senest forefaldne Begivenheder i Slesvig og Bestyrelsescommissionens precaire Stilling indløb til Kjøbenhavn og ikke kunde Andet end vække en alvorlig Mistillid til det preussiske Cabinets Hensigter. Den danske Regjering formaaede ikke at see noget andet Motiv til Preussens Handlemaade, end at det ønskede at trække sig helt ud af Sagen og lade det komme til Udførelsen af de hemmelige Artikler; men en saadan Udvej forekom kun lidet ønskelig dels paa Grund af Stormagternes bestemte Uvillie imod enhversomhelst Fornyelse af Fjendlighederne, som ganske vist vilde blive Følgen af de hemmelige Artiklers Anvendelse, dels fordi det altid maatte stille sig tvivlsomt, om den preussiske Regjering vilde efterkomme de den ifølge de nævnte Artikler paahvilende Forpligtelser i deres fulde Omfang, dels endelig fordi Øjeblikket var ubelejligt, da der efter den stedfundne Hjempermittering af en stor Del af Hæren maatte hengaae nogen Tid, inden det blev

*) Denne Mission blev noget senere udstrakt til Oldenburg og de mecklenborgske Hoffer.

muligt at byde de i saa Fald i Slesvig indtrængende Insurgenter Spidsen. Regjeringen troede derfor foreløbigt hovedsagelig at maatte rette sine Bestræbelser paa at bevæge Preussen til at opfylde sine conventionsmæssige Forpligtelser og til den Ende at burde paa kalde de venskabelige Magters Understøttelse, om man end under andre Forhold hellere havde seet denne concentreret alene paa Forberedelserne til Fredsunderhandlingerne. De indledende Skridt til disse maatte selvfølgelig nu udsættes, indtil man vandt mere Klarhed angaaende Preussens Hensigter, og idet der tillagdes Baron Pechlin fornøden Ordre i saa Henseende, paa lagdes det ham at indgive et motiveret Andragende til den preussiske Regjering om enten indenfor de i Conventionen foreskrevne Grændser saaledes at forstærke Besætningen i Sydslesvig og overhovedet at træffe saadanne militaire Forholdsregler, at bemeldte Convention kunde bringes til fuldstændig Udførelse, uden at Anvendelsen af de hemmelige Artikler blev fornøden, eller strax at tilbagekalde General Bonin og de øvrige i den slesvig-holstenske Hær tjenende, preussiske Officerer og derhos anvende al sin Indflydelse, for at det tyske Forbund for Holstens Vedkommende opfyldte de Forpligtelser, som Forbundsacten og Wiener-Slutningsacten paalagde det, saaledes at Kongens legitime Herredømme gjenoprettedes i dette Hertugdømme; endelig skulde han udtale den Forventning, at Preussen, om det end maatte beslutte ganske at trække sig ud af Sagen, dog, inden dette skete, vilde træffe saadanne Foranstaltninger, at den slesvig-holstenske Hær ikke kunde besætte Slesvig, inden den fornødne Omdislocation af den danske Hær havde fundet Sted, og at det navnlig med sine Tropper vilde besætte Frederiksort og den N. for Ejderen liggende Del af Rendsborg, for at disse Punkter kunde blive overleverede til de danske

For skjellige
Skridt fra dansk
Side for at frem-
kalde en Be-
drag af Tilstan-
den i Sydslesvig.

Tropper, saafremt de hemmelige Artikler skulde komme til Anvendelse. — Samtidigt blev det i et Statsraads-møde besluttet, at der i Stilhed og saaledes, at der vaktessaa liden Opmærksomhed som muligt, skulde træffes Foranstaltninger til Rustninger.

Ved Circulairskrivelse af 4de October blev det paalagt de danske Gesandter i Petersborg, London, Paris og Stokholm at rette deres Bestræbelser paa at bringe vedkommende Cabinetter til kraftigt at understøtte Baron Pechlins Andragende om en nøje og samvittighedsfuld Opfyldelse af Vaabenstilstanden, ligesom ogsaa ved en Depeche af 9de October til Grev Bille-Brahe i Wien det østerrigske Cabinets bona officia paakaldtes for at fjerne Statholderskabet, saasnart Østerrig maatte blive enig med Preussen om Opretelsen af en provisorisk Centralmagt for Tydskland, og for at tilvejebringe en Overenskomst med Kongen af Danmark som Hertug til Holsten om Indsættelsen af en ny, legal Forvaltningscommission for dette Hertugdømme; ligeledes blev det paalagt Baron Pechlin og Baron Dirckinck-Holmfeld at anholde om Preussens og Hannovers kraftige Medvirkning i samme Retning.

Under de givne Forhold maatte det være den danske Regjering af yderste Vigtighed, at Bestyrelses-commissionen fortsatte sin Virksomhed, om end denne maatte blive mere eller mindre indskrænket, og der var derfor ikke alene tilgaaet Kammerherre Tillisch de indstændigste Opfordringer i saa Henseende, men man havde ogsaa været betænkt paa at gjøre hvad man formaaede for at berolige den i den sydlige Del af Slesvig herskende, oprørte Stemning. I en Depeche af 21de September havde Baron Werther andraget om, at der i Lighed med, hvad der før Installationen var blevet udtalt af Overpræsident Bonin, maatte optages en Protocol, hvorved der til Vaabenstilstandens Artikel 10 føjedes

det Tillæg, at Bestyrelsescommissionen administrerede i Kongen af Danmarks Navn som Hertug til Slesvig, og havde som Motiv derfor anført, at den Modstand, der vistes Commissionen, var foraarsaget ved de Tvivl, som Mangelen af hint Tillæg havde vakt hos Befolkningen. Denne Sag var bleven taget under Overvejelse i Statsraadet, og man var derved kommen til det Resultat, at Regjeringen vel ikke ved et Tillæg til Conventionen eller ved en fortolkende Erklæring selv kunde indlade sig paa Skridt, der kunde svække dens retmæssige Paastand om Slesvigs Forbindelse med Kongeriget, for hvilken det brugte Udtryk i Artikel 10 gav et nyt Støttepunkt, men at man ved at meddele Baron Werther dette skulde tilføje, at Regjeringen ikke betragtede Slesvig som en Provinds af Kongeriget Danmark og heller ikke tænkte paa at incorporere det, og at den derfor ikke kunde have Noget imod, at Bestyrelsescommissionen i sit eget Navn fremsatte denne Anskuelse, saafremt der havdes Sikkerhed for, at Statholderskabets Modstand derved vilde blive hævet, og at Vaabenstilstanden saaledes vilde komme til fuldstændig Gjennemførelse. Kammerherre Tillisch var imidlertid ingenlunde af den Anskuelse, at der ved Afgivelsen af en Erklæring i denne Titelsag vilde vindes Noget med Hensyn til Stemningen i Hertugdømmerne, han befrygtede meget mere, at det vilde blive betragtet som Svaghed, og at der derved muligen vilde foranlediges end mere Trods og Gjenstridighed, og Sagen blev paa Grund heraf foreløbigt udsat; først henimod Midten af November udstedtes der en Bekjendtgjørelse desangaaende.

Modstanden i Sydslesvig havde imidlertid taget mere og mere Overhaand, de Midler, der stode til Bestyrelsescommissionens Raadighed, vare neppe tilstrækkelige til at bevare Skinnet af en Regjering, og

dennes Autoritet var end yderligere bleven compromitteret, da Oberst Lebbin ligefrem havde nægtet at efterkomme en til ham stillet Requisition. Efter Baron Plessens mislykkede Sendelse til Tønder havde Bestyrelsescommissionen nemlig tilskrevet Major Wussow om at foranledige Amtmand Hansens Afsættelse og Arrestation og dernæst lade ham transportere til Demarcationslinien, hvor han skulde afleveres til et Commando af det svensk-norske Troppcorps for at føres til Sønderborg. Istedetfor at efterkomme denne Ordre henvendte Major Wussow sig til Oberst Lebbin, der fandt sig foranlediget til at meddele Bestyrelsescommissionen, at han havde givet Majoren Befaling til at lade Afsættelsen og Arrestationen beroe, indtil der var indløbet nærmere Ordre fra Berlin, hvortil han havde gjort Indberetning om Sagen. En saadan Adfærd kunde selvfølgelig ikke gaae upaataalt hen, og Bestyrelsescommissionen rettede derfor under 11te October et Andragende til det preussiske Cabinet om, at Oberst Lebbin maatte blive fjernet fra Commandoen, idet der tillige fremhævedes Nødvendigheden af, at de preussiske Tropper i Sydslesvig afløstes og erstattedes ved Tropper, der ikke havde deltaget i Krigen mod Danmark, at de bragtes op til den fulde Styrke af 6000 Mand, samt at Bestyrelsescommissionen erholdt Meddelelse om de den højestcommanderende Officer givne Instructioner. Ligeledes fandt Bestyrelsescommissionen sig foranlediget til i en collectiv Note af 17de October til Hofferne i Kjøbenhavn, Berlin og London at anke over Statholderskabets fjendlige Holdning og Overgreb, idet det udførligt paavistes, hvorledes hovedsagelig derved de Vanskeligheder vare opstaaede, der gjorde det umuligt for Commissionen at opfylde det den paalagte Hverv; for paa den sikkreste Maade at fjerne disse Vanskeligheder rettedes der en indstændig Anmodning til be-

Andragende fra Bestyrelsescommissionen til det preussiske Cabinet om Oberst Lebbins Fjernelse m. m.

meldte Cabinetter om at anvende deres Indflydelse for at bevirke en Tilbagekaldelse af det Statholderskabet i sin Tid af den provisoriske Centralmagt givne Mandat med Hensyn til Regjeringen af Slesvig og for at bringe Statholderskabet til at underkaste sig Vaabenstilstandsconventionens Bestemmelser og til derom at afgive en offentlig Erklæring.

I Berlin havde Baron Pechlins Forestillinger, der støttedes af Ruslands og Englands derværende Gesandter, som det synes, ikke været aldeles uden Virkning. Skjøndt den preussiske Udenrigsminister vedblivende fastholdt, at der ikke paahvilede Preussen nogen Forpligtelse til med Vaabenmagt at gennemføre Vaabenstilstanden, havde han dog lovet at ville understøtte Bestyrelsescommissionen, saalænge en saadan Understøttelse syntes ham mulig, og til den Ende at lade Tropperne i Sydslesvig forstærke og forsyne den Højstcommanderende med utvetydige Instructioner. Ligeledes blev det meddelt den danske Regjering, at en preussisk Officer den 7de October var bleven afsendt til Kiel med en Opfordring til Statholderskabet om bestemt at erklære, om det paa Grund af den i Udsigt stillede Indrømmelse i Titelsagen var beredt til at anerkjende Bestyrelsescommissionens Competence, lade enhver Modstand mod Vaabenstilstandsconventionen fare og ogsaa offentligt at udtale dette paa en Maade, som ikke kunde lade nogen Tvivl derom tilbage hos Hertugdømmernes Befolkning; det blev samtidigt gennem Baron Meyendorff tilkjendegivet Baron Pechlin, at der i Vægringstilfælde var truet med at tilbagekalde samtlige i den slesvig-holstenske Hær tjenende, preussiske Officerer. Denne Trudsel blev ialtfald uden Virkning, idet Statholderskabet under 11te October gav et afslaaende Svar, der var motiveret ved den Paastand, at der i Overensstemmelse med et af Baron Pechlin givet Tilsagn

skulde finde særlige Forhandlinger Sted imellem Bestyrelsescommissionen og Statholderskabet angaaende forskjellige Punkter i Vaabenstilstandsconventionen, forinden der kunde være Tale om den forlangte Anerkjendelse. Det var kun et nyt Forsøg paa at omgaae Sagen, der her forelaa, da det Tilsagn, hvorpaa Statholderskabet beraabte sig, og som igjennem Baron Meyendorff var blevet givet dets Udsendinge i Berlin, Departementschef Harbou og Borgmester Balemann, nemlig kun gik ud paa, at der, naar Statholderskabet fejede sig i alle Conventions Bestemmelser, ikke vilde være Noget til Hinder for, at enkelte praktiske Differentpunkter bleve underkastede et Slags commissarisk Forhandling mellem Bestyrelsescommissionen og Statholderskabet; et Forsøg, som fra dette Sidstes Side blev gjort paa at bevæge Bestyrelsescommissionen til at indlede Forhandlinger om en Overenskomst og i den Anledning at bestemme en Sammenkomst i Slesvig By, blev derfor ogsaa bestemt tilbagevist af Grev Eulenburg, der hævdede, at Statholderskabet forinden maatte have underkastet sig Conventions og afgivet en dermed overensstemmende Erklæring som Modvægt mod Proclamationen af 23de August.

Efterat Baron Pechlin var bleven bekjendt med det fra Statholderskabet indløbne, afslaaende Svar, stillede han under 15de October et formeligt Andragende til det preussiske Cabinet om Officerernes Tilbagekaldelse fra den slesvig-holstenske Hær, idet han dog efter sin Regjerings Ønske tillige søgte at udvirke, at Tilbagekaldelsen skete, uden at de hemmelige Artikler derfor kom til Anvendelse, saa at altsaa de preussiske Tropper fremdeles skulde forblive i Sydslesvig; nu som før var det nemlig af højere politiske Hensyn den danske Regjering særdeles magtpaaliggende at undgaae endog Skinnet af at ville fremkalde et Brud

for ved Vaabenmagt at tiltvinge sig, hvad Conventionen stipulerede. Det preussiske Cabinet vilde dog ikke indlade sig paa at tilbagekalde Officererne og angav som Grund herfor, at et større Antal forhenværende, ungarske Officerer, som opholdt sig i Hamborg, i saa Fald strax vilde indtage deres Pladser, og at et Brud da vilde være sikkert. Ligeledes vægrede det sig ved at efterkomme Ønsket om en Afløsning af Besætnings-tropperne i Sydslesvig, hvorimod det endelig blev til Virkelighed med dets Løfte om en Forstærkning af disse Tropper, idet det 7de Infanteri-Regiment sidst i October afgik til Slesvig, samtidigt med at General Hahn udnævntes til Højstcommanderende i Oberst Lebbins Sted. Det var vistnok de indtrængende Forestillinger, som fra de forskjellige Cabinetter paa denne Tid indløbe i Berlin, der bragte Preussen til i det Mindste tilsyneladende at vise en større Imødekommen end tidligere; de Instructioner, General Hahn gav Commandeurerne for de i Hertugdømmet henlagte Garnisoner, ligesom ogsaa hans mundtlige Yttringer til Bestyrelses-commissionens Medlemmer syntes at tyde paa, at det virkelig var hans alvorlige Hensigt at overholde Orden og Rolighed i Hertugdømmet; der blev derhos givet den engelske Gesandt i Berlin et bestemt Løfte om, at de preussiske Tropper ikke skulde forlade Slesvig, inden der i saa Henseende var blevet truffet en Overenskomst med Lord Palmerston, en Omstændighed, der var den danske Regjering saare velkommen, da man derved undgik de betydelige Omkostninger, som vilde have været uundgaaelige, saafremt man til enhver Tid maatte være forberedt paa en pludselig Fornydelse af Fjendlighederne; endelig lovede den preussiske Udenrigsminister at ville af al Magt virke for, at den nye provisoriske Centralmagt, hvis Dannelse syntes nær forhaanden, tog en Beslutning om Statholderskabets Fjernelse.

De preussiske Tropper i Sydslesvig forstærkes; General Hahn udnævnes til Højstcommanderende i Oberst Lebbins Sted.

Det var netop til denne Centralmagts snarlige Indsættelse, at den danske Regjering særligt satte sin Lid. Den under 30te September 1849 i Wien afsluttede Tractat imellem Østerrig og Preussen, der var bleven tiltraadt af Rigsforstanderen, havde sat som sit Maal at opretholde det tydske Forbund som en politisk Union af de tydske Fyrster med det Hverv at vaage over de i Forbundet optagne Staters Uafhængighed og Ukrænkelighed og opstillet Dannelsen af et Interim, under hvilket Østerrig og Preussen indtil senest den 1ste Maj 1850 skulde overtage Udøvelsen af Centralmagten for Forbundet; Indbydelse til at tiltræde denne Act var ogsaa omtrent samtidigt fra Østerrig og Preussen tilgaaet Kongen af Danmark som Hertug til Holsten og Lauenborg, og Kongen havde under 3die November ladet tilkjendegive sin Indvilligelse i saa Henseende. Det Øjeblik syntes altsaa ikke mere fjernt, hvor Østerrig fuldstændigt vilde komme til at gjenindtræde i sine Forbundsrettigheder og derved vilde danne en Modvægt imod Preussens Bestræbelser for at komme til at overtage Ledelsen af de tydske Anliggender, og den danske Regjering saa med saa meget større Tillid dette Øjeblik imøde, som Østerrig, sit politiske System tro, stedse havde lagt et oprigtigt Ønske for Dagen om at modvirke Oprørs partiets Bestræbelser og de tydske Bevægelsers Overgreb, ligesom det med Velvillie havde modtaget de Henvendelser, der, som vi have seet, til forskellige Tider fra dansk Side vare blevne rettede til det for at opnaae en Tilnærmelse. For end mere at styrke det venskabelige Forhold til denne Magt blev det overdraget Grev Moltke Nütschau at begive sig fra Petersborg til Wien for at overbringe Kejseren en Lykønskingskrivelse fra vor Konge i Anledning af den tilvejebragte Gjenoprettelse af Roligheden i det østerrigske Monarchi, idet det samtidigt paalagdes

Den danske Re-
gjerling søger at
erholde Øster-
rigs Medvirk-
ning til Stat-
holderskabets
Fjernelse.

ham at benytte Lejligheden til i Forening med Grev Bille-Brahe at virke for Statholderskabets Fjernelse og Indsættelsen i Holsten af en legitim Regjering som en aldeles nødvendig Betingelse for at kunne naae til en Gjenoprettelse af Ordenen i Hertugdømmerne og for at bane Vejen for den endelige Fred. Til Frankfurt afsendtes i Slutningen af November Kammerherre B. Bülow som Kongens Befuldmægtigede for Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg ved den bebudede nye, provisoriske Centralmagt, og det betegnedes ogsaa ham som Hovedgjenstand for hans Virksomhed først og fremmest at søge Statholderskabet fjernet, eftersom en Anerkjendelse af Vaabenstilstandsconventionen mentes at turde forudsættes som sikker. Paa Grund af de ovenfor skildrede Forhold forekom det den danske Regjering neppe tvivlsomt, at den i Slesvig herskende Tilstand snart ad fredelig Vej vilde blive afløst af en anden, der svarede til Kongens Værdighed og Landets Interesse, og det var derfor, hvor fordærvelig hin Tilstand end var, Regjeringens indstændige Ønske, at Bestyrelsescommissionen trods sin pinlige Stilling og de dagligt voxende Vanskeligheder og Ubehageligheder dog endnu en Stund skulde holde ud, for at det Hele ikke pludseligt skulde bryde, og en Fornyelse af Fjendlighederne blive den umiddelbare Følge deraf.

En Sag, som havde skaffet Bestyrelsescommissionen og Regjeringen endel Vanskeligheder og havde givet Anledning til endel Forhandlinger, vedrørte den i Ekernfærde liggende Fregat Gefion, for hvis Bortførelse man troede at have Grund til at nære Frygt. Da de Forhandlinger, der i saa Henseende fandt Sted, imidlertid paa en Maade vare uafhængige af de øvrige Forhandlinger, opsatte vi Beretningen derom, indtil vi senere under Fremstillingen af Marinens Virksomhed

nærmere ville komme ind paa de Forholdsregler, som bleve truffet mod denne Bortførelse.

Det Haab, Bestyrelsescommissionen en kort Tid havde næret, at Forøgelsen af den preussiske Besætning i Sydslesvig og de denne givne, modificerede Instructioner vilde have sat den istand til at gaae frem med større Energi, var snart blevet skuffet. Det havde saaledes været dens Agt at ansætte Baron Eggers som Politimester i Slesvig, i hvilken Anledning den fornødne Meddelelse var tilgaaet General Hahn, der selv opholdt sig i denne By. Generalen fandt imidlertid Betæneligheder i saa Henseende, da en Deputation fra Byens Borgerskab havde gjort ham indtrængende Forestillinger imod denne Ansættelse paa Grund af en Undersøgelse, der var indledet imod Hr. Eggers i Anledning af forskjellige Embedsforsøelser, og skjøndt Bestyrelsescommissionens Medlemmer selv afrejste til Slesvig og gjorde Generalen bekendt med, at Sagen ikke var af større Betydning, end at Kongen havde fundet sig foranlediget til at befale Undersøgelsen hævet, vilde Generalen dog ikke opgive sine Betæneligheder, idet han erklærede det for vanskeligt at bringe de preussiske Officere og overhovedet det preussiske Militair til med Alvor at understøtte Hr. Eggers. Under disse Omstændigheder ansaa Bestyrelsescommissionen det for rettest ikke at insistere yderligere paa Sagen, men besluttede at overdrage Politimesterembedet til den i Slesvig boende Advocat Dubbel, der ogsaa erklærede sig villig til at overtage denne Post, naar han erholdt fyldestgjørende Garantier for, at han af de preussiske Tropper vilde erholde den fornødne Assistance. I den Samtale, som fandt Sted mellem General Hahn, Bestyrelsescommissionens Medlemmer og Hr. Dubbel, erklærede Sidstnævnte ligeud, idet han til Støtte derfor anførte adskillige Facta, at han ingen Tillid havde til

Bestyrelsescommissionen gjør atter et forgjæves Forsøg paa at udstrække sin Myndighed til Sydslesvig.

det preussiske Militair, og han forlangte, at Generalen, naar militair Assistance requireredes, skulde indrømme ham selv at bestemme dennes Anvendelse, samt naar der skulde gjøres Brug af Vaaben; derpaa vilde Generalen imidlertid aldeles ikke indlade sig, og Følgen blev da, at ogsaa denne Plan maatte opgives. Et ikke bedre Udfald fik et Forsøg paa at indsætte en ny Postmester i Slesvig By istedetfor den der constituerede, der ved sin Embedsforelse havde gjort det nødvendigt for Bectyrelsescommissionen at søge ham fjernet. Den nye Postmester, Hr. Bandholtz, der af General Hahn var bleven tilsagt fornøden Beskyttelse, erholdt vel ogsaa efter nogen Vanskelighed Postcontoiret overleveret, men de Forhaanelser og Trudslers, hvormed han stadigt overvældedes fra Befolkningens Side, de Mishandlinger en af hans Medhjælpere maatte lide, og de gjentagne Opløb, der fandt Sted, og hvorved Postcontoiret, saa at sige, belejredes og dets Vinduer formeligt maatte barricaderes for at sikkre de indenfor værende Personer mod Stenkast, undlode ikke i Forbindelse med General Hahns i en heftig Tone tilkjendegivne Uvillighed til at efterkomme hans Ønske om energiske Skridt til hans Beskyttelse at gjøre den tilsigtede Virkning paa Hr. Bandholtz og bibringe ham Overbevisningen om det Umulige for ham i at fortsætte sin Embedsvirksomhed, saa at han allerede efter 2 Dages Forløb retournerede til Flensborg. Heller ikke med Hensyn til Inddrivelsen af Skatterne i Sydslesvig lod det til, at Noget kunde udrettes, da General Hahn stadigt gjorde Indvendinger imod at afgive de fornødne Executionstropper; kortsagt det kunde neppe længer være tvivlsomt, at de preussiske Tropper langtfra at opfylde den udtalte Hensigt med deres Tilstedeværelse i Sydslesvig meget mere gjorde fælles Sag med den lovlige Regjerings Modstandere, og at Grunden hertil fornemmelig maatte

søges deri, at det preussiske Cabinet ikke mindre end Oprørspartiet arbejdede hen til det Maal, praktisk at bevise Umuligheden af Fredspræliminariernes Udførelse. Den krigerske og fanatiske Stemning i Holsten, der lagde sig for Dagen ved flere af Landsforsamlingen i hemmelige Møder tagne Beslutninger, og de derved fremkaldte Rygter om en nær forestaaende Fornyelse af Fjendlighederne bidroge paa denne Tid ogsaa meget til at vanskeliggjøre Bestyrelsescommissionens i og for sig saa pinlige Stilling, da Modstandernes Mod selvfølgelig derved voxede, samtidigt med at Frygten for et Indfald af Insurgent hæren i Slesvig maatte gjøre den velsindede Del af Befolkningen dersteds ængstelig ved at efterkomme Bestyrelsescommissionens Befalinger og derved muligen senere udsætte sig for Vold og Overlast. Faren for en saadan Eventualitet forekom Bestyrelsescommissionen saa overhængende, at den i en collectiv Note af 26de November til det danske, preussiske og engelske Cabinet paa den mest indtrængende Maade opfordrede disse til at træffe virksomme Forholdsregler for at sikkre Slesvig imod et hvilket som helst Angreb fra den hævnlystne, slesvig-holstenske Hærs Side, hvorved der vilde hidføres den største Elendighed og alle en Borgerkrigs Rædsler over dette Land og dets Indvaanere.

Collectiv Note
fra Bestyrelses-
commissionen
for at sikkre
Slesvig imod et
Angreb fra den
slesvig-holsten-
ske Hærs Side.

Til de Hensyn, der, som vi have seet, gjorde det utilraadeligt for den danske Regjering at bringe Vaabenstilstandens hemmelige Artikler til Anvendelse, kom endnu Hensynet til den fremrykkede Aarstid, der ikke tillod os at drage fuldstændig Nytte af vore Kampmidler. I sine Bestræbelser for at virke til en Bedring af Tilstanden i Slesvig saa Regjeringen sig udelukkende henvist til at anvende diplomatiske Midler, og det blev da foreløbigt Opgaven i det Mindste formelt at bevare den conventionsmæssigt erhvervede Ret og i ind-

trængende Forestillinger til Magterne at henlede deres Opmærksomhed paa den Dobbelthed, som karakteriserede den preussiske Politik. Frugten af disse Reclamationer synes dog kun at have været den, at General Hahn sandsynligvis efter Paamindelse fra Berlin viste en noget større Imødekommen med Hensyn til Afgivelsen af Executionstropper til Skatternes Inddrivelse paa de større Gaarde i Sydslesvig. De indløbne Efterretninger om et tilsigtet Indfald af Insurgentthæren i Slesvig havde allerede i Midten af November bevæget det danske Cabinet til at opfordre Preussen til at rette en positiv Erklæring til Statholderskabet for indtrængende at foreholde det de alvorlige Følger af ethvert egenmægtigt Foretagende, men den preussiske Udenrigsminister havde nægtet at efterkomme denne Opfordring under Paaskud af, at der ikke fra Statholderskabets Side forelaa nogen bestemt Kjendsgjerning om nogen saadan Plan. Af den ovenfor omtalte Note fra Bestyrelsescommissionen tog det danske Cabinet atter Anledning til i en Circulairstkrivelse af 2den December til de forskjellige Gesandtskaber at henpege paa den Fare, som ved voldsomme Skridt fra Insurgenternes Side vilde true Slesvig og derved ogsaa Danmark, der vilde blive sat i den Nødvendighed at maatte paakalde Anvendelsen af de hemmelige Artikler; Udsigten var saa meget mere truende, som en ny Opblussen af Krigen i Hertugdømmerne vilde være Signalet til en Rejsning af det revolutionaire Parti overalt i Tydskland, og det danske Cabinet anbefalede under disse Forhold Rendsborgs Besættelse af preussiske eller andre Tropper som det sikreste Middel til at forebygge en Gjenoptagelse af Fjendlighederne. Skjøndt denne Forestilling kraftigt støttedes af de venskabelige Magter, blev dog ogsaa den uden Virkning. I en Note af 16de December udtalte den preus-

siske Udenrigsminister, at der efter de indhentede Oplysninger ikkun var 10,000 Mand under Vaaben i Holsten, og at der ikke var nogensomhelst Grund til at frygte for, at Statholderskabet paa en Tid, da det havde indledet Underhandlinger i Kjøbenhavn, af noget-somhelst Parti skulde lade sig henrive til et fjendtligt Indfald i Slesvig og derved sætte sig i aabenbar Opposition mod hele Europa; han benyttede Lejligheden til at fremhæve den store Garanti, som de preussiske Officerers Tilstedeværelse i den slesvig-holstenske Hær i saa Henseende frembød, og hævdede, at en Besættelse af Rendsborg i høj Grad var utilraadelig, da den netop vilde fremkalde den Fornyelse af Fjendlighederne, som man ønskede at undgaae.

De Underhandlinger, hvortil den preussiske Udenrigsminister i sin Note sigtede, vare allerede i Midten af November blevne indledede af Statholderskabet. Dette befandt sig nemlig aabenbart i stor Forlegenhed, idet det paa den ene Side havde Vanskelighed ved at modstaae det demokratisk-revolutionaire Partis stedse heftigere Fordringer om en snarlig Indmarche i Slesvig af den slesvig-holstenske Hær og paa den anden Side holdtes tilbage herfra af Preussen, der ved et saadant Skridt vilde blive bragt i en Stilling, der neppe længer vilde tillade det at yde Hertugdømmernes Sag nogensomhelst Understøttelse. Under disse Forhold ansaa Statholderskabet det for formaalstjenligt at give sig et Præg af Forsonlighed, der i hvert Fald maatte ventes at blive gunstigt optaget af Stormagterne, og hvorved det haabede at lamme vor Regjerings Bestræbelser for at opnaae dets Fjernelse og muligt at krydse de Forhandlinger om den endelige Fred, der nu vare nær forestaaende, og som jo maatte ventes førte paa Basis af de saa frygtede Præliminaries af 10de Juli. Efterat forskjellige forberedende Skridt vare blevne truffet, afgik

Skrivelse fra
Grev Reventlow
og Hr. Beseler
til Hs. Majestæt
Kongen.

Baron Liliencrone til Kjøbenhavn, overbringende en den 16de November dateret Skrivelse til Kongen fra Grev Reventlow og Hr. Beseler, dog ikke i deres Egenskab som Medlemmer af Statholderskabet, men som Privatmænd; i denne Skrivelse, der findes meddelt i Bilag 7, androge de om, at udvalgte Mænd fra Kongeriget og fra Hertugdømmerne maatte træde sammen paa et neutralt Sted for at forberede en Fred, som kunde svare til begge Parters Tarv. Skjøndt Supplicanterne ikke havde opgivet det revolutionaire Standpunkt, hvorpaa deres Paastand om et til constitutionel Enhed samlet Slesvig-Holsten stillede dem, og skjøndt det i og for sig maatte synes upassende i et Andragende til Souverainen fra hans Undersaatter at anholde om en Sammenkomst af Delegerede paa et neutralt Sted for at raadslaae om Monarchiets indre Anliggender, troede dog Regjeringen, i hvis Politik det ikke laa for Øjeblikket at fremkalde et Angreb, der muligen kunde blive Følgen af en Afvisning af Andragendet, at der mere maatte tages Hensyn til de Omstændigheder, der gjorde det muligt for Kongen at modtage Andragendet, end til dettes Mangler, og dette saa meget mere som man ved de Betingelser, der maatte stilles for Andragendets Opfyldelse, vilde erholde Lejlighed til at erfare, om det var oprigtigt ment, og der i bekræftende Fald ikke burde lades noget Middel uforsøgt for at tilvejebringe en Forsoning. Under 24de November lod Hans Majestæt Kongen derfor igjennem sit Cabinetssecreteriat udfærdige et Svar (see Bilag 8), som i det Væsenlige gik ud paa, at naar først de fra hin Side udvalgte Mænd navngaves for Kongen, og Valget faldt paa Mænd, som uberørte af Partilidenskaber kunde være Sandhedens Talsmænd, da vilde Kongen fra dem modtage et nærmere Forslag og tage saa meget Hensyn som muligt til dette; dog maatte den fore-

Svarskrivelse
til Grev Revent-
low og Hr. Be-
seler.

slaaede Raadslagning ikke foregaae noget andet Sted end i Kongens Residents, ligesom det ogsaa tilkjendegaves dem, at de med Preussen indledede Fredsunderhandlinger ikke derved vilde blive afbrudte. Som Svar herpaa indsendte Grev Reventlow og Hr. Beseler en Skrivelse af 8de December (see Bilag 9), hvori de, gaaende ud fra den Forudsætning, at deres Forslag slet og ret var blevet antaget, vel navngave 3 Mænd, nemlig Overretsraad Mommsen, Statssyndicus Prehn og Dr. med. Steindorff, paa hvilke deres Valg var faldet med Hensyn til de foreslaaede Forhandlinger, men derimod fuldstændigt forbigik Fordringen om, at de udvalgte Mænd først skulde fremkomme med et nærmere Forslag angaaende Tilvejebringelsen af en ordnet Tilstand i Hertugdømmerne, forinden nogen endelig Beslutning kunde tages om Maaden, hvorpaa en Overenskomst skulde søges opnaaet, ligesom de ogsaa ad historisk Vej søgte at vise, at en Grændsestad vilde være den mest passende Samlingsplads for de fra begge Sider Delegerede, men dog i saa Henseende underkastede sig Kongens Bestemmelse. Ved en igjennem Cabinetssecretariatet udfærdiget Skrivelse af 21de December (see Bilag 10) bleve de Paagjældende derfor gjorde opmærksomme paa det Fejlagtige i den Opfattelse, at Kongen allerede skulde have givet sit Minde til den fra hin Side tilbudte Forhandling, idet det tilføjedes, at Kongen iøvrigt Intet havde at erindre med Hensyn til de foreslaaede Mænd, og at han altsaa imødesaa et Forslag fra disse, af hvis Form og Indhold hans Beslutning vilde være betinget. Ved denne Skrivelse var altsaa den kongelige Villie tydeligt nok tilkjendegivet; ikke desto mindre indeholdt det af de 3 betegnede Personer under 27de December indgivne Forslag (see Bilag 11) ikke nogen nærmere Udvikling af de fra hin Side nærede Ønsker, men kun et fornyet

Ny Skrivelse
fra Grev Revent-
low og Hr. Be-
seler.

Cabinetsskri-
velse til Grev
Reventlow og
Hr. Beseler.

Forslag fra de
slesvig-holsten-
ske Tillids-
mænd.

Andragende om, at en Sammenkomst af Delegerede fra begge Sider maatte finde Sted for at bane Vejen for en Overenskomst. Det var kun altfor tydeligt, at Statholderskabets Forsoningsforsøg ikke var alvorligt ment, men at det ved sin foregivne Loyalitet og Troskab imod Landsherren kun sogte at vildlede de europæiske Magter og lægge Vanskeligheder ivejen for Fredsunderhandlingerne; det herskende Partis sande Stemning traadte klart nok frem ved Udtalelserne i de tyske Blade og ved Forhandlingerne i Landsforsamlingen i Kiel, hvor man truede med strax at ville optage Krigen, hvis en Tilnærmelse ikke snart kom istand. Der maatte gjøres en Ende paa disse foregivne Forsoningsforsøg, der virkelig syntes at skulle hidføre alvorlige, politiske Farer, da den mæglende Magt var gunstigt stemt for Tanken om en ved Tillidsmænd tilvejebragt Udsoning og indtrængende søgte at bevæge den danske Regjering til større Imødekommen i saa Henseende. Under 11te Januar blev det derfor igjennem Cabinetssecretariatet (see Bilag 12) betydet de 3 af Statholderskabet udvalgte Mænd, at Kongen ikke kunde afstaae fra at forlange en nærmere skriftlig Udvikling af Ønskerne fra hin Side som en uundgaelig Betingelse for en videre Beslutning i denne Sag, idet det iøvrigt overlodes dem at bestemme, om de vilde indsende deres eventuelle, skriftlige Forslag eller maatte foretrække personligt at indgive dette i Cabinetssecretariatet. De voldsomme Forhandlinger, som kort Tid efter fandt Sted i den slesvig-holstenske Landsforsamling, den aabenbare Modsigelse, der var imellem Statholderskabets Handlinger og de 2 Statholderes skjønne Phraser, og det Svar (see Bilag 13), som de 3 Udvalgte under 26de Januar indsendte, og hvori de tydeligt angave som deres Formaal Oprettelsen af en Stat »Schleswig-Holstein«, idet de samtidigt erklærede Udsigten til en

Cabinetsskrivelse til de slesvig-holstenske Tillidsmænd.

Svar fra de slesvig-holstenske Tillidsmænd.

Raadslagning imellem Tillidsmænd fra begge Sider for afskaaren, retfærdiggjorde tilstrækkeligt den danske Regjerings Beslutning om ikke at fravige den stillede Betingelse ligesom ogsaa den af samme viste Tilbageholdenhed, der mere end nogensinde var nødvendig i et Øjeblik, hvor Underhandlingerne om den endelige Fred vare blevne aabnede under Englands Mægling. Vi skulle snart see, hvorledes disse Underhandlinger bleve førte; forinden ville vi dog omtale, hvad der siden Opøsningen af den danske Hær havde tildraget sig ved denne, og hvilke Foranstaltninger af militair Natur den danske Regjering havde fundet sig foranlediget til at træffe i Anledning af Misligholdelsen af Vaabenstandsconventionen og de ideligt indløbende Efterretninger om en nær forestaaende Gjenoptagelse af Fjendlighederne fra Insurgenternes Side.

Under Forudsætning af, at et Indfald af Insurgenterne i Hertugdømmet Slesvig kunde ansees mulig, havde Generalcommandoen paa Als under 16de September henstillet til Ministeriets nærmere Overvejelse, om ikke Troppestyirken paa Øen burde forøges saaledes, at der kunde foretages offensive Bevægelser derfra for eventuelt at standse en fjendlig Fremrykning mod Nordslesvig, men navnlig for at Øen, naar Vandet var lagt til, kunde forsvares mod et Angreb; hvis et saadant kunde ventes, maatte endog en betydelig Forstærkning af Besætningen ansees nødvendig, i Særdeleshed til Sikkring for det paa Øen værende Materiel, hvis Flytning til et mere sikkert Sted iøvrigt vilde være hensigtsmæssig, saafremt Øens Forsvar ikke indrettedes saaledes, at man kunde modstaae en betydelig, fjendlig Styrke; til dette Øjemed vilde en Armering af de nu demonterede Batterier og Lynetter omkring Sønderborg ogsaa være nødvendig. Endvidere henstillede Generalcommandoen, om det ikke nu, da Skibs-

Overvejelser og Forslag m. m. med Hensyn til Forsvaret af Als.

broen over Als Sund var afbrudt, og den ikke paa Grund af Mangel paa Fartøjer til Underlag i en Hast vilde kunne slaaes paany, skulde være hensigtsmæssigt at bygge en Tøndebro som den, man tidligere havde foreslaaet, hvilken Bro efter at være oplagt let og hurtigt igjen kunde udlægges; Øens Forbindelse med Slesvigs Fastland vilde derved være lettet, hvilket under det forudsatte Tilfælde vilde være vigtigt saavel for offensive Bevægelser fra Øen som ogsaa for det svensk-norske Troppcorps, ifald det skulde see sig nødsaget til at sende sit Train dertil. Generalcommandoen tilføjede, at den paa første Efterretning om Insurgenternes Indfald i Slesvig vilde holde sig berettiget til at beordre et Arbejdscommando til Dybbøl Højderne for fuldstændigt at demolere de derværende Skandser. Disse Skandser havde iøvrigt allerede lidt meget, idet Træmateriel, Blokhuse, Palissader, Skandsekurve m. m. til dels vare afbrændte, uden at man vidste, hvorledes Ilden var opstaaet, og hvad der ikke var afbrændt, lidt efter lidt var bortført af Egnens Beboere; ogsaa vare Glødeovnene nedbrudte, og Krudtmagasinerne ødelagte, men Jordværkerne fandtes endnu og vilde altid være en god Støtte for et Angreb.

Forinden Ministeriet vilde tage Beslutning med Hensyn til de ovenfor fremsatte almindelige Henstillinger, ønskede det en Forsvarsplan for Øen og beordrede derfor Generalcommandoen til hurtigst muligt at indsende en saadan, i hvilken der med Angivelse af fornøden Troppstyrke m. m. navnlig skulde tages Hensyn til Øens Sikkring for det Tilfælde, at Vandet lagde til; Ministeriet fremhævede, at det var Generalcommandoens Pligt at gribe Initiativet i alle de Foranstaltninger, som stode i Forbindelse med Øens Forsvar. Med Hensyn til den eventuelle Demolering af de fjendlige Skandser bemærkede Ministeriet, at det

allerede tidligere havde paalagt General de Meza paa den første Efterretning om Insurgenternes Indbrud i det Slesvigske strax og uden at oppebie nærmere Ordre at foranstalte demoleret samtlige Værker paa Dybbøl Højderne og om muligt dem ved Egerensund. Hvad endelig Sikringen af Materiellet angik, beordredes Generalcommandoen til at afgive Betænkning om, hvorvidt det maatte ansees hensigtsmæssigt foruden Feltbatterierne alene at tilbageholde det Batteriskyts, som vilde være fornødent til at besætte nogle af de faste Batterier og de Lynetter, der vare opkastede mod et pludseligt Overfald, og at oversende det øvrige Materiel til Kjøbenhavns Arsenal for der at opbevares; det maatte da tillige specificeres, til hvilke Batterier og Lynetter der skulde beholdes Skyts tilbage, af hvilket Caliber og i hvilket Antal til hvert Batteri, hvormange Skud pr. Piece, samt hvilket Skyts med Affutager og Ammunition der vilde være at oversende.

Uden dog at afvente den i ovennævnte Skrivelse forlangte Forsvarsplan meddelte Ministeriet under 27de s. M., at det var dets Hensigt, foruden 3 Depotcompagnier, som hurtigst muligt vilde afgaae til deres Afdelinger, senere endnu at sende 5—600 Mand af det yngst tjente Infanterimandskab til Als til Forstærkning af de derværende Batailloner, samt at 5te Linie-Bataillon og 3die Jægercorps holdtes disponible paa Fyen for i paakommende Tilfælde strax at overføres til Als, og at Generalcommandoen eventuelt kunde requirere disse 2 Batailloner directe hos Generalcommandoen paa Fyen, som havde modtaget Befaling til da strax at lade dem afgaae. Indtil Generalcommandoens nærmere Forslag indkom, troede Ministeriet saaledes at kunne antage, at den fornødne Infanteristyrke til Øens Bevogtning og Forsvar foreløbigt var sikkert. Hvad derimod Artilleristyrken angik, forventedes det snarest

muligt indberettet, om den kunde ansees tilstrækkelig, eller hvilken Forstærkning der behøvedes, for de faste Batteriers Vedkommende derhos om, hvilke af dem der vare ganske eller tildels nedlagte, hvilke muligen endnu armerede, hvorvidt Armeringen var tilstrækkelig til, at Forsvaret af Als Sund kunde være betrygget, og hvor lang Tid der udkrævedes til om fornødent igjen at montere de nedlagte Batterier, for Feltbatteriernes Vedkommende om, hvormange Piecer der kunde forsynes med Betjening og Bepænding, saa at de med kort Varsel af f. Ex. 24 Timer kunde rykke mod Fjenden.

Denne Skrivelse besvaredes under 30te September foreløbigt derhen, at Infanteriet efter Modtagelsen af de bebudede Forstærkninger, navnlig hvis Bataillonerne fra Fyen mødte med deres fulde Styrke, vilde være tilstrækkeligt til Oens Forsvar mod et Angreb fra det Sundevedske, naar Batterierne ved Als Sund, der alle vare demonterede, hvor Briskerne vare optagne og Materiellet samt Ammunition magasineret, atter monteredes. Artillericommandoen havde nu Alt forberedt til inden 24 Timer at kunne montere:

Lynetten	I	med	2	Piecer,
Batteriet	A	—	4	—
"	B	—	4	—
"	C	—	2	—
"	D	—	5	—
Søndermølle Batteri	—	—	3	—
				ialt 20 Piecer;

men man havde ikke tilstrækkeligt Personel til Betjeningen deraf, og Generalcommandoen androg derfor om en Forstærkning af 3 Officerer, 7 Underofficerer og 70 Mand. Kysten N. for Lynetten I troede Artillericommandoen at kunne forsvare med Feltartilleri, hvoraf der for Øjeblikket havde 3 Halvbatterier saa mobile, at de efter faa

Timer kunde rykke ud, og i Forbindelse med Infanteri antoges denne Artilleristyrke tilstrækkelig til at forbyde en Overgang over denne Del af Sundet. Generalcommandoen antog, at Øen saaledes var sikkert mod et Angreb fra Sundevad; derimod mente den, at det sikreste Værn for Øen mod en fjendelig Landgang maatte søges i Marinens Styrke og Bevægelighed, og da der efter Kanonbaadenes Afgang kun fandtes 2 Sejlskibe, Fregatten Freja og Barkskipet Saga, og de 2 Dampskibe Hekla og Ejderen ved Øen, henstillede man til højere Overvejelse, om denne Styrke var tilstrækkelig med Hensyn til, hvad Fjenden kunde foretage fra Sydslesvigs og Holstens Havne, mod hvilke en hyppig Recognoscering iøvrigt vilde være ønskelig. Da det derhos var af Vigtighed at modtage Efterretninger directe fra de Steder, fra hvilke en fjendelig Expedition kunde tilsigtes, androg man om, at en saadan Forbindelse mellem Personer paa de vigtigste Punkter og Generalcommandoen maatte blive tilvejebragt ved Regeringens Foranstaltning.

De Begjæringer, Generalcommandoen i denne Skrivelse havde rettet til Ministeriet, bleve dels directe bevilligede, saaledes hvad angaaer Forøgelsen af Artillerimandskab, dels indirecte derved, at Krigsministeriet henedede Marineministeriets Opmærksomhed paa Vigtigheden af de omhandlede, maritime Spørgsmaal, og ved at Generalcommandoen med Hensyn til Ønsket om at have Forbindelse med Personer paa de omhandlede, vigtige Punkter henvistes til at søge saadan Forbindelse ved Kammerherre Tillisch's og Oberstlieutenant Bülow's Medvirkning; hvad derimod Ønsket om, at Bataillonerne fra Fyen eventuelt skulde møde med deres fulde Styrke, angik, bestemte Ministeriet foreløbigt, at de skulde afgaae med deres havende Styrke og uden Train, hvorved der ikke behøvedes at træffes særlige Foranstaltninger

til Overførselen, idet Dampskibene Hekla og Ejderen vilde være tilstrækkelige dertil. Men til samme Tid, som dette Svar udfærdigedes, den 2den October, udgik der Ordre til Generaloommandoerne i Nørrejylland, paa Fyen og paa Als om at forberede sig paa strax at kunne indkalde det hjempermitterede Mandskab af de dem underlagte Troppeafdelinger, saasnart nærmere Ordre dertil maatte blive given, og Dagen efter udgik der Befaling til Generalcommandoerne i Nørrejylland og paa Fyen om at træffe Forberedelse til paa nærmere Ordre strax at indkalde de hjemsendte, nationale Heste samt til at indfordre de i Districtet paa Foder udsatte Heste.

Generalcommandoen paa Als havde, som det vil erindres, andraget om at der maatte træffes Foranstaltninger til, at der hurtigt kunde slaaes en Bro over Als Sund. I Anledning heraf beordredes Ingenieurcorpset under 2den October til, efter Forhandling derom med den højstcommanderende Ingenieurofficer paa Als, at indgive Betænkning om den hensigtsmæssigste Construction af de 2 Broer, der muligen kunde blive Tale om at slaae, ledsaget af Forslag til Materialets Tilvejebringelse og Overslag over Udgifterne dertil; men allerede Dagen efter udtalte Ministeriet det som ønskeligt, at den ommeldte Broslagning blev saa meget som muligt fremskyndet, og beordrede derfor Ingenieurcorpset til uden Ophold at træffe Foranstaltninger til det fornødne Materiels Tilvejebringelse; kunde Materialet til begge Broer ikke faaes paa eengang, burde det successive tilvejebringes. Materiale til 1 Bro var let at tilvejebringe, idet man havde oplagt Tømmeret m. m. fra den i den første Halvdel af September optagne Bro paa Slotspladsen i Sønderborg, saa at man foruden mindre Sager dertil endnu kun behøvede 17 Jagter, hvilke Ingenieurcommandoen paa Als fik Ordre til uden Ophold at leje. Til den anden Bro derimod, som

maatte tilvejebringes fra ny, maatte Materialet først skaffes tilveje dels fra Marinen, dels ved Kjøb og Leje, men Corpset kunde dog allerede den 6te October indberette, at der var sørget for, at Alt det, som ikke paaregnedes fra Marinen, paa nærmere Ordre strax kunde blive afskibet til Als.

Den af Ministeriet forlangte Forsvarsplan for Als indsendtes den 4de October, og Generalcommandoen fremstillede heri, hvorledes den tænkte sig Forsvaret af Øen, dels naar Vandet var aabent, og dels naar det var lagt til. I første Tilfælde baseredes Forsvaret paa den tilstedeværende Styrke, nemlig c. 1900 Mand Infanteri, 130 Mand Cavaleri, 3 halve Feltbatterier, en Besætning til de faste Batterier nærmest Sønderborg og den Forstærkning af endnu c. 600 Mand, som ifølge Ministeriets Skrivelse af 27de September vilde blive sendt til Fordeling blandt de svageste Afdelinger. Idet Generalcommandoen gennemgik de forskjellige Punkter, hvorfra et Angreb kunde komme, og da først betragtede Øens Syd- og Østkyst, bemærkede den, at en Landgang her vel ikke var meget sandsynlig, især hvis vor Marine havde tilstrækkelig Styrke til at modstaae den maritime Styrke, Fjenden maatte kunne opbyde, men at Muligheden for et Overfald paa denne Maade dog kunde tænkes, og at man derfor ved Udstilling af Vagter og Observationsposter samt Oprettelse af Signalstationer havde truffet Foranstaltninger til en hurtig Allarmering. Vagter vare saaledes udsatte ved Fynshav, Mommærk og paa Kegenæs Halvø, og Signalstationer etablerede paa Hygelbjerg ved Almsted Telegrafstation, paa Galgebakken ved Egen Kirke, paa Egebjerg N. for Stevning, paa Hagenbjerg Mølle, paa Mikkelsbjerg ved Nordborg, paa Højen ved Lysabild Kirke, ved Lebøl Gaardene, paa Kegenæs Fyr, paa Kegenæs Mølle, paa Engeshøj ved Sønderborg foruden

Forsvarsplan
for Als.

paa nogle Bistationer. En Landgang ved Fynshav vilde blive tilkjendegivet ved 1 Blus, ved Mommark ved 2 og paa Kegenæs ved 3 Blus, hvilke Signaler vilde blive gjentagne paa hver Station, og Allarmeringen yderligere blive tilkjendegiven ved Afdelingernes Spillemænd, Klokkeringning og Meldinger. Signalerne for Landgang vilde blive givne allerede da, naar en fjendlig Flotilles Nærmelse gjorde det sandsynligt, at en Landgang vilde blive forsøgt, altsaa ligeledes, naar Marinen maatte tilkjendegive at have opdaget en fjendlig Flotille i Retning mod Als, hvilken den vilde signalisere ved 3 hurtige Skud, som skulde gjentages hvert 5te Minut og ledsages af Blinkfyr og Raketter, samt ved at hejse 2 Splitflag paa Stormasten. Saa længe det var uvist, hvilket Punkt af Øen der truedes med Landgang, vilde der blive signaliseret som for Mommark. I sin Almindelighed var det befalet, at den Bataillon, som cantonnerede nærmest det med Landgang truede Punkt om muligt skulde forhindre denne, idet den i sine Bestræbelser derfor vilde blive understøttet af Feltpiecer, der rykkede ud til Assistance, og at Afdelingerne i de tilstødende Cantonnements strax skulde rykke frem for at kaste eller standse Fjenden, hvis denne alligevel skulde have udført Landgangen. I Stillingerne Bro-Miang, ved Majbøl, Hørup og Sønderskoven vilde der kunne ydes en haardnakket Modstand, hvorved Cavaleriet kunde anvendes til Flankeangreb; skulde Fjenden være saa stærk, at man ikke kunde vente at standse ham i disse Stillinger, vilde nogle af Bataillonerne blive beordrede til Sønderborg for at besætte Byens nordostlige Del, de senere retirerende Batailloner saavel som Cavaleriet blive dirigerede mod dens sydlige Del, medens muligt afskaarne Batailloner vilde blive dirigerede Nord paa. For hvert enkelt af de nævnte Landgangspunkter angaves yder-

ligere, hvorledes hver enkelt Bataillon havde at forholde sig, hvorledes den skulde rykke frem, og hvilken Tilbagetogslinie den eventuelt skulde følge. Skete Landgangen paa Sydkysten af Øen, ved Høruphav, vilde den blive signaliseret ved 3 Blus og Raketter fra Kegenæs Mølle, og skete den ved Sønderborg, ved 3 Blus og 1 Baune, som paatænkte rejst ved Signalstationen paa Engeshøj; for disse Tilfælde, navnlig det sidste, var der kun givet foreløbige Bestemmelser for de længere bortfjernede Batailloner, idet de nærmere Ordre vilde blive givne paa Stedet. Hvad Cavaleriet angaaer, var det beordret til at holde en Deling parat til strax ved Allarmering at begive sig til det truede Punkt; ved en Fremrykning af Fjenden fra Fynsbav, skulde det holde sig i Terrainet N. for Bro, indtil Stillingen ved denne By maatte opgives, i hvilket Tilfælde det skulde tage Vejen over Augustenborg mod Sønderborg; foretoges Landgangen ved Mommark eller paa Kegenæs, havde det at begive sig til Egnen ved Lysabild, og i alle disse Tilfælde var det stillet det som Opgave at true og angribe Fjendens Flanke. Signaliseredes en Landgang ved Høruphav, skulde Cavaleriet rykke frem paa Augustenborg Vejen til Vollerup Vejen og, ifald ingen nærmere Befaling modtoges, ved en fortsat Retraite af vore Tropper marchere til Egnen mellem Sønderskoven og Sønderborg, hvor det skulde søge at hindre Fjendens Fløj i at rykke frem; var endelig Landgangsstedet ved Sønderborg, skulde det begive sig til Exerцерpladsen dersteds. For Artilleriets Vedkommende var det befaleet, at efter Allarmeringen et halvt Feltbatteri skulde begive sig til det med Landgang truede Punkt eller, hvis Landgangen skete paa Kegenæs, til Draget, medens det øvrige Feltartilleri vilde være at samle i Nærheden af Augustenborg, hvor det vilde erholde nærmere Ordre; for

det Tilfælde, at en Retraite maatte blive fortsat til Sønderborg, eller en Landgang der blive foretaget, havde Artillericommandoen anvist Feltartilleriet de Punkter ved Byen, som det saa havde at besætte. Hvad endelig Trainet angaaer, var det befalet, at Patronvognene skulde følge med Afdelingerne, det øvrige Train derimod forblive i Cantonnementerne med Undtagelse af de enkelte, højst nødvendige Vogne, som maatte medtages, og for hvilke en Samlingsplads ved Sønderborg var udseet. I det Generalcommandoen med Hensyn til Fjendens maritime Kræfter gik ud fra den Antagelse, at han ikke kunde føre mere over Havet end c. 4000 Mand og 1 Batteri, haabede man med de paa Øen disponible Kræfter og Overlegenheden i Skyts at kunne kaste ham tilbage eller dog at kunne holde Sønderborg, indtil en Styrke af 1200—2000 Mand kunde føres fra Fyen til Sønderborg eller, hvis Kysten N. for Byen allerede skulde være besat af Fjenden, til Stegsvig Bro; efter disse Troppers Ankomst vilde Fjenden neppe oppebie et Angreb.

En anden Eventualitet, der kunde forekomme, naar Vandet var aabent, var et Angreb fra det Sundvedske; et saadant Angreb vilde imidlertid ikke kunne finde Sted, uden at Insurgenternes Indfald i det Slesvigske var blevet bekjendt, og de Dage, der vilde medgaae for Fjenden til at naae Sundved, vilde da være tilstrækkelige til at trække de Troppeafdelinger, som ikke vare absolut nødvendige til Observation af Øens sydlige og sydøstlige Kyst, til Sønderborg og Kjær Halvø ligesom Forstærkning fra Fyen til Als; Cavaleriet vilde da blive henlagt til Hørup til Observation af Kysten. I det den nordlige Del af Kjær Halvø mellem Lynetten I og Arnkilsøre tænktes forsvaret ved Feltbatterierne, den sydlige Del ved Positionsskyts i de faste Batterier, der nu vare monterede i

Overensstemmelse med den tidligere Indberetning, vilde Forsvaret i det Hele blive som i Sommerens Løb, kun at det paa Grund af de længere Nætter og den ringere Troppestykke maaske vilde være rettest at holde Brohovederne besatte med en mindre Styrke, som lettere kunde trækkes tilbage til Øen. — En tredie Eventualitet var endelig, under den samme Forudsætning, en Landgang i Forbindelse med et Angreb fra det Sundevedske; denne forekom imidlertid ikke Generalcommandoen at give Anledning til særlige Betragtninger, idet Fjendens Indfald i Slesvig vilde have foranlediget os til at concentrere Tropperne og trække Forstærkning fra Fyen, og da vor Marine under saadanne Forhold yderligere vilde være paa sin Post, vilde Landgangen ikke have synderlig Udsigt til at lykkes.

Lagde Vandet til, saa at Isen kunde passeres af Tropper og Skyts, var det Generalcommandoens Hensigt at etablere Vagter til en fuldstændig Kystbevogtning med idelig Patrouillering langs Kysten og paa den faste Strækning af Isen, samt saalænge som muligt at holde Sundet ved Sønderborg aabent ved Isning. Foruden de allerede nævnte Signalstationer vilde der da blive etableret Stationer ved Bøgebjerg i den nordlige Del af Øen samt ved Rønhave, og et fjendtligt Angreb tænktes signaliseret med 1, 2 eller 3 Blus eller 3 Blus og 1 Baune, eftersom det truede den nordlige Del af Øen, Arnkilsøre eller Kjær, Kegenæs eller endelig Sønderborg. Som et Minimum af Infanteriets Styrke til Øens Forsvar under saadanne Forhold antoges 8—10,000 Mand; de 8 paa Als cantonnerende Batailloner maatte altsaa have deres fulde Styrke, og det til denne Completering nødvendige Mandskab, forsaa vidt det ikke bestod af Alsinger, samles i Assens og Omegn, og føres over, naar der blev Fare for, at Havet skulde lægge til. Naar Insurgenternes Indfald i det

Slesvigske var blevet bekjendt, maatte alle Tropper henlægges til den sydlige og vestlige Del af Øen, nemlig 2 Batailloner til den nordvestlige Del, 2 til Kegenæs og Lysabild Sogn, 4 til Sønderborg og Ulkebøl Sogn, Cavaleriet til Hørup, og Feltbatterierne, som ikke alene maatte gjøres complete, men forøges med endnu et 4de Batteri — en Forstærkning, der ligeledes maatte holdes beredt i Fyen, — detacheres med 1 Batteri til Rønhave og Kjær, 1 til den nordlige Del af Øen, 1 til Hørup og Lysabild Sogne med 2 Kanoner paa Kegenæs Halvø, medens 1 holdtes i Reserve i Sønderborg; Lynetterne og Batterierne omkring Sønderborg vilde være at montere, og Indskjæringerne at besætte med Feltskyts. For de forskjellige Tilfælde, som kunde tænkes med Hensyn til det Punkt, Fjenden kunde true med sit Angreb, anførtes de Forandringer i Dislocationen, som syntes passende, ligesom ogsaa, hvorledes man tænkte at anvende Tropperne ved Forsvaret af Sønderborg; blev Øens Infanteri forstærket med 2 Batailloner fra Fyen, vilde man lade 2 Batailloner cantonnere mellem Guderup og Bro og anvende dem til Understøttelse for et i Særdeleshed truet Punkt. I alle de Tilfælde, hvor Tropperne vare concentrerede, maatte der gives Naturalforplejning, og der maatte derfor i Sønderborg, saalænge Vandet var aabent, have en fast Beholdning af Proviant og Fourage til 4000 Mand og 1200 Heste for 14 Dage, og naar Vandet var lagt til, en Beholdning til 10,000 Mand og 1350 Heste for 2 Maaneder. Alt overflødig Materiel og Ammunition maatte flyttes til Depoter i Assens og Omegn. Generalcommandoen var af den Formening, at Forsvaret af Øen ikke kunde blive meget langvarigt, naar Isen havde slaæet Bro mellem Fastlandet og Øen, og Fjenden kunde angribe denne med hele sin Styrke, eftersom en Befæstning om Sønderborg ikke kunde blive

meget stærk, og Byen ikke var skikket til deri at opbevare større Forraad af Ammunition og Proviant; Øens Forsvar maatte i saa Fald hovedsagelig skee ved en Diversion fra Jylland, idet Fjenden derved vilde hindres i at vende hele sin Styrke mod Als.

Med Generalcommandoens Forslag fulgte en Betænkning fra den højstcommanderende Artilleriofficer angaaende Materiellets Anvendelse i de ovennævnte Tilfælde, den Forøgelse af Personel og Heste til Feltbatterierne og Personel til de faste Batterier, som maatte ansees nødvendig, samt angaaende Mængden og Benævnelsen af Materiel og Ammunition, som vilde blive at bortsende fra Øen. Ligeledes medfulgte en Betænkning fra den højstcommanderende Artilleriofficer og Ingenieurofficer i Forening, angaaende de Arbejder der maatte ønskes foretagne omkring Sønderborg for at give Befæstningen der mere Fasthed; de foresloge saaledes at forbinde samtlige Forskandsninger ved en Løbegrav, at rasere endel Bygninger i Nærheden af Lynetterne og Batterierne, samt alle Gaarde og Huse, Skovpartier og Gjærder i indtil 1000 Alens Afstand fra Lynetterne og Indskjæringerne, at give Kystbatterierne en Palissadering i Struben og indrette Brystværnet saaledes, at et virksomt Infanteriforsvar kunde forene sig med Artilleriets, at anlægge blanderede Krudtmagasiner til Opbevaring af Reserveammunition, samt desuden endel mindre Foranstaltninger; men selv saaledes forandret antog de dog, at hele Befæstningen alligevel vilde være svag og vanskelig at holde selv mod en ikke meget overlegen Fjende.

I Skrivelse af 16de October tilkjendegav Ministeriet, at Generalcommandoens Forsvarsplan i sine Hovedtræk vandt dets Bifald. Saalænge Vandet var aabent, ansaa Ministeriet Øen tilstrækkeligt sikkert ved

den derværende Besætning; senere naar det kunde ventes, at Søen muligen vilde lægge til, vilde Besætningen blive bragt op til 10 fuldtallige Batailloner og 4 fuldstændigt udrustede Feltbatterier, med hvilken Styrke det formentes, at et fjendtligt Angreb over Isen maatte kunne afvises. Idet den nærmere Anordning af Forsvaret maatte overlades Generalcommandoen, udtalte Ministeriet dog som almindelige Grundtræk for dette Tilfælde, at endskjøndt den nævnte Styrke ansaaes tilstrækkelig til dermed at møde Fjenden i aaben Mark, vilde det dog være rigtigst, at Byen Sønderborg indrettedes til en Redit, hvorhen vore Tropper kunde trække sig tilbage, ifald uheldige Fægtninger imod en fjendlig Overmagt skulde gjøre et saadant Tilbagetog nødvendigt. At forbinde de omkring Sønderborg opførte Lynetter ved Løbegrave og paa denne udstrakte Linie at modtage Fjendens Angreb, maatte imidlertid ansees som aldeles utilraadeligt, eftersom det neppe vilde falde Fjenden vanskeligt med en concentreret Styrke at gjennembryde denne svage Linie paa et eller andet Sted og derved at blive Herre over Enceinten; derimod fandtes det rigtigst, at selve Byen dannede Reduiten og til den Ende forsynedes med en let Enceinte, som formentes at kunne blive indrettet med et forholdsvis ringe Arbejde ved Afbenyttelse af de Jorddiger og Hegn, der nærmest omgave Byen, medens de nærmest liggende Lynetter bleve at besætte som detacherede Værker. Paa denne Enceinte burde der da gjøres Deboucheer i flere Retninger for at sætte Besætningen istand til at gjøre kraftige Udfald og forbinde Offensiven med Defensiven. Maaske vilde det være rettest at forlade de nordre Lynetter H og I, der vare temmelig langt fjernede, og paa den Side at anlægge et Værk længere inde mod Byen, f. Ex. paa Bakkekronen N. for Kirkebatteriet, et Spørgsmaal, som

imidlertid henstilledes til Generalcommandøens nærmere Overvejelse; at de aabne Værker, som skulde forsvares, maatte have et stærkt Relief og lukkes i Struben, erkjendtes som nødvendigt. Det svære Skyts, der ikke fik Anvendelse som Positionsskyts, og alt overflødig Materiel maatte forinden Vinterens Komme overføres til Assens, og for at der ikke skulde skee nogen Forsinkelse dermed, bebudedes et Skib afsendt specielt til saadan Anvendelse.

Den tilsagte Forstærkning af ungt Mandskab, ialt 780 Mand, var ankommen den 6te October og de nærmest paafølgende Dage; om den øvrige, eventuelle Forstærkning med Batailloner fra Fyen, eller rettere om Maaden, hvorpaa de skulde hidkaldes, var der ogsaa efter nogen Vaklen truffet endelig Afgjørelse. Generalcommandoen paa Als havde underrettet Generalcommandoen paa Fyen om, at en Baune vilde blive rejst paa Hygelbjerg, som vilde blive tændt, naar Fjenden skulde forsøge en Landgang, samt foreslaaet den at fortsætte med Signalstationer til Odense, for at den signaliserede Efterretning hurtigst muligt kunde komme til dens Kundskab, og da som første Station at rejse en Baune paa Hornenæs, hvis Antændelse tillige skulde være en Tilkjendegivelse om, at Signalet var iagttaget paa Fyen. Generalcommandoen paa Fyen, som antog, at det tillige var Hensigten med dette Signal at tilkalde de til Als's Forsvar designerede Batailloner, men som havde Betænelighed ved paa denne Maade at modtage Requisitionen, udbad sig Ministeriets Bestemmelse for, hvorvidt de paagjældende Batailloner i Tilfælde af et sligt Signal strax skulde dirigeres til Als, samt hvilke yderligere Foranstaltninger den ved en slig Efterretning skulde træffe; men samtidigt sendte den en Officer til Als for at undersøge, om i hvert Fald ikke Signalstationerne kunde sættes i Forbindelse med de eksisterende Tele-

Forstærkning
ankommer til
Als.

grafstationer ved Bøjden og Almsted. Mellem Generalcommandoen og denne Officer var det nu blevet aftalt, at Bauner ved de respective Telegrafstationer skulde correspondere med hinanden, at Antændelsen af Baunen ved Almsted skulde være Signal for, at de 2 Batalioner strax ønskedes dirigerede til Assens og om muligt overførte til Als, hvorfra de dertil fornødne Dampskibe, hvis de havdes til Disposition, strax skulde afsendes, at Baunelinien ikke skulde fortsættes gjennem Fyen, men Efterretningen om det givne Signal expederes fra Bøjden ved Stafet, saa at Baunens Antændelse der kun blev Svar til Als, at Signalet var bemærket, og endelig at Generalcommandoen paa Als snarest muligt skulde give skriftlig eller telegrafisk Meddelelse om de Forhold, der havde foraarsaget Signaliseringen. Krigsministeriet fandt det imidlertid ikke hensigtsmæssigt at lade Bataillonerne afgaae efter et saa usikkert Signal, eftersom Erfaringen noksom havde godtgjort, at en Baune ofte blev tændt i Utide ved Misforstaaelse eller lignende, og da det gik ud fra, at Requisitionen i meget kort Tid kunde meddeles fra Sønderborg til Odense pr. Telegraf eller i alt Fald pr. Dampskib og Stafet, og at den vilde kunne indtræffe itide, navnlig da en Forøgelse af Besætningen paa Als ikke under de daværende Forhold skjønnedes absolut fornøden, blev det endelige Resultat, at der ikke rejstes nogen Baune ved Bøjden, men at Baunen ved Almsted iagttoges af Telegrafstationen der, og at Bataillonerne fra Fyen først skulde afgaae paa nærmere Forlangende fra Generalcommandoen paa Als.

I Commandoforholdene ved sidstnævnte Generalcommando foregik der paa denne Tid en Forandring. Som Følge af, at General de Meza maatte forblive i Kjøbenhavn for at underkaste sig en Operation, havde General Schleppegrell allerede under 4de October erholdt

Paalæg om at indrette sig paa fra Midten af Maaneden at overtage Generalcommandoen paa Als, og den 14de erholdt han Ordre til at afgive Forretningerne som Inspecteur over Infanteriet paa Sjælland til Commandeuren for 3die Linie-Bataillon, Oberst Paludan, og derefter at afgaae til Als. Han overtog Commandoen her den 19de og gav sig strax ifærd med en Recognoscering af Terrainet omkring Sønderborg i Anledning af det Forslag til en Vinterbefæstning af Byen, som Generalcommandoen havde Ordre til at indsende. Omtrent samtidigt med ham ankom Commandeur-capitain Bille for midlertidigt at overtage Commandoen over Escadren ved Als og blandt Andet foretage en Recognoscering af Havnene Syd paa; en Beretning om de nærmere Omstændigheder ved denne Sendelse og hvad dermed stod i Forbindelse ville vi imidlertid opsætte til den senere Fremstilling af Marinens Virksomhed.

Generalcommandoen paa Als overtages af General Schleppegrell.

Efterat General Schleppegrell med Hensyn til den projecterede Befæstning om Sønderborg havde fastslaaet enkelte Hovedpunkter til Løsningen af den stillede Opgave og derefter overdraget Generalcommandoens højestcommanderende Artilleri- og Ingenieurofficerer i Forening med Stabschefen at indgive nærmere Forslag desangaaende, blev Spørgsmaalet nøjere drøftet af de nævnte Officerer, hvis Indstilling gik ud paa følgende: Hvor heldigt end Lynetterne vare beliggende som faste Punkter i en Slagstilling, ydede de dog ingen Sikkerhed mod et pludseligt eller i taaget Vejr eller Snefog udført Angreb; at søge en saadan Sikkerhed opnaaet ved en fortløbende Enceinte, syntes imidlertid mindre tilraadeligt, fordi denne, udført i den lette Stil, som Tid og Forhold paabøde, kun fik ringe Modstandsevne, og fordi den, et eller andet Sted gjennembrudt, mistede sin Nytte. Man troede det derfor heldigere at løse Opgaven ved at yde smaa,

Befæstningsarbejder ved Sønderborg.

taktiske Afdelinger paa c. 50 Mand fortificerede Standpladser i den paatænkte Enceintelinie ved lukkede Værker med indbyrdes Mellemlum af 250—300 Alen, anlagte i rundagtig (6 kantet) Form med lige Modstandskraft til alle Sider, profilerede til at modstaae Infanteriild samt palissaderede. Den Linie, som man foreslog saaledes fortificeret, mente man mest passende at maatte drage fra den søndre Havbred ved Enden af Møllevejen til Lynetten F, der tilligemed Lynetten G skulde danne Enceintelinien Hjørner; en heldig Forstærkning for disse Værker vilde have i det i virksom Geværskudsafstand bagved liggende Hegn langs Møllevejen. Imellem de nævnte Lynetter tænktes endnu anlagt et lille Værk, saa at der i det Hele skulde være 11 Smaaaværker for Infanteri. Fra Lynetten G til Als Sund mentes Enceintelinien at maatte føres, hvor den blev kortest, nemlig til Bugten tæt N. for Sønderborg, et Endepunkt, der ogsaa syntes givet derved, at man vidste, at Vandet netop derfra og indtil hen forbi Slottet lagde senere til end i den øvrige Del af Sundet; da imidlertid denne Linie laa saa langt bag Lynetterne H og I, der tilligemed Lynetten E ønskedes bevarede som detacherede Værker, maatte den forstærkes og forsynes med sikre Placements for Artilleri, hvorfor man paa Telegrafbakken ønskede en med Palissadering lukket Fleche og paa Bakken tæt N. Ø. for nordre Mølle en i Struben lukket Lynette; endvidere mente man at maatte lukke Mellemlummet mellem Lynetten G og Telegrafbakkens Fleche ved en fortløbende Forsvarspalissadering, da ellers Fjenden ved at trænge igjennem her kunde falde den tilstødende østlige Linie umiddelbart i Ryggen. Samtidigt med at sikre den indre Stilling fandt man, at Lynetterne burde gives den størst mulige Modstandskraft, hvorfor deres Brystværn foresloges forsynede med Stormpæle, og deres Struber

lukkede dels med Palissader, dels med Jordvolde af Brystpalissadernes Højde, sidstnævnte for derved at svække saavel Sprængningsforsøg med Krudtsække o. l., som ogsaa en dristig Fjendes Forsøg paa at nedskyde Palissaderne. Strandbredden mellem Enceintens søndre og nordre Endepunkt tænktes forsvaret ved, at Slotsmøllebakken blev omgivet med et let Jordbrystværn samt ved et Banket, opkastet bag Slotsgaardens Mur paa Søsiden; Stranden langs med Byen mente man at maatte forsvare i Byens Gader, forsaavidt Forholdene ikke tillode at holde Brohovederne længer. — Med Forslaget fulgte fra den højstcommanderende Ingenieur-officer et Overslag over Udgifterne og Arbejdskraften til en saadan Befæstning, og fra den højstcommanderende Artilleriofficer et Forslag med Hensyn til Værkernes Armering. Sidstnævnte paaviste først hvert enkelt Værks Betydning som Led i Forsvaret, samt hvorledes man ved de eksisterende Lynetter (E. F. G. H. I.) samt tildels ved Telegraf Flechens Skyts vilde kunne bestryge Terrainet foran hele Stillingen om Sønderborg imod Landsiden, hvilken Ild betydeligt vilde kunne forstærkes ved at placere Feltartilleri i de forskellige Indskjæringer; skulde det ogsaa lykkes Fjenden at trænge os tilbage fra den fremskudte Front mellem Lynetterne H og I, vilde han i Mølle Lynettens og Telegraf Flechens Skyts samt fra den N. for Møllen værende Indskjæring møde en ny Modstand, yderligere forstærket ved det Feltartilleri, som havde maattet trække sig tilbage fra Indskjæringerne mellem H og I, og som atter her tog Position. Mod Søsiden foresloges det at forlade Batterierne A, B og C samt at anbringe det der placerede Skyts dels i Mølle Lynetten og Telegraf Flechen og dels i Indskjæringen N. for Møllen; fra denne sidste vilde ikke alene Dybbøl Plateauet kunne bestryges, men ogsaa Sundet indtil den sydligste Surløkkegaard og

desuden Terrainet Ø. for Sundet mellem Møllen og Lynetten I. Forslaget til Armeringen af denne Vind-terbefæstning gik ud paa at have i

Lynetterne eller Batterierne	84 Pds. G. K.	24 Pds. K. K.	24 Pds. G. K.	12 Pds. K. K.	168 Pds. Morterer.	24 Pds. Haandmor- terer.
Lynetten E	2	1	1			
» F	1	1	2			
» G	1	1	2			
» H	1	1	2			
» I	1	1	2			
Mølle Lynetten	2	2				
Telegraf Flechen	1	2				
Indskjæring ved nordre Mølle	1	2	2			
Batteriet D	3	2				
Søndermølle Batteri	2	2				
I Reserve				8	4	20
Ialt	15	15	11	8	4	20

Endel af de »i Reserve« anførte 12 Pds. Piecer tænktes, naar Sundet blev tillagt, anbragt i Indskjæring N. og S. for Nørrebro og ved Slottet eller paa andre passende Steder; de 168 Pds. Morterer tænktes nærmest anvendte, hvis Fjenden fra et eller andet fjernt Punkt skulde søge at bombardere Sønderborg, især hvis man ikke var istand til at beskyde dette Punkt med de svære Granat- og Kuglekanoner, de 24 Pds. Haandmorterer endelig efter Omstændighederne. For at forstærke de 3 detacherede Lynettets Forsvar foresloges der i Rygpallissaderingerne indrettet Skydeskaar til 4 Espingoler i hver, hvortil der dog helst maatte tages Colonnerør og ikke Divisionsrør; Affutager til disse Rør vilde dog ikke behøves, de vilde tværtimod ved deres betydelige Plads være til Hinder i Skandserne.

Idet Generalcommandoen under 29de October fremsendte ovenanførte, af samme tiltraadte Forslag, paaviste den, at der til Besætning i Værkerne og til Forposttjeneste daglig maatte anvendes 3800 Mand Infanteri eller mere end Trediedelen af den Styrke, man vilde kunne disponere over, idet der nemlig

til Lynetterne E, F, G, H og I vilde behøves	700 Mand,
i Værkerne paa Telegrafbakken og ved nordre Mølle	300 — ,
bag Palissaderingen mellem Lynetten G og Telegrafbakken	150 — ,
paa Slotsmølle Bakken	150 — ,
i 11 Palanker à 50 Mand	550 — ,
som Slotsbesætning og i Sønderborg . . .	350 — ,
til Forposttjeneste paa Øen	600 — ,
til Besætning i Brohovederne og Forposterne i Sundeved	1000 — .

Idet en Reserve paa mindst 1200 Mand maatte holdes i Beredskab om Natten, vilde Tjenesten for Mandskabet blive temmelig anstrængende, især hvis det skulde lykkes Fjenden at skyde Sønderborg i Brand og derved berøve Tropperne deres Qvarterer. Generalcommandoen kom derved atter tilbage til den tidligere fremsatte Anskuelse, at Als om Vinteren bedst sikredes ved et Armeecorps paa Jyllands Grændse, som ved Fjendlighedernes Gjenudbrud maatte søge at iværksætte sin Forbindelse med Corpset paa Als, hvor Besætningen dog derfor ikke maatte være mindre end forudsat.

Ogsaa disse Forslag bleve i alt Væsenligt billigede af Ministeriet, som i Skrivelse af 3die November kun bemærkede, at selve Byen Sønderborgs vestlige, mod Sundet vendende Front syntes at blive Stillingens svageste Side og derfor anbefaledes til Generalcom-

mandoens særdeles Opmærksomhed; endvidere troede Ministeriet ogsaa at burde anbefale Indrettelsen af tilstrækkelige Deboucheer for derigjennem at kunne foretage kraftige Udfald, især i nordøstlig Retning. Disse Ministeriets Bemærkninger bleve ogsaa tagne til Følge for den mod Sundet vendende Fronts Vedkommende derved, at Huse langs Sundet indrettedes til Infanteriforsvar, og ved at der hist og her anbragtes andet Værn for Infanteri. Samtidig med Indberetningen herom meddelte Generalcommandoen, at den i Anledning af Ministeriets Bemyndigelse til eventuelt at sløjfe Forskandsningerne paa Dybbøl Højderne og som Følge af, at det kunde være uvist, om Aarstiden og den givne Frist vilde tillade en fuldstændig Sløjfning, havde ladet udarbejde en Plan derfor, i hvilken Forskandsningerne efter deres Betydning vare inddelte i Klasser, og det for hver Klasse var beregnet, hvilken Arbejdsstyrke m. m. Sløjfningen vilde fordre.

Der blev nu af al Kraft taget fat paa de projecterede Arbejder, for at de efter Ministeriets Ordre kunde være fuldendte, forinden den mere ublide Aarstid indtraadte. Broerne over Als Sund vare endnu ikke blevne slaaede, men da man havde Materiale til den ene Bro, og denne kunde fuldendes i Løbet af 4 Dage, og der ogsaa var truffet flere Forberedelser til Constructionen af den anden Bro, fandt Ministeriet ikke Anledning til yderligere at fremskynde de dertil hørende Arbejder, men befalede endog, at de foreløbigt skulde stilles i Bero. Da Generalcommandoen imidlertid paaviste, hvor utilstrækkelige de tilstedeværende Transportmidler vare, navnlig til Overførelse af Skyts og Heste, bemyndigede Ministeriet den til uden at afvente nærmere Ordre at slaae den ene Bro, saasart dens Anbringelse i Tjenestens Interesse skjønnedes nødvendig.

Omtrent samtidigt med, at der saaledes gaves

Ordre til en Befæstning af Sønderborg, blev der ogsaa givet Ordre til de Arbejder ved Fredericia Fæstning, som skjønnedes nødvendige til dennes Forstærkning. Vi skulle nu gaae over til at anføre disse Arbejder, men det bliver da nødvendigt forinden at paavise, hvad der iøvrigt var foretaget i Fredericia fra Begyndelsen af det Tidsrum, vi her behandle.

Allerede under 31te Juli havde Oberst Lunding erholdt Ordre til at indgive Forslag om, hvad der inden Vinteren var at gjøre for ved de forhaanden-værende Kræfter af Garnisonen og Ingenieurtropperne at fuldende Fredericias provisoriske Befæstning, idet det derhos var bemærket, at Besætningen i Fredericia under Vaabenstilstanden kunde antages at ville blive c. 1000 Mand. For fyldestgjørende at kunne besvare denne Opgave, saaledes som Oberst Lunding opfattede den, ønskede han forinden en nøjagtig Opmaaling af det om Fæstningen liggende Terrain indtil en Afstand af c. 3000 Alen fra dens yderste Værker, idet der først derefter vilde kunne fældes en Dom om Værkernes Defilement, deres Indseen i de foran liggende Slugter og Dale i Terrainet, Vandstanden i Graven og i Oversvømmelsen, ligesom ogsaa om det mest passende Sted for Anlægget af et detacheret Værk N. for Fæstningen til Sikkring for den østre Bro. Det synes, som om Oberst Lundings Tanke har været at skabe en virkelig Fæstning af Fredericia efter Datidens Maalestok, en Tanke, som Overcommandoen imidlertid langtfra delte, idet det var dens Mening, at Befæstningen fremdeles kun skulde være provisorisk, selv med de Forstærkninger, som det, indtil Freden var sikkert, endnu kunde være ønskeligt at give den, og dette saameget mere, som det var dens Anskuelse, at Befæstningen, naar det gunstige Tidspunkt kom, ganske burde demoleres, og i dens Sted en forskandset Lejr

Befæstnings-
arbejder ved
Fredericia.

indrettes paa Lyngs Odde; uagtet Omstændighederne vel havde favoriseret hint befæstede Punkts Forsvar og relative Nytte som Deboucheringspunkt for Hæren. mente man dog i saa mange Henseender at have følt Ulemperne af den hemmende Indvirkning, som Bevogtningen af dette Punkt og dets Krigsmateriel hele Tiden igjennem havde havt paa selve Krigsoperationerne, at det maatte ansees ønskeligt at frigjøre sig for lignende Eventualiteter. Overcommandoen gav derfor ikke sit Samtykke til den ønskede Opmaaling, og de Foranstaltninger, der foreløbigt bleve truffne, indskrænkede sig desaarsag nærmest til Reparationsarbejder og til Fuldførelsen af saadanne mindre Arbejder, hvorom der allerede tidligere var taget Bestemmelse.

Mellem Oberst Lunding og den ham nærmest staaende Ingenieurofficer havde Forholdet hidtil ikke været ganske klart, og i sin Stilling som Commandant og Overleder af Armeringsarbejderne havde Obersten hyppigt anordnet en Mængde Detailbestemmelser med Hensyn til Arbejdernes Udførelse, Personellets Ansættelse o. s. v., der grebe forstyrrende ind i hvad der var anordnet af den ledende Ingenieurofficer, saa at der derved hidførtes jevnlig Collisioner og Usikkerhed i Tjenesteforholdene. Efter Indstilling af Chefen for Feltingenieurdetachmentet, Oberst Schlegel, bestemte Ministeriet derfor under 25de August, at der skulde ansættes en højstcommanderende Ingenieurofficer i Fæstningen, der skulde lede alle Fortificationsarbejderne og træde i et lignende Forhold til Commandanten som den i Fæstningen højstcommanderende Artilleriofficer; idet Størstedelen af de af Oberst Lunding i sin Tid foreslaaede Arbejder paa dette Tidspunkt maatte ansees tilendebragte, skulde Obersten fratræde den ham overdragne Overbestyrelse af disse Arbejder, og den højstcommanderende Ingenieurofficer derefter overtage Be-

styrelsen af hvad der endnu blev at udføre, dog saaledes at med Hensyn hertil han saavel som de øvrige Ingenieur-officerer i Fæstningen under Vaabenstilstanden skulde staae i det sædvanlige Forhold til Ingenieurcorpset. Denne Bestemmelse traadte i Kraft ved Feltingenieur-detachmentets Opløsning den 3die September.

Kort efter tiltraadte Oberst Lunding en Orlov paa 14 Dage, under hvilken Major Vahl overtog Commandoen i Fæstningen; denne Orlov forlængedes gjentagne Gange og tilsidst i Midten af October derved, at Ministeriet ønskede Oberstens Erklæring angaaende et den 5te October indsendt Forslag til Fredericias Befæstning, som var udarbejdet af den til højstcommanderende Ingenieur-officer i Fæstningen udnævnte Capitain Ernst. De i dette Forslag fremsatte Anskuelser, navnlig med Hensyn til Betydningen af Fæstningen og dermed tildels ogsaa Arbejderne, der skulde udføres, kunde Obersten ikke ganske tiltræde, og da de i Modsætning hertil i Hovedtrækkene vandt Ministeriets Bifald, var det for saa vidt heldigt, at Oberst Lunding trak sig tilbage fra Stillingen som Commandant og overgik til Ingenieurcorpset, hvorefter Major Vahl den 2den November definitivt overtog Commandantskabet i Fæstningen.

Hovedsagelig i Overensstemmelse med det gjorte Forslag, men særligt i Henhold til Ministeriets Ordre i Skrivelse til Ingenieurcorpset af 9de November, hvilken Ordre i enkelte Retninger ikke gik saa vidt som Forslaget og i andre Retninger afveg noget derfra — saaledes navnlig med Hensyn til Tidspunktet, da Uddybningen af Graven burde finde Sted, hvis en saadan Uddybning overhovedet burde foretages, — blev der nu uopholdelig lagt Haand paa Befæstningsarbejderne, som det under de truende Forhold var af særdeles Vigtighed at faae

tilendebragte. Nævnte Ordre gik ud paa, at følgende Arbejder efterhaanden skulde iværksættes:

1) Anlægget af en ny og Ubedring af gamle Ramper, saaledes at der tilvejebragtes 2 gode Ramper til hver Bastion; endvidere Ubedring af Voldgaden.

2) Fuldførelsen af Værket paa Landtungen ved Kalkbrænderiet samt Reguleringen af Landtungens Overflade, saaledes at den og Værkets Terreplein kunde bestryges, hvilket sidste Arbejde under Hensyn til, at Fronterne Oldenburg-Holsten-Slesvig efter al Sandsynlighed ikke vilde blive Angrebsfronter, dog skulde indskrænkes til det Nødvendigste.

3) Fordybning af Hovedgraven idetmindste 6 Fod og om muligt endnu mere, et Arbejde, som strax vilde være at paabegynde og, ifald det ved en stræng Vinter skulde blive afbrudt, vilde være at fortsætte med største Kraftanstrængelse, saasnart Vejret tillod det. Arbejderne ved Fronterne mod Nord skulde foretages først, ved dem mod Syd tilsidst.

4) Oprensning og Fordybning af Graven foran Fronten Danmark-Norge for at sikre Foden af denne Front, og i alle Tilfælde Anbringelsen af et svært Forhug, som godt kunde bestryges af Ilden fra de nærmeste Værker, til Afslutning mod Strandbredden.

5) Anbringelse af 4 Poterner, 6 Fod i Kvadrat og c. 80 Fod lange, til Faussebrayen i de Courtiner, som ikke allerede havde Porte eller Poterner; dette Arbejde kunde være blandt de sidste, som skulde udføres.

6) Opførelse af 4 Blokhuse af 20 Alens Længde og 10 Alens Brede, nemlig 3 i Ravelinerne og 1 i Værket ved Kalkbrænderiet; Tømmerarbejdet til disse Blokhuse skulde snarest muligt foranstaltes udført, hvorimod Rejsningen af Blokhuse og Jordarbejdet

ved dem kunde være blandt de sidste Arbejder, der foretoges.

7) Anlægget af en bedækket Vej med Glacis fra Saillantent af Kongens Ravelin til Saillantent af Slesvigs Bastion.

8) Forbedring af Redouten ved Kolding Vejen tilligemed Anlæg af et passende Blokhus i sammes Strube.

9) Anlægget af omtrent Halvdelen af et foreslaaet blanderet Hospital, og endelig

10) Saadanne Arbejder, som vare nødvendige til Fæstningsværkernes Vedligeholdelse.

Til Hjælp for Garnisonen ved Udførelsen af disse Arbejder beordredes Generalcommandoen til at indkalde 200 Trainkudske til Møde den 20de November, og dette Tal blev ved en yderligere Indkaldelse i Slutningen af Maaneden forøget med endnu 200 og i Midten af Januar med endnu 100.

Angaaende Fæstningens Armering under Vaabenstilstanden var Armeecorpset under 23de August blevet beordret til at indhente Forslag fra Commandanten; dette af Major Vahl udarbejdede Forslag fremsendtes den 10de September og omfattede dels en Sikkring mod Overrumpling, dels en almindelig Sikkerhedsarmering, dels endelig en Forsvarsarmering. Til Sikkring mod Overrumpling foresloges Volden besat med 1 84 Pds. Granat-Kanon paa hver Bastions Capital eller eventuelt 1 12 Pds. Kugle-Kanon, hvis man vilde skaane det nye Skyts, og 2 3 Pds. Kanoner paa hver Bastions Flanke; desuden 2 6 Pds. Kanoner paa den lavere Del af Oldenborgs Bastion, 2 paa den lavere og 2 paa den højere Del af Norges Bastion, 2 3 Pds. Kanoner paa Delmenhorsts Bastion og 2 lignende paa den lave Afslutning til Citadellets højre Fløj. Til en almindelig Sikkerhedsarmering foresloges 2 84 Pds.

Fredericias Armering.

Granat-Kanoner paa hver af de 2 Cavalerer, 1 84 Pds. Granat-Kanon paa hver Bastions Capital, 1 12 Pds. Kugle-Kanon til hver Side samt 2 3 Pds. Kanoner paa hver Flanke, 1 24 Pds. Granat-Kanon paa hver Ravelins Capital og 1 12 Pds. Kugle-Kanon til hver Side, derhos de ovennævnte 6 og 3 Pds. Kanoner henholdsvis paa Oldenborgs, Norges og Delmenhorsts Bastioner samt i Citadellet; desuden burde der paa Hovedvolden anbringes 7 3 Pds. Kanoner for at bestryge Gravene foran Ravelinerne samt 4 Morterer for at bekaste de Slugter, som ej kunde sees fra Fæstningen. Forsvarsarmeringen endelig foresloges omtrent som den allerede eksisterende. For hver af de førstnævnte Armeringer foresloges 150 Skud pr. Piece, for sidstnævnte Armering 300 Skud pr. Kanon og 200 Kast pr. Morter. — Efter Modtagelsen af dette Forslag bestemte Ministeriet under 20de September, at Fæstningens Armering under Vaabenstilstanden skulde være en Armering mod Overrumpling i Lighed med, hvad der var foreslaaet, kun med den Forandring, at de 84 Pds. Granat-Kanoner paa Bastionernes Capitaler skulde erstattes med 12 Pds. Kugle-Kanoner, og alle de foreslaaede 6 Pds. Kanoner med 3 Pds.; Fæstningens Armering blev derefter 9 12 Pds. Kugle-Kanoner og 32 3 Pds. Kanoner, hver Kanon med 150 Skud, hvoraf $\frac{1}{5}$ Kardæskskud.

Da senere de politiske Forhold forandredes saaledes, at et Indfald i Slesvig stod til at befrygte, fremkom Generalcommandoen paa Forestilling fra Fæstningens Commandant og Artillericommandoen i Nørrejylland med en Indstilling om, at den befalede Armering maatte forøges med 20 6 Pds. og 4 3 Pds. Kanoner, hovedsagelig for dermed at montere Udenværkerne. Under 9de December resolverede Ministeriet imidlertid, at Fæstningen skulde gives den af Major

Vahl foreslaaede, ovenfor omtalte Sikkerhedsarmering, og at der foruden de 93 Piecer, som dertil vare nødvendige, endnu skulde beholdes i Fæstningen 4 12 Pds. og 15 3 Pds. Kanoner samt 5 Stenmorterer til en Forøgelse af Armeringen, hvor en saadan maatte vise sig ønskelig, medens Resten af det i Fæstningen værende Skyts tilligemed de dertil hørende Affutager og Betjeningsredskaber samt dets Ammunition skulde overføres til Depotet i Kauslunde. Til Anvendelse paa de mindre Udenværker bestemte Ministeriet Espingolrør, af hvilke der vilde blive oversendt 25 Hovedrør med 300 ladte, lange Divisionsrør à 32 Kugler til Brug paa Distancer af omtrent 200 Alen og omtrent 150 korte Divisionsrør à 16 Kugler til Brug paa Distancer indtil 600 Alen; til Hovedrørene vilde der ikke blive medgivet Affutager, men Tappelejer, og de skulde betjenes af de dueligste og roligste Skytter, om muligt af Artilleriet, hvis ikke da af Infanteriet.

Af andre Foranstaltninger paa forskjelligt Omraade, som i den heromhandlede Tid vare foretagne, skal kun omtales, at der i Fredericia var blevet etableret en Telegrafstation, hvorved Fæstningen var bleven sat i umiddelbar Forbindelse med Telegrafnættet paa Fyen, samt at Politiajutant Leerbech paany var bleven ansat som Leder af Efterretningsvæsenet og til Hjælp ved en forestaaende Indkaldelse i det Slesvigske; han fik sin Hovedstation i Kolding, men havde derhos Tilladelse til at tage Station overalt, hvor Omstændighederne gjorde Opholdet ønskeligt. Tiden anvendtes iøvrigt til paa bedste Maade at afhjælpe Manglerne ved Afdelingernes Udrustning, og navnlig arbejdedes der hen til at tilvejebringe mere Ensartethed i Troppernes Forsyning med Vaaben og Ammunition, da der havde vist sig en hel Del Ulemper paa Grund af de mange forskjellige Vaaben og dermed ogsaa af de forskjellige

Ammunitionssorter ved Afdelingerne. Der tilvebragtes ogsaa efterhaanden en mere ensartet Bevæbning end tidligere, og da det kan have sin Interesse at see, hvorvidt man i denne Retning kom, ville vi paa et senere Punkt vise, hvorledes Bevæbningen var, da Fjendlighederne atter fornyedes.

Forhandlinger
angaaende en
eventuel Til-
bagemarche af
det svensk-nor-
ske Troppes-
corps.

Inden vi atter vende os til de egenlige, militaire Foranstaltninger, skulle vi endnu kun berøre en i Anledning af de svensk-norske Troppers eventuelle Tilbagegang ført Correspondance. Under 6te November udbad Commissairen for Occupationscorpset, Oberstlieutenant Bülow, sig Ministeriets Bestemmelse for, hvorvidt han i Tilfælde af Insurgent hærens pludselige Indrykning i Hertugdømmet Slesvig skulde bestræbe sig for om muligt at foranledige Valget af en nærmere bestemt Tilbageogtsretning eller Tilbageogtsmaade, idet han tilføjede, at General Malmberg, som ikke havde bestemte Instructioner for et saadant Tilfælde, men dog troede sig berettiget til for at dække Bestyrelsescommissionens Bortgang at modsætte sig en hurtig Fremrykning, dog erkjendte den let indtrædende Nødvendighed, at maatte vige for Overmagten og da i Jylland eller paa Als at maatte afvente Begivenhedernes videre Gang. Ministeriet fandt, at hvad der i et saadant Tilfælde vilde blive at iagttage i den danske Regjerings Interesse, væsenligt maatte afhænge af den Holdning, Occupationscorpset vilde vise ved Insurgenternes Indbrud. Var det virkelig Corpsets Hensigt at modsætte sig, at Insurgenterne overskrede Demarcationslinien, maatte det for fjendlig Overmagt helst trække sig tilbage til Jylland for at slutte sig til vor Hær, der i saa Fald dels vilde staae paa Als, dels samles ved Kolding. Agtede Corpset derimod at holde sig neutralt og undgaae Sammenstød med Insurgenterne, kunde det aldeles ikke tilstedes, at nogen Del deraf

gik til Als, hvor der ikke var Plads for Tropper, som ikke vilde deltage i Øens Forsvar, og ligesaa lidt kunde det tilstedes, at det ad den østre Landevej retirerede paa Kolding, hvor det ligeledes vilde genere vore Operationer; i saa Fald maatte Corpset trække sig ad Ribe til og over Gredsted Bro og Folding Bro indtage Cantonnements bag Kolding Aa, indtil der indtraf Ordre for dets fremtidige Bestemmelse. Det maatte overhovedet være en Regel, at Corpset, hvis det ej vilde understøtte vor Sag, ikke traadte os hindrende ivejen, og det eventuelle Tilbagetog burde derfor dirigeres saaledes, at det i ingen Henseende blev til Hinder hverken for vore Troppers Sammendragning og Forplejning eller for deres Bevægelser. Den paa Als værende, Corpset tilhørende Reserveammunition vilde blive eftersendt paa saadan Maade, som Generalcommandoen efter Omstændighederne maatte finde hensigtsmæssig.

Vinteren nærmede sig imidlertid, og da Forholdene vedbleve at være lige precaire, blev det nødvendigt dels at forstærke Afdelingerne paa Als og dels i andre Retninger at gjøre Hæren mere mobil. I den Anledning beordredes under 12te November samtlige Infanteriafdelinger paa Als til at indkalde Mandskab til den 1ste December saaledes, at de til den Tid kunde have en Styrke af 600 Undercorporaler og Menige; ligeledes fik de 3 Feltbatterier paa Als og de 2 Batterier ved Fredericia Ordre til at foranstalte den fornødne Indkaldelse, for at de til 1ste December kunde være complet forsynede med Mandskab og Heste og marchefærdige; endelig skulde til samme Tid de faste Batterier paa Als være complet forsynede med Officerer og Mandskab. Det bestemtes desuden, at et nyt 12 Pds. og et nyt 6 Pds. Batteri skulde mobiliseres i Kjøbenhavn. Under 16de November approberede Hs. Majestæt Kongen derhos, at de paa Als og i det syd-

Delvis Indkaldelse af Mandskab og Mobilisering af en Del af Hæren.

lige Jylland værende Afdelinger af Infanteriet fra 1ste December foreløbigt skulde formeres i Brigader saaledes:

1ste Brigade paa Als, bestaaende af:

4de Linie-Bataillon,

10de lette do. og

3die Reserve- do. ,

2den Brigade paa Als af:

12te lette Bataillon,

13de Linie- do.

2den Reserve- do.

3die do. Jægercorps,

3die Brigade i Jylland af:

6te, 7de og 8de Linie-Bataillon,

4de Reserve-Bataillon og

1ste Jægercorps,

Fra nævnte Tid at regne ansattes Obersterne Krabbe, Baggesen og Schepelern henholdsvis som Commandeurer for 1ste, 2den og 3die Brigade. Den ved Resolution af 23de August etablerede Infanteriinspektion for Afdelingerne i Nørrejylland hævedes fra samme Tid, og Oberst Schepelern beordredes til at inspicere de til hans Brigade hørende Afdelinger, Oberst Thestrup de 4 øvrige i Jylland værende Batailloner; Major Wilster beordredes til at overtage Commandoen over 1ste Jægercorps, Oberstlieutenant Bülow erholdt Ordre til i Tilfælde af Fjendlighedernes Gjenudbrud at begive sig til Als for at overtage Posten som Stabschef hos den commanderende General paa Øen, og Capitain Faaborg af Generalstaben beordredes til midlertidigt at overtage denne Post, hvorfra Major Wørishøffer afgik for at overtage Commandoen over 7de Linie-Bataillon, hvis tidligere Chef, Major Vogt, afgik til Posten som Pladsmajor i Kjøbenhavn. Den 21de November befaledes det, at Ordonnantscorpset skulde oprettes paa

ny under Ritmester Gulstad af de samme Underofficerer og det samme Mandskab, som vare afgivne dertil i sidste Felttog, dog saaledes, at der foreløbigt kun organiseredes en Afdeling paa Als under Lieutenant Gerlach, og en Afdeling i Jylland under Lieutenant Hansen, men at Alt forberedtes saaledes, at det resterende Mandskab strax kunde indkaldes, naar Ordre dertil gaves. Den 24de November beordredes 1ste, 4de og 5te Forstærknings-Bataillon, 1ste Reserve-Jægercorps samt 1ste og 2det Forstærknings-Jægercorps, hvilke alle havde Standqvarterer paa Sjælland, til at sende Munderingssager og Armatur for deres til Fyen og Jylland permitterede Mandskaber henholdsvis til Aarhus, Skanderborg, Vejle, Horsens, Nyborg og Odense, medens det for 2den Forstærknings-Bataillon bestemtes, at den skulde medtage sit Depot ved et eventuelt Opbrud; samme Dag beordredes endelig Artilleri-Brigaden til at indkalde saavel sine Districtsheste som samtlige øvrige i Sjælland paa Foder udsatte Heste.

Forstærkningen af Afdelingerne paa Als ligesom ogsaa den forestaaende Inddeling i Brigader medførte i Slutningen af Maaneden en delvis Omdislocation af de paa Øen værende Afdelinger; da imidlertid ikke længe efter Cantonnementerne atter omfordeltes som Følge af, at de 2 omtalte, fyenske Batailloner og et 4de Batteri ankom til Øen, ville vi indtil da vente med at angive denne Fordeling. De 2 Brigader formeredes i Overensstemmelse med Ministeriets Ordre, dog midlertidigt under Obersterne Blom og Schow, indtil Oberst Krabbe den 5te og Oberst Baggesen den 9de December overtog Commandoen; Brigaden i Jylland formeredes den 3die s. M. med Stabsqvarter i Horsens. Som Stabschefer ved de respective Brigader ansattes Capitainerne W. Stricker, Kranold og Mathiesen.

Henimod Slutningen af November indberettede

Generalcommandoen paa Als, at efter Fleres Udsagn, blandt Andre af Escadrens Højstcommanderende, kunde Als Sund allerede lægge til i December, og den henstillede derfor, om det ikke skulde være hensigtsmæssigst senest i Midten af December i Assens og Omegn at have concentreret den øvrige Forstærkning for Besætningen paa Als, som da ved alvorlig Kulde strax kunde føres over, hvilket ellers let kunde blive umuligt formedelst Isen. Maaske tildels som Følge af denne Skrivelse, men vel ogsaa i Henhold til den engang lagte Plan beordrede Ministeriet under 29de November, at 5te Linie-Bataillon og 3die Jægercorps strax skulde indkalde deres Frifolk og, saasnart Omstændighederne tillode det, afgaae til Als, hvor de skulde indlemmes henholdsvis i 2den og 1ste Brigade, at 2den Forstærknings-Bataillon skulde indkalde de paa Sjælland permitterede Frifolk, 2det Jægercorps samtlige permitterede Frifolk, og at disse Afdelinger derefter snarest muligt skulde afgaae henholdsvis til Nyborg og Odense, hvor de foreløbigen skulde forblive; endvidere under 30te November, at Infanteriafdelingerne paa Als skulde indkalde saameget Mandskab, at de den 15de December kunde have 1000 Mand Undercorporaler og Menige pr. Afdeling; fremdeles under 1ste December, at det nyorganiserede 6 Pds. Batteri, saasnart Omstændighederne tillode det, skulde afgaae til Als, det nyorganiserede 12 Pds. Batteri til Fyen, hvorhen ogsaa de 2 ældre, i Kjøbenhavn værende 6 Pds. Batterier skulde forlægges, at samtlige paa Sjælland indkaldte Heste tilligemed samtlige derværende Afdelingers Patronvoiturer med Seletøj, Ammunition og andet Tilbehør skulde afsendes til Fyen, hvor de Heste, som ikke skulde sendes videre til Als eller anvendes til BESPENDING af Batterierne paa Fyen, skulde samles i Depot eller lægges i Cantonnement efter General-

commandoens nærmere Bestemmelse; under 3die December endelig, at 5te Linie-Bataillon og 3die Jægercorps skulde medføre deres Train til Als, hvorfor de dertil nødvendige Heste maatte inddrages fra Foderværterne, og at 5te Forstærknings - Bataillon og 2det Forstærknings-Jægercorps strax skulde indkalde deres til Sjælland og omliggende Øer hjemsendte Mandskab og holde sig færdige til at afgaae med kort Varsel. Under samme Dato udgik derhos Befaling til Gjenoprettelsen, fra 1ste Januar at regne, af det under Vaabenstilstanden opløste Feltingenieur-detachment, som ved Fjendlighedernes eventuelle Fornyelse skulde udgjøre en integrerende Del af den active Armee; de med Hensyn til Organisationen af dette Detachment givne Bestemmelser vare omtrent som for det opløste Detachment, og med Hensyn til Fordelingen af Tropperne skal kun bemærkes, at der af Detachmentets 6 Delinger vilde være at afgive 2 Delinger til Als dels til Forskandsnings-, Bygnings- og Broarbejder, dels for i paakommende Tilfælde at følge den derværende Hærafdelings Bevægelser, medens der ved den active Armee kunde disponeres over de 4 Delinger efter den commanderende Generals nærmere Bestemmelse; forsaavidt Ingenieurcompagniet ikke beholdt Styrke til at forsyne Fredericia Fæstning og Depotet i Citadellet Frederikshavn med det fornødne Mandskab, vilde der dog efter Krigsministeriets eller den commanderende Generals nærmere Ordre interimistisk være at afgive 1 à 2 Delinger til Tjenesten i Fredericia, hvilke alligevel skulde vedblive at henhøre under Feltingenieur-detachmentet, hvad Personel og Materiel angik; de til Fredericia fast commanderede Ingenieurofficerer skulde ikke henhøre under Detachmentet, hvorimod de med Hensyn til Forskandsningsarbejderne m. m. paa Als fornødne Officerer vilde være at detachere derfra

og vedblive at henhøre derunder. Kort Tid efter erholdt Ingenieurcorpset Ordre til at indkalde Ingenieurcompagniets Reserve og Forstærkning, ligesom ogsaa alt fra det forrige Feltingenieurdetachement permitteret, til andre Troppeafdelinger eller Trainkudskeklassen hørende Mandskab til Møde den 1ste Januar ved Ingenieurdepotet i Assens, hvor det nye Detachement skulde formeres under Commando af den tidligere Chef, Oberst Schlegel.

Materiellet til det for Als bestemte 6 Pds. Batteri (Just) ankom den 8de December directe fra Kjøbenhavn, medens Hestene, som angivet, førtes over Fyen; 3die Jægercorps overførtes til Øen den 12te, 5te Linie-Bataillon den 18de og samtidigt forstærkedes de øvrige Afdelinger ved Ankomsten af det indkaldte Mandskab. Efter denne Forøgelse af Besætningen blev Cantonnementsfordelingen følgende:

Dislocationen
paa Als i Slut-
ningen af De-
cember.

Hovedkvarteret	Sønderborg,
Artilleristaben og Ingenieurdetache- mentet	Sønderborg,
1ste Brigade: Staben	Sønderborg,
4de Linie-Bataillon	Sønderborg, paa Slottet,
10de lette do.	Sønderborg, dog fra Be- gyndelsen af 1850 med 2 Compagnier i de nye Caserner N. Ø. for Byen, Lysemose Barakkerne, som først da toges i Brug.
3die Jægercorps	Kegenæs, Kegenæs Gaard, Skovby, Balle, Fjelby, Kobbertoft, Lysabild, Lysabild Skov, og Ny Pøl.

- 1ste Reserve-Bataillon Hørup, Lambjerg, Lambjergskov, Vollerup, Ulkebøl, Majbøl og Majbølgaard.
- 3die do. do. Mømmark, Sarup, Tand slet, Mintbjerg, Vibøge og Lebøl.
- 2den Brigade: Staben Augustenborg.
- 5te Linie-Bataillon . . . Østerholm, Sjellerup, Klingbjerg, Torup, Hjortspring, Solbjerggaard, Svenstrup, Himmark, Stevning, Stolbro, Dynnevit, Guderup og Egen.
- 12te lette do. Hagenbjerg, Elsmark, Lunden, Brandsbøl, Oxbøl, Broballe og Langesøby.
- 13de Linie- do. Nordborg, Mels, Holm, Pøl, Søvang, Augustenhof og Kjøbingsmark.
- 2den Reserve- do. Hunslev, Kettinge, Elstrup, Østerholm, Almsted, Notmark, Fynshav, Notmarkskov, Helvit og Rumohrsgaard.
- 3die Reserve-Jægercorps Ertebjerg, Kettingeskov, Asseballe, Jestrup og Miang.
- Cavaleri-Commandoen*) Guderup, Sjellerup, Dynnevit, Egen og Stolbro.

*) Commandoen over Cavaleristyrken paa Als var efter Ordre af 7de November overtaget af Major Marcher, og Major Faber afgaaet til 5te Dragon-Regiment.

Artillericommandoen . . .		Sønderborg.
1ste Batteri (Lumholtz)	Ladegaarden, Sundsmark, Klintinge, Vollerup, Lambjergskov og Augustenborg.	
5te do. (Dinesen)	Nordborg, Holm, Langesøby, Broballe, Pøl og Mels.	
7de do. (Baggesen)	Rønhave, Kjær, Ulkebøl og Kirkestaldene.	
11te do. (Just)	Augustenborg, Sebelev og Bro.	
De faste Batterier*)	(Hjelte) Sønderborg og Ulkebøl Vestermark.	
Reserveparken	Augustenborg og Sebelev.	

De tidligere anførte Vagter og Signalposter, som fremdeles vare etablerede, udstilledes af de paa de paa-gjældende Steder cantonnerede Infanteriafdelinger; af Bauner var der foreløbigt kun 1, nemlig den ved Almsted Telegrafstation, til om Natten og i taaget Vejr at give Melding til Bøjden om, at Als truedes med et Angreb; den paatænkte Baune ved Sønderborg skulde efter senere Bestemmelse først rejses, naar Vandet lagde til.

De til Forlæggelse fra Sjælland til Fyen bestemte Afdelinger, 2det Batteri (Schultz), 3die Batteri (Glahn)**), det nyoprettede 12 Pds. Batteri (Budde-Lund), de indkaldte Heste og Afdelingernes Ammunitionsvogne med Tilbehør overførtes i den første Halvdel

Troppers Overførsel fra Sjælland til Fyen
m. m.

*) I Slutningen af December overtog Capitain Hjelte Commandoen over de faste Batterier paa Als, medens Capitain Grove forsattes til Posten som Pladsartilleriofficer i Nyborg.

***) Capitain Glahn havde allerede fra den 4de October været Chef for Batteriet.

af December og disloceredes efter Generalcommandoens Bestemmelse, Batterierne Schultz og Budde-Lund i og ved Nyborg, Batteriet Glahn ved Odense. Med Hensyn til Infanteriafdelingerne, som overførtes omtrent i Midten af Maaneden, skete i Henhold til det Foregaaende den Forandring, at foruden 2den Forstærknings-Bataillon og 2det Jægercorps tillige 5te Forstærknings-Bataillon og 2det Forstærknings-Jægercorps sendtes til Fyen, hvor Afdelingerne efter Ministeriets, ogsaa hvad Dislocationen angaaer, forandrede Bestemmelse henlagdes med 2den Forstærknings-Bataillon i Nyborg, 5te Forstærknings-Bataillon i Faaborg, 2det Jægercorps i Middelfart og Omegn og 2det Forstærknings-Jægercorps i Odense, medens 3die Forstærknings-Bataillon forblev i Svendborg; saavel samtlige her nævnte Afdelinger som ogsaa 1ste Dragon-Regiment gaves fuld Bespænding til deres Færselsvogne og de dem atter tildelte Patronvoiturer. Idet Ministeriets Opgave iøvrigt var at faae Alt bort fra Sjælland, hvis Overførsel var besværlig, eller som hørte til Afdelinger udenfor Sjælland, blev Ammunitionsbeholdningen i Depotet i Kauslunde, saavel hvad Artilleri- som Infanteri-Ammunition angaaer, forøget saaledes, at den blev tilstrækkelig til ogsaa deraf at forsyne Tropperne i Nørrejylland, og bleve de tidligere givne Ordre om Indkaldelse til 1ste Januar supplerede derhen, at de udenfor Sjælland værende Afdelinger, der havde Officerer, Underofficerer eller Menige, som enten vare permitterede paa kortere Tid eller hjemmitterede og opholdt sig paa Sjælland og tilliggende Øer, skulde indkalde disse til Møde den 1ste Januar, ligesom Ordrene udvidedes til ogsaa at gjælde Mandskab af de immobile Afdelinger, som Fæstningsartilleri, Intendantur og Depoter og endelig ogsaa Trainkudskeklassen; det til Nørrejylland og Fyen permitterede Mandskab vilde

derimod ikke være at indkalde før paa nærmere Ordre. Af Afdelingerne i Nørrejylland var det foruden de tidligere nævnte Batterier, som fra den 1ste December vare mobile, kun en enkelt Bataillon, den fra Grændsen længst fjernede 11te Linie-Bataillon, som man en kort Tid tænkte paa at mobilisere, idet Ministeriet under 21de December udstedte Ordre til, at Bataillonens strax skulde indkalde alt permitteret Mandskab og derefter forlægges til Hobro og Mariager, en Ordre, som dog et Par Dage senere tilbagekaldtes. I Nørrejylland var der kun sket den Forandring, at Generalcommandoen den 9de var bleven forlagt til Kolding, og Intendanturen en Ugestid senere til Vejle, idet man der var Ministeriet og i det Hele Begivenhederne nærmere end i Aarhus, mellem hvilken By og Kjøbenhavn Dampskibsfarten dels var, dels vilde blive standset.

Samtidigt med at nævnte Ordre afgik til 11te Linie-Bataillon, udstedtes Ordre til 4de Forstærknings-Bataillon og 1ste Forstærknings-Jægercorps om at indkalde deres paa Sjælland og omliggende Øer hjemsendte Mandskab; men ogsaa denne Ordre tilbagekaldtes et Par Dage efter. De paa Sjælland værende Afdelinger havde iøvrigt den 6te December erholdt Ordre til at indkalde 80 Mand pr Bataillon af det til Sjælland og omliggende Øer hjemsendte Mandskab til Erstatning for de Afdelinger, der vare bortsendte; forsaavidt den enkelte Afdeling ikke havde saameget af dette Mandskab, var Generalcommandoen beordret til at lade de andre Afdelinger indkalde saameget mere.

Indkaldelse af
Slesvigerne til
Hæren.

Det er omtalt, at Politiajutant Leerbechs Opgave blandt andet var at assistere ved Indkaldelsen af Slesvigerne. Efter sin Ankomst til Kolding og efter at have modtaget de første Indkaldelseslister fra Bataillonerne henvendte han sig til Haderslev Amtshus

som det eneste, hvor han haabede at faae nogen Assistance, med Spørgsmaal om, hvorvidt Indkaldelserne kunde ventes at ville blive forkyndte i Amtet; Amtshuset etklærede imidlertid, at det ikke kunde indlade sig paa at indkalde paa den sædvanlige Maade, men ikkun ved Sognefogderne saavidt som muligt communicere Indkaldelserne, overladende det til Enhver især, hvorvidt han vilde give Møde eller ej. Som Følge heraf benyttede Leerbeck ikke Amtshuset, men besørgede selv, navnlig efter Aftale med og ved Hjælp af Stiftamtmand, Grev Sponneck i Ribe og Politimester, Etatsraad Schrader i Flensborg, Indkaldelserne forkyndte over hele Slesvig. Den Omstændighed, at ikke samtlige Hjemsendte paa eengang skulde indkaldes, havde imidlertid tilfølgende, at Arbejdet blev meget besværligt, da der maatte skee Tilsigelse til saagodtsom hver enkelt Mand, og da paa forskellige Steder Embedsmænd og Agitatorer stræbte at holde de Indkaldte tilbage, foregivende at Indkaldelsen var uden Betydning, naar den ikke var sket gennem de lovlige Autoriteter; enkelte af de med Ordre udsendte Personer bleve endog arresterede, og det var derfor ikke saa forunderligt, at de Indkaldte i Begyndelsen kun gavede Møde i meget ringe Tal. Ifølge Bemyndigelse fra Krigsministeriet befalede da Generalcommandoen, at Bataillonerne skulde henvende sig directe til Amtshusene med Anmodning om at foranledige de i opgivne Lister anførte Slesvigere indkaldte til Møde, samt at de til Møde den 1ste December indkaldte, ikke mødte Alsingere ligeledes skulde indkaldes gennem Øvrigheden, og at de til Straf for deres Udeblivelse skulde holdes til Tjeneste i Modsætning til de øvrige Alsingere, der ikke behøvede at indkaldes, førend Omstændighederne gjorde det nødvendigt, og som endog kunde hjemsendes, forsaavidt de vare mødte. Denne

Henvendelse til Amtshusene blev dog ikke overalt imødekommende besvaret, idet man dels paaberaabte sig Bestyrelsescommissionens Bekjendtgjørelse af 25de August, ifølge hvilken Embedsforretninger kun skulde udføres efter Commissionens Paalæg og under dennes Ansvar, og dels en anden Bekjendtgjørelse af 28de August, som gik ud paa, at der skulde ophøres med den af Statholderskabet anordnede Udskrivning, og at de allerede Udskrevne, som opholdt sig i Hertugdømmet Slesvig eller under Vaabenstilstanden vendte tilbage dertil, indtil videre fritoges for Tjenesteplichtens Opfyldelse, en Bekjendtgjørelse, der vel fortolkedes forskjelligt, men dog i Reglen til Skade for en Indkaldelse. Generalcommandoen fandt sig derfor foranlediget til at paakalde Kammerherre Tillisch's Medvirkning, og da Lieutenant Leerbech derhos vedblev at indkalde paa den af ham tidligere brugte Maade, men tillige efter Bemyndigelse Mandskabet aarvis og med Afdelingschefens Attest for Indkaldelsens Rigtighed, saa at Indkaldelsen tillige kunde skee ved Bekjendtgjørelse i de dansksindede Blade, lykkedes det efterhaanden at faae de Fleste til at møde.

Behandlingen af
de til Als an-
komne Flygt-
ninge.

Medens der dog var endel Indkaldte, som foreløbigt ikke mødte, ankom paa den anden Side ikke faa Personer til Als, som forlode Slesvig af Frygt for atter at blive indkaldte eller udskrevne og tvungne til Møde ved den slesvig-holstenske Hær. Da Generalcommandoen nærede Betænkelighed ved at lade disse Personer, hvis Ankomst under de daværende Forhold kunde have en helt anden Grund end den foregivne, forblive paa Øen, bestemte Ministeriet, at de skulde sendes til Fyen og, hvis de vare villige til at tage Tjeneste i den danske Hær, derfra videre til Kjøbenhavn for at indlemmes i de Afdelinger, som skulde benyttes til Garnisonstjeneste; vilde de ikke

tage Tjeneste, havde de for de civile Øvrigheder at godtgjøre, at de vare istand til selv at sørge for deres Underhold, eller at de kunde finde Sysselsættelse og Erhverv, og de kunde da, naar der iøvrigt ikke var Grund til nogen Mistanke imod dem, tage Ophold, hvor de vilde; kunde de ikke paavise selv at kunne sørge for deres Udkomme, eller ansaaes de som mistænkelige, vilde de uopholdelig være at vise tilbage til det Slesvigske. Dette skulde dog kun gjælde Overløbere eller Flygtninge, som vare fødte i Slesvig eller Holsten; vare de fødte i Udlandet, i hvilket Tilfælde det ikke vilde blive dem tilladt at tage Tjeneste, skulde de strax overgives til Politiet for, hvis de ikke fyldestgjørende kunde legitimere sig saavel med Hensyn til deres Rejses Maal som deres Hjælpekilder, ved dettes Foranstaltning at vises tilbage til det Slesvigske.

Et andet Punkt, om hvilket Ministeriet ved denne Tid fandt det rigtigt, at der blev truffet en Afgjørelse, var med Hensyn til, hvorledes der skulde forholdes med den i Flensborg værende Centralkasse, som det var sandsynligt at Insurgenterne ved et Indfald i det Slesvigske hurtigt vilde søge at bemægtige sig. Ministeriet udtalte, at det vilde være ønskeligt, om General Schleppegrell kunde forhindre dette ved at komme Insurgenterne i Forkjøbet og føre Kassen til Als, men om og hvorvidt dette vilde være iværksætteligt, maatte man henstille til Generalens Overvejelse; kun vilde man gjøre opmærksom paa Hensigtsmæssigheden af itide og i Stilhed at træffe de dertil fornødne Forberedelser efter iforvejen ved en betroet Officer at have aftalt det Fornødne med Kammerherre Tillisch og Oberstlieutenant Bülow. Det Detachment, som til det nævnte Øjemed i en forceret Marche maatte afgaae fra Als til Flensborg og efter opnaaet Hensigt strax retourner til Øen, burde dog ikke overskride Als Sund,

Overvejelser
med Hensyn til
Sikkerheden af
Centralkassen
i Flensborg.

førend man havde Vished om, enten at Insurgenterne vare brudte ind i det Slesvigske, eller at det preussiske Troppcorps havde anmeldt sin forestaaende Afmarche. Efter Forhandling med de nævnte Herrer kunde General Schleppegrell indberette, at General Malmborg havde lovet at indestaae for Kassens sikke Flytning, og at Vogne vare bestilte i Flensborg til Kassens Transport; da Sidstnævnte imidlertid helst syntes at ville føre Kassen Nord paa for ikke, hvis han sendte den til Als, at blive afskaaret fra det Detachement, der escorterede den, bestemte Generalcommandoen sig til under de nævnte Forudsætninger strax at afsende et Detachement til Flensborg for at modtage den enten der eller undervejs.

Corpset paa Als sættes paa Feltfod; yderligere Overvejelser og Foranstaltninger med Hensyn til Øens Sikkring.

Fra 1ste Januar 1850 sattes Corpset paa Als paa Feltfod. Ved de modtagne Forstærkninger var Corpset bragt til den Styrke, som tidligere var bleven anseet passende til Øens Forsvar, hvilket Forsvar Generalcommandoen imidlertid, som allerede anført, ansaa for vanskeligt, naar Vandet lagde til, og Isen blev saa stærk, at Fjenden kunde passere den, saa at Øen i saa Fald hovedsagelig maatte forsvares ved en Diversion fra Jylland. Denne Anskuelse fastholdt Generalcommandoen fremdeles, og i en under 2den Januar indgiven Betænkning om denne Sag stillede den det endog som en Mulighed, at Corpset paa Als overfor en Fjende, der var saa overlegen, at han kunde paralysere vore fra Jylland fremrykkende Tropper og ved et Bombardement fra Dybbøl Højderne ødelægge Sønderborg, maatte søge sin Redning ved over Isen at naae Aabenraa Fjord og overlade Øen til sin Skjæbne. For at undgaae en saadan beklagelig Mulighed foreslog Generalcommandoen, ved Efterretningen om Fjendens Fremrykning over Ejderen at lade Corpset rykke frem i det Sundevedske til Egnen mellem Flensborg og

Aabenraa og kun at efterlade f. Ex. 1 Bataillon paa Øen, hvilken i Forbindelse med Landstormen skulde beskytte den mod en mindre Styrke, som fra Angel muligen vilde forsøge paa at naae dertil. General-commandoen mente ved denne Fremrykning at gjøre Fjenden forsigtigere, saa at der kunde vindes Tid for det fra Jylland fremrykkende Corps, fremdeles at kunne ødelægge de ved Bov anlagte fjendlige Værker, hvilket vilde være vanskeligt, om ikke umuligt før et mindre Commando og dog maatte ansees særdeles hensigtsmæssigt for et senere Felttog, endvidere at sikkre Tilintetgjørelsen af Værkerne paa Dybbøl Højderne og lette Anlægget af Forskandsninger, til hvis Opførelse da tvungne Arbejdere kunde anvendes. Man vilde i saa Fald efter Omstændighederne have 2 Retraitelinier til Disposition, enten over Aabenraa eller til Als; den første af disse Linier skulde benyttes, dersom Corpset fra Jylland imidlertid var trængt frem til Haderslev og var mindre stærkt, den anden, dersom Værkerne paa Dybbøl Højderne allerede havde faaet en vis Styrke, og Corpset fra Jylland var saa stærkt, at en ny, men samtidigt foretagen, fremrykkende Bevægelse kunde antages at bringe et heldigt Resultat, eller endelig, dersom Isen igjen var brudt op, i hvilket Tilfælde de paa Dybbøl Højderne opkastede Værker saavel vilde sikkre Tilbagegangen til Als, som forhindre et Bombardement af Sønderborg. En Fremrykning som den foreslaaede antoges derhos at gjøre det vanskeligt for de svensk-norske Tropper at holde sig passive. Hovedsagen maatte være at holde Fjenden saa længe og saa langt borte fra Als som muligt, og selv om Tilbagegangen skete over Aabenraa, maatte Als dog ansees sikkret derved, at Fjenden neppe turde vove en Marche derimod, naar hans Flanke var udsat, og han ikke vidste, hvilken Forstærkning Øen erholdt andre Steder

fra. Ministeriet vilde dog ikke give sit Samtykke til, at Corpset forlod Als, efter at der var anvendt saa meget paa at sætte Øen, hvis Besiddelse maatte ansees for en Æressag for de danske Vaaben, i Forsvarsstand. Ministeriet erklærede, at selv om det kunde lykkes os at indtage en slagfærdig Forsvarsstilling ved Bov, forinden Fjenden allerede havde besat Positionen, vilde Als ikke derved være sikkret, eftersom det ikke var tænkeligt, at vi ved Bov kunde modstaae en Overmagt saa stor, at den kunde være os farlig i en fast Stilling paa Als; da der nødvendigvis maatte medgaae flere Dage, inden nogen betydelig Hjælp nordfra kunde ventes, vilde et Sammenstød med Fjendens hele Styrke ved Bov medføre, at vore Tropper bleve nødte til at trække sig op mod den jydske Grændse og saaledes bleve trængte bort fra Als, idet Retraiten dertil under saadanne Omstændigheder kunde medføre langt større Fare, end Afventningen af Fjendens Angreb paa selve Øen. Ministeriet kunde iøvrigt ikke erkjende, at et Angreb paa Øen med en Styrke af omtrent 15,000 Mand — og stort mere antog man ikke, at Fjenden kunde anvende derimod, hvis han tillige skulde paralyserere vore fra Jylland fremrykkende Tropper — kunde være saa faretruende, ej heller at et Bombardement af Sønderborg kunde blive saa afgjørende, som Generalcommandoen syntes at frygte, saa meget mere som Fjenden ved et hurtigt Indbrud ikke kunde medføre svært Skyts, og det, naar hans Værker paa Dybbøl Højderne vare blevne ødelagte, vilde falde ham vanskeligt at placere sit Feltskyts saaledes, at et Bombardement kunde foretages med Eftertryk; men selv i uheldigste Tilfælde vilde Besætningen i Sønderborg, hvad Underbringelse angik, ikke blive slettere situeret end Fjenden. I Sønderborg og nærmeste Omegn havde man den bedste, defensive Stilling, man kunde vente

at finde til Øens Dækning, og Ministeriet maatte derfor paa det Bestemtteste udtale sig for, at Als ikke blev forladt, men derimod forsvaret til det Yderste. En Hovedsag maatte det imidlertid være at vedligeholde en god Stemning og Selvtillid hos Officerer og Mandskab, og hvis der mod Forventning hos En eller Anden af de første skulde spores Ængstelighed eller Nedslagenhed, maatte han hurtigt fjernes. Sluttelig anbefaledes det Generalcommandoen ikke at spare Umage eller Bekostning paa at skaffe sig hurtige og sikke Efterretninger om Insurgenternes Stillinger, Bevægelser og Styrke.

Foruden det nævnte Forslag med Hensyn til Operationerne, naar Vandet var lagt til, havde Generalcommandoen ogsaa indgivet Forslag med Hensyn til de Operationer, man ansaa det hensigtsmæssigt at udføre, hvis Krigen først udbrød til Foraaret, og indsendt Beretning om flere Recognosceringer, der allerede vare blevne udførte. Ligeledes havde den angivet, hvilke Forarbejder det skjønnedes ønskeligt at foretage for hurtigt at kunne skabe en Befæstning paa Dybbøl Højderne; det fornødne Materiale til disse Forarbejder havde man i et Oplag af Tømmer, som i Slutningen af December var oversendt til Øen, særligt til Anvendelse ved Befæstningsanlæg. Ministeriet anerkjendte det Ønskelige i fremdeles at skaffe saamange Oplysninger om Terrainet som muligt, anbefalede særligt en nøjagtig Recognoscering af Gejl Aa, navnlig med Hensyn til et Angreb paa Bovstillingen, men fra raadede Alt, hvad der angik Dybbølstillingen, idet den ingen Befæstning behøvede, hvis vi vare stærke nok til at tage Offensiven, og der i modsat Fald ikke gaves nogen bedre, defensiv Stilling end bag Als Sund.

For hurtigt og sikkert at skaffe Efterretninger om Insurgenterne havde Lieutenant Leerbech etableret en

Hovedstation i Flensborg, hvorfra der udsendtes Rejsende til Holsten, som jevnlige rapporterede til Oberstlieutenant Bülow og Politimesteren i Flensborg, Etatsraad Schrader, der atter sendte Efterretningerne til Generalcommandoen. Denne var saaledes saa nogenlunde sikkert mod Overraskelse, og da Vandene omkring Als efterhaanden lagde til, for Sundets Vedkommende den 13de Januar, tog den ikke i Betænkning at ophæve Signalstationerne og inddrage de ved Stationerne udsatte Vagter, idet den dog lod træffe Foranstaltninger til, at Stationerne saa som hurtigt muligt kunde reableres. For saavidt muligt selv at sikre sig mod Spioneri, lod den, naar Isen over Sundet kunde bære, udstille Poster langs dermed, og foranstaltede ved nogle i Forbindelse med Vagten i Brohovedet*) staaende, civile Opsynsmænd et Tilsyn med de Rejsende, som med Færgen agtede sig til eller kom fra Sønderborg, en Foranstaltning, som Ministeriet vel billigede, men om hvis Tilladelighed det iøvrigt henviste til Bestyrelsescommissionen som den Myndighed, der var den ene afgjørende i Alt, hvad der angik Administration, Justits og Politi. Ministeriet tillod vel Generalcommandoen paa egen Haand at foretage en eller anden extraordinair Foranstaltning, som skjønedes nødvendig til Øens Sikkerhed, naar den strax sendte Meddelse derom til Bestyrelsescommissionen med Tilkjendegivelse af Motiverne dertil, men først naar Insurgenterne brød ind i det Slesvigske, havde den frie Hænder og skulde da strax erklære Øen i Belejrings-tilstand samt forbyde al Afrejse fra Øen og al directe Correspondance med Hertugdømmerne.

*) Den militaire Vagt i Brohovedet blev snart efter inddraget, for at Modpartiet ligeoverfor vor Fordring om, at Insurgenterne skulde rømme Frederiksort og Rendsborg, ikke skulde kunne komme med den Indvending, at der fandtes danske Tropper i Sundeved.

Tilstanden i Slesvig gav fremdeles den danske Regjering Anledning til en levende Bekymring. Bestyrelsescommissionen var nødt til at begrænse sine Functioner til den nordlige Del af Landet, da General Hahn kun viste liden Lyst til at rette sig efter denne Landets lovlige Regjering og stadigt fandt Paaskud til at nægte sin Bistand til at holde over Ro og Orden; i Angel gik det endog saa vidt, at 600—800 Mand, mest hjemsendte Soldater, kommende Syd fra, under klingende Spil og ved højlys Dag overskred Demarcationslinien og tvang et Par derværende smaa, svenske Detachements til at forlade deres Post. De indtrængende Forestillinger, der i saa Henseende bleve gjorte i Berlin ikke alene fra Danmarks Side, men ogsaa fra Frankrig, Sverig, Storbritannien og Rusland, forbleve alle frugtesløse. Det preussiske Cabinet gjorde stadigt gjældende, at Tropperne i Sydslesvig gjorde deres Skyldighed, og at der ikke paahvilede Preussen nogen Forpligtelse til at underkue Befolkningen dersteds og til at bekjæmpe den Part, det tidligere havde taget under sin Beskyttelse; ligeoverfor Lord Palmerston insinuerede man endogsaa, at det var Bestyrelsescommissionens egne, strænge og despotiske Forholdsregler, der bare Skylden for det ringe Held, Commissionen havde med at løse sin Opgave. Modstanden i Sydslesvig blev Dag for Dag mere foruroligende derved, at Aabningen af Fredsunderhandlingerne stadigt udsattes, ligesom ogsaa de indløbende, stedse bestemtere Efterretninger om en snarlig Gjenoptagelse af Fjendlighederne fra Insurgenthærens Side truede med at gjøre Bestyrelsescommissionens Stilling aldeles uholdbar.

Frugtesløse Reclamationer i Berlin angående Tilstanden i Sydslesvig.

Paa et i Slesvig By den 6te Januar afholdt Møde, hvor Beseler præsiderede, var det blevet besluttet, at Afsendinge fra alle Stæder i Hertugdømmet skulde afgaae til Statholderskabet med Anmodning om ved

Vaabenstilstandens Udløb den 17de Januar at gjøre Noget for de betrængte Brodre i Sydslesvig, en Beslutning, som ogsaa bragtes til Udførelse, idet Deputationer endog fra det nordlige Slesvig, f. Ex. Haderslev, afgik til Statholderskabet, uden at dog disse Deputationer særligt vare valgte, men paa egen Haand vare rejste afsted. Denne Demonstration saavel som flere andre Indicier, saasom Forlæggelse af enkelte Afdelinger i Holsten, en Udtalelse fra General Hahn til General Malmborg om det højest Sandsynlige i Insurgenternes Fremrykning og endelig den overordenlige Spænding i begge Hertugdømmer gav Anledning til de nævnte bestemte Efterretninger om en forestaaende Indrykning i Slesvig. Foranlediget herved anmodede den danske Udenrigsminister under 15de Januar Kammerherre Tillisch om gennem paalidelig Kilde at søge Oplysning om den slesvig-holstenske Hærs Bevægelser, og hvis han med Sikkerhed erfarede, at denne Hær rykkede ind i Slesvig, da hurtigst muligt at give de commanderende Generaler i Nørrejylland og paa Als fornøden Underretning; iøvrigt anbefaledes det ham at blive paa sin Post saa længe som muligt, og hvis Commissionens Forbliven i Flensborg skulde vise sig umulig, da i Forening med Grev Eulenburg og Oberst Hodges at begive sig til Sønderborg for derfra at udøve den Indflydelse paa det nordlige Slesvig, som Omstændighederne maatte tillade.

Forbindelsen mellem Sjælland og de øvrige Provindser var paa denne Tid afbrudt som en Følge af Isen, og det blev derfor nødvendigt at sørge for, at den V. for Store Belt værende Troppstyrke i muligst kort Tid kunde være istand til at møde en fremtrængende Fjende. Ved den tidligere befalede Indkaldelse af Mandskab fra Sjælland vare flere af Afdelingerne vel blevne forstærkede, men som Følge af en Ordre af

Efterretningerne om et Indfald af Insurgenterne i Slesvig lyde bestemt; — Foranstaltninger fra dansk Side i den Anledning.

1ste Januar var den samlede Styrke atter bleven noget formindsket derved, at 8de, 9de og 11te Linie-Bataillon samt 1ste Jægercorps havde erholdt Paalæg om at hjemsende af deres i Jylland hjemmehørende Mandskab saaledes, at der kun blev c. 300 Menige ved hver Afdeling. I et Statsraadmøde, som afholdtes den 15de Januar til Overvejelse af, hvilke Foranstaltninger der vilde være at træffe, androg Krigsministeren paa, at de Permitterede fra Jylland og Fyen strax skulde indkaldes, for at et Armeecorps i Slutningen af Maaneden kunde staae paa rede Haand ved den jydske Grændse, idet han nemlig som Følge af den strænge Frost antog, at ved Slutningen af Maaneden Vandene kunde være saaledes tillagte, at det ikke vilde være umuligt, at Insurgenterne deraf toge Anledning til at vove et Forsøg mod Als. De fleste af Statsraadets Medlemmer vare imidlertid af den Mening, at der ikke forelaa tilstrækkelige Grunde til at indkalde samtlige Permitterede, hvilket vilde paadrage Statskassen en meget følelig Udgift, og Resultatet blev, at der gaves Generalcommandoerne i Nørrejylland og paa Fyen Ordre til først at foretage Indkaldelsen, naar der fra Kammerherre Tillisch tilgik dem Underretning om, at et Indfald havde fundet Sted, eller, hvis Forbindelsen med Kammerherren skulde blive afbrudt, saasart de ad anden Vej erholdt sikker Efterretning om Fjendens Indfald; men da skulde de strax indkalde saavel de Permitterede af de dem underlagte Troppéafdelinger som ogsaa de hjemsendte Districtsheste og de paa Foder udsatte Heste. I de Ordre, som Krigsministeriet i den Anledning udfærdigede, paalagdes det Generalcommandoerne tillige at indkalde det permitterede Ambulance- og Sygevogtermandskab til Brigade- og Reserveambulancerne samt Felthospitalsvognene, og særligt Generalcommandoen i Nørrejylland

at indkalde til vedkommende Depoter i Aarhus, Skanderborg og Horsens det Mandskab, som henhørte til de paa Sjælland stationerede Afdelinger, nemlig 1ste og 4de Forstærknings-Bataillon samt 1ste Reserve-Jægercorps, og som maatte være permitteret til Fyen eller Jylland, medens Generalcommandoen paa Fyen paa samme Maade til vedkommende Depot i Nyborg skulde indkalde Mandskabet, som henhørte til det paa Sjælland stationerede 1ste Forstærknings-Jægercorps; dette Mandskab, til hvilket Officerer og Underofficerer vilde blive oversendte, skulde foreløbigt formeres i Depotcompagnier til Anvendelse i Fredericia og paa Fyen, medens det fra Als til Fyen hjemsendte Mandskab, som muligen endnu ikke maatte være indkaldt, skulde inddeles ved Afdelingerne paa Fyen, indtil det kunde overføres til Als. Samtidigt med den extraordinaire Indkaldelse skulde 11te Linie-Bataillon tildeles Ordre til strax at afgaae til Hobro. Det paa-lagdes Generalcommandoerne Intet at forsømme, som kunde bidrage til i saa kort Tid som muligt at sætte Afdelingerne i complet og marchefærdig Stand, hvorhos tillige Justitsministeriet anmodedes om ved Instrux til de civile Autoriteter at medvirke til, at den eventuelle Indkaldelse uden Ophold kunde blive effectueret, og Mandskabets og Hestenes Indtræffen til Afdelingerne saa meget som muligt paaskyndet. Intendanturerne i Nørrejylland, paa Fyen og paa Als fik derhos Ordre til at holde Ambulance- og Felthospitalsvognene i Beredskab og i aldeles complet Stand til en eventuel pludselig Udrykning.

For at møde den omhandlede Eventualitet, et Indfald i Slesvig, var det foruden Indkaldelse af Mandskab og Heste nødvendigt strax at have en højere Autoritet til at hidføre den fornødne Enhed og Samvirken, og den 19de Januar overdrog Ministeriet derfor

under den givne Forudsætning den commanderende General i Nørrejylland, Generalmajor Moltke, midlertidigt Commandoen over hele den active Hær, derunder indbefattet Hærafdelingerne paa Fyen og paa Als, og paalagde ham at handle med den størst mulige Kraft og Hurtighed med det Formaal for Øje at understøtte Forsvaret af Als og dække Fyen og Nørrejylland. Som Stabschef ved Hærens Overcommando ansattes Oberst Flensburg, der endnu samme Dag afrejste til Kolding. De i Jylland og paa Fyen værende Afdelinger af Infanteriet, som endnu ikke vare indlemmede i Brigader, beordredes derhos formerede i 2 Brigader saaledes:

4de Brigade i Jylland under Commando af Oberst Thestrup skulde bestaae af

9de og 11te Linie-Bataillon,

5te og 6te Reserve- do. samt

2det Jægercorps, der cantonnerede i og omkring Bogense, hvorhen det var blevet forlagt den 14de Januar, men dog indtil videre vedblev at sortere under Fyens Generalcommando, medens

5te Brigade paa Fyen under Commando af Oberst Ræder skulde bestaae af

2den, 3die og 5te Forstærknings-Bataillon samt

2det Forstærknings-Jægercorps.

Brigaderne formeredes henholdsvis den 1ste Februar og den 27de Januar med Stabsqvarterer i Aarhus og Odense; som Stabschefer ved Brigaderne ansattes Capitainerne Bernstorff og Abrahamson, og som Chefer for de af de nye Brigadechefer hidtil commanderede Batailloner Major Harbou og Oberstlieutenant Coch*). Cavalieri-

*) Den 19de Januar blev Major Coch tilligemed Majorerne Henckel ved 1ste Reserve-Bataillon, Stockfleth ved 1ste

styrken paa Als formeredes derhos som en selvstændig Cavaleri-Division, til Chef for hvilken ansattes Major Scharffenberg istedetfor Major Marcher, der paa Grund af Sygdom frattraadte Commandoen over bemeldte Styrke.

I den Meddelelse, som blev sendt Generalcommandoen paa Als om Udfaldet af det den 15de afholdte Statsraadmøde, havde Ministeriet tilføjet, at der i den senere Tid var tilgaaet det forskjellige Efterretninger, som syntes at tyde paa, at de svensk-norske Tropper idetmindste under visse Eventualiteter ikke vilde forholde sig aldeles neutrale, men muligen gjøre Modstand, at dets tidligere Bestemmelse om disse Troppers Retraitelinie i saa Fald vilde være at modificere efter Omstændighederne, og at det overlodes General Schleppegrell efter bedste Skjøn at afgjøre, om han troede at burde tilraade eller samtykke i, at de nævnte Tropper trak sig tilbage til Als. Hvis den svenske General skulde opfordre General Schleppegrell til en Cooperation i offensiv eller defensiv Retning eller forlange, at han med en større eller mindre Styrke kom ham til Hjælp, stillede det som en Selvfølge, at han burde yde ham al mulig Understøttelse, forsaavidt det maatte være foreneligt med den ham anbetroede Øes Sikkerhed. Til nærmere Forbindelse med den svenske General samt med Kammerherre Tillisch og Oberstlieutenant Bülow anbefaledes det at lade en Officer af Staben opholde sig i Flensborg. Da dog strax efter General Moltke udnævntes til eventuelt at overtage Commandoen over hele Hæren, troede General Schleppegrell at burde henstille til Denne at foretage

Forstærknings-Bataillon, du Plat ved 2den Forstærknings-Bataillon og Caroc af Generalstaben tillagt Oberstlieutenants Karakter, medens Ritmester Scharffenberg udnævntes til Major.

de nødvendige Skridt til at komme i den paabudte Forbindelse med General Malmborg, og i Anledning af denne Henstilling forespurgte General Moltke, hvorledes Commandoforholdene til det svensk-norske Corps eventuelt vilde være at ordne. Ministeriet havde imidlertid fra Oberstlieutenant Bülow modtaget Indberetning om en Samtale, som Denne havde haft med General Malmborg, og af hvilken det fremgik, at der ikke kunde regnes paa nogen activ Cooperation af det svensk-norske Corps, at det Højeste, der kunde ventes af det, var en ringe passiv Modstand, hvorved der muligen kunde vindes lidt Tid, men at det i Henhold til sin neutrale Rolle vilde undgaae enhver Conflict, der kunde indvikle det i selve Krigen. Som Følge heraf modificerede Ministeriet sin senest givne Ordre derhen, at der nu ikke mere kunde være Tale om at lade Corpset trække sig tilbage til Als og heller ikke om en Fremrykning fra Als for at optage eller understøtte Corpset, men at en saadan Fremrykning nu maatte være betinget af en Cooperation med General Moltkes Corps og kun maatte foretages, naar Intet derved compromitteredes. En Fremrykning fra Jylland maatte iøvrigt ikke finde Sted uden efter Ministeriets udtrykkelige Ordre, en Ordre, som kunde indhentes i kortere Tid, end der medgik til Mandskabets Indkaldelse, og det eneste Tilfælde, i hvilket det tillodes uden Ordre og med al disponibel Styrke i Jylland og paa Fyøn at bryde ind i Slesvig og gjøre en energisk Diversion til Fordel for Armecorpset paa Als, var, naar en meget haard Frost havde gjort Als landfast med det Slesvigske, og Fremrykningen af en betydelig Styrke Insurgenter lod befrygte, at det var deres Hensigt at angribe denne Ø.

Med det saa længe forventede Indfald blev det vel foreløbigt ikke til Alvor, men den Uvishedstilstand,

hvor i man stadigt svævede, var dog yderst pinlig, ligesom ogsaa de Foranstaltninger, man havde anseet det fornødent at træffe for at møde et muligt Angreb, paaførte Statskassen følelige Byrder. For Tiden var der dog Intet derved at gjøre, da det efter de Intentioner, som syntes at være de ledende for Preussens Forhold, ikke var at haabe, at der fra denne Magts Side vilde blive rejst alvorlig Modstand mod fjendlige Foretagender af Oprørspartiet. Først i den sidste Del af Februar, da Forbindelsen mellem Statens forskjellige Dele ved Isens Forsvinden atter var aaben, og Als derefter maatte ansees sikkret mod Overfald, samt da Situationen i det Hele var mindre betænkelig, blev det i et Statsraadmøde den 22de Februar vedtaget successivt at lade indtræde saamange Permitteringer, som Krigsministeren antog tilraadelige i militair Henseende. I den Anledning beordredes Generalcommandoerne til ved Infanteri-Bataillonerne og Jægercorpserne kun at beholde Liniemandskabet af Aarene 1846—49 og det efter Forordningen af 23de September 1848 udskrevne Mandskab til Tjeneste, medens det ældre Mandskab af Linien og samtlige Forstærkningsmænd, derunder indbefattet Frilodsmændene, skulde hjemsendes med Paalæg om at være beredte til strax at møde efter en ny Indkaldelse; ved Cavaleriet derimod maatte ingen Hjemsendelse finde Sted, af Ingenieurtropperne og Artilleriet maatte der ikke permitteres Flere, end vedkommende højtcommanderende Ingenieur- eller Artilleriofficer troede det tilraadeligt og uden at der derved opstod Savn for den daglige Tjeneste, af Trainkudskeklassen endelig kun saamange, som Tjenesten tillod det; overalt maatte det fastholdes, at Ingen permitteredes imod sit Ønske. I Jylland skulde for Infanteriets Vedkommende Hjemsendelsen skee den 7de Marts, paa Fyen ved 2det Forstærknings-Jægercorps den 7de

En delvis Permittering af Mandskabet besluttes, men opgives atter.

Marts, ved 2det Jægercorps den 12de Marts og ved 2den, 3die og 5te Forstærknings-Bataillon den 17de Marts, medens for de øvrige Vaabenarters Vedkommende Hjemsendelsen skulde ordnes af vedkommende Generalcommando; paa Als skulde Hjemsendelsen skee i 3 omtrent lige store Hold efter Generalcommandoens nærmere Anordning og ligeledes foretages den 7de, 12te og 17de Marts. En Udjevning af Bataillonernes Styrke vilde finde Sted, efterat Uddannelsen af de paa de 3 Exercerskoler værende Rekruter var tilendebragt den 15de Marts. Som Følge af Transportmidlernes Utilstrækkelighed maatte Generalcommandoen paa Als træffe en Forandring i den ministerielle Ordning, hvorved Hjemsendelsen blev bestemt saaledes, at Mandskabet til Fyen skulde overføres den 7de og 9de Marts, Mandskabet til Jylland den 11te og 13de og det til Sjælland den 15de og 17de. Paa Grund af Storm maatte imidlertid Dampskibet Ejderen, som den 11te skulde overføre Mandskab til Jylland, vende tilbage til Als, og da der samme Dag indløb Ordre til Generalcommandoen om at standse al Permittering, var det, Slesvigerne indbefattede, kun c. 2500 Mand, omtrent Halvdelen af den Styrke, som skulde permitteres, der vare blevne bortsendte. I Fyen var den overvejende Del af det paagjældende Mandskab bleven hjemsendt; vel var det den oprindelige Bestemmelse, at 2det Jægercorps, som gav det største Contingent, først skulde have hjemsendt sit Mandskab den 12te; af Hensyn til de til Raadighed værende Transportmidler var det imidlertid blevet nødvendigt at lade det afgaae den 10de, og det var allerede overført til Sjælland, da Ordren om Standsningen naaede Commandanten i Nyborg. Generalcommandoen i Fyen, som var af den Formening, at Ordren var kommen tidsnok, havde beordret Corpsen, der skulde have været overført til Aarhus, til at forblive

ved Bogense, dels for bedre at kunne optage det standsede Mandskab, og dels for i paakommende Tilfælde at være nærmere ved den slesvigske Grændse.

Ordren om Standsningen af Permitteringen var fremkaldt ved de Efterretninger, som fra forskjellige Sider indløb om, at nu skulde endelig Indfaldet finde Sted. Det hed sig, at Statholderskabet havde truffet endel Foranstaltninger til en hurtig Concentrering af den slesvig-holstenske Hær, og at det havde udtalt og foretaget sig Adskilligt, som tydede hen paa, at det enten snart vilde udføre den i længere Tid udslyngede Trusel om at lade Hæren rykke ind i Slesvig, eller idetmindste have Alt paa rede Haand til paa første Vink fra den den 15de sammentrædende Landsforsamling at lade denne Indrykning gaae for sig; det hed sig endvidere, at der var udgaaet Ordre til Indkaldelse i Slesvig af alt permitteret Mandskab af Infanteriet og Jægerne, hvilket skulde møde den 11te i Afdelingernes respective Standkvarterer, samt at de Permitterede af Cavaleriet, Artilleriet og Trainet havde erholdt Varsel om at holde sig færdige til at møde paa nærmere Ordre. Man ansaa dog foreløbigt disse Efterretninger ligesom de tidligere af lignende Art for kun at være Demonstrationer. Men snart fulgte en Række andre Meddelelser, hvoriblandt om et Brev fra Grev Reventlow Preetz til Grev Baudissin Borstel, i hvilket hin ligefrem udtalte sig om Nødvendigheden af, at Insurgenterne nu, inden den danske Hær var bleven rustet, vovede det Fortvivlelsens Skridt, hvortil Forholdene tvang dem, og da mangfoldige andre Ytringer af Partiets Ledere i det Slesvigske samt Circulairer fra Statkolderskabet, hvis Optræden, som vi senere ville faae at see, i det Hele blev mere aggressiv, med større Styrke end hidtil syntes at bekræfte Sandsynligheden af de ovenstaaende Efterretninger, troede

Regjeringen ikke alene ikke at turde fortsætte Permitteringen, men fandt sig endog foranlediget til at træffe yderligere Foranstaltninger for at være nogenlunde forberedt paa de mulige Begivenheder.

Foruden til nævnte Standsning gave de indløbne Efterretninger saaledes Anledning til, at Ministeriet i Forbindelse med en Anmodning derom til Amtmandskabet i Ribe Amt paalagde Generalcommandoerne i Nørrejylland og paa Als uopholdeligt at anordne Alt for snarest muligt at foranstalte de hjempermitterede Slesvigere indkaldte til strax at give Møde ved deres Afdelinger; i hvert Fald skulde de nævnte Autoriteter efter bedste Evne stræbe at forhindre, at de hjempermitterede Slesvigere ved Insurgenternes mulige Indrykning i Slesvig faldt i disses Hænder. Endvidere beordredes 11te Linie-Bataillon til strax at indkalde hele sit hjempermitterede Mandskab, 5te Dragon-Regiment til strax at indkalde samtligt til Aalborg, Hjørring og Thisted Amter hjempermitteret Mandskab af Regimentets Linie, de fra samme til bemeldte Amter, hjempermitterede Trainkudske, ligesom ogsaa de til disse Amter hjemsendte Districtsheste, 3die Dragon-Regiment til strax at indkalde dets til Aalborg Amt hjemsendte Districtsheste, og endelig Generalcommandoen i Nørrejylland til at indkalde og samle i et Depot ved Randers de i de nævnte Amter paa Foder udsatte Heste. Samtlige Amtmænd anmodedes derhos om uden Tøven at forberede Alt til en hurtig Indkaldelse af Mandskab og Heste.

Alle disse Ordre blev udførte saaledes, som Ministeriet havde befalet det, undtagen hvad angaaer Slesvigernes Indkaldelse. Udtalelser fra forskjellige Sider gik væmblig ud paa, at det Mandskab, paa hvilket der kunde stoles, ved den første Efterretning om Fjendlighedernes Udbrud nok vilde indfinde sig ved

Afdelingerne, hvorimod det ved at blive indkaldt til øjeblikkeligt at give Møde efter kun i nogle faa Dage at have været hjemsendt, muligen ikke vilde komme, men endogsaa senere i det afgjørende Øjeblik helt vilde udeblive af Frygt for Straf, saa at en Indkaldelse nu kunde skade vor Sag mere end gavne den. Ministeriet modificerede derfor sin Ordre derhen, at Slesvigerne skulde beordres til at møde ved deres Afdelinger, saasnart Fjendlighederne igjen udbrøde, eller Insurgen-terne overskrede Ejderen, og at Opgaven foreløbigt kun skulde gaae ud paa at bringe denne Bestemmelse til samtlige Vedkommendes Kundskab.

Overvejelser
angaaende en
eventuel Sloj-
ning af de
fjendlige Vær-
ker ved Bov.

Da det maatte ansees sandsynligt, at Insurgen-terne efter deres Indrykning vilde søge at sætte sig fast i Stillingen ved Bov, anbefalede Ministeriet Generalcommandoen paa Als at tage under Overvejelse, hvorvidt det kunde ansees hensigtsmæssigt eller udførligt at foretage en Expedition dertil for at ødelægge de derværende, fortificatoriske Arbejder; Ministeriet antog, at en enkelt Bataillon med lidt Cavaleri og nogle Ingenieurtropper, som ved Hjælp af Vogne i største Hast detacheredes fra Sønderborg, saasnart man havde sikker Efterretning om Indrykningen, i Forbindelse med requireret Mandskab fra Omegnen vilde være tilstrækkelig til at løse Opgaven, og det antog, at det heldige Udfald af en saadan Expedition vilde hæve Soldatens Mod og skaffe adskillige Officerer Kjendskab til et Terrain, som senere kunde blive af stor Vigtighed; paa den anden Side maatte det tages i Betragtning, at Fjenden ogsaa kunde poussere et flyvende Corps frem, og at det fra Als udsendte Corps i saa Fald let kunde komme i en precair Stilling. Generalcommandoen fandt imidlertid, at det, der kunde naaes ved en saadan Expedition, var altfor ubetydeligt til, at det kunde veje op mod det Afbræk, som den

vigtigere Sløjfning af Værkerne paa Dybbøl Højderne vilde lide ved, at der disponeredes over de dertil nødvendige Arbejdsredskaber; Ødelæggelsen vilde vel kunne være af Nytte, hvis vor Hær kunde skride til Angreb paa Stillingen ved Bov strax efter, at Fjenden havde besat den, men dette kunde efter Ministeriets tidligere Udtalelse ikke antages at blive Tilfældet, og det, der ødelagdes, vilde da meget snart være gjenopført; nogen moralsk Virkning af Expeditionen vilde neppe opnaaes, især hvis Tilbagegangen skete som Følge af Fjendens Fremrykning, og Kjendskab til Terrainet kunde erhverves ved jevnlig at permittere Officerer derhen. Da Ministeriet fandt at maatte give disse Grunde Medhold, frafaldt det sin Plan og indskrænkede sig til at anbefale Recognoscering af Terrainet V. og S. V. for Bov og Flensborg til Generalcommandoens særlige Opmærksomhed.

Overfor de truende Udsigter var det nødvendigt at tage endelig Bestemmelse om, hvem der skulde have Commandoen over Hæren, naar den atter skulde rykke i Felten. General Bülow, som forrige Aar havde ført Hæren, kunde paa Grund af sin Helbredstilstand ikke atter overtage Commandoen, General de Meza, om hvem der dernæst blev Tale, var ligeledes syg, og Statsraadet fandt det uforeneligt med General Hansens Stilling som Krigsminister, at han overtog Posten som commanderende General, hvortil han iøvrigt var meget tilbøjelig. Under disse Omstændigheder henvendte Ministeren sig til General Krogh om eventuelt at overtage Posten, og da Generalen erklærede sig villig dertil, var han fra nu af udseet til i paakommende Tilfælde at være commanderende General.

General Krogh
udsees til at
overtage Posten
som comman-
derende Gene-
ral.

Da ved Isens Forsvinden Befæstningen af Sønderborg mod Landsiden havde opfyldt sin Bestemmelse, beordrede Generalcommandoen paa Als den derværende

Forandringer
ved Als's Be-
fæstning efter
Isens Forsvin-
den.

Artillericommando til igjen at lade Skytset fra Lynetten ved nordre Mølle samt i Telegraf Flechen føre til Batteriet A og Indskjæringen N. for Batteriet C, og den henstillede derhos til Ministeriet, hvorvidt Batterierne ved og N. for Sønderborg skulde armeres efter samme Plan som forrige Aar, idet det da vilde være nødvendigt, at en stor Del af det Materiel, som ifølge Ministeriets Approbation af Planen til Sønderborgs Vinterbefæstning overførtes til Assens, atter bragtes tilbage til Als; Generalcommandoen foreslog derhos at rasere de anlagte Palanker og at henlægge de anbragte Palissader i et Depot til mulig Anvendelse i en kommende Vinter, en Foranstaltning, som begrundedes derved, at de foretagne Arbejder havde lidt saa betydeligt i Vinterens Løb, at de helt maatte ombygges, hvis de skulde blive staaende; Skytsplacementerne ved nordre Mølle og Telegrafen samt Forskandsningen af Slotsmølle Banken og Fraiseringen af de tidligere anlagte Lynetter skulde derimod vedligeholdes. Ministeriet gik ind paa Forslaget, og tilføjede, at Armeringen af Batterierne ved Sundet foreløbigt kunde stilles i Bero. Paa Ministeriets Spørgsmaal om, hvor lang Tid der med de til Raadighed værende Midler vilde medgaae, for at det til Armeringen fornødne Materiel kunde overføres fra Assens, og Batterierne monteres, oplyste Generalcommandoen, at der til Overførselen formentlig vilde medgaae 12—14 Dage, hvorimod selve Montering kunde iværksættes paa et Par Dage.

Med Hensyn til Ordningen af Telegrafvæsenet blev der paa dette Tidspunkt foretaget en Forandring. Gaaende ud fra, at Telegraferne under Vaabenstilstanden ikke kunde antages at have en Vigtighed, som svarede til den ved dem foraarsagede Bekostning, havde man i et Statsraadsmode i Slutningen af Fe-

bruar vedtaget, at de snarest muligt og senest den 1ste April skulde nedlægges, samt at de, hvis deres Gjenoprettelse atter skjønnedes nødvendig, skulde sortere under Krigsministeriet. Man havde allerede begyndt paa Nedlæggelsen, da henimod Midten af Marts Ministeriet som Følge af de foruroligere Efterretninger fra Hertugdømmerne fandt det rettest, at man standsede dermed, og at de atter etableredes i deres tidligere Stand. Indtil Slutningen af Maaneden vedbleve de som hidtil at staae under Generalpostdirectionen, men fra dette Tidspunkt overtoges de af Krigsministeriet, der overdrog Ingenieurcapitain Lehmann Bestyrelsen deraf saavel som Reguleringen af Forbindelsen med de under Postvæsenet fremdeles sorterende, permanente Telegrafer ved Store Belt.

Forinden vi gaae videre i Beretningen om de Foranstaltninger af militair Natur, der efterhaanden bleve truffene inden Gjenoptagelsen af Fjendlighederne, er det nødvendigt atter at gaae tilbage til Skildringen af de politiske Forhold og de endeligt aabnede Fredsunderhandlinger, idet vi da først ville kaste et Blik paa det danske Cabinets Stilling til selve Fredsspørgsmaalet. Med Hensyn til Underhandlingernes Form havde Cabinettet, som vi have seet, maattet bøje sig for det af Rusland udtalte Ønske om, at Underhandlingerne skulde finde Sted i Berlin under Englands Mægling og uden directe Medvirkning fra de andre Stormagters Side, men det havde dog i en Depeche til vor Gesandt i Petersborg udtalt det Haab, at Rusland, hvis det senere maatte vinde Overbevisning om Nødvendigheden af en mere activ Cooperation fra Magternes Side, vilde gribe en gunstig Lejlighed til at komme overens med de garanterede Magter om de Forholdsregler, som maatte tages for at naae det ønskede Maal. Den Mangel paa Enighed imellem det

Uenighed i det danske Cabinet med Hensyn til de forestaaende Fredsunderhandlinger.

danske Cabinets Medlemmer, som allerede havde lagt sig for Dagen i Løbet af Forhandlingerne om Conventionen i Berlin, var traadt end stærkere frem, da Tidspunktet var kommet, hvor man skulde tage under Overvejelse, hvilke Instructioner der skulde gives de Befuldmægtigede ved Fredsunderhandlingerne. Medens Størstedelen af Cabinetts Medlemmer vare stemte for en Forbindelse mellem Kongeriget og hele Slesvig, selv om dette Hertugdømme derved maatte blive stillet i et løsere Forhold til Kongeriget, holdt Ministrene Madvig og Clausen fast ved, at man skulde forbeholde sig at fremkomme med et Forslag til en anden Fredsbasis, navnlig Delingen af Slesvig, saafremt Forhandlingerne angaaende hin politiske Forbindelse skulde føre til et Resultat, der maatte findes betænkeligt for det danske Monarchis Selvstændighed. Denne Uoverensstemmelse i Anskuelse havde foranlediget de nævnte tvende Ministre til allerede i September at indgive deres Demission, men denne var ikke bleven taget til følge, idet der blev opnaaet Enighed om, at det i Instructionen for vore Fredsunderhandlere skulde paalægges disse ufravigeligt at fastholde den Forstaaelse af Præliminarierne, at den politiske Forbindelse, som skulde knytte Slesvig til den danske Krone, skulde være en constitutionel Forbindelse med fælles Rigsdag, og at den Hertugdømmet tilsagte, særegne Forfatning skulde opfattes som en særegen Landdag med dertil hørende, særegen Bestyrelse af de for dette Land ejendommelige Forhold. Til Regjeringens Befuldmægtigede ved Fredsunderhandlingerne vare Baron Pechlin og Kammerherre Reedtz udsete; man blev nu tillige enig om, at Generalauditeur Scheel skulde tilforordnes disse Mænd for de Underhandlingers Vedkommende, som havde Slesvig til Gjenstand.

Vi have seet, hvorledes de preussiske Troppers

Forhold i Sydslesvig foranledigede, at Indledningen af Fredsunderhandlingerne for en Tid blev stillet i Bero; den Imødekommen, det preussiske Cabinet i Slutningen af October syntes at lægge for Dagen, ligesom ogsaa den mæglende Magts bestemt udtalte Ønske bevægede imidlertid den danske Regjering til atter at skride til Fredsværkets Fremme og til i den Anledning at lade Baron Pechlin i den første Del af November afrejse til Kjøbenhavn, medens han i Berlin midlertidigt remplaceredes af Regjeringsraad Hoepfner. Endel forberedende Arbejder med Hensyn til forskjellige Spørgsmaal, der vilde komme til at foreligge ved Underhandlingerne, og Udarbejdelsen af den for Fredsunderhandlerne bestemte Instruction bevirkede dog, at Tiden gik hen til den 11te December, paa hvilken Dag Baron Pechlin, Kammerherre Reedtz og Generalauditeur Scheel som Regjeringens Befuldmægtigede afrejste til Berlin for at træde i Underhandling med den preussiske Regjering om den endelige Fred; de 2 førstnævnte var det tillige paalagt paa Kongens Vegne at træffe endelig Bestemmelse med Hensyn til Hertugdømmerne Holstens og Lauenborgs Stilling i det tyske Statsamfund. De dengang stedfundne Begivenheder i Sydslesvig foranledigede imidlertid, at det først og fremmest blev de Befuldmægtigede paalagt at henlede den preussiske Konges særlige Opmærksomhed paa den Mangel paa Harmoni, der fandt Sted mellem de i Slesvig højstcommanderende, preussiske Officerers Forhold og Aanden og Indholdet af den afsluttede Convention, og til at fremhæve Nødvendigheden af, hvis en Gjenoptagelse af Fjendlighederne skulde undgaaes, at Preussen gav et Bevis paa sine fredelige Hensigter ved at give sine Officerer ubetinget Paalæg om at stille sig til Bestyrelsescommissionens Raadighed, til hvilket Ojemeds Opnaaelse ogsaa de venskabelige Magters

Baron Pechlin,
Kammerherre
Reedtz og Ge-
neralauditeur
Scheel afrejse
til Berlin som
Befuldmægtigede ved Freds-
underhandlin-
gerne.

Bistand blev paakaldt. Hovedindholdet af den Underhandlerne under 9de December givne Instruction, der var udarbejdet paa Grundlag af den ved Conventionen af 10de Juli fastsatte Basis, og som noget senere suppleredes med Hensyn til enkelte Punkter, var iøvrigt følgende:

Instruction for
de danske
Fredsunder-
handlere.

Underhandlingerne skulde falde i 2 Hoveddele, eftersom de angik enten de egenlige Fredsunderhandlinger eller den endelige Ordning af Holstens og Lauenborgs Stilling i det tyske Forbund. Den første Afdeling af Instructionen begyndte med en Undersøgelse angaaende Forstaaelsen af Præliminariernes Artikel 1 og navnlig det i denne brugte Udtryk: »den politiske Forbindelse«, idet det i Særdeleshed fremhævedes, hvorledes Preussen og Centralmagten under de tidligere Underhandlinger i London stadigt havde vægret sig ved i Fredsbasis at indrømme et Tillæg, hvorved den danske Krones Ret til Slesvig reserveredes ligeoverfor den Forfatning, der skulde bestemme dette Hertugdømmes Selvstændighed i Forhold til Kongeriget, og hvorledes endelig Centralmagten ikke havde villet give sit Samtykke til Antagelsen af den 1ste Artikel i Palmerstons Protocol af 13de Marts 1849 uden paa den Betingelse, at dens Befuldmægtigede samtidigt med Undertegnelsen indgav en Note, hvorved den politiske Forbindelse forklaredes som en ren Personalunion. Ligesom det allerede herved maatte ansees godtgjort, at Centralmagten ved Udtrykket »den politiske Forbindelse« i Almindelighed havde forstaaet noget mere end en Personalunion, saaledes vilde ogsaa den hele Slutningspassus af Præliminariernes Artikel 1 blive en tom og ørkesløs Phrase, dersom den politiske Forbindelse skulde forstaaes alene som en Personalunion, eftersom hverken Preussen eller Centralmagten havde bestridt Kongens Ret til Slesvig, og det altsaa fulgte

af sig selv, at Personalunionen imellem Danmark og Slesvig i det Mindste indtil videre skulde vedblive. I Overensstemmelse hermed maatte den danske Regering, som ved den politiske Forbindelse forstod den ved Garantiacterne Danmark tilsikrede Forbindelse, ansee sig for berettiget til at antage, at der ved Slutningspassusen var betegnet en Indskrænkning af Artiklens første Del, saa at den Selvstændighed, som derefter skulde gives Slesvig, fandt sin Begrændsning i den danske Krones Rettigheder, en Anskuelse, hvis Berettigelse heller ikke kunde Andet end bestyrkes ved Grev Brandenburgs Depeche til Grev Moltke af 31te Maj 1849. Som Følge heraf blev det paalagt de Befuldmægtigede at insistere paa, at der ved Fastsættelsen af Slesvigs fremtidige Stilling skulde tages tilberligt Hensyn til de den danske Krone tilsikrede Rettigheder, der udfordrede, at endel vigtigere Anliggender i Statsstyrelsen holdtes ude af den særegne Constitution, som Slesvig skulde have, og forbeholdtes Kongeriget og Slesvig i Forening, saaledes at dette Hertugdømmes Forfatning bestemtes paa den Maade, at det, adskilt fra Holsten saavel i administrativ som legislativ Henseende, traadte tilbage i det Forhold til det egenlige Kongerige Danmark, som hidtil havde bestaaet imellem de tvende Lande, dog med de Modificationer, som den uindskrænkede Kongemagts Afløsning af det constitutionelle System medførte, og navnlig med den Virkning, at status quo ante traadte frem i Form af Slesvigs Repræsentation paa en fælles Rigsdag i alle for begge Lande hidtil fælles Anliggender. Til nærmere Betegnelse af denne Forbindelses Væsen paa den ene Side og den Hertugdømmet Slesvig tilsagte, særegne Forfatnings Beskaffenhed og Omfang paa den anden Side tilstilledes der de Befuldmægtigede de paa et tidligere Sted meddelte Grundtræk af en For-

fatning for Slesvig, der vilde være at forelægge under Underhandlingerne med den Bemærkning, at Regjeringen ikke kunde gaae ind paa nogen Discussion angaaende den nærmere Ordning af Statsforfatningen, der som en anden Stats indre Anliggende maatte være Preussen uvedkommende; de Befuldmægtigede bemyndigedes dog derhos til at afgive den Erklæring, at Kongen var sindet fra Slesvig at indkalde gode Mænd, der nøde almindelig Agtelse og Tillid, for at høre deres Mening angaaende dette Lands Forfatning, ligesom han ved den første, repræsentative Forhandling kunde tilstaae en Revision af den eventuelt octroyerede Grundlov.

Det udtaltes særligt i Instructionen, at Regjeringen, hvor afgjort rigtig den ovenfor fremsatte Fortolkning af Præliminariernes 1ste Artikel end forekom den, dog ingenlunde var i Tvivl om, at Preussen aldrig vilde gaae ind paa denne Opfattelse, medmindre det blev tvunget dertil ved de Hensyn, det nødvendigvis maatte tage til en alvorlig og kraftig Understøttelse fra den mæglende og de venskabelige Magters Side, ligesom den heller ikke kunde skjule for sig, hvor vanskeligt det vilde være at vinde disse Magter for den danske Anskuelse af Sagen. Tidligere, paa en Tid, da det saa ud til, at Holsten vilde blive en Del af den tyske Eenhed, havde man snarere kunnet vente det, men nu vilde Forholdet mellem Holsten og Tydskland rimeligvis, i det Mindste i den nærmere Fremtid, ikke blive af en saadan Beskaffenhed, at den Fare, som derigjennem kunde true det danske Monarchis Existents, og som efter Regjeringens Overbevisning kun kunde afvendes ved en organisk Forbindelse mellem Slesvig og Danmark, vilde blive betragtet som ligesaa overhængende, naar den saaes fra et europæisk Standpunkt. Om muligt at bevirke dette blev derfor betegnet de Befuldmægtigede som en af de væsenligste

Opgaver ved de forestaaende Forhandlinger. Faren bestod særligt deri, at en rent dynastisk Forbindelse ikke længer havde samme Betydning som forhen og ikke indeholdt nogen Betyggelse for, at de blot ved en saadan til en Eenhed samlede Lande ikke ved den første den bedste, indre eller ydre Anledning bleve adsplittede. Det, som det vilde komme an paa, var, om det danske Monarchis Existents, saaledes som det hidtil havde været Tilfældet, ogsaa fremtidigt vilde blive anseet for en Nødvendighed af de europæiske Stater, idet Monarchiet var en Hindring for, at Tydskland udbredte sit Herredømme over Østersoen og de omkringboende, germaniske Stammer.

Hvad Underhandlingerne om Holstens og Lauenborgs Stilling angik, da var det i Almindelighed foreskrevet, at de skulde holdes adskilte fra de egenlige Fredsunderhandlinger, hvilket var saa meget nødvendiger, som kun Baron Pechlin og Kammerherre Reedtz vare bemyndigede til at føre disse Underhandlinger. Det blev da først paalagt nysnævnte Befuldmægtigede, at de ikke maatte samtykke i, at Holsten og Lauenborg tiltraadte noget snevrere, tydsk Forbund, da Resultatet deraf vilde blive, at Kongen mediatiseredes som Hertug af Holsten og Lauenborg, hvilket i politisk Henseende vilde blive yderst farligt for Danmark, eftersom i saa Fald Holstens Land- og Sømagt, Havne og Fæstninger fuldstændigt vilde vindes for Tydskland. Med Hensyn til Opretholdelsen af visse Baand imellem Slesvig og Holsten, da hævdedes Meningen af Præliminariernes Bestemmelse at være den, at der ikke maatte vedligeholdes saadanne Forbindelser, som vare Administrationsgjenstande, og at derhos enhver Forbindelse vilde være utilstedelig, som ifølge Holstens Forhold til Tydskland vilde medføre, at Slesvig gennem Holsten blev regjeret fra Tydskland i de Anliggender,

som Forbindelsen angik. De Befuldmægtigede bemyndigedes til, naar der udtrykkeligt blev gjort Paastand om deres Opretholdelse, at indrømme som fælles følgende Institutioner: Mønt- og Pengevæsenet, Kanalen, det ridderskabelige nexus, Klostrene, Daareanstalten, Tugthuset og den bestaaende Brandforsikkring. Iligemaade skulde Post- og Toldvæsenet forblive fælles for Slesvig og Holsten, forsaavidt dette sidste Land ikke erholdt fælles Post- og Toldvæsen med Tydskland, og forsaavidt dets Forhold overhovedet tilstedede, at det kunde slutte sig til det dansk-slesvigske Post- og Toldsystem. Hvad Universitetet i Kiel angik, da vilde de slesvigske Studerendes Ret til at søge deres Dannelse der conventionsmæssigt være at fastsætte, ligesom der ogsaa vilde være at vedtage en i Forhold til Slesvigs Folketal fastsat Bestemmelse om Størrelsen af det Beløb, der vilde være at erlægge for Nydelsen af hin Ret. Det paalagdes de Befuldmægtigede at erklære, at Kongen var sindet at indkalde gode Mænd fra Holsten for at høre deres Mening om den nye Forfatning, som Kongen i Henhold til Præliminariernes Artikel 3 var pligtig at give dette Hertugdømme. Med Hensyn til en endelig Fastsættelse af den danske Stats Grændse mod Tydskland fandt man, at Ejderens Midtstrømslinie og Kanalen kunde bestemmes som Grændse, dog saaledes at det skulde have sit Forblivende ved de hidtil gjældende Bestemmelser, hvorefter Jurisdictionen saavel over Ejderens Floddrag som over Kanalens Vandlinie var henlagt under den slesvigske Overret; Fæstningen Rendsborg skulde de Befuldmægtigede fordrø sløjfet, hvis intet bedre vilde kunne opnaaes. Det udtaltes endelig i Instructionen, at Regjeringen ikke vilde være i Stand til at kunne indrømme Slesvig en mere uindskrænket Selvstændighedsstilling, end den, de nævnte Grundtræk nærmere

angave, da en større Uafhængighed for Hertugdømmet vilde være det samme som dets fuldstændige Tab for den danske Krone og altsaa vilde staae i Strid med de Tractater, hvorved de europæiske Stormagter havde garanteret Danmark den evige Besiddelse af Slesvig.

Den 13de December begav Baron Pechlin sig til den preussiske Udenrigsminister for at meddele ham, at man fra dansk Side var beredt til at begynde Underhandlingerne, men den designerede, preussiske Befuldmægtigedes Upasselighed og Ønsket om at afvente Forbundscommissionens Installation foranledigede, at den formelle Notification først paafulgte 14 Dage senere. Udsigterne til Fredsværkets hurtige Fremme vare i den nærmeste Tid efter vore Befuldmægtigedes Ankomst til Berlin kun lidet lovende, da de mørke Skygger, som dengang hvilde over Tydsklands Fremtid, optog den almindelige Opmærksomhed og foreløbigt lode vore Anliggender træde endel i Baggrunden. Den 20de December blev vel den provisoriske Forbundscommission installeret i Frankfurt, idet Erkehertug Johan nedlagde sin Værdighed som Rigsforstander og overdrog sin Myndighed til de af Østerrig og Preussen befuldmægtigede Forbundscommissairer, men det stemmede ingenlunde med den preussiske Regjerings Planer at hæve denne nye Centralmagts Betydning, da den endnu stedse fastholdt Tanken om at danne et snevrere, tysk Forbund med Preussen i Spidsen, i hvilket da ogsaa Holsten og Lauenborg skulde optages, og den trods Sachsens og Hannovers Frafald ikke var tilsinds at opgive Sammenkaldelsen af Rigsdagen i Erfurt, saaledes som Østerrig ønskede det; derpaa tydede Baron Schleinitzs Ytringer om, at det var en Æressag for Preussen at holde fast ved Erfurt, ligesom ogsaa den preussiske Forbundscommissair, General Radowitz, ved enhver Lejlighed udtalte sig, som om

Underhandlin-
gernes Paabe-
gyndelse ud-
sættes for at
afvente For-
bundscommis-
sionens Instal-
lation.

Forbundscommissionens Varighed kun maatte regnes efter Uger. Det var den Vending, den tydske Politik saaledes tog, den paa Grund af Medbejlerskabet fremkaldte, mindre gode Forstaaelse mellem Østerrig og Preussen, der lagde Beslag paa Statsmændenes Opmærksomhed og derved satte Preussen i Stand til ligeoverfor Danmark at fastholde sin pinlige Politik, idet det lod vor Regjerings gjentagne Reclamationer med Hensyn til Forholdene i Hertugdømmerne uændsede, samtidigt med at det lagde alle Slags Hindringer ivejen for Fredsunderhandlingernes hurtige Fremme. Om end ikke det preussiske Cabinets Hensigter endnu paa denne Tid traadte klart og tydeligt frem, saa syntes det dog allerede den Gang at have det Maal for Øje, at komme bort fra Præliminariernes Basis, og forbedrede i Stilhed de Skridt fra Forbundscommissionens Side, der, som vi senere skulle see, snart skulde tilintetgjøre det Haab, den danske Regjering i Tillid til Preussens Løfter og Østerrigs mod Danmark hidtil velvillige Stemning havde troet sig berettiget til at nære, at Indsættelsen af den nye Centralmagt i Frankfurt vilde hidføre en snarlig Gjenoprettelse af Ordenen i Hertugdømmerne og bane Vejen for den endelige Fred.

Den 27de December anmeldte de danske Befuldmægtigede for Baron Schleinitz, at de havde Fuldmagt til at begynde Underhandlingerne i Henhold til Præliminarierne af 10de Juli, og de anmodede om at erholde betegnet den eller de Personer, der fra preussisk Side vare bemyndigede til at underhandle med dem. Svaret derpaa, hvori den tidligere Gesandt i Rom, Kammerherre Usedom, betegnedes som Befuldmægtiget fra preussisk Side, indløb imidlertid først den 4de Januar, og der hengik endnu henved 14 Dage, inden Underhandlingerne kunde tage deres Begyndelse, da Hr. Usedom ikke erholdt sin Fuldmagt før den 11te Ja-

Kammerherre Usedom betegnes som preussisk Befuldmægtiget ved Fredsunderhandlingerne.

nuar, og den preussiske Udenrigsminister tilmed ikke, som han i en Samtale med Baron Pechlin sidst i December havde lovet, itide havde truffet de fornødne Skridt for at erholde Fuldmagt fra Forbundscommissionen til ogsaa paa Tydsklands Vegne at kunne føre Underhandlingerne med Danmark.

Den 17de Januar fandt den første Conference Sted hos Lord Westmoreland, efterat Baron Pechlin som Følge af en af ham derom stillet Anmodning havde erholdt Meddelelse fra den preussiske Udenrigsminister om, at Denne havde truffet de fornødne Skridt for at erholde Fuldmagt fra Frankfurt til ogsaa paa Tydsklands Vegne at føre Underhandlingerne. Efterat man først var bleven enig om at begynde Underhandlingerne med Spørgsmaalet om Slesvig og at holde disse adskilte fra Underhandlingerne om Holsten, oplæste Hr. Pechlin nedenstaaende 14 Punkter, som indeholdt Grundlaget for de danske Forslag angaaende Slesvigs fremtidige Stilling, og overleverede Afskrifter deraf til Lord Westmoreland og Kammerherre Usedom, hvilken Sidste tog Sagen ad referendum:

Iste Conference hos Lord Westmoreland; de danske Forslag angaaende Slesvigs fremtidige Stilling.

1) Ifølge Bestemmelserne i Artikel 1 af den i Berlin den 10de Juli 1849 undertegnede Protocol skal Hertugdømmet Slesvig have en særegen Forfatning, forsaavidt angaaer dets lovgivende Magt og indre Bestyrelse, uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, og saaledes at den politiske Forbindelse, som knytter Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, lades urørt. Beskaffenheden af den særskilte Forfatning, der er betinget Hertugdømmet Slesvig, og af den politiske Union, der knytter det til den danske Krone, danner selvfølgelig Hovedgjenstanden for Underhandlingerne.

2) Hertugdømmet Slesvig skal have en særskilt, repræsentativ Forfatning.

3) Hertugdømmet skal med Undtagelse af de fælles Gjenstande, der udgjøre den politiske Union med Danmark, have en uafhængig Legislatur og Bestyrelse.

4) Denne uafhængige Legislatur og Bestyrelse skulle fornemmelig indbefatte følgende Gjenstande:

Den civile Lovgivning,

Criminal- og Politilovgivningen,

Justitsen,

Den civile Bestyrelse, Cultus og den offentlige Undervisning,

Communalforholdene,

Industrien samt

Indtægter og Udgifter, der angaa Hertugdømmets indre Forhold.

Med Hensyn til Øerne Als og Ærø og til Tørning-lehn skulle de Anliggender, der henhøre under Cultus og den offentlige Undervisning, forblive i den Tilstand, som har bestaaet indtil Marts 1848.

5) Medvirkning af Hertugdømmet Slesvigs Repræsentanter skal være nødvendig til Udøvelsen af den lovgivende Magt, til Fastsættelsen af Budgettet og til Fordeling af Hertugdømmets Qvota-Andel i de Udgifter, der ere fælles for Kongeriget og Hertugdømmet, og som ikke dækkes af de fælles Indtægter.

6) De to Nationaliteter, hvoraf Hertugdømmet Slesvigs Befolkning bestaaer, skulle i Henseende til Nationalitetsrettighederne stilles paa en fuldkommen lige Fod. Hertugdømmets Forfatning skal indeholde de til Sikkringen af denne Lighed nødvendige Bestemmelser.

7) Den politiske Union, der skal opretholdes mellem Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Slesvig, følger af de mellem de tvende Lande lovligen bestaaende Forhold.

8) Den politiske Union indbefatter som fælles Gjenstande:

- a) Civillisten og det kongelige Huses Appanager,
- b) Forholdene til Udlandet, altsaa de diplomatiske og Consulatsforholdene,
- c) Land- og Sømagten,
- d) Toldvæsenet,
- e) Postvæsenet,
- f) Statsgælden og Statsformuen, derunder indbefattet Stats-Domainerne, og
- g) De Indtægter og Udgifter, der staae i Forbindelse med de fælles Gjenstande.

Man har saaledes givet Slip paa det almindelige Fællesskab i Finantser, som bestod indtil Marts Maaned 1848.

9) De Gjenstande, som forblive fælles, skulle undergives en fælles Lovgivning og Bestyrelse.

10) Hertugdømmet Slesvig skal efter samme Maalestok som Kongeriget Danmark' bidrage til Lovgivningen og til Budgettet for de fælles Gjenstande.

11) Den Qvotadel, med hvilken Hertugdømmet Slesvig skal deltage i de fælles Indtægter og Udgifter, skal fastsættes uforanderligt efter de nuværende Forhold af Hertugdømmets Folkemængde til Kongerigets.

12) Den politiske Union, som knytter Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, er evig.

13) Grændsen imellem Hertugdømmet Slesvig og Holsten (Tydskland) skal bestemmes ved en Tractat i Overensstemmelse med de herhen hørende Love og historiske Documenter. Denne Tractat skal ogsaa indeholde Bestemmelser angaaende Fæstningen Rendsborg.

14) Man vil forlange Stormagternes Garanti for den nøjagtige Udførelse af den endelige Fred i Henseende til Hertugdømmet Slesvig.

Vi have seet, hvorledes den danske Regjering

satte sin Lid til, at den nye, provisoriske Centralmagt ikke vilde tøve med at anerkjende Conventionen af 10de Juli og istedetfor Statholderskabet indsætte en legitim Regjering i Holsten, hvorved Ordenen i Hertugdømmerne snart vilde blive gjenoprettet, og Vejen banet for den endelige Fred. En saadan Beslutning af Forbundscommissionen syntes nemlig ikke lettelig at kunne være stridende mod den preussiske og østerrigske Regjerings Villie, og Preussen havde jo i saa Henseende givet saavel Danmark som de venskabelige Magter de bestemtteste Tilsagn, medens Østerrigs mod Danmark velvillige Stemning i den seneste Tid yderligere var lagt for Dagen ved et egenhændigt Brev til vor Konge fra Kejseren, der blandt Andet havde udtalt, at det personlige Venskab, han nærrede for vor Konge, som ogsaa den Interesse, Østerrig stedse havde havt for det danske Monarchis Lykke, maatte være en sikker Borgen for, at det var Kejserens levende og oprigtige Ønske at see Freden snarest muligt gjenoprettet i de danske Stater paa en retfærdig og solid Basis og at kunne bidrage, hvad han formaaede, til Opnaaelsen af dette Maal.

Under 27de December havde Kammerherre Bülow modtaget en Skrivelse fra Forbundscommissionen, hvori denne, idet den forbeholdt sig at give en nærmere Meddelelse, underrettede ham om, at den havde henstillet Spørgsmaalet om den formelle Modtagelse af hans Fuldmagt til den østerrigske og preussiske Regjering. En længere Tid gik hen, uden at den forventede Meddelelse indløb, men paa en Forespørgsel, som Baron Pechlin i den Anledning rettede til den preussiske Udenrigsminister, svarede Denne, at Kammerherre Bülows formelle Anerkjendelse som Kongens Befuldmægtigede for Holsten og Lauenborg først vilde kunne skee efter Fredens Gjenoprettelse, og at det vilde være uforeneligt med det mellem Tydskland og

Danmark eksisterende Forhold at fordre den strax; af forskellige Ytringer saavel af Baron Schleinitz som af Kammerherre Usedom fremgik det ligeledes, at Forbundscommissionens Beslutninger med Hensyn til Anerkjendelsen af Conventionen af 10de Juli og Statholderskabets Fjernelse neppe vilde komme til at svare til de af det danske Cabinet nærede Forventninger. Bekræftelse derpaa indløb snart, idet de af Forbundscommissionen under 20de og 21de Januar fattede Beslutninger gik ud paa, at Commissionen, der kun havde overtaget det tidligere, efter Forbundslovgivningen bestaaende, snevrere Raads Myndighed, ikke ansaa sig competent til at anerkjende bemeldte Convention, men at der skulde meddeles Preussen en i det Væsenlige uindskrænket Fuldmagt til at underhandle om Freden, kun med Forbehold af de enkelte Staters Ret til Ratification, ligesom det ogsaa overdroges Preussen at sørge for Opretholdelsen af Freden fra Statholderskabets Side og til den Ende at afsende en Commissair for at undersøge Sagerne Stilling i Holsten. Den paaberaabte Incompetence var væsenligt støttet derpaa, at Fredspræliminarierne maatte ansees som en Del af Freden, og at en Beslutning herom ifølge Forbundslovgivningen maatte være forbeholdt en Plenarforsamling; det gjordes tillige gjældende, at Preussen ved at afslutte Conventionen ikke havde taget det tilbørlige Hensyn til Forbundets Rettigheder, og at en Anerkjendelse af Conventionen vilde være til Skade for hvad der forventedes af de saakaldte Tillidsmænds Virksomhed. Ligeledes vægrede Forbundscommissionen sig fremdeles ved at modtage Kammerherre Bülow's Fuldmagt og ved at træde i officiel Forbindelse med ham uden netop med Hensyn til hvad der havde Fredsunderhandlingerne som Maal, idet man, uagtet det Uholdbare i Paastandene gjentagende paavistes fra dansk

Forbundscommissionen erklærer sig incompetent til at anerkjende Conventionen af 10de Juli.

Forbundscommissionen vægrer sig ved at anerkjende Kammerherre Bülow som Kongens Befuldmægtigede for Holsten og Lauenborg.

Side, paaberaabte sig, at Opfordringen til Kongen af Danmark om at tiltræde Conventionen af 30te September 1849 alene skyldtes personlige Hensyn, og at denne Souverains Stilling med Hensyn til Hertugdømmernes effective Bestyrelse maatte betragtes som lovligen suspenderet indtil den endelige Fred.

Den alvorlige Skuffelse, der saaledes beredtes den danske Regjering, kunde man kun tilskrive det preussiske Cabinet, der, vel vidende, hvormeget Magterne ønskede at undgaae Faren for en europæisk Conflict, syntes at exploitere denne Coniunctur paa den dristigste Maade for at naae Opfyldelsen af sine ærgjerrige Planer, deriblandt navnlig Indlemmelsen af Hertugdømmerne i dets snevrere Forbund; naar Østerrig tilsyneladende viste Ligeegyldighed for den danske Sag, maatte denne dets Holdning, saaledes som det senere fremgik af Fyrst Schwarzenbergs Udtalelser, alene tilskrives den alle andre Hensyn overvejende Bestræbelse efter at opretholde Forbundscommissionen som Modvægt mod Preussens Hegemoniplaner og at afværge enhver for dens Existents faretruende Discussion. Det kunde neppe være tvivlsomt, at Forbundscommissionens Beslutninger vilde berede os store Vanskeligheder, da den revolutionaire Bevægelse i Hertugdømmerne derved vilde vinde ny Kraft, og Fredsværket i Almindelighed vilde hæmmes; af Preussens Handlemaade maatte man derhos slutte, at det vilde søge at komme bort fra Præliminarierne, og at det for at naae dette Maal muligen vilde søge at give den politiske Union, som skulde finde Sted imellem Danmark og Slesvig, en saadan Udtydning, at Forbindelsen tabte al organisk Natur og opløste sig i en ren Personalunion. Under de givne Forhold ansaa det danske Cabinet det imidlertid for en rigtig Politik ikke at lade nogen Forandring indtræde i det Bestaaende, men udelukkende at lade sig be-

stemme af den Vending, Fredsunderhandlingerne maatte tage, og af hvorledes Begivenhederne maatte udvikle sig i Tydskland; skjøndt Forbundscommissionen ikke havde anerkjendt Fredspræliminarierne, havde den dog besluttet at give Preussen Fuldmagt til at føre Underhandlingerne med Danmark, og saa længe man paa vor Side ikke forlod den engang vedtagne Fredsbasis som Udgangspunkt, vilde det være Preussens Sag at fremkomme med sine Forslag, som da, forsaavidt de maatte afvige fra den antagne Fredsbasis, altid vilde kunne afvises af vore Befuldmægtigede. Under 2den Februar blev det derfor paalagt Kammerherre Bülow indtil videre at forblive i Frankfurt og ikke at afbryde den officieuse Forbindelse, hvori han stod med Forbundscommissionen, og i Betragtning af, at det var af højeste Vigtighed, at Bestyrelsescommissionen, som Udtrykket for den af Preussen vedtagne, men af Forbundscommissionen fornægtede Fredsbasis, vedligeholdte sin Stilling i Slesvig, anmodedes Kammerherre Tillisch om paa enhver Maade at bidrage til, at Bestyrelsescommissionen ved at forblive paa sin Post i alt Fald i formel Henseende kom til at afgive en vigtig Støtte for Fredsunderhandlingerne, samt om at gjøre Alt for at sætte Regjeringen i Stand til at indtage en aldeles passiv Holdning.

Kammerherre
Bülow beordres
foreløbigt at
forblive i
Frankfurt.

Fredsunderhandlingernes langsomme Gang og Muligheden af, at en Fornyelse af Fjendlighederne vilde kunne indtræde med faa Ugers Varsel efter Udløbet af de i Conventionen af 10de Juli fastsatte 6 Maaneder, havde bevæget det storbritanniske Cabinet til i den sidste Del af Januar igjennem dets Repræsentanter i Kjøbenhavn og Berlin at foreslaae de respective Regjeringer en Forlængelse af Vaabenstilstanden paa 6 Maaneder og udover denne Termin i 6 Uger efter skeet Opsigelse. At opsige Vaabenstilstanden laa nu

Det storbritanniske Cabinet foreslaaer en Forlængelse af Vaabenstilstanden.

ganske vist ikke i vor Interesse, da vi — ganske bortset fra Krigens Følger — derved ikke alene vilde tabe Stormagternes Sympathier, men ogsaa vilde miste Fredsgrundlaget af 10de Juli uden at have noget synderligt Haab om at kunne tiltvinge os en bedre Basis; men paa den anden Side kunde det befrygtes, at Underhandlingerne om en Forlængelse af Vaabenstilstanden vilde give Anledning til megen Discussion og derved forsinke Fredsunderhandlingerne, hvis heldige Tilendebringelse maatte fastholdes som det hovedsagelige Øjemed og Maal for vor politiske Virksomhed, ligesom det ogsaa, hvis Preussen og Stormagterne om end af forskellige Grunde maatte ønske at undgaae en Fornyse af Fjendlighederne, vilde være rigtigt, at man søgte at benytte sig af denne Omstændighed ved at lade Krigen staae truende i Baggrunden. Hensynet til Storbritannien, hvis Politik i det forløbne Aar unegtelig syntes at være undergaaet en Modification, der, idet den medførte en Tilmærkelse til Preussen og Nordtyskland som Modvægt mod Østerrig og Rusland, ikke var gunstig for Danmark, ligesom ogsaa Ønsket om endelig at komme ud af den herskende Uvishedstilstand foranledigede imidlertid, at det i et Statsraadsnøde den 31te Januar blev besluttet, at Storbritanniens Forslag skulde antages, uden at nogen Betingelse knyttedes til Modtagelsen, men at det samtidigt bestemt skulde udtales, at dette skete under den Forudsætning, at Vaabenstilstanden af vore Modstandere anerkjendtes og udførtes saaledes, at Danmark i alle Henseender kunde føle sig betrygget og nyde Godt af de Goder, som dens Afslutning tilsigtede. Idet denne Beslutning under 2den Februar bragtes til vore Gesandters Kundskab, fremhævedes det særligt, at Magternes Hjælp og Støtte nu efter Forbundscommissionens Beslutninger var mere end nogensinde nødvendig for at frelse vore

Interesser og Rettigheder, hvorfor de anmodedes om indtrængende at opfordre Regjeringerne til at virke paa Cabinettet i Berlin til Fordel for Danmarks Sag og for at give en kraftig Impuls til Fredsværkets Fremme. I Modsætning til den af Danmark viste Imødekommen afslog det preussiske Cabinet at gaae ind paa det engelske Forslag om Vaabenstilstandens Forlængelse; kort efter forandrede det vel sin Mening i saa Henseende, men Lord Palmerston havde imidlertid faaet Betænkelse ved at fremme Sagen videre, da den muligvis kunde indvirke lammende paa Fredsunderhandlingerne, og Spørgsmaalet bortfaldt saaledes ganske.

Januar var gaaet hen, uden at der havde fundet nogen ny Conference Sted imellem Fredsunderhandlingerne; den 3die Februar erholdt Baron Pechlin Meddelelse fra Baron Schleinitz om, at Preussen havde modtaget den forventede Fuldmagt fra Frankfurt til at føre Underhandlingerne med Danmark ogsaa paa Tydscklands Vegne, og han tog deraf Anledning til at trænge paa en hurtig Fortsættelse af Forhandlingerne, idet han tillige benyttede Lejligheden til i sit Svar at opretholde Protocollen af 10de Juli. Den Tvivl, man efter Alt, hvad der var skeet, maatte nære om nogen oprigtig Imødekommen fra Preussens Side med Hensyn til Fredsværkets Fremme, vandt yderligere i Styrke derved, at det preussiske Cabinet lod vore Fredsforslag i deres Hovedtræk offentliggjøre i Bladene og ved saaledes at lade den offentlige Mening i Tydsckland dømme om Forslagene iforvejen compromitterede Underhandlingernes heldige Udfald. Den preussiske Regjerings Sindelag mod Danmark lagde sig paa denne Tid ogsaa for Dagen ved den Holdning, den indtog overfor en større Deputation fra Slesvig, der havde indfundet sig i Berlin; Deputationen blev vel ikke modtaget personlig af Kongen, men Denne lod dens Formand, Landraad

Preussen erholder Fuldmagt til ogsaa paa Tydscklands Vegne at føre Fredsunderhandlingerne; — Baron Pechlin trænger for-gjæves paa disses hurtige Fremme.

Ahlefeld til Godset Øen i Angel gennem Ministerpræsidenten, Grev Brandenburg, tilkjendegive, at hans Regjering helligede Tilstanden i Hertugdømmet den mest levende Deltagelse, og at det var et af Kongens inderligste Ønsker saavel provisorisk som endeligt at see en Tilstand oprettet for Slesvig, der kunde befrie dets Befolkning fra de hidtil havde Byrder og under en sikkert Retstilværelse fremme Landets Velvære. Ligeledes tog den preussiske Udenrigsminister af en Passus i den Throntale, hvormed vor Konge havde aabnet den den 30te Januar sammentrædende Rigsdag, Anledning til at fremkalde en Notevexling mellem de respective Cabinetter, der, om den end blev uden umiddelbare Følger, dog kun kunde være til Skade for den forsonlige Stemning, der fremfor Alt var saa nødvendig for en heldig Fremme af Fredsunderhandlingerne.

2den Conference
d. 19de Februar;
de preussiske
Modforslag
med Hensyn til
Slesvigs frem-
tidige Stilling.

Uagtet alle Paamindelser trak Preussen Tiden ud, saa at det først den 19de Februar blev muligt at afholde en ny Conference. I dette Møde tilstillede Hr. Usedom de danske Befuldmægtigede en Copi af den Fuldmagt, Preussen havde modtaget fra Forbundscommissionen, og oplæste dernæst som Svar paa de danske Forslag nedenstaaende Modforslag.

1) Hertugdømmet Slesvig skal have en særegen Forfatning forsaavidt angaaer dets lovgivende Magt og indre Bestyrelse, uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, og saaledes, at den politiske Forbindelse, som knytter Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, lades urørt.

2) Slesvigs Forfatning skal affattes efter de Grundtræk, som indeholdes i nærværende Tractats Artikler. Forøvrigt skal den være i Analogi med den Forfatning, som Hs. Majestæt har skjænket det danske Folk, eller den, som Hs. Majestæt vil skjænke Hertugdømmet Holsten.

3) Hertugdømmets Regjering, bestaaende af et Antal Statsraader og Departementschefer, skal have sit Sæde i Byen Slesvig. Departementerne ere følgende:

1. Justits,
2. Cultus og den offentlige Undervisning,
3. Civil- og Politibestyrelsen,
4. Militairbestyrelsen,
5. Finantserne tilligemed Bestyrelsen af Told- og Postvæsenet, Domainerne etc.

Regjeringen skal føre den regelmæssige Bestyrelse og afgjøre Landets almindelige Anliggender. En slesvigsk Statsminister skal residere hos Hs. Majestæt i Kjøbenhavn. Alle Cabinetsanliggender, der sendes til Kjøbenhavn, skulle regelmæssigt ledsages af Statsraadets til Hs. Majestæt stiledede Rapport. Hs. Majestæts Befalinger skulle contrasigneres af Statsministeren under constitutionel Ansvarlighed, hvilken ligeledes paahviler Statsraaderne og Departementscheferne ligeoverfor Folke-repræsentanterne.

4) Hertugdømmet Slesvig skal have sin egen Indfødsret, adskilt fra den danske. Som Følge heraf bør alle civile og militaire saavel som gejstlige Embedsmænd være indfødte Slesvigere eller naturaliserede ved en Lov.

5) De to Nationaliteter, hvoraf Hertugdømmet Slesvigs Befolkning bestaaer, skulle vedblive at staae paa en fuldkommen lige Fod. Hertugdømmets Forfatning skal indeholde de til Bevarelsen af denne Lighed nødvendige Bestemmelser. I Henseende til Brugen af det tyske og af det danske Sprog i Retsvæsenet, Administrationen, Kirken, Skolen og andre offentlige Forhandlinger skal 'status quo af 17de Marts 1848 danne den Norm, hvorefter Brugen af det respective Sprog skal vedblive eller gjenneføres.

6) Konge-Hertugen har alene den udøvende

Magt og i Forbindelse med Folkerepræsentanterne den lovgivende. Han har Overbefalingen over Land- og Sømagten. Konge-Hertugen kan ikke uden Folke-repræsentanternes Samtykke være Hersker over nogen anden Stat end over dem, han for Øjeblikket besidder.

7) Medvirkning af den ovennævnte Legislatur for Hertugdømmet Slesvig skal være nødvendig til al Lovgivning og til Fastsættelsen af Budgettet. Legislaturen skal have de samme Rettigheder, der sædvanligvis tilkomme constitutionelle Kamre, f. Ex. Petitionsret, Ret til i Almindelighed at controlere Regjeringen, til at sætte Ministrene og Statsraaderne under Tiltale som Følge af disse Embedsmænds Ansvarlighed, etc.

8) Der skal oprettes en Landsdomstol for politiske Forseelser i Analogi med §§ 72 og 73 af den danske Forfatning.

9) Folkerepræsentanterne skulle sammenkaldes efter en Valglov, bygget paa Analogien af Artiklerne 2, 13, 14, og 15 af Forordningen af 15de Maj 1834 angaaende Indførelsen af Stænder for Slesvig.

10) De slesvigske Tropper skulle i Fredstid ikke kunne anvendes udenfor Hertugdømmet uden Legislaturens Samtykke. Det skal ligeledes være forment uden saadant Samtykke at anvende ikke slesvigske Tropper i Hertugdømmet undtagen i Krigstid.

11) Ligesaa skulle de slesvigske Krigsskibe og Kanonbaade i Fredstid have Station i slesvigske Havne.

12) Den politiske Forbindelse, der i Kraft af nærværende Tractats 1ste Artikel skal forblive urørt mellem Hertugdømmet Slesvig og den danske Krone, skal indbefatte Alt, hvad der har Hensyn til Fyrstehuset og de tvende Landes Forhold til Udlandet.

13) Som Følge heraf skal Slesvig som Bidrag til det kongelig-hertugelige Huses Underhold yde en

Sum, der bliver at fastsætte efter Overenskomst mellem den kongelig-hertugelige Regjering og Slesvigs Repræsentanter.

14) Ligesaa skal der mellem de tvende Lande herske fuldkomment Fællesskab i Henseende til Fred og Krig, saa at Slesvig ufravigeligt skal være i Krig eller i Fred med de Magter, med hvilke Danmark er i Krig eller i Fred (Art. 6). Krigsflaget skal være et Unionsflag.

15) Alle politiske Alliance-Tractater etc., der have Hensyn til de fælles Gjenstande, skulle ligeledes være fælles for begge Lande. Konge-Hertugen er i denne Henseende ikkun bunden ved de af Forfatningen foreskrevne Grændser.

16) Ledelsen af de udenlandske Anliggender forbliver udelukkende i Landsherrens Hænder.

17) De diplomatiske Agenter i Udlandet skulle udelukkende være afhængige af Hs. Majestæt i hans Egenskab af Konge af Danmark. De bør imidlertid beskytte de slesvigske Undersaatters Interesser paa samme Maade, som de beskytte de danske Undersaatters.

18) En lignende Beskyttelse skal ogsaa udøves af Hs. Majestæts Consuler og andre Handelsagenter.

Handelsflaget skal føre Hertugdømmets Vaaben.

19) Hertugdømmet Slesvig skal som Bidrag til Omkostningerne ved Bestyrelsen af de udenlandske Anliggender yde en Sum, der fastsættes een Gang for alle enten af en blandet Commission, valgt af Danmark og Preussen, eller ved en Overenskomst mellem den kongelig-hertugelige Regjering og den første Forsamling af Slesvigs Repræsentanter. Naar uforudsete Begivenheder skulde gjøre overordenlige Udgifter nødvendige, skal den ovennævnte faste Sum forøges med

en Qvotadel for Slesvigs Vedkommende, hvilken discutes og voteres af Forsamlingen.

Colonier, der ere erhvervede ved fælles Midler, skulle forblive fælles saavel som de Indtægter og Udgifter, der flyde af deres Besiddelse.

20) I alle Statsraadets Forhandlinger af Anliggender, der hidrøre fra de tvende Landes politiske Union, skal den slesvigske Statsminister tilkaldes for at raadslaae og votere i Raadet.

21) Hertugdømmet Slesvig skal bære en forholdsvis Andel af det danske Monarchis Statsgjæld før den 24de Marts 1848. Denne Andel skal efter Fradrag af Activerne fastsættes af en blandet Commission af sagkyndige Mænd i Analogi med den Commission, der er omtalt i Art. 19, og efter samme Principer. Denne Commission skal ligeledes befatte sig med Opgjørelsen i Henseende til de Gjenstande, der ere fælles Ejendom.

De slesvig-holstenske Kassebeviser, som ere satte i Circulation efter den 24de Marts 1848, anerkjendes som Statsgjæld for de tvende Hertugdømmer.

Hr. Usedom lovede sluttelig at tilstille de danske Befuldmægtigede en Afskrift af ovennævnte Modforslag og desuden i den nærmeste Fremtid et Memorandum, der skulde tjene som Commentar til Forslaget.

Tiden gik dog hen indtil den 4de Marts, før vore Befuldmægtigede modtog dette Memorandum, der findes gjengivet under Bilag 14. Det søgtes i dette navnlig paavist, at de danske Forslag ved under Unionen at indbefatte saa godt som alle virkelig politiske Gjenstande ingenlunde retfærdiggjorde de Fordringer paa en selvstændig Stilling, som ved Præliminarierne var tilsikkert Slesvig, en Selvstændighed, der var saa meget mere nødvendig, som den under den i Danmark indførte, constitutionelle Regjeringsform vilde

være det eneste Middel til at sikre den tyske Nationalitet for de Farer, der truede den fra Danmark; man havde derfor, som det hed sig, søgt en Mellemting mellem Incorporationen og den rene Personalunion og ved at bestemme Forbindelsen mellem Danmark og Slesvig seet hen til Analogien med Sverige og Norge uden dog at føre denne til Yderligheder.

Preussen havde saaledes vel endnu knyttet sine Forslag til Præliminarierne, idet det paa Grund af den Støtte, vi i saa Fald vilde finde hos de venskabelige Magter, erkjendte Faren ved at opgive denne Basis, men iøvrigt arbejdede det stadigt videre mod sit Maal, at forberede Vejen for Hertugdømmernes Tilslutning til dets snevrere Forbund, og havde navnlig saaledes i Kraft af den fra Forbundet erholdte Fuldmagt til at sende en Commissair til Holsten og under Paaskud af at fjerne hver Mistanke om Partiskhed overdraget dette Hverv til Nassaueren, Præsident Vollpracht, som var Medlem af det saakaldte Forvaltningsraad, en Autoritet, der var sammensat af Repræsentanter for de tyske Stater, der havde tiltraadt Forbundet af 26de Maj 1849. Sendelsen blev ogsaa udstrakt til Slesvig, og det var aabenbart Hensigten at fremkalde Manifestationer i den ønskede Retning og at benytte de hovedsagelig fra Bevægelsespartiets Ledere indhentede, saakaldte Oplysninger til at lægge Hindringer ivejen for Fredsunderhandlingerne; Hr. Usedom lagde heller ikke Skjul paa, at det preussiske Cabinet holdt det for paatrængende nødvendigt at omdanne Bestyrelsescommissionen enten ved at indføre en adskilt Administration i Syd- og Nordslesvig eller ved at indsætte en fælles Statholder for begge Hertugdømmer. Inden Hr. Vollprachts Afrejse til Hertugdømmerne blev der gjort et Forsøg paa at laane hans Sendelse et Skin af Billigelse fra Danmarks Side ved underhaanden at søge

Præsident Vollpracht sendes som Commissair til Hertugdømmerne; — Protest fra dansk Side i den Anledning.

at formaae Baron Pechlin til at modtage ham og conferere med ham, men dette strandede fuldstændigt, og Baronen tog tvertimod Anledning til at nedlægge bestemt Indsigelse mod den formelle og reelle Gyldighed af de Slutninger, som Preussen eller Tydskland maatte drage af de Oplysninger, der indhentedes ved en saadan uden vor Konges Vidende og Medvirkning til hans eget Land foretagen Sendelse; lignende Protester tilgik fra den danske Regjerings Side saavel Forbundscommissionen som de venskabelige Magter.

De Forestillinger, disse Magters Repræsentanter i Berlin vare fremkomne med i Anledning af Preussens Optræden lige over for Danmark, havde hidtil ikke baaret synderlige Frugter, og det var endog lykkedes de preussiske Statsmænd at bibringe den derværende, franske Gesandt, Grev Persigny, den Overbevisning, at en Underhandling paa Grundlag af Præliminarierne ikke vilde føre til noget tilfredsstillende Resultat, og at stemme ham for en Tiltrædelse af Hertugdømmerne til det snevrere Forbund; Kieler Fjord med Frederiksort var efter hans Udtalelse det Maal, Preussen bestemt holdt fast ved, og i sine Samtaler med Baron Pechlin udtalte han sig gjentagende ikke alene for den nævnte Tiltrædelse til det snevrere Forbund, men ogsaa for en Alliance med Preussen og dets Forbundne, saaledes at Danmark som Admiralstat for Tydskland stillede sine Havne og sin Flaade til sine nye Allieredes Tjeneste. Preussens Forhold til Oprørspartiet i Hertugdømmerne, Forbundscommissionens Vægning ved at anerkjende Conventionen af 10de Jnli og modtage Kammerherre Bülow's Fuldmagt samt de mod Danmark fjendlige Dispositioner, som paany rørte sig i Tydskland, navnlig i de repræsentative Forsamlinger, lode dog endelig det russiske Cabinet tabe Taalmodigheden. Henimod Slutningen af Februar indløb der en russisk

Depeche til Berlin, hvori udtaltes Kejserens Utaalmodighed efter endelig engang at see Facta bekræfte de hidtil saa ofte givne Forsikringer, og hvori det foreholdtes Preussen, hvor lidet de stedfindende Kjendsgjerninger svarede til dets i Vaabenstilstandsconventionens Indledning saa højtideligt tilkjendegivne Hensigt, med Hensyn til Slesvig at ville i Overensstemmelse med Præliminariernes Artikel 1 gribe til de hensigtsmæssigste Forholdsregler for at hidføre en endelig og varig Fred. At skaffe Præliminarierne og Vaabenstilstanden anerkjendte af Forbundet og derved bringe Modstanden i Hertugdømmerne til at ophøre, var, som det videre hed, en Forpligtelse og Æressag for Preussen ikke alene overfor Danmark, men ogsaa overfor den mæglende og de intervenerende Magter, og den kejserlige Regjering haabede, at dens Raad og Forestillinger ikke denne Gang skulde blive ørkesløse. I samme Aand tilskreves Baron Brunnow for at bevæge den storbritanniske Regjering som mæglende Magt til at træde kraftigere op, ligesom den kejserlige Regjering ogsaa ved Forbundscommissionen i Frankfurt foretog et Skridt, der blev af væsenlig Betydning ligeoverfor det tyske Diplomatis mod Danmark fjendlige Hensigter og uantagelige Fordringer. Efter at have anerkjendt den nye tyske Centralmagt havde Rusland besluttet at gjenoptage den som Følge af Begivenhederne i 1848 afbrudte, diplomatiske Forbindelse med det tyske Forbund og havde dertil designeret sin Gesandt i Stuttgart, Fyrst Gortchacow. Det blev nu paalagt Fyrsten, at han, samtidigt med at han anmeldte sin Udnævnelse for Forbundscommissionen, skulde afgive den Erklæring, at han var bemyndiget til at overlevere sine Creditiver, saasnart Commissionen havde bestemt sig til at modtage Kammerherre Bülow som Kongens Befuldmægtigede for Holsten og Lauenborg,

Skridt fra Ruslands Side til Støtte for Danmark.

anerkjendt Vaabenstilstandsconventionen af 10de Juli og givet de nødvendige Ordre til dens fulde Udførelse fra Tydsklands Side samt endelig erklæret, at den havde godkjendt Fredspræliminarierne og bemyndiget Preussen til at slutte Fred paa denne Basis. Ved at meddele Indholdet af denne Instrux til den russiske Gesandt i Wien, udtalte Grev Nesselrode i en Depeche af 28de Februar endvidere den Forventning, at Østerrig ved Forbundet vilde insistere paa, at dette vaagede over, at Preussen redeligt opfyldte det givne Mandat til at afslutte den endelige Fred, og at der ikke blev givet det ved Forbundsbeslutningen af 17de September 1846 tagne Forbehold en Udstrækning og Fortolkning, som de ikke tyske Magter og navnlig Rusland ikke vilde kunne tilstede; Rusland vilde ikke taale, hed det videre, at Forbundet under Paaskud af at skaffe sine Rettigheder og sit Territoriums Integritet Anerkjendelse krænkede Andres Rettigheder, og det var netop denne Fordring, som havde været Aarsagen til den slesvigske Krig, og som, saalænge den opretholdtes, vilde være en Hindring for ethvert endeligt og varigt Arrangement.

Nye Overgreb
fra Statholder-
skabets Side.

Hr. Vollprachts Ankomst til Hertugdømmerne syntes at være Signalet til en stærk Opblussen af Bevægelsen der. I Begyndelsen af Marts udgik der fra Statholderskabets Organer, den slesvig-holstenske Regjering og Ministerialdepartementerne, Erklæringer om, at de atter overtog Ledelsen af Administrationen i Slesvig, og Opfordringer til Øvrighederne om at sætte sig i Forbindelse med dem og navnlig at indbetale alle Skatter og Afgifter til Hovedkassen i Rendsborg, idet det tilføjedes, at Statholderskabet overtog Ansvaret for alle i Kraft deraf foretagne og i mulig Modstrid med den saakaldte Bestyrelsescommissions Anordninger staaende Embedshandlinger, som ogsaa for Anerkjendelsen af de i Henhold dertil af de Skattepligtige ydede

Betalinger. Disse Opfordringer bleve næsten overalt i den S. for Demarcationslinien liggende Del af Slesvig beredvilligt fulgte, ligesom ogsaa de enkelte Embedsmænd, hvis Fjernelse Bestyrelsescommissionen havde opnaaet at iværksætte, vendte tilbage og uhindret atter overtog deres Functioner, alene med Undtagelse af i Husum, hvor det lykkedes Borgmester Davids at holde sig i sin Stilling. Til Understøttelse for sine Emissairer og Embedsmænd i Sydslesvig havde Statholderskabet i Rendsborg holdt en Afdeling Gendarmer paa flere hundrede Mand beredt, hvis Overgang paa Slesvigs Gebet maatte antages nær forestaaende; ligeledes tydede forskjellige Udtalelser og Forholdsregler fra Statholderskabets Side bestemt hen paa, at det nu endelig vilde blive til Alvor med den saa længe bebudede Indrykning af den slesvig-holstenske Hær i Slesvig, eller at Statholderskabet i hvert Fald vilde have Alt paa rede Haand for paa første Vink af den den 15de Marts atter sammentrædende Landsforsamling at kunne lade denne Indrykning gaae for sig. Den alvorlige Paamindelse, der nyligt var indløben fra Rusland, maatte dog nødvendigvis vække Betænkelighed hos den preussiske Regjering med Hensyn til den Udvikling, Forholdene i Hertugdømmerne syntes at ville tage, og med Hensyn til de fra Statholderskabet skete aabenbare Brud paa Vaabenstilstanden; den preussiske Generaladjutant Rauch blev derfor i den første Del af Marts afsendt til Kiel for indtrængende at advare Statholderskabet imod ethvert ensidigt Skridt, der kunde have en Forstyrrelse af Vaabenstilstanden tilfølgende, ligesom det i en Skrivelse fra den preussiske Ministerpræsident udtrykkeligt erklæredes Statholderskabet, at en Indskriden fra dettes Side med Regjeringshandlinger i Slesvig ikke var forenelig med den factiske Opretholdelse af Vaabenstilstanden og følgelig maatte drage

Den preussiske
General Rauch
sendes til Kiel.

de samme Virkninger efter sig som et voldsomt Brud paa Conventionen. De af Preussen saaledes gjorde Forestillinger synes at være komne Statholderskabet noget uventet og i høj Grad at have vakt dets Utilfredshed, hvorom dets Ytringer til General Rauch bare Vidne, idet det ligefrem beskyldte den preussiske Regjering for iforvejen at have været vidende om dets Hensigt at indkræve Skatter i Slesvig, for at have modarbejdet Istandbringelsen af en umiddelbar Forhandling imellem Hertugdømmerne og deres Hertug og endelig for at have villet formaae Statholderskabet til at andrage om Holstens Optagelse i det snevrere, tyske Forbund, Beskyldninger, hvis Uholdbarhed den preussiske Udenrigsminister i en Skrivelse af 19de Marts søgte at paavise, uden at dette dog ganske lykkedes for ham. Statholderskabet, der var kommet i en meget vanskelig Stilling, da det paa den ene Side kun nødigt vilde bryde med Preussen og paa den anden Side af finansielle Grunde og Stemningen i Landet blev drevet hen til at fortsætte paa den begyndte Bane, valgte den Mellemsvej, at give efter for Preussens bestemte Forlangende og foreløbigt opgive Tanken om et væbnet Indbrud i Slesvig, men derimod at vedblive med sin Skatteinddrivning og sine øvrige Regjeringshandlinger i dette Hertugdømme. At gjøre noget alvorligt Forsøg paa at modarbejde disse Overgreb synes iøvrigt heller ikke at have været den preussiske Regjerings Hensigt, og de Forholdsregler, som paa denne Tid efter Ordre fra Berlin bleve truffet af den Øverstcommanderende for de preussiske Tropper i Sydslesvig, vare tvertimod særligt skikkede til at fremme Oprørspartiets Planer. Frygten for, at de slesvig-holstenske Tropper skulde gaae over Ejderen, nødvendigjorde, som det hed sig, en større Concentration af de preussiske Tropper, og disse vare derfor i Midten af

Marts blevne dislocerede med 1 Bataillon og 1 Escadron i Husum, 1 Bataillon i Frederiksstad, 1 i Süderstapel, Norderstapel, Wohlde og Clove, 2 Batailloner, 3 Escadroner og 6 Kanoner i Slesvig og 1 Bataillon og 2 Kanoner i Ekernførde; samtlige mindre Detachements vare blevne inddragne, og den største Del af Sydslesvig, deriblandt Byerne Cappel, Tønning, Garding, Bredsted og Tønder, var ganske blottet for Tropper. Statholderskabets Agenter vandt herved frit Spil, Skatterne blevne inddrevne og sendte til Rendsborg, og forgjæves vare alle Bestyrelsescommissionens Henvendelser til General Hahn, der, idet han paaberaabte sig den givne Befaling om Troppernes Concentration, bestemt afslog at indlade sig paa nogensomhelst Detachering. Sagen blev saa meget mere betænkelig, som General Malmborg under de givne Omstændigheder, hvor en saa stor Strækning S. for Demarcationslinien var aldeles blottet for Tropper, heller ikke troede at kunne efterkomme adskillige til ham stillede Requisitioner, da smaa Detachements let vilde blive udsatte for at compromitteres, og hans Styrke ikke tillod ham at udsende større. Bestyrelsescommissionen var saaledes aldeles ude af Stand til at modvirke Statholderskabets Overgreb, og der udviklede sig som Følge deraf efterhaanden Tilstande, som frembøde Billedet af en grændseløs Forvirring; endog i Bestyrelsescommissionens umiddelbare Nærhed, i Flensborg Amt, installerede den tidligere Amtmand Jacobsen og den afsatte Herredsfoged i Ugle Herred, Jochims, sig ved Bekjendtgjørelser af 22de og 23de Marts atter selv i deres tidligere Embeder, idet de toge Ophold henholdsvis i Sørup og Store Solt, og til dem sluttede sig som gejstlig Øvrighed den ligeledes afsatte Provst Volqvarts fra Flensborg, og som Amtsforvalter en forhenværende Amtsfuldmægtig.

De preussiske
Tropper i Syd-
slesvig concen-
treres; uheldige
Følger deraf

Den gode, trofaste Aand, som hidtil usvækket havde bevaret sig hos den største Del af Befolkningen i Nordslesvig, havde ikke kunnet undgaae at blive endel paavirket ved de ogsaa der herskende, mindre heldige Forhold, idet en stor Del oprørske Embedsmænd paa Grund af det Umulige for Bestyrelsescommissionen i at kunne remplace dem med andre vare blevene siddende i deres Embeder, og den slesvigske Overret havde vidst at skaffe sig et Herredømme der, som maatte gribe forstyrrende ind i Befolkningens politiske og materielle Velvære. I Begyndelsen af Marts havde der været alvorlig Grund til at frygte for, at den almindelige Utilfredshed i denne Anledning samt over, at det blev Nordslesvig alene, som paa Grund af de i Sydslesvig herskende, anarchiske Tilstande kom til at bære hele Skattebyrden, skulde komme til Udbrud, og at Befolkningen skulde lade sig henrive til at tage sig selv til Rette og forjage de oprørske Embedsmænd samt nægte at betale Skatter, hvis Beløb jo i alt Fald for en Del anvendtes til dermed at lønne de oprørske Embedsmænd. Regjeringens Bestræbelser for at berolige Befolkningen, den snart paafølgende Afskedigelse af enkelte af de mest compromitterede Embedsmænd, Oprørspartiets Fremfærd i Sydslesvig og den store Fare, som derved atter syntes at true Landet, bragte dog snart Bevægelsen til at lægge sig, og Befolkningens patriotiske Sindelag traadte ikke mindre frem i de Erklæringer, som forskjellige Deputationer fandt sig foranledigede til at indhænde Hr. Vollpracht under hans Ophold i Nordslesvig, end i den af flere Tusinde Indvaanere undertegnede Adresse, der indgaves til Kongen, og hvoraf en Afskrift tilstilledes den stor-britanniske Regjering.

Allerede da de første Efterretninger indløbe i Kjøbenhavn om, at der fra Statholderskabets Side syntes

paatænkt en Indskriden med væbnet Magt i Slesvig, var der i et overordenligt Statsraadsmøde taget den Beslutning, at Flaadens samtlige Dampskibe ufortøvet skulde afgaae til Slesvigs Kyster, og at der tillige uopholdeligt skulde udrustes saa mange Skibe, at Hærtugdømmernes Havne i paakommende Tilfælde strax skulde kunne blokeres; ligeledes bestemtes det, at, som allerede anført, samtlige fra Hæren permitterede, slesvigske Soldater strax skulde indkaldes, og at der samtidigt skulde træffes de fornødne Forberedelser til, at Hærens hele Styrke i den kortest mulige Tid vilde kunne concentreres, hvilket atter medførte, at den allerede befalede, delvise Hjemsendelse af det i Vinterens Løb under Vaaben holdte Mandskab blev stillet i Bero; det blev derhos i Henhold til de tidligere Instruxer betydet Kammerherre Tillisch, at han saa længe som muligt skulde holde sig i Flensborg og i Nødsfald skulde søge at faae Bestyrelsescommissionens Sæde forlagt til Sønderborg. Efterretningerne fra Kammerherre Tillisch lode vel snart noget mere beroligende, idet saavel han som Oberst Hodges fandt et væbnet Indbrud fra Statholderskabets Side mindre sandsynligt end tidligere, men den danske Regjering troede dog ikke at burde gjøre nogen Forandring i de engang truffne Foranstaltninger, saameget mindre som det var kommet til dens Kundskab, at General Rauch havde yttret Tvivl om, at Statholderskabet vilde opgive sin Plan. Regjeringen tog desuden af Statholderskabets Overgreb Anledning til i en Circulairnote af 16de Marts til Gesandterne paany at anke over de aabenbare Brud paa Vaabenstilstanden og til særligt at paalægge Baron Pechlin at henlede det preussiske Cabinets Opmærksomhed paa Nødvendigheden af Underhandlingernes hurtige Fremme, for at der endelig engang kunde blive gjort Ende paa en Tingenes Tilstand, der stedse truede

Beslutning fra den danske Regjering's Side om forskellige Foranstaltninger af militair Natur.

Diplomatisk Skridt fra dansk Side i Anledning af Statholderskabets Overgreb.

Freden og den gode Forstaaelse mellem Regjeringerne. Udsigterne til en heldig Vending af disse Underhandlinger forekom iøvrigt den danske Regjering paa denne Tid bedre end nogensinde. Ruslands indtrængende Forestillinger syntes ikke at have været forgjæves, Forbundscommissionen havde opfordret det preussiske Cabinet til at virke for Underhandlingernes Fremme, og det af Bajern, Sachsen og Würtemberg stillede Forslag om en Revision af Forbundsforfatningen syntes at skulle blive Impulsen til en ny Udvikling af Forholdene i Tydskland, der, idet den bragte Erfurt i Nedgang og gjengav Østerrig sin tidligere Indflydelse, lovede godt for vor Sag; fremdeles var den mæglende Magts Stemning os meget gunstig, og Baron Schleinitz havde i en fortrolig Forhandling, der den 7de Marts havde fundet Sted mellem ham og de Befuldmægtigede, urgeret Nødvendigheden af snart at komme til et endeligt Resultat, og saavel han som Hr. Usedom var i det Hele taget optraadt paa en saa imødekommende Maade, at vor Befuldmægtigede havde faaet Indtrykket af, at det denne Gang var deres alvorlige Mening at see at komme til en Forstaaelse. Denne Imødekommen var dog kun forbigaaende, og under Underhandlingernes videre Gang, til hvilken Fremstillingen nu atter skal vende sig, viste det sig snart, at enhver Bestræbelse for at opnaae nogen betydeligere Indrømmelse fra Preussens Side vilde være frugtesløs.

3die og 4de
Conference
henholdsvis den
8de og 17de
Marts; Forslag
fra dansk Side
angaaende Hol-
sten og Lauen-
borg.

Efterat Baron Pechlin i den 3die Conference den 8de Marts havde udtalt sig i Korthed imod de Hovedsynspunkter, som fra preussisk Side vare gjørlige gjældende i Memoiren af 4de Marts, og bebudet et udførligt Svar paa denne, og efterat der den 11te havde fundet en fortrolig Forhandling Sted imellem Baron Schleinitz og de Befuldmægtigede om status causæ et controversiæ, afgave vore Befuldmægtigede i den 4de

Conference, den 17de Marts, en Résumé af de af dem gjorte Forslag, der efter Baron Schleinitz's Opfordring var bleven affattet saaledes, at de Punkter særligt vare udhævede, med Hensyn til hvilke man ikke havde opnaaet Enighed. I denne Résumé, som findes gjengivet under Bilag 15, fastholdtes Fordringen om Krigsmagtens Enhed og om fælles Toldvæsen, Indfødsret og Repræsentation i Fællessager, medens der indrømmedes Slesvig Andel af Indtægterne af Colonierne og Øresundstolden og ikke længer fordredes nogen udtrykkelig Bekræftelse i Fredstractaten af Slesvigs uopløselige Forbindelse med Danmark. De danske Befuldmægtigede erklærede endelig, at de derved vare gaaede til de yderste Grændser af deres Instructioner, og at de for enkelte Punkters Vedkommende endogsaa maatte indhente deres Røgjerings Samtykke. Baron Pechlin overleverede desuden den preussiske Befuldmægtigede nedenstaaende Forslag angaaende Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg:

1.

Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg skulle vedblive at udgjøre Dele af det tyske Forbund. Den endelige Anordning af den Stilling, som disse Hertugdømmer ifølge de Forandringer, som forestaae i Tydscklands Forfatning, skulle indtage i ovennævnte politiske Samfund, forbeholdes en yderligere Forstaaelse.

2.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark, Hertug af Holsten, vil i den kortest mulige Frist skjænke dette Hertugdømme en repræsentativ Forfatning.

3.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark vil som

Hertug af Slesvig og Holsten indrømme, at de materielle Interessers ikke politiske Baand, saasom Told-, Penge-, Mynt- og Postvæsen opretholdes mellem begge Hertugdømmer, dog paa følgende Betingelser:

- 1) At disse Baand hverken begrunde en legislativ eller administrativ Forbindelse mellem begge Hertugdømmer, da Hertugdømmet Slesvig, hvad dets lovgivende Magt og indre Bestyrelse angaaer, skal have en særegen Forfatning uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten
- 2) At Bevarelsen af et Fællesskab med Hensyn til de materielle Interesser mellem begge Hertugdømmer er forenelig med Holstens fremtidige Stilling til de øvrige tyske Stater, hvorfor dette Fællesskab maa ophøre, forsaavidt og saasnart Holsten i Henseende til bemeldte materielle Interesser indtræder i et saadant Fællesskab med andre tyske Stater, at Hertugdømmet Slesvig vilde blive underkastet disses Indflydelse, saafremt hint Fællesskab mellem dette og Holsten vedblev.
- 3) At ingen af begge Hertugdømmers Statsmagt derved bliver forhindret i at give Love, hvorved der bevirkes en Forandring i Hertugdømmernes Forbindelse med Hensyn til de materielle Interesser.

4.

Under fornødent Hensyn til det under Artikel 3 Anførte vil Hs. Majestæt Kongen af Danmark, Hertug af Slesvig og Holsten, tilstaae Hertugdømmet Holsten en Told- og Postforbindelse med Danmark og Slesvig.

5.

Bestyrelsen af den slesvig-holstenske Kanal bliver underlagt Hertugdømmet Slesvigs Regjering. Indtægterne af Kanalen blive med Fradrag af Udgifterne at dele ligeligt mellem Hertugdømmerne Slesvig og Holsten.

6.

Den mellem det slesvigske og holstenske Ridderkab bestaaende nexus socialis vedbliver uden at have nogen politisk Charakter. Iligemaade bliver det nuværende Fællesskab med Hensyn til de adelige Klostre i Slesvig og Holsten opretholdt.

7.

Forsaavidt angaaer begge Hertugdømmers fremtidige Delagtighed i de i det ene eller det andet af dem beliggende Institutioner, som hidtil vare fælles, saasom navnlig Universitetet i Kiel, Straffeanstalten i Glückstadt og Daareanstalten i Slesvig, vil det nærmere være at fastsætte, under hvilke Betingelser denne Delagtighed vil kunne finde Sted.

Den 22de Marts indgave de danske Befuldmægtigede deres Svar paa det preussiske Modforslag og det det dertil knyttede Memorandum. I dette Actstykke, der findes meddelt under Bilag 16, godtgjorde vore Befuldmægtigede først, hvor utilstrækkelige de i Indledningen til Memorandumet angivne Motiver vare til deraf at tage Anledning til at indrømme Slesvig en Grad af Uafhængighed, der kunde svække dets politiske Forbindelse med Danmark, hvornæst de gik over til at paavise de betydelige Uoverensstemmelser, der fandt Sted imellem de Anskuelse, man fra preussisk Side

De danske Befuldmægtigedes Svar paa det preussiske Modforslag og Memorandumet af 4de Marts.

5te Conference
den 23de Marts.

søgte at gjøre gjældende, og de tidligere Underhandlinger samt Fredspræliminarierne; de udviklede dernæst den Hovedforskjel, der var imellem det danske Forslag og det preussiske Modforslag, og de Bevæggrunde, som hindrede dem i at kunne gaae ind paa de vigtigste Bestemmelser i dette, og de fremsatte endelig en Række specielle Bemærkninger til Modforslagets forskjellige Artikler og de dertil i Memorandumet knyttede Forklaringer. Den følgende Dag fandt den 5te Conference Sted hos Lord Westmoreland, ved hvilken Lejlighed ogsaa Baron Schleinitz gav Møde. Skjøndt vore Befuldmægtigede langtfra havde haabet, at de fra dansk Side i Conferencen den 17de fremsatte Paa-stande vilde blive tagne tilfølgte i deres hele Omfang, var dog Resultatet af den nye Conference meget mindre fyldestgjørende, end de havde troet sig berettigede til at vente efter de af den mæglende Magts Repræsentant anvendte Bestræbelser for at tilvejebringe en Tilnærmelse og efter de Indrømmelser, den preussiske Befuldmægtigede i de foregaaende Møder havde vist sig tilbøjelig til at gjøre. I de Bemærkninger, som den preussiske Befuldmægtigede i Conferencen skriftligt indgav i Anledning af det fra dansk Side under 17de Marts Fremkomne — see Bilag 17 —, lod den preussiske Regering nu ligefrem erklære, at en Fred, overensstemmende med den danske Forstaaelse af Præliminarierne, efter dens Overbevisning vilde mislykkes i Udførelsen og ikke vilde være i Stand til at sikre rolige Tilstande hverken i Hertugdømmerne, i Danmark eller i Tydskland, ligesom den i det Hele taget fastholdt sit Standpunkt alene med den Indrømmelse, at et Corps paa 1500 Mand svenske eller danske Tropper skulde kunne gjøre Tjeneste i Slesvig i 1 Aar efter Fredens Slutning, og at Avancementet for Officerer af de danske og slesvigske Tropper skulde være fælles i

de højere Grader; hvad en fælles Repræsentation og Fællesskabet i Toldvæsen, Statsgjæld og Indfødsret angik, udtaltes det iøvrigt, at disse Gjenstande kunde overlades til en fri og gjensidig Overenskomst mellem Fyrsten og Slesvigs Repræsentanter, valgte enten efter den i Slesvig for Tiden gjældende Valglov eller efter Loven af 15de Maj 1834. Den preussiske Udenrigsminister erklærede derhos ved Forelæggelsen af disse Bemærkninger, at man i disse var gaaet til den yderste Grændse af det, som syntes foreneligt med Indholdet af Præliminarierne af 10de Juli, saaledes som denne Act var opfattet fra preussisk Side.

Preussens Ønske om at komme bort fra Præliminarierne traadte saaledes tydeligere frem, ligesom ogsaa dets Hensigt at trække sig ud af Sagen og overlade det til Danmark at bekjæmpe Revolutionen i Hertugdømmerne, og faa Dage efter Conferencen udtalte den preussiske Udenrigsminister for Baron Pechlin, at 3 Udveje stode os aabne, nemlig: 1) Antagelsen af det preussiske Ultimatum, 2) Afslutningen af en separat Fred med Preussen eller 3) Anvendelsen af den 1ste hemmelige Artikel i Conventionen af 10de Juli. Jevnsides med denne Preussens Utilbøjelighed til at underhandle paa Præliminariernes Basis fulgte, som vi have seet, netop saadanne Foranstaltninger med Hensyn til de preussiske Tropper i Slesvig, at Vedligeholdelsen af den i dette Hertugdømme i Overensstemmelse med Præliminariernes Bestemmelser anordnede Retstilstand Dag for Dag blev vanskeligere. Forgjæves vare alle Forestillinger, som ikke alene fra Danmarks, men ogsaa fra de andre Magters Side bleve gjorte det preussiske Cabinet om at lade Tropperne i Sydslesvig indtage deres tidligere Standkvarterer; Baron Schleinitz fastholdt, at Concentrationen var saameget mere nødvendig, som den slesvig-holstenske Lands-

Preussens Ønske om at komme bort fra Præliminarierne træder stedse tydeligere frem.

forsamlings Holdning syntes at gjøre et Indfald i Slesvig i høj Grad sandsynligt, og lovede kun, at det skulde blive paalagt General Hahn strængt at opretholde Ordenen indenfor de Rayons, hvor de preussiske Tropper vare dislocerede. Det var aabenbart Preussens Attraa at bringe os til at forlange Anvendelsen af de hemmelige Artikler, og i sin Iver for paa denne Maade at komme ud af Sagen gik den preussiske Regjering endog saa vidt, at den, omtrent samtidigt med at de ovennævnte Alternativer stilledes vore Befuldmægtigede i Berlin, igjennem Baron Werther gjorde det danske Cabinet opmærksom paa, at Statholderskabets truende Holdning hvert Øjeblik kunde nødvendiggjøre en Tilbagekaldelse af de preussiske Tropper fra Slesvig og altsaa ogsaa Udførelsen af de hemmelige Artikler, en Foranstaltning, som man ogsaa erkjendte den danske Regjering for fuldkommen berettiget til at tage Initiativet til.

Overvejelser i det danske Cabinet i Anledning af Fredsunderhandlingernes Gang.

Med Hensyn til de 3 Alternativer, som den preussiske Udenrigsminister havde betegnet som de eneste Udveje, der endnu stode den danske Regjering aabne, da kunde der selvfølgelig ikke være Tale om at antage det preussiske Forslag af 23de Marts, da det saa godt som vilde være en Opgivelse af Slesvigs politiske Forbindelse med Danmark. Ved at slutte en Separatfred med Preussen vilde man neppe have opnaaet, at enhver Forbindelse mellem denne Magt og Oprørspartiet blev hævet, men ligesom man aldrig kunde erholde nogen Betyggelse for, at den Modstand, som Fredens Udførelse ufejlbarligt vilde møde i Hertugdømmerne, ingen skjult Understøttelse vilde faae fra Preussen, saaledes vilde denne Magt i alt Fald være ude af Stand til at stille Sikkerhed for, at ikke Oprøret erholdt Hjælp fra Tydskland, som, naar Preussen først havde frigjort sig for Præliminarierne,

sikkert aldrig vilde samtykke i en Fred, som ikke i det Mindste indirecte gennem en Forbindelse mellem Holsten og Slesvig tilsikkrede Tydskland en vis Ret til Indblanding. Og selv om Preussen kunde garantere, at de andre tydske Stater ikke modsatte sig Udførelsen af en Separatfreds Bestemmelser, vilde en saadan Garanti dog langtfra være tilstrækkelig, saalænge Fredens Gjennemførelse vanskeliggjordes eller vel endog umuliggjordes derved, at de ved Vaabenstilstandsconventionen fastsatte, militaire Bestemmelser ikke vare blevne opfyldte, saa at navnlig Rendsborg og Frederiksort istedetfor at være i de preussiske Troppers Besiddelse fuldstændigt vare i Statholderskabets Magt. Efter de Beviser, den danske Regjering havde givet paa sin Forsonlighed, maatte den i det Hele taget være saa meget mere berettiget til at holde fast ved det engang givne Fredsgrundlag, som dette havde vundet de andre Magters Anerkjendelse, og disse Magter havde bifaldet den Fortolkning, der fra dansk Side tillagdes det, og altsaa ikke vilde kunne indrømme Preussen Ret til at paastaae, at den Meningsforskjel, der var en Følge af dets egen, afvigende Fortolkning, var en gyldig Grund til at forkaste og forlade det givne Grundlag. Hvad endelig Anvendelsen af de hemmelige Artikler angik, da kunde man ingenlunde erkjende, at Preussen havde nogen Ret til at stille nogen saadan Opfordring til Danmark eller til selv at tage Initiativet til en saadan Forholdsregel, da de nævnte Artikler indeholdt en Indrømmelse fra Preussens Side, som Danmark vel i visse Tilfælde var berettiget til at benytte, men hvis Anvendelse var fuldkommen uafhængig af Preussens ensidige Afgjørelse. De Betæneligheder, man tidligere havde havt ved at ty til Anvendelsen af disse Artikler, gjorde sig vel ikke alle længer gjældende, men dersom man greb til

denne Udvej, vilde det dog endnu stedse blive betragtet med ugunstige Øjne af de venskabelige Magter, ligesom man heller ikke troede at turde stole paa, at Preussen vilde opfylde sin Forpligtelse at virke for Holstens Pacification ved Forbundet, der jo tilmed ikke vilde have noget Organ længer end til den 1ste Maj ved Interimets Udløb. Skjøndt Preussen havde betegnet sine Bemærkninger af 23de Marts som et Ultimatum, troede man derhos ikke ganske at burde opgive Haabet om, at Uuderhandlingerne paa Præliminariernes Basis skulde føre til en Løsning, da man turde forudsætte, at de venskabelige Magter ogsaa fremdeles vilde skjænke os deres kraftige Bistand til disse Underhandlingers Fremme. Endelig var der jo stedse Mulighed for, at den slesvig-holstenske Hær brød ind i Slesvig, i hvilket Tilfælde den danske Regjering vilde være stillet gunstigere, end om den allerede nu tog Initiativet til Anvendelsen af de hemmelige Artikler; det var da tilmed sandsynligt, at Preussen vilde bestemme sig til at tilbagekalde sine Officerer fra den slesvig-holstenske Hær, og naar denne Foranstaltning foretoges selvstændigt og ikke som Følge af en tractatlig Bestemmelse, kunde den maaskee som en Yttring af Uvillie mod Statholderskabet fra Preussens Side have en betydelig, moralsk Indflydelse paa Insurrectionen i det Hele, der saaledes vilde have nærmet sig endnu et Skridt mere til den fuldstændige Isolering, som den danske Regjering fremfor Alt havde gjort sig det til en Hovedopgave at berede den.

Det var disse Betragtninger, som gjorde sig gjældende i det danske Statsraad, og som ledede til, at der blev givet de Befuldmægtigede Befaling til at tilkjendegive det preussiske Cabinet, at der fra dansk Side ikke kunde underhandles om en Separatfred med Preussen, saalænge der ikke havdes Sikkerhed for, at

denne Fred vilde komme til Udførelse, samt at Regjeringen maatte forbeholde sig selv at bestemme, naar den fandt Tiden belejlig til at anmode Preussen om at tilbagekalde sine i Sydslesvig staaende Tropper for derefter at bringe de hemmelige Artikler til Udførelse. Skjøndt den danske Regjering saaledes i det Mindste for Tiden ikke ønskede at tage Initiativet til Anvendelsen af de hemmelige Artikler, men fandt en afventende Politik og en defensiv Holdning tilraadelig, maatte den dog paa Grund af Preussens hele Holdning tage under alvorlig Overvejelse, om der ikke maatte være Anledning til uden Ophold at foretage de fornødne Rustninger for at kunne imødegaae et eventuelt Infald i Slesvig af Insurgenthæren, en Mulighed, der syntes at ligge saa meget nærmere, som den slesvig-holstenske Landsforsamling ved flere Afstemninger havde misbilliget den mere eller mindre fredelige Politik, Statholderskabet hidtil havde fulgt, og i flere hemmelige Møder havde taget Beslutninger, hvis Indhold man vel ikke nøjere kjendte, men som, efter hvad man dog vidste, tydede paa krigerske Formaal. I et Statsraadmøde den 2den April foreslog Krigsministeren at indkalde enten samtlige Permitterede eller dog i ethvert Fald dem, der havde den længste Vej til deres Afdelinger; Flertallet af Statsraadets Medlemmer vilde dog ikke gaae saa vidt, idet det gjordes gjældende, at den Fordel, vi kunde vente os af at have vor Hær marchefærdig 8—10 Dage tidligere, end det ellers vilde være muligt, ikke kunde opveje det Tab, det vilde medføre for Statskassen, hvis hele Hæren holdtes under Vaaben, idet vi dog ikke kunne trænge ind i den mellemste Del af Slesvig saa hurtigt som vor Modstander, selv om vi holdt Hæren samlet tæt ved den jyske Grændse, en Situation, der i Længden vilde blive utaaelig. De Forholdsregler, der indtil videre bleve tagne, ind-

skrænkede sig derfor, som vi senere skulle see, til Udstedelsen af saadanne Befalinger, at Hæren i kortest mulig Tid vilde kunne samles. For det Tilfælde, at det preussiske Medlem af Bestyrelsescommissionen maatte udtræde af denne, uden at hans Plads indtoges af et nyt i Overensstemmelse med Conventionen udnævnt Medlem, tillagdes der derhos under 11te April Kammerherre Tillisch Ordre til at overtage Slesvigs civile Forvaltning som overordnet Regjeringscommissair, idet der i Henhold dertil tillagdes ham Fuldmagt til at træffe enhver Foranstaltning, som han til Opfyldelsen af dette Hverv maatte ansee fornøden, navnlig ogsaa til at suspendere hvilkensomhelst Autoritet og Embedsmand i Hertugdømmet, samt Bemyndigelse til hos vedkommende militaire Autoriteter at requirere fornøden Assistance af væbnet Magt til Ordenens Opretholdelse.

Den store Forskjel, der var mellem den preussiske og danske Fortolkning af den i Præliminariernes Artikel 1 fastsatte Basis, havde ladet den Tanke opstaae hos vore Befuldmægtigede, om det ikke til Fredsværkets Fremme kunde være hensigtssvarende at begjære en autentisk Fortolkning af denne Fredsbasis. Den danske Regjering havde dog Betænkelighed ved ubetinget at underkaste sig Lord Palmerstons Fortolkning og fandt, at Underhandlingerne vare bragte paa et saadant Stadium, at der kunde være Anledning til at forlange Stridsspørgsmaalet afgjort ved en europæisk Congres, hvorfor den opfordrede sine Befuldmægtigede til, saafremt de maatte skjønne, at Krigen vilde blive en Følge af Underhandlingernes Afbrydelse, efter Conference med Lord Westmoreland og Baron Meyendorff at foretage det fornødne for at opnaae vedkommende Magters Samtykke og Understøttelse til, at en saadan Congres kunde komme i Stand. De Befuldmægtigede troede imidlertid endnu paa dette Tids-

punkt at maatte fraraade en saadan Afgjørelse, saafremt den ikke skulde finde Sted paa Præliminariernes Basis, da de frygtede for, at Magterne, naar Preussen og Østerrig, som sandsynligt var, holdt paa Hertugdømmernes ældre Forbindelse, vilde ansee det for at være af mindre Vigtighed, om en administrativ og legislativ Forbindelse fandt Sted imellem Hertugdømmerne eller ikke, naar blot Arvefølgespørgsmaalet blev ordnet saaledes, at begge Hertugdømmers vedvarende Forbindelse med Kongeriget sikkredes, og at de derfor under en slig Forudsætning vilde være saa meget mere tilbøjelige til at stemme for en Forening af Hertugdømmerne, som Roligheden i disse derved lettest vilde blive tilvejebragt. Af disse Hensyn troede vore Befuldmægtigede efter at have raadført sig med Lord Westmoreland, der ikke ønskede at drive paa Forhandlingerne, før han havde modtaget nærmere Instructioner fra Lord Palmerston, foreløbigt at burde indskrænke sig til skriftligt at imødegaae de i det preussiske Ultimatum fremsatte Paastande, navnlig i den Hensigt derved at fremkalde en mundtlig Discussion.

En saadan længere Discussion fandt ogsaa Sted i 6te Conference den 3die April. den 6te Conference den 3die April, hvor Lord Westmoreland, efterat Baron Pechlin havde oplæst sine Bemærkninger til Ultimatumet, opfordrede de Befuldmægtigede til at begynde en mundtlig Forhandling for om muligt at opnaae en Tilnærmelse i Anskuelserne. Fra preussisk Side holdt man fast ved Fordringen om en særøgen, slesvigs Hærafdeling, idet man søgte at hævde den Anskuelse, at Hærens Enhed vilde være tilstrækkeligt bevaret, naar der blot var Fællesskab i den højere Commando og Administration; man syntes imidlertid tilbøjelig til at indrømme, at danske og slesvigske Tropper under visse nærmere Betingelser i Fredstid skulde kunne samles til fælles Vaabenøvelser paa dansk

eller slesvigsk Territorium, og at Tropperne i Tilfælde af borgerlige Uroligheder skulde kunne drages fra den ene Landsdel til den anden for at benyttes til den lovlige Ordens Gjenoprettelse; nogen bestemt Erklæring i saa Henseende vilde den preussiske Befuldmægtigede dog endnu ikke afgive. Hvad Spørgsmaalet om Statsgjældens Deling angik, hvilket Spørgsmaal af Lord Westmoreland bragtes til Forhandling, da syntes den preussiske Befuldmægtigede at anerkjende Rigtigheden af de Grunde, der saavel af Lorden som af Baron Pechlin anførtes mod Delingen, og egenlig kun at holde fast ved, at der ikke for Fremtiden skulde kunne stiftes nogen for Danmark og Slesvig fælles Statsgjæld; dog vilde man heller ikke angaaende denne Sag strax afgive nogen bestemt Erklæring. Inden Conferencens Slutning blev man dog enig om at tage under Overvejelse, hvorvidt der kunde gives en Maade, hvorpaa det kunde overlades en af Danske og Slesvigere bestaaende Commission at undersøge, om de Gjenstande, som af de danske Befuldmægtigede vare henførte til den politiske Forbindelse mellem Danmark og Slesvig, men fra preussisk Side vare udelukkede derfra, burde vedblive at være fælles mellem begge Lande; som saadanne Gjenstande bleve nævnte: Told- og Postvæsen, Statsgjælden, fælles Repræsentation og Indfødsret.

Fortrolig Sammenkomst mellem begge Parters Underhandlere den 9de April.

Ideen om at overlade Afgjørelsen til en saadan blandet Commission blev Gjenstand for nærmere Forhandling i en fortrolig Sammenkomst, som den 9de April fandt Sted hos Baron Schleinitz mellem de tvende Parters Befuldmægtigede. Medens man fra dansk Side holdt paa, at den endelige Afgjørelse skulde overlades Souverainen og Commissionen, skulde efter de preussiske Underhandlers Anskuelse Commissionen, der maatte bestaae af et lige Antal Danske og Slesvigere, kun være forberedende, saa at den endelige Afgjørelse

skulde træffes i Henhold til Commissionens Betænkning, men uden dog at være bunden til denne, ved en Overenskomst imellem Souverainen og en slesvigsk Repræsentation, sammensat paa den i de preussiske Bemærkninger af 23de Marts omtalte Maade. Efterat man forgjæves havde søgt at komme til en Forstaaelse med Hensyn til denne Gjenstand, forlangtes der fra preussisk Side en nærmere Bestemmelse af Holstens og Lauenborgs Stilling i Forhold til Tydskland, end der under 17de Marts var foreslaaet af de danske Befuldmægtigede, idet Baron Schleinitz blandt Andet gjorde gjældende, at vor Konge, naar Forbindelsen mellem Holsten og Slesvig løsnedes, vel for Holstens og Lauenborgs Vedkommende kunde bestemme sig for det snevrere, tyske Forbund. En saadan Tilslutning af det nævnte Hertugdømme var det imidlertid den danske Regjering fremfor Alt magtpaaliggende at undgaae, det stemmede tvertimod med dens Politik at række Haanden til det af Bajern, Sachsen og Würtemberg fremsatte og af Østerrig støttede Forslag om en Revision af Forbundsforfatningen, og den havde paa given Anledning i Begyndelsen af April tilkjendegivet den østerrikske Gesandt i Kjøbenhavn, Baron Lederer, sin Tilbejehed i saa Henseende, om den end ikke endnu havde troet at burde binde sig ved nogen bestemt Erklæring, da det paa Fredsunderhandlingernes daværende Standpunkt maatte være af Vigtighed at holde alle andre Tvistepunkter borte, indtil Slesvigs fremtidige Stilling var slaaet fast. Som Følge deraf indskrænkede Baron Pechlin sig ogsaa til at bemærke, at man for Tiden ikke vilde kunne give nogen nærmere, bestemt Erklæring om de tvende Hertugdømmers Forhold. Under den videre Discussion henledede den preussiske Udenrigsminister Opmærksomheden paa den af ham tidligere tilbudte Separatfred, hvori der kun vilde være at be-

stemme, at der skulde være Fred og Venskab mellem de høje contraherende Parter, og hvorved det altsaa vilde blive Kongen af Danmark overladt aldeles selvstændigt at ordne Hertugdømmernes Forhold. Da der imidlertid ikke gaves Udsigt til, at Separatfreden vilde blive affattet saaledes, at en Indblanding fra Tydsklands Side, hvorledes hint Forhold end ordnedes, vilde blive usandsynligt, maatte de danske Befuldmægtigede erklære, at Danmark ikke vilde kunne gaae ind paa en Fred, som ikke sikrede mod en saadan Indblanding. Mødet endte med, at Baron Schleinitz paalagde den preussiske Befuldmægtigede at udarbejde et Udkast til en Separatfred mellem Danmark og Preussen, da de danske Befuldmægtigede efter Sagernes Stilling dog ansaa sig berettigede til at modtage et saadant skriftligt Forslag; Hr. Usedom erholdt tillige Anvisning til i Udkastet ikke at forglemme den blandede Commission, navnlig dens Competence til at afgive enten en Betænkning eller en Kjendelse.

Ved saaledes at give Udsigt til, at Forslag, som fra preussisk Side gjordes til en Separatfred og til Anvendelsen af en blandet Commission, vilde kunne tages under Overvejelse, havde de danske Befuldmægtigede overskredet deres Ultimatum af 17de Marts og altsaa tydeligt lagt for Dagen, hvor magtpaaliggende det var den danske Regjering at komme til en Forstaaelse; de vare saa meget mere berettigede til at vente nogenlunde antagelige Forslag, som de Yttringer, der under Mødet vare faldne i Henseende til Indholdet af den paatænkte Fred, gave Anledning til at troe, at der i alt Fald ikke vilde blive Spørgsmaal om positive Bestemmelser af den Beskaffenhed, at de kunde give Tydskland Paaskud til fremtidig Indblanding. Men en Samtale, som Lord Westmoreland faa Dage efter havde med den preussiske Udenrigsminister

i Anledning af en Depeche fra Lord Palmerston, hvori Denne paany opfordrede Preussen til at opfylde sine Forpligtelser i Henhold til Vaabenstilstandsconventionen, var ikke skikket til at opretholde denne Forventning. Baron Schleinitz yttrede nemlig ved denne Lejlighed, at hverken Ideen om en blandet Commission eller en Separatfred syntes ham at love noget for begge Parter tilfredsstillende Resultat, men at han dog i en følgende Conference var villig til et anstille et saadant Forsøg; dersom dette imidlertid ikke lykkedes, vilde der intet Andet være tilbage for ham end at opgive Underhandlingerne og raade den preussiske Konge til at tilbagegive Forbundscommissionen den ham af denne give Fuldmagt. Hvis den preussiske Regjering saaledes maatte beslutte sig til foreløbigt at trække sig ud af Sagen og overlade det til Hertugdømmerne selv om fornødent ved Vaabenmagt at hævde deres saakaldte Rettigheder, kunde den maaskee gjøre dette med saa meget mindre Betænkelighed, som det var en saavel i Hertugdømmerne som i Tydskland almindelig Anskuelse, at den slesvig-holstenske Hær var vor overlegen og let vilde kunne besejre denne; det kom i saa Fald Preussen kun an paa at holde Tydskland Vejen aaben til om fornødent senere atter at kunne optage Stridsspørgsmaalet og at forebygge, at Danmark erholdt effectiv Understøttelse fra de andre Magter, en Understøttelse, som navnlig Rusland syntes tilbøjelig til at yde, men hvori det, som man haabede, vilde møde Modstand fra Storbritanniens Side. Samtidigt søgte Preussen, øjensynligt generet ved de stadigt indløbende Forestillinger, at frigjøre sig for Ansvar for de i Slesvig herskende, conventionsstridige Tilstande, idet det paalagde sin Commissarius i Frankfurt, General Peucker, at søge udvirket, at Forbundscommissionen gav Statholderskabet et Tilhold om at afholde sig fra Regjeringshandling i Slesvig, et Til-

Forbundscom-
missionen giver
Statholderska-
bet Tilhold om
at afholde sig
fra Regjerings-
handlinge i
Slesvig.

hold, som ogsaa under 12te April blev givet Stat-
holderskabet, men som selvfølgelig paa Grund af Com-
missionens hele Stilling og dens Afhængighed af de fra
Berlin og Wien modtagne, ledende Instructioner neppe
vilde faae nogensomhelst Virkning. Ikke mere beroli-
gende for det danske Cabinet var den preussiske Re-
gjerings Holdning ligeoverfor Statholderskabet i Anled-
ning af det Commandoskifte, der, som det hed sig,
uden Preussens Vidende og Villie, paa denne Tid fandt
Sted i den slesvig-holstenske Hær, idet General Bonin,
som vi senere nærmere skulle see, afløstes af General
Willisen som commanderende General. Thi om det end,
naar det kom til en Separatfred eller en Udførelse af
Vaabenstilstandens hemmelige Artikler, var uundgaaeligt,
at en Tilbagekaldelse af de preussiske Officerer, som
gjorde Tjeneste i den slesvig-holstenske Hær, og som
ikke vilde tage deres Afsked fra preussisk Tjeneste,
maatte finde Sted, og om end, naar dette skete umid-
delbart før Fjendlighedernes Udbrud, Hærens Kampdyg-
tighed derved vilde lide en betydelig Svækkelse, saa
indsaa man dog godt, at den Tilbagekaldelse af de
preussiske Officerer, som fulgte kort efter General
Bonins Afskedigelse, og som skulde være et Tegn paa
Preussens Uvillie mod Statholderskabet, neppe kunde
være dette meget uvelkommen, da det derved fik Tid
til at søge disse Officerer erstattede ved andre fra
forskjellige tyske Stater. At man heller ikke kunde
gjøre Regning paa, at den preussiske Regjering alvor-
ligt vilde medvirke til at tilvejebringe rolige Tilstande i
Sydslesvig, fremgik af det Svar, Baron Pechlin modtog
paa en Note, som han ifølge Regjeringens Paalæg havde
indgivet den 9de April, og hvori han paany havde an-
draget om, at den foretagne Concentration af de i Syd-
slesvig staaende preussiske Tropper maatte ophøre, samt
bemærket, at det tilkom Danmark og ikke Preussen at be-

stemme Tiden, naar det maatte findes passende at tilbagekalde disse Tropper og forlange Udførelsen af de hemmelige Artikler. Under 13de April erklærede nemlig Baron Schleinitz, at Omstændighederne paa ingen Maade tillode de preussiske Tropper at sprede sig over Slesvig, da Faren for en Besættelse af dette Land ved slesvigholstenske Tropper ligefrem var bleven overhængende efter General Bonins Afskedigelse og Tilbagekaldelsen af de preussiske Officerer, og med Hensyn til Udførelsen af de hemmelige Artikler hævdede han Preussens Ret til at bedømme, om og naar det for sit Vedkommende vilde gribe til denne Udvej og trække sine Tropper ud af Hertugdømmerne, idet han samtidigt udtalte, at Statholderskabets fjendlige Holdning og den slesvigholstenske Hærs Bevægelser let vilde kunne fremkalde Eventualiteter, der ikke alene vilde sætte de preussiske Troppers Sikkerhed i Fare, men endog alvorligen compromittere deres militaire Ære.

Ifølge Anmodning fra Hr. Usedom fandt en 7de Conference den 17de April hos Lord Westmoreland den 17de April. Den preussiske Befuldmægtigede oplæste først en Memoire, hvori han søgte at godtgjøre, at der ingen Fred kunde ventes opnaaet paa Præliminariernes Basis, og dernæst et Forslag til Fred paa en anden Basis. Det anførtes blandt Andet i Memoiren, at Danmark betragtede Anerkjendelsen i Præliminarierne af Holstens og Slesvigs Adskillelse som en Erobring, uden at det vilde give et passende Vederlag derfor, et Vederlag, som for Slesvigs Vedkommende maatte bestaae i en større Selvstændighed, eftersom dette Hertugdømme, naar Forbindelsen med Holsten hævdedes, vilde tabe den Modvægt mod dansk Indfyldelse, som laa i denne Forbindelse. Man vilde ikke kunne holde sig til den fra dansk Side paaberaabte status quo før 1848, da denne ikke havde bestaaet i et Fællesskab af visse

7de Conference
den 17de April;
Forslag fra
preussisk Side
om en slet og
ret Fred.

Statsanliggender mellem Danmark og Slesvig, men imellem Danmark paa den ene Side og Slesvig-Holsten paa den anden Side; den foreslaaede Repræsentation paa en fælles Rigsdag kunde saa langtfra ansees som et Gode for Slesvig, at tvertimod intet af de danske Forslag vilde møde saa almindelig og stærk Modstand i Hertugdømmerne som netop dette, der vilde blive betragtet som medførende den meget befrygtede Incorporation i Kongeriget, om der end iøvrigt var indrømmet Slesvig en vis Selvstændighed, der dog ikke var andet end provindsiel. Man havde kortsagt ikke engang kunnet blive enig om Hovedpunkterne med Hensyn til Slesvigs Stilling til Kongeriget, og Preussen var derfor efter Conferencen den 3die April kommet til den Overbevisning, at enhver yderligere Discussion angaaende Slesvig vilde være uden Nytte; da nu tillige efter de danske Befuldmægtigedes Erklæring enhver nærmere Discussion om Holsten og Lauenborgs fremtidige Forhold til Tydskland for Tiden maatte ansees for afskaaren, vilde ogsaa enhver Forhandling om de materielle Interessers ikke politiske Baand, som vilde være at opretholde mellem Hertugdømmerne, være frugtesløs. Underhandlingerne om de væsenligste Punkter i Præliminarierne vare saaledes gaaede i Staa, og Preussen havde saa meget mindre insisteret paa deres Fortsættelse, som Hertugdømmerne selv havde fremsat Ønske om at søge at komme til en directe Forstaaelse med deres Souverain. Paa den anden Side var Afslutningen af Freden ikke alene i de krigsførende Parters, men ogsaa i hele Europas Interesse, og Preussen foreslog derfor en slet og ret Fred imellem Tydskland og Danmark. Forslaget herom var saalydende:

Fredstractat

mellem Hs. Majestæt Kongen af Preussen i Tydklands
 Navn og Hs. Majestæt Kongen af Danmark:

Hs. Majestæt Kongen af Preussen og Hs. Maje-
 stæt Kongen af Danmark, besjælede af det Ønske
 mellem deres respective Stater at gjenoprette den Fred
 og gode Forstaaelse, som er bleven afbrudt ved de
 med Hensyn til Hertugdømmerne Slesvig og Holsten
 opstaaede Differentser, have i dette Øjemed udnævnt
 og beskikket som Befuldmægtigede, nemlig

Hs. Majestæt Kongen af Preussen Hr. etc.

og Hs. Majestæt Kongen af Danmark Hr. etc.

Under Medvirkning af Hds. britiske Majestæts Gesandt i
 Berlin, Greve af Westmoreland, som den mæglende
 Magts Repræsentant, ere de ovennævnte Befuldmæg-
 tigede efter at have udvexlet deres respective, i god og
 gyldig Form befundne Fuldmagter komme overens om
 følgende Fredsartikler:

Art. 1.

Der skal for Fremtiden herske Fred, Venskab og
 god Forstaaelse mellem Hs. Majestæt Kongen af Preus-
 sen og Hs. Majestæt Kongen af Danmark. De høje,
 contraherende Parter ville anvende den største Op-
 mærksomhed paa at vedligeholde en fuldkommen Enig-
 hed mellem deres respective Stater og Undersaatter og
 omhyggeligt undgaae Alt, hvad der kunde skade den
 saa lykkeligt gjenoprettede, venskabelige Forbindelse.

Art. 2.

Alle tidligere bestaaende Forhold mellem Tydsk-
 land og Danmark skulle gjenoprettes fra den Dag at
 regne, paa hvilken nærværende Tractat bliver under-
 skrevet. Dersom der imod al Forventning skulde

rejse sig Spørgsmaal, som ikke ere blevne afgjorte ved nærværende Tractat, skal man til Udgangspunkt for en Overenskomst tage status quo før den sidste Krig.

Art. 3.

De høje, contraherende Parter forbeholde sig alle de dem tilkommende Rettigheder og Adkomster med Hensyn til Hertugdømmerne Holsten og Slesvig; hvad Tydskland angaaer, da omfatter denne Reservation Alt hvad der er blevet anerkjendt af den tyske Forbunds- dag, navnlig ved sammes Beslutning af 17de September 1846.

Art. 4.

Hs. Majestæt Kongen af Preussen forpligter sig, efterat denne Tractat er underskreven, ikke alene til at ratificere samme inden en Frist af 2 Uger, men han vil ogsaa gjøre sin Indflydelse gjældende hos de tyske Forbundsstater for inden den kortest mulige Frist af dem at opnaae en fuldstændig og nøje Tilslutning til og Ratification af nærværende Tractat.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark forpligter sig ligeledes til at ratificere nærværende Tractat inden en Frist af 2 Uger. Derefter ville alle Ratificationerne uopholdeligt og samtidigt være at udvekle.

Til Bekræftelse heraf have vi Undertegnede i Kraft af vore Fuldmagter underskrevet nærværende Tractat og forsynet den med vore Vaabensegl.

Berlin den etc.

Ved saaledes at sige sig løs fra Præliminarierne vilde Preussen ganske slaae en Streg over de 2 sidste Aars Begivenheder, saa at Danmark, naar det vilde ordne sine indre Forhold efter sine egne Ansku-

elser, udsattes for at komme til at begynde Krigen forfra, da Aarsagen til Krigen, der ved Fredsbasis skulde være tilintetgjort, ved den foreslaaede Freds Indhold atter kaldtes tillive. Naar det ikke havde kunnet lykkes Danmark at blive enig om Forstaaelsen af Præliminarierne med Preussen, der saa godt som var den eneste tydske Magt, som kunde lide ved en Krig med Danmark, var der neppe nogen Sandsynlighed for, at man skulde kunne blive enig med det øvrige Tydskland om Forstaaelsen af Forbundsbeslutningen af 17de September 1846. Det Indtryk, de preussiske Forslag gjorde paa de danske Befuldmægtigede, var et saadant, at de ansaa det for rigtigst strax efter at have besvaret Memoiren at paakalde de mæglende og de neutrale Magter for fra deres Side at fremkalde en Erklæring om det Utilstedelige i at forlade den engang vedtagne Basis for Underhandlingerne. I de nærmest paafølgende Dage gjorde imidlertid saavel Lord Westmoreland som Baron Meyendorff den preussiske Udenrigsminister de mest alvorlige Forestillinger, hvorhos Førstnævnte henledede hans Opmærksomhed paa en Depeche fra Lord Palmerston, hvori udtaltes, at England, Rusland og Frankrig vare enige om, at en Fred maatte sluttes, som bevarede det danske Monarchi, og at ogsaa Østerrig og Sverig samstemte heri. Da Baron Schleinitz gav disse Gesandter tilkjende, at han ikke betragtede Udtalelserne i Hr. Usedom's Memoire som gjørende fuldstændig Ende paa enhver videre Forhandling paa Præliminariernes Basis og afgav den Erklæring, at Preussen vilde give Afkald paa de Tydskland i Fredstractatens Artikel 3 forbeholdte Rettigheder med Hensyn til Slesvig, og det tilmed var at haabe, at der vilde kunne opnaaes yderligere Indrømmelser, dersom et Forslag med Hensyn til den blandede Commission under en fortsat Underhandling kunde blive fremsat og saaledes

formuleret fra dansk Side, at den ligeoverfor Stemningen i Tydskland lettede Preussen Vejen til en Overenskomst, bleve de danske Befuldmægtigede enige med de nævnte Gesandter om at søge Underhandlingerne gjenoptagne i denne nærmere bestemte Retning, uden at oppebie yderligere Instructioner fra den danske Regjering; herved bortfaldt foreløbigt Spørgsmaalet om at appellere til Magterne.

8de Conference
den 28de April.

I en 8de Conference, der den 28de April fandt Sted hos Lord Westmoreland, og i hvilken ogsaa Baron Schleinitz deltog, fremkom Baron Pechlin med endel Bemærkninger til den preussiske Memoire af 17de April, idet han forinden fremhævede, at de ingenlunde maatte betragtes som en Erklæring med Hensyn til den nævnte Memoire og ikke beroede paa nogen Instruction fra den danske Regjering, men kun vare bestemte til at skaffe denne en nærmere og bestemt Kundskab om, hvad der efter de hidtil førte Underhandlinger endnu var at vente med Hensyn til Fredsværket. Idet han henviste til den i Conferencen den 3die April tagne Beslutning med Hensyn til en blandet Commission, fremhævede Baron Pechlin først, at det var uberettiget fra preussisk Side at paastaae, at enhver yderligere Discussion angaaende Slesvig vilde være uden Nytte, og han fremsatte derefter et Forslag, hvorefter det skulde overlades en Commission sammensat af et lige Antal Danske og Slesvigere, som skulde vælges efter en af Kongen udstedt Valglov, at undersøge, hvilke Gjenstande der burde henføres til den politiske Union mellem Danmark og Slesvig og som Følge heraf skulde forblive fælles for de tvende Lande; de danske Befuldmægtigede erklærede sig derhos villige til at tage under Overvejelse, om en simpel Majoritet af Commissionens Medlemmer skulde være tilstrækkelig til at afgjøre de tvivlsomme Spørgsmaal, eller om dertil skulde udfordres

en Overensstemmelse mellem Kongen og $\frac{2}{3}$ af hine Medlemmer, saaledes at de enkelte, endnu tvivlsomme Punkter, hvis ingen Overensstemmelse opnaaedes, skulde overlades til en neutral Magts Afgjærelse. Med Hensyn til Hertugdømmerne Holstens og Lauenborgs Stilling ligeoverfor Tydskland fremhævedes det, at de fra preussisk Side fremsatte Paastande ligeledes syntes at berøpe paa en Misforstaaelse. Den danske Konge ønskede, at de to Hertugdømmer atter skulde indtræde i deres tidligere Forhold til Tydskland, og deres Stilling i saa Henseende var bestemt ved Wienertractaten og de tydske Forbundslove, men man kunde umuligt forlange af Kongen, at han skulde paatage sig nogen anden Forpligtelse end den, Præliminarierne fastsatte, saalænge han var udelukket fra sin legitime Stilling som tydsk Souverain, saalænge hans Stater bleve styrede af andre Autoriteter end hans egne, og saalænge der endnu ikke var opnaaet nogen Enighed med Hensyn til den endelige Ordning af Forholdene i Tydskland. Lord Westmoreland støttede varmt de af de danske Befuldmægtigede fremsatte Anskuelser og hævdede, at man i Forslaget om den blandede Commission maatte see et anerkjendelsesværdigt og til Antagelse egnet Tilbud; Lorden oplæste tillige en Depeche fra Lord Palmerston, hvori Denne betegnede den danske Opfattelse af den politiske Union som overensstemmende med hans i Instructionen til Lord Cowley af 23de Marts 1849 udtalte Mening. Trods alle Forestillinger fastholdt imidlertid Baron Schleinitz og Hr. Usedom deres Standpunkt og kom tilbage til den af Preussen opstillede Fordring om Slesvigs Uafhængighed til Erstatning for den opgivne Forbindelse med Holsten. Ved Slutningen af Conferencen stillede Lord Westmoreland det Spørgsmaal til den preussiske Udenrigsminister, om det var sandt, at Statholderskabet næg-

tede Forbundscommissionens Tilhold af 12te April Lydighed, og da dette blev bekræftet, om Preussen da ikke i den Anledning havde foranlediget eller vilde foranledige yderligere Skridt fra Forbundscommissionens Side. Da der intet tilfredsstillende Svar fulgte herpaa, gik Lorden over til at fremstille, hvorledes de ulykkelige Tilstande i Slesvig vare en Følge af de preussiske Troppers Concentration, og til i Forening med de danske Befuldmægtigede at gjøre de mest indtrængende Forestillinger for at bevirke en Ophævelse af denne Forholdsregel; for at retfærdiggjøre denne sidste be- raabte Baron Schleinitz sig blandt Andet paa, at General Willisen for ganske kort Tid siden havde rettet en Forespørgsel til General Hahn, om Denne vilde modsætte sig den slesvig-holstenske Hærs Indrykning i Slesvig.

Kammerherre Reedtz kaldes til Kjøbenhavn for at conferere angaaende Underhandlingernes Stilling; — dansk Circulairdepeche af 29de April.

Det kritiske Standpunkt, hvorpaa Underhandlingerne befandt sig efter det i Conferencen den 17de April fra preussisk Side Fremkomne, havde imidlertid bevæget den danske Regjering til under 26de at kalde Kammerherre Reedtz til Kjøbenhavn for at conferere med ham saavel angaaende Underhandlingernes Stilling i Almindelighed som angaaende en mulig Anvendelse af en blandet Commission. I Erkjendelse af, at det neppe vilde være muligt længer at fortsætte den Politik, den hidtil havde fulgt, havde Regjeringen endvidere ved en Circulairdepeche af 29de April paalagt de kongelige Gesandter indtrængende at forestille vedkommende Regjeringer, at Danmark umuligt vilde kunne gaee ind paa de af Preussen stillede Betingelser, idet den Ret, som skulde forbeholdes Tydskland til for Fremtiden at blande sig i Slesvigs Anliggender, ikke gik ud paa mindre end at sønderbryde de Baaud, der knyttede dette Hertugdømme til det egenlige Kongerige, og fuldstændigt at omstøde den Grundvold, hvorpaa

Monarchiet hvilede. Situationen, hed det videre, var alvorlig, og Fremtiden bar store Farer i sit Skjød, hvilke kun Stormagternes samtidige og collective Intervention vilde kunne forekomme og besværges. Hertugdømmerne vare blevne et Arnested for Oprør og Anarchi, og saalænge Stormagterne fandt sig i den derværende, væbnede Magt, vilde den revolutionaire Aand styrkes overalt i Europa; Statholderskabet vedblev ufortrødent med sin oprørske og fjendlige Politik trods den nyligt fra Forbundscommissionen skete Opfordring og trods holstenske Deputeredes Nærværelse i Kjøbenhavn; Sydslesvig var overladt til Statholderskabets Herredømme, Rendsborg og Frederiksort vare ikke rømmede. Rustningerne fortsattes, og Alt tydede paa, at det separatistiske Parti var langt fra at ville underkaste sig den legitime Autoritet. Under disse Omstændigheder vilde man ikke miskjende Nødvendigheden for os i ikke at lade os overraske af Begivenhederne; saalænge som muligt vilde vi iagttage den strængeste Tilbageholdenhed, men vi vilde ikke kunne opsætte at sætte os i Forsvarsstand, og det syntes os umuligt, medmindre der kom en væsenlig Forandring i Tingene, at vedligeholde en passiv Holdning ud over Slutningen af den kommende Maaned. Det paalagdes endelig Gesandterne indtrængende at anmode vedkommende Cabinetter om en Udtalelse og om Raad under de indtraadte, vanskelige Forhold.

Den 29de April afrejste Kammerherre Reedtz fra Berlin til Kjøbenhavn og kunde saaledes meddele Regjeringen Underretning om Udfaldet af den sidst afholdte Conference. Regjeringen fandt saa meget mere Anledning til at billige, at de Befuldmægtigede paa egen Haand havde truffet en Bestemmelse om Anvendelsen af en blandet Commission, som en Afgjørelse ved en saadan, skjøndt den ikke stemmede med Præli-

minarierne, forsaavidt disse fastsatte, at Freden udelukkende skulde sluttet mellem Kongen af Danmark og Kongen af Preussen, dog vilde medføre det Gode, at Preussen da ikke senere kunde have noget Paaskud til fremtidig Indblanding i det danske Monarchis indre Anliggender, og Forslaget derhos var blevet affattet saaledes, at det danske Folks Interesser fuldstændigt vare blevne varetagne. En Overenskomst som den paa den sidste Conference foreslaaede vilde vistnok have frembudt en Lejlighed for Preussen til at trække sig tilbage uden at paadrage sig Skinnen af positivt at have svigtet den Sag, som det tidligere havde forfægtet, men efter Conferencens Udfald kunde man ikke gjøre sig videre Forhaabning om at komme til et tilfredsstillende Resultat, saameget mindre som der for enhver Fred, der ikke hvilede paa Præliminariernes Grundlag, nødvendigvis maatte fordres en Gjenoptagelse af disses 1ste Artikel med dens Bestemmelser om Opretholdelsen af den politiske Union mellem Danmark og Slesvig samt Adskillelsen mellem dette Hertugdømme og Holsten, saa at Preussens Hovedbetænkelighed ved at slutte Fred paa Præliminariernes Basis ingenlunde vilde blive hævet ved Anvendelsen af en blandet Commission

Under de givne Forhold maatte man være forberedt paa, at de paa Præliminariernes Basis førte Underhandlinger vilde blive afbrudte, og om det end ikke var usandsynligt, at nye Underhandlinger strax efter vilde blive aabnede paa en anden Basis, vilde Freden, om den overhovedet kom i Stand, dog maaskee være temmelig fjern, og det kunde derfor neppe være tilraadeligt meget længer at udsætte en Indskriden fra dansk Side for ved Anvendelsen af de hemmelige Artikler at fremkalde en Forandring i Tilstanden i Syd-slesvig, hvor Oprørspartiet uforstyrret fortsatte sit Uvæsen, og hvor der til Begyndelsen af Maj var be-

Overvejelser i
det danske Ca-
binet om Nød-
vendigheden af
Rustninger;
disse besluttes.

budet en yderligere Inddrivelse af tvungne, pecuniaire Ydelser. Kom det derimod i den nærmeste Fremtid til Fred paa en ny Basis, da vilde sandsynligvis enhver saadan, naar den skulde kunne antages af Danmark, endnu mere end en Fred efter Præliminarierne møde Modstand i Hertugdømmerne og altsaa nødvendiggjøre Anvendelsen af Tvangsforholdsregler for at kunne komme til Udførelse; en Separatfred, der altid vilde blive noget indholdsløs, tillod derhos ikke nogen Opsættelse med Udførelsen, men maatte for at blive fordelagtig for Danmark ledsages af en hurtigt tilvebragt, factisk Tilstand i Hertugdømmerne. Fra det Øjeblik, det maatte ansees for afgjort, at der ikke vilde blive sluttet Fred paa Præliminariernes Basis, maatte den danske Regjering altsaa være betænkt paa at foretage de nødvendige Rustninger for efter Omstændighederne at være i Stand til enten at handle efter Vaabenstilstandsconventionens hemmelige Artikler eller at exequere en mulig Separatfreds Bestemmelser. Det ansaaes for mindre sandsynligt, at Preussen vilde kunne tilbyde en antagelig Separatfred, og Rustningerne maatte derfor mindre være beregnede paa at udføre en saadan end paa at exequere de hemmelige Artikler. Inden man skred hertil, maatte dog i alt Fald nogen Tid hengaae, for at det kunde blive indlysende for de neutrale Magter, at en antagelig Separatfred ligesaa lidt var at opnaae som en Fred efter Præliminarierne, og den danske Regjering ansaa det derfor for rigtigst at gjøre sin Beslutning om Rustningernes umiddelbare Iværksættelse afhængig af de Efterretninger, som i den nærmeste Tid imødesaaes fra Berlin.

Faa Dage efter at Regjeringen havde taget denne Beslutning, indløb der Meddelelse fra Baron Pechlin af 6te Maj om, at den preussiske Regjering havde isinde

at sende General Below til Kjøbenhavn som Overbringer af et Forslag til en Separatfred. Dette Forslag skulde gaae ud paa, at Hertugdømmet Slesvig uden Forbehold tilbagegaves Kongen; Preussen forpligtede sig derhos til at lade sine Tropper forblive endnu 6 Uger i Slesvig og at lade dem indtage Stillinger, som satte dem i Stand til at gjenoprette Ordenen S. for Demarcationslinien, medens det efter disse 6 Ugers Forløb maatte være Danmarks Sag at opretholde Ro og Orden i Slesvig og at bekjæmpe den slesvig-holstenske Hær, dersom den brød ind i Slesvig; hvad Holsten angik, overlod Preussen det til Kongen af Danmark at remplacere Statholderskabet med en anden Autoritet efter eget Valg; det tydske Forbunds Rettigheder med Hensyn til Holsten og Lauenborg forbeholdtes. Det tilføjedes, at Bajern havde givet sit Bifald til dette Forslag, og at Baron Schleinitz ogsaa troede at være sikker paa Østerrigs Samtykke. Umiddelbart efter at man havde modtaget denne Underretning, indløb der fra Berlin en ny Beretning af 8de Maj om samme Gjenstand, hvormed fulgte en Oversigt over den foreslaaede Freds Indhold, som fuldkommen stemmede med den tidligere Meddelelse, og som derhos var suppleret af Baron Meyendorff, der af Baron Schleinitz havde erholdt ganske den samme Meddelelse om Fredsforslaget som Baron Pechlin. Saavel Baron Meyendorff og Lord Westmoreland som Frankrigs og Sverigs Repræsentanter i Berlin havde skjænket dette Forslag deres udelte Bifald, saa at dets Ikkeantagelse vilde kunne have de alvorligste, politiske Følger.

De saaledes modtagne Efterretninger maatte have afgjørende Indflydelse paa den danske Regjerings Beslutninger. Laa der nemlig en oprigtig Fredsbestræbelse til Grund for General Belows Sendelse, vilde det sandsynligvis meget snart komme til Afslutning

af en Fred, der ikke vilde kunne gennemføres i Hertugdømmerne uden med Vaabenmagt; var derimod Sendelsen ikke alvorligt ment, men kun et Forsøg paa at give det Udseende af, at Preussen udfoldede en særdeles Virksomhed for at naae en endelig Afgjørelse, var herved Sandsynligheden for, at en Fred vilde kunne opnaaes, bleven endnu ringere, og dermed Opfordringen til at exequere de hemmelige Artikler i Kraft af den Ret, som Vaabenstilstandsconventionen hjemlede, bleven saameget større. Den Betingelse, hvortil Regjeringen havde knyttet den umiddelbare Paabegyndelse af de allerede besluttede Rustninger, var saaledes indtraadt, og i de nærmest paafølgende Dage udgik der derfor de i saa Henseende nødvendige Ordre.

Den 9de Maj ankom General Below til Kjøbenhavn og overbragte en Skrivelse af 6te Maj fra Kongen af Preussen til Kongen af Danmark, hvori udtaltes det Ønske, at der maatte blive sluttet Fred, uden at man opgav Noget af de gjensidige Rettigheder, saaledes at Udjevningen af Differentserne maatte blive forbeholdt Fremtiden. Denne Skrivelses Indhold lod allerede formode, at Sendelsen ikke havde den Hensigt, som var foregivet for de Befuldmægtigede i Berlin, og denne Formodning bekræftedes snart under de Sammenkomster, som Generalen havde med Kammerherre Reedtz, der endnu opholdt sig i Kjøbenhavn. Generalen medbragte ikke alene ikke noget formeligt Udkast til en Fred efter de antydende, nye Forslag, men han var ikke engang forsynet med Instructioner, hvorefter nærmere Forhandlinger kunde indledes om en saadan. Foruden Skrivelsen til Kongen medbragte han kun det allerede forlængst af de danske Befuldmægtigede forkastede Forslag af 17de April og et af Hr. Usedom forfattet Svar paa den i Conferencen den 28de April afgivne, danske Memoire, hvilket var dateret den 6te

General Below
ankommer til
Kjøbenhavn
som Overbringer
af en Skrivelse
af 6te Maj fra Kongen
af Preussen.

Maj, altsaa Dagen efter at Baron Pechlin var bleven underrettet om General Belows Sendelse. Generalen udtalte vel, at man ikke skulde lægge videre Vægt paa dette Svar, da den preussiske Regjering ikke derved havde havt til Hensigt at fremkalde en fornyet Discussion, men et Exemplar deraf var dog den 11te Maj formeligen bleven tilstillet de danske Befuldmægtigede i Berlin, og dets Indhold var derhos af en saadan Beskaffenhed, at det ikke kunde forbigaaes i Tavshed, idet Hr. Usedom bestemt og paa en skarp Maade havde hævdet sin i Memoiren af 17de April fremsatte Paastand om, at enhver yderligere Discussion om alle de væsenligste Punkter vilde være uden Nytte, og erklæret det fra dansk Side fremsatte Forslag om Anvendelsen af en blandet Commission for aldeles uantageligt.

Under disse Omstændigheder maatte selvfølgelig General Belows Sendelse blive uden nogetsomhelst Resultat med Hensyn til Fredsspørgsmaalet, og den 14de Maj afrejste Generalen atter til Berlin. I en samme Dag dateret Skrivelse, som det blev Baron Pechlin paalagt at overrække Kongen af Preussen, udtalte vor Konge sin Beklagelse over, at Omstændighederne havde været til Hinder for at føre Fredsunderhandlingerne til det ønskede Maal, idet en Fredsslutning, som under Varetagelse af gjensidige Rettigheder udtrykkeligt forbeholdt Fremtiden Udjevningen af Differentserne og saaledes lod alle Stridsspørgsmaal aabne, ikke syntes ham egnet til at sikre Staterne og Undersaatterne Fredens Velsignelser; »da jeg af Deres Majestæts Skrivelse«, hed det dog videre, »har den uvurderlige Bekræftelse paa, et De ivrigt vil søge at undgaae en Fornyelse af Fjendlighederne, vil det blive paalagt mine Befuldmægtigede at tage under nøje Overvejelse saadanne Forslag, som Deres Majestæts

Svarskrivelse af
14de Maj til
Kongen af
Preussen.

Befuldmægtigede maatte forelægge, og som ikke stride mod min Kronens uomtvistelige Rettigheder og mine Landes Velfærd. Naar den danske Regjering saaledes endnu ikke havde bestemt sig til at ansee Fredsunderhandlingerne for afbrudte, var Grunden væsenlig den, at det i alt Fald var vitterligt, at den preussiske Udenrigsminister virkelig havde forebragt ikke alene Baron Pechlin men ogsaa Baron Meyendorff, at General Below var Overbringer af de Fredsforslag, hvorom Regjeringen havde modtaget Indberetning, og man derfor var berettiget til at haabe, at de neutrale Magter efter et saadant Skridt fra Preussens Side vilde ansee sig forpligtede til med mere Kraft end tidligere at gjøre deres Indflydelse gjældende hos det preussiske Cabinet. Derhos vilde en Separatfred, naar den blot nogenlunde kunde bringes til at stemme med Retfærdighedens Fordringer, frembyde Fordele, som en Anvendelse af de hemmelige Artikler manglede; thi foruden at Magterne endnu stedse nødigt vilde see sidstnævnte Forholdsregel bragt til Anvendelse, var det i alt Fald ikke umuligt, at Oprørspartiet uden Sværds slag vilde føje sig efter en saadan Freds Bestemmelser, ligesom Kongen ogsaa ved disses Udførelse vilde have friere Hænder.

Den 16de Maj afrejste Kammerherre Reedtz atter til Berlin, forsynet med Instructioner, hvorefter de Befuldmægtigede bemyndigedes til, under Forbehold af begge Parters Ret til, naar Forsøget mislykkedes, at gjenoptage Underhandlingerne paa Fredspræliminariernes Basis, at modtage Preussens Fredsforslag, naar de affattedes i Overensstemmelse med det af Baron Pechlin indsendte Udkast og under den Betingelse, at der dertil føjedes nogle Bestemmelser, som syntes nødvendige for at tilvejebringe en fornøden Garanti. Som de 3 Hovedpunkter, hvorpaa det i saa Henseende kom an, fremhævedes:

Kammerherre
Reedtz retou-
nerer til Berlin;
Bemyndigelse
for de danske
Befuldmægti-
gede til paa
visse Betingel-
ser at modtage
Forslag fra
Preussen om en
Separatfred.

1) En Bestemmelse om Fredens Udførelse for Holstens Vedkommende, der maatte lyde paa, at det overlodes Kongen ogsaa i dette Hertugdømme — paa samme Maade som det indrømmedes ham med Hensyn til Slesvig — at anvende de Midler, der stode til hans Raadighed for i fornødent Fald at bekjæmpe enhver Modstand mod Fredsbestemmelsernes Udførelse.

2) En Bestemmelse om Arvefølgen, sluttende sig til Præliminariernes 4de Artikel, saaledes at Preussen erklærede sig villig til at medvirke til dens Ordning i en af Kejseren af Rusland allerede betegnet Retning.

3) En Bestemmelse, hvorved begge Parter forpligtede sig til inden en vis, given Frist at lade Commissairer sammentræde for at regulere Grændseforholdene mellem Hertugdømmerne Holsten og Slesvig saaledes, at Grændsen mellem det tyske Forbunds Gebet og Kongens til bemeldte Forbund ikke hørende Lande for Fremtiden ikke skulde kunne foranledige nogen Tvivl eller Usikkerhed.

I den nærmeste Tid, efterat Kammerherre Reedtz var retourneret til Berlin, fremkom der imidlertid trods Baron Schleinitz's gjentagne Løfter intet nyt Forslag fra preussisk Side; man henholdt sig til Udkastet af 17de April og søgte at gjøre gjældende, at der ved General Belows Sendelse var blevet givet Danmark Anledning til at gaae ind paa en nærmere Forhandling af dette Udkasts Bestemmelser. De danske Befuldmægtigede troede for deres Vedkommende at burde afholde sig fra at fremkomme med nogetsomhelst Fredsforslag, der ikke stod i umiddelbar Forbindelse med Præliminarierne, for at ikke en saadan Imødekommen af de Opfordringer, som gjentagende stilledes til dem af den preussiske Underhandler, senere skulde blive udlagt som et Samtykke til at give Afkald paa

Præliminariernes Grundbestemmelser. De danske Befuldmægtigede fandt paa denne Tid saameget mindre Anledning til at paaskynde Underhandlingernes Fremme, som Baron Meyendorff den 23de Maj var afrejst til Warschau, hvor Kejseren af Rusland kort forinden var indtruffen, og havde raadet dem til ikke at foretage noget afgjørende Skridt forinden hans Tilbagekomst, da han sandsynligvis vilde erholde Instructioner, der kunde have en afgjørende Indflydelse paa Underhandlingernes Gang. Vore Befuldmægtigedes Virksomhed indskrænkede sig derfor foreløbigt dels til fuldstændigt at oplære og belyse den paafaldende Uoverensstemmelse mellem den virkelige Betydning af General Belows Sendelse og den Hensigt, i hvilken den preussiske Udenrigsminister havde angivet, at Sendelsen var bleven besluttet, dels til under 24de Maj at besvare de preussiske Memoirer af 17de April og 6te Maj, en Besvarelse, der nu ikke længer kunde udsættes, da intet nyt Forslag fremsattes fra preussisk Side, og hvorved de fremsatte Paastande om Uholdbarheden af den danske Fortolkning af Præliminarierne og om Umuligheden af paa dette Grundlag at komme til en Forstaaelse udførligt og fuldstændigt bleve gjendrevne.

Kaste vi Blikket tilbage paa Underhandlingsværket fra dets første Begyndelse, maa det vistnok erkjendes, at der fra dansk Side under hele Underhandlingen var bevaret en fast Holdning. Saalænge der var noget Haab om at sætte en Fortolkning af Præliminarierne igjennem, som stemmede med deres Ord og Aand, havde man urokkeligt holdt fast ved den engang tilsikrede Basis, der medførte Slesvigs constitutionelle og administrative Adskillelse fra Holsten og dets statsretlige Forbindelse med Danmark. Da dette Haab glippede, var man ikke uvillig til at række Haanden til en Separatfred, hvorved med Tilsidesættelse af

Præliminariernes Form Realiteten dog i det Væsenlige vilde kunne opnaaes, og hvorved det vilde kunne gjøres muligt for Preussen at drage sig ud af Sagen, saafremt dette var dets virkelige Ønske. Det preussiske Cabinets Holdning ligeoverfor vore Underhandlers og de venskabelige Hoffers forenede Bestræbelser for en Fredsslutning syntes imidlertid at vise, at det endnu ikke vilde opgive sine Bestræbelser for at udvide Tydsklands Magt ikke alene over Holsten, men ogsaa over Slesvig. Vel vidende, at de neutrale Magter ikke vilde tvinge det til en Fred efter Præliminarierne, da de antog, at der vilde kunne opnaaes en for Danmark antagelig Separatfred, syntes det at være Preussens Agt at drage Fredsunderhandlingerne ud i det Ubestemmelige for derved at udtømme Danmarks Kræfter og for fremdeles i Forbindelse med Statholderskabet at kunne forblive i Besiddelse af det factiske Herredømme, i Hertugdømmerne. Et Middel til at drage Underhandlingerne i Langdrag frembød blandt andre det tidligere antydede, af Hertugdømmerne fremsatte Ønske om at søge at komme til en directe Forstaaelse med deres Souverain, et Ønske, der med Preussens Billigelse fremsattes paa en Tid, da denne Magt syntes at have besluttet sig til at opgive enhver videre Underhandling paa Præliminariernes Grundlag, og som kun synes at have havt til Maal, under et ubestemt Provisorium at søge at faae constitueret og consolideret et Schleswig-Holstein. Det vil her være Stedet til at dvæle noget nærmere ved de Forhandlinger, som bleve en Følge af dette Hertugdømmernes Ønske om en directe Overenskomst, skjøndt de, som det var at forudsee, viste sig aldeles frugtesløse.

I et Møde, som Hertugdømmernes Prælater og Godsejere afholdt i Kiel den 6te April, var der blevet

vedtaget og underskrevet en Adresse til Statholderskabet, hvori udtaltes, at en directe Underhandling med Landsherren under de givne Omstændigheder syntes at være det hensigtsmæssigste Middel til at forhjælpe Landet til en fordelagtig Fred, og at man derfor var rede til af alle Kræfter at understøtte Statholderskabets Bestræbelser i denne Retning. Statholderskabet var gaaet ind paa denne Tanke, og efterat Grev O. Rantzau var rejst iforvejen til Kjøbenhavn for at berede Vejen, ankom den 18de April sammesteds Grev Reventlow-Farve, Regjeringsraad Heinzelmänn og Syndicus Prehn. Der var medgivet dem en Skrivelse til Kongen fra Statholderskabets Medlemmer, Grev Reventlow og Advocat Beseler, hvori disse under en meget loyal og forsonlig Form udtalte det Haab, at det maatte lykkes at gjengive Landet sin Fyrste og stifte Fred og Forsoning mellem Folkene, men hvori de derhos fremkom med en Anmodning, der ikke gik ud paa mindre, end at Kongen vilde indrømme en efter den i Hertugdømmerne anerkjendte Valglov sammenkaldt Forsamling af Deputerede en forfatningsmæssig Andel i Lovgivning og Forvaltning og med den lade forhandle angaaende Hertugdømmernes grundlovmæssige Bestemmelser. I en særlig Instrux var det blevet paalagt de holstenske Afsendinge at overrække Landsherren bemeldte Skrivelse og efter bedste Evne mundtligt at understøtte dens Indhold; der ønskedes en directe Forstaaelse mellem Landsherren og Hertugdømmerne og derfor først og fremmest en fra begge Sider anerkjendt, provisorisk Tilstand, under hvilken Hertugdømmerne skulde regjeres af en af Landsherren indsat Statholder ved ansvarlige Departementschefer og paa constitutionel Maade efter de gjældende Landslove; Afsendingene skulde derhos søge at opnaae en Overenskomst om en

Holstenske Afsendinge ankomme til Kjøbenhavn, medbringende en Skrivelse fra Statholderskabets Medlemmer til Kongen.

gjensidig Reduction af Hæren, om et interimistisk Handelsflag for Hertugdømmerne, om et interimistisk Bidrag fra Hertugdømmerne til Civillisten og til Dækning af den fælles Statsgjæld og endelig om Sammenkaldelsen af en Landsforsamling, for hvilken nærmere Forslag angaaende en endelig Forfatning for Hertugdømmerne vilde være at forelægge. Ovennævnte Skrivelse til Kongen samt Instruxen findes gjengivne i Bilag 18 og 19.

Kort efter Ankomsten til Kjøbenhavn henvendte Grev Reventlow sig til Conseilspræsidenten med Anmodning om at skaffe ham og de andre Afsendinge en Audients hos Hs. Majestæt Kongen. Den attraaede Audients blev ogsaa tilstaaet dem den 24de April, dog ikke samlede, men hver for sig, og først efterat de paa given Anledning havde afgivet en skriftlig Erklæring om, at de ikke vare komne som Deputation fra Statholderskabet og ikke vilde optræde som saadan. Henviste til Conseilspræsidenten med Hensyn til de Forslag, de maatte ville fremkomme med til Gjenoprettelse af et fredeligt Forhold, havde de den følgende Dag en Conference med Denne, ved hvilken Lejlighed det betegnedes dem som en Forudbetingelse for enhver Tilnærmelse, at den udtalte, fredelige Stemning godtjordes i Gjærningen, at den i Holsten staaende Hær først og fremmest maatte formindskes ved Permittering efter en større Maalestok, og at navnlig enhver middelbar eller umiddelbar Indvirken paa Hertugdømmet Slesvigs Forvaltning og Beskatning fra Statholderskabets Side maatte ophøre. Som Følge heraf afrejste Syndicus Prehn atter til Holsten for at indhente nye Forholdsordrer.

Efterretningen om, at holstenske Afsendinge vilde indtræffe i Kjøbenhavn for at indlede umiddelbare Underhandlinger med Kronen, havde vakt endel

De holstenske Afsendinge henvises til at conferere med Conseilspræsidenten.

Uro blandt Kongeriget og Nord-slesvigs Befolkning i Anledning af de holstenske Afsendinges Ankomst til Kjøbenhavn.

Uro saavel i Kongeriget som blandt den loyale Del af Slesvigs Befolkning. Paa Opfordring af Overbestyrelsen for den slesvigske Forening i Flensborg afgik en Samling af Deputerede fra Byerne Flensborg, Sønderborg, Aabenraa og Haderslev samt forskellige Landdistricter den 20de April til Kjøbenhavn for om muligt at forebygge, at der gjordes de holstenske Afsendinge Indrømmelser til Skade for Slesvigs faste Forbindelse med Danmark. Den 23de April, Dagen efter deres Ankomst til Hovedstaden, havde de slesvigske Deputerede en Audients hos Hs. Majestæt Kongen, ved hvilken Lejlighed de overrakte en Adresse, hvori de nedlagde den bestemtteste Indsigelse mod de holstenske Afsendinges Berettigelse til at beslutte Nogetsomhelst, der angik Hertugdømmet Slesvig, og varmt og indtrængende udtalte sig for dette Hertugdømmes Adskillelse fra Holsten og nøje Tilslutning til Danmark. I den danske Rigsdag, der paa denne Tid var samlet, gav de holstenske Afsendinges Ankomst Anledning til en Forespørgsel, der den 24de April rettedes til Regjeringen, om hvorvidt de vare afsendte af Statholderskabet, eller om de kun vare mødte som Privatmænd, og om Regjeringen vilde indlade sig i nogen Forhandling med dem. Conseilpræsidentens Svar gik ud paa, at de fra Holsten indtrufne Mænd ikke vare optraadte med noget Mandat fra nogensomhelst Autoritet eller Corporation i Holsten, og at det laa i Sagens Natur, at Regjeringen ikke kunde indlade sig i nogen officiel Forhandling med disse Privatmænd; men ligesom Regjeringen troede sig berettiget til at betragte disse Mænds Nærværelse som et Bevis paa, at en ikke ringe Del af de blandt Kongens Undersaatter i Hertugdømmerne, som vare komne til at staae i et ulykkeligt Forhold til ham, nærrede det oprigtige Ønske

at fremme Fredens og Forsoningens Værk, saaledes kunde Regjeringen ikke paatage sig Ansvaret for at afvise de Forsøg, der gjordes paa en Tilnærmelse.

Under 2den Maj underrettede Grev Reventlow Conseilspræsidenten om, at Syndicus Prehn var retourneret fra Hertugdømmerne, og at man nu saa sig i Stand til at give den Forsikkring, at den i Holsten staaende Hær strax vilde blive reduceret ved Permittering efter en større Maalestok, foreløbigt indtil 12,000 Mand, saasnart Conseilspræsidenten paa en eller anden Maade maatte give Greven den skriftlige Erklæring, at ingen danske Tropper for Tiden vilde rykke ind i Slesvig, og at den danske Hær, saasnart ovennævnte Reduction havde fundet Sted, ligeledes ved Permittering vilde blive reduceret til 12,000 Mand eller til en Styrke, der kom dette Tal nær. Samtidigt fremsendte Greven en Exposé, hvori de holstenske Afsendinge havde fremsat de Hovedanskuelser, som skulde være de ledende ved deres Forslag. I en Svarskrivelse af 4de Maj forvarede Grev Moltke sig først imod, at han skulde have stillet en directe Underhandling med de daværende Magthavere i Holsten eller en Indgaaen paa gjen- sidige Forpligtelser i Udsigt, og han fremhævede dernæst, at Hs. Majestæt Kongen selvfølgelig ikke af sine Undersaatter kunde anmodes om en Indskrækning i den frie Udøvelse af hans Regjeringsrettigheder; da der nu heller ikke i den modtagne Meddelelse var Tale om nogen Forandring i de holstenske Magthaveres hidtidige Fremgangsmaade med Hensyn til Slesvig, forment Regjeringen, at de fornødne Betingelser endnu ikke vare tilstede for, at en mundtlig Forhandling kunde føre til et gunstigt Resultat. I Betragtning af, at den fremsendte Exposé i Indhold

og Tone var en saadan, at den ikke kunde misbilliges, blev det imidlertid tillige meddelt Afsendingene, at der Intet var til Hinder for, at de enkeltvis og mundtligt confererede med Medlemmerne af Statsraadet.

Der var vistnok kun ringe Udsigt til, at rimelige Forslag vilde blive gjorte fra holstensk Side paa en Tid, da det var vel bekjendt, hvilken Fortolkning Preussen gav den ved Præliminarierne vundne Basis, og Statholderskabet havde vidst at tilrane sig Magten i en stor Del af Slesvig. Imidlertid havde de mundtlige, højest ufuldstændige Meddelelser, som de holstenske Afsendinge fandt Lejlighed til at gjøre her-værende fremmede Diplomater angaaende de Forslag, med hvilke de agtede at fremkomme, vundet nogen Indgang hos disse, og da nu tillige den danske Regjering havde erholdt Meddelelse fra Berlin om, at Baron Meyendorff fra god Kilde troede at vide, at Statholderskabet vilde gaae ind paa en Afvæbning, uden at en lignende Fordring stilledes til Danmark, og vilde være beredt til at underkaste sig Kongens Autoritet paa den Betingelse, at Kongen udnævnte en fælles Statholder for de to Hertugdømmer, som iøvrigt skulde forblive adskilte i administrativ og constitutionel Henseende, og at den nævnte, indflydelsesrige Diplomat umiddelbart før sin Afrejse til Warschau varmt havde anbefalet et saadant, provisorisk Arrangement til nærmere Overvejelse, troede Regjeringen ikke at kunne undlade at tage tilbørligt Hensyn til disse Omstændigheder. Ifølge Statsraadets Beslutning af 27de Maj blev det derfor overdraget to af dets Medlemmer, Finantsminister, Grev Sponeck og Cultusminister Madvig, at conferere med de holstenske Afsendinge angaaende Detaillen af det Provisorium, som, ifald det ifølge Conventionen af 10de

Ministrene Sponeck og Madvig bemyndiges til at conferere med de holstenske Afsendinge angaaende Detaillen af det paa-tænkte Provisorium.

Juli retlig Bestaaende opgaves, skulde træde istedetfor dette.

Allerede den paafølgende Dag havde de nævnte Ministre en Conference med Dhr. Heinzelmann og Prehn, hvilke paa given Foranledning efterhaanden præciserede Grundtrækkene i det paatænkte Provisorium i det Væsenlige saaledes:

1) Der skulde udnævnes een Statholder for begge Hertugdømmer med samme af Kongen uafhængige Magtfuldkommenhed, som Bestyrelsescommissionen i Slesvig for Tiden besad.

2) Statholderen skulde, særskilt for Slesvig og Holsten, tilforordnes ansvarlige Departementschefer, om hvis Valg en Overenskomst vilde være nødvendig inden Udfærdigelsen af Kongens Provisoriet forkyndende Proclamation. Statholderen og Departementscheferne skulde tage Ophold paa Gottorp.

3) De preussiske Tropper skulde forblive paa Slesvigs Fastland og opretholde Ordenen ogsaa i Nord-slesvig i de Tilfælde, hvor Gendarmerne ikke maatte vise sig tilstrækkelige; Als skulde dog forblive besat af danske Tropper.

4) Slesvigerne skulde ikke udsondres af den i Holsten staaende Hær, men dennes Styrke skulde ned-sættes til Forbundscontingentets Tal, højst 9000 Mand. Hæren skulde underholdes paa fælles holstensk og slesvigsk Bekostning, saaledes at Slesvig ydede sit forholdsmæssige Bidrag til det fælles Krigsvæsen, der udelukkende skulde bestyres af de holstenske Departementschefer, dog saaledes at Requisitioner i administrative Anliggender, forsaavidt Slesvig angik, ikke maatte skee directe til de slesvigske, locale Embedsmænd, men igjennem vedkommende slesvigske Departementschef.

5) Foruden Statholderskab, Hær samt de begge vedkommende Udgifter skulde Slesvig og Holsten beholde forskellige andre Anliggender fælles, navnlig Overappellationsret, Straffeanstalt, Brandforsikkring samt Universitetet i Kiel. Told- og Postvæsenet skulde vel administreres særskilt i hvert Hertugdømme, men Forandringer i Tarifpriserne skulde afgjøres ved fælles Behandling og navnlig ved fælles Udvalg af de særskilte Landdage.

6) Samtidigt med Proclamationens Forkyndelse af Provisoriet skulde Kongen af fri Magtfuldkommenhed give to særskilte, enslydende Valglove, ved hvilke to Landdage, een for Slesvig og een for Holsten, skulde dannes. Disse Landdage skulde dels deltage med Statholderen i Udøvelsen af den lovgivende Magt, som under Provisoriet ikke skulde hvile, dels under Medvirkning af en for hver Landdag især af Kongen beskikket Commissarius med besluttende Myndighed behandle de Forslag, som Kongen maatte tage Initiativet til at forelægge angaaende den endelige Ordning saavel af Hertugdømmernes Forhold indbyrdes som af deres Forhold til Kongeriget.

7) De fælles Anliggender vedkommende Hertugdømmernes Styrelse under Provisoriet skulde afgjøres ved fælles Udvalg af begge Landdage. Landdagene skulde ligeledes forene sig ved fælles Udvalg om begge Hertugdømmers indbyrdes Stilling og Forhold til hinanden efter Provisoriets Udløb.

8) Som Bidrag til Dækning af den inden Marts 1848 stiftede, for hele det danske Monarchi fælles Statsgjæld stillede der i Udsigt en Aversionssum fra hvert Hertugdømme, angaaende hvis Størrelse man dog hverken vilde anerkjende Folkemængden eller nogen anden Maalestok som bindende.

Uagtet de Forventninger, den danske Regjering

havde nærret om et nogenlunde tilfredsstillende Resultat af Forhandlingerne, som sagt, kun vare yderst ringe, kunde det dog ikke Andet end i høj Grad overraske, at der fremsattes Forslag til et Arrangement, som, langtfra at være en Indrømmelse fra det slesvig-holstenske Partis Side, tvertimod vilde byde Danmark slettere Vilkaar end det factisk bestaaende Provisorium og tilvejebringe alle Betingelser for, at en slesvig-holstensk Stat uforstyrret vilde kunne organiseres. En Conference fandt vel Sted den 31te Maj, da Dhr. Heinzelmann og Prehn havde forbeholdt sig efter nærmere Overlæg med Grev Reventlow at meddele en yderligere, skriftlig Udvikling af deres Plan; men uagtet der i Mellemtiden var blevet gjort de holstenske Afsendinge de alvorligste Forestillinger af de i Fredens Gjenoprettelse mest interesserede Magters herværende Repræsentanter, var det paa Conferencen Fremkomne dog paa ingen Maade skikket til at forandre Regjeringens Anskuelse om, at det for Tiden ikke vilde være muligt ad den directe Forhandlings Vej at komme til en fredelig Afgjørelse af Stridsspørgsmaalet.

Herom blev der i de første Dage af Juni meddelt saavel de herværende, fremmede Gesandter som de kongelige Gesandter i Udlandet Underretning, ligesom det ogsaa blev paalagt de Befuldmægtigede i Berlin at søge at overbevise navnlig Lord Westmoreland og Baron Meyendorff om den uundgaaelige Nødvendighed af, at de neutrale Magter uden Ophold kraftigt og eftertrykkeligt virkede til Afslutningen af en klar og bestemt, endelig Fred med Preussen og Tydskland, da ethvert yderligere anstillet Forsøg paa at komme til en directe Forstaaelse med Hertugdømmerne kun vilde tjene til at forhale Freden og foranledige Rivninger, som kunde medføre aabenbare Brud, der senere endnu mere maatte vanskeliggjøre

Hertugdømmernes Pacification. Efterat de holstenske Afsendinge den 6te Juni havde erholdt mundtlig Meddelelse om, at det danske Cabinet ikke vilde kunne gaae ind paa den af dem forelagte Plan, fandt de sig endnu foranledigede til den følgende Dag at rette en Skrivelse til Hs. Majestæt Kongen (see Bilag 20), hvori de gave en Udsigt over Forhandlingernes Gang og søgte at retfærdiggjøre deres Forhold, og i hvilken de iøvrigt, idet de erklærede sig ude af Stand til at foreslaae væsenlige Modificationer i det gjorte Forslag og til at foretage noget Videre for at fremme Forsoningsværket, til Slutning bade Kongen som den fælles Landsherre om at bevirke Indledelsen af en directe Underhandling til Afgjørelse af de mellem de tvende Folkestammer svævende Stridigheder. I Midten af Juni afrejste derpaa Grev Reventlow til Hertugdømmerne, hvorhen allerede noget tidligere de to andre Afsendinge havde begivet sig.

Som det vil erindres, var det blandt Andet blevet forebragt Baron Meyendorff, at Statholderskabet var beredt til at afvæbne uden at stille en lignende Fordring til Danmark. Det var navnlig det preussiske Cabinet, i hvis Politik det særligt laa at faae de directe Underhandlinger mellem Hertugdømmerne og deres Landsherre istandbragte, som havde ufoldet en ikke ringe Virksomhed for at bringe Statholderskabet til at gaae ind paa Foranstaltninger, der kunde udtydes som Beviser paa dets forsonlige Sindelag og dets Beredvillighed til at gaae ind paa en Afvæbning. Under 22de Maj havde Baron Schleinitz saaledes lovet Statholderen, Grev Reventlow, der var indtruffen til Berlin, at Statholderskabet for det Tilfælde, at det iværksatte Permitteringer i større Omfang, betids skulde blive underrettet om de preussiske Troppers mulige Afmarche fra Hertugdømmet Slesvig. Efterretningerne

Forhandlingerne med de holstenske Afsendinge afbrydes.

Preussen søger at formane Statholderskabet til at iværksætte Permitteringer i større Omfang.

om de omfattende Rustninger fra dansk Side og Rygter om en umiddelbart forestaaende Indrykning af den danske Hær i Slesvig gjorde imidlertid Statholderskabet betænkeligt ved at anordne Permitteringer, hvor ønskelige disse end maatte være ogsaa af økonomiske Grunde, og lode det tvertimod tage under Overvejelse, om det ikke burde skride til Indkaldelse af Reserven. Herom underrettedes det preussiske Cabinet ved Skrivelse af 28de Maj, idet det samtidigt anmodedes om at afgive en ostensibel Erklæring om, at det 3 Uger iforvejen for Statholderskabet vilde anmelde en muligen forestaaende Afmarche af de preussiske Tropper, og at disse, saalænge de forbleve i Slesvig, med Vaabenmagt vilde tilbagevise et muligt Indfald af danske Tropper i Slesvigs Fastland. Baron Schleinitz rettede i den Anledning en Forespørgsel til Baron Pechlin om, hvorvidt Bekymringen for en nær forestaaende Indrykning i Slesvig af danske Tropper var begrundet, idet han tillige søgte at opnaae en Erklæring, hvorved man fra dansk Side indirecte paatog sig en Forpligtelse ligeoverfor Statholderskabet, saa at dette 3 Uger iforvejen kunde blive underrettet om de preussiske Troppers Afmarche fra Slesvig; en ensidig Afmarche af de svenske Tropper for at gjøre Plads for de danske vilde efter Baron Schleinitz's Udtalelse blive betragtet som en Krænkelse af Vaabenstilstanden. Det laa saaledes klart for, hvor lidt Forholdet var afbrudt mellem det preussiske Cabinet og Statholderskabet, der optraadte som en anerkjendt Regjering og fandt Gehør som saadan. Om at gaae ind paa en indskrænkende Forpligtelse med Hensyn til Anvendelsen af de hemmelige Artikler kunde der selvfølgelig ikke være Tale; imidlertid indskrænkede Baron Pechlin sig foreløbigt til at tage Sagen ad referendum, idet han erklærede Intet at vide i saa Henseende. — En ikke mindre

Virksomhed havde det preussiske Cabinet udfoldet for at vinde Østerrig for sit Forslag af 17de April, dog uden at dette lykkedes; Fyrst Schwarzenberg erklærede sig tvertimod enig med det fra dansk Side under 17de Marts fremsatte Forslag angaaende Hertugdømmerne Holstens og Lauenborgs fremtidige Stilling, efterat han igjennem den østerrigske Gesandt i Berlin, Baron Prokesch, havde erholdt de danske Befuldmægtigedes Erklæring om, at man oprigtigt vilde stræbe at bringe de i dette Forslag udtalte Grundsætninger til Anvendelse. Denne Enighed med Østerrig angaaende Freden, ligesom ogsaa den allerede noget tidligere opnaaede, ved Ruslands og senere ved Østerrigs Bestræbelser fremkaldte, endelige Anerkjendelse af Kammerherre Bülow som Kongens Befuldmægtigede i Frankfurt vare Omstændigheder, der maatte have en væsenlig Betydning for vor Sags Fremme. Det, hvorpaa det imidlertid for Tiden nærmest kom an for Danmark, maatte være fra alle Sider at tilvejebringe et stærkt Tryk paa Preussen for at bringe det til at forelægge et nyt, mere antageligt Fredsforslag, et Skridt, hvortil det trods sine gjentagne Løfter endnu stedse ikke havde kunnet beqvemme sig.

Saaledes stode Sagerne i Berlin, da Baron Meyendorff den 4de Juni retournerede fra sin Warschaurejse. I en Samtale, som Baron Pechlin endnu samme Dag havde med denne Gesandt, erfarede han, at Kejseren af Rusland ansaa Preussen vedblivende bundet ved Præliminarierne, og at det var hans Ønske, at en paa disse baseret Fred snarest muligt maatte blive afsluttet fra preussisk Side; Baron Meyendorff følte sig vel meget skuffet ved, at de fra Hertugdømmernes Side directe i Kjøbenhavn indledede Forhandlinger ikke havde ledet til noget Resultat, men han fremsatte dog under de daværende Forhold intetsomhelt Ønske om deres Fortsættelse, hvorimod han udtalte sig for deres Gjen-

Østerrig erklærer sig for det danske Forslag af 17de Marts angaaende Holsten og Lauenborg; — Kammerherre Bülow anerkjendes som Kongens Befuldmægtigede i Frankfurt.

optagelse efter Fredens Slutning; han erkjendte, at Danmark, efterat dets Hær og Flaade nu vare satte paa Krigsfod, ikke kunde lade Fredsspørgsmaalet hestaae uafgjort udover en vis begrændset Tid, og lovede med Kraft at tage sig af Sagen, idet han udtalte den Mening, at den vedvarende Uenighed mellem Preussen og Østerrig frembød en gunstig Conjunction for Opnaaelsen af en for os antagelig Fred.

Efterat den danske Regjering havde erholdt Kundskab om, at det var lykkedes dens Befuldmægtigedes Bestræbelser at gjøre saavel Baron Meyendorff som Lord Westmoreland modtagelige for de Grunde, der havde motiveret de Forholdsregler, den under de givne Omstændigheder havde troet at maatte tage, paalagde den under 7de Juni sine Befuldmægtigede uden Op- hold at forberede de neutrale Magters Repræsentanter i Berlin paa, at den danske Regjering, saafremt en Fred inden meget kort Tid ikke blev sluttet, vilde blive sat i den Nødvendighed at maatte skride til Udførelsen af Vaabenstilstandsconventionens hemmelige Artikler for at tilvejebringe en Tilstand i Hertugdømmerne, der bedre end den daværende vilde tillade Regjeringen at afvente det Tidspunkt, da Preussen maatte findes villig til at give efter for Retfærdighedens Fordringer. Denne Regjeringens Beslutning kundgjordes ved en Circularskrivelse af 12te Juni ligeledes for de kongelige Gesandter i Udlandet, idet det udtrykkeligt fremhævedes, at det ingenlunde var Hensigten at opsigte Vaabenstilstanden og fornye Krigen med Preussen og Tydskland, men tvertimod at opnaae dens Udførelse indenfor de ved Conventionen betegnede Grændser; det paalagdes dem tillige at paakalde vedkommende Cabinetters kraftige Bistand for at bringe Alt til en lykkelig Udgang.

Sidstnævnte Dag erholdt vore Befuldmægtigede

Det danske Cabinet udtaler sig om Nødvendigheden af at skride til Udførelsen af de hemmelige Artikler.

endelig fra Hr. Usedom tilstillet et Forslag, der var betegnet som et Tillæg til det preussiske Udkast af 17de April, og var af følgende Indhold:

Forslag fra den preussiske Befuldmægtigede som Tillæg til hans Udkast af 17de April.

I.

Preussen i Tydsklands Navn paa den ene Side og Danmark paa den anden ville underskrive en simpel og ligefrem Fred med en Reservation af deres respective Rettigheder, saaledes som den i det Væsenlige er bleven foreslaaet fra preussisk Side den 17de April.

Hvis Danmark med Hensyn til den 3die Artikel skulde foretrække en almindelig Reservation, uden at der omtales hverken den af Baron Pechlin som Holstens Befuldmægtigede ved Forbundsdagen under 7de September 1846 afgivne Erklæring eller Forbundsbeslutningen af 17de September s. A., da har Preussen Intet imod, at 2den Passus af Art. 3, som begynder med Ordene: »hvad Tydskland angaaer«, udgaaer. Preussen samtykker deri, fordi den specielle Reservation, som udtrykkes ved Anførelsen af Beslutningen af 17de September med samme Virkning er indbefattet i den almindelige Reservation, som er udtalt i den øvrige Del af Art. 3.

II.

Samtidigt hermed vil der være at underskrive en Protocol mellem Preussen og Danmark af følgende Indhold:

Art. 1. Da en directe Forhandling er bleven indledet mellem Hertugdømmerne og deres Landsherre for at ordne Slesvigs Forhold til Danmark og Holsten, vil man midlertidigen tage de nødvendige Forholdsregler for at forhindre Fjendlighedernes Gjenudbrud.

- Art. 2. Preussen forpligter sig til at lade et Troppercorps forblive S. for den nuværende Demarcationslinie i det Øjemed at hindre Slesvigs Besættelse af slesvig-holstenske Tropper, medens et Corps af svenske og norske Tropper vil vedblive at holde Slesvig besat N. for Demarcationslinien.
- Art. 3. Danmark forpligter sig til ikke at lade Tropper rykke ind paa Slesvigs Fastland uden at give den preussiske Regjering Underretning derom, 3 Uger før Indmarchen finder Sted i dette Hertugdømme. Efter denne Tidsfrist skulle de preussiske Tropper være forpligtede til at rømme Hertugdømmet Slesvigs Territorium.
- Art. 4. Hvis Preussen paa sin Side af en eller anden Grund maatte ønske at trække sine Tropper ud af Slesvig, skal det være forpligtet til at notificere denne Beslutning for Danmark, 3 Uger forinden det sætter Tropperne i Marche.
- Art. 5. I de i Artikel 3 og 4 forudsete Tilfælde skulle de svenske og norske Tropper forlade Slesvig samtidigt med de preussiske Tropper.
- Art. 6. Dersom den directe Forhandling mellem Hertugdømmerne og deres Landsherre imod al Forventning ikke skulde føre til noget Resultat, og Fjendlighedernes Gjenudbrud mellem Kongeriget og Hertugdømmerne ikke maatte blive til at undgaae, forbinde Preussen og Danmark sig til med Hensyn til dette Tilfælde at underkaste sig følgende indskrænkende Bestemmelser og Forpligtelser.

- Art. 7. Preussen lover i dette Tilfælde ikke alene at trække sine Tropper tilbage fra Slesvig inden den fastsatte Frist af 3 Uger, men det forpligter sig endvidere til ikke at lægge nogen Hindring ivejen for de militaire Forholdsregler, som af den danske Regjering ville blive bragte til Anvendelse i dette Hertugdømme.
- Art. 8. Preussen forbinder sig til ved alle de Midler, der staa til dets Raadighed, at forhindre, at Friskarer komme til at kaste sig ind i Hertugdømmerne.
- Danmark forbinder sig paa sin Side til med Hensyn til de militaire Forholdsregler, som ville blive bragte til Anvendelse, at holde al fremmed Hjælp udelukket.
- Art. 9. Preussen vil i Tydsklands Navn lade et Observationscorps blive staaende i en eller anden Del af Hertugdømmet Holsten.
- Art. 10. Efter Fredens Gjenoprettelse skal med Hensyn til deres respective Territorium Slesvigs Ejendoms- og Besiddelsesret paa den ene Side og Holstens paa den anden ordnes ved Commissairer, som paa den ene Side blive at udnævne af Hs. preussiske Majestæt i Tydsklands Navn og paa den anden Side af Hs. danske Majestæt som Hertug af Slesvig. De Bemyndigelser, som ville være at tillægge begge Parters Commissairer saavel som den Fremgangsmaade, der vil blive at iagttage i denne Sag, bliver at bestemme ved nærmere Overenskomst.

Dette Forslag, hvorved der vilde skabes et Provisorium, som var langt ugunstigere for Danmark end

den bestaaende Vaabenstilstand med den Udsigt til en Forbedring af Tilstanden, som Udførelsen af Conventionens hemmelige Artikler frembød, kunde selvfølgelig paa ingen Maade antages, men da det kunde give Anledning til forskjellige Spørgsmaal, med Hensyn til hvilke det var af Vigtighed at erholde nærmere Underretning fra den preussiske Regjering, bleve vore Befuldmægtigede enige med den mæglende Magts Repræsentant om i dette Øjemed at samles hos ham med den preussiske Befuldmægtigede. I denne, den 9de Conference, der fandt Sted den 15de Juni, rettede vore Befuldmægtigede en Række Spørgsmaal til Hr. Usedom, der dels angik ønskede Forandringer i forskjellige af Forslagets Artikler, dels havde til Maal at søge Oplysning om, hvorvidt Preussen var villig til at trække sine Tropper bort fra Slesvig, hvis den danske Regjering kom til den Overbevisning, at Forsøget paa en directe Forstaaelse ikke vilde lede til noget Resultat, endvidere om det i Holsten efterladte Observationscorps's nærmere Bestemmelse og Placering, og navnlig om Preussen, hvis den holstenske Regjering ikke vilde underkaste sig Separatfredens Bestemmelser, og det tyske Forbund ikke raadede Bod derpaa, var villig til paa Kongen af Danmarks Opfordring at trække Observationscorpset tilbage og overlade Kongen til hint Øjemeds Opnaaelse at anvende de Midler, som stode til hans Raadighed, samt endelig om hvorvidt Preussen vægrede sig ved i Overensstemmelse med Præliminariernes Artikel 4 at overtage den Forpligtelse, at medvirke til Fastsættelsen af en fælles Arvefølge i de under Kongen af Danmarks Scepter forenede Stater. Den dels undvigende, dels ligefrem fjendlige Maade, hvorpaa Hr. Usedom besvarede de fleste af disse Spørgsmaal, viste tilfulde den arbitraire Fortolkning, han tænkte at give Bestemmelserne i den af ham

9de Conference
den 15de Juni.

foreslaaede Fred, og hvor lidet denne vilde føre til en virkelig Fredstilstand, saa at en Beslutning fra den danske Regjerings Side om at afbryde enhver yderligere Underhandling om en Separatfred og at skride til Udførelsen af Vaabenstilstandsconventionens hemmelige Artikler vilde være fuldstændigt retfærdiggjort.

Forinden der stillede noget Forlangende til Preussen angaaende Udførelsen af denne Forholdsregel, troede imidlertid den danske Regjering efter Baron Meyendorffs Raad, og for at intet Skridt fra dens Side i fredelig Retning skulde kunne siges at være forsømt, at burde forelægge det preussiske Cabinet som et Ultimatum et Forslag til en Separatfred med en dertil sig sluttende Protocol, ved hvis Affattelse man søgte at komme de preussiske Forslag saa nær som muligt uden dog at opgive Kongens Ret til at afgjøre de omstridte Forhold som et indre Anliggende, og uden at Danmark derved blev stillet under ugunstigere Vilkaar end ved Stipulationerne i Vaabenstilstandsconventionens hemmelige Artikler. Hvad der saa meget mere maatte tilskynde den danske Regjering til endnu at gjøre dette sidste Forsøg, var de saavel fra Petersborg som fra London, Paris, Wien og Stokholm indløbne, bestemte Efterretninger om, at de venskabelige Magters Repræsentanter i Berlin af deres Regjeringer vare blevne opfordrede til ved de alvorligste og mest indtrængende Forestillinger at søge at bevæge Preussen til at gaae ind paa en for Danmark antagelig Fred. Haabet om at erholde nogen virksom, materiel Hjælp havde den danske Regjering vel ogsaa denne Gang maattet opgive, men Kejseren af Rusland havde dog atter lagt den store Velvillie og Deltagelse for Dagen, hvormed han omfattede vor Sag, ved at beordre sin i Reval stationerede Flaadeafdeling til de slesvigske Farvande og indbyde England til at indtage en mere imponerende Holdning ved at statio-

Den danske Regjering beslutter at forelægge det preussiske Cabinet som et Ultimatum et Forslag til en Separatfred.

nerer nogle Krigsskibe langs med Hertugdømmernes vestlige Kyststrækning; Kejseren sendte sin Flaade i en fredelig Hensigt, hed det i den Baron Brunnow desangaaende tilstillede Instruction, den skulde ikke gaae angrebsvis tilværks, men dens Bestemmelse skulde være at transportere den danske Konges Tropper til Slesvig eller i Nødstilfælde føre dem derfra, og det var det kejserlige Cabinets Formening, at den paa-tænkte Demonstration vilde have en gavnlig Virkning, idet den vilde indjage Oprørspartiet Skræk og styrke Modet hos dem, som Intet heller ønskede end at underkaste sig deres Souverain.

Efter den derom tagne Beslutning i Statsraadet afgik Kammerjunker Qvaade den 20de Juni til Berlin for at overbringe de Befuldmægtigede Regjeringens Ultimatum og den dem i saa Henseende tildelte Instruction. De bemyndigedes i denne til at foretage saadanne Forandringer i Redactionen af Ultimatumet, som de maatte finde hensigtsmæssige, forsaavidt disse ikke involverede nogen væsenlig større Concession fra Regjeringens Side, da man var gaaet til den yderste Grændse af hvad man troede at kunne og burde indrømme; efter først at have meddelt Lord Westmoreland og Baron Meyendorff Udkastet skulde de dernæst forelægge den preussiske Regjering det med en saa kort Frist til dets Besvarelse, som de maatte ansee det for muligt og passende at fastsætte; de skulde derhos fremhæve, at den i det preussiske Forslag som sandsynlig antagne, directe Forstaaelse mellem Hertugdømmerne og deres Landsherre ikke havde været til at opnaae, men at den danske Regjering i Udkastet havde paavist den eneste Vej til en saadan, gjensidig Forstaaelse efter Fredens Slutning. Saafremt Besvarelsen af Ultimatumet fra preussisk Side blev enten benægtende eller saaledes affattet, at dets Antagelse maatte ansees uop-

naaelig, eller hvis det var øjensynligt, at Preussen paany vilde søge at forhale Sagens Afgjørelse, skulde de Befuldmægtigede forlange, at Vaabenstilstandsconventionens hemmelige Artikler snarest muligt bragtes til Udførelse; dersom den sidste Artikel i Protocol-Udkastet betræffende Successionsspørgsmaalet skulde frembyde uovervindelige Hindringer for eller i høj Grad vanskeliggjøre Antagelsen af Regjeringens Forslag, da bemyndigedes de Befuldmægtigede dog til at frafalde den; endelig skulde de under alle Omstændigheder fremhæve, at Regjeringen reserverede sig sin Ret til at holde fast ved Præliminarierne for det Tilfælde, at det forelagte Ultimatum ikke skulde lede til Afsluttelsen af en Fred. Selve Forslagene vare saalydende:

Udkast til

en Fredstractat mellem Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen i Tydskslands Navn.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen, besjælede af det Ønske mellem deres respective Stater at gjenoprette den Fred og gode Forstaaelse, som er bleven afbrudt ved de med Hensyn til Hertugdømmerne Slesvig og Holsten opstaaede Differentser, have til den Ende udnævnt og beskikket som Befuldmægtigede, nemlig:

Hs. Majestæt Kongen af Danmark etc.

og Hs. Majestæt Kongen af Preussen etc.

Under Medvirkning af Hds. britiske Majestæts Gesandt i Berlin, Greven af Westmoreland, som den mæglende Magts Repræsentant, ere de ovennævnte Befuldmægtigede efter at have udvexlet deres respective, i god og

gyldig Form befundne Fuldmagter komme overens om følgende Fredsartikler:

Art. 1.

Der skal for Fremtiden herske Fred, Venskab og god Forstaaelse mellem Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen. De to høje, contraherende Parter ville anvende den største Opmærksomhed paa at vedligeholde en fuldkommen Enighed imellem deres respective Stater og Undersaatter og omhyggeligt undgaae Alt, hvad der kunde skade den saa lykkeligt gjenoprettede Forbindelse.

Art. 2.

Alle Tractater og Conventioner, som ere sluttede mellem Deres danske og preussiske Majestæters Forængere som ogsaa mellem Danmark og Tydskland, blive ved nærværende Tractat atter satte fuldstændigt i Kraft.

Art. 3.

De høje, contraherende Parter forbeholde sig alle de Rettigheder, som gjensidig have tilkommet dem før Krigen.

Art. 4.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark forpligter sig til at ratificere nærværende Tractat.

Hs. Majestæt Kongen af Preussen forpligter sig ikke alene til ligeledes at ratificere samme, men han vil ogsaa gjøre sin Indflydelse gjældende hos de tydske Forbundsstater for inden den kortest mulige Frist af dem at opnaae en fuldstændig og virkelig Tiltrædelse og Ratification af nærværende Tractat.

De danske og preussiske Ratificationer ville uopholdeligt være at udvexle i Berlin, de andre tydske Staters inden en Frist af 8 Dage, at regne fra Underskriftens Dato, eller før, om skee kan.

Protocol.

Efterat Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen ved den idag ved deres respective Befuldmægtigede undertegnede Tractat have sluttet Fred, og eftersom det ligger dem levende paa Hjerte at undgaae Alt hvad der fremtidigt kunde forstyrre den saa lykkeligt gjenoprettede Enighed, ere de komne overens om følgende Bestemmelser:

1) Umiddelbart efter Udvexlingen af den danske og preussiske Ratification af den idag undertegnede Fredstractat vil Hs. Majestæt Kongen af Preussen trække det Troppcorps tilbage, som ifølge Artikel 4 af Vaabenstilstandsconventionen af 10de Juli forrige Aar er stationeret i det sydlige Slesvig. Disse Tropper ligesom ogsaa de neutrale Tropper, som ere stationerede N. for Demarcationslinien, skulle fuldstændigt forlade Hertugdømmet Slesvig og ville strax efter blive remplacerede ved Hs. Majestæt Kongen af Danmarks Tropper.

2) Saasnart som skee kan, vil Hs. Majestæt Kongen af Danmark sammenkalde ansete Mænd fra Hertugdømmet Slesvig, fra Kongeriget Danmark og fra Hertugdømmet Holsten for at høre deres Mening angaaende Ordningen af Hertugdømmet Slesvigs fremtidige Forhold ligeoverfor Kongeriget Danmark paa den ene Side og ligeoverfor Hertugdømmet Holsten paa den anden. Notablerne for Hertugdømmet Slesvig skulle i Antal overstige paa den ene Side dem, som ere sammenkaldte for Danmark, paa den anden Side dem, som

ere sammenkaldte for Holsten, men Kongerigets og sidstnævnte Hertugdømmes Notabler ville blive sammenkaldte i lige Antal.

3) Den Stilling, som Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg, der skulle vedblive at udgjøre Dele af det tyske Forbund, skulle indtage i Tydsklands politiske Samfund, bliver i Mindelighed at bestemme af de høje, contraherende Parter.

4) Hs. Majestæt Kongen af Danmark, Hertug af Holsten, vil i den kortest mulige Frist skjænke dette Hertugdømme en repræsentativ Forfatning.

5) Hvis Gjenoprettelsen af Konge-Hertugens Autoritet i Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg maatte møde en Modstand, der kun vil kunne overvindes ved Vaabenmagt, og hvis det tyske Forbund ikke finder sig i Stand til at give de Reclamationer Følge, som Konge-Hertugen først vil rette til det for at opfordre det til at opfylde de Forpligtelser, som Wiener-Slutningsacten af 15de Maj 1820 i den Henseende paalægger det, skal det staae Hs. Majestæt Kongen af Danmark, Hertug til Holsten og Lauenborg, frit for at lade sin Hær rykke ind paa Holstens Territorium og ordenligvis at anvende alle de til hans Raadighed staaende Midler for endelig at ordne de indre Forhold i hans Stater.

6) I det i den foregaaende Artikel forudsete Tilfælde vil Hs. danske Majestæt ikke have at tage sin Tilflugt til sine Allieredes Assistance, saalænge som en saadan Bistand ikke begrundes derved, at der tilgaaer Hertugdømmerne Forstærkninger fra de tyske Forbundsstater eller ved tyske Friskarer.

7) Saasnart Hertugens Autoritet er gjenoprettet i Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg, skulle disse Hertugdømmer kun kunne holdes besatte med de i samme indfødte Tropper.

8) Strax efter Udvekslingen af de danske og preussiske Ratificationer af den idag afsluttede Tractat ville Hs. Majestæt Kongen af Danmark, Hertug af Slesvig, og Hs. Majestæt Kongen af Preussen, i Tydskslands Navn, udnævne Commissairer, som skulle begive sig til Hertugdømmerne Holsten og Slesvig for paa en tydelig og bestemt Maade at fastsætte den Grændselinie, som adskiller det ene af disse Hertugdømmer fra det andet, for at al Grund til Trætte herefter kan være fjernet angaaende den sande Grændse mellem Hs. danske Majestæts Stater, som ikke ere indbefattede i det tyske Forbund, og den nævnte Majestæts Stater, som høre til dette Forbund.

Ovennævnte Commissairer skulle dømme efter de historiske Documenter. Hvis de ikke blive enige, skulle de tvivlsomme Punkter være underkastede den endelige Dom af den mæglende Magt, som vil træffe Afgjørelsen efter Aftale med Hs. Majestæt Kejseren af Ruslands og den franske Republiks Regjering.

9) Da Hs. Majestæt Kongen af Preussen bifalder de Skridt, som Hs. danske Majestæt allerede har gjort i Overensstemmelse med Artikel 4 i Fredspræliminarierne af 10de Juli forrige Aar, og navnlig billiger det kejserlig russiske Cabinets Planer med Hensyn til den endelige Bestemmelse af Arvefølgeordenen i de det danske Monarchi dannende Stater, forpligter han sig til at yde sin Medvirkning til Opnaaelsen af dette gavnlige Maal.

Efterat vore Befuldmægtigede havde raadført sig med Lord Westmoreland og Baron Meyendorff og i Overensstemmelse med den dem givne Instruction havde foretaget endel Forandringer i Redactionen, hvorved navnlig Protocollens Artikel 2, 3, 4 og 7 bortfaldt, sammes Artikel 8 og 9 noget modificeredes og sidstnævnte tillige optoges som en hemmelig Artikel til

10de og 11te
Conference den
24de og 30te
Juni; Forhand-
linger om det
danske Forslag

Protocollen istedetfor i selve denne, bleve Forslagene i en 10de Conference den 24de Juli forelagte den preussiske Befuldmægtigede, idet man fra dansk Side udtrykkeligt forbeholdt sig at holde fast ved Præliminarierne, Vaabenstilstandsconventionen af 10de Juli og navnlig Anvendelsen af dennes hemmelige Artikler, saafremt Forslagene ikke i den nærmeste Tid maatte blive antagne. Den 26de bleve de danske Forslag tagne under Overvejelse i det preussiske Statsraad, hvornæst der den følgende Dag fandt en Sammenkomst Sted hos Baron Schleinitz mellem begge Parters Befuldmægtigede. Det blev herved først vedtaget, at alle de Bestemmelser, der angik Tydskland i det Hele, skulde optages i Fredstractaten, og at der i Protocollen kun skulde optages hvad der særligt angik Preussen og Danmark, da der ved en saadan Ordning opnaaedes, at ikkun selve Fredstractaten behøvede at forelægges de enkelte tyske Stater til Ratification. De danske Forslag bleve dernæst gennemgaaede, hvilket for enkelte Punktets Vedkommende gav Anledning til en meget levende Discussion; det var navnlig Bestemmelsen om Holstens eventuelle Besættelse af danske Tropper, der paa det Stærkeste blev bekjæmpet saavel af Baron Schleinitz som af Hr. Usedom som Noget, der umuligt kunde indrømmes af Tydskland eller optages i en Overenskomst, som dette skulde ratificere; de foresloge, at Bestemmelsen enten skulde falde bort eller modificeres saaledes, at den kom til at gaae ud paa, at Preussen skulde anvende sine bona officia hos Forbundet eller de enkelte, tyske Stater for at faae disse til at medvirke til Gjenoprettelsen af Kongens Autoritet i Holsten, ligesom de gjorde Fordring paa, at Kongen af Danmark skulde give Afkald paa enhver Benyttelse af mulig fremmed Hjælp ikke alene i Holsten, men ogsaa i Slesvig. Da

de danske Befuldmægtigede bestemt modsatte sig disse Forlangender fra preussisk Side, og der altsaa var Udsigt til, at der ikke vilde kunne opnaaes en snarlig Fred, affattede de den 28de en Note til den preussiske Udenrigsminister, hvorved der forlangtes Udførelsen af de hemmelige Artikler; men endnu samme Dag erfarede de af Baron Meyendorff, der havde været fraværende et Par Dage for i Dresden at træffe sammen med Grev Nesselrode, at han var bleven enig med Baron Schleinitz om et nyt Udkast til den omstridte Artikel (Fredstractatens Artikel 4), som skulde forelægges det preussiske Statsraad, og da vore Befuldmægtigede troede at kunne slutte sig til dette, opsatte de paa skeet Opfordring endnu for et Par Dage Indgivelsen af bemeldte Note.

Den 30te Juni afholdtes en 11te Conference hos Lord Westmoreland, hvorved Baron Schleinitz var tilstede, og i hvilken der fra preussisk Side forelagdes en hel ny Redaction af Fredstractatens Artikel 4, som imidlertid fandtes ufyldstgjørende af de danske Befuldmægtigede, men hvori Preussen bestemt vægrede sig ved at foretage nogen væsentlig Forandring. Man gik dernæst over til at forhandle om den endelige Redaction af de øvrige Artikler i Tractaten og Protocollen, og der opnaaedes i saa Henseende Enighed med Undtagelse af, at Preussen fordrerede en Bestemmelse tilføjet Protocollens Artikel 1 om, at de danske Tropper ikke maatte rykke ind i Slesvig, før dette Hertugdømme var fuldstændigt rømmet af de preussiske Tropper, og at Terminen for disses Udrykning sattes til 19 Dage fra Ratificationen at regne. — Efterat de danske Befuldmægtigede havde raadført sig med Baron Meyendorff, der strax derpaa henvendte sig til den preussiske Udenrigsminister, havde de endnu samme Dags Aften en Sammenkomst med denne Sidste, uden

12te og 13de
Conference den
1ste og 2den
Juli; Freden
afsluttes.

at det dog derved kom til nogen fuldkommen Enighed; først i en 12te Conference, der i Overværelse af Lord Westmoreland fandt Sted hos Baron Schleinitz den 1ste Juli om Aftenen, blev man endelig enig, hvornæst saavel Tractaten som Protocollen bleve parapherede, og det blev bestemt, at den formelle Underskrift skulde finde Sted den følgende Dags Eftermiddag hos Lord Westmoreland. I denne 13de Conference vilde Hr. Usedom først fremkomme med nogle Bemærkninger, men da saavel de danske Befuldmægtigede som Lord Westmoreland paastode, at den uden Forbehold endelig vedtagne og parapherede Overenskomst først maatte underskrives, og at de først derefter vare villige til at høre hans Bemærkninger, forsaavidt disse da ikke angik selve Tractaten, bleve de udfærdigede Documenter behørigt oplæste og underskrevne. Hr. Usedom begjærede dernæst sine Bemærkninger tilføjede Forhandlingsprotocollen, men da det betydtes ham, at man først maatte vide hvad de angik, og han i den Anledning udtalte, at de indeholdt en Bemærkning om Forbundsbeslutningen af 17de September 1846, en Forklaring af Ordene: »vil kunne forlange«, i Fredstractatens Artikel 4 og endelig en Reservation med Hensyn til dennes Artikel 5, nedlagde saavel de danske Befuldmægtigede som Lord Westmoreland en bestemt Protest imod Bemærkningernes Oplæsning og imod, at de modtoges til Protocollen, efterdi de netop i høj Grad angik Tractaten, med hvis Underskrift alle Underhandlinger maatte antages endte, og de givne Fuldmagter udløbne.

For at man ikke fra preussisk Side skulde exploitere denne Begivenhed til vor Skade, underrettede imidlertid vore Befuldmægtigede strax efter Conferencen Baron Meyendorff om Sagen, hvornæst Denne ligesom ogsaa Lord Westmoreland henvendte sig til Baron Schleinitz; efter Aftale med Denne blev Sagen da

endelig afgjort saaledes, at Lord Westmoreland med de danske Befuldmægtigedes Bemyndigelse den 4de Juli afgav en Erklæring til Baron Schleinitz om, at man ved i den 4de Artikel at bruge Ordene: »vil kunne forlange«, istedetfor »vil forlange« kun havde tilsigtet, at det skulde staae Kongen af Danmark frit for at forsøge en mindelig Overenskomst med Hertugdømmerne uden Forbundets Mellemskomst, men at denne sidste ubetinget var nødvendig, forinden der kunde være Tale om fra dansk Side at bringe militaire Forholdsregler til Anvendelse i Holsten. Den endelig vedtagne Fredstractat, Protocol og hemmelige Artikel vare saalydende:

Fredstractat

mellem Hs. Majestæt Kongen af Danmark paa den ene Side og Hs. Majestæt Kongen af Preussen i hans eget og det tyske Forbunds Navn paa den anden Side.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark paa den ene Side og Hs. Majestæt Kongen af Preussen i eget og det tyske Forbunds Navn paa den anden Side have, besjælede af Ønsket om at gjenoprette mellem Danmark og det nævnte Forbund den Fred og gode Forstaaelse, som har været afbrudt ved Uenighederne i Henseende til Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, i dette Øjemed udnævnt og autoriseret som Befuldmægtigede, nemlig Hs. Majestæt Kongen af Danmark:

Hr. Frederik Baron Pechlin, Allerhøjstsammes Kammerherre og Geheimeconferentsraad, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Storkors af Leopolds Ordenen, Ridder af Jernkrone Ordenen af 1ste Classe, Ridder af St. Anna Ordenens 1ste Classe, Storkors af den hessiske gyldne Løve Orden, Storkors af den badenske Zaehringers Løve Orden,

Fredstractat af
2den Juli med
dertil sig slut-
tende Protocol.

Hr. Holger, Christian Reedtz, Allerhøjstsammes Kammerherre, Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Commandeur af den svenske Nordstjerne Orden, af den franske Æreslegion og af den belgiske Leopolds Orden,

og Hr. Anton Wilhelm Scheel, Dr. juris, General-auditeur for Landetaten, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Ridder af den norske St. Olafs Orden, og Hs. Majestæt Kongen af Preussen:

Hr. Carl Georg Ludvig Guido v. Usedom, Allerhøjstsammes overordenlige Gesandt og befuldmægtigede Minister ved den hellige Stol og ved Hofferne i Toscana, Parma og Modena, Ridder af den preussiske Johanniter Orden og af den røde Ørns Ordens 3die Classe.

De nævnte Befuldmægtigede ere under Medvirking af Greven af Westmoreland, Pair af det forenede Kongerige Storbritannien og Irland, Generallieutenant i Hds. britiske Majestæts Hær, Oberst af det 56de Linie-Regiment, Storkors af Bathordenen og Commandeur af samme Ordens militaire Afdeling, Storkors af den preussiske røde Ørns Orden og af den militaire Guelphe Orden, Storkors af den sicilianske San Ferdinands Orden, af den toscanske St. Josephs Orden og af den brunsvigske Løve Orden, Ridder af den kejserlige og militaire Maria Theresia Orden, decoreret med den britiske Militairmedaille for Krigen paa den pyrenæiske Halvø og med den russiske for Felttoget i Aaret 1814, Hds. britiske Majestæts Conseilsraad og overordenlige Gesandt og befuldmægtigede Minister hos Hs. Majestæt Kongen af Preussen, som Repræsentant for den mæglende Magt, efter at de have meddelt hinanden deres respective, i god og behørig Form befundne Fuldmagter, komme overens om følgende Artikler:

Art. 1.

Der skal i Fremtiden være Fred, Venskab og godt Forhold mellem Danmark og det tydske Forbund. Man vil fra begge Sider anvende den største Opmærksomhed for at vedligeholde den saa lykkeligt gjenoprettede Enighed, og man vil omhyggeligt undgaae Alt, som kunde forstyrre den.

Art. 2.

Alle Tractater og Conventioner, som ere sluttede mellem Danmark og det tydske Forbund, blive ved nærværende Tractat atter satte i Kraft.

Art. 3.

De høje, contraherende Parter forbeholde sig alle de Rettigheder, som gjensidig have tilkommet dem før Krigen.

Art. 4.

Efter Afslutningen af nærværende Tractat vil Hs. Majestæt Kongen af Danmark, Hertug af Holsten, i Overensstemmelse med Forbundsretten kunne forlange det tydske Forbunds Mellekomst for at gjenoprette Udøvelsen af hans legitime Myndighed i Holsten, idet han til samme Tid vil meddele sine Hensigter i Henseende til Landets Pacification.

Dersom det tydske Forbund ikke for Øjeblikket troer at burde indskride ifølge dette Forlangende, eller hvis dets Mellekomst skulde forblive frugtesløs, skal det staae Hs. Majestæt frit for at udstrække de militaire Forholdsregler til Holsten og til den Ende at anvende sin væbnede Magt.

Art. 5.

Inden 6 Maaneder efter nærværende Tractats Underskrift skulle Hs. Majestæt Kongen af Danmark og det tyske Forbund udnævne Commissairer for efter de derhen hørende Documenter og andre Beviser at fastsætte Grændsen mellem Hs. danske Majestæts Stater, som ikke ere indbefattede i det tyske Forbund, og dem, som høre til dette.

Art. 6.

Nærværende Tractat skal ratificeres, og Ratificationerne skulle udvexles i Berlin inden Forløbet af 3 Uger eller før, om seee kan.

Til Bekræftelse deraf have den mæglende Magts Minister og de respective Befuldmægtigede underskrevet nærværende Tractat og paatrykt den deres Vaabensegl.

Skeet i Berlin den 2den Juli 1850.

(Undert.) Westmoreland.

(L. S.)

(Undert.) F. v. Pechlin (L. S.) (Undert.) Usedom (L. S.)

Reedtz (L. S.)

A. W. Scheel (L. S.)

Protocol

mellem Danmark og Preussen.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen ere, efterat de ved den idag af deres Befuldmægtigede undertegnede Tractat have sluttet Fred mellem Danmark og det tyske Forbund, desuden komne overens om følgende Bestemmelser:

Art. 1.

Umiddelbart efter Udvekslingen af den danske og

preussiske Ratification af nærværende Protocol vil Hs. Majestæt Kongen af Preussen trække de preussiske Tropper, som ifølge Artikel 4 af Vaabenstilstands-conventionen af 10de Juli 1849 ere stationerede i det sydlige Slesvig, aldeles ud af Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg. De neutrale Tropper, som ere stationerede N. for Demarcationslinien, skulle forlade Slesvig paa samme Tid som de preussiske Tropper.

Hs. preussiske Majestæt forpligter sig til ikke at lægge nogen Hindring ivejen for de militaire Forholdsregler, som efter Hertugdømmet Slesvigs Rømning maatte blive tagne i dette Hertugdømme af den danske Regjering.

Forinden de preussiske Tropper have fuldført deres Tilbagegang fra Hertugdømmet Slesvig, vil Danmark ikke lade nogen militair Styrke rykke ind paa dette Hertugdømmes Fastland, medmindre de slesvig-holstenske Tropper rykke ind i det. I hvert Fald skulle de danske Tropper ikke kunne overskride Demarcationslinien, før de preussiske Tropper i Overensstemmelse med den følgende Artikel ganske have rømmet Slesvig.

Art. 2.

11 Dage efter Udvekslingen af den danske og preussiske Ratification af nærværende Protocol skulle de preussiske Tropper have overskredet den Grændse, som adskiller Slesvig fra Holsten. 11 Dage efter sidstnævnte Tidspunkt skulle de have rømmet Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg.

Art. 3.

De høje, contraherende Parter forpligte sig til at ratificere nærværende Protocol og til at lade Ratifi-

cationerne udvexle i Berlin inden Forløbet af 8 Dage eller før, om skee kan.

Skeet i Berlin den 2den Juli 1850.

(Undert.) Westmoreland.

(L. S.)

(Undert.) F. v. Pechlin (L. S.) (Undert.) Usedom (L. S.)

Reedtz (L. S.)

A. W. Scheel (L. S.)

Hemmelig Artikel

til den mellem Danmark og Preussen i Berlin den 2den Juli 1850 undertegnede Protocol.

Hs. Majestæt Kongen af Preussen forpligter sig til at tage Del i de Forhandlinger, hvortil Hs. Majestæt Kongen af Danmark vil tage Initiativet i det Øjemed at bestemme Arvefølgeordenen i de under Hs. danske Majestæts Scepter forenede Stater.

Nærværende hemmelige Artikel skal ratificeres paa samme Tid som den idag undertegnede Protocol, og Ratificationerne skulle samtidigt udvexles.

Skeet i Berlin den 2den Juli 1850.

(Undert.) Westmoreland

(L. S.)

(Undert.) F. v. Pechlin (L. S.) (Undert.) Usedom (L. S.)

Reedtz (L. S.)

A. W. Scheel (L. S.)

Da Indholdet af de saaledes indgaaede Overenskomster i det Hele taget maatte siges at stemme med de de Befuldmægtigede givne Instructioner og i enkelte Punkter endogsaa vare gunstigere, end man havde havt Grund til at vente, tog det danske Statsraad ikke i Betænkning den 4de Juli at indstille dem til allerhøjeste Stadfæstelse, og allerede samme Dag bleve

Ratificationerne forsynede med Kongens Underskrift og dernæst afsendte til Berlin; samtidigt bemyndigedes de Befuldmægtigede til i Anledning af en af Baron Werther derom fremsat Anmodning at afgive den Erklæring til det preussiske Cabinet, at saasnart det tyske Forbund havde ratificeret Fredstractaten, vilde dettes fulde og frie Ejendoms- og Dispositionsret over Fregatten Gefion ikke blive bestridt fra den danske Regjerings Side. — Ved egenhændige Skrivelser af 4de Juli til Kejseren af Rusland, Kejseren af Østerrig, Dronningen af Storbritannien, Præsidenten for den franske Republik samt Kongen af Sverig-Norge, som det blev de respective, kongelige Gesandter paalagt at overlevere, udtalte vor Konge i eget og i sit Folks Navn sin Tak for den ydede Understøttelse til Fredsværkets Fremme; den danske Gesandt i Stokholm blev det derhos paalagt at andrage hos Kongen af Sverig om, at der maatte blive givet de svensk-norske Tropper Ordre til at rømme Slesvig efter nærmere Anvisning fra hans Gesandt i Kjøbenhavn.

Den 6te Juli, efterat Baron Pechlin havde meddelt Hr. Usedom den danske Regjerings Beslutning med Hensyn til Gefion, afholdtes endelig en sidste Conference, den 14de i Tallet, i hvilken Ratificationerne udvexledes for Protocollens og den hemmelige Artikels Vedkommende, og den 11te retournerede de danske Befuldmægtigede til Kjøbenhavn. Faa Dage efter afgik Kammerherre Bjelke til Berlin som Chargé d'affaires ad interim, indtil Ratificationerne af Fredstractaten maatte blive udvexlede, ligesom ogsaa Baron Dirckinck-Holmfeld afsendtes i overordenlig Mission til det bajerske, sachsiske og württembergiske Hof for at befæste det gjenoprettede, venskabelige Forhold og bidrage til at fjerne de Vanskeligheder, som Ratificationen af Fredstractaten muligen maatte møde.

14de Conference den 6te Juli; Ratificationerne udvexles for Protocollens og den hemmelige Artikels Vedkommende.

Der staaer endnu tilbage at omtale nogle Forhandlinger, der fandt Sted jevnside med Fredsunderhandlingerne, og som havde til Maal at bortrydde flere af de Vanskeligheder, der stode ivejen for Freden, og at tilvejebringe en varig Sammenknytning af den danske Konges samtlige Undersaatter.

Forhandlinger
om Ordningen
af Arvefølge-
spørgsmaalet.

I Henhold til Fredspræliminariernes Artikel 4 og gennemtrængt af Overbevisningen om Nødvendigheden af at see Arvefølgespørgsmaalet snarest muligt ordnet og afgjort saaledes, at det danske Monarchis Integritet kunde være sikkert, havde Hs. Majestæt Kongen i fuld Overensstemmelse med Arveprindsen og efter at have hørt sit Statsraads Mening henimod Slutningen af 1849 i al Fortrolighed henvendt sig til Kejseren af Rusland og forelagt denne høje Chef for det holstengottorpske Hus de forskjellige Combinationer, der syntes at maatte kunne tages i Betragtning som de mest egnede til at løse Spørgsmaalet paa en saadan Maade, at Monarchiets Integritet opretholdtes samtidigt med, at den Usikkerhed ophørte, som i de sidste Tider havde været Kilden til saa ulykkelige Agitationer. Kejseren havde udtalt sin Billigelse af Kongens Beslutning om at søge Arvefølgespørgsmaalet ordnet, og i en Note fra det kejserlige Cabinet havde dette udtalt sig for Valget af en af Agnaterne af den storhertugelig-oldenborgske Linie og navnlig for Arvestorhertugen af Oldenburg, til Gunst for hvilken Kejseren samtykkede i at opgive sine eventuelle Rettigheder til visse Dele af Holsten. Efterat være kommen til Kundskab om det kejserlige Cabinets Betragtninger og Hensigter besluttede Kongen i Begyndelsen af Februar øjeblikkelig at indlede Underhandlinger for foreløbigt at overbevise sig om, paa hvilke Betingelser Cognaterne af det hessiske Hus maatte være villige til at renoncere paa deres eventuelle Rettigheder til Danmarks Krone,

og for derefter at udforske det storhertugelige Hofs Dispositioner. Underhandlingerne med Medlemmerne af det hessiske Hus fandt ved disses ædle og uegenyttige Optræden snart deres Afslutning og førte til det Resultat, at de paa Betingelser, der kun vare af underordnet Betydning, erklærede deres Beredvillighed til, naar Statens Vel maatte fordre det, at gaae ind paa den forlangte Frasigelse af deres under visse Eventualiteter indtrædende Arveret til den danske Throne.

Efterat det russiske Cabinet var blevet gjort bekendt med Udfaldet af disse Forhandlinger, og Kejseren paa given Foranledning var gaaet ind paa den Modification, at den af ham tilsagte Renunciation skulde gjøres for hele det storhertugelige oldenborgske Huses Vedkommende, dog paa Betingelse af, at Danmarks Kongekrone og den oldenborgske storhertugelige Krone ikke skulde kunne bæres af samme Fyrste, og efterat den danske Regjering ogsaa fra Storbritanniens, Frankrigs, Østerrigs og Sverigs Side havde erholdt foreløbige fortrolige Meddelelser, der berettigede til den sikke Antagelse, at Arvefølgespørgsmaalets Ordning og Løsning vilde blive Gjenstand for disse Magters understøttende Medvirkning, afsendtes i Slutningen af Marts Kammerherre Bülow i fortrolig Mission til det oldenborgske Hof. Sendelsen skulde i Hovedtrækkene gaae ud paa at søge at bringe i Erfaring, hvorledes det storhertugelige Hof vilde stille sig, hvis det Tilfælde skulde indtræde, at Kongen af Danmark i Overensstemmelse med sit Folk tilbød det oldenborgske Hus den danske Krone, samt hvilken Erstatning Hoffet eventuelt vilde være villig til at give saavel til Cognaterne som for den af Rusland i Udsigt stillede Renunciation. Omtrent samtidigt afgik efter sin Regjerings Befaling den ved den russiske Legation i Berlin ansatte Baron Budberg i Mission til det storhertugelige Hof for directe at

gjøre dette bekjendt med Kejsereus Hensigter og Ønsker og understøtte Kammerherre Bülow. Storhertugen syntes tilbøjelig til at gaa ind paa en Combination, ifølge hvilken under visse Forudsætninger den danske Kongekrone overførtes til hele det storhertugelige Hus, og hans Udtalelser navnlig til Baron Budberg lod formode, at han til det Maal var villig til at bringe visse materielle Offre, der dog navnlig vare gjorte afhængige af, at Storhertugdømmet opretholdtes som Stat, og at det overdroges en formelig Conference at ordne Indemnitetspørgsmaalet.

Den danske Regjering skjønnede nu Øjeblikket kommet til gjennem de Befuldmægtigede i Berlin ogsaa at give det preussiske Cabinet foreløbig Meddelelse angaaende de stedfundne Underhandlinger, men Iværksættelsen af dens Plan, at indbyde Magterne til at sammentræde i en Conference for at forberede Arvefølgespørgsmaalets endelige Løsning, troede den endnu foreløbigt at maatte opsætte, da den navnlig forinden ønskede at erholde det russiske Cabinets Raad angaaende Fremgangsmaaden i Forhandlingerne med Hensyn til Prætendenternes Fordringer. Først henimod Slutningen af Maj ansaa man Tiden kommen til at bringe Spørgsmaalet paa Bane, i hvilken Anledning de fornødne Instructioner bleve udarbejdede til Gesandterne, men Sagen indtraadte imidlertid i et nyt Stadium ved nogle Forhandlinger, der efter Ruslands Initiativ allerede i April vare blevne indledede i London, og som gik ud paa at tilvejebringe en collectiv Erklæring fra Magternes Side om, at det fra et europæisk Standpunkt fremstillede sig som en Nødvendighed at opretholde det danske Monarchis Integritet, hvortil skulde føjes en Overenskomst, sigtende til at omgive den mellem Danmark og Tydskland forventede Fred med de fornødne Garantier. De forbigaaende Forviklinger, som

det græske Spørgsmaal kort efter fremkaldte, havde imidlertid bevirket, at Forhandlingerne for en Tid kom til at hvile og først bleve gjenoptagne i Begyndelsen af Juni. Det havde oprindeligt været det petersborgske Cabinets Hensigt, at det skulde udtales, at Magterne for yderligere at sikre den afsluttede Freds Varighed vilde enes om at stille det danske Monarchis Integritet under europæisk Garanti, men Lord Palmerstons bestemte Vægning ved at inklade sig paa en formelig Garantiact, der kunde forpligte England til om fornødent med Vaabenmagt at opretholde Danmarks Integritet eller den forventede Freds Betingelser, bevirkede imidlertid, at denne Tanke maatte opgives, og at der i saa Henseende maatte foretages væsenlige Modificationer i det oprindelige Udkast. Resultatet af de mellem Lord Palmerston, Baron Brunnow og Grev Reventlow stedfundne Forhandlinger kom til at foreligge i et Udkast til en Protocol, som ogsaa Frankrig og Sverig erklærede sig beredte til at tiltræde, og som Lord Palmerston henimod Midten af Juni tilstillede Lord Westmoreland, for at Denne kunde gjøre det til Gjenstand for videre, officiel Meddelelse til den preussiske Regjering. Denne Protocol forudsatte, som vi snart nærmere skulle see, en Fred afsluttet paa Præliminariernes Basis og var ved sit hele Indhold saa stridende mod de af Preussen nærede, Planer, at det neppe er tvivlsomt, at det var Hensynet til dens sandsynlige Vedtagelse fra Magternes Side, der væsenligt har medvirket til, at det preussiske Cabinet endelig lod det komme til en Afslutning af Freden med Danmark, idet det derved haabede at levere et Argument for Protocollens Unødvendighed og lægge Hindringer ivejen for dens Vedtagelse. Det østerrigske Cabinet holdt sig foreløbigt noget tilbage, og skjændt den danske Regjering indtrængende havde

anmodet om dets Deltagelse i det tilsigtede Skridt, indskrænkede det sig til i en Depeche af 22de Juni til den østerrigske Chargé d'affaires i London, Baron Koller, at erklære, at det vilde afvente St. James Cabinettets formelle Indbydelse, forinden det vilde give ham Bemyndigelse til at underskrive Protocollen.

Conference i London den 4de Juli; Protocoludkast, tiltrædt af Storbritannien, Rusland, Frankrig, Sverrig og Danmark.

Den 4de Juli samledes efter Lord Palmerstons Indbydelse Ruslands, Frankrigs, Østerrigs, Sverigs og Danmarks Gesandter til en Conference i det engelske Udenrigsministerium; den preussiske Gesandt havde vægret sig ved at møde, idet han erklærede ikke at kunne underskrive en Protocol, der var bleven til uden Preussens Medvirkning, og som i den Grad gik Tydsklands Rettigheder nær, at han under visse Eventualiteter vilde see sig nødt til at protestere mod et i Principet saa fjendligt Indgreb i Tydsklands indre Anliggender. Efterat Lord Palmerston havde taget Ordet for at motivere Forslaget om at tiltræde Protocoludkastet, som han oplæste, og efterat han havde spurgt Deltagerne i Conferencen, om de vare bemyndigede til strax at underskrive den nævnte Act, erklærede de sig alle beredte dertil alene med Undtagelse af Baron Koller, der udtalte, at han manglede de fornødne Instructioner og maatte referere derom til sit Hof, og de opfordrede dernæst Lord Palmerston til at indbyde det preussiske Cabinet til at tiltræde Protocoludkastet, der parapheredes og annecteredes den over Conferencen optagne Protocol og var saalydende:

Hs. Majestæt Kejseren af Østerrig, Præsidenten for den franske Republik, Hds. Majestæt Dronningen af det forenede Kongerige Storbritannien og Irland, Hs. Majestæt Kongen af Preussen, Hs. Majestæt Kejseren over alle Russer og Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge have, i Betragtning af, at Opretholdelsen af det danske Monarchis Integritet, der er

knyttet til den europæiske Ligevægts almindelige Interesser, er af høj Vigtighed for Bevarelsen af Freden, besluttet efter Indbydelse fra Hs. Majestæt Kongen af Danmark at bekræfte den fuldstændige Enighed, som bestaaer imellem deres Cabinetter i Henseende til Opretholdelsen af dette Princip, og bemyndiget deres i Conference samlede Befuldmægtigede til i deres Navn at afgive følgende Erklæring:

§ 1.

Det er de nævnte Magters enstemmige Ønske, at det under Danmarks Krone for Tiden forenede Besiddelsesomraade maa blive opretholdt i sin Helhed.

§ 2.

Som Følge heraf erkjende de Visdommen af de Betragtninger, som bestemme Hs. Majestæt Kongen af Danmark til for visse Tilfældes Skyld at ordne Arvefølgen i hans kongelige Hus for derved at lette de Arrangements, ved Hjælp af hvilke det danske Monarchis Integritet skal forblive urørt.

§ 3.

De ville vedblive at forene deres Bestræbelser for, at de Fredsforhandlinger, som ere aabnede i Berlin under Storbritanniens Mægling paa Basis af de i Berlin vedtagne Præliminarier, kunne komme til en snarlig Afslutning.

§ 4.

Naar dette Maal er naaet, forbeholde de nævnte Magter sig at træffe indbyrdes Overenskomst for ved en Act af europæisk Anerkjendelse at give disse For-

handlingers Resultat et yderligere Pant paa Varighed. Det er vedtaget, at denne Raadslagning skal finde Sted i London, og at de nævnte Magter i dette Øjemed skulle forsyne deres Repræsentanter med de fornødne Fuldmagter.

Det er en Selvfølge, at den imidlertid afsluttede Fred maatte gjøre Forandringer nødvendige i Redactionen af ovennævnte Protocol; de Forhandlinger, som i den Anledning fandt Sted, og som ledede til Vedtagelsen af en ny Protocol, til hvilken ogsaa Østerrig sluttede sig, ville imidlertid først finde deres Omtale i et senere Afsnit af dette Værk, idet Fremstillingen nu atter skal vende sig til de Foranstaltninger af militair Natur, som vare blevne iværksatte under Fredsforhandlingernes Gang, og til de Forberedelser, som saavel fra Danmarks som fra Oprørs partiets Side vare blevne truffne for at gaae den Kamp imøde, der, som det allerede længe var forudseet, ikke vilde udeblive, hvad enten det kom til Fred med Preussen og Tydskland eller ikke.

Ordre fra
Krigsministeriet
for at forberede
en almindelig
Indkaldelse og
en hurtigst
mulig Samling
af Hæren.

Det er tidligere blevet anført, at Krigsministeren i et Statsraadmøde den 2den April foreslog at indkalde enten samtlige Permitterede eller dog i hvert Fald dem, der havde den længste Vej til deres Afdelinger, for at man hurtigere kunde være kampberedt, end det ellers vilde blive Tilfældet, men at Regjeringen som Helhed dog endnu ikke vilde gaae saa vidt, hvorfor de Ordre, der foreløbigt udgik, endnu tildels kun vare af mere forberedende Natur. 11te Linie-Bataillon, som havde indkaldt samtlige sine Permitterede, blev saaledes under 2den April beordret til at bryde op fra Aalborg til et Cantonnement i Hobro og Mariager samt i disse Byers Omegn S. for Mariager Fjord. Den 6te April befalede Ministeriet endvidere, at 3die Linie-Bataillon og 1ste Forstærknings-Jægercorps skulde ind-

lemmes i 5te Infanteri-Brigade, men dog forblive paa Sjælland indtil nærmere Ordre og underlagte den derværende Generalcommando; fremdeles at der skulde formeres en 6te Infanteri-Brigade af de øvrige, paa Sjælland stationerede Afdelinger, nemlig

1ste og 2den lette Bataillon,

1ste Reserve-Jægercorps og

1ste og 4de Forstærknings-Bataillon,

at Oberstlieutenant Irminger skulde have Commandoen over denne Brigade, og i hans Sted Major Saint Aubain*) overtage Commandoen over 4de Forstærknings-Bataillon, og at Capitain af Generalstaben Beck skulde overtage Posten som Brigadens Stabschef; samtidigt hævedes den for Afdelingerne paa Sjælland etablerede Infanteri-Inspection. Den 7de April beordredes dernæst samtlige Generalcommandoer til at lade de i deres Districter henlagte Troppeafdelinger, Depoter, Lazarether o. s. v. uopholdelig affatte Indkaldelsesordrer over alt hjempermitteret Mandskab saavel af Linien og Krigsreserven, som af Forstærkningen (for Cavaleriets Vedkommende dog kun over Mandskabet af Linien og Krigsreserven) samt over Trainkudskeklassen, ligesom over samtlige hjemsendte Districtsheste og sende disse Lister for hvert Amts Vedkommende til de respective Amtmænd, for at disse i paakommende Tilfælde paa Ministeriets nærmere, directe Anmodning kunde iværksætte Indkaldelsen saa hurtigt som muligt; Indkaldelsen til den

*) Under 29de Marts vare følgende Forsættelser befalede:

Major ved 4de Forstærknings-Bataillon Benzon til 2den Forstærknings-Bataillon, og Major ved denne Bataillon Saint-Aubain til 4de Forstærknings-Bataillon; Major ved 6te Reserve-Bataillon Dau til Commandeur for 5te Forstærknings-Bataillon, og Major og Commandeur for denne Bataillon Jacobsen til Major ved 6te Reserve-Bataillon.

paa Als værende Cavaleri-Division skulde dog skeep gennem vedkommende Dragon-Regiment. Endelig udgik der under 8de April Ordre til Organisationen af det mobile Hestedepot, hvis endelige Organisation ansaaes nødvendig derved, at Depotet i den senere Tid havde modtaget en betydelig Tilgang, navnlig ved Inddragelsen af de de nordlige Amter i Jylland paa Foder udsatte Heste.

Overvejelser
med Hensyn til
en eventuel Ind-
rykning af den
danske Hær i
Slesvig.

Naar Ordren til Frifolkenes Indkaldelse afgik, vilde vor samlede Hær c. 14 Dage senere kunne overskride Grænsen. Det Spørgsmaal paatrængte sig da paany, og det var denne Gang Krigsministeren, som opkastede det, om Hæren skulde operere i 2 Afdelinger, fra Kolding og fra Als, eller rykke samlet frem fra Kolding. Var Fjenden stærk og entreprenant og holdt sig en masse i Egnen om Aabenraa, kunde han gjøre Foreningen af de 2 Hærdele meget vanskelig, og da man ikke burde udsætte sig for at lide en Echee af Insurgenterne, maatte man være betænkt paa ad den korteste Vej at samle de 2 Hærdele, uden at Fjenden maatte kunne forhindre det. At lade Armeecorpset paa Als strax efter Insurgenternes Indbrud tage Stilling f. Ex. ved Kliplev og derfra ved Fjendens Nærmelse retirere N. paa til Aabenraa og videre, indtil det kunde forene sig med det fra Kolding fremrykkende Corps, hvis Avantgarde det paa denne Maade vilde danne, vilde i flere Henseender være hensigtsmæssigt, men dog have den Ulempe, at Insurgenterne strax vilde komme til Vished om, at Als saagodtsom var rømmet, og at de altsaa ingen Diversion havde at befrygte fra denne Side. En Forening af de 2 Hærdele saaledes, at Insurgenterne holdtes i Uvished derom, vilde formentlig lettest kunne skeep, naar Armeecorpset fra Als landsattes ved Orø Sund eller ved Sandvig i Nærheden af Halk paa samme Tid, som Armeen fra

Kolding rykkede frem til Haderslev og indtog Stilling ved Hoptrup, men det vilde komme an paa, om denne Stilling kunde forsvares en Dagstid eller to mod en maaskee noget overlegen Fjende, og om Armeecorpsets Overførelse fra Als kunde komme til at falde sammen med det jyske Corps's Ankomst til Haderslev og Hoptrup. Paa Als maatte Forholdet være rent defensivt, idet man indskrænkede sig til at sløje Værkerne ved Dybbøl. Idet Ministeren fremsatte disse Betragtninger for Generalerne Moltke og Schleppegrell, paalagde han Sidstnævnte saa hurtigt som muligt og med al Kraft at tilvejebringe een eller flere Landingsbroer i Stegsvig, medens han paalagde General Moltke at afgive Betænkning i Henseende til den mulige Concentration af Hærdelene fra Jylland og Als ligesom ogsaa at lade foretage en Recognoscering af Terrainet ved Hoptrup samt ved Orø Sund og Sandvig.

Den 11te April kunde General Schleppegrell indberette, at man havde begyndt Slagningen af en større og flere mindre Landgangsbroer i Stegsvig, og den 14de indberettede General Moltke om Resultatet af de foretagne Recognosceringer. Baade Orø Sund og Sandvig egnede sig til Landsætning af Tropper, og Stillingen ved Hoptrup vilde vel i nogen Tid kunne holdes selv mod en noget overlegen Fjende. Generalen var imidlertid af den Anskuelse, at det vilde være rettest til en vis Grad at vedligeholde Hærens Tvedeling, idet Fjenden neppe med sin Hovedstyrke vilde rykke højere op end til Bov, og selv om han gjorde det, ikke vilde kunne marchere forbi Als uden at efterlade et Corps, svarende mindst til den Styrke, som det maatte være ham bekendt, at der fandtes paa Øen, hvorved den videre Nord paa marcherende Styrke vilde være reduceret saameget, at vor fra Jylland kommende Hærstyrke sandsynligvis vilde blive den overlegen. Stillede

Fjenden sig nordligere, f. Ex. mellem Aabenraa og Felsted, vilde han ved et samtidigt Angreb af vore Hærdele komme under meget mislige Forhold; da imidlertid en samtidig Indgriben var vanskelig at tilvejebringe, burde Operationen fra Als maaske rettest indskrænkes til en truende Flankedemonstration, hvortil Halvdelen af Øens Besætning vilde være tilstrækkelig; den anden Halvdel kunde da overføres til Forstærkning af Hæren i Jylland, men den maatte da helst overføres til Snoghøj, for at Fremrykningen kunde skee med den samlede Styrke. — Som vi senere ville see, blev hverken Ministerens eller General Moltkes Plan fastholdt, og det er nærmest for at vise, hvorledes man svingede mellem forskellige Anskuelser, at vi her og senere anføre de mange Planer, efterhaanden som de fremkom.

Bestemmelser
om Afdelinger-
nes Styrke og
deres Forhold
under og efter
Indkaldelsen.

Endnu en vigtig, forberedende Ordre, som stod i Forbindelse med den ved Ministeriets Befaling af 7de April forberedte, almindelige Indkaldelse, havde Hensyn til Afdelingernes Styrke og deres Forhold under og efter Indkaldelsen. For Cavaleriets Vedkommende bestemtes det, at Feltescadronerne skulde bringes paa en Styrke af 120 Undercorporaler og Menige, medens de overtallige af det ældre tjente Mandskab skulde afgives til de respective Regimenters Depotscadroner, og en Del deraf da kunne anvendes som Overtrainconstabler til Føring af Afdelingernes Train og som Hestevartere. For Infanteriets Vedkommende skulde det iagttages, at samtlige Batailloner og Corps bragtes paa deres normerede Styrke, 1000 Undercorporaler og Menige; de Batailloner og Corps, som ikke havde denne Styrke, vilde være at complete ved overtalligt Mandskab fra andre Afdelinger, medens det Mandskab, som ikke gik med hertil, skulde samles og formeres i Depotcompagnier. I Reglen vilde Depotcompagnierne

være at sammensætte af det længst tjente Mandskab, men Afdelingerne bemyndigedes dog til ogsaa at afgive yngre tjente Folk dertil, forsaavidt de maatte ansees mindre skikkede til at gjøre Tjeneste i Felten. Frifolkene skulde møde i de respective Batailloners og Corpseres Stand- eller Cantonnementsquarterer, dog med Undtagelse af det til Fyen og Nørrejylland hjemforlovede Mandskab af 1ste Reserve-Jægercorps samt af 1ste og 4de Forstærknings-Bataillon, der skulde møde ved de for disse Afdelinger bestemte Depoter i Jylland. Den 5te Forstærknings-Bataillon og det første Forstærknings-Jægercorps skulde, saasomt Indkaldelsen befaledes, beordres til strax at bryde op med deres tjenestegjørende Styrke, respective fra Faaborg og Kjøbenhavn til deres Depotsteder i Vejle og Nyborg, hvor disse Afdelingers Frifolk vilde have at møde; hvor den sjællandske Styrke af 1ste Reserve-Jægercorps og af 1ste og 4de Forstærknings-Bataillon skulde støde til den fynske og jyske Styrke, der samledes ved Depotterne, vilde nærmere blive befalet, men disse Afdelinger tilligemed 1ste Forstærknings-Jægercorps skulde itide afsende det fornødne Antal Officerer og Underofficerer til deres Depotsteder, for at Frifolkenes Modtagelse og Iklædning m. v. kunde skee med Orden og Hurtighed. Med særligt Hensyn til Depotcompagniernes Oprettelse bestemtes det, at der af 1ste og 2den lette Bataillon skulde oprettes 2 Compagnier i Kjøbenhavn, og at det muligen overtallige Mandskab fra 3die Linie-Bataillon foreløbigen skulde afgives til Infanteri-Depotet i Kjøbenhavn for senere at indlemmes i et Depotcompagni, at 9de og 11te Linie-Bataillon skulde afgive det overtallige Mandskab til Bevogtning af Straffeanstalten i Viborg, at der af de øvrige, paa Fyen og i Nørrejylland værende Afdelinger, derunder indbefattet 1ste Reserve-Jægercorps, 1ste og 4de Forstærknings-

Bataillon og 1ste Forstærknings-Jægercorps, vilde være at danne 2 Compagnier til Garnisonstjeneste i Fredericia. Af det paa Als værende, overtallige Mandskab vilde der være at danne 4 Compagnier à 250 Mand til Infanteribesætning paa Øen, naar de derværende Tropper forlode den, medens af 4—5 andre Compagnier paa 200—300 Mand, som antoges at kunne oprettes paa Als, 1 Compagni skulde sendes som Besætning til Nyborg, de øvrige derimod overføres til Kjøbenhavn dels til Hjælp ved Garnisonstjenesten dersteds, og dels for at detacheres til Kronborg og Korsør. Depotcompagnierne skulde ikke sættes i Forbindelse med visse Batailloner og Corps, men benævnes med fortløbende Numre, og Compagnicommandeurerne vilde blive designerede af Ministeriet, hvorimod de højst fornødne Underofficerer og Spillemand vilde være at afgive af de respective Afdelinger efter vedkommende Generalcommandos nærmere Bestemmelse; ogsaa skulde Generalcommandoerne betegne de Batailloner eller Corps, fra hvilke 1 Lieutenant til hvert Depotcompagni vilde være at afgive, idet da Valget af denne skulde overlades vedkommende Afdelings Commandeur. Hvad endelig Ordningen og Fordelingen af Feltingenieur-detachmentets og Artilleriets Mandskab ligesom ogsaa af Mandskabet af Trainkudskeklassen angik, overlodes den til de respective Generalcommandoer, dog med Undtagelse af det Mandskab af sidstnævnte Classe, som uddannedes til Infanteri-Pionerer*), idet dette vilde blive fordelt efter nærmere Bestemmelse fra Ministeriet.

Samtlige Vaaben vare ved dette Tidspunkt blevne

*) Skoler for Infanteri-Pionerer vare den 1ste Marts blevne etablerede i Assens og Fredericia, og den 1ste Maj atter i Fredericia; vi ville senere see Bestemmelsen med det ved disse Skoler uddannede Mandskab.

endel forstærkede ved Tilgangen af de i Vinterens Løb uddannede Rekruter. Ved Infanteriet var Tilgangen, som anført, bestemt til en Regulering af Afdelingernes Styrke efter den under 22de Februar befalede Hjemsendelse, men saavel her som ved de andre Vaaben medførte den ogsaa en delvis Hjemsendelse af det endnu tjenestegjørende Mandskab. De i Kjøbenhavn garnisonerende Infanteriafdelinger erholdt saaledes Tilladelse til af det ældre Mandskab at hjemsende et Antal, svarende til de tilgaaende Rekruters, dog saaledes, at Ingen permitteredes, der ikke i 3 Gange 24 Timer kunde indkaldes og være tilbage ved sin Afdeling; Cavaleriet erholdt Tilladelse til at hjemsende det endnu tjenestegjørende Mandskab, der var ældre end Aargangen 1842, hvorhos det bestemtes, at det ved en eventuel Indkaldelse kun skulde indkalde Mandskabet af 1842 og følgende Aar; Artilleriet fik Tilladelse til at hjemsende det Mandskab, som Batterierne ved Tilgangen erholdt ud over deres fulde Feltstyrke, og for Ingenieurdetachmentets Vedkommende tillodes det at hjemsende Mandskabet ved de 2 Delinger og Brotrainet i Assens, der var udskrevet i 1835 og tidligere Aar. Ved denne Hjemsendelse blev imidlertid disse Delingers Styrke saaledes formindsket, at de bleve sammendragne i 1 Deling, og at der til Assistance for Brotrainet beordredes afgivet 40 Mand af 3die Forstærknings-Bataillon. Delingen forlagdes derefter til Fredericia.

Delvis Indkaldelse af Mandskab til Hæren.

Den 15de April, da det kunde antages, at Afdelingerne havde tilstillet vedkommende Amter de i Befalingen af 7de April omhandlede Indkaldelseslister, udgik der Ordre til en delvis Indkaldelse, idet Ministeriet anmodede Aalborg, Hjørring og Thisted Amter om at beordre alle de til disse Amter hjemforlovede Frifolk, der vare udskrevne ved Sessionerne for 1837 og senere Aar, for Cavaleriets Vedkommende

dog med den anførte Modification, til uopholdeligt at give Møde ved deres respective Afdelinger, hvorhos vedkommende Generalcommandoer beordredes til at lade de fornødne Officerer og Underofficerer afgaae til ovenomtalte, i Jylland og Fyen etablerede Depoter til Modtagelse af det for vedkommende Afdelinger bestemte Mandskab. Samme Dag beordredes 1ste Forstærknings-Jægercorps til at indkalde alt sit til Sjælland og omliggende Øer hjemsendte Mandskab til Møde ved Corpset i Kjøbenhavn. Da kort efter 9de Linie-Bataillon under Henvisning til, at dens Mandskab var spredt paa Vestkysten af Jylland, androg om Tilladelse til at indkalde det for i paakommende Tilfælde hurtigere at kunne blive marchefærdig, befalede Ministeriet endvidere, at Bataillonens skulde indkalde sine Frifolk udenfor Viborg Amt, men dog mod at hjemsende det ved Bataillonens tjenestegjørende Mandskab fra dette Amt, som havde ligget 16 Maaneder til Tjeneste. — Det af Trainkudskeclassen fra de nordlige Amter mødte Mandskab anvendtes midlertidigt som Arbejdsmandskab i Fredericia, og da dette Mandskab suppleredes ved Afgivelse af Trainkudske fra Fyen, kunde 6te, 7de og 8de Linie-Bataillon derefter fritages for at give Commandoer til Befæstningsarbejderne. I Slutningen af Maj forøgedes Arbejdsmandskabet yderligere ved særlig Indkaldelse af en større Mængde Trainkudske.

Den 11te April var Commandeurcapitain Bille ankommen til Stationen paa Slesvigs Østkyst og havde overtaget Commandoen over den derværende Escadre, der, som vi senere ville see, var bleven og fremdeles blev forstærket ved Ankomsten af ny udrustede Skibe. Commandeurcapitainen afgik først til Flensborg for at conferere med Kammerherre Tillisch, dernæst til en Recognoscering af Havnene paa Østkysten og var derefter behjælpelig med de Recognosceringer af Land-

Recognosceringer af Havne og Landgangssteder paa Slesvigs Østkyst.

gangssteder, som det for de senere Operationers Skyld fandtes ønskeligt at udføre. Det var af Marineministeriet paalagt ham at conferere med General Schleppegrell angaaende Anlægget af en Forskandsning paa Holdnæs, for at dette Punkt ved Fjendlighedernes Udbrud kunde besættes, og Fjenden saaledes hindres i at sætte sig fast der og ved Batterier vanskeliggjøre Sejladsen paa Flensborg Fjord. En Undersøgelse af Terrainet paa Holdnæs blev ogsaa foretaget, hvorved man kom til det Resultat, at der med Hensyn til Forsvaret neppe lod sig gjøre Andet, end hvad der skete i 1848, nemlig at lukke Dragets nordre Ende med et Brystværn, et Par hundrede Alen foran dette anlægge et Forhug og tæt ved Brystværnet anbringe en Kanonindskjæring; Besætningen, der vilde udfordres til Forsvar mod et kraftigt og af Artilleri vel understøttet Angreb, ansloges til 1—1½ Bataillon med 6—8 svære Feltpiecer. I Betragtning af, at der for Styrken paa Als var god Anvendelse andetsteds, og at man navnlig vanskeligt vilde kunne undvære Ingenieurtropper til Hjælp ved Anlægget, henstillede Generalcommandoen til Ministeriet, om ikke eventuelt saavel Anlægget som Besættelsen kunde skee ved Tropper, der muligen fra Kjøbenhavn sendtes directe til Stedet, en Henstilling, der paa Grund af disse Troppers Anvendelse paa anden Maade dog ikke kunde tages til Følge.

Ministeriet havde hidtil været af den Formening, at Broen over Als Sund ikke burde slaaes, men havde dog givet Generalcommandoen Bemyndigelse til eventuelt at anbringe den. Da Kammerherre Tillisch imidlertid paa denne Tid udtalte, at det vilde være beroligende for Beboerne i Flensborg, om Broen blev anbragt, og da Ministeriet mente derved at være bedre forberedt paa alle Eventualiteter, og muligen endog at kunne skuffe Fjenden, beordrede det under 16de April Gene-

Broslagning
over Als Sund.
— Bestemmel-
ser om forskjel-
lige Kystbatter-
iers Montering.

ralcommandoen til strax at paabegynde Broslagningen, dog saaledes at der, naar Broen var fuldendt, skulde træffes de omhyggeligste Foranstaltninger til, at den uopholdeligt kunde afbrydes, hvis Omstændighederne maatte fordre det. En vigtigere Bestemmelse, vedrørende Forholdene paa Als, angik de Forandringer i Montringen af de faste Batterier, hvortil Ministeriet under 9de Maj gav Ordre i Overensstemmelse med en af Oberst Fibiger afgiven Betænkning, og hvorved Generalcommandoen erholdt Svar paa sin tidligere derom gjorte Forespørgsel. Som Følge af, at der nu fandtes 4 Feltbatterier paa Als, og idet Ministeriet gik ud fra, at der ikke burde være for stort et Materiel samlet paa Øen, for at ikke Troppernes Bevægelser derved skulde blive hindrede, og Øen erholde en større Betydning, end den i strategisk Henseende havde, befalede det, at Forsvaret af Als Sund ved faste Batterier skulde indskrænkes til

Søndermølle Batteriet, der ligesom hidtil skulde besættes med

2 lette 84 Pds. G. K. og

2 24 Pds. K. K., samt

Batterier paa det fremspringende Terrain ved Lynetten I, hvori der skulde anbringes

4 lette 84 Pds. G. K. og

6 24 Pds. K. K.

Foruden disse 14 Stykker Skyts, der skulde inddeles i 4 Batterier, hvert under en Officers Commando, skulde der kun have 1 Piece af hvert af de nævnte Calibre i Reserve, og af samtlige 16 Stykker skulde de 10 vedvarende betjenes i Rappert af nyt System, hvorimod de 6 for at gjøres mere bevægelige vilde være at montere i Belejningslavet paa Bridsk. Ammunitionsforsyningen skulde for hver Granatkanon være 250 Granater og 50 Kardæsker, for hver Kuglekanon

200 Kugler, 60 Granater og 40 Kadæsker. Alt øvrigt Skyts med Tilbehør samt den resterende Ammunition skulde bortsendes fra Øen, medens dog alle de øvrige faste Batterier saavidt muligt vilde være at vedligeholde, men ikke at montere. Den 21de Maj kunde Generalcommandoen indberette, at Monteringens var ordnet i Overensstemmelse med Ministeriets Befaling, og at alt øvrigt Skyts og Materiel var samlet i Parken; af de 10 Piecer, som skulde anbringes paa det fremspringende Terrain ved Lynetten I, var der i Lynetten I anbragt 1 84 Pds. G. K. og 1 24 Pds. K. K.,

Batteriet A	"	2	"	"	"	2	"	"	"	"
"	B	"	1	"	"	3	"	"	"	"

; foruden paa disse Steder var der anbragt en Ammunitionsforsyning i Magasinerne paa Batteriet D, hvilket Batteri det foregaaende Aar havde vist sig af stor Betydning, og som det med de mere bevægelige Piecer vilde være let at montere.

Samtidigt med Ordren om Batterierne ved Als Sund gaves Ordre med Hensyn til de paa den fynske Kyst ved Lille Belt opførte, faste Batterier. Af disse skulde Middelfart-, Kongebro- og Lille Hindsgavl-Batteri nedlægges, eventuelt sløjfes, hvis deres Bevarelse foranledigede nogensomhelst Udgift, medens de øvrige 3 faste Batterier omhyggeligt skulde vedligeholdes, men indtil videre hverken monteres eller besættes; det til deres Montering bestemte Skyts skulde dog ligge i Beredskab i Batterierne. Angaaende denne Montering bestemtes det, at Mellem-Batteriet skulde have 4, Skovbatteriet 2, og Store Hindsgavl-Batteri 3 18 Pds. Kanoner, at førstnævnte Batteri ikke vilde være at montere, førend Fjenden maatte overskride den jydsk Grændse, Skovbatteriet først, naar Fjenden indfandt sig paa Kysten ligeoverfor, og Store Hindsgavl-Batteri først, naar Fjenden traf Anstalter til en

Overgang over Beltet. Blev Skytsets Opstilling nødvendig, vilde hver monteret Kanon være at forsyne med 15 Kugleskud, 10 Granatskud og 5 Drueskud, medens der for hver Kanon yderligere skulde holdes i Reserve i Kauslunde Kirke 45 Kugleskud og 5 Kardæsskud. Besætningsmandskabet til Batterierne vilde ikke blive afgivet, førend Fjenden trængte ind i Jylland, i hvilket Tilfælde en Afdeling Feltartilleri vilde blive detacheret til Middelfart for at deltage i Beltforsvaret; indtil da skulde Depotet i Kauslunde afgive Mandskab til Batteriernes og Skytsets Bevogtning.

I Midten af April havde General Willisen overtaget Commandoen over den slesvig-holstenske Hær og var bleven modtagen med Jubel af den krigslystne Del af Befolkningen, som haabede, at Krigen nu skulde begynde; Krigsrygterne bleve derfor ogsaa meget levende umiddelbart efter General Willisens Ankomst. Da imidlertid snart derefter de ved Overenskomst mellem Statholderskabet og Landsforsamlingen af denne udnævnte Tillidsmænd afgik til Kjøbenhavn for muligen at komme til en directe Overenskomst med Regjeringen, lagde Krigsrygterne sig atter noget, idet man følte det Naturlige i at afvente Resultatet af Forhandlingerne, forinden der skredes til Handling, og da General Willisen tilmed i Midten af Maj begyndte at omorganisere Hæren, var det trods de af og til opdukkende Rygter om en snarlig Indrykning dog sandsynligt, at denne ikke vilde være umiddelbart forestaaende. Naar vor Regjering desuagtet henimod Midten af Maj tog Bestemmelse om en endelig Mobilisering af Hæren, var dette, som allerede omtalt, begrundet i den ved Underhandlingerne med Preussen skabte Situation, der ligefrem tvang os til at sætte os i Forsvarsstand, hvis vi ikke vilde udsætte os for at blive overraskede af Begivenhederne; det var nødvendigt at have vor Hær

vel ordnet og sammenarbejdet, og dette, hvad enten det gjaldt om at gennemføre de hemmelige Artikler, eller, hvis en Separatfred med Preussen maatte blive sluttet, det deraf følgende, sandsynlige Tilfælde skulde indtræde, at Freden kun med Vaabenmagt lod sig gennemføre i Hertugdømmerne, og Krigen med Insurgen-terne altsaa kom til at begynde. Under 12te Maj udgik derfor Ordre om uopholdelig Indkaldelse af alt det hjempermitterede Mandskab, som var udskrevet ved Sessionerne for Aaret 1837 og senere Aar — for Cavaleriets Vedkommende dog kun af Mandskabet fra 1842 og senere Aar — samt om Indkaldelse af de hjemsendte Districtsheste og de paa Foder udsatte Heste; kun det til Hertugdømmet Slesvig hjemsendte Mandskab skulde ikke indkaldes før paa nærmere Ordre, men dog være at tage til Tjeneste, forsaa vidt det frivilligt skulde melde sig; herfra undtoges imidlertid det til Als og Ærø permitterede Mandskab, som under 23de Maj tillagdes Ordre til at møde ved deres Afdelinger den 1ste Juni.

Hæren mobil-
seres; — Or-
drer vedrøren-
de dens For-
mation og Dis-
location.

Efterat saaledes en almindelig Indkaldelse af Mandskab og Heste havde fundet Sted, blev under 24de Maj Hærens Formation befalet som følger.

Overcommandoen over alle i Jylland, paa Fyen og paa Als værende Tropper, Fæstninger, Batterier og Skandser overdroges til Generalmajor Krogh, hvis Stabschef, Oberst Flensborg, allerede tidligere var udnævnt. Generalen erholdt Ordre til snarest muligt at begive sig til Kolding for at overtage denne Commando, hvorefter Generalcommandoerne i Nørrejylland, paa Fyen og paa Als skulde være ham underlagte; det paalagdes særligt Generalen at vaage over Disciplinen, navnlig i Infanteriet, hvor den paa Grund af den store Forøgelse og Udvidelse samt Umuligheden af at skaffe det til-

strækkelige Antal i længere Tid tjente Over- og Underbefalingsmænd, var mindre let at opretholde.

Den active Hær deltes i 2 Divisioner, et Reserve-Cavaleri og et Reserve-Artilleri.

Den første Division under Generalmajor Moltke sammensattes af:

3die, 4de og 6te Infanteri-Brigade, i hvilken sidste Brigade Livgarden til Fods, som ogsaa dette Aar blev stillet til Krigsministerens Disposition, var indlemmet;

Gardehusar-Divisionens 3 Feltescadroner, det 12te (12 Pds.) Batteri (Budde-Lund), og de 2 6 Pds. Batterier, 2det Batteri (Schultz) og 3die Batteri (Glahn) — alle 3 Batterier under Divisionens højstcommanderende Artilleriofficer, Oberstlieutenant Lüttichau; endvidere

2 Delinger af Feltingenieurdetachmentet*).

Den 2den Division under Generalmajor Schleppegrell sammensattes af:

1ste, 2den og 5te Infanteri-Brigade, 4de Dragon-Regiment, det 7de (12 Pds.) Batteri (Baggesen) og de 2 6 Pds. Batterier, 5te Batteri (Dinesen) og 11te Batteri (Just) — alle 3 Batterier under Divisionens højstcommanderende Artilleriofficer, Oberstlieutenant Fuhrmann; endvidere

2 Delinger af Feltingenieurdetachmentet.

*) Feltingenieurdetachmentet bestod af 5 Delinger og Brotrainet; af Delingerne vare 3 i Fredericia, 2 paa Als, Brotrainet var i Assens. Commandoen over Detachmentet var overtagen af Capitain Dreyer, efterat Oberst Schlegel den 5te Marts var bleven udnævnt til Generalmajor og Chef for Ingenieurcorpset.

Reserve-Cavaleriet under Generalmajor Flindt, som tillige fik Overcommandoen over det ovennævnte Divisions-Cavaleri, sammensattes af:

3die, 5te *) og 6te*) Dragon-Regiment samt det 10de (12 Pds. Granatkanon-) Batteri (Wegener).

Reserve-Artilleriet endelig under Oberst Fibiger, som tillige fik Overcommandoen over samtlige Feltbatterier og Feltparker, sammensattes af:

det 4de (12 Pds.) Batteri (Marcussen),
de 3 6 Pds. Batterier, 1ste Batteri (Lumholtz),
6te Batteri (Haxthausen) og 8de
Batteri (Mossin) samt

de 2 Halvbatterier af 24 Pds. Granatkanoner**) (Jonquières og Kauffmann).

Angaaende Hærens foreløbige Dislocation befalede Ministeriet, at hele den 1ste Division skulde samles i et Cantonnement i Jylland mod den slesvigske Grændse, dog med Undtagelse af de 2 Delinger af Feltingeniurdetachmentet, som ikke vilde være at afgive fra Fredericia, førend Divisionen havde Brug for deres Tjeneste. Af den 2den Division skulde 1ste og 2den Brigade, de 2 Escadroner af 4de Dragon-Regiment, Batterierne Dinesen, Baggesen og Just samt de 2 Delinger af Feltingeniurdetachmentet forblive paa Als

*) Ved Ordre af 28de October 1849 vare Oberstlieutenanterne Voigt og Freiesleben udnævnte til Chefer henholdsvis for 5te og 6te Dragon-Regiment istedetfor Obersterne Astrup og Pfaff, som havde erholdt Afsked.

**) De over Fredsstyrken tilstedeværende Batterier: Halvbatterierne Jonquières og Kauffmann, Batterierne Wegener, Just og Lund erholdt ved Ministeriets Bestemmelse af 18de Juni Betegnelse henholdsvis af 9de, 10de, 11te og 12te Batteri.

indtil nærmere Ordre. Den 5te Brigade skulde indtil videre cantonnere paa Fyen, og den 5te Forstærknings-Bataillon forlægges derhen fra Vejle, saasart Frifolkene vare indkomne; de paa Sjælland værende 2 Escadroner af 4de Dragon-Regiment skulde ligeledes have Cantonnement paa Fyen. Af Reserve-Cavaleriet skulde Cavaleri-Regimenterne forblive i deres Standquarterer, og Batteriet Wegener fremdeles beholde Cantonnement i Jylland; det Samme skulde gjælde de Reserve-Artilleriet tildelte Batterier Marcussen, Haxthausen og Mossin, som dog efter Omstændighederne vilde være at dislocere bag den 1ste Division; de øvrige, Reserve-Artilleriet tildelte Afdelinger skulde forblive paa Fyen eller, for Batteriet Lumholtz's Vedkommende, forlægges dertil paa nærmere Ordre. Endelig skulde Ordonnanscorpset fordeles til Hovedquarteret og de forskjellige Divisions- og Brigadequarterer, medens Armeens Transportflaade og Langangs-Brotrainet skulde samles ved Assens. Det foreskrevs ved alle disse Disloceringer at sørge for, at de bleve saa lidt bekjendte som muligt, og iøvrigt at iagttage, at de enkelte Brigader samledes i saa concentrerede Cantonnementsquarterer, som Omstændighederne tillode det, dog ikke tættere, end at Quarterforplejningen kunde ydes, og at der kunde sikkres Soldaten nogen Bequemmelighed. Fra den 1ste Juni skulde de til den active Hær hørende Tropper paa Fyen og i Jylland betragtes som staaende paa Feltfod, saaledes som det allerede var Tilfældet med Tropperne paa Als; dette skulde imidlertid ikke gjælde 3die, 5te og 6te Dragon-Regiment, der først vilde blive stillede paa Krigsfod fra den Dag, de forlode deres Garnisonssteder for at slutte sig til Hæren.

Allerede i Midten af April var der foretaget Ud-nævnelser af de overordnede Autoriteter ved Hærens forskjellige Institutioner; saaledes var Overlæge, Pro-

fessor Bendz, udnævnt til Corpsstabslæge, Overkrigs-commissair v. Schmidten til Corpsintendant, Major paa Vartpenge Barner til Traincapitain, og Capitain af Infanteriet Holten-Bechtolsheim til Commandeur for Sundhedstropperne; forskjellige Delingsførere for Proviantcolonner og Reserve-Traindepot vare ligeledes udnævnte; da i Slutningen af Maj Hæren skulde samles, bleve de endnu manglende Poster besatte, deriblandt Posten som Corpsauditeur, der overdroges Overauditeur Paulsen. Tillige foretoges Udnævnelse af Personalet til de overordnede Stabe, til Parker m. m., og saaledes blev Major Kauffmann ansat som Souschef ved Overcommandoen, Oberstlieutenant Steinmann som Stabschef og Capitain Beck som Souschef ved 1ste Division, Oberstlieutenant Bülow som Stabschef og Capitain Faaborg som Souschef ved 2den Division, Oberst Müller som Stabschef ved Reserve-Cavaleriet, Oberstlieutenant Bruun som Stabschef ved Reserve-Artilleriet, Oberstlieutenant Caroc som Leder af de topografiske Arbejder ved Overcommandoen, Major paa Vartpenge Mansa i samme Egenskab ved 2den Division, Major Klubien som Commandeur over alle faste Parker bag Armeen, Major Geltzer som Commandeur for den mobile Feltpark, og Chefen for de faste Batterier paa Als, Major Hjelte, Commandanten i Fredericia, Major Vahl, og Pladsartilleriofficeren i Nyborg, Capitain Grove, udnævnte til i Forbindelse med deres her nævnte Poster tillige at beklæde Posterne som højstcommanderende Artilleriofficerer henholdsvis paa Als, i Nørrejylland og paa Fyen. For det Tilfælde, at General Krogh maatte ansee det fornødent, at en særlig Generalcommando oprettedes i Nørrejylland, designerede Ministeriet Oberst Paludan, Commandeur for 3die Linie-Bataillon, til i saa Fald at overtage denne Generalcommando, der da skulde forlægges til Fredericia, og i hans Sted skulde

da Major Vett overtage Commandoen over Bataillon; paa samme Maade bestemtes det for Als's Vedkommende, at hvis General Schleppegrell kom til at forlade Øen, skulde Oberst Blom, Commandeur for 4de Linie-Bataillon, overtage Generalcommandoen dersteds, og Major Neergaard*) Commandoen over nævnte Bataillon. Til at overtage Commandoen over de Depotcompagnier, der skulde forrette Garnisonstjeneste i Kjøbenhavn, udnævntes Oberst Arenfeldt**), Commandeur for 5te Reserve-Bataillon, hvilken Bataillon derefter blev overtaget af Major Scharffenberg. Endelig beordredes Major ved 13de Linie-Bataillon, Rodenburg, til at overtage Commandoen over 6te Linie-Bataillon, hvis Commandeur, Oberstlieutenant Bentzen, ved Sygdom hindredes i at føre Bataillon.

De 5te Brigade tildelte Afdelinger, 3die Linie-Bataillon og 1ste Forstærknings-Jægercorps, hvoraf sidstnævnte allerede en Tid havde haft sit sjællandske Mandskab indkaldt, afgik fra Kjøbenhavn den 20de Maj, førstnævnte over Land til Korsør, hvorfra den overførtes til Nyborg, sidstnævnte søværts directe til Nyborg, hvor de modtog deres Patronvoiturer, til hvilke saavel som til det øvrige Train Heste dog medførtes fra Kjøbenhavn. Bataillon og Corpset anvistes Cantonnements henholdsvis med Margaard og med Sanderumgaard som Stabskvarter; samtidigt erholdt de i Nyborg og Svendborg anbragte Afdelinger en Udvidelse i Kvartererne, idet der foruden i selve Byerne ogsaa anvistes dem Cantonnement i Omegnen deraf,

*) Major Neergaard var ved Ordre af 20de April forsat fra 3die Reserve-Bataillon til 4de Linie-Bataillon, Major Krieger fra 4de Linie-Bataillon til 3die Reserve-Bataillon.

**) Tillagdes under 25de Maj tilligemed Oberstlieutenanterne Trepka, Læssøe og Irminger Obersts Charakter.

og det samme blev Tilfældet for 5te Forstærknings-Bataillons Vedkommende ved dens Tilbagekomst til Faaborg, efterat den i Jylland havde hentet sit derhen hjemsendte Mandskab. De 2 Escadroner af 4de Dragon-Regiment, som skulde anbringes paa Fyen, anvistes Cantonnement med Stabsqvarter i Paarup.

De fra Sjælland til Jylland bestemte Afdelinger overførtes dels til Aarhus (1ste Forstærknings-Bataillon), dels til Horsens (1ste Reserve-Jægercorps og 2den Forstærknings-Bataillon), og dels kom de over Land gennem Fyen og overførtes ved Snoghøj (Livgarden til Fods, 1ste og 2den lette Bataillon, Gardehusar-Divisionens 2 Escadroner). Den 5te Juni vare samtlige Afdelinger, som skulde anbringes i Jylland, indenfor Jyllands Grændser, hvorvel de endnu ikke alle vare paa deres Bestemmelsessteder, de havde modtaget Train og Heste, og allerede den 7de Juni kunde General Krogh, som den 1ste havde overtaget Commandoen over Hæren, indberette, at han efter de Erklæringer, han havde indhentet, havde Grund til at antage, at samtlige Afdelinger med kort Varsel kunde bryde op, om der end hist og her endnu fandtes enkelte Mangler, som dog i Løbet af faa Dage vilde være afhjulpne. Overcommandoen var etableret i Kolding, 1ste Divisions Stab i Vejle; Afdelingerne, hvoraf ogsaa de oprindeligt i Jylland værende for Størstedelen skiftede Qvarterer, indtog Cantonnements med Stabsqvarterer som følger:

- 3die Brigade: Staben Petersholm,
 6te Linie - Bataillon . Fredericia,
 7de do. do. Pjedsted,
 8de do. do. Stovstrup,
 4de Reserve-Bataillon Vejle,
 1ste Jægercorps Vinding.
- 4de Brigade: Staben Vejle,
 9de Linie-Bataillon . . Engelsholm,

Hærens Dislocation i den første Del af Juni.

4de Brigade:	11te Linie-Bataillon	Store Grundet,
	5te Reserve-Bataillon	Villiamsborg,
	6te do. do. . . .	Hvolgaard,
	2det Jægercorps	Hedensted.
6te Brigade:	Staben	Horsens,
	Livgarden til Fods . .	Horsens,
	1ste lette Bataillon .	Møgelkjær,
	2den do. do.	Skjerrildgaard,
	1ste Reserve-Jæger-	
	corps	Bygholmgaard,
	1ste Forstærknings-	
	Bataillon	Hanstedgaard,
	4de do. do.	Ussinggaard.
Gardehusar-Divisionen		Bjert,
2det Batteri (Schultz)		Frested,
3die do. (Glahn)		Vingsted Mølle,
4de do. (Marcussen)		Trælle,
6te do. (Haxthausen)		Stensballegaard,
8de do. (Mossin)		Serridslevgaard,
10de do. (Wegener)		Trælle,
12te do. (Budde-Lund)		Viuf.
1ste Proviantcolonne, som ifølge Ordre af 2den Juni blev sat i marchefærdig Stand, etableredes med Stabsqvarter paa Follerup Gaard.		
3die og 5te Dragon-Regiment samt det mobile Hestedepot forbleve i deres respective Standqvarterer, henholdsvis Aarhus og Randers, paa hvilket førstnævnte Sted General Flindt tog Qvarter; det mobile Sygehestedepot mobiliseredes først ved Ordre af 20 Juni, men forblev derefter ogsaa foreløbigt i Randers.		
For Divisionen paa Als var der ikke Anledning til Cantonnementsforandring; med Undtagelse af, at de 2 hidtil i Sønderborg værende Compagnier af 10de lette Bataillon i den sidste Halvdel af Maj ogsaa anbragtes i Lysemose Casernen, forblev Divisionen i de		

tidligere nævnte Cantonnements, indtil den concentreredes for at rykke ind i det Slesvigske. Oberstlieutenant Bülow overtog den 6te Juni Posten som Stabschef, og ved Divisionen, som jo i længere Tid havde været organiseret med de den tilhørende Institutioner, skete der iøvrigt kun saadanne Forandringer, som vare en Følge af Etableringen af de med hele Hærens Mobilisering forbundne, højere Institutioner; saaledes blev den mobile Feltpark, der var stationeret i Assens, og som hidtil havde været underlagt Artillericommandoen paa Als, nu underlagt Chefen for den samlede, mobile Feltpark, Major Geltzer, Reserve-Traindepotet paa Als underlagdes Armeens Reserve-Traindepot, Commandoen over 2den Proviantcolonne overtoges af den dertil designerede Fører, saa at de den tidligere Traincommandeur paahvilende Forretninger efterhaanden indskrænkedes til nærmest at omfatte Føringen af Divisionens samlede Train.

Oprettelsen af Depotcompagnier var skeet i Overensstemmelse med Ministeriets Befaling, og de oprettede Compagnier bleve fordelt med 4 paa Als, 1 paa Fyen, 2 i Jylland og 5 paa Sjælland; da i Begyndelsen af Juni de den 1ste April paany etablerede Rekrutskoler hævedes, blev en mindre Del af de uddannede Rekruter afgiven til Afdelingerne, medens der af den større Del formeredes nye Depotcompagnier, hvoraf et, Nr. 13, under afskediget Major Hommels Commando henlagdes til Varde, medens 5 andre, Nr. 14—18, foreløbigt forbleve paa Sjælland; Officerer og Underofficerer fra Skolerne i Aalborg og Nyborg afgik til deres Afdelinger, deriblandt Major Bokkenheuser til 11te Linie-Bataillon.

Generalcommandoen i Nørrejylland blev den 11te Juni udskilt fra Overcommandoen og forlagt til Fredericia, hvis Commandantskab tilligemed Commandantskabet paa Fladstrand, Besætningen paa Helgenæs,

Depotcompagnierne, Pladscommandantskaberne og Arsenalerne i Nørrejyland henlagdes under nævnte Generalcommando. Efter dennes Etablering i Fredericia blev den hidtilværende Commandant, Major Vahl, i Slutningen af Maaneden bestemt til anden Anvendelse, og Pladscommandanten i Assens, afskediget Oberstlieutenant i Infanteriet Westergaard, ansat som Pladscommandant, medens Capitain Hoffmeyer ansattes som højstcommanderende Artilleriofficer i Nørrejyland og Fredericia. En særlig Generalcommando paa Als skulde, som anført, først etableres, naar General Schleppegrell forlod Øen; men da Oberst Blom, som var designeret til at overtage denne Post, fremkom med endel Spørgsmaal angaaende hans eventuelle Forhold til Overcommandoen og Krigsministeriet saavel som angaaende andre, vigtige Punkter, udtalte Ministeriet allerede nu, at den fremtidige Generalcommando skulde være underlagt Overcommandoen, men i alle locale og administrative Sager indberette directe til Ministeriet, at dette, forsaavidt Als ikke blev erklæret i Belejrings-tilstand, vilde foranstalte de civile Øvrigheder instruerede om at efterkomme Generalcommandoens Requisition med Hensyn til mistænkelige Personers Bortvisning eller Arrestation, samt at alene Generalcommandoen havde at træffe Bestemmelser med Hensyn til Øens Forsvar i Henhold til de til Raadighed værende Midler; Forholdet mellem den ved Als eventuelt stationerede Søstyrke og Generalcommandoen paa Øen vilde efter Omstændighederne være at fastsætte ved Overcommandoens specielle Befalinger.

Bestemmelser
om Hærens For-
syning med
Ammunition
og om Udrust-
ningen af et Be-
lejringsstræn.

Med Hensyn til Hærens Forsyning med Ammunition m. m. under et forestaaende Felttog, under hvilket man antog at ville komme til at operere langs Østkysten af Slesvig, tog Overcommandoen efter Forslag fra den højstcommanderende Artilleriofficer den Bestem-

melse, at de til den mobile Park hørende Gjenstande skulde indskibes i Assens, at de dertil benyttede Skibe, saalænge Operationerne tillode det, skulde være de egenlige Magasiner for Parken, at Tilførslen herfra til Armeens forskjellige Afdelinger skulde skee ved Landbefordringer, og at der som Følge deraf ikke i Parken vilde være at medføre mere end de højst fornødne Voiturer, idet Ammunitionen saavel som øvrige Reservesager saavidt muligt vilde være at medføre i let transportable Kasser og Tønder. I Henhold hertil erholdt Transportchefen, Capitain Tegner, Ordre til, uafhængigt af den egenlige Transportflaade, at fragte det nødvendige Antal Skibe, og den 8de Juli indberettede Capitainen, at Feltparken var indskibet paa 7 Skibe, som laa tilankers paa Assens Rhed, medens endnu 4 andre Skibe laa klare til at indtage Parkens Heste og Fourage. Fra Artilleriovercommandoen var der ogsaa kommen Indstilling angaaende Udrustningen saavel i materiel som i personel Henseende af det Belejringstrain, der eventuelt kunde blive at anvende, hvilken Indstilling i sine Hovedtræk toges tilfølge af Ministeriet, som befalede, at dette Train skulde sammensættes af

- a. 2 af de 12 Pds. Feltbatterier og de 2 24 Pds. Halvbatterier ialt

24 Pds. G. K. 12 Stk.

12 " K. K. 12 " 24 Stk.

- b. Morterer fra

Als: 4 168 Pds., 4 84 Pds., 8 24 Pds.

Fredericia: 4 " " , 2 " "
ialt 8 168 Pds., 6 84 Pds., 8 24 Pds. 22 "

- c. Fra Kjøbenhavn

84 Pds. lette G. K. 12 Stk.

24 " K. K. 6 " 18 "

ialt 64 Piecer.

Den Del af Belejringsmateriellet, som skulde afsendes fra Kjøbenhavn, afgik den 5te Juli i de dertil fragtede 10 Skibe, som desuden medførte 4 6 Pds. og 4 12 Pds. Kanoner med tilhørende Ammunition, om hvis Bestemmelse vi senere skulle give Underretning; Belejringsstrænet fra Als og Fredericia indskibedes i 6 andre Skibe, og alle disse Fartøjer forbleve indtil videre til Ankers paa Rheden ved Høruphav.

Belejringsstrænet var hovedsagelig bestemt til Anvendelse mod Rendsborg, om hvis Fæstningsværker man vidste, at de i den forløbne Vinter, og navnlig efterat General Willisen havde overtaget Commandoen, vare blevne betydeligt forstærkede, blandt andet ved en Del fremskudte Forskandsninger. Idet Ministeriet antog, at Insurgenterne i deres Kamp kom til at staae alene, og at hverken Preussen eller det øvrige Tydskland vilde yde dem aabenbar Bistand, om end preussiske eller andre tyske Tropper muligen vilde blive stationerede S. for Ejderen og Kanalen som Observationscorps, maatte Formaalet for en Indrykning nemlig blive at besætte hele Hertugdømmet, derunder indbefattet Rendsborg, og at gjenindsætte den kongelige Regjering. I en Skrivelse til Overgeneralen af 22de Juni, hvori denne Forudsætning og dette Formaal fremsattes, udviklede Ministeriet nærmere, hvorledes det tænkte sig, at Maalet kunde naaes. Idet Ministeriet nu gik ud fra, at Insurgenterne neppe vilde yde Modstand førend i den sydlige Del af Hertugdømmet, navnlig S. for Byen Slesvig, og fra det Sandsynlige i, at vore Tropper ikke vilde støde paa Insurgenterne N. for Flensborg, mente det, at Indrykningen burde skee paa følgende Maade: Den 1ste Dag skulde de i Jylland værende til den active Hær hørende Tropper (1 Deling af Feltingenieurdetachmentet skulde forblive i Fredericia)

Correspondance
mellem Krigs-
ministeriet og
Overcomman-
doen angaaende
de forestaaende
Operationer.

samt 6te Dragon-Regiment gaae over Grændsen og marchere til Haderslev og Omegn, den 2den Dag til Aabenraa og Omegn, den 3die Dag til Flensborg og Omegn, hvor den fra Jylland fremrykkende Styrke skulde samles med de fra Fyen og Als kommende Hærdele; 5te Infanteri-Brigade tilligemed de 2 paa Fyen værende Escadroner af 4de Dragon-Regiment skulde nemlig den 2den Indrykningsdag afgaae fra Assens, samme Dag landsættes i Aabenraa, bivouakere S. for denne By og den 3die Indrykningsdag fortsætte Marchen til Flensborg, og til samme Tid, som 5te Brigade afgik fra Assens, altsaa 2den Indrykningsdag, skulde alle paa Als værende, til den active Hær hørende Tropper marchere til Omegnen af Flensborg, hvor altsaa den paafølgende Dag den øvrige Del af Hæren vilde støde til dem. Efterat Hæren var samlet ved Flensborg, skulde Overgeneralen bestemme dens Fremrykning efter de Oplysninger, der maatte have om Fjendens Bevægelser, idet han dog under Fremrykningen, ligesom under hele Felttoget, skulde iagttage at holde Hæren saa samlet som muligt, søge at undgaae Detacheringer, have Hovedformaalet for Øje, tilsidesætte alle Bihensyn og ikke tage formeget Hensyn til, om Fjenden ved Strejfcorps søgte at gjøre Diversioner eller maaskee harcellerede den loyale Del af Befolkningen og udskrev Contributioner. Omsorg for Hærens Sikkerhed burde være det fremherskende Moment i Operationsplanen. Om ikke før vilde Hæren sandsynligvis møde en alvorlig Modstand ved Overgangen over Sorgfloden, hvilken Overgang burde tiltvinges mellem Fården og Bisten See og Fjenden kastes tilbage til den forskandsede Lejr paa den nordlige Side af Rendsborg. Denne Stilling burde nu recognosceres saa nejagtigt som muligt, hvorefter det maatte blive Gjenstand for Generalens Overvejelse, om og i saa Fald hvorledes den

kunde angribes, eller om man idetmindste foreløbigen burde indskrænke sig til at iagttage den, enten ved at indeslutte den paa den nordlige Bred af Ejder Kanalen, eller ved at indtage en noget fjernere Stilling f. Ex. mellem Bünsdorff og Schirnau. Det bemærkedes dog, at indtil nærmere Meddelelse Krigsoperationerne vare at ansee som indskrænkede til det Slesvigske, altsaa til Landet tæt N. for Kanalen og Ejderen. Naar Hæren var gaaet over Sorgfloden og stod for Rendsborg, antog Ministeriet, at Amtet Hütten tiligemed Landskaberne Svansen og Dänischwold vilde være saa blottede for fjendlige Tropper, at en Expedition af omtrent 1200 Mand Infanteri, tagne af de oprettede Depot- og Rekrutcompagnier med et lille Cavaleridetachment til Ordonnantstjeneste, 4 ubespændte 6 Pds. Feltstykker samt 4 12 Pds. Positionsstykker kunde tage Ekernførde i Besiddelse, sætte sig fast der og gjøre denne By til Hærens place d'armes og Hoveddepot. Forbindelsen med Kongeriget formentes da at kunne gaae over Ekernførde, saa at Forbindelsen over Slesvig, Flensborg og Aabenraa kunde opgives, hvorved endel Detacheringer for at holde Etapestederne besatte sparedes, og Hæren holdtes stærkt concentreret i det frugtbare Landskab mellem Rendsborg, Ekernførde og Frederiksort, hvilket sidste Sted sandsynligvis vilde blive et let Bytte for Hæren. Efterat vore Tropper havde sat sig fast i Ekernførde og forskandset sig saaledes, at de med den ovennævnte Styrke kunde holde sig 1 à 2 Dage mod et fjendtligt Strejfcorps, ifald et saadant dristede sig til at gaae over Ejderen, medens vor Hovedhær stod i Nærheden af Rendsborg, maatte det mod Rendsborg bestemte Belejningsartilleri afgaae til Ekernførde. Operationerne mod Rendsborg vilde yderligere blive støttede ved Allarmeringer paa Slesvigs Østkyst, foretagne af Søetaten, og naar de

politiske Forhold tillode det, vilde disse Allarmeringer blive udstrakte til Holstens Østkyst. Om denne første Del af Krigsoperationerne ønskede Ministeriet at høre Generalens Formening, og ifald han billigede Planen, at han da udkastede en paa de fremsatte Anskuelser baseret Operationsplan, og hvis han ikke billigede den, at han da forelagde en paa sine egne Anskuelser baseret Plan,

I sin Svarskrivelse af 28de Juni udtalte General Krogh, at han i det Hele maatte samstemme med de af Ministeriet udtalte Anskuelser, men at der dog var enkelte Punkter, som stillede sig lidt anderledes for ham. Saaledes maatte de Erfaringer, vi i det forløbne Aar havde høstet med Hensyn til, at Insurgenterne ikke skulde faae aabenbar Bistand fra Preussen eller Tydskland, gjøre os yderst mistroiske i dette Punkt, og man burde derfor aldrig tabe Hensynet til en saadan Eventualitet af Sigte; det var navnlig ved Opgivelsen af vor Operationslinie langs Østkysten af Slesvig, at dette maatte gjælde, især da Ministeriet havde udtalt, at Omsorg for Hærens Sikkerhed burde være det fremherskende Moment i Operationsplanen. Naar Hærens Hovedstyrke var concentreret mellem Rendsborg, Frederiksort og Ekernførde, og sidstnævnte Plads var tilstrækkeligt befæstet, havde vi vel ikke Grund til at frygte for Angreb af mindre Corps; men Sagen stillede sig anderledes, hvis et pludseligt Omslag i Politiken skulde foranledige, at paa dette Tidspunkt tyske Tropper i større Antal brøde ind over Ejderen. Det var med denne Eventualitet for Øje, at han, forinden Opgivelsen af den tidligere Operationslinie fandt Sted, ansaa det nødvendigt dels at have Ekernførde saa stærkt befæstet, at Byen kunde udholde et Angreb i den Tid, der maatte behøves for at indskibe den Del af Hæren, som maatte blive nødsaget til at kaste sig

derind, dels at der stadig ved Ekernførde kunde disponeres over et tilstrækkeligt Antal Transport- og Dampskibe og desuden over flere større Orlogsskibe, som i Nødstilfælde kunde optage en maaske betydelig Troppestykke. Vel vilde man i de fleste Tilfælde med en stor Del af Hæren kunne repliere sig paa Als, men Operationssubjectet og Hoveddepotet vilde dog udkræve nogen Tid for at rømmes, og den fornødne Styrke for at dække det maatte i denne Tid være tilstede. For nu at formindske Ophobningen af Materiel i Ekernførde ansaa Generalen det nødvendigt i saa stor Udstrækning som muligt at anvende svømmende Magasiner, og ligesom han allerede havde givet Artilleriovercommandoen Ordre i denne Henseende, og Intendanturens Magasiner ogsaa til en vis Grad vare indladede i Transportskibe, maatte der overhovedet drages Omsorg for, at Hæren blev knyttet saa lidt som muligt til Landcommunicationer; der maatte endvidere sørges for et tilstrækkeligt Antal Transportmidler, om muligt til samtidig Overførelse af 2 Brigader. Et andet Punkt, som gav ham Anledning til Bemærkning, angik den Udtalelse af Ministeriet, at tyske Tropper kunde blive stationerede S. for Ejderen og Kanalen, og at Operationerne indtil videre skulde indskrænkes til det Slesvigske, dog med det Formaal at besætte Rendsborg; Opgavens Løsning vilde blive i høj Grad vanskeliggjort ved denne Omstændighed, og da en Besættelse af Rendsborg formentlig vilde blive anset som en Indskriden paa holstensk Grund, vilde et Angreb paa denne Fæstning let kunde føre til Medvirkning af de occuperende Tropper, som maaske kun ventede paa et saadant Paaskud for at skride ind; man maatte saaledes være forberedt paa, at tyske Tropper pludseligt kunde rykke ind i Slesvig. I Henhold til det Udviklede fremsatte Generalen som ønskeligt:

1) at Forbindelsen med Als ikke blot vedligeholdtes, men endog fuldstændigere etableredes, ved at endnu en Bro sloges over Sundet;

2) at Stillingen paa Dybbølbjerg, hvor vore Indskjæringer endnu skulde existere, restaureredes og forstærkedes samtidigt med Hærens Overgang;

3) at et større Antal Dampskibe og nogle større Krigsskibe stadigen cotoyerede Hærens Bevægelser langs Kysten, saa at de ikke i det afgjørende Moment skulde savnes;

4) at Hæren foreløbigt indtog Stilling ved Dannevirke og først derfra efter Omstændighederne agerede videre mod Rendsborg;

8) at, hvis et tydsk Corps forblev i Holsten, Operationslinien fra Als ikke opgaves, forinden man havde endog stor Sandsynlighed for, at en Retraite paa Ekernførde ikke i et muligt Tilfælde kunde compromittere Hærens Sikkerhed; men at dog derhos

6) Landcommunicationerne afbenyttedes saa lidt som muligt, forsaaavidt angik Hærens Forsyning.

Hvad Operationerne angik, foreslog Generalen den 1ste Dag at lade de i Ministeriets Skrivelse betegnede Tropper med en Avantgarde af 1 Brigade, Husarerne og 1 Batteri rykke frem til Haderslev og Omegn, men samme Dag ogsaa at lade de paa Als værende Tropper gaae over Als Sund og rykke frem til Nybøl, Stenderup, Sottrup, Ragebøl og Dybbøl med en Forpostlinie fra Blans til Adsbøl. Den 2den Dag skulde da den fra Jylland kommende Styrke marchere til Aabenraa og Omegn, og samme Dag de fra Fyen afgaaede Tropper land sættes i Aabenraa, medens Styrken fra Als rykkede frem til Flensborg. Den 3die Dag endelig samledes Hæren ved Flensborg, hvor den under Dækning af en til Oversø fremskudt Avantgarde-Brigade stilledes med Infanteriet i 2 Træfninger hver paa 2 Brigader og

med 1 Brigade i Reserve, Reserve-Cavaleriet paa højre Fløj noget tilbage og Reserve-Artilleriet bag Infanteriet. I denne Slagorden, maaske noget modificeret ved Bevægelser fra fjendlig Side, formentes Hæren at kunne rykke frem til Stillingen ved Dannevirke, højre Fløj støttet til Trenen, og ankommen her, vilde Forholdene rimeligvis have antaget en saadan Charakter, at de med mere Sikkerhed kunde bedømmes. En Eventualitet kunde dog tænkes, nemlig at Insurgenterne tilbøde Slag mellem Dannevirke og Sorgen; i saa Fald vilde Generalen søge at tournere deres højre Fløj og kaste dem ind mod Landskabet Stapelholm. Kom de imidlertid ikke frem, vilde man kunne nærme sig Sorgfloden og bemægtige sig Passene samt efter Omstændighederne passere den med en Styrke, foreløbigt til Observation af den forskandsede Lejr; Ekernførde burde i denne Tid være bleven besat, og Arbejderne dersteds paabegyndte. Viste det sig da, at ingen tyske Tropper besatte Rendsborg, og var man i politisk Henseende betrygget, kunde den tidligere Operationslinie opgives, og en Observationsstilling indtages bag Afløbet fra Witten See til Ejderen, hvorfra Frederiksort formentlig vilde kunne tages; men vare Forholdene ikke utvivlsomme, burde den tidligere Operationslinie ikke opgives, og hin Stilling ikke indtages, og dette ikke blot af Hensyn til en mulig Retraite, men ogsaa paa Grund af de mange Kanalpasse, ad hvilke Fjenden da kunde trænge frem i Ryggen paa os; man vilde i saa Fald neppe heller kunne skride til Rendsborgs Belejring. Skulde imidlertid dette kunne skee, maatte i alt Fald Insurgenterne vides at være henviste til deres egne Kræfter, om end ikke Operationerne kunde udstrækkes paa den anden Side Ejderen og Kanalen; Angrebet paa Rendsborg vilde da være at begynde med et Bombardement.

I den Tanke, at Ministeriets Skrivelse af 22de bebudede en snarlig Indrykning, havde Overcommandoen under 24de henstillet til Ministeriet, om det ikke maatte ansees hensigtsmæssigt strax at tillægge Reserve-Cavaleriet Ordre til at concentrere sig i Nærheden af Kolding, eftersom det for 3die og 5te Dragon-Regiment vilde medtage 6—8 Dage at drage derned, især hvis et af General Flindt stillet Forslag om at begynde med mindre Dagmarcher skulde tages til Følge; Ministeriet fandt dog foreløbigt ikke Anledning til at beordre Afmarchen, og først den 3die Juli kom der Ordre til, at 5te Dragon-Regiment skulde bryde op og i smaa Dagmarcher rykke til et Cantonnement i det sydlige Jylland; men denne Ordre efterfulgtes den 5te af en anden, ifølge hvilken samtlige til Armeen hørende Afdelinger med Undtagelse af 3die Feltingenieurdelling, som indtil videre skulde forblive i Fredericia, fra den 15de skulde være concentrerede saaledes, at en Indrykning i Slesvig derefter paa nærmere Befaling kunde skee uden Ophold og med fornøden Præcision i Overensstemmelse med den paa-tænkte Plan. I denne Anledning vilde 1ste Division tilligemed Reserve-Cavaleriet og Reserve-Artilleriet være at samle i det sydlige Jylland saa nær den slesvigske Grændse, at samtlige disse Afdelinger den 1ste Indrykningsdag kunde overskride den; herfra skulde dog undtages det til Reserve-Artilleriet hørende 1ste Batteri (Lumholtz), som skulde følge med de øvrige paa Als værende Afdelinger og saaledes først i Egnen om Flensborg vilde støde til de andre Batterier af Reserve-Artilleriet. Af 2den Division skulde de paa Als værende Afdelinger tilligemed nævnte 1ste Batteri samles i Sønderborg og nærmeste Omegn, hvorimod de paa Fyen cantonnerede Afdelinger skulde samles i og omkring Assens, hvor de skulde holde sig færdige

Krigsministe-
riet giver
Ordre angaa-
ende Hørens
Concentration.

til Indskibning; 4de Dragon-Regiments 4 Feltescadrone vilde saaledes først blive forenede i Egnen om Flensborg. Endelig befaledes det, at der fra den 15de Juli og saalænge den snevre Sammendragning gjorde det nødvendigt skulde ydes Naturalforplejning til Hæren i Jylland og paa Als. Til Generalcommandoen paa Als udgik der derhos Ordre om at slaae endnu en Bro over Als Sund; Ministeriet antog, at denne Bro kunde tilendebringes i kort Tid, da det fornødne Materiale for største Delen allerede var samlet, og denne Antagelse viste sig ogsaa rigtig, idet Broen blev fuldendt den 15de Juli; den anbragtes c. 150 Alen N. for den gamle Bro.

Disse Ordre vare en Følge af den indløbne Efterretning om den i Berlin den 2den Juli afsluttede Fred mellem Preussen og Danmark. I Overensstemmelse med den dertil sig sluttende Protocol skulde saavel de neutrale som de preussiske Tropper forlade Hertugdømmet Slesvig senest 11 Dage, efterat Udvekslingen af Ratificationerne havde fundet Sted, og da dette skete den 6te, altsaa senest den 17de Kl. 4 Eftermiddag. Først derefter maatte de danske Tropper rykke ind, medmindre Insurgenterne brøde ind i Slesvig, og selv da maatte Demarcationslinien ikke overskrides, forinden Preusserne helt havde forladt Hertugdømmet, altsaa som nævnt senest den 17de. Et Spørgsmaal, som nu blev af Vigtighed, var, hvorledes de svensk-norske Tropper skulde komme bort uden at lægge vore Troppers Indmarche Hindringer ivejen, et Spørgsmaal, som jo allerede tidligere havde været under Forhandling, men som nu maatte have en endelig Løsning. Disse Tropper, hvis Fordeling omtrent var som tidligere fremsat, dog at der var lagt et lille Detachement til Højer, vare ikke alle de samme, som i August Maaned vare blevne overførte

Forhandlinger
angaaende de
svensk-norske
Troppers fore-
staaende Til-
bagemarche.

til Slesvig, idet den svensk-norske Regjering havde ønsket at faae de svenske Tropper afløste med nye, og denne Afløsning allerede for en ringe Del var bleven iværksat, da den standsedes som Følge af den afsluttede Fred. Overcommandoen over Tropperne var under General Malmborgs Fraværelse overdragen Oberst, Grev Essen, hvem Ministeriet, endnu forinden der var kommen Meddelelse om Fredsslutningen, men i Betragtning af, at en Indrykning kunde blive nødvendig, havde anmodet om at træffe fornøden Aftale med den danske Overcommando, for at Udmarchen kunde blive ordnet saa hensigtsmæssigt som muligt. Saadan Aftale var ogsaa truffen omtrent i Oyerensstemmelse med det tidligere derom Fremsatte, da Ministeriet paa Grund af de ved Fredsslutningen forandrede Forhold, ifølge hvilke Tropperne antoges at ville faae Ordre til strax at vende tilbage til deres Fædreland, paalagde Overcommandoen paany at træffe Aftale om Udmarchen og i den Anledning anbefalede at lade en Officer fra Hovedkvarteret afgaae til Flensborg; ved denne Aftale paalagdes det om muligt at udvirke, at de nordlige Egne af Slesvig først evacueredes, og at Flensborg holdtes besat indtil den Dag eller Dagen før den Dag, da vor Hær vilde kunne antages at naae denne By; Ministeriet antog, at Cavaleriet og Artilleriet rettest burde gaae over Øerne til Helsingør, Infanteriet derimod blive indskibet ved Orø Sund, i hvert Fald dog saaledes, at der ikke skete Collision med de danske Tropper. Flensborgs vedvarende Besættelse, indtil de danske Tropper kunde rykke ind i Byen, var en Sag af stor Vigtighed, da det af Hensyn til de forskjellige, exalterede Partier i Byen samt til Gendarmers og oprørske Autoriteters Tilstedeværelse i Byens Nærhed vilde være betænkeligt at lade den være blottet for den fornødne Magt til Ordens og Roligheds Opret-

holdelse, og Kammerherre Tillisch foreslog derfor at lade Garnisonen i Flensborg afgaae tilsøes og ligeledes lade Aflesningen ankomme tilsøes, idet Protocollens Bestemmelser paa denne Maade ikke vilde krænkes. Da Commandeurcapitain Bille imidlertid erklærede ikke at kunne skaffe Transportmidler til paa eengang at skaffe de svenske Tropper bort fra Flensborg og de danske Tropper dertil, og da de paa denne Maade frempousserede Afdelinger derhos vilde være temmelig udsatte, paalagde Overcommandoen Oberstlieutenant Caroc, som i Henhold til Ministeriets Ordre sendtes til Flensborg, samt Commandeurcapitain Bille, der ogsaa afgik dertil, om muligt at faae en Aftale bragt istand, ifølge hvilken der den samme Dag, da Indrykningen begyndte, skulde være de fornødne Embarkeringsmidler tilstede for den i Flensborg værende Infanteristyrke, men at denne dog ikke skulde forlade Byen, forinden Teten af vore Tropper næste Dag var tæt derved. Overcommandoen mente, at denne Fremgangsmaade kunde forsvares ligeoverfor den Kjendsgjerning, at Frederiksort stadigt holdtes besat af Insurgenterne, og at ligeledes Egnen N. for Rendsborg var bleven besat af dem. Overcommandoen instruerede ligeledes Oberstlieutenant Caroc i Overensstemmelse med den Ministeriet under 28de Juni forelagte Plan for Indrykningen, hvilken Plan man dog med Hensyn til de svenske Troppers Overførsel om fornødent antog at kunne modificere saaledes, at 5te Brigade allerede overskibedes den 1ste istedetfor den 2den Dag, hvorved tilmed en hurtigere Forbindelse vilde vindes mellem de 2 Divisioner; i fornødent Fald maatte Brigaden da repliere sig paa Haderslev. Endelig havde Overcommandoen meddelt Oberstlieutenanten, at den, om iøvrigt muligt, vilde vælge den Dag til Indrykning, som ved Conferencen i Flensborg maatte udpeges som den hen-

sigtsmæssigste. Idet de da erholdte Efterretninger gik ud paa, at General Hahn forlod Slesvig By den 14de, og at samtlige, preussiske Tropper forlode Slesvigs-Territorium den 15de, blev Resultatet af den i Kammerherre Tillisch's Nærværelse holdte Conference, at den 16de blev bestemt som eventuel Indrykningsdag; endvidere at det blev vedtaget, at en svensk Bataillon og $\frac{1}{2}$ norsk Jæger-Escadron skulde forblive i Flensborg til den samme Dag, da de danske Tropper kunde forventes at rykke ind i Byen, hvilket antoges at være den 17de, og endelig at der for de øvrige, svensk-norske Troppers Vedkommende blev truffet detailleret Bestemmelse om Tiden og Maaden, paa hvilke deres Overførsel skulde skee. Da Oberst Essen, som fra den 15de om Eftermiddagen kun vilde have c. 700 Mand og 50 Heste i og ved Flensborg, havde andraget om, at 2—3 Batailloner af 5te Brigade endnu den 16de maatte pousseres frem til Bov og Krusaa, bestemte Overcommandoen, at 2 Batailloner af denne Brigade skulde skydes frem S. for Aabenraa, men dog ikke fuldt saa langt som ønsket, maaske til Søgaard og Klipleve; Cavaleri fra Als skulde da ogsaa pousseres frem over Graasten ad Vejen til Flensborg, og samtidigt skulde Holdnæs besættes med Soldatesken fra Linieskibet Skjold og ved nogle fra Als afgivne Ingenieurtropper.

Uagtet den Aftale, der var truffen, ikke ganske stemmede med den Plan for Rømningen, som Ministeriet havde lagt, og som det særligt havde afsendt Chefen for Arméens Intendantur, Etatsraad Wachs, for om muligt at besørge ordnet, indsaa det, at der kunde være Omstændigheder, hvorom det ikke havde nøje Kjendskab, og som kunde medføre Modificationer i dets Plan; da det fremdeles ikke nøje kunde vide, hvilke Skibe der til enhver Tid havdes til Disposition, hvorvidt den russiske Flaade,

som var ankommen paa Slesvigs Østkyst, virkelig vilde yde Assistance ved Overførselen, og da hvilken, samt hvorledes Situationen hver Dag forandrede sig, overlod det hele Sagens Detail til Commandeurcapitain Bille, idet det kun fastholdt, at Hærens Operationer ikke maatte generes ved Troppernes Afskibning, at disses Bequemmelighed maatte vige for, hvad Hærens Bevægelser fordrede, og at man i givet Fald hellere maatte landsette de svenske Tropper paa Fyen og paa Als, indtil Omstændighederne tillode, at de kunde hjemsendes. Hvorledes endelig Overførselen skete, vil sees under Fremstillingen af Marinens Virksomhed.

Uden de russiske Skibes Medvirkning vilde Commandeurcapitain Billes Opgave være bleven ikke lidet vanskeliggjort derved, at de Dampskibe, han havde gjort Regning paa, bleve tagne til anden Anvendelse. Ministeriet havde, som anført, betænkt, samtidigt med at Hæren rykkede frem og tog en Stilling S. for Slesvig, at detachere en Styrke til Besættelse af Ekernførde for senere at benytte dette Punkt som Hovedcommunicationspunkt med den imod Rendsborg agerende Hær. Selv om denne ingen Modstand modte, antoges det dog ikke, at Besættelsen af Ekernførde kunde lade sig udføre førend den 23de eller 24de, og da Ministeriet ansaa det ønskeligt, at der foretoges en Expedition til Femern for at tugte denne Ø, blandt Andet for det i 1848 skete Overfald paa Capitain-lieutenant Dirckinck Holmfeld, og for at tage de der-værende, offentlige Kasser og øvrige Statsejendomme i Besiddelse samt indsætte den kongelige Regjering, besluttede det i Mellemtiden at benytte de til Ekernførde bestemte Tropper til denne Expedition; foruden at give Femerns Indvaanere en velfortjent Lection tænkte man derved muligen at kunne bringe Fjenden i Tvivl, maaske tvinge ham til at detachere Tropper til Nordøstkysten

Besluttet Expedition til Femern.

af Holsten, men navnlig at opnaae at have den til Ekernfærde bestemte Styrke samlet og ved Haanden. Fra Kjøbenhavn vilde man da afsende 4 Depotcompagnier med en Styrke af c. 1100 Mand samt c. 30 Mand uberedent Mandskab af 4de Dragon-Regiments Depotescadron, og denne Transport skulde i Høruphav optage endnu 1 Compagni, 4 ubespændte 6 Pds. Kanoner med Betjeningsmandskab samt 1 Section Ingenieurtrupper af den for Fredericia bestemte Deling, saa at den hele Styrke blev lidt over 1400 Mand; Styrken skulde landsættes senest den 17de, og naar nærmere Underretning om Hærens Fremrykning og Ekernfærdes Indtagelse var modtagen, skulde Flaaden da igjen indtage den landsatte Styrke og udskibe den paa det Punkt i Nærheden af Ekernfærde, som nærmere maatte blive bestemt. Hvorvel Diversionen var betinget af, at Insurgenterne forbleve i det sydligste Slesvig og at det ikke, saaledes som nogle Efterretninger angave, var deres Hensigt at frempoussere deres Hær til Stillingen ved Isted, maatte Forberedelserne dog træffes itide, og da Marineministeriet lovede at stille de fornødne Transportmidler til Disposition, udgik der den 11te Ordre til Overcommandoen og Generalcommandoen paa Sjælland om at holde Alt rede til Expeditionens Afsendelse. Styrken fra Kjøbenhavn fik Ordre til at afgaae den 14de om Aftenen under Anførsel af Major Vogt, der ansattes som Næstcommanderende, medens Oberst Schow bestemtes til at føre den samlede Expedition; efter Landsætningen paa Femern skulde Cavalisterne strax gjøres beredne, Kanonerne forsynes med Bespænding ved requirerede Heste, og dersom nogen Besætning fandtes paa Øen, skulde den afvæbnes og bortsendes som Fanger; derefter vilde Øens Befolkning være at desarmere, ligesom de kongelige Kassers Indhold skulde tages i Beslag, og Kongens

Regjering indsættes, i hvilken Anledning Kammerherre Tillisch anmodedes om at træffe et Valg af passende Embedsmænd til at afgaae med Expeditionen. Skulde uforudsete Omstændigheder hindre Hæren i at rykke frem til Sydslesvig, og Styrken paa Femern saaledes blive exponeret, hvad dog som Følge af den Assistance, der kunde ventes af Marinen, kun ansaaes lidet sandsynligt, bemyndigedes Overcommandoen til efter en Occupation i 8—10 Dage at beordre Detachmentet til at forlade Øen og begive sig til de Cantonnements, som den selv maatte bestemme.

Bestemmelsen om, at Indrykningen i Slesvig eventuelt skulde foregaae den 16de, var tagen i Henhold til de Efterretninger, man havde om Preussernes Udmarche; da imidlertid senere Efterretninger tydede paa, at de sidste, preussiske Tropper først vilde overskride Ejderen den 17de, paalagde Ministeriet Overcommandoen ikke at lade Indrykningen skee før den 17de om Eftermiddagen Kl. 4, med mindre den havde paa-lidelig Underretning om, at Insurgenterne forinden havde overskredet Grændsen, i hvilket Tilfælde den fik Bemyndigelse til strax at rykke ind. Med Hensyn til Indmarchen foreslog Ministeriet nu, at den skete saaledes, at den 17de om Eftermiddagen de i Jylland værende Tropper overskredte Grændsen og rykkede frem til Egnen om Christiansfeld, hvorefter de ved forcerede Marcher de 2 følgende Dage skulde søge at naae Flensborg og Omegn, at ligeledes den 17de Tropperne paa Fyen overskibedes fra Assens til Aabenraa, hvor de skulde landsættes Kl. 4 om Eftermiddagen og den 18de marchere til Flensborg, og at endelig ligeledes den 17de Kl. 4 om Eftermiddagen Tropperne paa Als rykkede over Als Sund og marcherede til Egnen om Ringenæs, hvorfra de den næste Middag vilde kunne naae Flensborg, i og omkring hvilken By Hæren saa-

ledes den 19de om Aftenen vilde kunne staae samlet; Ministeriet betonedede dog, at dette Forslag kun burde følges, forsaavidt det ikke kom i Strid med de allerede af Overcommandoen truffne Dispositioner. Efterretningen om, naar Preussernes Udmarche vilde være endt, varerede imidlertid fra Dag til anden, og da Kammerherre Tillisch i den Anledning udtalte, at Preussernes muligen forsinkede Udmarche ikke burde hindre de danske Troppers Indmarche den 16de, at en tidligere Indmarche endog vilde være berettiget ligeoverfor den Kjendsgjærning, at Insurgenterne holdt Frederiksort besat, og da Overcommandoen som Følge deraf fastholdt sin Aftale med ham om at lade Indrykningen skee den 16de, approberede Ministeren under 13de Juli denne Bestemmelse, forsaavidt den skjønnedes nødvendig til Flensborgs Sikkerhed, idet han dog udtrykkeligt bemærkede, at Demarcationslinien ikke maatte overskrides førend den 18de. Da Formaalet for Hærens Indrykning i Hertugdømmet var at gjenindsætte Kongens Regjering og at forjage de derværende ulovlige Autoriteter, erklæredes Hæren berettiget til at angribe Insurgenterne, hvorsomhelst de forefandtes paa slesvigske Grund; om et Angreb paa Rendsborg af politiske Grunde vilde være tilstedeligt, vilde nærmere blive meddelt. Det anbefalede atter at undgaae Detacheringer, idetmindste indtil man havde opnaaet en afgjort Overlegenhed over Fjenden; ej heller burde Hæren svækkes ved at efterlade Garnisoner i Etapestederne, paa hvilke Punkter Ordenen maatte søges opretholdt ved Hjælp af Gendarmeri, hvorm Kammerherre Tillisch var tilskrevet. Saafremt Hærens Hovedformaal ikke derved tilsidesattes, burde dog Ekernførde besættes ved en Detachering fra Hovedhæren, forinden Styrken fra Femern droges dertil, og til Hjælp ved

Indrykningsdagen fastsættes endeligt til den 16de Jull.

Forsvaret af Byen kunde da anvendes de 4 12 Pds. Kanoner, som vare afsendte til Høruphav.

Ved denne Skrivelse havde Overcommandoen faaet nogenlunde frie Hænder, hvad Indrykningen angik, hvilket var af stor Vigtighed af Hensyn til de mange Kræfter, der paa forskjellige Steder samtidigt skulde sættes i Bevægelse. Overcommandoen bestemte nu Indrykningen til den 16de om Morgenen og traf alle de dertil hørende Foranstaltninger, saa at den endog vanskeligt vilde kunne have taget Hensyn til den telegrafiske Depeche, som Ministeren afsendte Natten mellem den 14de og 15de, om ikke uden højeste Nødvendighed at betræde Slesvigs Grund før den 17de om Eftermiddagen; men heldigvis hjalp Insurgenterne ud over denne Forlegenhed, idet de allerede den 13de om Eftermiddagen gik over Ejderen. Denne Overgang kom ikke ganske uventet; man vidste allerede flere Dage forinden, at en betydelig Styrke var samlet om Rendsborg og langs Kanalen, og at Resten af den slesvigholstenske Hær blev trukken sammen langs Jernbanen fra Altona til Rendsborg; man vidste, at Hæren var marchefærdig, at det var Hensigten at lade den bryde ind i Slesvig, og at Postgangen og anden Forbindelse fra Byen Slesvig Nord paa var bleven standset den 12te; Efterretningerne lode dog paa, at Indmarchen først vilde skee efter endnu et Par Dages Tid. Da den imidlertid nu fandt Sted, forsvandt enhver Tvivl om Berettigelsen til at rykke ind den 16de eller 17de, og de sidste Dipositioner kunde derfor med Sikkerhed træffes.

Den ministerielle Ordre af 5te Juli gik ud paa, at Hæren fra den 15de skulde være concentreret saaledes, at en Indrykning i Slesvig derefter kunde udføres naarsomhelst. Som Følge heraf havde Overcommandoen foruden 5te Dragon-Regiment, som var blevet

forlagt til et Cantonnement med Stabsqvarter paa Tyrsbæk, ogsaa forlagt 3die Dragon-Regiment fra Aarhus til et Cantonnement med Stabsqvarter i Hedensted og det mobile Hestedepot og Sygehestedepot til Cantonnements henholdsvis i Horsens og paa Hanstedgaard; de her nævnte Afdelinger indtraf den 12te til de for dem bestemte Steder; deres Ankomst gav Anledning til enkelte mindre Dislocationsforandringer for de andre Afdelingers Vedkommende. Efter Marchen til Grændsen, som af de Afdelinger, der vare stationerede paa Fyen, foretoges i Dagene fra den 12te—15de, af de øvrige Afdelinger den 14de og 15de, blev Dislocationen for samtlige til den active Hær i Jylland hørende Afdelinger følgende:

1ste Division

Divisionsstaben N. Bjært.

3die Brigade:

Brigadestaben	Hjarup,
6te Linie-Bataillon, Stabsqvarter	Sest,
7de do. do. do.	Sest,
8de do. do. do.	Dollerup,
4de Reserve- do. do.	Gjelballe,
1ste Jægercorps do.	Skandrup.

4de Brigade:

Brigadestaben	Bramdrup,
9de Linie-Bataillon Stabsqvarter	Egstrup,
11te do do. do.	Harte,
5te Reserve- do. do.	N. Bjært,
6te do. do. do.	Eltang,
2det Jægercorps do.	Kolding.

6te Brigade:

Brigadestaben	Viuf,
Livgarden til Fods Stabsqvarter	Viuf,
1ste lette Bataillon do.	Dons,

Hærens Dislocation den 15 Juli.

2den lette Bataillon, Stabsqvarter	Mosvraa,
1ste Forstærknings-Bataillon do.	Viuf,
4de do. do. do.	V. Nebel,
1ste Reserve-Jægercorps do.	V. Nebel.
Gardehusar-Divisionen	do. Vamdrup,
2det Batteri (Schultz)	do. Hjarup,
3die do. (Glahn)	do. Bramdrup,
12te do. (Budde-Lund)	do. Almind.
Reserve-Cavaleriet	
Staben	Lejrskov,
3die Dragon-Regiment Stabsqvarter	Gejsing,
5te do do. do.	Vejen,
6te do. do. do.	Lejrskov,
10de Batteri (Wegener)	do. Estrup,
Det mobile Sygehestedepot	do. Hedensted.
Reserve-Artilleriet	
Staben	Kolding,
4de Batteri (Marcussen) Stabsqvarter	Tavlov,
6te do. (Haxthausen) do.	Vilstrup,
8de do. (Mossin) do.	Haastrup,
Halvbatteriet Jonquières do.	Hønebjerg,
do. Kauffmann do.	Studsdal.
1ste og 5te Ingenieurdeling	do. Oddersted,
Reserve-Traindepot	do. Erisø,
Det mobile Hestedepot	do. Vinding,
Ordonnantscorpset	do. Kolding,
1ste Proviantcolonne	do. Kolding,
Reserve-Ambulancemandskabet	do. Stubdrup.

Til denne Del af Hæren hørte paa en Maade endnu 3die Dragon-Regiments Depotescadron, som ifølge Ministeriets Ordre af 10de Juli ved Hærens Afmarche fra Jylland skulde forlægges til Kolding og derefter staae til Overcommandoens Disposition; ligeledes fik Overcommandoen Raadighed over den Artilleri-

styrke i Fredericia, som vilde kunne undværes ved den daglige Tjenestes Bestridelse.

De til 5te Infanteri-Brigade hørende Afdelinger samt 4de Dragon-Regiments 2 Escadroner vare fra den 14de om Aftenen samlede i Assens og nærmeste Omegn saaledes:

Brigadestaben	Assens,
3die Linie - Bataillon Stabsqvarter	Aborre,
2den Forstærknings-Bataillon	do. Dreslette,
3die do. do. do.	Frederiksgave,
5te do. do. do.	Brahesborg,
1ste do Jægercorps	do. Sønderby,
2det do. do. do.	Skovgaarde,
4de Dragon-Regiment	do. Assens.

Commandeurerne henholdsvis for Brigaden og 4de Dragon-Regiment havde Ordre til at træffe Aftale med Capitain Tegner om Overfarten til Aabenraa, der skulde iværksættes den 16de om Morgenen og begynde saa betids, at Tropperne om muligt samme Formiddag kunde landsættes, og 2—3 Infanteriafdelinger endnu samme Dag udføre en Marche paa nogle Mile. For at gjøre dette saa meget lettere, blev der fra Overcommandoens Side sørget for, at Skibene og Fartøjerne i Havnen ved Aabenraa Dagen før Landsætningen bleve halede ud paa Rheden, samt for at Lodserne betids kom Transportskibene imøde. Indtil Foreningen med Resten af 2den Division kunde foregaae, skulde Escadronerne af 4de Dragon-Regiment i taktisk Henseende være Brigaden underlagte.

Hvad endelig angaaer Styrken paa Als, som den 15de skulde være samlet i Sønderborg og nærmeste Omegn, indtog den nævnte Dag følgende Cantonements:

1ste Brigade:

Brigadestaben	Sønderborg,
4de Linie-Bataillon Stabsqvarter	Sønderborg Slot,
10de lette do. do.	Lysmose Barakker,
1ste Reserve- do. do.	Ulkebøl og Kjær,
3die do. do. do.	Barakkerne S. for Kjær,
3die Jægercorps do.	Sønderborg.

2den Brigade:

Brigadestaben	Augustenborg,
5te Linie-Bataillon Stabsqvarter	Vollerup,
12te lette do. do.	Miang,
13de Linie- do. do.	Kettinge,
2den Reserve- do. do.	Hørup,
3die do. Jægercorps do.	Rønhave Barakker og Kjær.
Cavaleri-Divisionen do.	Egen,
5te Batteri (Dinesen) do.	Rumohrsgaard,
7de do (Baggesen) do.	Ulkebøl,
11te do. (Just) do.	Augustenborg,
2den og 4de Ingenieurdeling do.	Sønderborg,
2den Proviantcolonne do.	Ladegaarden,
1ste Batteri (Lumholtz) do.	Sundsmark.

Af Depotcompagnierne anbragtes midlertidigt de 3 i Tandslet og Lysabild Sognes nærmeste Byer, det 4de paa Kegenæs.

Til at have Commando over Expeditionen til Femern havde Overcommandoen bestemt Major Vogt, eftersom den dertil af Ministeriet designerede Comman-
deur, Oberst Schow, var bleven syg; som Næstcom-
manderende ved Expeditionen ansattes Capitain du Plat.
Til Expeditionen til Holdnæs var foruden nogle Ingeni-
eurtropper bestemt 2 Compagnier af 3die Reserve-

Bataillon; da nemlig Commandeurcapitain Bille fik særlig Anvendelse for Linieskibet Skjold og ikke ønskede at unddrage sine Skibe nogen Del af deres Besætning uden til Brug i deres umiddelbare Nærhed og i stadigt Samqvem med dem, anmodede han om, at den fornødne Styrke maatte blive afgivet andetsteds fra, idet han da tilsikkrede Medvirkning af Kanonbaade til Overførselen, til Beskyttelse mod Fjendens Overgang over Draget samt til eventuelt at føre Styrken tilbage; som Følge heraf beordrede Overcommandoen General Schleppegrell til at designere 2 Compagnier af Styrken paa Als til denne Expedition.

Planen, som af Overcommandoen lagdes til Grund for Indrykningen, indtil Foreningen af Hærens adskilte Dele kunde foregaae, gik i Overensstemmelse med det tidligere Udviklede i sin Helhed ud paa at lade Tropperne i Jylland den 16de overskride Grændsen og besætte Egnen mellem Haderslev og Christiansfeld med Avantgarden i Styding, Hammelev og Haderslev, samme Dag at lade Styrken paa Als rykke frem til Egnen om Graasten og besætte Kvers og Ringenæs og ligeledes samme Dag at lade Styrken paa Fyen blive landsat ved Aabenraa, hvilken By tilligemed Egnen S. derfor skulde occuperes, og hvorfra idetmindste 2 Batailloner skulde frempousseres til Besættelse af Kliplev og Passet ved Søgaard; Forbindelse med denne Styrke skulde søges tilvejebragt af Styrken fra Als. Den følgende Dag skulde Tropperne fra Jylland rykke frem til Aabenraa, Tropperne fra Als og fra Fyen forene sig N. for Flensborg, denne By besættes, og 2den Divisions Avantgarde skydes frem til Oversø. Endelig den 18de skulde hele Hærens Samling foregaae i Egnen om Flensborg. Denne Plan, som blev bekendtgjort for de Højstcommanderende, foranledigede General Schleppegrell til at henlede Overcommandoens

Planen for Indrykningen.

Opmærksomhed paa Muligheden af, at Insurgenterne med betydelig Styrke rykkede frem til Flensborg for at besætte denne By eller dog skyde deres Forposter frem imod den, forinden Divisionen var naaet saa langt frem som befalet; skete dette, vilde et alvorligt Sammenstød kunne forventes, hvis Udfald var usikkert og maaske kunde blive, at Divisionen maatte trække sig tilbage bag Flensborg og prisgive denne By for Insurgenterne, en Omstændighed, som vilde være i høj Grad baade moralsk og fysisk lammende. Generalen henstillede derfor, at 5te Brigades Afgang fra Fyen paaskyndedes saaledes, at den samme Dag, naar Overmarchen fra Als skete, kunde forenes med Divisionen, og hvad enten dette kunde effectueres eller ej, at Divisionen ikke indtog den af Overcommandoen befalede Stilling for den 17de, men kun besatte Flensborg med et Par Batailloner til Ordens Opretholdelse og med Forposter mod Syd i Forbindelse med Patrouillering mod Overse, medens Divisionens Hovedstyrke tog Stilling N. for Flensborg over Bov og Harreslev, parat til der at modtage Fjenden. Blev 5te Brigade landsat i Aabenraa 1 Dag tidligere end bestemt, og bevirkedes derhos tilføes eller tillands en hurtig Fremmarche af en anden Brigade saavel som af en Del af Reserve-Cavaleriet, vilde Forholdet være betydeligt bedre, og Divisionens Operationer blive i høj Grad styrkede. Idet Overcommandoen vel maatte give Generalen Ret i, at man maatte forberede sig paa at gaae visse Eventualiteter imøde med Hensyn til et muligt Sammenstød med Fjenden, erklærede den imidlertid ikke i sidste Øjeblik at kunne modificere de givne Befalinger, hvad 1ste Division og Reserve-Cavaleriet angik, fordi de først den 15de concentreredes ved Grændsen, og hvad 5te Brigade angik, fordi Transportmidlerne vare beregnede paa først at tages i Brug den 16de; den

fastholdt derfor de givne Befalinger, men gav dog 5te Brigade Ordre til snarest muligt at bevirke sin Tilslutning til Divisionen, ligesom den ogsaa lovede saavidt gjørligt at frempoussere Reserve-Cavaleriet.

Saaledes var altsaa Planen fastslaaet med Hensyn til Indrykningen, for hvilken de detaillerede Ordre udgaves den 15de. Vi ville imidlertid opsætte Fremstillingen af disse, indtil vi i et følgende Afsnit af dette Værk behandle selve Indrykningen og de Begivenheder, der stode i Forbindelse dermed; her skal dog endnu anføres den Proclamation, som General Krogh den 12te havde udstedt i Anledning af den forestaaende Fremrykning. Proclamationen lød saaledes:

Soldater!

For at føre Freden tilbage i vort kjære Fædreland er det nødvendigt, at I endnu engang bryde op til Kamp.

General Kroghs
Proclamation
til Hæren.

Snart maaske ville I faae Befaling til at rykke frem. — Eders commanderende General stoler da paa, at I ville gjøre Eders Pligt som brave Soldater. — I ville vise Eder tapre i Kampen, uforfærdede i Faren, udholdende ved Anstrængelser, ufortrødne under de Savn, som Krigen medfører. Men I ville ogsaa mindes, at stræng Disciplin og Agtelse for Lov og Orden ere ikke mindre hædrende Egenskaber for Soldaten end hine.

Det vil ogsaa blive nøje paaseet, at Ingen i Qvartererne tillader sig nogen Tøjlesløshed eller Uorden, at Ingen fordrer Forplejning eller Andet, som ikke tilkommer ham, at Enhver omgaaes skaansomt med al offentlig og privat Ejendom og ikke udøver nogen-somhelst Hævn eller Overlast mod de Indvaanere, som ere mistænkte eller bekendte for at høre til Oprørernes Parti.

Kongen vil vide at straffe dem, som han finder skyldige. Enhver, som derfor foregriber Straffen, eller selv tager sig tilrette, vil blive dragen til Ansvar efter Krigslovene.

Dette Soldater! er det min Pligt at sige Eder. Men jeg haaber og venter, at I ikke blot ville bevare Eders Navn som tapre Landsoldater, men heller ikke fornægte Eders naturlige Besindighed og Højmodighed.
Krogh.

Bestyrelsescom-
missionen ned-
lægger sine
Functioner;
Kammerherre
Tillisch udnæv-
nes til over-
ordenlig Regje-
ringscommis-
sair for Slesvig.

Ved Fredens Afslutning var Bestyrelsescommis-
sionens Hverv endt; den 13de Juli nedlagde den sine
Functioner, den civile Bestyrelse af Slesvig overtoges
alene af Kammerherre Tillisch, der af Hs. Majestæt
Kongen var bleven udnævnt til overordenlig Re-
gjeringscommissair for Hertugdømmet, og ved de under
Bilagene 21, 22 og 23 anførte Bekjendtgjørelser
kundgjordes samme Dag den skete Regjeringsfor-
andring for Befolkningen. En indgribende Reform
i Hertugdømmets forviklede Forhold skulde nu snart
tage sin Begyndelse, en lovlig og fast Tilstand atter
etableres, men for at dette Maal skulde kunne
naaes, maatte selvfølgelig fremfor Alt en nøje Sam-
virken være nødvendig imellem den civile Bestyrelse
og Commandoen for den Hær, som efter vor Konges
Bud atter stod i Begreb med at rykke ind paa Sles-
vigs Fastland. Medens derfor den danske Overcom-
mando af Krigsministeriet fik Ordre til at tage
saameget Hensyn til Regjeringscommissairens Ønsker,
som Omstændighederne tillode, navnlig ogsaa for de
politiretlige Bestemmers og de Foranstaltningers Ved-
kommende, som udfordredes til Hærens Sikkerhed,
blev det en af Regjeringscommissairens første Opgaver
at sørge for Indkaldelsen af de hjemforlovede, endnu
ikke mødte Slesvigere, der for Infanteristernes Ved-

kommende beordredes at møde i Sønderborg, for Cavaleristernes i Kolding og for Artilleristernes i Fredericia. Til Hertugdømmet Slesvigs Befolkning henvendte Kongen sig ved følgende Proclamation:

Slesvigere!

Tiden er omsider kommen, da Fredens Velsignelser tør ventes at ville vende tilbage til Vore Lande, hvor de forhen have i lang Tid havt deres uforstyrrede Hjem.

Proclamation
fra Kongen til
SlesvigsBefolk-
ning.

De fremmede Tropper, til hvilke det i den seneste Tid har maattet overlades at opretholde Orden og Rolighed, forlade Eder, og Vor Armeedrager ind, for at tage Landet i Vor, Eders Landsherres, Besiddelse.

Armeen vil paa slesvigsk Grund blive modtagen med Glæde af en Befolkning, som under Fristelse, Fare og Trængsel har bevaret sin undersaatlige Troskab urokket. Den vil Vore Vaaben bringe en velkommen, længe savnet Beskyttelse.

Men Hæren drager ogsaa til dem, hvis Omdømme har ladet sig forvirre, hvis Øre hidtil var tillukket for Vor landsfaderlige Stemme. Dog kommer den ikke til disse for at bringe Straf og Hævn. Ikke blot med Retfærdighed, men ogsaa med Mildhed har Vort og Vore Forfædres Scepter været ført over Eder som over Eders Fædre; og saaledes skal ogsaa nu al mulig Overbærelse vorde udvist mod de Vildledte og Forførte, der vende tilbage til den undersaatlige Pligt.

Det er under de ved usalig Tvedragt forstyrrede og opløste Forhold i Eders Land ikke muligt strax at ordne en ministeriel Regjering af samme. Midlertidigen overtager derfor Vor Cabinetssecretair, Kammerherre von Tillisch, Medlem af den hidtilværende Bestyrelsescommission, i Vort Navn som overordenlig Regjeringscommissair den civile Styrelse af Hertug-

dømmet. Men Vor landsfaderlige Omhu vil fra Fredens første Time af være henvendt paa snarest muligt at give Eders indre Forhold den faste og endelige Ordning i Overensstemmelse med Vort tidligere derom givne Tilsagn.

Hvorledes imidlertid dette Formaals bedst og mest stemmende med Alles Tarv vil være at opnaae, derom ville Vi høre Stemmer fra Folket selv. Det er derfor Vor Agt at sammenkalde et Antal Mænd af Eders Midte til at overlægge, hvilken Ordning af Forholdene der vil baade Landet bedst og derom at forelægge Os deres Betænkning og Forslag. For saa vidt som den Stilling og Forfatning, der bliver Slesvig til Del, har den største Betydning for Kongerigets Fremtidsvel og berører vigtige Interesser for Hertugdømmet Holsten, agte Vi fremdeles at lade Mænd fra Danmark og fra Holsten tiltræde for at deltage i de nævnte Forhandlinger.

Indtil den sidste Tid har i Kongen af Danmarks Lande, — hvor han fører Hertug-Navn ikke mindre end hvor han fører Konge-Navn — Hersker og Folk stedse staaet eendrægtige tilsammen til Landets Vel. Det er Vort tillidsfulde Haab, at denne lykkelige Tid vil vende snart tilbage, og Vi opfordre alle velsindede Slesvigere til at slutte sig om Os til Fredens velsignelsesrige Værk, og til at vaage over at holde ude, hvad der endnu maatte forsøge paa at trænge sig fjendtligt mellem Fyrste og Folk.

Frederiksborg Slot, den 14de Juli 1850.

Frederik R.

Under samme Dato udstedtes, affattet i det tyske Sprog, nedenstaaende kongelige Manifest angaaende Statsforholdenes Ordning, der under 16de Juli meddeltes samtlige Gesandtskaber:

Den Fred, som den 2den Juli er afsluttet i Berlin mellem Danmark og det tydske Forbund, er vel endnu ikke ratificeret af dette Sidste; men i Forventning af, at Ratificationen fra tydske Side ikke vil udeblive, tro Vi allerede nu at burde udtale offentligt, hvad der i Henseende til Fredsværket fremfor Alt ligger Os paa Hjerte. Vi sammenfatte det i det inderlige Ønske, at det ikke blot maa være en ydre Fred, som er tilvejebragt, da der ellers indtil videre ikke vil være nogen Sikkerhed for, at den vil bære Frugter; hertil udfordres endnu noget Andet. Der udfordres, at Tillid maa træde istedetfor den Mistillid, som til Vor største Bekymring kun altfor længe har været fremherskende i de tidligere saa lykkeligt begrundede, nære Forbindelser mellem Tydskland og Danmark. Denne Mistillid er desværre intetsteds traadt. Os mere fjendligt imøde, end i det ene af de tvende, tydske Lande, for hvis Vedkommende Vi ere Medlem af Forbundet, og i en Del af Slesvig. Maatte dens beklagelige Indflydelser snart tabe deres fordærvelige Virksomhed, for at Vort Haab om ved en retfærdig og mild Regjering atter at udbrede Lykke og Tilfredshed i Vore Hertugdømmer kan blive til Virkelighed.

En Fred med det tydske Forbund, istandbragt ifølge dettes Fuldmagt, kan ikke levne noget Forbundsland Berettigelse til at fortsætte Krigen, mindst en Krig mod dets egen Landsherre; den fordrer Underkastelse, hvilke de Retskrav end maatte være, hvoraf dette Land troer sig i Besiddelse; for disse raader Forbundsretten. Føjer Holsten sig efter dens utvetydige Forskrift, da ville Vi først og fremmest søge at tilgive og forglemme. En almindelig Amnesti og en Stadfæstelse af de nuværende Embedsmænd i de af dem beklædte Embeder i Holsten og Lauenborg saa vel som i Slesvig, kun med saadanne Undtagelser som Gjen-

oprettelsen af det retmæssige Landsherredømme med Nødvendighed udkræver, skulle bære Vidnesbyrd om dette Vort landsfaderlige Sindelag. I Hertugdømmet Slesvig vil den tyske Nationalitet saa vel som den danske erholde de ønskede Garantier, og skulde Frygt for, at der kunde tilsigtes en Incorporation af dette Hertugdømme i Danmark, endnu næres, saa maa den ialtfald fra dette Øjeblik være hævet ved Vort herved fornyede Tilsagn om, at en saadan Incorporation ikke skal finde Sted.

Vi forkynde fremdeles som Vor landsfaderlige Villie: Saafremt ingen fra Hertugdømmet Holsten udgaaende Fjendligheder hindre Os deri, da ville Vi uden Ophold sammenkalde agtbare Mænd for Hertugdømmet Slesvig, Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Holsten for at høre deres Mening angaaende Ordningen af Hertugdømmet Slesvigs Forhold til Kongeriget Danmark paa den ene og til Hertugdømmet Holsten paa den anden Side. Mændene fra Hertugdømmet Slesvig skulle i Antal overgaae paa den ene Side dem fra Danmark, paa den anden Side dem fra Holsten; men Mændene fra Kongeriget og fra sidstnævnte Hertugdømme ville blive tilkaldte i lige Antal.

Vi ville med Tillid prøve Resultaterne af disse forenede Mænds Overvejelser og beredvilligt tage Hensyn til deres Anskuelse og til Hertugdømmernes Ønsker i Henseende til deres Forhold til Kongeriget og til hinanden indbyrdes, forsaavidt disse Anskuelse og Ønsker paa nogen Maade lade sig forene med Monarchiets Vel.

Med Hensyn til Ordningen af Hertugdømmet Lauenborgs Forhold ville Vi høre det Skjøn, som afgives af ansete Mænd fra dette Hertugdømme, der til samme Tid indkaldes.

Frederiksborg Slot den 14de Juli 1850.

Frederik R.

Ogsaa til dem af hans Undersaatter, som stode under Vaaben imod ham, henvendte Kongen sig i følgende, paa Tydsk affattede Proclamation, der ligesom de ovennævnte Henvendelser søgtes videst muligt udbredt dels igjennem Kammerherre Tillisch, dels ved Foranstaltning af General Krogh, efterhaanden som Hæren rykkede frem i Slesvig:

Vi Frederik den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Lauenborg og Oldenburg, gjør herved vitterligt: At Vi for at give et Bevis paa den uforanderlige Kjærlighed, hvormed Vi uden Forskjel omfatte alle Vore Undersaatter, allerhøjest have fundet Os bevæget til saameget som muligt at lette alle de Slesvigere og Holstenere, som for Tiden bære Vaaben imod Os, deres retmæssige Fyrste og Landsherre, en Tilbagevenden til Pligt og Lydighed.

Af landsfaderlig Huld og Naade love Vi derfor alle de i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten fødte Soldater, som strax nedlægge Vaabnene og enten begive sig til Vor Armee eller vende tilbage til deres Hjem og der forholde sig roligt, at de skulle blive fuldkomment fritagne for enhver Slags Militairtjeneste saa længe, indtil Værnepligtsforholdene efter indtraadt Fred paany blive ordnede. De før 1848 udskrevne Soldater bliver der derhos givet det Tilsagn, at de aldrig igjen skulle blive indkaldte til Militairtjeneste.

Indfødte Underofficerer, som paa lignende Maade vønde tilbage til deres Pligt, kunne fremdeles forblive i deres Stilling eller ogsaa paa deres derom indgivne Ansøgning vente Afsked med Pension.

De i Hertugdømmerne fødte Officerer, som ere ansatte efter den 24de Marts 1848, bliver der tilsikkert en fuldstændig Straffrihed under den Betingelse, at de strax nedlægge Vaabnene og enten begive sig til Vor

Proclamation
fra Kongen til
de i Hertug-
dømmerne
fødte Officerer,
Underofficerer
og Menige i den
slesvig-hol-
stenske Hær.

Armee eller fra et Sted, der ligger udenfor Insurgen-
ternes Magtomraade, indsende deres Underkastelse og
Troskabsed til Os. Det skal derhos være overladt til deres
frie Valg, om de fremdeles ønske at tjene i deres Charge
eller muligen maatte foretrække Afsked med Pension.

Hvorefter alle Vedkommende have sig at rette.

Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 14de Juli 1850.

Under Vor kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

Idet vi i det Forgaende have havt Lejlighed til
at berøre de fleste Foranstaltninger af nogen Betyd-
ning, som med Hensyn til den active Hær bleve
trufne under Vaabenstilstanden, er der af saadanne
Foranstaltninger kun meget lidt, nærmest vedrørende
Hærens indre Forhold, der endnu ikke har fundet
Omtale, og som vi derfor til Slutning skulle berøre.

Foranstaltninger
til Hærens For-
syning med Be-
falingsmænd.

Hvad da først Fodfolkets Completering med Be-
falingsmænd angaaer, var der under 9de October be-
ordret oprettet en Underofficers-Uddannelsesskole i
Kjøbenhavn med Capitain Bernstorff som Forstander,
hvortil Underofficersaspiranter fra samtlige Batailloner
og Jægercorps bleve afgivne, og for Artilleriets Ved-
kommende var der endnu tidligere, nemlig den 1ste
September, blevet etableret en lignende Skole for endel
unge Underofficerer, ogsaa fra de udenfor Kjøbenhavn
værende Artilleriafdelinger. Da der ved Artilleriet
fremdeles var stærk Mangel paa Befalingsmænd, til-
lodes det ved Bekjendtgjørelse af 3die December saa-
danne Værnepligtige, som maatte attraae det og efter
Afholdelsen af en Prøve fandtes kvalificerede dertil,
at aftjene deres Værnepligt som Officerer og Under-
officerer ved dette Vaaben efter først at være indtraadte
som Menige og derefter at have modtaget en saavel
theoretisk som praktisk Uddannelse. Der antoges fore-

løbigt 30 Officers- og 46 Underofficersaspiranter, hvoraf der i Begyndelsen af Juni kun var 20 Officers- og 25 Underofficersaspiranter tilbage, der fordeltes til Afdelingerne, de førstnævnte for at gjøre Tjeneste som Overfyrværkere, de sidstnævnte som Bombardører; saasnart Omstændighederne tillode det, var det Meningen atter at samle dem for at give dem en saadan Uddannelse, at de kunde blive kvalificerede til at udnævnes til Officerer eller Underofficerer, Noget, som dog først iværksattes i 1851. For ogsaa ved de andre Vaaben at afhjælpe Manglen paa Underofficerer, hvilken navnlig fremkom ved, at disse hyppigt bortcommanderedes til anden Tjeneste, tillod Ministeriet, at de ved fast Bortcommando ledigblevne Underofficerspladser besattes med saadanne Individuer af Undercorporals- eller Menigsclassen, som antoges at kunne gjøre Tjeneste i de vacante Pladser; de maatte dog ikke forfremmes til de højere Grader, men skulde alligevel efter den Tjeneste, de forrettede, og i den Tid, de tjente i disse højere Poster, bære de for vedkommende Post reglementerede Distinctioner. — Afdelingernes Completering med Mandskab skete foruden ved Indkaldelse af de Hjemsendte gennem de allerede omtalte Rekrutskoler; af de for 1850 udskrevne Rekruter bleve de til Infanteriet og Jægerne bestemte uddannede i 2 Hold, omtrent 3000 hver Gang; Skolerne, der etableredes i Kjøbenhavn, Nyborg og Aalborg, begyndte den 5te Januar og 1ste April, og Uddannelsesstiden var omtrent 10 Uger.

Saa vel for Befalingsmændenes særlige Uddannelse som for Uddannelsen af Afdelingerne som Helhed traf Ministeriet under Vaabenstilstanden forskjellige Bestemmelser. Saaledes paalagdes det i Skrivelse af 3die November Generalcommandoerne i Nørrejylland, paa Fyen og paa Als at drage Omsorg for, at de unge Officerer ved de dem underlagte Infanteriafdelinger øvedes og

uddannedes ved Forelæsninger over Felttjeneste og anvendt Taktik samt, hvor Forholdene tillode, at Ingeniurofficerer assisterede, ved Foredrag over Fortificationens Elementer og Infanteriets Anvendelse i Fæstningskrigen, ligesom endelig at de øvedes i Croquering; de ældre dertil skikkede Officerer skulde i de forskjellige Garnisonssteder overtage Docenters Hverv, og det paa lagdes Infanteriinspecteurerne at have Tilsyn med Øvelsernes Gang. I Kjøbenhavn afholdtes lignende Forelæsninger, hvortil alle de af Garnisonens unge Officerer, som ikke havde gennemgaaet Landcadetacademiet, skulde møde, de andre kunde møde. Hvad Afdelingerne som Helhed angaaer, befalede Ministeriet, naar og tildels hvorledes de forskjellige Slags Øvelser skulde afholdes, naar Marcheøvelser, naar Felttjenesteøvelser, naar Skarpskydning o. s. v.; det lod sig i det Hele være magtpaaliggende at have Sikkerhed for, at Afdelingerne øvedes og uddannedes paa den hensigtsmæssigste Maade.

Forholdet mellem Artilleriovercommandoen og de andre, højere Autoriteter, hvilket Forhold altid havde været noget ubestemt, blev under Vaabenstilstanden skarpere bestemt. Det fastsattes, at kun de til den active Hær hørende Feltbatterier og Feltparker skulde sortere under Artilleriovercommandoen, medens de faste Pladser og faste Batterier i Jylland, paa Fyen og paa Als, ligesom ogsaa de bag Hæren etablerede faste Parker vel skulde være underlagte Hærens Overcommando, men forresten sortere under vedkommende Generalcommando. Det bestemtes derhos, at den almindelige Fordeling af de artilleristiske Kræfter skulde foretages af Artilleribrigaden, og at Overcommandoen ikke uden tvingende Omstændigheder maatte disponere over saadanne Kræfter, som ikke henhørte til den active Hær; i hvert Fald skulde Brigaden strax have Underretning derom.

I de foregaaende Felttog havde det været erkjendt

for en væsenlig Mangel, at de enkelte Batailloner ikke directe førte de dem tildelte Skandseredskaber med sig, og da Vognene kun sjældent fulgte umiddelbart efter Hæren, men ofte enten opstilledes eller fulgte efter i en ikke ubetydelig Afstand, vare Pionerredskaberne ikke ved Haanden, naar de netop skulde bruges. Ved en enkelt Brigade havde man dog i 1849 gjort Forsøg med at lade 1 Mand pr. Compagni af Trainkudskeklassen bære 2 Spader, 1 større og 1 mindre Hakke og 2 Haandøxer, og denne Foranstaltning havde man fundet saa hensigtssvarende, at Commandeuren for Brigaden, Oberst Ræder, i Begyndelsen af 1850 anmodede om for det kommende Felttog at maatte træffe en lignende Foranstaltning. I Anledning heraf bestemte Ministeriet, at hvert Compagnis Styrke paa Feltod skulde forøges med 2 Noncombattanter, tagne af Trainkudskeklassen, hvilke skulde benævnes Infanteri-Pionerer, og at hver saadan skulde bære 2 Spader, 1 Hakke, 1 Haandøxe, en Stiksav, 1 Vridbor, 12 Stk. 4^a Søm og 1/2 Bundt Hyssing, saa at en Bataillon altsaa bestandigt havde 16 Spader, 8 Hakker, 8 Øxer og 8 Save til Raadighed foruden de Pionerredskaber, der vare anbragte paa dens Patronvogne; til Uddannelse i Pionertjenesten indkaldtes 280 Mand af de for 1850 udskrevne Trainkudske til Møde den 1ste Marts, og Uddannelsen skete saavel ved Ingenieurcompagniet i Citadellet Frederikshavn, som ved Feltingenieurdelingerne i Assens og Fredericia; efter endt Uddannelse anvendtes de ved Befæstningsanlægene paa sidstnævnte Sted, indtil de ved Hærens Mobilisering fordeltes til Afdelingerne.

Under de foregaaende Felttog havde det ogsaa vist sig, at Omstændighederne kun sjældent tillode ved Valget af Bataillonerne til de forskjellige Øjemed at tage Hensyn til deres forskjellige, taktiske Formation,

Spørgsmaal om
Infanteriets
taktiske Forma-
tion og om Fa-
ners og Estan-
darters Medfø-
relse i Felten.

men at man var nødsaget til at anvende Linie-Bataillonerne ved lignende Lejligheder og aldeles paa samme Maade som de lette Batailloner; det havde imidlertid tillige vist sig, at de 2 Slags Infanteri ikke alene maatte bruges, men ogsaa kunde bruges paa eens Maade, saaledes f. Ex. de lette Batailloner til Stormcolonner, og de øvrige til Forposttjeneste, uden at de stode tilbage for hinanden i Dygtighed dertil, og det syntes derfor hensigtssvarende for alle Batailloner at have den samme taktiske Formation. Idet de lette Batailloners Opstillings- og Inddelingsmaade, navnlig Mandskabets Opstilling paa 2 Geledder, Compagniets Inddeling i 4 Pelotons under Capitainens Overcommando og en Carreeformation, der nærmede sig Colonestillingen, syntes at frembyde væsentlige Fordele fremfor hvad der var det reglementsmaessige — om ikke altid anvendte — ved Linie-Bataillonerne, var der i Hæren mange Stemmer for, at alt Infanteriet skulde have Opstilling og Inddeling som de lette Batailloner, og navnlig Oberst Thestrup gjorde sig i et under 10de Maj indsendt Forslag til Tolk for disse Anskuelse. Da dette Forslag indkom samtidigt med, at der var givet Ordre til at indkalde Frifolkene og gjøre Hæren marcheberedt, fandt Ministeriet Øjeblikket kun lidet gunstigt til at paabyde en saa gennemgribende Forandring; Ministeriet var imidlertid i fuld Overensstemmelse med Forslagsstilleren om det Hensigtsmaessige i Forandringen, og ligesom det allerede havde bevilliget de i Løbet af Vaabenstilstanden fra forskjellige Afdelinger indkomne Andragender om at maatte tage Opstillings- og Inddelingsmaade som de lette Batailloner, saaledes Andragender fra 9de og 11te Linie-Bataillon, 5te og 6te Reserve-Bataillon, erklærede det selv at ville virke hen i denne Retning, men dog først senere, idet Forandringen, hvis den

skulde skee nu, maatte skee frivilligen. — Et andet Forhold, hvorom der ogsaa havde været indgivet Forslag, angik det mere eller mindre Hensigtsmæssige i, at Afdelingerne ved Udrykning lode deres Faner blive tilbage i Garnisonerne; det udtaltes, at Bevogtningen af Fanerne gjorde Afdelingerne mindre mobile, at de virkede hindrende under den spredte Fægtning, som efterhaanden var bleven den almindeligste Kampmaade, og at de berøvede Afdelingerne for mange gode Kræfter af Underofficersclassen. Denne Betragtning viste sig dog ikke at være den almindelige og blev derfor heller ikke givet Medhold af Ministeriet, som navnlig af Hensyn til Fanens moralske Betydning befalede, at samtlige Afdelinger, der havde Faner og Estandarter, ved en mulig Udrykning skulde medføre dem, men iøvrigt tilføjede, at det stod Afdelingerne frit for ved Besættelsen af Fanepelotonet at tage Undercorporaler istedetfor Underofficerer. Ved en senere Bestemmelse tillodes det dog Cavaleri-Regimenterne kun at medføre 1 Estandart; detacheredes en Escadron, skulde denne da benytte en Quarterfane, som paa Enden forsynedes med et Spyd.

Af andre Foranstaltninger nærmest vedrørende det Personelle skal anføres, at Hs. Majestæt Kongen under 27de Juli 1849 havde givet Resolution betræffende en ny Fane-Ed istedetfor den hidtil brugelige, der var baseret paa dominium absolutum og Arvesuccessionen, og som efter Grundlovens Indførelse ikke længer fandtes tidssvarende.

Det er tidligere omtalt, at der med Hensyn til Afdelingernes Bevæbning under Vaabenstilstanden arbejdedes hen til at forsyne Afdelingerne med saa tidssvarende Vaaben, som Forholdene tillode det, men især til at gjøre Bevæbningen mere ensartet end tidligere. At forfølge Skridt for Skridt, hvad der i denne Anledning blev foretaget, vilde blive for vidtløftigt,

Hærens Be-
væbning.

men da det dog har sin Interesse at see, hvorvidt man kom, navnlig til Sammenligning med vor Modstander, som paa dette Gebet var os ikke saa lidt overlegen, anføres her, hvorledes Bevæbningen var ved Krigens Udbrud i 1850.

For Infanteriets Vedkommende fandtes der:

- Ved Linie-Bataillonerne: 60 Taprifler af Model 1848 og iøvrigt Infanterigeværer af Model 1822; for enkelte af Bataillonerne tillige et mindre Antal Infanterigeværer af Model 1828.
- Ved Reserve-Bataillonerne: 60 Taprifler af Model 1848 og iøvrigt Infanterigeværer af Model 1828; ved en enkelt Bataillon (1ste) tillige et mindre Antal franske Geværer.
- Ved Forstærknings-Bataillonerne og Livgarden: 60 Taprifler af Model 1848 og iøvrigt Infanterigeværer af Model 1828 eller af fransk Model.
- Ved de lette Batailloner: 200 Taprifler af Model 1848 og iøvrigt Infanterigeværer af fransk Model.
- Ved Jægercorpserne: 2—300 Infanterigeværer af fransk Model, 5—600 riflede Musketter af 1831 med Tap, 200 riflede Musketter af 1831 uden Tap.
- Ved Reserve- og Forstærknings-Jægercorpserne: 200 riflede Musketter af 1831 med Tap, og iøvrigt Infanterigeværer af Model 1828 eller af fransk Model.

Der fandtes altsaa endnu et stort Antal forskellige Geværer og indenfor hver enkelt Afdeling mindst 2 Slags, men Bestræbelserne i Retning af Ensartethed havde dog ført til betydeligt gunstigere Resultater end tidligere, da der undertiden indenfor den enkelte Afdeling havde været 4—5 Slags forskellige Geværer.

Ved Cavaleriet var den tidligere omtalte Forandring i Bevæbningen gennemført, saa at ved Krigens Udbrud i 1850 saavel Befalingsmænd som Mandskab vare bevæbnede med glatløbende Pistoler og Karabiner; en Undtagelse dannede dog Gardehusar-Divisionens Reserve-Escadron, der findes opført med 120 riflede Bagladekarabiner og 160 riflede Bagladepistoler.

For at dække de Tab, der vare lidte under det forløbne Felttog, eller vare Følger af Sygdom eller anden Aarsag, samt for at skaffe Erstatning for de Heste, der anvendtes til de nyoprettede Batterier, var der til forskellige Tider i Vinterens Løb blevet udnævnt Remontecommissioner til Indkjøb af Heste, ligesom ogsaa Artilleri-Brigaden ved Skrivelse af 25de Februar 1850 var bleven bemyndiget til indtil videre selv at reparere sig med Stamheste til den i Kjøbenhavn værende Del af Regimentet. De af Remontecommissionerne indkjøbte Heste afleveredes dels til Cavaleri-Regimenterne og dels til det mobile Hestedepot og Traindepotet, af hvilket Officershestedepotet udgjorde en særlig Del. Til Chef for dette udnævntes i Slutningen af December Ritmester paa Vartpenge Flindt, der ansattes som Pladscommandant i Odense, til Chef for det mobile Hestedepot udnævntes i Februar dim. Ritmester, Baron Rosenkrantz, og i Slutningen af Marts ansattes Major paa Vartpenge Nissen til Chef for det mobile Sygehestedepot. Da i Slutningen af April Ritmester Flindt afgik fra den ham tildelte Post for at ansættes som Delingsfører ved en Proviantcolonne,

Hærens Forsyning med Heste.

overtog Ritmester paa Vartpenge Krogh Posten som Chef for Officershestedepotet og Pladscommandant i Odense. Som vi have seet, blev det mobile Hestedepot allerede tidligt organiseret, det blev bestemt, at det paa Feltfod skulde medføre 120 Rideheste og c. 50 Trækheste, at dets Personel skulde bestaae af 1 Chef, 4 Underofficerer, 1 Trompeter, 4 Undercorporaler, 1 Skriver af Menigsklassen, 1 Dyrlæge, 1 Beslagsmed, 20 fuldstændigt equiperede og bevæbnede Cavalerister til Vagt og Escortering, 30 Cavalerister til Hestevartning foruden et ubestemt Antal Trainkudske til dette Brug; af Materiel skulde det blandt Andet have 50 Sæt fuldstændige Opsadlinger med tilsvarende Feltreqvisiter. — Under 26de April befaledes det, at enhver Cavaleriofficer skulde have 2 Heste, og, forsaavidt han ikke maatte være i Besiddelse af en egen Hest, uopholdeligt skulde anskaffe sig en saadan; ønskede han det, kunde han iovrigt faae udleveret Hesten enten fra et af Depoterne eller af de ved Regimenterne til Forplejning og Tilridning afgivne Remonter imod den bestemte Betaling af 134 Rdl., en Pris, der allerede tidligere var ansat som Middelpris ved Kjøbet af Statens Heste; da denne Bestemmelse medførte, at der indkom en stor Mængde Andragender om at faae udleveret Heste, hvilke altsaa ved nyt Indkjøb skulde erstattes, bestemte Ministeriet under 8de Maj, at Ritmestrene af 2den Klasse og Lieutenanterne af Cavaleriet, istedetfor selv at anskaffe sig en Hest, hvortil der var tilstaaet Fourage, indtil anden Bestemmelse gaves, skulde leveres en Tjensthest, at de Ritmestre af 1ste Klasse, som ikke vare forsynede med 2 Heste, og samtlige Generaler og Stabsofficerer, som ikke havde det bestemte Antal Heste, hvortil der var tilstaaet Fourage, kunde faae en Hest udleveret paa den anførte Betingelse, men at dog ingen Hest maatte udleveres, som

stod i Stamnummer. Under 19de Maj bestemtes endvidere, at samtlige Capitainer og Lieutenanter af Infanteriet, der bleve ansatte som Stabschefer, Adjutanter og Ordonnantofficerer i Armeens Hovedkvarter og Divisionskvartererne samt ved Brigadestabene, skulde tildeles hver 2 Tjenstheste.

For Trainvæsenets Vedkommende udkom der under 15de Maj nye »Bestemmelser for Trainvæsenet ved Armeen paa Feltfod i 1850«. Ligesom i 1849 skulde Commandoen over hele den active Hærs Train føres af en Traincapitain, og i det Hele taget blev Personalets Klassification den samme som for Felttoget 1849, medens Styrkens Fordeling blev noget anderledes, fordi Hæren i 1850 var inddelt i 2 omtrent lige stærke Divisioner foruden Reservecavaleriet. Blandt de vigtigste Punkter i disse Bestemmelser skal anføres, at ved den commanderende Generals Hovedkvarter og ved hvert af Divisionernes Hovedkvarterer blev Føringen af Reserve-Hospitalstrinet, Hovedkvarterets og Intendanturens Bagagevogne overdraget en bereden Lieutenant eller Underofficer af 1ste Grad med subaltern Officers Myndighed som Delingsfører, og at ligeledes hver Infanteri- eller Cavaleri-Brigade i Henseende til Trainets Føring og Opsigten dermed kom til at udgjøre en Deling; det til Proviantkjørselen fra Magasinerne i 2den til dem i 1ste Linie bestemte Train deltes i 2 Underafdelinger, 1ste og 2den Proviantcolonne, som skulde føres af beredne Ritmestre eller Lieutenanter som Delingsførere. Armeens Trainvæsen underlagdes den højstcommanderende Artilleriofficers Inspection, og denne Officer havde desuden særligt Overbestyrelsen af Ammunitionstrinet; Overbestyrelsen af de øvrige 3 Afdelinger, hvori Trainet var delt, Proviant-, Hospitals- og Bagagetrainet, var derimod henlagt under Corpsintendanturen. Som Delingsførere ved Proviantcolonnerne an-

Hærens Train-
væsen.

sattes Ritmestrene paa Vartpenge Flindt og Oldenborg, medens Ritmester paa Vartpenge Barneckow ansattes som Delingsfører ved Hærens Reservetraindepot. — Af andre Bestemmelser vedrørende Trainvæsenet skal kun omtales, at Ministeriet under 21de Juni fastslog som Regel, at Kogekjedlerne for de i Felten staaende Troppers Vedkommende ikke længer skulde bæres af Mandskabet, men medføres i dertil indrettede Trærammer, som anbragtes paa Compagniernes Proviantvogne; det overlodes dog Overcommandoen at afgjøre, om og naar Mandskabet selv skulde bære Kjedlerne, eller om de skulde transporteres paa Vogne, men det udtaltes udtrykkeligt, at det paa ingen Maade kunde tillades, at særegne Vogne anvendtes dertil, hverken fra det faste Train eller requirerede Vogne.

Sundhedsvæsenet ved Hæren.

Hvad Sundhedsvæsenet angaaer, var der i Midten af November 1849 blevet nedsat en Commission med det Hverv at revidere de for det forløbne Felttog under 9de Februar s. A. emanerede, reglementariske Bestemmelser med tilhørende Instructioner og senere Forskrifter og at gjøre Forslag til de Forandringer deri eller Tillæg dertil, som Erfaringen havde vist at være tilraadelige under et nyt Felttog. Det paalagdes derhos Commissionen at tage under Overvejelse, hvad der burde gjøres for at skaffe bedre og mere øvede Individer til Ambulancetjenesten, end man hidtil havde havt. De af Commissionen udarbejdede »Reglementariske Bestemmelser for Sundhedsvæsenet ved Armeen paa Feltfod i 1850« approberedes den 9de April, men de udkom først den 16de Maj, idet de derpaa baserede Instructioner for det over- og underordnede Personale ved Sundhedstjenesten først maatte fuldendes; Bestemmelserne hvilede ligesom de tidligere paa det Hovedprincip, at Bestyrelsen saavel umiddelbart under den commanderende General som paa de mere underordnede

Stadier blev sammensat af Repræsentanter for de 2 forskellige Tjenstgrene, Lægevæsenet og Intendanturen. Hvad særligt Ambulancemandskabet angaaer, blev det ved en Skrivelse af 6te Juni fremhævet, at det var Lægens Pligt at virke hen til, ikke blot at det Intendanturen underlagte, Sundhedsvæsenet vedkommende Materiel var tilstede og i teknisk Henseende svarende til Hensigten, men ogsaa at det underordnede Personale bibragtes det Kjendskab til Materiellets Benævnelser, Behandling og Anvendelse, uden hvilket det ikke vilde kunne opfylde sin Bestemmelse i Sundhedstjenesten. Af saadant Personale var der 1 Sergent, 1 Undercorporal og 10 Menige til hver af de 8 Ambulancer, 1 Sergent, 1 Undercorporal og 5 Menige ved hver af de 12 Hospitalsvogne til Lazarether i 1ste Linie, og som disponibel Styrke ved hver Brigade 1 Sergent, 2 Undercorporaler og 40 Menige i 2 Delinger.

Da i December Maaned Afdelinger fra Sjælland bleve forlagte til Fyen, blev der i Middelfart og Faaborg oprettet Cantonnements-Sygehuse for de Afdelinger, som kom til at garnisonere paa disse Steder; disse Sygehuse vare imidlertid utilstrækkelige overfor de voxende Krav, hvis Fjendlighederne atter skulde bryde ud, og Ministeriet paalagde derfor i Slutningen af December Intendanturen paa Fyen at træffe Forberedelser til øjeblikkeligt at kunne gjenoprette Feltlazaretherne i Middelfart, Assens og Faaborg. Foruden de allerede eksisterende Pladser til 50 Patienter i Middelfart etableredes der derfor her et Depot for Lazarethmateriel, beregnet paa 100 Sygepladser, til Assens henlagdes i Depot Materiel til 150 Pladser, og i Faaborg, hvor der var et Sygehus paa 40 Pladser, etableredes endnu et Depot til 150 Pladser. Det var i denne sidste By vanskeligt at faae Sygelocaler, og man tænkte derfor paa at anbringe Lazarethet paa

Holstenhus, men idet Ministeriet erklærede, at de trufne Foranstaltninger foreløbigt vilde være tilstrækkelige, tilføjede det, at Lazarethet eventuelt maatte søges oprettet i selve Faaborg og kun i Nødstilfælde i Omegnen. Da senere de nye Bestemmelser for Sundhedsvæsenet udkom, indgave Corpsstabslægen og Corpsintendanten Forslag angaaende Etableringen af 2den Lazarethlinie, og ved Skrivelse af 27de Maj til de forskjellige Generalcommandoer og Localintendanturer fordeltes denne derefter saaledes: I Nørrejylland blev det under Vaabenstilstanden permanente Lazareth i Fredericia udvidet til 300 Sygepladser; paa Fyen blev der foreløbigt oprettet Lazarether til 1000 Sygepladser, dels i det permanente Lazareth i Odense og dels i Assens, Faaborg, paa Valdemars Slot samt i Nyborg, men det bestemtes derhos, at der paa Fyen skulde holdes Personale og Inventarium i Beredskab til endnu 350 Pladser, for at der efter Overcommandoens nærmere Bestemmelse strax kunde oprettes Lazarether med et saadant Antal Pladser; paa Als blev det permanente Lazareth paa Augustenborg udvidet til 700 Sygepladser, hvorhos de 2 Cantonnements-Sygehuse i Sonderborg og Nordborg bleve bibeholdte med i det Hele 188 Pladser. Senere befalede Overcommandoen, at ogsaa de smaa Cantonnements-Sygehuse i Kolding, Vejle og Horsens skulde bibeholdes, og førstnævnte blev endogsaa, efterat 1ste Division var rykket ind i det Slesvigske, udvidet til omtrent 100 Pladser. Af særlige Foranstaltninger paa Sundhedsvæsenets Omraade er der endnu at anføre, at der til Brug for Lægerne i Felten indførtes grønne Faner med hvide Kors.

Veterinairtjenesten i Hæren.

Af Foranstaltninger paa Veterinairvæsenets Omraade er der kun at omtale, at Ministeriet under 12te Juni approberede »Reglementariske Bestemmelser for Armeens Veterinairtjeneste paa Feltfod i 1850«, hvilke

Bestemmelser for en overvejende Del vare som de for Felttoget i 1849 udgivne, og i hvilke en af de væsenligste Forandringer var den, at hver Infanteri-Brigade fik 1 Dyr læge og 1 Beslagsmed, medens Brigaderne og de dem underlagte Batailloner og Corps angaaende Hestes Sygebehandling og Beslag i 1849 maatte henvende sig til de nærmeste Artilleri- og Cavaleriafdelinger eller Traindepoter. — For at forebygge Udbrud af smitsomme Sygdomme blandt Hærens Heste og for at standse Udbredelsen, dersom slige Sygdomme skulde vise sig, blev der i Begyndelsen af Juni givet detaillerede Bestemmelser, hvoriblandt navnlig fremhævedes hyppige Eftersyn af samtlige Heste, Nedslagning af dem, ved hvilke der var grundet Mistanke om, at de vare befængte med Snive eller Ringorm, og Afsondring af dem, der mistænktes for saadan Sygdom, men ved hvilke Mistanken endnu ikke turde erklæres for grundet.

Gaae vi endelig over til de hidtil ikke omtalte Foranstaltninger paa Intendanturvæsenets Omraade, skulle vi først berøre enkelte Punkter af de under 20de og 25de September samt 17de October 1849 udgivne Bestemmelser angaaende Lønnings- og Forplejningsforholdene under Vaabenstilstanden. Samtlige Tropeafdelinger under Generalcommandoen paa Sjælland sattes under Vaabenstilstanden paa Fredsfod, og det Samme bestemtes for de Afdelinger i Fyens og Nørrejylland Generalcommandodistricter, som vare retournerede til eller forblevne i deres forrige Fredsgarnisoner; de øvrige Tropeafdelinger, saavel som Localintendanturerne og de under dem hørende Magasiner, Depoter og Hospitaler, sattes paa Cantonnementsfod. Underklasserne af samtlige Tropeafdelinger i disse Generalcommandodistricter, saavel paa Freds- som Cantonnementsfod, fik et Bepisningstillæg, der med Hensyn til Prisforholdene

Intendantur-
forholdene i
Hæren.

fastsattes for Sjællands Generalcommandodistrict ligesom hidtil til 4 Sk., og for Fyens og Nørrejylland's Generalcommandodistricter til 6 Sk., for hvilket Tillæg i Forbindelse med det fornødne Tilskud af deres Lønning de selv havde at sørge for deres Bespisning enten fra Marketenderier eller private Spiseværter; det var for at undgaae Vanskeligheder i Byer, hvor der foruden ordinair Indquartering havde Afdelinger i Cantonnementsquarter, at man bestemte sig til overalt at anvende Quarter uden Bespisning; men det fastsattes dog, at det undtagelsesvis og for en enkelt Afdelings Vedkommende kunde tillades Generalcommandoerne at anvise Quarter med Bespisning. Tillæget af 6 Sk., som oprindelig kun skulde gjælde til 1ste November 1849, blev ved senere Bestemmelser fastsat at skulle gjælde til 31te Marts 1850. Paa Als endelig bleve Afdelingerne m. Fl. satte paa Cantonnementsfod, og af Underklasserne gaves der dem, der casereredes paa Sønderborg Slot, Naturalforplejning, medens de øvrige erholdt anvist Quarter med Bespisning hos Quarterværterne. Af reglementariske Bestemmelser vedrørende Forplejningsvæsenet udkom der i 1850 lignende Bestemmelser som det foregaaende Aar; saaledes approberedes under 10de April »Bestemmelser for de hos de commanderende Generaler under Felttoget 1850 ansatte Intendantter samt de dem underordnede Embedsmænd og Betjente«, og under 20de April »Reglementariske Bestemmelser for Forplejningsvæsenet ved den danske Armee paa Feltfod i 1850« samt »Reglement for Feltmagasinernes Virksomhed i 1850«; disse Bestemmelser vare med Hensyn til Indholdet i Hovedsagen som de tidligere, saaledes ogsaa hvad angaaer Naturalforplejningens Størrelse, men de vare endel mere detaillerede og fuldstændigere, end man hidtil havde havt dem. Under 4de Juli endelig udkom »Lov, der

forandrer og nærmere bestemmer Forordningen af 9de Maj 1806 angaaende Indquartering i Anledning af overordenlige Troppesamlinger, hvilken Lov noget, men dog ikke meget modificerede Loven af 9de Maj, forsaavidt dette ikke allerede var skeet ved provisorisk Placat af 6te Juni 1848.

Med Hensyn til Beklædningsvæsenet er der ikke Andet at bemærke, end at en Tilladelse, der ved allerhøjeste Resolution af 12te Maj 1848 var givet Soldaten til selv at medbringe og bruge sin Mundering imod derfor at erholde en daglig Godtgjørelse blev hævet i Begyndelsen af 1850, idet Erfaringen havde vist, at kun meget Faa benyttede denne Tilladelse, saa at Hensigten dermed ikke opnaaedes, ligesom det ogsaa var meget vanskeligt at controlere Rigtigheden af den Godtgjørelse, der kunde tilkomme de Vedkommende.

Idet vi nu gaae over til at give den Fremstilling af Marinens Virksomhed, som der i det Foregaaende gjentagne Gange er henvist til, ville vi see, at Marinen under hele Perioden i sin Udvikling holdt saa nogenlunde Skridt med Hæren. Ligesom denne efter Vaabenstilstanden tildels blev opløst, bleve ogsaa Skibene efter Blokadens først delvise, senere fuldstændige Ophævelse næsten alle trukne tilbage, og ligesom Hæren efterhaanden atter blev udviklet, fandt der ogsaa for Marinens Vedkommende en tilsvarende Udvikling Sted. Det eneste Misforhold var i Vintermaanederne, da Skibene som Følge af Isen maatte forlade Farvandene omkring Als.

Gaae vi tilbage til Tidspunktet for Vaabenstilstandens Afslutning, vil det erindres, at i Henhold til Vaabenstilstandsconventionen alle Fjendlighederne skulde ophøre, hvorimod Blokaden foreløbigt skulde fortsættes uforandret; for imidlertid at gjøre Blokaden saa lem-

Lempelse af
Blokaden kort
efter Vaaben-
stilstandens Af-
slutning.

fældig som muligt, udgik der Ordre til, at vore Skibe vel skulde afvise og tilbagevise neutrale Skibe, men ej opbringe dem, undtagen hvor deres Fremgangsmaade maatte gjøre dette absolut nødvendigt for ikke at compromittere Blokaden, ligesom ogsaa Vagtskibene i Sundet og Beltet fik Ordre til uhindret at lade passere Skibe med preussisk eller andet tydsk Flag. Da det snart viste sig, at Insurgenterne ikke vilde anerkjende Vaabenstilstanden, indskjærpedes det paa den anden Side Skibene at være paa deres Post imod ethvert Forræderi, og særligt paalagdes det Commandeurcapitain Bille at have sin Opmærksomhed henvendt paa de fjendlige Kanonchalouper paa Slesvigs Vestkyst og paa deres eventuelle Retraite til Ejderen; hvis disse Chalouper maatte forsøge at staae Sanddybet eller Heveren ud og Elben eller Ejderen ind, skulde de med Magt tvinges tilbage, eftersom disse Havne fremdeles vare blokerede; derimod skulde Blokadeskibene ikke løbe ind for at angribe dem.

Vedvarende
Fjendligheder
fra Insurgen-
ternes Side.

At Insurgenterne ikke respectede Vaabenstilstanden, viste sig gjentagne Gange, saaledes først den 17de Juli, da 2 Dampskibe og 4 Kanonchalouper i stille Vejr stode ud af Kieler Fjord og beskøde Linieskibet Skjold; efter omtrent en Times Engagement jagede Linieskibet, slæbt af Dampskibet Ejderen, dem tilbage ind i Fjorden. Uagtet Fjenden viste sig meget dristig, bleve vore Skibe ikke truffne af noget Skud, hvorimod de opfiskede et Fartøj, som var fraskudt Fjendens; med et kraftigere Dampskib end Ejderen vilde Kanonchalouperne rimeligvis være blevne tagne eller ødelagte, især hvis Fregatten Freja ikke af Mangel paa et Bugserdampskib havde været hindret i at komme til Hjælp. For at bøde paa disse Forhold sendtes Dampskibet Valdemar, hvis Forbliven ved Als ikke skjønnedes nødvendig, efterat den i Sundeved

commanderende, fjendlige General havde erklæret at ville afholde sig fra enhver Offensivbevægelse, til Assistance for Freja, indtil Dampskibet Hekla den 24de sendtes til Kieler Fjord til Assistance for Skjold, hvorefter Ejderen afgaves til Hjælp for Freja. Et andet Brud paa Vaabenstilstanden skete den 23de Juli, da Dampskibet Skirner blev beskudt, medens det foretog en Recognoscering ind i Ekernfærde Fjord; fra de derværende Batterier skødes der 3 Skud mod Skibet, som imidlertid var udenfor Kanonernes Rækkeevne. Endelig den 24de Juli gik en Kanonchaloup ud fra Slien og sendte 3 Skud efter et med Kul ladet Skib under dansk Flag; jaget af vore Krydsere, løb den dog snart ind igjen.

Den 21de Juli bleve Admiralitetsretten og Overadmiralitetsretten i Kjøbenhavn anmodede om paa Grund af Bestemmelsen i Vaabenstilstandsconventionens Artikel VII at standse med Dømme i Sager mod opbragte fjendlige Skibe. Med Hensyn til de neutrale Skibe, der vare opbragte formedelst Blokadebrud, var man noget i Tvivl om, hvorvidt der i de Retsregler, som vilde være at anvende paa dem, maatte findes Grund til ogsaa for deres Vedkommende at standse med Dømmene, samt hvorvidt disse neutrale Skibes Retsstilling maatte afgive Grund til en Behandling, forskjellig fra den, der blev de fjendlige Skibe til Del, navnlig saaledes, at de efter foregaaet Prisdømmelse realiseredes til Indtægt for Statskassen eller i hvert Fald ikkun frigaves mod Erlæggelsen af en i Forhold til deres Værdi bestemt Pengesum. Under 27de Juli blev dog Ordre givet til indtil videre ikke at afsige Dom i nogen Sag mod neutrale Skibe, opbragte for Blokadebrud, med mindre vedkommende Skipper selv maatte ønske at faae den mod ham anlagte Sag afgjort ved Dom, og under 9de August udgik Ordre til, at

samtlige opbragte, tyske saavel som neutrale Skibe skulde frigives, og Sagerne mod dem hæves; undtagne fra Frigivelse bleve kun de beslaglagte, slesvigske og holstenske Skibe. Den 5te August beordredes Blokaden for Havnene Pillau, Danzig, Cammin, Swinemünde, Wolgast, Greifswalde, Stralsund og Rostock hævet, og det blev bekendtgjort, at den den 11te August vilde blive hævet for Elb- Weser- og Jahde Strømmene samt for Vestkysten af Holsten og samtlige slesvigske Havne, at den derimod fremdeles vilde vedblive for Østkysten af Holsten med Havnene Neustadt, Heiligenhafen med Femern Sund samt Kieler Fjord med Mundingen af Kanalen. Man havde tænkt sig Muligheden af ogsaa paa Vestkysten for Elbblokadens Vedkommende at foretage en Distinction mellem Tydskland og Hertugdømmerne, navnlig mellem Hamborg og Altona, og Commandeurcapitain Bille var i den Anledning bleven anmodet om at udtale sig om, hvorvidt han antog dette gjørligt, samt hvor Stationen i saa Fald skulde tages; Commandeurcapitainen antog det imidlertid overmaade vanskeligt at udføre en saadan speciel Blokade og var af den Formening, at den snart vilde vise sig illusorisk, ligesom den vistnok vilde vække de neutrale Handlendes højeste Misfornøelse; Tanken derom blev derfor snart opgivet.

Forholdene ved
Escadren paa
Hertugdømmer-
nes Østkyst.

Efterat Blokaden i de østlige Farvande var bleven ophævet som Følge af Ordren af 5te August, afsejlede de derved frigjorte Skibe til Kjøbenhavn med Undtagelse af Barkskibet Saga, som beordredes til at afløse Corvetten Najaden i Blokaden for Femern Sund og Neustadt, hvorefter ogsaa Najaden skulde afgaae til Kjøbenhavn; Saga fik Kutteren Neptun til Assistance. Hvad de øvrige holstenske og slesvigske Havne angaaer, var Dampskibet Valdemar med Jagten Karen Knuth den 2den August sendt til Kieler Bugt for at udføre

Blokaden hæ-
ves, dog ikke
for Østkysten
af Holsten.

Blokaden af Swinemünde samt Femern Sund Vest fra, saavel som for at tjene som Brandvægter til itide at opdage, hvis der skulde blive gjort noget Forsøg paa at slæbe Gefion bort fra Ekernförde; længere ude paa Bugten laa fremdeles Skjold med Hekla og Freja med Ejderen, og gaae vi videre mod N., finde vi endnu Briggen Mercurius, Skonnerten Delphinen og Kanonbaadsflotillen. Dampskibet Hertha, som den 24de Juli afgik fra Aarhus Bugten, og hvis Bestemmelse var Ekernförde, havde erholdt Ondre til at afgaae til Kjøbenhavn, da dets Nærværelse ved Ekernförde ikke længer behøvedes. Hvad Kanonbaadsflotillen angaaer, skulde den efter Aftale med General Bülow først drages Syd paa, efterhaanden som Fjenden bevægede sig i sydlig Retning; da Fjenden var ude af Jylland, samledes ogsaa Flotillens 1ste Division i Fæne Sund, hvor den forblev indtil den 7de August, da den sejlede til Als; 3die Divisions 4 Chalouper og 2 Joller holdtes derimod endnu stationerede ved Orø Sund og i Als Sund, indtil Blokaden af Haderslev og Aabenraa var hævet. Efter dennes Ophør, den 11te August, afgik Mercurius til Kieler Fjord for at afløse Valdemar og Karen Knuth og iagttage Blokaden V. for Femern, medens Delphinen endnu i nogen Tid holdtes krydsende mellem Fæne og Als for at sikre Indbyggerne paa Øerne langs de slesvigske Kyster mod de slesvig-holstenske Gendarmer, der sværmede om i Nordslesvig. Kanonbaadsflotillen derimod blev samlet ved Als, hvor det var Hensigten foreløbigt at beholde den, idet man vilde see Bestyrelsescommissionen installeret, forinden man tog Bestemmelse med Hensyn til Desarmeringen, og det var ogsaa først efter denne Installation, at Commandeur Garde beordredes til at lade saavel Mercurius som 1ste Divisions Fartøjer afgaae fra Stationen; i Henhold hertil afgik Kanonchalouperne den 27de August

til Kjøbenhavn, medens samtlige Divisioners Joller sendtes til Svendborg. Den 5te September indløb Ordre til at lade endnu 1 Divisions Kanonchalouper afgaae, hvorimod Tiden for den sidste Divisions Forbliven skulde afhænge af de Efterretninger, Commandeur Garde erholdt om Femern, mod hvilken Ø han havde Ordre til at foranstalte en Recognoscering for at erfare, hvorvidt den endnu holdtes besat af Insurgentene; da dette fandtes at være Tilfældet, bleve Chalouperne foreløbigt holdte tilbage, og først den 26de September udstedtes Ordre til deres Hjemsendelse.

Efterat Blokaden af de slesvigske Havne var hævet, holdtes Skjold med Hekla og Freja med Ejderen for Kieler Fjord og paa Strækningen til Heiligenhafen, Mercurius til Blokade af Femern Sund Vest fra, Saga og Neptun til Blokade af Femern Sund Øst fra samt af Neustadt; Hekla blev dog ikke længe paa Stationen, idet det snart toges bort til anden Anvendelse, nemlig til Overførsel af svenske Tropper. Som en Lettelse af Blokaden tillodes det ved en Statsraadsbeslutning i Midten af August, at Skibe under de Flag, som ved Vaabenstilstanden havde ophørt at være fjendlige, maatte løbe ud fra de fremdeles blokerede, holstenske Havne, naar de virkelig tilhørte de Nationer, hvis Flag de førte; det skulde imidlertid nøje paasees, at holstenske Skibe ikke paa denne Maade smuttede ud, ligesom ogsaa at Tillaelsen ikke udstraktes saa længe, at den kunde benyttes af Skibe, kommende gjennem Kanalen. Foruden at haandhæve Blokaden af de holstenske Havne var det iøvrigt en af Blokadeskibenes vigtigste Opgaver at hindre Fregatten Gefions Bortførelse fra Ekernförde, og Marineministeriet havde i den Anledning befalet, at ethvert Forsøg derpaa, af hvem det end foretoges, ej alene skulde tilbagevises med Magt, men at man i saa Fald endog skulde bemægtige sig Fregatten. Et Spørgsmaal

blev det imidlertid, hvorledes man skulde forholde sig, naar Regjeringen i Slesvig var bleven installeret, og Blokaden af de holstenske Havne maatte hæves. I et Statsraadmøde den 16de August, hvor dette Spørgsmaal behandlede, gjorde forskellige Meninger sig gjældende, men Flertallet af Medlemmerne udtalte sig dog for, at man var uberettiget til at lægge Hindringer iveauen for Bortførelsen, naar der ikke fra Bestyrelses-commissionen forelaa nogen Anmodning i denne Retning. I Overensstemmelse hermed udfærdigedes der under 17de August en Skrivelse til Commandeur Garde, i hvilken det først meddeltes, at Baron Pechlin som kongelig Installations Commissair havde erholdt Fuldmagt til under visse Eventualiteter og uden at oppebie yderligere Befaling fra Regjeringen at meddele ham Ordre til at hæve Blokaden af Holstens Østkyst, og at han, naar saadan Ordre indløb, strax skulde lade Skibene forlade Stationerne, dog uden at gjøre nogen videre Meddelelse derom til Autoriteterne i vedkommende Stæder; Skibene skulde derefter forholde sig som blotte Krydsere, dog skulde Skjold og Freja, og hvilke mindre Skibe han maatte bestemme dertil, forblive udenfor Ekernfærde Fjord, da man derved maaske vilde afholde Fjenden fra at flytte Gefion, en Handling, vi ej længer turde modsætte os, men maatte overlade den nye Regjering at forhindre. Samtidigt sendtes en Opfordring til Kammerherre Tillisch om, saasnart Regjeringen var installeret, at virke hen til, at den strax forbød, at Gefion maatte forlade Ekernfærde, idet det ellers maatte befrygtes, at den blev slæbt til Kiel.

Insurgenternes vedvarende Modstand mod at opfylde Conventionens Bestemmelser bevirkede imidlertid, at den Commandeur Garde under 17de givne Ordre allerede den 21de blev forandret. Man fandt, at den vedvarende Udsættelse med Regjeringens Installation i

Forbindelse med, at Insurgenterne endnu havde Kanonfartøjer liggende ved List, og endnu holdt Frederiksort besat og havde Artillerister i Batterierne ved Ekernførde, gjorde det betænkeligt at give dem frit Spil ved Kiel og Ekernførde, og Commandeur Garde instrueredes derfor om, selv naar Blokaden for de holstenske Havne blev hævet, foreløbigt ikke at tillade Insurgenternes bevæbnede Fartøjer at løbe ud og ind af Kieler Fjord og heller ikke at tillade, at Gefion flyttedes bort fra Ekernførde Havn; Forsøg herpaa skulde tilbagevises først med en Advarsel, derefter med Magt. Da Regjeringen i Slesvig blev installeret den 25de August, og Blokaden af de holstenske Kyster ifølge Ordre fra Baron Pechlin som Følge deraf blev hævet, blev sidstnævnte Instrux ifølge Foranledning fra Kammerherre Tillisch imidlertid atter taget tilbage, og ved Telegram og Skrivelse af 26de beordredes Commandeur Garde til at hæve Blokaden uden noget af de tidligere gjorte Forbehold, hverken hvad Insurgenternes bevæbnede Fartøjer eller Fregatten Gefion angik. Af Skibene skulde Skjold strax afgaae til Kjøbenhavn, medens Freja, Saga og efter Omstændighederne Ejderen indtil videre skulde danne en Krydsstation mellem Als og Kiel.

Blokaden af
den holstenske
Østkyst hæves.

Umiddelbart efter Blokadens Ophævelse afgik Mercurius til Kjøbenhavn, den 28de afgik Skjold, ledsaget af Hekla, og faa Dage efter sendtes ogsaa Delphininen til Kjøbenhavn; Neptun, som foreløbigt holdtes tilbage, erholdt kort efter Delphinens Afgang Ordre til at holde krydsende under Kysten af Slesvig N. for Als, indtil det slesvig-holstenske Gendarmeri overalt var vejet for de svenske Tropper, en Ordre, som fremkaldtes derved, at Mandskabet fra en Slup, Ørnen af Assens, hvilket den 2den September var

gaaet iland ud for Stenderup, var blevet tilbageholdt af saadanne Gendarmer.

Den 1ste September fik Commandeur Garde Meddelelse om, at han muligen snart vilde blive kaldt til Kjøbenhavn i Anledning af Forhørerne angaaende Ekernførde Affairen, og det paalagdes ham derfor at forberede Alt til, at Chefen for Fregatten Freja, Capitain Bruun, kunde overtage Commandoen som Escadrechef. I den Anledning stationeredes Freja ved Sønderborg, og da Ministeriet snart efter erkjendte, at Krydsningen paa Kieler Bugten nu havde et saa lidt bestemt Øjemed, at den kunde opgives, fik ogsaa Saga Ordre til at tage Station ved Sønderborg, hvorfra den da efter Omstændighederne skulde gjøre et Trip til søs, indtil Hekla og Ejderen, som paa den Tid anvendtes til Troppetransport, vare færdige hermed, og Kysten derefter fra Tid til anden kunde recognosceres med Dampskibe.

Efterat den her berørte Troppetransport, der var en Følge af Hærens Opløsning, var tilendebragt, antog man ikke længer at have Brug for Transportflaaden, af hvilken derfor Transportskibene frigaves, efterhaanden som de bleve færdige, medens 10 af Transportchalouperne bragtes til Svendborg for der at overvintre, og Resten, de 7 mindre gode, slæbtes til Kjøbenhavn for at repareres.

Hvad Forholdene paa Hertugdømmernes Vestkyst angaaer, var der samtidigt med Ordren til Commandeurcapitain Bille angaaende Blokadens Ophævelse udgaaet Ordre til Commandeurcapitain Ellbrecht om at forberede Alt til Troppernes Afmarche fra Fanø. Det var befalet, at Commandeurcapitain Bille efter Blokadens Ophør skulde forlade Kysten med Fregatterne, men at Capitain Polder skulde blive tilbage med Corvetten Valkyrien og Dampskibet Gejser for at have

Forholdene ved
Sestyrken paa
Hertugdømmernes
Vestkyst.

Øje med Insurgenternes Kanonfartøjer, og .at han i dette Øjemed først skulde tage Station ved List. Opgaven skulde da ikke længer være at hindre Kanonfartøjerne i at retirere til Ejderen, men at hindre deres Ophold paa slesvigsk eller jydsk Territorium; saasomt Kanonfartøjerne vare borte, var Capitain Polders Opgave løst, og han kunde afsejle. Valkyrien blev imidlertid ene tilbage; thi da Commandeurcapitain Bille afsejlede, maatte der lægges Beslag paa Gejser for at bugsere Fregatten Bellona til Kjøbenhavn, hvorhen dette Skib afgik for at reparere. Medens ogsaa Fregatten Thetis afgik til Kjøbenhavn, sejlede Fregatten Rota ifølge Ordre af 16de August til Gøttheborg for tilligemed Fregatten Havfruen og Corvetten Galathea at overføre svenske Tropper. Ved Skibenes Ankomst vare imidlertid Tropperne endnu ikke indtrufne, og da det var magtpaaliggende at faae Skibene saa hurtigt som muligt til Disposition, bleve Hekla og Slesvig sendte til Assistance. Da disse Dampskibe viste sig tilstrækkelige til Transporten, blev der ikke længer Anvendelse for Commandeurcapitain Billes Escadre, som derfor afsejlede til Kjøbenhavn.

Idet det under 19de August meddeltes Valkyrien, at Gejser ikke vilde komme tilbage, beordredes Skibet til at holde krydsende langs Kysten, dog med behørigt Sørum af Hensyn til Sikkerheden; som det nærmeste Øjemed med Skibets Nærværelse i dette Farvand betegnedes det nu at tjene vor Skibsfart og vort Flag til Beskyttelse samt at skræmme Fjenden fra Voldtægt, og da dette egenligt kun kunde naaes ved det moralske Indtryk, erklæredes det ønskeligt, at Corvetten var saa bevægelig som muligt, saaes af Mange og lod Enhver see Flaget.

Under 8de August havde Commandeurcapitain

Ellbrecht erholdt Ordre til at overføre Major Kjærulffs Commando til Fastlandet, hvorefter det skulde slutte sig til 4de Forstærknings-Bataillon i Fredericia, og under 25de August beordredes Commandeurcapitainen endvidere til ikke at beholde paa Fanø større Styrke end netop Besætning til de 2 bevæbnede Fartøjer under Lieutenant Skibsted, hvilke Fartøjer skulde recognoscere Farvandet og indhente Efterretninger om de fjendlige Kanonbaade, samt foranstalte de nedrevne Baaker rejste og de borttagne Tønder og andre Sømærker udlagte; det øvrige Mandskab skulde hjemsendes. Men i Begyndelsen af September, da Ministeriet erholdt Underretning om, at Insurgenternes Kanonbaade gik Syd paa, fik Commandeurcapitainen Ordre til ogsaa at oplægge disse 2 Fartøjer, afmønstre deres Besætning og afgaae til Kjøbenhavn, og samtidigt blev Valkyrien beordret til at opgive sin Station; den 16de September sejlede Skibet til Kjøbenhavn.

Idet Kammerherre Tillisch af Marineministeriet underrettedes om de slesvig-holstenske Gendarmers Optreden ved Stenderup den 2den September, meddeltes der ham tillige endel Oplysninger om Insurgenternes Forehavender, mod hvilke man ønskede hans Medvirkning, saaledes for Søværnets Vedkommende om de fjendlige Kanonbaades Ophold paa Vestkysten af Slesvig, i Slien og i Kieler Fjord ved Holtenau, hvor de benyttede det kongelige Pakhus paa slesvigsk Grund, om Udlæggelsen af Ejder Lods- og Fyrgalioten under tysk Flag og malet med tyske Farver, medens den som udlagt fra Tønningen skulde have Slesvigs Flag og Farver, om Tilbageholdelsen i Højer af et dansk Skib og et Par Færgebaade og om flere lignende Forhold; man erklærede det derhos for at være af Vigtighed, at der var Garnison i Højer, for at der paa denne Kant kunde være en Støtte for Kystens og Øernes danske Befolkning. Paa

Correspondance
mellem Marine-
ministeriet og
Kammerherre
Tillisch i An-
ledning af In-
surgenternes
Optreden.

denne Henvendelse svarede Kammerherre Tillisch, at Bestyrelsescommissionen havde tilskrevet Statholderskabet om at træffe Foranstaltning til, at samtlige Kanonbaade fjernedes fra Hertugdømmet Slesvigs Kyster, men at han ansaa det for uvist, hvorvidt dette vilde føre til det ønskede Resultat; det var imidlertid det Eneste, som fra Commissionens Side kunde foretages i denne Henseende, da den nemlig aldeles ingen Midler havde til at bortjage Kanonbaadene; de preussiske og de neutrale Tropper ansaa sig ikke forpligtede til at bevogte eller bortvise bevåbnede Fartøjer, da de ikke havde tilstrækkelige Midler dertil og ikke vilde udsætte sig for at compromitteres, desuden strakte deres Virksomhed sig ifølge Vaabenstilstandsconventionen alene til Hertugdømmets Fastland. Hvad Højer som Garnisonssted angik, da havde General Malmborg hidtil ikke været villig til der at lægge nogen Garnison, da han ikke turde udsætte et lille Detachement for de med en saa isoleret Stilling forbundne Ulemper, og mod Generalens udtrykkeligt udtalte Ønske vilde han nødigt trænge paa, saalænge der ikke var absolut Nødvendighed for at faae Besætning derhen. At General Malmborg senere bevægedes til at sende Garnison til Højer, have vi seet i det Foregaaende.

Spørgsmaalet
om Gefion; —
Skridt for at
hindre Skibets
Bortførelse.

Bestyrelsescommissionen, der havde tillagt den højstcommanderende, preussiske Officer i Ekernførde Ordre til at foranledige det paa Gefion vajende, tyske Flag nedtaget, for at det kunde tilkjendegives, at Spørgsmaalet om Fregattens Nationalitet derved sattes i Bero, havde derhos for den preussiske Overcommando i Sydslesvig udtalt, at en Bortførelse af Gefion, fra hvilkensomhelst Side den end forsøgt, kun maatte skee efter Commissionens udtrykkelige Ordre og ellers skulde forbindres med alle til Raadighed staaende Midler. Da derfor Centralmagten i September paa-

lagde Marinecommissionen saasnart som muligt at bringe Skibet ind i Kieler Havn, og der i den Anledning i Forstaaelse med den paa Gefion commanderende Marineofficer og ganske hemmeligt for ikke at møde Modstand fra den preussiske Detachementscommandeurs eller fra Bestyrelsescommissionens Side blev truffet alle Forberedelser til Skibets Bortførelse, og der ved Nattetid blev sendt de til Expeditionen nødvendige Dampskibe ind i Ekernfærde Havn, satte den preussiske Commandeur, som havde faaet Nys om Sagen, sig derimod, og Oberst Lebbin erklærede Skibets Bortførelse ved den slesvigholstenske Marine for en casus belli. Skibet laa nu roligt i Ekernfærde Havn, men dog ikke uden stadigt at vække Bekymringer, og Capitain Bruun, der havde overtaget Commandoen over Escadren ved Als, efterat Commandeur Garde ifølge Ordre af 19de September var afrejst til Kjøbenhavn, foretog derfor jævnligt Recognosceringer langs Slesvigs Østkyst og ind i Ekernfærde Fjord. Foruden at overbevise sig om, at Gefion laa paa sin Plads, havde Skibene, hvem det var paalagt saavidt muligt at undgaae Møde med Insurgentfartøjerne, for at der ikke derved skulde fremstaae Collisioner, iøvrigt som Opgave at indhente Efterretninger om, hvad Insurgenterne foretog sig med deres maritime Kræfter, saavelsom at stræbe hen til at gjenoprette god Forstaaelse med Indvaanerne og navnlig de Søfarende i de slesvigske Havne.

I Slutningen af September havde Insurgenterne atter sendt Kanonfartøjer til List, og da deraf den Mulighed kunde tænkes, at de med deres disponible Dampskib Bonin vilde forsøge noget lignende paa Østkysten af Slesvig for derved maaske at fremkalde et Brud paa Vaabenstilstanden, blev det under 30te September paalagt Capitain Bruun som Regel aldeles at ignorere dette Skib og

saavidt muligt undgaae Berøring med det, hvis det tilfældigvis mødtes eller blev seet i Søen; løb det derimod op mellem Als og Ærø eller indenfor en Linie Kegenæs-Birknakke, kunde det ej ignoreres, men maatte drives bort, dog om muligt uden at der blev skudt paa det. Vilde det ej efter Opfordring begive sig bort, skulde man søge at opbringe det, men dog iagttage ikke at skyde paa det, uden at der var Vished for, at det kunde opbringes, idet en uafgjort Kanonade aldeles vilde være til Fjendens Fordel.

Der forefaldt nu Intet af Interesse før i Midten af October, da Rygterne om Foranstaltninger til Gefions Bortførelse atter dukkede frem, idet de tyske Blade bragte Efterretning om, at Statholderskabet skulde have erholdt Preussens Samtykke til at føre Fregatten bort. Rygterne vare saa foruroligende, at Regjeringen efter Beslutning i Statsraadet den 19de October fandt sig beføjet til at lade Commandeurcapitain Bille afgaae til Als for at overtage Commandoen over de derværende Krigsskibe, ligesom den ogsaa samme Dag udfærdigede en Skrivelse til Bestyrelsescommissionen, hvori den erklærede sig alvorligen betænkt paa med Magt at soutenere det af Commissionen gjorte Forbud mod Søkrigsmateriellets Bortførelse fra Ekernfærde, og hvori det meddeltes, at Commandeurcapitain Bille i den Anledning var afgaaet med de fornødne Ordre; ifølge disse maatte han ikke tillade Fregattens Bortførelse uden efter Commissionens bestemte Befaling, og hvis Bortførelsen forsøgtes uden en saadan Befaling, ligegyldigt under hvilket Flag, vilde han opbringe Fregatten og føre den uden Flag til Egersund, hvor den da vilde blive stillet til Commissionens Disposition; skulde Commissionen finde det ønskeligt strax at lade Fregatten bringe fra Ekernfærde til en anden slesvigsk Havn, vilde Commandeur-

capitainen i saa Henseende være til dens Raadighed. I Instruxen til Commandeurcapitain Bille paalagdes det ham efter Ankomsten til Sønderborg uden Ophold at afgaae med Freja, Saga, Hekla, Ejderen og Christian VIII til Ekernførde Fjord og der overbevise sig om, hvorvidt Gefion endnu laa i Havnen. Var den der ikke, skulde det søges oplyst, hvor den var bragt hen, hvorefter han skulde retournere med Skibene og sende Indberetning til Ministeriet; fandtes den derimod i Havnen, skulde han handle saaledes, som ovenfor er anført i Skrivelsen til Bestyrelsescommissionen. Med Hensyn til Fremgangsmaaden mod de Dampskibe, som maatte forsøge at slæbe Gefion bort, da burde der ikke skydes paa dem, førend de havde aabnet Ilden, med mindre det maatte være Dampskibet Bonin, som maatte beskydes, naar det blot forsøgte at slæbe Skibet bort, og dette hvad enten det førte tysk eller slesvig-holstensk Flag. Det paalagdes iøvrigt Commandeurcapitainen, saavidt Omstændighederne tillode det, at handle i Overensstemmelse med de Anvisninger, han maatte erholde fra Kammerherre Tillisch, saavel som efter en første Recognoscering af Ekernførde, Frederiksort og Bülk at sende Rapport til Ministeriet med Christian VIII, som da i Korsør skulde afvente Ministeriets nærmere Ordre.

Den 21de ankom Commandeurcapitain Bille til Sønderborg, hvorfra han endnu samme Dag afgik med Freja, slæbt af Hekla, og Saga, slæbt af Ejderen Syd efter til Ekernførde Fjord; iudtruffen her løb han ind med Ejderen paa Kanonskuds Afstand fra det nordre Batteri og observerede nu Gefion liggende i Havnen bag Byen, men i en saadan Tilstand, at det endnu maatte medtage megen Tid, inden dette Skib vilde kunne slæbes bort endog blot til Kiel; der fandtes ingen Dampskibe hverken i Havnen eller paa Rheden.

Efterat Hekla derpaa havde været inde paa Kieler Fjord, hvor det saa tydsk Flag paa Frederiksort og Labø, der begge vare monterede, og fandt 4 Kanonbaade krydsende ved Frederiksort og længere inde en Skonnert for Anker, afsendes Melding til Ministeriet med Underretning om, at Commandeurcapitain Bille afgik til Flensborg til en mundtlig Forhandling med Kammerherre Tillisch. som havde ønsket at tale med ham; Escadren forblev udenfor Ekernførde Fjord. Kammerherre Tillisch havde imidlertid som Svar paa Ministeriets Skrivelse af 19de udtalt, at Bestyrelsescommissionen ifølge Vaabenstilstandsconventionen ikke saa sig istand til at requirere Assistance af danske Krigsskibe for at forhindre en mulig Bortførelse af Fregatten, at en saadan Bortførelse iøvrigt ikke var sandsynlig, fordi den vilde involvere et aabent Brud paa Vaabenstilstanden eller et Sørøveri, at den preussiske Commandant i Ekernførde allerede engang havde sat sig imod et saadant Foretagende og derfor sandsynligvis vilde gjøre det igjen, men at man dog yderligere vilde betyde Overcommandoen for de preussiske Tropper i Sydslesvig, at en Bortførelse af Fregatten ikke maatte skee uden Commissionens Ordre og eventuelt maatte forhindres med Magt; en Forbliven af danske Krigsskibe udenfor Ekernførde vilde ikke være i Commissionens Interesse og kun skaffe Vanskeligheder for Regjeringsmaskineriets iøvrigt saa besværlige Gang. Forinden Commandeurcapitain Bille havde modtaget Instrux fra Ministeriet som Følge af denne Skrivelse, havde han efter sin Samtale med Kammerherre Tillisch og de øvrige Medlemmer af Commissionen besluttet sig til at trække Escadren tilbage, og han gjorde dette med saameget større Rolighed, som alle Efterretninger stemmede overens i, at, selv om de eventuelt til Bortslæbningen be-

stemte Skibe vare ankomne, en Bortførelse ikke vilde kunne foretages uden efter flere Dages Forberedelser, og kun naar et ualmindeligt Højvande tillod at bringe Fregatten ud af Havnen. Han lod derfor foreløbigt Saga og Hekla forblive krydsende eller efter Omstændighederne tilankers N. for og i Sigte af Ekernfærde Fjord, Hekla fra Tid til anden løbende ind for at recognoscere, og begav sig med Freja og Ejderen til Sønderborg, hvor Freja blev liggende sejlklar, medens Ejderen efter at have fyldt Kul løb ned for at afløse Hekla. De saaledes truffne Foranstaltninger billigedes af Ministeriet, som iøvrigt paa Grund af Bestyrelsescommissionens Erklæring og ved Efterretningen om, at Garnisonen i Ekernfærde var bleven forøget, snart efter fandt det tilstrækkeligt, naar Skibene ligesom tidligere toge Station ved Sønderborg og derefter enkeltvis foretog Recognosceringer; Commandeurcapitain Bille blev derhos kaldt tilbage, og Commandoen den 2den November atter overgivet til Capitain Bruun.

Snart blev der dog atter Anledning til Bekymring med Hensyn til Fregattens Bortførelse, idet man antog det for ikke usandsynligt, at den preussiske Regjering selv vilde lade forsøge paa at bringe Fregatten tilsøes. I en Depeche af 31te October fra Baron Schleinitz til Baron Werther havde Førstnævnte udtalt, at det var besluttet ved et preussisk Krigsskib og under preussisk Flag at føre Gefion fra Ekernfærde for at overvintre i en preussisk Havn, og som Motiv hertil havde han anført, at den preussiske Regjering var det tyske Forbund ansvarligt for Bevarelsen af Fregatten og ikke kunde tillade, at den ved et muligt Gjenudbrud af Fjendlighederne mellem Danmark og Hertugdømmerne skulde falde Statholderskabet eller en anden i saa Tilfælde muligen ganske revolutionair Regjering ihænde; imod

en saadan Eventualitet, tilføjedes der, vilde Bestyrelses-commissionen ikke kunne beskytte Gefion, og da Preussen heller ikke vilde kunne tillade en af den danske Marine foretagen Beslaglæggelse af Skibet, havde den preussiske Regjering faaet Tilsagn fra det østerrikske Cabinet om, at det hos Erkehertug Johan vilde udvirke en Ordre til den endnu ved Ed og Pligt til Centralmagten bundne Besætning paa Gefion om ikke at modsætte sig dens Bortførelse fra preussisk Side. Imod en saadan Bortførelse nedlagde imidlertid den danske Regjering igjennem Baron Pechlin en bestemt Protest, der støttedes af Stormagternes Repræsentanter i Berlin, og da Preussen endeligt henstillede Spørgsmaalet til den medierende Magts Voldgiftskjendelse, og denne gik Preussen imod, var Sagen dermed foreløbigt afgjort. Den havde imidlertid foranlediget, at Capitain Bruun under 5te November havde faaet Ordre til, saavidt Vejrliget tillod det, at lade Ekernførde Fjord stadigt være observeret af et af Dampskibene; bemærkedes det, enten at Gefion var varpet ud af Havnen og blev gjort sejlklar, eller at noget preussisk Dampskib tog Post paa Fjorden, skulde han paa Melding herom med alle Skibene strax begive sig til Ekernførde Fjord for eventuelt at udføre den under 19de October givne Ordre, ligesom han da strax skulde sende Melding derom til Ministeriet og Kammerherre Tillisch. Efter de beroligende Oplysninger, man modtog, kunde man dog den 12te November ej alene tilbagekalde Ordren af 19de October, men endog erklære, at enhver videre Iagttagelse af Fregatten var overflødig, og da Escadrens Styrke derved kunde formindskes, blev Capitain Bruun beordret til med Freja at afgaae til Kjøbenhavn, dog uden at det maatte vides, hvorhen Skibet afgik, og overgive

Commandoen paa Stationen til Chefen for Barkskibet Saga, Capitainlieutenant Flensburg.

Vore Skibe for-
inde efterhaan-
den deres Sta-
tion ved Als.

Medens Hekla blev trukket tilbage i December, efterat Besætningen paa Als var bleven completeret, forbleve Saga og Ejderen ved Als; de havde Ordre til at blive der saalænge som muligt uden at løbe Fare for at indefryse, og skulde derefter søge Vinterleje saa nær Als som et saadant med Sikkerhed kunde findes; da nautiske Hensyn noget maatte vige for politiske Hensyn og Almenstemningen, skulde de dog helst ikke gaae længere end til Bjørnø, hvor de skulde tage Station saa langt ude, at de netop kunde være sikre mod enhver farlig Paavirkning af Isen, og for saa tidligt som muligt i Foraaret at kunne være i aabent Vande skulde de forsynes med de fornødne Isningsapparater.

Den 4de Januar 1850 forlode Saga og Ejderen Sønderborg, men standsede af Tykning og daarligt Vejr, ankom de først den 7de paa Faaborg Fjord, hvor Saga forblev, medens Ejderen kort efter blev lagt ind i Havnen. Opholdte af Isen, kunde de først den 23de Februar atter tage Station ved Sønderborg, hvorfra de et Par Dage efter ifølge Ministeriets Ordre foretoge en Krydstour mod Bülk uden dog at opdage Noget af Interesse.

Efterat Forbindelsen mellem Statens forskjellige Dele atter var aabnet, og Als desuden efter Isens Forsvinden maatte ansees sikkert mod Overfald, bestemtes det, som tidligere anført, at der skulde permitteres et større Antal af de paa Als cantonnerende Tropper. Ejderen med en Brig paa Slæb skulde fra den 7de til den 17de Marts foretage Overførselen af dette Mandskab til Faaborg, Snoghøj og Korsør; det havde allerede endt Tourene til Faaborg og var den 11te afgaaet til Snoghøj, som det dog paa Grund af Storm ikke naaede, da Mandskabets Hjemsendelse blev standset

paa Grund af Efterretningerne om Insurgenternes paatænkte Indmarche i Slesvig; Ejderen forblev nu ved Sønderborg for at være parat til i indtrædende Tilfælde at kunne sendes til Flensborg til Kammerherre Tillisch's Disposition. For det Tilfælde, at slesvigske Matroser ved Insurgenternes Indmarche skulde søge til Sønderborg, blev det paalagt Capitainlieutenant Flensborg at modtage dem paa bedste Maade og at optage dem under en Hverving, hvorefter de da med første Skibslejlighed skulde sendes til Hvervingen i Kjøbenhavn; denne Forholdsregel skulde han underhaanden bringe til almindelig Kundskab i Flensborg og Aabenraa og i Tilfælde af Insurgenternes Indmarche foretage Indkaldelse gennem Aviserne.

De i Flaadens Leje oplagte Skibe vare i Vinterens Løb blevne eftersete og reparerede. Da Skibsfarten atter aabnedes, erholdt Overeqvipagemesteren Ordre til hurtigt at paaskynde Dampskibenes Reparation, ligesom han ogsaa fik angivet Ordenen, i hvilken de øvrige Skibes Udrustning skulde foretages. Foruden Dampskibet Christian VIII (Fører: Skipper Nielsen), som blev benyttet til Udlægning af Fyrskibe og andet forefaldende Brug, vare Dampskibene Skirner (Premierlieutenant Seidelin), Slesvig (Premierlieutenant Wrisberg) og Valdemar (Premierlieutenant Petersen) de, som tidligst bleve færdige, og allerede i Dagene mellem den 10de og 13de Marts begyndte de Postfart henholdsvis paa Wismar, Lübeck og Flensborg. Med Hensyn til de øvrige Soudrustninger var det, som anført, i et Statsraadsmøde blevet bestemt saasomt som muligt at sende Dampskibe til Slesvigs Kyster og iøvrigt at udruste saamange Skibe, at Hertugdømmernes Havne i paakommende Tilfælde strax skulde kunne blokeres; i Henhold hertil gaves der Ordre til Udrustning af følgende Skibe:

Soudrustninger
ved Skibsfar-
tens Gjenaa-
ning.

Fregatten Thetis, Capitain Polder (ad interim *)),
 Corvetten Valkyrien, Capitain Præsilius,
 Briggen Ørnen, Capitainlieutenant Muxoll,
 Dampskibet Holger Danske, Capitain Aschlund (ad
 interim),
 Dampskibet Hekla, Capitain Suenson (ad interim),
 do. Ægir, Capitainlieutenant C. Wulff (ad in-
 terim),
 Dampskibet Caroline Amalie, Premierlieutenant Holck,
 Corvetten Najaden, Capitainlieutenant Raffenberg.

Sidstnævnte Skib skulde udrustes for at tage Station som Vagtskib i Sundet, medens Vagtstationen i Store Belt ad interim skulde overtages af Capitainlieutenant van Dockum med Skonnerten Pilen. Det var Hensigten endvidere at armere 6 Kanonchalouper, hvilke til- ligemed de 6 Kanonjoller i Svendborg foreløbigt skulde udgjøre Kanonbaadsflotillen; Premierlieutenant Krieger i Svendborg havde i den Anledning den 11te Marts erholdt Ordre til at have Jollerne klare til øjeblikkelig Eqvipering, og saafremt han skulde modtage sikker Efterretning om, at Insurgenterne vare brudte ind i Slesvig, bemyndigedes han endog til uopholdeligt og uden at oppebie nærmere Ordre at equipere Jollerne og gjøre dem sejlklare med de Kræfter, som havdes i Svendborg, at lade Ammunition komme fra Nyborg og hos Indrulleringschefen at forlange det Mandskab, som ved Udskrivningen var udtaget til Kanonjollerne.

Udrustningen af Skibene dreves med al Kraft, og efterhaanden som de bleve færdige, afgik de til deres

*) Aarsagen til, at flere af Skibschefsposterne besattes ad interim, var, at man vilde kunne modificere Commandoerne, naar de Officerer bleve disponible, der dengang vare beordrede som Assessorer i Krigsretten angaaende Ekernførde Affairen.

Bestemmelsessted, Østkysten af Slesvig; Hekla og Ægir ankom saaledes den 17de Marts til Sønderborg og gik endnu samme Dag videre til Flensborg, hvor Ægir stilledes til Kammerherre Tillisch's Disposition. Ordren af 15de Marts til Chefen for Hekla gik ud paa, at han skulde vise Skibet i Flensborg og conferere med Kammerherre Tillisch; naar der ingen særlig Anledning var til at forblive der, skulde han retournere til Sønderborg, medtage Dampskibet Ejderen og med begge Skibene foretage en Recognoscering mod Ekernefærde; fandtes Alt der uforandret, maatte han vende tilbage til Sønderborg, medens han i modsat Fald skulde sende Ejderen tilbage med Rapport og for at hidkalde Saga, og med samtlige Skibe skulde han da forhindre ethvert Forsøg paa Gefions Bortførelse. Med Heusyn til hans Optræden mod fjendlige Skibe gik Ordren ud paa, at han under de bestaaende Forhold ikke maatte lade Gefion fore ud af Ekernefærde Fjord, naar ikke Bestyrelsescommissionens Tilladelse dertil kunde forevises, men at han, naar Sligt forsøgte, skulde søge at bemægtige sig saavel Fregatten, som de Skibe, der vilde bortføre den. Vilde bevæbnede Skibe løbe ind i Fjorden, skulde de, hvis de tilhørte Insurgenterne, hvilket antoges let at bedømme, angribes og opbringes, hvilket som helst Flag de end maatte føre, hvorimod det ikke maatte formenes noget preussisk Skib at løbe ind; i aaben Sø udenfor Ekernefærde Fjord og Søndenfor den i Ordre af 30te September 1849 angivne Grændse Birknakke-Kegenæs og Als-Ærø skulde derimod Insurgenternes Skibe og Flag ignoreres. Rykkede Insurgenterne over Ejderen, var det en Selvfølge, at deres Skibe maatte jages og opbringes, hvor de end maatte træffes i Søen, og at der overhovedet maatte tilføjes dem enhver med Krigsbrug bestaaende Skade. Denne Ordre skulde Capitain Suenson forevise Kammerherre

Tillisch og med ham enes om de Afvigelser derfra, som muligen kunde være ønskelige, og dette gjaldt navnlig ligeoverfor det Spørgsmaal, hvorvidt det ligesom tidligere kunde være Bestyrelsescommissionen ubehageligt, at Krigsskibe viste sig udenfor Ekernfærde.

Under den Holdning, som Statholderskabet havde indtaget, havde Kammerherre Tillisch aldeles ingen Betænkelighed ved, at danske Krigsskibe viste sig ved Ekernfærde, og han fandt det derfor rigtigt, at Hekla afgik paa den befalede Recognoscering. Efter Recognosceringen ønskede han dog Hekla tilbage til Flensborg, idet han antog, at det kunde have en fordelagtig Virkning, om der her i nogen Tid laa et større Dampskib, og at det derfor ogsaa kunde være hensigtsmæssigt, om Holger Danske viste sig ved Flensborg. De tyske Blade vilde vel gjøre megen Ophævelse derover, men saavel Kammerherre Tillisch som Oberst Hodges mente, at der nu ikke var Anledning til at tage videre Hensyn dertil. Hvad angik Capitain Suensons Instrux med Hensyn til Fremgangsmaaden mod Insurgenternes Skibe, som muligen maatte ville anløbe Ekernfærde, mente Kammerherren ikke at burde gjøre nogen Bemærkning dertil, da den Sag ganske laa udenfor Bestyrelsescommissionens Omraade og maatte antages at være anordnet efter nøje Overvejelse af de Følger, som et Angreb paa saadanne Skibe maatte kunne medføre.

Recognosceringen til Ekernfærde foretoges den 19de og gav til Resultat, at Gefion laa paa samme Sted og omtrent paa samme Maade som i November Maaned, og at der ikke var Anledning til at troe, at det i en nær Fremtid vilde kunne slæbes bort; til lignende Resultat førte en Undersøgelse, som ved Kammerherre Tillisch's Foranstaltning foretoges fra Landsiden.

Holger Danske ankom den 18de til Sønderborg, hvor Capitain Aschlund overtog Commandoen over den

samlede Søstyrke, og indtraf den 20de ved Flensborg, hvor det forblev indtil den 23de, da Hekla vendte tilbage. Blandt den dansksindede Befolkning vakte Dampskibets Ankomst megen Glæde og Tilfredshed, og Skibet var fra Morgen til Aften overfyldt af Besøgende, deriblandt den samlede Bestyrelsescommission. Holger Danske gik derefter til Sønderborg, hvor det forblev indtil den 10de April, da det under Heklas midlertidige Fraværelse atter en kort Tid tog Station ved Flensborg; Ejderen havde i dette Tidsrum gentagne Gange været anvendt til Overførsel af Personel og Materiel til Als.

I det Statsraadmøde, i hvilket der toges Bestemmelse om Søudrustningens Størrelse, var det for det Tilfælde, at Insurgenterne brøde ind i Slesvig, tillige blevet vedtaget at samle Commandoen over Søstyrken langs Østkysten af Slesvig i een Haand, og i Henhold til denne Bestemmelse var Commandeurcapitain Bille eventuelt bleven udnævnt til Escadrechef. Uagtet Insurgenterne ikke vare brudte ind, fandt man det dog rettest, da Fregatten Thetis, Corvetten Valkyrien og Briggen Ørnen bleve sejlklare, at lade Commandeurcapitainen allerede da overtage den for ham bestemte Commando, og under 9de April tildeltes der ham derfor Ordre til at afgaae til sin Post. Det paalagdes ham først at begive sig til Flensborg for at gjøre Aftale med Kammerherre Tillisch om forskellige Punkter, saaledes med Hensyn til, hvad der kunde gjøres for at sikre sig det størst mulige Antal Matroser fra Slesvigs Fastland, med Hensyn til Maaden, hvorpaa det hurtigst kunde blive meddelt til Sønderborg, hvis Insurgenterne foretog et Indfald i Slesvig, samt med Hensyn til, hvorvidt det kunde være ønskeligt, at et Krigsskib af og til lagde sig nogle Dage ved Aabenraa for at vænne Byens Indvaanere til venlig og fredelig

Commandeur-
capitain Bille
beordres som
Escadrechef at
overtage Com-
mandoen over
Søstyrken paa
Slesvigs Øst-
kyst.

Omgang med deres lovlige Krigsmagt. Han skulde derefter retournere til Sønderborg, hvor han indtil videre skulde tage Ophold, og melde sig til den commanderende General, hvem han skulde underlægge sig med den Del af Søstyrken, som var eller blev samlet under Als. Brøde Insurgenterne ind i Slesvig, paa-lagdes det ham øjeblikkeligt at skride til enhver Art af Fjendligheder imod dem og opbringe alle de dem tilhørende Fartøjer, dog uden at Havnene erklæredes blokerede; Skibene skulde imidlertid stationeres foran Havnene, og de derværende Consuler underrettes om, at Blokaden snart vilde træde i Kraft. Saalænge derimod Forholdene kun vare svævende, skulde han med behørigt Hensyn til Vind og Vejr holde Sejlskibene krydsende saaledes, at de ideligen og afvexlende saaes fra de forskjellige Punkter i Bugten mellem Sliminde og Femern, men især fra Kieler Fjord, hvor man vidste, at Dampskibene Bonin og Løwe samt et større Antal Kanonchalouper vare klare til at løbe ud; Skibene gaves herved Lejlighed til Besejling og til Indøvelse i enhver Retning, ligesom ogsaa Tiden kunde benyttes til at samle Lodskud paa de Punkter, hvor saadanne endnu savnedes, samt til at undersøge enkelte med Hensyn til Landgangsoperationer særligt vigtige Punkter. De tidligere Ordre om Forholdet ligeoverfor dem, der uden Bestyrelsescommissionens Tilladelse vilde forsøge paa at bortføre Gefion, suppleredes ved den Bestemmelse, at Middelflaket skulde ansees som Begrænsning af Ekernfærde Fjord, saa at den, der løb indenfor dette Flak, skulde ansees som indløben i Fjorden. Endelig indeholdt Commandeurcapitainens Instrux nogle Bestemmelser med Hensyn til de i Svendborg værende Kanonjoller og Transportchalouper, som i paakommende Tilfælde stillede til hans Disposition.

Ved Commandeurcapitain Billes Ankomst til Flens-

borg den 11te April vare de Efterretninger, man der havde modtaget fra Holsten, noget mere beroligende end tidligere, og de senest tagne Beslutninger i Landsforsamlingen syntes at tyde paa, at intet Indbrud foreløbigt var at vente; men General Willisens Ansættelse og Proclamation vakte dog Bekymring, og Commandeurcapitain Bille bestemte derfor, at Holger Danske, som paa den Tid laa ved Flensborg, skulde forblive der endnu i nogle Dage. For at orientere sig med Hensyn til Forholdene i Kieler og Ekernförde Fjord gik han derind den 15de med Hekla, og for at skaffe sig en begrundet Mening om de til Landgangsoperationer bedst egnede Punkter gik han den 16de til Orø Sund og Sandvig, paa hvilket sidste Sted Betingelserne fandtes særligt fortrinlige. En Formodning om, at Dampskibet Bonin havde været under Gulstav (Sydspidsen af Langeland), bevægede ham til at udvide Ordren af 30te September om, hvor de fjendlige Fartøjer ikke maatte ignoreres, til »i Sigt af danske Kyster, 1 Mil fra Land, Als og Ærø derunder indbefattede«, en Forandring, som Ministeriet billigede, samtidigt med at det ved Ordre af 29de April og 1ste Maj ogsaa selv modificerede de tidligere givne Instruxer; de mange Tilsætninger, som de oprindelige Instructioner om Møde med Insurgenternes eller neutrale Magters Skibe saaledes i Tidens Løb havde faaet, bevægede Commandeurcapitain Bille til at sammendrage alle Ordre i denne Henseende i een samlet Instrux, der skulde annullere alle de foregaaende, og efter nogle enkelte Forandringer i det indsendte Udkast approberede Ministeriet under 5te Maj følgende

Ministeriet approberer en Instruction for Escadrens Skibschefer.

Instruction for Skibschefer:

- 1) Naar Insurgenternes bevæbnede Skibe mødes i aaben Sø, o: udenfor 1 Mils Afstand fra Kongeriget

Danmarks Kyster, Als og Ærø deri indbefattede, da skulle de ignoreres, og muligst al Berørelse med dem undgaaes.

2) Antræffes de derimod i vore egne Farvande, 3: indenfor 1 Mils Afstand fra Kongeriget Danmarks Kyster, Als og Ærø deri indbefattede, eller V. og N. for Linien Birknakke-Kegenæs, Als-Ærø, da kunne de ej ignoreres, men maae drives bort, saafremt det er muligt uden at skyde paa dem, i hvilket Øjemed største Conduite og Sindighed bør udvises; men kan dette dog ej opnaaes, og ville de paa Opfordring ej begive sig bort, maa der efter Advarsel skrives til med Magt at opbringe dem. Det foreskrives imidlertid med Bestemthed ikke at skyde paa dem, uden at der er Visshed for at kunne opbringe dem, da en uafgjørende Kanonade aldeles vilde være til Fjendens Fordel. Hvis det maatte være fornødent at skyde Varselsskud for dem, bør nøje vaages over, at disse skydes saaledes, at de paa ingen Maade kunne udlægges som begyndt Fjendlighed.

3) Paa samme Maade blive slige Skibe at behandle, naar de antræffes i Ekernfærde Fjord indenfor Middelflaket. Dog bør de ej forfølges indenfor Skudvidde af de anlagte Batterier.

4) Bevæbnede, neutrale eller preussiske Skibe maae ikke forbydes eller generes i at løbe ind til Ekernfærde eller nogensomhelst anden Havn i Hertugdømmerne.

5) Derimod forbydes det Enhver uden Undtagelse, som ej dertil er forsynet med Bestyrelsescommissionens udtrykkelige Tilladelse, at bortføre Fregatten Gefion. Forsøges herpaa af Insurgenternes Fartøjer, søger De uden videre Advarsel at bemægtige Dem saavel Fregatten som vedkommende Insurgentfartøjer. Forsøges det af preussiske eller nogen anden Nations

Skibe, advarer De først mod Følgerne, og naar der da ej afstaaes herfra, søger De ligeledes at bemægtige Dem saavel Fregatten som vedkommende Skibe.

6) Erfarer De derfor, at nogetsomhelst fjendtligt eller neutralt Dampskib er løbet ind til Ekernførde, har De at gjøre Deres Yderste for at skaffe en hurtigst mulig Melding desangaaende til mig eller den højst-commanderende Officer ved Sønderborg paa samme Tid, som De selv lægger Dem for Ekernførde for efter Evne og Conduite at udføre den ovenstaaende Ordre saa nøjagtigt som muligt.

7) Insurgenternes Skibe ville være at behandle som saadanne, hvilketsomhelst Flag de end maatte vise.
Bille.

Denne Instrux blev den 3die Juni af Marimemineriet suppleret med den Bestemmelse, at intet af Insurgenternes bevæbnede Fartøjer maatte tilstedes at løbe ind i Slien, men at de ved Forsøg herpaa skulde behandles paa samme Maade, som om de vilde anløbe Ekernførde eller Als.

Thetis, Valkyrien og Ørnen stode den 12te April under Capitain Polders Commando Drogden ud og havde Ordre til, saavidt Omstændighederne tillode det, og saavidt det kunde skee uden skjellig Forsinkelse af Rejsen, at vise sig langs Kysten mellem Arcona og Warnemünde og fra Femern omkring Neustadt Bugten indtil Als; opholdte af Vindstille, naede de først den 20de April Als, hvor de underlagdes Commandeurcapitain Billes Commando. Den Escadre, Commandeurcapitain Bille saaledes havde til sin Disposition, holdt han i idelig Virksomhed dels med Skydeøvelser, Bugseringøvelser, Sejlprøver og Landgangsmanoeuvrer, dels med Opmaaling af Farvandene og dels med Krydsning i Farvandene Ø. før Femern, i Neustadt Bugten

og for Kiel og Ekernfærde til Observation af mulige, fjendlige Foretagender; fra Tid til anden foretoges Recognosceringer ind i Kieler og Ekernfærde Fjord, og af og til sendtes et Skib til Aabenraa for at søge venskabeligt Samkvem med Indbyggerne; mindst 1 Dampskib var altid stationeret ved Flensborg. Til Hjælp ved Landgangsforetagender dannedes i Begyndelsen af Maj et Landgangscorps paa 270 Mand, som stadigt indexceredes.

Da det i Begyndelsen af Maj blev besluttet at mobilisere Hæren, blev det efter Overvejelse i Statsraadet fundet hensigtsmæssigt ogsaa at udruste en Del af Flaaden, der skulde understøtte Hærens Operationer, hvorfor det bestemtes, at Linieskibet Skjold, Fregatten Havfruen og endel Kanonfartøjer skulde støde til Escadren under Als; uagtet man ikke ventede at kunne samle nogen betydeligere Styrke paa Fanø, bestemte man derhos at oprette en Station her for at holde Øje med hvad der foregik paa Vestkysten, og for at forsvare Øen, hvis Besiddelse i flere Henseender var af Vigtighed. I Overensstemmelse hermed udnævntes Capitain Secher til Chef ad interim for Linieskibet Skjold, Capitain A. Meyer til Chef for Fregatten Havfruen, Capitainlieutenant Gottlieb til Chef for de 6 Kanonbaade, der først skulde afgaae fra Kjøbenhavn, og Commandeurcapitain Ellbrecht til Chef for Stationen paa Fanø. Kanonbaadene vare tidligst færdige til at afgaae, og den 26de Maj ankom de til Als, kort efterat de 6 Kanonjoller fra Svendborg under Premierlieutenant A. Kriegers Commando ligeledes vare ankomne; disse 12 Kanonfartøjer underlagdes som et samlet Commando Capitainlieutenant Gottlieb, men deltes dog i 2 Divisioner, hvoraf han selv med Toldkrydsfartøjet Lolland som Commandofartøj førte den 2den, der indbefattede Baadene, Premierlieutenant Krieger med Toldkutteren

Yderligere Udrustning af en Del af Flaaden for at støtte Hærens Operationer.

Nr. 3 som Commandofartøj den 1ste, der indbefattede Jollerne; hver Division deltes i 2 Pelotons à 3 Baade og i 3 Roder à 2 Baade. Denne Inddeling hidrørte fra, at Commandeurcapitain Bille fandt det uhensigtsmæssigt, saaledes som tidligere, at sammenblende de 2 Slags Fartøjer; idet Jollerne nemlig kun kunde anvendes som et flydende, mobilt Udenværk for det Punkt, man vilde forsvare, eller til at cooperere ved Hærens Bevægelser eller til Landbatteriers Flankering, mente han, at de ikke burde udlægges paa isolerede Steder, men have Samqvem med Land, hvor Mandskabet kunde faae Qvarter.

Den 29de Maj gik Havfruen og den 2den Juni Skjold, slæbt af Gejser, Syd paa; sidstnævnte Skib, til Chef for hvilket var udnævnt Capitainlieutenant P. Wulff, var som Følge af en omfattende Reparation først nu blevet udrustet; den 30te Maj og den 4de Juni indlemmedes Skibene i Escadren. Denne havde iøvrigt noget tidligere erholdt en lille Forøgelse, idet Dampskibet Dragen, som var erhvervet til Marinens Brug, var stillet til Commandeurcapitain Billes Disposition, for at det kunde være ham muligt ved et saadant, lille Dampskib i mange Tilfælde at skaane de større.

Den 30te Maj afgik Commandeurcapitain Bille til Kolding for efter Ministeriets Ordre at melde sig til den commanderende General, »underlægge sig hans Commando til Samvirken med Hæren og udføre enhver Ordre, han i dette Øjemed maatte meddele ham, og som det maatte staae i hans Magt efter Sømands Skjøn og Conduite at udføre«. I Instruxen, som var tildelt Commandeurcapitain Bille med Hensyn til hans Forhold til den commanderende General, var der iøvrigt i Overensstemmelse med Dennes Ønske tilføjet, at hvis det Tilfælde skulde indtræde, at den commanderende General i oven-

nævnte Øjemed maatte give en Ordre, som Escadrechefen ansaa for ikke udførlig eller stridende mod Sømands Skjøn og Conduite, var det Dennes Pligt paa tjenstlig Maade at gjøre ham opmærksom derpaa samt at paapege de mulige Forandringer og Modificationer i Ordren, der kunde foretages, for at den derved kunde blive iværksættelig. Som Søofficer i Hovedkvarteret ansattes Chefen for Dampskibet Ægir, Capitainlieutenant C. Wulff, i hvis Sted Capitainlieutenant Sommer udnævntes til Chef for Ægir.

Overførselen i Anledning af Hærens Concentration var imidlertid bleven foretaget i den sidste Halvdel af Maj Maaned dels ved Skibe, lejede af Krigsministeriet, dels ved Transportvæsenets Foranstaltning. Til Chef for Transportvæsenet var ogsaa dette Aar Capitain Tegner bleven udnævnt. Af Transportchalouperne vare 3 afgivne til Brotrainet ved Assens, medens Resten, ialt 21, efterhaanden samledes ved Korsør og Assens og suppleredes med enkelte, lejede Skibe; Dampskibet Christian VIII var fast afgivet til Transportvæsenet til Bugsering, medens Dampskibet Caroline Amalie indrettedes som Lazarethskib til Evacuation.

Insurgenterne begyndte efterhaanden mere at røre sig, dels ved jevnlig at vise deres Damp- og Kanonfartøjer paa Kieler Fjord, hvorfra de dog strax søgte bort, saasnt et af vore Skibe styrede ind imod dem, dels ved at armere de anlagte Skandser langs Kysten eller anbringe helt nye Skandser; enkelte Gange gik de saa vidt, at de fra disse Skandser skøde mod vore forbisejlende Skibe. Dette var saaledes Tilfældet den 3die Juni, da Briggen Ørnen Vest fra sejlede ind mod Femern Sund; fra en Skandse paa Øen Werder ud for Heiligenhafen, hvilken var bleven monteret med 4 Kanoner, tilsyneladende af svært Caliber, skødes der 2 Skud efter Briggen, dog uden at træffe den; da

Fjendligheder
mod vore Skibe
fra Insurgenternes Side.

Dampskibet Holger Danske den 5te Juni kom i det samme Farvand, skødes der ligeledes først et løst og derpaa 3 skarpe Skud ret imod det, og da Skibet vendte, endnu 2 Skud; Kuglerne vandede c. 1000 Alen fra Skibet; endelig den 12te blev der fra det samme Batteri fyret 2 skarpe Skud mod Dampskibet Gejser. Commandeurcapitain Billes Anmodning om Forholdsordre i Anledning af denne Skydning blev besvaret derhen, at han ikke deraf skulde tage Anledning til at begynde Fjendlighederne, før han fik bestemt Ordre i saa Henseende; vore Krydsere skulde vedblive nøje at iagttage, hvor Insurgenterne opkastede Batterier, skulde som hidtil holde sig ude af Skudvidde fra dem og ikke besvare deres unyttige Skydning; begyndte derimod noget af Insurgenternes bevæbnede Fartøjer at skyde skarpt efter vore Krigsskibe, blev det, hvor end Angrebet maatte finde Sted, om muligt strax at opbringe. I Henhold hertil holdt Escadren det gaaende paa samme Maade som tidligere anført, idet Skibene afvxlende krydsede paa fast bestemte Stationer, afvxlende holdt Øvelser og afvxlende kom til Sønderborg for at proviantere; under et saadant Ophold ved Sønderborg den 14de Juni havde Skjold Besøg af den samlede Bestyrelsescommission. I Slutningen af Juni og Begyndelsen af Juli anvendtes enkelte af Skibene ogsaa til den Afløsning af svenske Tropper, som skete directe til og fra Sverig, medens der til den Afløsning af svensk Cavaleri, som fandt Sted over Øerne, beholdtes Medvirkning af Transportvæsenet og i Helsingør af det derværende Dampskib Hertha.

Ved Skrivelse af 4de Juli underrettede Marineministeriet Commandeurcapitain Bille om, at Freden med Preussen var undertegnet, og at vor Armee som Følge heraf vilde komme til at besætte Hertugdømmet Slesvig, hvorfra de svensk-norske Tropper formodentlig

inden den 20de vilde blive at transportere tilbage til Sverig og Norge, til hvilken Transport han maatte være betænkt paa Midler, naar nærmere Bestemmelse derom indløb; Cavaleriet og Artilleriet skulde dog transporteres over Øerne, og dets Transport vilde være Marinen uvedkommende. Den følgende Dag meddelte Ministeriet, at det havde foranlediget en Standsning i den Afløsning af svenske Tropper, som da var i Gang, og det gav Anvisning paa for Transporten til Norge at fragte Transportskibe, da man derved vilde undgaae at sætte slesvigske Skibe i Requisition. Da den afsluttede Fred medførte, at der ikke mere vilde blive Tale om Blokade af tydske Havne, blev det samtidigt hermed i Statsraadet bestemt, at endel Skibe, der efterhaanden vare blevne forberedte til eventuelt at anvendes til Blokade, successive skulde aftakles, og at i Forbindelse dermed c. 2500 Mand, som laa stoppede uden at turde gaae i udenrigsk Fart, strax skulde frigives. Som Følge heraf erholdt Overeqvipagemesteren Ordre til at desarmere og aftakle Fregatterne Freja, Bellona og Rota, Corvetten Galathea og Briggen St. Croix, medens dog Fregatten Dronning Marie og Briggen Mercurius indtil nærmere Ordre skulde blive liggende som hidtil.

Allerede i Slutningen af Juni havde en russisk Escadre vist sig i vore Farvande; den holdt sig i Begyndelsen mellem Bornholm og Møen, men efterat Freden var sluttet, fik den Ordre til at afgaae til Kysten af Slesvig, hvor den skulde vise sig langs Landet, 3 Linieskibe under en Contreadmirals Commando tage Station for Bülk, medens Resten skulde søge op under Als. I den Skrivelse af 9de Juli, hvori dette meddeltes Commandeurcapitain Bille, tilføjedes det, at da de russiske Skibe vilde søge lige saa langt ind under Bülk som vore, ansaaes det ønske-

Ankomsten af
en russisk
Escadre paa
Slesvigs Øst-
kyst.

ligt, at vore Skibe lagde saa langt ind som muligt. De Skibe, der kom til Als, navnlig Dampskibene, vilde være rede til at assistere ved vore Troppers Overførsel fra Fyen til Aabenraa og, som det antoges, tillige ved de svensk-norske Troppers Transport fra Slesvig; denne Art af Cooperation burde imidlertid indtil videre kun modtages med største Varsomhed for ikke i Tydsklands Øjne at faae for stor Betydning; den burde overhovedet ikke søges, hvor der ikke var bestemt Trang dertil. Et saadant Tilfælde forventes imidlertid at kunne indtræffe, naar den i Flensborg concentrerede, svenske Garnison paa eengang skulde forlade denne By, men dog kun hvis danske Tropper strax kunde rykke ind, eftersom det vilde være os ubejlejligt at afsee vore Krigsdampskibe i det Øjeblik, Fjendlighederne begyndte; de 2 russiske Dampfregatter kunde da overføre de svenske Tropper helst directe til Skaane, men ellers i ethvert Tilfælde til Fyen, en Cooperation, der ej kunde udlægges som en Deltagelse fra Ruslands Side i Campagnen. Reglen maatte være ej at tilbagevise den russiske Cooperation, men dog heller ikke benytte den udover den mest indskrænkede Grændse.

Om Overførselen af de svensk-norske Tropper var der imidlertid i Henhold til de indtrufne, officielle Efterretninger om de preussiske Troppers Udmarche af Slesvig den 15de og under Forudsætning af, at vore Troppers Indmarche begyndte den 16de, truffet den Aftale, at 1 svensk Bataillon og $\frac{1}{2}$ norsk Escadron skulde forblive i Flensborg til den 17de, den Dag, da vore Tropper kunde antages at naae dertil, at Artilleriet og Cavaleriet skulde føres til Assens ved Hjælp af Armeens Transportflaade, at de norske Tropper og Stabene foreløbigt kun skulde overføres til Fyen, og at de svenske Batailloner derimod i Dagene mellem den 15de og 17de skulde føres directe til Sverig. Medens Com-

mandeurcapitain Bille nok mente at kunne undvære Hekla og Gejser til de anførte Transporter, vilde han nødtigt give slip paa Holger Danske, som var stationeret for Kiel, og udbad sig derfor, at Dampskibet Slesvig midlertidigt maatte stilles til hans Disposition. Der blev imidlertid, som vi ville see, anden Anvendelse for Marinens Skibe, og da den russiske Flaade med Undertagelse af de 3 Linieskibe, som vare efterladte i Kieler Fjord, den 14de ankom paa Slesvigs Østkyst, benyttede man derfor den Hjælp, som var tilsagt, idet de 2 Dampfregatter sendtes til Flensborg for der at indskibe de svensk-norske Tropper. Den 17de landsattes det svensk-norske Troppcorps paa Fyen, i Assens, Faaborg og Nyborg, 3 Batailloner og $\frac{1}{2}$ Escadron overførte fra Flensborg paa de nævnte Dampfregatter.

De svensk-norske Tropper overføres til Fyen.

Den Anvendelse af Marinens Skibe, hvortil der ovenfor er sigtet, fremkaldtes ved Krigsministeriets Bestemmelse om at occupere Femern samtidigt med Indrykningen i Slesvig. En eventuel Occupation af Femern havde tidligt fremstillet sig som ønskelig, og allerede under 22de Maj var det blevet paalagt Commandeurcapitain Bille at erklære sig om, hvilken Styrke saavel af Escadren som af Tropper han maatte ansee nødvendig til Øens Besættelse, ligesom det var blevet paalagt ham ved jevnlig Krydsning og Recognoscering at søge at komme til Kundskab om, hvilke Forsvarsmidler Insurgentterne havde paa Øen og i Sundet. Da nu Krigen atter skulde til at begynde, blev Øens Occupation en af de første Opgaver, man stillede sig, og da Krigsministeriet paa dette Tidspunkt selv havde Brug for alle sine Transportmidler, anmodede det Marinen om at afgive Skibe saavel til Overførsel af Tropperne som til Dækning af Landgangen og Sikkring af Øen. Som Følge heraf toges Dampskibene Slesvig og Skirner midlertidigt ud af Postfart, og Hekla, der

Foranstaltninger fra Escadrens Side i Anledning af Expeditionen til Femern.

havde været i Westervik med en svensk Bataillon, beordredes til paa Tilbagevejen at anløbe Kjøbenhavn for at medvirke ved Transporten; Commandeurcapitain Bille beordredes derhos til at assistere paa hensigtsmæssigste Maade, at holde Alt parat til Indskibning i Hørup Hav og navnlig sørge for de fornødne Midler til Materiellets Overskibning. Den 14de indskibedes den fra Kjøbenhavn bestemte Styrke paa Hekla, Slesvig og Skirner, og den 15de ankom Skibene til Hørup Hav, hvorfra Expeditionen, forstærket med Dampskibet Gejser, 4 Kanonchalouper og 2 Kanonjoller, først afgik den følgende Dags Aften.

For at ikke Landsætningen paa Femern skulde forulempes ved Insurgenternes Dampskibe og Kanonbaade, havde Commandeurcapitain Bille paalagt sine Skibschefer paa det Nøjeste at vaage over, at disse Fartøjer ikke kom ud af Kieler Fjord, hvilket iøvrigt vilde være Insurgenterne vanskeligt ligeoverfor den betydelige Styrke, Commandeurcapitainen disponerede over, og den Fordeling deraf, han havde paabudt. Ved Fjendlighedernes Udbrud var nemlig denne saaledes:

Linieskibet Skjold,	} laa for Kiel og Ekernförde,
Fregatten Havfruen og	
Dampskibet Holger Danske	

hvor endnu de 3 russiske Linieskibe vare stationerede; Corvetten Valkyrien krydsede i Neustadt Bugten, Briggen Ørnen krydsede V. for Femern, Fregatten Thetis med 4 Kanonjoller laa ved Holdnæs, Dampskibet Ægir og 2 Kanonchalouper ved Flensborg, Barkskibet Saga i Gelting Vig for at optage Flygtninge.

Skibene havde fra den 13de, den Dag, da Insurgenterne gik over Ejderen, Ordre til at gjenoptage Fjendlighederne, hvorimod de tidligere givne Ordre med Hensyn til Gefion kun skulde følges, indtil Underretning om Fredens Ratification var indtruffen.

Om Behandlingen af fjendlige Koffardiskibe gav Ministeriet under 17de Juli den Bestemmelse, at alle slesvigske og holstenske Koffardiskibe, som bleve antrufne i Søen under andet Flag end det danske, skulde opbringes og beslaglægges, medens Skibe fra Hertugdømmerne, der førte dansk Flag, uhindret maatte passere; Hertugdømmernes Havne og Kyster skulde ikke sættes i egenlig Blokadetilstand, men Marinen skulde dog, uden at nogen forudgaaende Bekjendtgjørelse derom var nødvendig, kunne bortvise Skibe fra de Havne og Kyster, hvor militaire Operationer gjorde en saadan Foranstaltning nødvendig.

Efter saaledes at have vist, hvorledes ved Fjendlighedernes Begyndelse Forholdene vare paa Østkysten af Slesvig, skulle vi nu omtale, hvad der i den forløbne Tid var foretaget paa Slesvigs Vestkyst. Commandeur-capitain Ellbrecht, der havde indgivet en Betænkning om, hvorledes det fremtidige Forsvar af Fanø bedst burde ordnes, havde deri søgt at godtgjøre, at et fuldstændigt Forsvar kun kunde iværksættes ved Kanonchalouper, men at man med disse i tilstrækkeligt Antal — han antog c. 10 — vilde være istand til ikke alene at hindre ethvert Forsøg paa at erobre Øen, men tillige kraftigen vilde kunne understøtte en Fremrykning Syd efter til de andre Øer; nogle mindre Rog Sejlfartøjer maatte desuden have til at udføre Recognosceringer ned gennem Løbene og til at holde Forbindelse mellem Øerne; endelig maatte der paa Øen være en Tropestyrke paa omtrent 300 Mand Infanteri, nogle Espingoler, nogle transportable Feltstykker og nogle faa Cavalerister. Da Commandeur-capitain Ellbrecht den 27de Maj ved sin Ankomst til Fanø overtog Commandoen paa Stationen, vare Forholdene imidlertid ikke saaledes udviklede, at man fandt det nødvendigt strax at skribe til saa betydelige

Forholdene ved
Escadrillen paa
Vestkysten.

Forsvarsforanstaltninger, og den Styrke, som omtrent samtidigt indtraf, beløb sig derfor kun til 4 Stk. 6 Pds. Feltpiecer med det til disses og 2 Ammunicionsvognes Betjening fornødne Mandskab samt c. 50 Matroser til Besættelse af 2 armerede 23 Fods Chalouper og de Everter, som det fandtes nødvendigt at requirere paa Stedet; endnu c. 50 Matroser vare bestemte til paa nærmere Requisition fra Commandeurcapitain Ellbrecht at afgaae til Stationen, hvorimod der foreløbigt ikke blev afgivet nogen Styrke af Infanteri eller Cavaleri. Lieutenant Hammer var stillet til Commandeurcapitain Ellbrechts Disposition, og det var anbefalet Denne at sætte sig i Forbindelse med Krydstoldbetjent Masorsky, der betegnedes som særligt kjendt med Forholdene paa Vestkysten.

For saa snart som muligt at knytte Forbindelser Syd paa, indhente Efterretninger om Stemninger og Tilstande paa de øvrige Øer samt undersøge Farvandedene derimellem afgik Lieutenant Hammer den 9de Juni med Jagteverten Abelone til Romø, List, Sild, Før, Amrom, Husum og Omegn samt Højer; den 17de vendte han tilbage og havde da knyttet saadanne Forbindelser paa samtlige her anførte Steder saavel som med Toldkrydserne paa Heveren, i Smaldybet og Listerdybet, at man paa Stationen for Eftertiden fik Underretning om, hvad der passerede, saavel paa Øerne som tildels paa Fastlandet. Den 2den Juli afsejlede Lieutenant Hammer atter for efter Ministeriets Ordre med nogle bevæbnede Fartøjer at tage Station ved Højer; han skulde derfra iagttage, hvorvidt Insurgenternes Kanonbaade gik ud af Ejderen og skulde tillige paa bedste Maade søge at influere paa den gunstige Stemning; for hurtigt at sætte Ministeriet i Kundskab om, hvad der passerede, paalagdes det ham med Forsigtighed at rapportere directe. Med en armeret Evert og en af de armerede

Chalouper afsejlede han fra Fanø, men maatte paa Grund af Storm søge ind under Manø, hvor Everten foreløbigt maatte efterlades, medens han med Chaloupen den 5te naaede Højer. Her var Stemningen god, efterat Byen fra den 19de Juni havde været besat af c. 200 Mand af det svensk-norske Troppecorps, og Toldpersonalet saavel som enkelte andre Embedsmænd, der virkede i Insurgenternes Tjeneste, vare blevne afsatte; man frygtede imidlertid for, at de svenske Troppers forestaaende Afmarche skulde afstedkomme Uroligheder, og anmodede derfor Lieutenant Hammer om indtil videre at occupere Byen; en Anmodning, han dog ikke turde efterkomme, forinden han hos Bestyrelsescommissionen havde erholdt Underretning om, hvorvidt en saadan Occupation vilde være til Præjudice af Vaabenstilstanden eller andre Forhold, samt erholdt Commissionens Bemyndigelse til at handle. Forespørgselen i denne Anledning sendtes af Commissionen til den commanderende General, som svarede, at en Besættelse af Højer i ethvert Fald først maatte skee den 16de, og at Lieutenanten efter Besættelsen maatte iagttage megen Forsigtighed, eftersom Forholdene endnu ikke tillode at bedømme, naar, hvorledes og hvor stor en Styrke der kunde afsendes til Vestkysten. — Foruden den Lieutenant Hammer oprindeligt medgivne Evert, der senere var stødt til ham, havde han i Højer modtaget Forstærkning af endnu 1 Evert, som Commandeurcapitain Ellbrecht havde eftersendt, efterat han i Begyndelsen af Maaneden samtidigt med Ordre om at melde sig til og underlægge sig den commanderende General havde erholdt Paalæg om at forberede sig paa med sin Styrke over Øerne at følge Hæren, naar den rykkede ind i Slesvig; de 4 6 Pds. Feltpiecer med det fornødne Mandskab skulde dog efterlades paa Fanø

til Forsvar af denne Ø. I Anledning af dette Paalæg indkaldte han de til hans Disposition værende Matroser og requirerede endnu nogle Everter, saaledes at han ialt havde 7 Everter, og lod, som anført, endnu en Evert afgaae til Højer.

Ved Fjendlighedernes Begyndelse finde vi altsaa i Højer Lieutenant Hammer med 1 Chaloup og 2 Everter, paa Fanø Commandeurcapitain Ellbrecht med 1 Chaloup og 5 Everter samt 4 Kanoner. Den vigtigste Styrke paa Vestkysten, hvorvel hidtil uomtalt, var imidlertid Corvetten Flora; dette Skib, der var udrustet til Cadetskib under Capitain van Dockums Commando, og som den 2den Maj havde forladt Kjøbenhavns Rhed, havde til samme Tid, som det tjente som Exercerskib, været anvendt til at vise Flaget paa de preussiske og holstenske Kyster; med visse Mellemrum kom det til Kjøbenhavn for at modtage Ministeriets Ordre, og ifølge en saadan stod det den 9de Juli Nord paa og sejlede til Farvandene paa Vestkysten af Slesvig, hvor det ankom den 14de. Det havde Ordre til at vise sig paa forskellige Steder, overhale enkelte Fartøjer, dog mest indgaaende, og paa disse og andre Maader virke ved det moralske Indtryk, som en Orlogsmands Tilstedeværelse paa dette Tidspunkt maatte gjøre; naar Commandeurcapitain Ellbrecht maatte finde det gjørligt at rykke frem mod Syd, skulde Skibet, hvis han maatte forlange det, understøtte ham, saavidt det stod i dets Magt; efter den 17de skulde det søge at hindre Communicationen mellem Ejderen og Heveren og ligeoverfor Hertugdømmernes Skibe og Fartøjer forholde sig paa samme Maade, som er omtalt for Skibene paa Østkysten; det skulde endelig, saavidt Omstændighederne tillode det, udskjære og opbringe Fyrskibet for Ejderen.

Medens den danske Hær, som stod parat til Indrykning, paa faa Forandringer nær var organiseret paa samme Maade som ved dens Opløsning i 1849, var dette ingenlunde Tilfældet med den slesvig-holstenske Hær, som tvertimod i det forløbne Aar var undergaaet en fuldstændig Omorganisation. Forinden vi imidlertid gaae over til en Fremstilling af denne Organisation, ville vi i Overensstemmelse med Planen for dette Værk i store Træk søge at vise, hvorledes Hærens Udvikling i det Hele var gaaet for sig, og ville da begynde med det Tidspunkt, paa hvilket vi sidst forlode den, navnlig ved dens Udrykning af Jylland i Slutningen af Juli 1849.

I Overensstemmelse med de af General Prittwitz givne Ordre begyndte Tilbagemarchen af den slesvig-holstenske Hær den 24de Juli; paa en Maade var den allerede begyndt den 23de, idet 1ste Bataillon denne Dag tiltraadte Marchen til Rendsborg, hvis Besætning man hurtigst muligt vilde supplere for at sikre sig dette saa vigtige Punkt. Den 25de forlagde General Bonin sit Hovedkvarter til Haderslev, den 26de til Løjt, den 28de til Aabenraa, den 29de til Flensborg. Den 2den og 3die August gik Hæren over Slien ved Mysunde, og sidstnævnte Dag holdt General Bonin en Revue over Hæren, til hvilken Højtidelighed Statholderskabet var indbudt. De nærmest følgende Dage forbleve Afdelingerne i deres Cantonnements i Egnen omkring Ekernförde, og først den 7de fortsattes modstræbende Marchen til bag Ejderen; Hovedkvarteret, som endnu den 7de var i Ekernförde, forlagdes den 8de til Kiel, hvor ogsaa Infantericommandoens, Avantgarde-Brigadens og 2den Brigades Stab foreløbigt etableredes, medens 1ste Brigades Stab anvistes Kvarter i Osterrade, Cavaleribrigadens i Enkendorf. Marchen, som indtil den 6te

Tilbagemarchen
til Holsten.

August havde været dirigeret af General Prittwitz, blev fra den 7de ledet af General Bonin, som med Hensyn til Troppernes Dislocering dog fik Paalæg om at iagttage, at Terrainet V. for Vejen Rendsborg-Neumünster-Altona indtil den 18de August var frit til Gjennemmarche af andre Tropper.

Der toges strax fat paa Fuldstændiggjørelsen af Hæren, og under 6te August beordredes saaledes hver Bataillon og hvert Jægercorps af den active Hær til fra Rendsborg at afhente til Uddannelse 240 Rekruter af det Erstatningsmandskab i Alderen 26—30 Aar, som der var samlet. Efterat man paa denne Maade havde sørget for Mandskab, udgik der under 25de August Befaling til en forandret Inddeling af Hæren, hvilken Befaling, suppleret med enkelte senere Bestemmelser, gik ud paa, at Reserve-Brigaden som en 3die Brigade skulde indlemmes i den active Hær, og dens Batailloner, tage i deres tidligere Rækkefølge, have Numrene 11—14, medens Dannelsen af en 15de Bataillon til Indlemmelse i denne Brigade blev bebudet, at det hidtilværende Reserve-Jægercorps under Benævnelsen 5te Jægercorps skulde overgaae til Jægerinspektionen, og at der for de 3 Brigader saavel som for Jægerinspektionen skulde dannes nye Reserve-Batailloner, hvis Formation dog først vilde blive fastsat ved senere Bestemmelser. Idet Commandoen for Infanteriet og Avantgarde-Brigaden opløstes, og Brigadernes og Jægerinspektionens oprindelige Formation atter traadte i Kraft, blev Fordelingen af Afdelingerne til de enkelte Brigader saaledes:

1ste Brigade under Generalmajor, Grev Baudissin, kom til at bestaae af

1ste, 2den, 3die, 4de og 9de Bataillon;

2den Brigade under Oberstlieutenant Abercron*) af
 5te, 6te, 7de, 8de og 10de Bataillon;
 3die Brigade under Oberst Fabricius af
 11te, 12te, 13de, 14de og 15de Bataillon;
 endelig
 Jægerinspectionen under Oberst Zastrow af
 1ste, 2den, 3die, 4de og 5te Jægercorps.

Oberstlieutenant Garrelts udnævntes til Commandeur for den Reserve-Brigade, der skulde oprettes af de nye Reserve-Batailloner, men overdroges dog først Dannelsen af den 15de Bataillon. Det 4de Jægercorps hidtil attachederede, frivillige Skarpskyttcorps opløstes. Hvad Cavaleriet angaaer, er der kun at mærke, at Reserve-Cavaleri-Divisionen underlagdes Cavaleri-Brigaden, som derefter talte 12 Escadroner.

Den 27de August indtraf de udløste Fanger ved deres respective Troppeafdelinger, og efterat derpaa alt Mandskab af de ældre Aargange indtil Aargangen 1844 incl. var hjemsendt, tiltraadte Afdelingerne Marchen til udvidede Cantonnements i Hertugdømmet Holsten. Der holdtes dog fremdeles Besætning i Frederiksort og en Tidlang tillige paa Femern. Det hjemsendte Mandskab traadte over i Brigadernes Reserve-Batailloner, respective Reserve-Jægercorpset, men skulde derefter forblive til Disposition i Hjemmet; ved Afgangen maatte hver enkelt Mand ved et Haandslag forpligte sig til uopholdeligt at efterkomme en eventuel Ordre om Indkaldelse, og ved hvert Compagni blev der optaget en Protocol over Aflæggelsen af dette Løfte, en Forsigtighed, som ogsaa blev iagttaget, naar senere Hjemsendelse fandt Sted.

Hjemsendelse
 af ældre
 Mandskab.

Ved Ordre af 13de September blev det befalet, at de under Uddannelse værende Rekruter efter endt Ud-

*) Blev under 14de September udnævnt til Oberst.

dannelse skulde overføres til Aldersklasserne 1846, 45, 44, 43 og 42 og i alle Forhold stilles lige med det ældre Mandskab af disse Aldersklasser, og det paalagdes derhos Afdelingscheferne at lede Uddannelsen saaledes, at Rekruterne til Midten af October kunde have opnaaet fyldestgjørende Færdighed navnlig i Skydning og Felttjeneste, for at deres Hjemsendelse derefter kunde gaae for sig. Denne Hjemsendelse kom dog nu til at omfatte samtlige Rekruter af Infanteriet og Jægerne, idet Afdelingernes Mandskab af Aargangene 1845 og 46 ogsaa bleve hjemsendte, nemlig den 22de September; medens den første af disse Aargange overførtes til Reserven, blev den sidste Aargang stillet til Disposition for samtlige Afdelinger og derfor ligeligt fordelt til dem. Yderligere hjemsendtes den 4de October Aldersklassen 1847 og en Del af Aldersklassen 1848, idet det nemlig blev bestemt, at Bataillonerne og Jægercorpserne under Vaabenstilstanden ikke skulde have over 600 Mand Undercorporaler og Menige, og endelig i Slutningen af October hjemsendtes de Rekruter i Alderen 26—30 Aar, 8—900 Mand, som først senere vare mødte, og for hvilke der den 20de September var blevet oprettet en Centralskole i Rendsborg, hvortil Afdelingerne havde afgivet det fornødne Antal Befalingsmænd. Det var saaledes først i October Maaned, at der fandt nogen væsenlig Reduction Sted; men selv derefter havde Afdelingerne saa stor en Styrke, at man alene af Infanteri og Jægere uden Indkaldelse af Mandskab kunde stille en Hær paa c. 12000 Mand paa Benene.

I Midten af September var 15de Bataillon bleven dannet dels af Rekruter, dels af Mandskab, som afgaves fra de andre Afdelinger, og under 11te November bekendtgjordes den af Statholderskabet under 2den s. M. approberede Formation af Infanteriets og Jæger-

corpsernes Reservetropper. Ifølge denne skulde Armeereservens Mandskab tages af Aldersklasserne 1840—45, og dens Inddeling være i 2 Brigader, hver paa 4 Batailloner og 1 Jægercorps, nemlig 4de Brigade bestaaende af 16de, 17de, 18de og 19de Bataillon samt 6te Jægercorps, 5te Brigade af 20de, 21de, 22de og 23de Bataillon samt 7de Jægercorps. Medens 4de Brigade skulde følge Hæren i Felten og derfor formeres i fuldtallige Afdelinger med 800 Undercorporaler og Menige i hver Afdeling og af de yngste Aldersklasser 1845, 44 og tildels 43, skulde 5te Brigade benyttes til Besætning i Rendsborg, til Besætning paa Kysterne i Ryggen af Hæren og paa andre vigtige Punkter, hvorhos den skulde overtage Rekrutuddannelsen; den fandtes derfor at kunne nøjes med en mindre Styrke, 600 Mand pr. Afdeling. Officerer og Underofficerer til Brigaderne, de sidste, forsaavidt de ikke allerede befandt sig blandt de Hjemsendte, ventede man at kunne faae blandt tidligere Afskedigede og fra fremmede Hære; men det formentes ikke nødvendigt at skaffe dem, forinden der var Sandsynlighed for en Mobilisering. Der skulde dog dannes Stammer for 2 og 2 Batailloner og Jægercorpser, ved Hjælp af hvilke Listevæsenet skulde føres, og Beklædning og Armatur opbevares og vedligeholdes; disse Stammer skulde staae under Commando af Oberstlieutenant Garrelts og have deres Depoter i Rendsborg. Ved en Mobilisering skulde først 4de Brigade formeres, og først naar den var afmarcheret, 5te Brigade, til hvilken Stammerne skulde overgaae, og ved hvilken de endelig skulde forblive. Udnævnelsen af Personel til Stammerne fandt Sted i de første Dage af 1850.

I Midten af December befaledes der oprettet et Traincompagni, og Bestemmelser gaves for dettes Formation. Medens General Bonin havde Overcomman-

doen, fandt der iøvrigt ikke andre Nyformationer Sted, men Tiden anvendtes til at fuldstændiggjøre Bevæbningen og Udrustningen og til paa bedste Maade at sørge for, at Hæren ved en eventuel Mobilisering i kortest Tid kunde staae saa kampberedt som muligt. Den Vexlen i Overcommandoen, som snart efter fandt Sted, medførte derimod meget væsenlige Forandringer i Organisationen, og det kan derfor have sin Interesse at fastholde, hvorledes den Hær var formeret, som General Bonin havde organiseret, og med hvilken vi vilde være komne til at kjæmpe, hvis den i Vinterens Løb saa ofte bebudede Indrykning i Slesvig var bleven en Virkelighed. Den bestod af:

Kort Oversigt
over den af
General Bonin
organiserede
Hær.

- 3 Infanteri-Brigader à 5 Batailloner,
- 1 Jægerinspection paa 5 Jægercorps,
- 1 Artilleri-Brigade, bestaaende af;
 - 9 Feltbatterier à 8 Kanoner og
 - 6 Fæstningsbatterier foruden
 - 1 Tøj- og Laboratorie-Etat,
- 1 Cavaleri-Brigade paa 2 Regimenter à 6 Escadroner,
- 2 Compagnier Pionerer og
- 1 Traincompagni

samt de svage Stammer af Officerer og Underofficerer til de 2 Brigader af Reservehæren, af hvilken alt Mandskabet var hjemsendt. Bataillonerne og Jægercorpserne vare hver normerede med 22 Officerer, 81 Underofficerer, 21 Spillemænd, 48 Undercorporaler og 752 Menige, ialt 924 Hoveder. Formationen af Reserve-Brigaderne var tilendebragt paa Papiret, deres Bevæbning og Udrustning var i Orden, og det antoges ikke, at det vilde have frembudt særlige Vanskeligheder at faae dem stillet paa Benene.

I Midten af Marts var alt til Linien hørende Mandskab atter indkaldt til de respective Afdelinger,

og ved en Inspicering, som General Bonin derefter foretog, overbeviste han sig om, at Afdelingerne vare fuldstændigt feltmæssigt udrustede; da kom den for Hæren skjæbnsvangre Forandring.

Allerede fra Vaabenstilstandens Begyndelse havde det staaet klart for Statholderskabet, hvor nødvendigt det var ved et Gjenudbrud af Fjendlighederne at hindre fremmede Regjeringer i at influere paa dets Foranstaltninger, og hvor vigtigt det var at ordne Besættelserne i Officerscorpset saaledes, at dette kun kom til at staae i Forhold til selve Hertugdømmerne; det traf derfor Foranstaltninger til at gjøre en muligt forestaaende Tilbagekaldelse af navnlig de mange, preussiske Officerer mindre følelig. En Del af disse havde ogsaa ladet sig bevæge til at tage deres Afsked fra preussisk Tjeneste, og der var Udsigt til, at andre vilde gjøre ligesaa, saasnart man havde faaet en fast Overgeneral. General Bonin, som flere Gange var bleven opfordret til definitivt at træde i Hertugdømmernes Tjeneste, havde paa Henstilling derom til sin Regjering erholdt det Svar, at en Afsked, saaledes som ønsket, med Forbehold af eventuelt at kunne træde tilbage i den tidligere Stilling, ikke kunde bevilliges, og uden det bestemte Løfte herom havde han ikke villet efterkomme Opfordringen. Statholderskabet havde derfor bestræbt sig for andetsteds fra at faae en Overgeneral, men de til forskjellige Tider knyttede Underhandlinger i denne Anledning vare hidtil strandede. Da det imidlertid i Februar sendte en diplomatisk Agent, Hr. Schleiden, til Paris, førte Tilfældet Denne her sammen med den preussiske Generallieutenant Willisen, der paa Grund af sin Posener Mission i Aaret 1848 var stillet til Disposition. Hr. Schleiden indledede Underhandlinger med Generalen, som erklærede sig beredt til at overtage Commandoen over Hæren, og efterat han i Berlin

havde udvirket sin definitive Afsked, begav han sig til Hamborg for der at træffe den endelige Afgjørelse med Statholderskabet. Dette, som helst vilde beholde General Bonin, havde atter opfordret ham til at træde ud af preussisk Tjeneste og atter faaet et afslaaende Svar, men General Bonin vidste iøvrigt Intet om de Forhandlinger, som vare i Gang med General Willisen.

General Willisen
overtager Com-
mandoen over
den slesvig-hol-
stenske Hær.

Den 9de April overtog General Willisen Commandoen over den slesvig-holstenske Hær, og de samme Dag og den følgende Dag af Generalerne Bonin og Willisen udstedte Proclamationer til Hæren underrettede denne om den skete Forandring. Det var to i Formen meget forskellige Proclamationer, den ene i hjertelige og simple Udtryk en Afsked med hidtilværende Kampfæller, den anden vidtsvævende og i høj Grad blomstrende og selvtillidsfuld. Den sidste Proclamation findes anført i Bilag 24.

Ved General Bonins Afgang var der enkelte, preussiske Officerer, som forlode den slesvig-holstenske Hær, og andre fulgte snart efter som Følge af, at den preussiske Regjering tilbagekaldte de Officerer, som vare beordrede til Tjeneste i Hæren, og dem, som vare afskedigede med Forbehold af at kunne træde tilbage inden 1ste October 1850. Det var flere af Hærens dygtigste Officerer, som paa denne Maade gik bort, deriblandt Obersterne Zastrow og Richter, Majorerne Gersdorff, Stückradt og Blumenthal, men Antallet var dog ikke stort, og for Tallet kom der snart Erstatning ved senere Indtrædelser.

Da General Willisen overtog Commandoen, var der Sandsynlighed for, at Fjendlighederne snart atter vilde bryde løs, og det var ligeledes sandsynligt, at Hertugdømmerne vilde komme til at staae alene i Kampen; der havde altsaa været Opfordring til at holde fast ved den for Organisationen lagte Plan og til at

benytte den Tid, der endnu kunde være tilovers, til yderligere at uddanne og sammenarbejde Hæren. Dette skete imidlertid ikke. Uagtet Generalen i en Armee-Befaling af 3die Maj udtalte sig paa den mest anerkjendende Maade om det Standpunkt, paa hvilket han ved en da tilendebragt Inspicering havde fundet Afdelingerne, og til Slutning blandt Andet havde yttret: »Vi tør nu med rolig, fast Holdning imødesee Fremtiden og Regjeringens Befalinger«, gik han allerede da svanger med Tanken om at bryde med det Bestaaende, og allerede under 11te Maj bleve Brigadecommandeurerne ved fortrolige Skrivelser gjorde bekendte med den nye Inddeling, der tilstræbtes. Under 14de Maj blev det foreløbigt bekendtgjort, hvorledes Afdelingerne skulde formeres, nemlig hver Bataillon og Jægercorps i 2 Afdelinger, som hver skulde udgjøre en lille Bataillon, og der gaves Anvisning med Hensyn til Øvelserne i Overensstemmelse med den nye Ordning. Der foretoges derhos endel Dislocationsforandringer, hvorved Afdelingerne i det Hele taget bleve trukne Nord paa, navnlig til Rendsborg, men som dog nærmest skete med det Maal for Oje at concentrere Afdelingerne til større Øvelser. Efterat det dernæst under 31te Maj var blevet bekendtgjort, hvorledes Kadrene vilde blive forøgede, udkom endelig under 3die Juni de samlede, af Statholderskabet under 25de Maj approberede Bestemmelser om Forandringen i Infanteriets Organisation. Efter disse Bestemmelser skulde 4de og 5te Brigade opløses, og Reservemandskabet, som var bestemt til disse Brigader, efter skeet Indkaldelse fordeles til de allerede bestaaende 15 Batailloner og 5 Jægercorps saaledes, at hver af dem bragtes paa 1280 Combattanter foruden Officererne og enkelte ikke geværbærende Underofficerer. Officersbesætningen ved hver Bataillon og hvert Jægercorps forøgedes med 2 Capi-

Ny Ordning af
Infanteriet og
Jægercorp-
serne.

tainer af anden Klasse, 1 Premierlieutenant og 5 Secondlieutenanter, og det var da Bestemmelsen, at de 2 Capitainer skulde tage Commandoen over de 2 Compagnier, som bleve ledige, naar Bataillonens eller Jægercorpsets 2 ældste Capitainer overtog Commandoen over de 2 Afdelinger, hvori Bataillon eller Jægercorpset blev delt; Adjutanterne hos disse Afdelingschefer skulde tages af Secondlieutenantsklassen, medens Bataillonens Adjutant skulde være Premierlieutenant; Officersoppassere, Sygebærere o. l. maatte ikke høre til Combattantklassen. For hver Bataillon og hvert Jægercorps skulde der forberedes Dannelsen af et Erstatningscompagni paa 120 Combattanter, hvis virkelige Organisation dog først skulde træde i Live ved Krigens Gjenudbrud.

Den 13de Juni udkom der Befaling om en forandret Brigadeinddeling, ifølge hvilken fra den 16de Juni

- 1ste Brigade under Generalmajor, Grev Baudissin skulde bestaae af 1ste Jægercorps, 1ste, 2den, 3die og 4de Bataillon,
- 2den Brigade under Oberst Abercron af 2det Jægercorps, 5te, 6te, 7de og 8de Bataillon,
- 3die Brigade under Generalmajor, Friherre v. d. Horst *) af 3die og 5te Jægercorps, 9de, 10de og 11te Bataillon, og
- 4de Brigade under Oberst Garrelts**), ad interim under Major Grothhus***), af 4de Jægercorps, 12, 13de, 14de og 15de Bataillon.

*) Oberst v. d. Horst var under 15de April udnævnt til Generalmajor og havde afløst Oberst Zastrow.

***) Oberstlieutenant Garrelts var den 4de Juni udnævnt til Oberst.

****) Major Grothhus var under 13de Maj udnævnt til Commandeur for 4de Jægercorps og overtog midlertidigt Commandoen over 3die Infanteri-Brigade, hvis Comman-

Medens 1ste og 2den Brigades Stabe m. m. bleve uforandrede, og 4de Brigades Stab m. m. dannedes af den tidligere 3die Brigades, erholdt den nye 3die Brigade sin Stab m. m. fra Jægerinspectionen, der op-hørte som Brigade betragtet; General v. d. Horst ved-blev dog at være Inspecteur over Jægercorpserne, men hans Forhold til Corpserne kom til at indskrænke sig til, hvad der havde Hensyn til Vedligeholdelsen af Vaabnets Ensartethed, til Udrustning, Formation, Exer-cermethode, og endelig til Forslag angaaende Avance-ment og Forsættelser af Officerer, Fændriker og Offi-cersaspiranter. I alle andre Forhold, navnlig i juridisk og disciplinair Henseende, kom Jægercorpserne til at staae under Brigaderne.

I Maj og Juni var der foretaget Udskrivning af Rekruter i Slesvig og Holsten, og disse, henved 3000 Mand, bleve i Dagene fra den 22de til den 26de Juni modtagne i Rendsborg og derfra fordelte til Af-delingerne. Navnlig til Lettelse for Budgettet, men ogsaa for at give Landet Arbejdskræfter tilbage i Er-statning for de senest Udskrevne, blev det under 16de Juni befalet at hjemsende saameget Mandskab, at Af-delingerne foruden Underbefalingsmændene beholdt en Styrke af 540 Mand hver; man gik ud fra, at Af-delingerne til enhver Tid skulde kunne rykke ud med 500 Mand foruden Underbefalingsmændene, og for at have Sikkerhed derfor satte man af Hensyn til Syge, Commanderede o. l. Styrken til 540. Mandskab fra Egnene N. for Demarcationslinien maatte dog ikke hjem-sendes, og iøvrigt skulde Hjemsendelsen foregaae saa-ledes, at den vakte saa lidt Opsigt som muligt. For i Tilfælde af en Concentration at sikre sig Iklædningen

deur, Oberst Fabricius, udnævntes til Vicegouverneur i Rendsborg.

og Eftersendelsen af de saaledes Permitterede — Mandskabet af den tidligere Reserve skulde samles og iklædes i Rendsborg — var det Hensigten for hver Brigade at oprette et Depot, i hvilket samtlige Udrustningsgjenstande skulde samles; 8 Dage efter Indkaldelsen skulde Depotet flyttes til Rendsborg, hvorhen de senere Mødende da bleve at dirigere, og hvor de 4 Depoter eventuelt kunde samles i eet. Denne Oprettelse af Brigadedepoter kom paa Grund af Forholdene dog ikke til Udførelse.

Efter den nye Ordning kom en Bataillon paa Krigsfod til at bestaae af:

30 Officerer	{	1 Stabsofficer,
		6 Capitainer,
		5 Premierlieutenanter,
		18 Secondlieutenanter.
88 Underofficerer *)	{	4 Feldwebel,
		4 Fendriker,
		80 andre Underofficerer (geværbærende).
60 Undereorporaler,		
1140 Menige,		
1 Stabshornist,		
1 Stabstambour (ikke ved Jægerne),		
32 Spillemand.		

Det var overordenligt store Batailloner, der saaledes dannedes, og da hver Bataillon ligesom tidligere kun fik 4 Compagnier, bleve Compagnierne ogsaa endel større, end de burde være for at kunne oversees og commanderes af 1 Mand, selv om denne, saaledes som det var Tilfældet i den slesvig-holstenske Hær, var

*) Antallet af Underofficerer blev senere forøget med 20, saa at der kom 1300 Geværbærende pr. Afdeling.

bereden. Dette gjaldt især i det couperede Terrain i Slesvig, hvor høje Gjærder og levende Hegn hindre Oversigten, og hvor Opgaven tvertimod burde være ikke at have for store Afdelinger. Vel dannede i taktisk Henseende 2 og 2 Compagnier en Afdeling, som ved Compagniets Inddeling i 2 Delinger, 4 Halvdelinger, 8 Pelotoner, 16 Halvpelotoner, blev en lille Bataillon med 4 smaa Compagnier; men denne Ordning var noget helt uvant og gjorde Commandoforholdene temmelig complicerede. Formationen af de store Batailloner medførte endnu andre Ulemper; en ikke ringe Del af Mandskabet kom til at bestaae af Rekruter, som dels i Efteraaret 1849 kun havde modtaget et Par Maa-ners Uddannelse og derefter været hjemsendte, dels først vare blevne indkaldte til Uddannelse i den sidste Halvdel af Juni; derhos maatte der foretages en gennemgaaende Omfordeling af Befalingsmændene, navnlig derved, at de 40 ældste Compagnichefer ansattes som Afdelingschefer, og det gik endog saavidt, at i Felttoget 1850 ikke en af Capitainerne forte det Compagni, han havde ført i 1849; Officererne kjendte ikke Mandskabet, og dette ikke Officererne. Hertil kom endeligt, at der samtidigt med den forandrede Formation indførtes et nyt Excerreglement, baseret paa Opstilling i 2 Geledder istedetfor tidligere i 3, og at der ikke blev Tid til at øve de Indkaldte tilbørligt efter det nye Reglement.

Forholdene ved de andre Vaaben vare ulige gunstigere, idet der her ikke forandredes Noget i Organizationen; kun for Feltartilleriets Vedkommende var der udkommet Befaling om, at det fra 1ste Juni skulde formeres i 3 Afdelinger:

1ste Afdeling, bestaaende af 1ste, 2det og 3die 6 Pds.
Batteri,

2den Afdeling, bestaaende af 1ste, 2det og 3die 12 Pds. Batteri,
 3die do. do. af 4de 6 Pds. Batteri, det
 ridende Batteri og det 24
 Pds. Granatkanon-Batteri.

Hørens Udrust-
 ning og Bevæb-
 ning.

Batterierne i 1ste og 2den Afdeling bestode af 6 Kuglekanoner og 2 Granatkanoner (12 Pds. og 24 Pds.), det 4de 6 Pds. Batteri af 6 Kuglekanoner og 2 Haubitzer, medens det ridende Batteri var som Batterierne i 1ste Afdeling. Artilleriets Materiel saavel som Bepændingen lode Intet tilbage at ønske; det Samme gjaldt Cavaleriets Udrustning og Bevæbning saavel som dets Heste.

Ved Infanteriet var Bevæbningen forskjellig, men i det Hele taget god. 10 af Bataillonerne havde glatløbende Musketter af preussisk Model, 5 af Bataillonerne, 1ste, 5te, 9de, 10de og 15de, saavel som samtlige Jægercorpser vare bevæbnede med Spidskuglerifler, som vel vare af forskjellige Systemer, men dog af samme Caliber med Undtagelse af de 2det Jægercorps tildelte, forandrede, danske Riffelmusketter, der vare af noget større Caliber end de øvrige. Idet de glatløbende Geværer alle havde samme Caliber, anvendtes i det Hele kun 3 Calibre. Ammunitionsforsyningen var den almindelige, 30 Patroner i Patrontasken, 30 i Tornystret foruden Forsyningen i Afdelingernes Ammunitionsvogne og i Colonnerne. Til Transport af Bagagen indførtes Bagagekarrer, 1 pr. Compagni, foruden 1 4spændig Vogn pr. Bataillon. Materiellet var i enhver Henseende fortrinligt, Beklædning, Armatur m. m. af godt, varigt Stof og hensigtsmæssigt indrettet.

Disciplinen, navnlig i Infanteriet, haandhævedes ikke altid saa strængt, som det kunde været ønskeligt, hvortil vel for en Del de temmelig betydelige Vacancer

i Officersposterne bidroge; men hvad der ogsaa bidrog dertil, var den vidtløftige Maade, paa hvilken Rets-sagerne Behandling gik for sig. Undersøgelsen af Forseelserne saavel som Ikjendelsen af Straffene, naar de ikke afgjordes arbitrært, skete som for civile Sager, og ved det omstændelige Apparat, som paa denne Maade skulde sættes i Scene, trak Behandlingen af Sagerne saaledes i Langdrag, at Disciplinen nødvendigvis maatte lide derunder.

Allerede i Vinterens Løb, men endnu mere efter General Willisens Ankomst, var der blevet arbejdet paa ved Anlæg af Forter N. for Rendsborg at sikkre Forsvaret af denne Fæstning og skaffe Hæren et fast Rygstød under ulykkelige Eventualiteter; ved Begyndelsen af Juli vare disse Arbejder vel endnu ikke færdige, men dog saa vidt fremskredne, at de kunde yde Hæren en virkelig Støtte. Mangelen paa Deboucheer i nordlig Retning, hvor der kun var een gjennem Kronværket, saavel som Letheden ved at foretage et Bombardement af Fæstningen fra de N. for denne ved Būdelsdorf værende Højder, og endelig Mangelen af bombefaste Rum i Fæstningen vare medvirkende Aarsager til, at man mod Nord omgav den med en Række detacherede, provisoriske Værker for derved at danne en forskandset Lejr; Værkerne vare stormfri, og de større af dem i Struben lukkede med Blokhuse. Paa begge Sider af Kronværket blev der derhos slaaet Pontonbroer, saa at man i det Hele indenfor Fæstningsværkerne havde 3 Overgange over Ejderen. Senere hen paa Aaret anlagdes der lignende Værker S. for Fæstningen.

Den 1ste Juli om Aftenen havde man i Kiel Efterretning fra Berlin om, at Afslutningen af Freden mellem Danmark og Preussen var forestaaende, og endnu samme Nat udgik der Befaling til øjeblikkelig

Befæstningsaa-
læg ved Rends-
borg.

Hæren mobiliseres.

Indkaldelse af de Hjemsendte. Alt Reservemandskab samledes efter Bestemmelsen i Rendsborg, hvorfra det ved afsendte Befalingsmænd blev ført til Afdelingerne; den 8de Juli havde disse allerede den overvejende Del af deres Mandskab, den 10de Juli næsten alle; der fattedes kun Faa, for Størstedelen Nordslesvigere. Den 3die Juli vare Afdelingerne beordrede til med Opbydelse af alle Kræfter at fremskynde Uddannelsen af de sidst ankomne Rekruter, idet det var Bestemmelsen ved Udrykning at lade dem forblive ved Afdelingerne; disse beordredes endvidere til i de nærmeste Dage at bringe Alt vedrørende Bevæbning, Udrustning, Beklædning, Ammunition og Train i fuldkommen marchefærdig Stand og fremdeles at holde det saaledes; Infanteriet og Cavaleriet fik derhos Ordre til at sværte de blanke Dele paa Pikkelhuer og Hjelme for at de ikke paa Afstand skulde være saa let kjendelige. Spørgsmaalet om Erstatningsafdelinger blev Indeligt ordnet, idet der under 5te Juli udgik Ordre til Dannelsen af 1 Erstatnings-Brigade paa 4 Batailloner og 1 Jægercorps, hvortil de øvrige Afdelinger skulde afgive et ringe Antal Officerer, Underofficerer og Mandskab, nærmest de mindre Kampdygtige saavel som Reconvalescenter, medens Erstatningsafdelingerne iøvrigt skulde dannes af Stammérne til de opløste Reserve-Brigader, af Frivillige, som traadte ind i Hæren efter Krigens Udbrud, og af endel — c. 1200 — fra Hertugdømmet Slesvig udskrevne Rekruter, som den 12te Juli ventedes at møde i Rendsborg. Erstatningscompagnierne bleve udrustede og bevæbnede i Overensstemmelse med den Afdeling af den active Hær, til hvilken de eventuelt skulde afgive Mandskab. Som Chef for Brigaden ansattes midlertidigt Oberstlieutenant Bündiger, og Brigaden fik Garnison i Rendsborg med

Undtagelse af 2den Erstatnings - Bataillon, som fik Garnison i Frederiksort.

Den 8de Juli erholdt Statholderskabet officiel Tilkjendegivelse om den mellem Danmark og Preussen den 2den s. M. afsluttede Fred. Da Udbrudet af Krigen nu ikke længer kunde være tvivlsomt, udstedte Statholderskabet endnu samme Dag følgende Proclamation:

Schleswig-Holsteiner!

In Berlin ist ein Friede von der Krone Preussens mit Dänemark geschlossen worden. Wir bringen dies zu Eurer Kunde. Der Friedensvertrag enthält die Anerkennung der Rechte unseres Landes und überlässt es den Herzogthümern selbst, diese Rechte unbehindert zu schützen.

Gross und ehrenvoll ist unsere Aufgabe; die Herzogthümer werden derselben sich würdig zeigen; der wackere und einmüthige Sinn des Landes bürgt dafür. Das hartbedrängte Schleswig wird unseres Schutzes nicht entbehren!

Wir sind friedlicher Ausgleichung des Streites nicht entgegen; wiederholt haben wir sie angeboten; will Dänemark dennoch den Kampf, wir sind bereit. Jedem dänischen Einbruch in Schleswig, unter welchen Versicherungen derselbe auch geschehe, folgt die Gegenwehr, denn wohlgerüstet steht unsere Armee. Eingedenk der ruhmvollen Siege unserer Vorväter für das altbeschworene Recht des Landes wird sie freudig kämpfen!

Die Statthalterschaft hält fest und treu am Rechte des Landes und seines angestammten Landesherrn.

Kiel den 8. Juli 1850.

Die Statthalterschaft der Herzogthümer Schleswig-Holstein.

Reventlow.

Beseler.

Boysen.

Francke.

Krohn.

Rehhoff.

Proclamation
fra Statholder-
skabet til Her-
tuzdommernes
Bøboere.

Samtidigt med denne Proclamation udstedtes der en Opfordring til Officerer af de tyske Forbundscontingenter om at træde ind i den slesvig-holstenske Hær. Det besluttedes derhos strax at concentrere Hæren og at rykke ind i Hertugdømmet Slesvig for at forekomme de Danske idetmindste i Besættelsen af dets sydlige Del.

Hærens endelige Formation og Concentration.

Til den Ende blev den 10de Passagen til den nordlige Del af Hertugdømmet Slesvig afspærret, og samme Dag udstedtes Ordre med Hensyn til Hærens endelige Formation og dens Concentration. Det bestemtes saaledes, at der ved Afgivelse af Afdelinger fra de eksisterende Brigader, Rytteriet, Artilleriet og Ingenieurerne skulde dannes en Avantgarde paa 3 Batailloner, 1 Jægercorps, 2 Escadroner, 1 Batteri og $\frac{1}{2}$ Compagni Ingenieurer, at Grosset skulde bestaae af 4 Brigader, hver paa 3 Batailloner, 1 Jægercorps, 1 Escadron og 1 Batteri, medens Resten af Cavaleriet og Artilleriet hvert for sig skulde holdes samlet som Reserve; med Undtagelse af de Avantgarden tildelte Pionerer skulde samtlige øvrige Pionerer forblive i Rendsborg. Concentrationen skulde foregaae i Dagene fra den 13de til den 15de og navnlig saaledes, at 2den Brigade med hvad dertil skulde høre, samledes ved Kiel, Reserve-Cavaleriet ved Klvensick, medens Resten af Hæren samledes ved Rendsborg.

Inddeling i Avantgarde og Gros var kun en taktisk Inddeling, idet Avantgardens Afdelinger i administrativ Henseende skulde forblive i Forbindelse med de Brigader og Afdelinger, hvortil de oprindeligt hørte. Dette gjaldt dog ikke Artilleriet, idet her de organiserede Feltafdelinger ophørte; i deres Sted ansattes imidlertid 1 Stabsofficer af Artilleriet ved Avantgarden, 1 ved Grosset, og 1 ved Reserve-Artilleriet, hvilke Officerer skulde have den taktiske Ledelse af det de

nævnte Hovedgrupper tildelte Artilleri, medens iøvrigt den højstbefalende Artilleriofficer ved Hovedkvarteret, Oberst Wissel*), havde Commandoen over hele Artilleriet. Som Stabschef hos General Willisen ansattes Oberst v. d. Tann**), medens Major Wynecken, der fra den 21de Maj havde beklædt Posten som Stabschef, traadte tilbage som Souschef.

Den 12te Juli forlagdes Hovedkvarteret til Rendsborg, og den 13de begyndte Hærens Indmarche i Slesvig, altsaa endnu forinden Hæren var endeligt concentreret, da det maatte være General Willisen magtpaaliggende at forekomme den danske Hær i Besættelsen af Sydslesvig. Beretningen om Indmarchen vil imidlertid først finde Omtale i dette Værks følgende Afsnit, der tillige vil indeholde en fuldstændig Ordre de bataille for den slesvig-holstenske Hær.

Kaste vi endnu engang Blikket paa de Foranstaltninger vedrørende den slesvig-holstenske Hær, som Statholderskabet traf under Vaabenstilstanden, vil det sees, at Hæren ingensinde var væsenligt reduceret, saaledes som det dog en Tidlang var Tilfældet med den danske Hær; foruden Cavaleriet og Artilleriet, med hvilke Vaaben der under Vaabenstilstanden ingen væsenlige Forandringer foregik, var der altid mellem 5 og 600 Mand under Gevær pr. Infanteriafdeling, og med et Antal af 20 Afdelinger var det en ret anseelig Styrke, der saaledes til enhver Tid var parat til at rykke ud. Det Mandskab, som til sine Tider var hjemsendt, var imid-

*) Hannoveransk Oberstlieutenant Wissel blev den 10de Juli udnævnt til Oberst i den slesvig-holstenske Hær og til Chef for Artilleri-Brigaden.

**) Bajersk Oberstlieutenant v. d. Tann udnævntes den 13de Juli til Oberst og Chef for Staben.

lertid ikke længere borte, end at det meget hurtigt kunde skaffes tilstede, og det var derfor meget naturligt, at der fæstedes Lid til de jevnlige af Statholderskabet og Partiets Ledere udsprede Rygter om en forestaaende Indrykning i Slesvig, saa meget mere som de derværende preussiske Troppers Adfærd ikke syntes at tyde paa, at en saadan Indrykning vilde være Preussen imod. Naar man nøjere betragter Tiderne, da de større Forandringer med den slesvig-holstenske Hær foretoges, sees det, at, da vi i Marts Maaned begyndte at hjemsende Mandskabet, som i Vinterens Løb var blevet indkaldt, foretoges der i den slesvig-holstenske Hær en Indkaldelse af samtlige Liniemandskab, hvorved vor Hjemsendelse maatte standses, og da vi senere havde faaet hele Hæren mobiliseret, hjemsendte Insurgenterne; dette kunde de gjøre, fuldt overbeviste om, at vi ikke vilde rykke frem, saalænge Preusserne stode imellem. De synes iøvrigt ogsaa at have sat deres Haab til, at Freden, selv om den blev sluttet, ikke derfor snart vilde blive ratificeret, og at de preussiske Tropper ikke saa hurtigt vilde forlade Slesvig. Havde de vidst, hvorledes Forholdene vilde udvikle sig, havde de neppe foretaget den sidste Hjemsendelse, men tvertimod itide indkaldt Reservemandskabet, som efter den nye Organisation skulde indlemmes i Felthærens Afdelinger, og hvoraf Mange kun havde faaet en temmelig mangelfuld Uddannelse.

Den slesvig-holstenske Marine.

Hvad den slesvig-holstenske Marine angaaer, da bestod den i 1850 af 3 Dampskibe, 1 Skonnert og 12 Kanonbaade af hvilke 1, v. d. Tann, var en Dampbaad med Skrue. Af Dampskibene havde Kiel 4 18 Pds. korte Kuglekanoner, Bonin 1 84 Pds., 1 60 Pds. og 2 30 Pds. Bombekanoner, og Løwe 2 12 Pds. korte og 1 18 Pds. lang Kuglekanon; Skonnerten Elben

havde 6 korte 12 Pds. Kuglekanoner, hver af Kanonbaadene 2 60 Pds. Bombekanoner. Med en saa lille Flotille kunde der ikke være Tale om at optage nogen egenlig Kamp med vor overlegne Sømagt, og Opgaven maatte derfor, ligesom i 1849, indskrænke sig til saavidt muligt at beskytte Kysten af Holsten og Vesterhavsoerne mod vore Angreb og at hjælpe til at dække Hærens Flanke og Ryg. I Overensstemmelse hermed bestemtes Dampskibet Kiel og 3 Kanonbaade til Vesterhavet med Station ved Før, 2 Kanonbaade til Heiligenhafen, Skrue-Kanonbaaden v. d. Tann til Neustadt, og til Reserve i Kieler Fjord Dampskibene Bonin og Löwe, Skonnerten Elben og 6 Kanonbaade.

Til yderligere Dækning af Kysterne fandtes der ligesom de foregaaende Aar paa forskellige Steder Strandbatterier, af hvilke flere efterhaanden vare blevne udvidede og forbedrede. Til Forsvar af Ekernførde Havn var der saaledes et Batteri paa Nordsiden, og 2 paa den sydlige Side af Kysten, hvilke den 13de Juli bleve armerede med ialt 16 Stykker svært Skyts; det var lukkede Værker med Blokhuse; paa de nærliggende Højder paa hver Side var der desuden til Forsvar af Batterierne en Redoute, hvoraf den paa den nordlige Side dog først anlagdes nogle Dage efter, at Indrykningen havde fundet Sted. Kieler Fjord og Havn var dækket ved Fortet Frederiksort med 20 Stykker Skyts, ved det ligeoverfor liggende Strandbatteri Labø med 5 Stykker Skyts, ved et Batteri ved Ellerbek med 3 Stykker Skyts og ved et Batteri ved Møllenort med 4 Stykker Skyts; sidstnævnte Batteri var traadt istedetfor det tidligere Fort Delius, som var blevet desarmeret i August 1849. Paa den øvrige Del af den holstenske Kyst fandtes der Strandbatterier ved Hohwacht og paa Øen Werder ud for Heiligenhafen, hvert Sted til

Batterier til
Dækning af
Kysterne.

8 Stykker Skyts, og endelig ved Neustadt 2 Batterier, 1 til 8 og 1 til 4 Stykker Skyts; de større af disse Batterier vare lukkede Værker med Blokhuse. Frederiksort og de holstenske Strandbatterier vare allerede længere Tid forinden Feltogets Begyndelse armerede og besatte med Infanteri samt Afdelinger af Fæstningsartilleriet.

Bilag.

Bilag 1.

Proclamation fra Statholderskabet.

Slesvig-Holstenere!

Det er Eder bekjendt, at den kongelig preussiske og den kongelig danske Regjerings Befuldmægtigede den 10de Juli d. A. have sluttet en Vaabenstilstand med vedføjede Fredspræliminarien under den kongelig storbritanniske Regjerings Mægling, og at disse Overenskomster ere blevne ratificerede den 17de d. M. I Medfør af Vaabenstilstandsconventionens Artikel X skal Regjeringen over Hertugdømmet Slesvig den 25de d. M. overdrages til en Bestyrelsescommission, bestaaende af DHrr. Greve til Eulenburg og von Tillisch, for den Tid, Vaabenstilstanden staaer paa.

Imod ovennævnte Overenskomster, der staa i Strid med Hertugdømmernes Statsret og Velfærd, har Statholderskabet nedlagt højtidelig Indsigelse. Fra den provisoriske Centralmagt for Tydskland er der udgaaet Opfordring til de tyske Regjeringer om factisk at finde sig i, at den militaire Del af Vaabenstilstandsconventionen udføres. Paa Grund af Forholdenes nuværende Forvikling er Statholderskabet ikke i Stand til at gjøre factisk Modstand mod denne Conventions forskjellige Bestemmelser; det viger for

Omstændighedernes øjeblikkelige Bydende, vil foreløbigt forlade sit anordningsmæssige Sæde i Byen Slesvig og tiligemed de for begge Hertugdømmerne fælles Ministerialdepartementer og den slesvig-holstenske Regjering begive sig til Kiel.

Idet Statholderskabet bringer dette til offentlig Kundskab, nedlægger det atter Indsigelse mod Vaabenstilstandens og Fredspræliminariernes Retsgyldighed, reserverer sig, Hertugdømmerne Slesvig-Holsten og hver enkelt Indbygger i dette Land alle bestaaende Rettigheder og protesterer i Særdeleshed mod enhver skadelig Slutning, der maatte blive udledet af den Kjendsgjerning, at Bestyrelsescommissionen bliver indsat. Kongen af Danmark har her efter ligesom hidtil kun i sin Egenskab som Hertug af Slesvig-Holsten Ret til at regjere Hertugdømmet Slesvig, og Statholderskabet vedbliver ifølge den det af den provisoriske Centralmagt overdragne og tilmed af den slesvig-holstenske Landsforsamling anerkjendte Fuldmagt at være den alene berettigede Magt, som under Forbehold af Landsherrens Rettigheder har at føre Regjeringen over Hertugdømmerne, indtil en definitiv Fred afsluttes.

Til alle Autoriteter og Embedsmænd i Hertugdømmet Slesvig, baade af gejstlig og verdslig Stand, udgaar herved den Opfordring — og Statholderskabet venter Saadant af deres prøvede Patriotisme —, at de ogsaa under Bestyrelsescommissionens factiske Bestaaende vedblive de med deres Embedsstilling forbundne Forretninger til Landets Bedste, saalænge og saavidt de ere i Stand til at forene Saadant med deres Pligt og deres Samvittighed.

Men Eder alle, elskede Medborgere i Hertugdømmet Slesvig! opfordre vi til med den Kraft og det Højsind, som ere en Arvelod for den slesvig-holstenske Stamme, at bære ogsaa den tunge Prøvelse, som nu forestaaer Eder. Statholderskabet beklager dybt ikke at kunne holde denne fjern fra Eder. Rustningerne vedblive, for at Hertugdøm-

merne kunne være rede til Krig, dersom en antagelig Fred ej kan opnaaes. Vi gjøre Regning paa Eders prøvede Fædrelandskjærlighed og Tapperhed, vi sætte vor Lid til den almægtige Gud, at han efter kortvarige Lidelser vil gjenskænke det troe Folk den fulde Nydelse af dets Rettigheder og af al Velfærd.

Gottorp, den 23de August 1849.

Statholderskabet for Hertugdømmerne Slesvig-Holsten.

Reventlow.

Beseler.

Harbou. Jacobsen. Jensen. Boysen. Rathgen.

Bilag 2.

Protocol

over Installeringen af Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig.

Flensborg den 29de August 1849.

Nærværende vare:

- Kgl. preussisk Overpræsident, Hr. v. Bonin,
- Kgl. dansk Geheimeconferentsraad, Hr. Friherre v. Pechlin,
- Kgl. preussisk Regjerings-Vicepræsident, Hr. Kammerherre Greve til Eulenburg,
- Kgl. dansk Cabinetssecretair, Hr. Kammerherre v. Tillisch,
- Kgl. storbritannisk Oberst og Chargé d'affaires, Hr. Hodges og Undertegnede,
- Kgl. preussisk Auscultator, Hr. Grev v. Lehndorff, som Protocolfører.

Efterat Ovennævnte idag om Middagen Kl. 12 havde forsamlet sig her i en Sal i Gjæstgivergaarden »zur Stadt Hamburg«, erklærede:

Hr. Overpræsident v. Bonin og

Hr. Geheimeconferentsraad, Friherre v. Pechlin,

at de respective vare allernaadigst udnævnte af Hs. Maj. Kongen af Preussen og Hs. Maj. Kongen af Danmark til at installere den ved Artikel 10 i Berliner Vaabenstilstands-conventionen af 10de forrige Maaned anordnede Bestyrelsescommission som Landsbestyrelse for Hertugdømmet Slesvig for Vaabenstilstandens Tid, og bleve til den Hensigt de vedkommende af deres allernaadigste Souverainer udfærdigede Commissories gjensidig fremlagte og anerkjendte.

Dernæst fremlagdes ligeledes allernaadigst udfærdigede Commissories af

Hr. Regjerings-Vicepræsident, Kammerherre Greve til Eulenburg, og

Hr. Cabinetssecretair, Kammerherre v. Tillisch, som respective af Hs. Maj. Kongen af Preussen og Hs. Maj. Kongen af Danmark allernaadigst udnævnte Medlemmer af denne Bestyrelsescommission.

Herpaa fremlagde ligeledes Hr. Oberst og Chargé d'affaires Hodges, som den af Hds. Maj. Dronningen af Storbritannien allernaadigst udnævnte, Bestyrelsescommissionen i Egenskab af Opmand tilforordnede Commissair, sit allernaadigst udfærdigede Commissorium desangaaende.

Efterat ogsaa disse producerede Commissories vare befundne fuldkommen tilfredsstillende, gik nu de Herrer Installationscommissaires over til den Erklæring:

at de i Deres Majestæter Kongen af Preussens og Kongen af Danmarks Navn nu og herved fuldbyrdede Installationen af Bestyrelsescommissionen som Landsbestyrelse for hele Hertugdømmet Slesvig og for hele Vaabenstilstandens Tid.

Det blev nu af dem besluttet, angaaende denne Act at optage nærværende Protocol, der vilde være at undertegne af alle fem ovennævnte Herrer Commissaires, i tvende respective, ligelydende Exemplarer i det tyske Sprog og strax angaaende Installationsactens Fuldbyrdelse at lade

udgaae en Bekjendtgjørelse paa Tydsk og Dansk, hvilken vilde være at bringe til offentlig Kundskab paa den brugelige Maade og at fuldbyrde af dem selv.

Forelæst, ratihaberet og underskrevet.

v. Bonin. F. v. Pechlin. Grev Eulenburg. Tillisch.
Lloyd Hodges.

actum ut supra.

(undert.) Grev Lehndorff.

Bilag 3.

Offenlig Bekjendtgjørelse.

Undertegnede, som af Hans Majestæt Kongen af Danmark paa den ene og Hans Majestæt Kongen af Preussen paa den anden Side allernaadigst ere beskikkede til at installere den ved Artikel X i Vaabenstilstandsconventionen i Berlin af 10de forrige Maaned anordnede Bestyrelsescommission, gjøre hermed til almindelig Efterretning og Efterlevelse vitterligt:

at til at udgjøre denne Commission ere blevne udsete fra kongelig dansk Side: Cabinetssecretair, Kammerherre v. Tillisch, fra kongelig preussisk Side: Regjerings-Vicepræsident, Kammerherre Greve til Eulenburg, og fra kongelig storbritannisk Side, som den Bestyrelsescommissionen tilforordnede Opmand, Oberst og Chargé d'affaires Hodges, og at undertegnede Installeringscommissairer nu have indsat den af disse Medlemmer bestaaende øverste Regjeringsautoritet for Hertugdømmet Slesvig under Navn af Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig i dens Embede, til fra idag af under Vaabenstilstanden i Hans Majestæt Kongen af Danmarks Navn at regjere det hele Her-

tugdømme Slesvig med den samme ifølge den ovennævnte Vaabenstilstandsconventions Artikel X tilkommende Myndighed.

Flensborg den 25. August 1849.

Pechlin.

Bonin.

Bilag 4.

Bekjendtgjørelse angaaende Tiltrædelsen af den for Hertugdømmet Slesvig under Vaabenstilstanden i Overensstemmelse med Conventionen af 10de Juli d. A. beskikkede Bestyrelsescommission.

Efterat Undertegnede i Henhold til Artikel X i den mellem Hans Majestæt Kongen af Danmark og Hans Majestæt Kongen af Preussen afsluttede Vaabenstilstandsconvention af 10de Juli dette Aar ere ved de af Deres Majestæter dertil beskikkede Commissairer, den kongelig danske Geheimeconferentsraad Baron v. Pechlin og den kongelig preussiske Overpræsident v. Bonin, blevne installerede til under Vaabenstilstanden i Hans Majestæt Kongen af Danmarks Navn at bestyre Hertugdømmet Slesvig under den af Hendes Majestæt Dronningen af Storbritannien udnævnte Commissarius den kongelig storbritanniske Chargé d'affaires ved de frie Hansestæder, Oberst Hodges's Medvirking i Egenskab af Opmand, overtage vi, kongelig dansk Kammerherre og Cabinetssecretair v. Tillisch og kongelig preussisk Regjerings-Vicepræsident, Kammerherre Greve til Eulenburg, under Vaabenstilstanden i Hans Majestæt Kongen af Danmarks Navn Bestyrelsen over hele Hertugdømmet Slesvig, og ville indtil videre vedblive at have vort Sæde i Flensborg.

Alle i Hertugdømmet Slesvig ansatte Embedsmænds, Autoriteters og Øvrigheders Embedshandlinger ville som

Følge heraf samtlige fra idag af alene være at foretage paa denne Commissions Vegne og under Ansvar til samme. Idet vi forpligte alle offentlige Embedsmænd, Autoriteter og Øvrigheder til i Overensstemmelse hermed indtil videre at bestyre deres Embeder, nære vi den sikke Forventning, at samme med os ville bestræbe sig for at opretholde Orden og Rolighed i Landet. Men forsaavidt enkelte af de offentlige Embedsmænd skulde formene ikke i fuld Udstrækning at kunne fyldestgjøre de dem herefter paahvilende Forpligtelser, opfordre vi samme til ufortøvet til os at indgive Andragende om deres Entledigelse.

Samtlige Indbyggere i Hertugdømmet uden Forskjel tilsikre vi vor kraftige Beskyttelse i alle vel begrundede Rettigheder, men derimod forvente vi ogsaa fra vor Side, at Alle og Enhver ville uvægerligen adlyde og efterkomme de Anordninger og Foranstaltninger, der umiddelbart af os eller af de paa vore Vegne handlende Autoriteter og Øvrigheder maatte blive truffne i Forvaltningsanliggender eller til den lovlige Ordens og Roligheds Opretholdelse.

I Henseende til Besørgelsen af Regjeringsforretningerne i Hertugdømmet Slesvig under Vaabenstilstanden henvises til Bekjendtgjørelsen desangaaende af Dags Dato.

Flensborg, den 25. August 1849.

Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig.

Tillisch.

Greve til Eulenburg.

Bilag 5.

Extract af Bekjendtgjørelsen angaaende Besørgelsen af Regjeringsforretningerne under Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig.

Efter at undertegnede Commissairer i Overensstemmelse med Artikel X i Vaabenstilstandsconventionen af

10de Juli 1849 have overtaget Landets Bestyrelse under Vaabenstilstanden; ophører hermed for Statholderskabet og de samme tilforordnede Departementer saavelsom for den slesvig-holstenske Regjering, hvilke nu have forladt Slesvig, enhver Beføjelse til at udøve nogen Myndighed i Hertugdømmet Slesvig.

Bestyrelsens Udøvelse vil saavidt muligt blive knyttet til de bestaaende Indretninger, og der vil til den Ende paa vore Vegne træde trede Departementer i Virksomhed, hvilke foreløbigt ville tage deres Sæde i Flensborg.

§ 1.

Til

Første Departements

Forretningskreds høre

- a. Overtilsynet med Justitsvæsenet, alle Sager angaaende Communernes Forvaltning og den borgerlige Næring i Stæderne og paa Landet, Politi-, Medicinal- og Vejvæsenet, Militairsagerne, Kirke- og Undervisningsvæsenet, og i det Hele alle forhen til det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellis Ressort hørende Sager;
- b. alle øvrige det Indre og andre Forvaltningsgrene vedkommende Sager, som ikke ere henviste til de tvende andre Departementer.

§ 2.

Andet Departement

omfatter de directe Skatters og Domainernes Forvaltning, Landvæsenssagerne, Forst- og Jagtvæsenet, de kengolige Slottes og Havers Forvaltning, og i det Hele alle Sager, som tidligere have hørt til Rentekammerets Ressort.

§ 3.

Til

Tredie Departement

høre Finants-, Told- og Handelssagerne, Havne- og Fyrvæsenet, Quarantainesagerne og Postvæsenet.

§ 4.

Hvert Departement forestaaes af en Chef, hvem det fornødne Bureau-Personale tildeles, og som i Overensstemmelse med de bestaaende Love afgjør de til hans Departement henlagte Sager, forsaavidt dertil ikke skulde udkræves Bestyrelsescommissionens umiddelbare Bestemmelse.

§ 5.

Alle Andragender og Beretninger i de nævnte Sager indgives til det Departement, hvortil de ere henlagte, og stiles: til Bestyrelsescommissionens 1ste, 2det og 3die Departement.

§ 6.

Besværinger over de af en Departementschef selvstændigt afgivne Bestemmelser indgives umiddelbart til Bestyrelsescommissionen.

Flensborg, den 25de August 1849.

Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig.

Tillisch.

Greve til Eulenburg.

Bilag 6.

Convention angaaende Nordslesvigs Besættelse af svensk-norske Tropper.

Da Artikel 5 i den imellem Kongerigerne Danmark og Preussen den 10de Juli i Berlin sluttede Vaabenstilstands-

convention, hvis Ratificationer ere blevne udvexlede den 17de s. M., fastsætter, at et Corps af neutrale Tropper, hvis Styrke ikke overstiger 2000 Mand, under Vaabenstilstanden skal besætte den Del af Hertugdømmet Slesvigs Fastland, som ligger N. for en Demarcationslinie, dragen fra et Punkt af Kysten S. Ø. for Byen Flensborg til et Punkt af Kysten N. V. for Byen Tønder, og da Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge af de høje contraherende Parter skal anmodes om at stille dette neutrale Troppcorps, og der i denne Anledning af Hs. Majestæt Kongen af Danmarks og Hs. Majestæt Kongen af Preussens Regjeringer er bleven indledet Forhandlinger med ham, har Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge, i Haab om derved at bidrage til det velgjørende Fredsværk, ikke tovet med at give sit Samtykke dertil, dog paa Betingelse af, at Styrken af det omtalte Troppcorps skal bringes til højst 4000 Mand, et Antal, der er fundet nødvendigt for at naae det tilsigtede Maal.

Idet Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge har erholdt den tilfredsstillende Forsikkring, at denne Forøgelse af Troppcorpset ikke vil give Anledning til Indvendinger af nogensomhelst Art, har han fundet det rigtigt at fastsætte Betingelserne for Udførelsen af den Forholdsregel, hvorom man saaledes er bleven enig. I denne Anledning have de høje contraherende Parter udnævnt Befuldmægtigede, nemlig

Hs. Majestæt Kongen af Danmark Hr. W. H. B. Grev Plessen etc. etc. og

Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge Hr. G. A. Baron Stierneld, Hans Udenrigsminister etc. etc.

hvilke, efter at have udvexlet deres Fuldmagter, som ere befundne i god og rigtig Form, have afsluttet, undertegnet og beseglet følgende Convention:

Art. 1.

For at imodekomme det Ønske, som de høje Allierede, Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen

af Preussen, have rettet til ham, forpligter Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge sig til at lade et Corps af svenske og norske Tropper, som ikke overskrider 4000 Mand af alle Vaaben i det Forhold, Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge finder passende, besætte den nordlige Del af Hertugdømmet Slesvig indtil den Demarcationslinie, som er fastsat i Art. 2 af den i Berlin den 10de Juli undertegnede Vaabenstilstandsconvention, hvis Art. 11 angiver Formaalet for denne Besættelse.

Art. 2.

Disse Tropper ville erholde Ordre til snarest muligt at samles paa passende Punkter af Sverigs og Norges Kyster for saasnart som muligt at blive overskibede til Øen Als, hvorfra de skulle gaae over paa Hertugdømmet Slesvigs Fastland, saasnart en Styrke af omtrent 2000 Mand er samlet og parat til at afmarchere samtidigt, og saasnart de i nærværende Conventions Art. 4 fastsatte Betingelser ere opfyldte.

Art. 3.

Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge samtykker i at lade Transporten af den Del af det svenske Infanteri, som skal indskibes i Skaane og i Westervik, saavel som af alle de norske Tropper skee paa sine Krigsskibe eller paa Transportskibe, som ved hans Foranstaltning fragtes i denne Anledning, men den Del af det svenske Infanteri, som skal indskibes i Gøtheborg, skal transporteres ved Kongen af Danmarks Foranstaltning og paa danske Skibe. Paa samme Maade overføres det svenske Cavaleri og Artilleri til Sjælland; passende Etaper skulle forberedes for deres Marche gjennem Kongeriget saavel som Transportmidler for deres Overfart til Fyen og til Als.

Art. 4.

Ingen Del af disse Tropper kan rykke ind i Hertugdømmet Slesvigs Fastland, forinden dette Hertugdømme i

Overensstemmelse med Vaabenstilstandsconventionens Art. 3 er rømmet af alle andre Tropper, og forinden i Henhold til samme Conventions Art. 10 Medlemmerne af Bestyrelses-commissionen for Slesvig ere blevne definitivt udnævnte og indsatte i deres Functioner. Den Højstbefalende for de svenske og norske Tropper skal, saaledes som Vaabenstilstandsconventionen udtaler, haandhæve den lovlige Orden i den nordlige Del af Slesvig og skal alene af Bestyrelses-commissionen modtage Requisitioner til Anvendelse af den militaire Magt i dette Øjemed.

I intet Tilfælde kunne disse Tropper fjerne sig fra den strengt neutrale Opgave, som saavel Conventionen af 10de Juli som nærværende Convention fastslaae.

Art. 5.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark forpligter sig til at skaffe passende Qvarterer og sørge for den fuldstændige Forplejning af alle dem, der have Ret dertil, saavel som for Fourage til Hestene i al den Tid, da i Henhold til nærværende Convention de svenske og norske Tropper befinde sig i Kongeriget Danmark og i Hertugdømmet Slesvig. Naar Tropperne ikke bespises i Qvartererne, skal der leveres dem Proviant i Overensstemmelse med de svenske og norske Reglementer. Den Højstbefalende for Tropperne skal have Ret til at fordre den sidste Maade bragt til Anvendelse, naar han maatte skjøne det passende. I dette Tilfælde skal Corpsintendanten give de stedlige Autoriteter alle nødvendige Oplysninger. Skeer Forplejningen paa den angivne Maade, skulle de nødvendige Forplejningsgjenstande leveres efterhaanden, som de skulle overgives til Tropperne, da man derved kan undgaae Oprettelsen af Magasiner. Den samme Maade skal anvendes med Hensyn til Fouragen.

I hver Garnison skal der paa et Sted, som Commandanten finder passende, anbringes et Forraad af Brød, af Brændevin og andre Gjenstande (torrføde, tilstrækkeligt til

Garnisonens Forplejning i 4 Dage, hvilket Forraad i paa-trængende Tilfælde kan anvendes efter Commandantens Ordre.

Art. 6.

Hospitaler, som ere tilstrækkelige for de svenske og norske Tropper under deres Ophold i Slesvig eller i det Hele i Danmark, skulle opretholdes og vedligeholdes ved Kongen af Danmarks Foranstaltning; de skulle bestyres af danske Læger.

Art. 7.

Kongen af Danmark forpligter sig til at erstatte Udgifterne til de svenske Krigsskibe, som i Henhold til Art. 3 anvendes til Troppernes Transport, saavel som til de Transportskibe, der fragtes i denne Anledning. Han afholder ligeledes Udgifterne under Marchen, Lønningen til Armeecorpset paa Feltfod at regne fra den Dag, da Tropperne mobiliseres, til de igjen ere komne til deres Hjem, Udgifterne til Beklædningen (Slidpenge), aaavelsom alle andre Udgifter af hvad Navn og hvad Art nævnes kan, der afholdes i Sverig og Norge som Følge af den aftalte Expedition, derunder indbefattet Erstatning for Forringelse i Værdi af Heste og militairt Materiel. Lønningen til Armeecorpset skal betales med det tilsvarende Beløb i danske Penge. Hvad angaaer Soldaternes Lønning fastsættes denne til 3 svenske Bank Skilling pr. Mand.

Art. 8.

Med Hensyn til Erstatningen for Udgifter, der i Henhold til denne Convention falde Kongen af Danmark til Last, bestemmes det, at den svensk-norske Corpsintendant hver Maaned forud kan requirere den nødvendige Sum til Lønning og de andre Udgifter, han skal afholde. Denne Sum anslaaes tilnærmelsesvis til 12000 Speciedaler maa-nedlig.

Da de andre Udgifter, der følge af Expeditionen, ikke kunne beregnes maanedlig, fastsættes det, at det nødvendige Beløb til at dække dem erstattes ved Hjælp af Vexler paa Kjøbenhavn, betalbare i 30 Dage fra deres Datum, eller paa Hamborg, betalbare i 67 Dage fra deres Datum, og som af Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norges Regjering trækkes successive paa den Autoritet eller det Banquierhus, som Hs. Majestæt Kongen af Danmarks Regjering i denne Anledning betegner.

Art. 9.

Naar Expeditionen er endt, skulle alle Regnskaber med Hensyn dertil overgives den Myndighed, som Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge betegner til at opgjøre alle Udgifterne derved. Efter at denne Myndighed nøje har undersøgt disse Regnskaber, skal den opgjøre et Hovedregnskab over alle Udgifterne, som falde Kongen af Danmark til Last, idet den tilføjer en Liqvidation for de Summer, som i Henhold til foregaaende Artikel allerede ere hævede. Dette Hovedregnskab skal opgjøres saasart som muligt og overleveres den danske Regjering, som, hvis den ønsker det, samtidigt vil erholde alle de specielle Regnskaber og øvrige Documenter, paa hvilke nævnte Myndighed har baseret den endelige Liqvidation.

Hvis den danske Regjering ved denne Liqvidation skulde erholde et Tilgodehavende, skal det erstattes samtidigt med Overleveringen af Hovedregnskabet; men hvis Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norges Regjering skulde staae i Forskud, skal dens Tilgodehavende erlægges i Løbet af 6 Uger efter Overleveringen af nævnte Regnskab til den danske Regjering.

Art. 10.

Hs. Majestæt Kongen af Danmark forpligter sig yderligere til efter Troppernes Udskibning at stille til deres Disposition et tilstrækkeligt Antal Heste til Reserveparker

saavel som Heste og Vogne til Transport af Stabens og Troppernes Bagage. Heste til Ammunitionsvognene og til Artilleriets Reservepark, anslaaede til 140 eller 160, skulle saavel som Kudske dertil altid være disponible, og den danske Regjering forpligter sig til at afholde Lønning til Kudskene og Fourage til Hestene; men de iøvrigt til Transport af Bagage og Proviant nødvendige Heste og Vogne leveres først, naar der trænges til dem, og skaffes tilveje ved Requisition.

Art. 11.

Den Højstbefalende for Tropperne har Ret til, naar han skjønner det ønskeligt, at expedere Courerere eller Stafetter gennem Danmark til Sverig. De officielle Rapporter expederes frit pr. Post, og hver Soldat har Ret til 1 Gang maanedlig at sende et Brev frit med Posten.

Art. 12.

Umiddelbart efter Fredens Slutning eller senest 15 Dage efter, at Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge har fremsat sit Ønske i denne Retning, skulle Tropperne vende tilbage til deres Hjem og overføres ved Kongen af Danmarks Foranstaltning paa Skibe, der bringe dem til de svenske og norske Havne, som den Højstbefalende betegner ifølge de Ordre, der tilgaae ham fra Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge. Hvis Aarstiden skulde forhindre Overførselen, skulle Tropperne anbringes i passende Vinter-arterer, indtil den uden Ulempe kan foretages.

Art. 13.

Denne Convention skal ratificeres, og Ratificationerne udveksles i Christiania om 12 Dage eller muligt tidligere.

Til Bekræftelse heraf have de Befuldmægtigede underskrevet denne Convention og paatrykt den deres Vaabensegl.

Christiania, den 13de August 1849.

W. Plesseu.

(L. S.)

Stierneld.

(L. S.)

Hemmelig Artikel.

Hvis imod Forventning Fredsunderhandlingerne ikke skulde føre til det foresatte Maal, og Vaabenstilstanden blive opsagt i Overensstemmelse med Artikel 1 i Conventionen af 10de Juli, eller hvis paa nogensomhelst anden Maade Fjendlighederne skulde blive fornyede, skal det svensk-norske Corps, som, ifølge Indholdet af den første af nævnte Conventions hemmelige Artikler, i intet Tilfælde maa tage Del i Kampen, trække sig tilbage til Kongeriget, dog at Betingelserne i den idag afsluttede Convention med Hensyn til Forplejning, Lønning og Transport af disse Tropper alligevel ere forpligtende for Hs. Majestæt Kongen af Danmark.

Denne hemmelige Artikel skal have samme Gyldighed, som om den fandtes i den idag afsluttede Hovedconvention og skal ratificeres samtidigt dermed.

Til Bekræftelse o. s. v.

Christiania, den 13de August 1849.

W. Plessen.
(L. S.)

Stierneld.
(L. S.).

Bilag 7.

Allerdurchlaughtigste,
Allernaadigste Konge, vor Hertug!

Deres Kongl. Majestæt ville med landsfaderlig Gunst behage at modtage en Bøn fra de allerunderdanigst Under tegnede, der finder sin Grund i det oprigtige Ønske om Fred. Næsten tyve Maaneder ere forløbne, siden en uheldig Krig opstod mellem de Stammer, hvis Velfærd af Forsynet er lagt i Deres Majestæts Haand. Paa hvis Side Skylden

ligger, at samme ej blev forhindret, dette, Allernaadigste Konge-Hertug, er et Spørgsmaal, hvis Besvarelse her hverken kan ønskes begjæret eller givet. Ikke alene i Deres Majestæts Lande, men ogsaa vidt omkring i andre europæiske Stater, er i Aaret 1848 Forholdet mellem Fyrster og Folk og mellem Folkene indbyrdes ved Tidens mægtige Strømninger, der ligesaa lidt kunde gaae Kongeriget Danmark som Hertugdømmerne sporløse forbi, blevet rystet i sit Inderste. Havde Hertugdømmerne den 24de Marts f. A. havt deres Landsherre i deres Midte, saa stode de vistnok nu i et andet Forhold til Deres Majestæt, end nu er Tilfældet, da de maatte undvære et Fortrin, som blev Kongeriget til Del. Deres Majestæt ville behage at fæste Lid til den Forsikkring, at, hvorledes end Forholdene nu desværre have stillet sig, Hertugdømmernes Beboere nære og bevare den Bevidsthed, at de have vist Troskab mod deres Landsherre, da de ikke vilde tilstøde, at hans Herskermagt over begge fast med hinanden forbundne Hertugdømmer ved Sænderrivelse af de i Vedtægt begrundede Baand forvandlede til en adskilt Magt over dette og over hint Hertugdømme; i den ukrænkede Ret øjnede man og øjner end den Dag idag Sikkerhed for Herredømmets Varighed. Vi kunne ikke afstaae fra det Haab, at det ikke kan skjænke Deres Majestæts Hjerte nogen Tilfredsstillelse, med Magtsprog at ville træde Deres bedste Undersaatters samvittighedsfulde Overbevisning for nær. Igjennem Aarhundreder har Slesvig-Holstenernes Troskab staaet sin Prøve ligeoverfor Deres Majestæts Forfædre. Vi holde fast ved dette Haab, at ogsaa Deres Majestæt ej længer vil tilstøde, at Deres Folk i Hertugdømmerne af Folket i Kongeriget skal høre Bebrejdelser for et Trokabsbrud, hvorved kun Kløften mellem begge bestandigt udvides. Deres Majestæt indtager den ophøjede Stilling, at De paa samme Vis staaer over begge Folk, og Deres Majestæt formaaer at gjøre den gjældende ved at bestemme — og det er vor Bøn —, at udvalgte Mænd med offentlig Tillid fra

Kongeriget og fra Hertugdømmet træde sammen paa et neutralt Sted for at forberede en Fred, som kan ansees for at stemme med begge Parters Velfærd. Kun saaledes kan en sand Udsoning forventes, medens en Mægling af tredie Magt hidtil har været forsøgt uden Resultat. Et lykkeligt Forhold mellem Kongeriget og Hertugdømmerne beroer paa en gjensidig Forstaaelse; en paatvungen Afgjørelse derimod bærer i sig Spiren til altid fornyet Tvist. En saadan truer nu igjen. Udfaldet turde ligge i Fremtidens mørke Skjød. Men selv da, naar Hertugdømmerne skulde bukke under i Kampen, vilde det dog være hæderligere for Deres Majestæt, naar istedet derfor Historien kunde berette: Frederik den Syvende har ved fredelig Forsoning gjort Ende paa den Kamp, som opstod mellem de ham underlagte Folkestammer.

Med den Bøn til den Almægtige, at Han maa lede Deres Majestæts Skridt til et saadant Maal, imødesee vi snarest muligt en naadig Opfyldelse af vor ovenfor udtalte Anmodning.

Kiel, den 16de November 1849.

Deres Kongelige Majestæts
 allerunderdanigste

Reventlow. Beseler.

Bilag 8.

**Til Højvelbaarne Grev F. v. Reventlow og
 Velbaarne Hr. Beseler.**

Efterat den til Hans Majestæt Kongen fra Grev F. v. Reventlow og Herr Beseler under 16de d. M. stilede, allerunderdanigste Skrivelse var bleven overgivet Hans

Majestæts Cabinet, er det blevet befølet undertegnede Cabinetssecretair i Allerhøjstsammes Navn herpaa at meddele nedenstaaende Svar.

Hans Majestæt seer i den fremkomne Anmodning en Yttring af gjenopvaagneude, loyal Tænkemaade og vil med uforanderlig Deltagelse i alle Sine Undersaatters Ve og Vel følge Sit Hjertes Drift samt høre de Ønsker, som næres for at tilvejebringe en ordnet Tilstand. Men førend en Beslutning kan tages med Hensyn til det Forsøg, ved en Overenskomst at udjevne en usalig Tvist, maa for Hans Majestæt de Personer nævnes, som man ved dette Forsøningsværk vilde anbetroe at komme frem med de derværende Ønsker.

Under den Forudsætning, at dette Valg vil falde paa Mænd, som, uberørte af Partilidenskaber, kunne være Sandhedens Talsmænd, saa at Hans Majestæt af samme kan vente at høre forstandige, med de under eet Scepter forenede Landes og Landsdeles Velfærd og varige Tilfredsstillelse stemmende Fredsønsker, vil Allerhøjstsamme behage af de ovenfor omtalte Mænd at modtage og med landsfaderlig Naade saavidt muligt tage Hensyn til et nærmere allerunderdanigst Forslag.

Paa Hans Majestæts Vegne har Undertegnede endnu at tilføje, at den foreslaaede Raadslagning ej kan foregaae noget andet Sted end i Hans Majestæts Residents, ligesom at de under Englands Mægling med Kronen Preussen aabnede Fredsunderhandlinger derved ej ville lide noget Afbræk.

Frederiksborg Slot, i Kongens Cabinetssecretariat,
den 24de November 1849.

C. A. Bluhme.

Bilag 9.

**Allerdurchlauchtigste,
Allernaadigste Konge, Vor Hertug!**

Deres Majestæt har fulgt Deres Hjertes Tilskyndelse, idet De, som det ved en Skrivelse fra Allerhøjstderes Cabinetssecretair af 24/29 f. M. er blevet de allerunderdanigst Undertegnede meddelt, med uforanderlig Deltagelse i alle Deres Undersaatters Ve og Vel har behaget at bevillige den attraaede Forhandling mellem Tillidsmænd fra Kongeriget og fra Hertugdømmerne til Forberedelse af en med begges Vel stemmende Fred. Deres Majestæt ville behage at modtage den ærefrygtsfulde Tak, som vi med aldrig fornægtet, loyal Tænkemaade føle vort fulde Hjertes Trang til at frembære. Himlens Velsignelse krono Værket!

Vi unnlade ikke for Deres Majestæt at nævne de Mænd, paa hvilke for den forestaaende Forhandling vort Valg er faldet.

Disse ere:

Overretsraad Friedrich Mommsen i Slesvig,
Statssyndicus Friedrich Christian Prehn i Altona,
Dr. med. Marcus Friedrich Steindorff i Slesvig.

I Sandhedens Tjeneste og uden Lidenskab vil enhver af disse Mænd, saasomt dette Kald bliver ham tildelt, opbyde sin bedste Kraft og Indsigt for at tilvejebringe en ordnet Tilstand i Hertugdømmet Slesvig og opnaae en varig Fred; ingen af dem vil miskjende, at en saadan Fred er lige betinget ved de forskjellige under Deres Majestæts Scepter forbundne Landes Velfærd.

I den i Aaret 1533 oprettede, af Deres Majestæts store Forgjænger i Aaret 1623 fornyede og udvidede Union er en Grændsestad bestemt som det Sted, hvor en mellem Kongeriget og Hertugdømmerne opstaaet Tvist og Uenighed skulde indstævnes for begge Landes udvalgte Raader, for at disse troligen kunne skjønne det Bedste og forebygge Skade.

Derved havde — dette er fremdeles Kong Christian

den Fjerdes Ord — begge Parter, Kronen og Hertugdømmerne, Gudskelov ellers længe befundet sig vel og vilde deraf i kommende Tider kunne drage god Nytte. Vi troede ifølge Omstændighederne at turde foreslaae et neutralt Sted til den forestaaende Raadslagning og lægge ikke Skjul paa, at vi lægge Vægt paa Opfyldelsen af dette Forslag. Dog med det levende Ønske, saavidt muligt at lette Opnaelsen af Fredsmaalet, ville vi ærbødigt rette os efter den Bestemmelse, Deres Majestæt maatte behage at tage med Hensyn til Stedet, om det end ikke svarer til vort Forslag.

Kiel, den 8de December 1849.

Deres Kongelige Majestæts
 allerunderdanigste
 Reventlow. Beseler.

Bilag 10.

Til Højvelbaarne Hr. Grev Reventlow og Velbaarne Hr. Beseler.

Ifølge Allerhøjeste Befaling undlader Undertegnede ikke at meddele Grev Reventlow og Hr. Beseler i Gjensvar paa Deres under 8de d. M. til Hans Majestæt Kongen stilede, allerunderdanigste Skrivelse Følgende.

Hvor velgjørende end det Haab er for Hans Majestæts landsfaderlige Hjerte, at see Forsoningens Værk fuldbragt, saa har Allerhøjstsamme dog anseet det for nødvendigt at udsætte Sin endelige Beslutning med Hensyn til Maaden, hvorpaa hint forønskede Maal kunde opnaaes, indtil Ønskerne om Tilvejebringelsen af en ordnet Tilstand i Hertugdømmerne gennem rolige, sandhedselskende Mænds Organ kunde bringes for Thronen.

Naar imidlertid denne af Undertegnede i Skrivelse af

24de f. M. ifølge bedste Skjøn troligen og tydeligen gjen-givne Allerhøjeste Bestemmelse er bleven opfattet i den Mening, som om Hans Majestæt havde behaget alt at indrømme den fra hin Side tilbudte Forhandling, saa ligger heri en Misforstaaelse, som Undertegnede ved den fore-gaaende Bemærkning udtrykkeligen er bleven tilholdt at fjerne, for at alle de af hin Opfatning flydende Slutninger kunde forebygges. Fremdeles er det paalagt Undertegnede, kun i Almindelighed at henholde sig til det Kongelige Tilsagn, saaledes som samme er indeholdt i Skrivelsen af 24de f. M., og at forbigaae hvad der ellers i Grev Re-ventlows og Herr Beselers Skrivelse af 8de d. M. kunde give Anledning til Bemærkninger.

Løvrigt har Hans Majestæt Intet at erindre med Hen-syn til de foreslaaede Mænd, hvilke man vilde anbetroe at fremkomme med de Ønsker, som fra hin Side turde næres, og imødeseer Allerhøjstsamme altsaa, ifølge det alt med-delte Kongelige Tilsagn, først de af hine Mænd indgivne skriftlige Forslag, ved hvis Form og Indhold den Aller-højeste Reslutning vil være betinget.

Frederiksborg Slot, i Kongens Cabinetssecre-tariat, den 21de December 1849.

C. A. Bluhme.

Bilag 11.

Allerdurchlauchtigste, Allernaadigste Konge-Hertug!

Deres Majestæt ville behage naadigen at modtage nærværende allerærbødigste Forslag fra Deres undertegnede Undersaatter.

Det er blevet os meddelt, hvilke Skridt der ere skete

for ved Hjælp af en fredelig Overenskomst at tilvejebringe en Udsoning af den Splid, der til gjensidig Ulykke, som vistnok ogsaa til inderligste Bedrøvelse for alle Veltænkende, alt næsten i to Aar har fundet Sted mellem Kongerigets og Hertugdømmernes Indvaanere, og at vi ere betegnede og af Deres Majestæt blevne antagne som dem, ved hvilke vore Landsmænds Ønsker isaafald skulle forelægges vor Landsherre. Følgende dette Kald og gennemtrængte af det Ønske, ja af en hellig Pligtfølelse til at stræbe efter Opnaaelsen af saa stort et Maal, tør vi ikke give den Betragtning Rum, at Opgavens Vanskelighed skulde staae i Misforhold til vore Kræfter.

Vi ere os bevidste, hvor vanskeligt det vil være, at bringe vore Landsmænds Ønsker og Retsbevidsthed i Samklang med Beboernes i Kongeriget, og vilde ikke kunne love os noget gunstigt Udfald af vort Forslag uden foregaaende, mundtlig Udvexling af de gjensidige Ønsker og Anskuelser. Men vi nære den Overbevisning, at naar Nødvendigheden af en gjensidig Overenskomst er erkjendt, og der fra begge Sider med fordomsfrit Sind og ærlig Villie tragtes efter en saadan, denne da til Alles Vel maa lade sig opnaae, og at nærmest Enighed angaaende en midlertidig Tilstand ikke vil mangle, naar samme efterstræbes med den Oprigtighed, som de udeblivelige, sørgelige Følger af det nuværende Forholds Vedvarelse fordre.

Ledede af denne Overbevisning tage vi ikke i Betænkning med Ærefrygt at anmode Deres Majestæt om at foranstalte, at Mænd af det danske Folk træde sammen med os for ad den mundtlige Forhandlings Vej at forsøge en Forsoning. Medbringe Alle, og om os tør vi love det, ikke alene en af Lidenskabens uhildet Dom, men og et forsonligt Sind, saa vil det — saa er vort Haab — lykkes ved utvungen Udvexling af de gjensidige Anskuelser at udfinde de Grundsætninger, efter hvilke med billig Udjævning af modstridende Fordringer Fredsværket kan indledes. Som sandhedskjærlige og med vore Landsmænds

Ønsker og Anskuelse bekjendte Mænd ville vi, naar det maatte behage Deres Majestæt at tilstaae vor Bøn, under Forhandlingen rette al vor Stræben paa at virke til den nødvendige, snarlige Opnaaelse af et tilfredsstillende Resultat.

Allernaadigste Konge-Hertug! Stolende paa Guds Bistand vove vi at hellige vore svage Kræfter til et Værk, som ligger Deres Majestæt som Enhver af Deres Undersaatter paa Hjerte, og hvis Fremme vi alene have havt for Øje, idet vi have troet her at maatte indskrænke os til ovenstaaende ærbodigste Yttringer. Saasart det maatte behage Deres Majestæt at kalde os, skulle vi ufortøvet indfinde os i Deres Residents.

Idet vi paakalde Himlens Velsignelse over et lykkeligt Udfald af Fredsværket, forblive vi

Slesvig, den 27de December 1849.

allerunderdanigst

F. Mommsen. F. C. Prehn M. Steindorff.

Bilag 12.

**Til de Herrer Overretsraad F. Mommsen, Syndicus
F. C. Prehn og Dr. M. Steindorff.**

Ifølge Allerhøjeste Befaling paaligger det undertegnede, midlertidige Chef for det kongelige Cabinetssecretariat at meddele de Herrer Overretsraad F. Mommsen, Syndicus F. C. Prehn og Dr. M. Steindorff, at Hans Majestæt i Affattelsen af deres d. 27. Dec. f. A. til Allerhøjstamme stiledede Forestilling med Allernaadigst Velbehag har erkjendt Udtrykket af en loyal Tænkemaade. Men tillige er han tilholdt udtrykkeligen at underrette de Paagjældende om, at Hans Majestæt, i Betragtning af Gjenstandens overordenlige

Vigtighed, ved deres utvivlsomt velmente Yttringer dog ikke har kunnet lade sig bevæge til at afstaae fra den forlangte nærmere, skriftlige Udvikling af Vedkommendes Ønsker, hvilken alt gjentagende er bleven betegnet som uundgaaelig Betingelse for en Allerhøjeste Beslutning i denne Sag.

Hans Majestæt vil derfor i denne Henseende have de Paagjældende henvist til de tvende i Afskrift vedføjede, ved Undertegnede tidligere meddelte Skrivelser denne Sag angaaende, af hvilke de Herrer nærmere ville blive bekendte med Hans Majestæts Villie, ogsaa navnlig ville komme til den Overbevisning, at Hans Majestæt, medens der selvfølgelig overhovedet ikke kan være Tale om Underhandlinger mellem Undersaatter af et og samme Monarchi, for Tiden alene er tilsinds med landsfaderlig Naade at erfare de mere velsindede, derværende Undersaatters Ønsker og Anskuelser, og det igjennem Mænd, som tiltroe sig at give en sandfærdig Fremstilling af samme.

Slutteligen paaligger Undertegnede det Hverv, at stille det til de ærede Herrers frie Raadighed, om de derfra ville indsende deres eventuelle, allerunderdanigste skriftlige Forslag, eller de maatte foretrække her personligen at indgive samme.

Frederiksborg Slot, i Kongens Cabinetssecretariat, den 11te Januar 1850.

C. A. Bluhme.

Bilag 13.

Allerdurchlaughtigste, Allernaadigste, Konge-Hertug!

Først d. 23. d. M. have vi modtaget den under 11te d. M. i Kongens Cabinetssecretariat udfærdigede Meddelelse som Svar paa vor allerunderdanigste Forestilling af 27de

December f. A. Samme vare vedføjede i Afskrift tvende Medlemmerne af det herværende Statholderskab tidligere meddelte Skrivelser, af 24de Nov. og 21de Dec. f. A., hvilke dog vare os fuldstændigt bekendte, førend vi indkom med vort Forslag af 27de Decbr.

I dette Forslag havde vi tilladt os at anføre, at vi, bekendte med vore Landsmænds Ønsker og Anskuelser, vare os Vanskeligheden bevidste af at kunne bringe disse Anskuelser i Samklang med Beboernes i Kongeriget, og at vi ikke turde love os noget heldigt Udfald af vort Forslag uden foregaaende, mundtlig Udveksling af de gjensidige Ønsker og Anskuelser. Deres Majestæt har ikke miskjendt den gode Hensigt, som laa til Grund for disse Ytringer, men dog betegnet en foregaaende Meddelelse af en nærmere, skriftlig Udvikling af Ønskerne fra vor Side som en uundgaaelig Betingelse for en Allerhøjeste Beslutning i denne Sag.

Rigtignok lade nu Hertugdømmernes Ønsker, begrundede ligefuldt i Bevidstheden af deres Rettigheder og i deres Velfærds Fordringer, sig korteligen sammenfatte deri, at det nu i en saa faretruende Stilling værende Hertugdømme Slesvig gjenindsættes i Nydelsen af den til begge Hertugdømmers Rettigheder og Interesser svarende inderlige Forbindelse med Hertugdømmet Holsten, og at denne Forbindelse, som og begge Hertugdømmernes Selvstændighed forfatningsmæssigt opretholdes. Men paa hvilken Maade og under hvilke Modaliteter dette vil være at opnaae, skulde just være Gjenstand for Tillidsmændenes Raadslagning. Vi miskjendte nemlig ikke, at der angaaende Kongerigets Forhold til Hertugdømmerne og hvad der i denne Henseende er at betragte som Ret og som ønskeligt, hist bliver dømt ganske anderledes end her. Men vi troede, at naar Mænd, som vare bekendte med Ønskerne og Anskuelserne paa begge Sider og vare opfyldte af ren Iver for deres ophøjede Opgave, erholdt Lejlighed til en utvungen Udveksling af deres Anskuelser, der da deraf kunde fremgaae som Resultat maaske en Udsoning, om end ikke af

skarpt modstridende Retsfordringer, saa dog af de gjensidige sande Interesser og de derved betingede Ønsker. Udfaldet af en saadan Raadslagning, hvilken, som vi haabe, idetmindste vilde have ført til en gjensidig Tilnærmelse, havde da været at forelægge Deres Majestæt til nærmere Allerhøjeste Beslutning.

Paa denne Maade troede vi at maatte opfatte den os tildelte, vanskelige Opgave. Vi bleve bestyrkede i vor Opfattelse derved, at de af os højagtede Mænd, som med den oprigtige Stræben efter at forberede et Forsoningsværk havde foranlediget Indsendelsen af vor tidligere allerunderdanigste Forestilling til Deres Majestæt, ligeledes af Cabinetssecretariatets Skrivelse af 24de Nov. f. A. troede at turde slutte, at en saadan Raadslagning mellem begge Landes Tillidsmænd af Deres Majestæt billigedes som et passende Middel til at tilvejebringe en Overenskomst. Ogsaa efter at have modtaget den senere, os før Udkastet af vort Forslag meddelte Cabinetsskrivelse, nærrede vi endnu det Haab, at vor Anmodning, i den nærmeste Tid at turde træde sammen med Mænd af det danske Folk til en Raadslagning, vilde finde Deres Majestæts Bifald; hvorimod der aldrig blev tænkt paa Underhandlinger mellem Undersaatter af forskjellige, under Deres Majestæts Scepter staaende Stater, i nogen anden end i den antydende Mening.

Allernaadigste Konge-Hertug! af de ovenfor anførte Grunde nære vi endnu stedse den Overbevisning, at en uden foregaaende Samtale med danske Tillidsmænd fra os udgaaende, videre Udvikling af de her nævnte Ønsker, som, naar den skulde have nogen Betydning, maatte være et i denne Form foredraget Mæglingsforslag, under nærværende Omstændigheder ikke af os kan meddeles, som ogsaa, at den snarere vilde standse end fremme Fredsværket. I denne Overbevisning beklage vi højlig, at det ikke har behaget Deres Majestæt at gaae ind paa den af os yttrede Anmodning. Ifølge den Opfattelse, vi i det Foregaaende ærbødigst have tilladt os at fremstille, kunne vi, da Hans Majestæt

har betegnet en foregaaende, skriftlig Udvikling af vore Ønsker som uundgaaelig Betingelse for en Allerhøjeste Beslutning i denne Sag, ikke andet end ansee den ved Cabinetssecretariatets første Skrivelse aabnede Udsigt til en Raadslagning mellem Tillidsmænd fra begge Lande for at være afskaaren. Gud give — dette Ønske udtale vi paa Hertugdømmernes samtlige Befolknings Vegne — det maatte lykkes, ad en anden Vej at føre til et lykkeligt Maal det, som paa denne Maade forgjæves blev forsøgt.

Kiel, den 26de Januar 1850.

Allerunderdanigst

F. Mommsen. F. C. Prehn. M. Steindorff.

Bilag 14.

Memorandum, bestemt til at tjene som Commentar til det preussiske Forslag, der er bleven meddelt i Conferencen af 19de Februar 1850.

(dat. d. 4. Marts 1850.)

Det Forslag, som den preussiske Befuldmægtigede fremkom med i Conferencen af 19. Febr. sidstleden, betræffende Hertugdømmet Slesvigs Forfatning, er bygget paa de Grundsætninger, der findes udtalte i Fredspræliminarierne saavel som i det i Conferencen af 3. Juni 1849 overrakte preussiske Memorandum.

I Henseende til den almindelige Idee afviger det ikke fra det i Conferencen af 17de Januar 1850 meddelte danske Forslag; det er kun med Hensyn til Anvendelsen af denne Idee, at de ere forskjellige.

Det synes fra begge Sider anerkjendt, at Hans Majestæt Kongen af Danmark ifølge Præliminariernes Text og

Aand skal tilstaae bemeldte Hertugdømme en Forfatning, der holder Middelvejen mellem tvende Yderligheder.

Et Land kan i politisk Henseende være knyttet til et andet som Provinds ved Incorporation, eller det kan være forbundet dermed ved en blot Personal-Unions svagere Baand. Danmark har i nogle Tidsrum af dets Historie stræbt at forbinde Hertugdømmerne Slesvig-Holsten, eller idetmindste det første, med sig ved Incorporation; derimod har Landet altid vist en haardnakket Modstand. Under de tvende sidste Aars Bevægelser have Hertugdømmerne lydeligt og formeligt proclameret Personal-Unionen som en Grundsætning. Fredsværkets Opgave er nu at finde en til Forholdenes Stilling passende Middelvej mellem disse tvende Yderpunkter.

Betragtet fra dette Synspunkt synes det danske Forslag at udelukke Ideen om en Incorporation, der et Øjeblik var opstaaet under de politiske Bevægelser i Marts Maaned 1848. Det giver Hertugdømmet Slesvig en særskilt Organisation, der visseligen ikke er uvigtig; imidlertid sees det dog, naar man sammenligner de Gjenstande, der opstilles som særskilte, med dem, man indbefatter under Unionen, at de første i politisk Henseende mest ere af en underordnet Beskaffenhed. De indeholde ikke en saadan virkelig Uafhængighed som den, der er bestemt Hertugdømmet Slesvig, og heller ingen Garanti for denne Uafhængighed. Et Land, hvis Land- og Sømagt, Finantser, Toldvæsen etc. etc. uden Indskrænkning ere lagte i en anden Stats Hænder, kan ikke kaldes et uafhængigt Land. Det kan have særskilte Institutioner angaaende mange i andre Henseender meget vigtige Gjenstande, f. Ex. angaaende Privatretten, Justitsvæsenet, Religion og Cultus, Undervisningsvæsenet, Handelen og selv de provindsielle Finantser, men det ophører derfor ikke at være Provinds. I Henseende til de væsenlige Punkter, nemlig til den offentlige og politiske Ret, finder der en Incorporation Sted. Det er umiskjendeligt, at det danske Forslag i denne sidste Hen-

seende henfører næsten alle virkelig politiske Gjenstande til Unionens, det vil sige for Slesvigs Vedkommende til Afhængighedens Gebet. Affattet paa denne Maade vilde Slesvigs Forfatning bære Præget af og næsten have samme Virkning som en provindsiel Institution.

Man kan villigen indrømme, at det af næsten alle nyere Stater fulgte Centralisations-Princip i mange Tilfælde har vist sig som et Kraftens og Fremadskridelsens Princip. Overalt, hvor de forskjellige Dele af et Land ere af en ensartet Natur, kan Centralisationen binde dem tættere til Regjeringens Villie og gjøre Statens Hjælpekilder mere disponible, med eet Ord Landet kan optræde som en enkelt Person. Hvis derimod disse forskjellige Dele ere af en altfor uensartet Natur, hvis deres Nationalitet, Sprog, Cultur, deres Historie eller deres Sympathier ere hinanden altfor modsatte, saa synes det i Almindelighed klogere ikke at forsøge en altfor fuldstændig Union. Centralisations-Principet, anvendt paa saadanne Lande, har i Reglen fort til et modsat Resultat af det, der tilsigtedes; istedetfor Forening har det fremkaldt Sønderlemmelse, istedetfor Kraft Ødelæggelse.

Idet den kgl. proussiske Regjering paa sin Side foreslog et Udkast til Slesvigs tilkommende Forfatning, har den troet at burde hente Raad hos de i en Række af flere Aarhundreder fra Landet selv vundne Erfaringer. Det synes, at Danmark og Hertugdømmerne ingensinde have draget saa megen Nytte af deres gjensidige Forhold, som i de Tidsrum, hvori man mindst har stræbt at sammensmelte dem. Denne Erfaring bekræftes ved Nutidens Historie. Den dybeste Spaltning har bemægtiget sig de to Lande med Hensyn til Nationalitet, Sprog, Traditioner, denne Samling af Ideer og Følelser, der udgjøre Befolkningens moralske Tilværelse. Beklagelige Begivenheder have endog skabt et Nationalhad, som det ikke vil lykkes at dæmpe uden ved at indskrænke Berøringspunkterne mellem begge Lande. Disse Begivenheder have, [langt fra at indskrænke deres Virkninger til den egenlige Skueplads

for deres Virksomhed, gjennem de nationale og politiske Sympathier forplantet deres Rystelser til Tydskland, ja til hele Europa. Europa og Tydskland ere paa det mest Levende interesserede i, at disse Rystelser ikke gjentages.

Der er desuden en speciel Grund, der taler for Slesvigs Uafhængighed. Medens Danmark var et absolut Monarchi, og Nationalvillien saaledes ikke havde constitutionel Indflydelse paa den kgl. Regjering, kunde Hans Majestæt bedre af egen Magtfuldkommenhed skjænke sine tyske Lande den Grad af Uafhængighed, der egnede sig til at sikre deres Rolighed. Men nu under den constitutionelle Regjeringsform er der visseligen en større Fare for den tyske Nationalitet overfor den danske. Kun en sand og virkelig Uafhængighed kan skjænke Slesvig en tilstrækkelig Garanti mod nationale Overgreb.

Det er disse Betragtninger, der ere Aarsag i, at det preussiske Forslag fjerner sig mere end det danske fra et Incorporations-System, uden dog at gaae til den modsatte Yderlighed, en blot Personal-Union.

Hvad Detaillen angaaer, saa har man undgaaet at optage deri Noget, som ikke Omstændighederne gjorde nødvendigt, eller som ikke paabødes af en uundgaaelig Analogi. Man har saa meget som muligt havt det danske Forslag for Øje, idet man tillige har taget skyldigt Hensyn til den mæglende Magts Hensigter og Meninger. Man har maattet lægge Vægt paa Landets gamle Rettigheder, idet man til samme Tid har overvejet Fremtidens Fornødenheder og undersøgt de omtvistede Punkter, hvis Ordning var nødvendig for at undgaae en Fornyelse af de nuværende Conflicter. Endelig har man i Henseende til Unionen mellem begge Lande benyttet Analogien af Forholdet mellem Norge og Sverig, et slaaende Exempel paa de gode Virkninger af en sondret Stilling. Unionen mellem Norge og Sverig er mere end en blot Personal-Union, saaledes som den f. Ex. fandt Sted mellem Hannover og England. Ret til at slutte Fred og erklære Krig saavel som Forholdet til Udlandet

beroe, paa nogle Undtagelser nær, hos Sverig. Af denne Grund havde man kunnet holde sig strængt til Analogien mellem Norge og Sverig, saa meget mere, som Folke-mængdens Forhold omtrent er det samme mellem Norge og Sverig som mellem Slesvig og Danmark (Norge til Sverig som 1 til 3, Slesvig til Danmark som 1 til $3\frac{5}{7}$). Desuagtet er den fra Norge hentede Analogi aldrig bleven gennemført, og man har i det Hele taget holdt sig langt indenfor Grændsen af de respective Bestemmelser i den norske Forfatning og Unionsact. Hvad den indre constitutionelle Ret angaaer, da har man vel optaget det, der i Almindelighed har sin Plads som offentlig Ret i de europæiske Forfatninger, saaledes som ogsaa er Tilfældet i den danske; men man har vogtet sig for at udstrække Folkefriheden til en Grad, der ikke lod sig forene med den monarchiske Regieringsforms Sikkerhed. Hensigten er ingenlunde at svække den organiske Magt, Hans Majestæt som Hertug af Slesvig bør udøve over sit Land, men netop at styrke den ved Former, hvis Gyldighed anerkjendes paa begge Sider; det gjælder fremfor Alt om at gjenoprette en varig Fred mellem de tvende Nationaliteter ved at forebygge Rivninger imellem dem.

ad Artikel I. Den er selve Præliminariernes Text.

ad Artikel II. Man gjør ikke Paastand paa at nærværende Artikler skulle indeholde en fuldstændig Forfatning i alle dens Enkeltheder; Hensigten er kun at bestemme de vigtigste Punkter. Da Slesvig ligger imellem Danmark og Holsten, vil det være nødt til at følge den constitutionelle Analogi af disse tvende Lande. Naar denne Basis en Gang er bestemt, overlader man Initiativet angaaende Enkelthederne til Landsherrens Regjering. Man vil letteligen kunne komme overens derom, førend nærværende Tractat underskrives, uden dog derfor at indrykke Slesvigs Forfatning i dens Helhed i Tractatens Text.

Kun kommer man til at bestemme i en af nærværende Tractats transitoriske Artikler, at Slesvigs Forfatning

skal blive offentliggjort med Lovskraft i selve det Øjeblik, da Hans Majestæt Konge-Hertugen igjen kommer i virkelig Besiddelse af dette Land.

ad Artikel III. Artikel III opregner Departementerne i Hans Majestæt Konge-Hertugens Regjering, som skal residere i Byen Slesvig, og den samme tildelte Vårkekreds. Ved at henvise Finantserne, Told- og Postvæsenet samt den militaire Bestyrelse under Unionen, det vil sige under en absolut Afhængighed af Danmark, synes det danske Udkast ikke at være i Oorerensstemmelse med Præliminariernes Bogstav og Aand.

For det Første gjør Præliminariernes Artikel II ingen Undtagelse eller Forskjel med Hensyn til Adskillelsen i »den indre Bestyrelse«; den maa altsaa være fuldstændig. Alle de Gjenstande, der i Almindelighed og i Reglen henhøre til »den indre Bestyrelse« bør have Plads i Afsnittet om Adskillelsen og ikke i Afsnittet om Unionen.

Altsaa ifølge Præliminarierne skal Slesvig have sine egne Finantser, sin egen civile og militaire Bestyrelse, sit eget Post- og Toldvæsen, fordi alle disse Gjenstande ikke henhøre under et Lands ydre, men under dets indre Anliggender (See ogsaa Bemærkningerne ad Artikel XII).

Man kommer til samme Resultat ved at sammenligne Maaden, paa hvilken det næsten tekniske Udtryk »indre Bestyrelse« er brugt. Angaaende den ved Malmøer-Vaabensstilstanden indførte Regjering (gemeinsame Regierung) har Berliner-Protocollen af October 1848 brugt Udtrykket »indre Bestyrelse« og har henlagt under denne Regjerings Raadighed alle de Gjenstande, som ere opregnede i nærværende Udkasts Artikel III, Land- og Sømagt, Finantser etc. Det samme Udtryk findes i Norges Forfatning § 13 og indeholder ligeledes alle de omtvistede Gjenstande.

Desuden vilde det ved den mæglende Magts Erklæring (Lord Palmerstons Instruction af 13de Marts 1849) og ved den af Centralmagten i Frankfurt afgivne Erklæring (Note til Lord Cowley af 3die Februar 1849) udtrykkeligen fastsatte

Princip af Slesvigs Uafhængighed i Henseende til dets Anvendelse blive stærkt rokket, hvis de ovennævnte Gjenstande, det vil sige Finantserne, Armeen o. s. v., uden nogenomhelst Modification skulde stilles ikke under den slesvigske, men under den danske Regjerings Raadighed. Det er allerede ovenfor blevet bemærket, at et Land, naar det er berøvet Raadighed over de vigtigste Grene af dets indre Bestyrelse, ikke vilde være i Stand til at beholde mere end nominel Uafhængighed og tidligere eller sildigere maatte gaae ind under Kategorien af en Provinds. Den Regjeringsform, der ifølge Artikel III i nærværende Udkast vilde blive indsat i Slesvig, har en vis Analogi med § 15 i Norges Forfatning, med Hertugdømmerne Slesvig-Holstens Privilegier af 1460 og endelig med den den 15de September 1848 voterede Forfatning for Hertugdømmerne. Alle tre bestemme en Vice-Konge, en Regent eller en Statholder for at træde i den fraværende Landsherres Sted. Men nærværende Udkast gaaer ikke saavidt. Det indskrænker sig til at danne en afsondret, indre Bestyrelse, der adskiller sig fra den ommeldte Personal-Union ved Vice-Kongens Embede eller andre lignende, der repræsenterer Landsherrens Person.

ad Artikel IV. Næsten alle de Forfatninger, der ere blevne givne i de nyere Tider, fastsætte det Princip, at de offentlige Embedsmænd skulle enten være Indfødte eller Naturaliserede. En saadan Forholdsregel er nødvendig for at sikre et Lands Uafhængighed af et andet. Uden en saadan Bestemmelse vilde Slesvig aldrig kunne nyde sand Uafhængighed, hverken i Principet eller i Virkeligheden: dets af Navn særskilte, indre Bestyrelse vilde stedse i Udførelsen blive sammenblandet med den danske, dersom de, der forestode samme, ikke tillige vare sondrede fra hinanden ved forskjellig Indfødsret.

Den danske Forfatning af 5te Juni 1849 § 22, Norges § 92 »Landsprivilegierne« af 1460 og Hertugdømmernes

Forfatning af 1848 fastsætte det samme Princip som Grundlov.

ad Artikel V. Artikel V er aldeles overensstemmende med det danske Udkast; den tilføjer blot en Dag som Norm i Henseende til Brugen af begge Sprogene. Med fuldkommen Retfærdighed har man valgt den 17de Marts 1848, Dagen førend Bevægelsen udbrød i Hertugdømmerne, under hvilken status quo kunde være bleven forandret til Skade for den danske Nationalitet. Dette «uti possidetis» skal bestemmes i Overensstemmelse med den factiske Tilstand i Henseende til Brugen af begge Sprog paa den som Norm tjenende Dag. Den samme Dag er bleven fastsat som Norm i Malmøer-Conventionen af 26de August 1848.

ad Artikel VI. De Grundsætninger, som indeholdes i Artikel VI, ere i det Hele overensstemmende med den af constitutionelle Stater vedtagne Ret. Man har imidlertid undgaaet at gaae videre, end dette Regjeringssystem synes strængt at fordre, det er i det monarchiske og conservative Principis Interesse, at man f. Ex. har udelukket det suspensive Veto, der hyppigen paastaaes at være nødvendigt i Stater, der ere forbundne ved en mere fuldstændig Union. Saaledes optage Norges Forfatning, Siciliens af 1812, Hertugdømmernes af 1848 det suspensive Veto.

I den danske Forfatnings § 5 bestemmes, at Kongen ikke kan være Hersker over andre Lande end dem, der henhøre til det danske Monarchi, uden Rigsdagens Samtykke. Man har anseet en lignende Betingelses Optagelse i den slesvigske Forfatning for nyttig. I paakommende Tilfælde kunde nogle nye Bestemmelser blive nødvendige, f. Ex. for ikke at forandre Ligevægten i Monarchiets forskjellige Dele altfor meget til Skade for den tyske Nationalitet. En Clausul af samme Beskaffenhed findes ligeledes i Slesvig-Holstens Forfatning af 1848, Artikel 45.

ad Artikel VII. Artikel VII indeholder de almindeligen antagne Grundsætninger for det constitutionelle System. Man har ikke foreslaaet Noget med Hensyn til Antallet af

de lovgivende Forsamlinger: ikkedestomindre synes Landet neppe at egne sig til Tokammerssystemet. En enkelt Forsamling, som er sammentraadt under Indflydelse af en god Valglov, synes at være tilstrækkelig.

ad Artikel VIII. Artikel VIII er fuldkommen overensstemmende med §§ 72 og 73 af den danske Forfatning. Den seneste Tids Erfaringer i Tydskland, Frankrig og andetsteds have tilstrækkeligen vist, at en øverste Domstol for politiske Gjenstande kan blive en absolut Nødvendighed til Statens Conservation. En lignende Institution findes i Norge.

ad Artikel IX. Hvad angaaer Valgsystemet, da har denne sidste Tids Erfaring ligeledes vist de odelæggende Følger af den almindelige Stemmeret. For saa meget som muligt at styrke det monarchiske Princip og for at give de conservative Elementer et overvejende Fortrin har man udelukket al demokratisk Indflydelse ved at foreslaae en paa Stand og Interesser bygget Valgmaade med en temmelig høj Census, saaledes som den alt i Hertugdømmerne er indført ved Forordningen af 15de Maj 1834 §§ 2, 13, 14 og 15. Med en saadan Valglov kunde Slesvig siges at være i Besiddelse af et langt mere konservativt Valgsystem end de, som ere byggede paa de i alle andre europæiske Stater antagne Normer, England ikke undtaget; Kongen af Danmarks monarchiske Interesser vilde i hans tydske Lande endogsaa nyde større Sikkerhed end i Hans Kongerige Danmark.

ad Artikel X. Uden den i Artikel X med Hensyn til Brugen af indfødte og Udelukkelsen af ikke indfødte Tropper udtalte, indskrænkende Bestemmelse vilde et Lands Uafhængighed i sine Virkninger være tilintetgjort; den retligt indrømmede Adskillelse vilde aldeles komme til at beroe paa den factiske Tilstand. Samme Betingelse indeholdes i den norske Grundlovs § 25: men i nærværende Artikel har man dog ikke villet tilføie den i § 25 indeholdte Clausul, at Kongen maa have Storthingets Samtykke for at erklære en offensiv Krig.

ad Artikel XI. Artikel XI indeholder samme Princip, anvendt paa Marinen.

ad Artikel XII. Den XIIte og de følgende Artikler angaae »den politiske Union«, som fremdeles skal bestaae mellem Slesvig og Danmark. For at forstaae dette Udtryks rette Betydning bliver det nødvendigt at raadføre sig med de tidligere Underhandlinger.

De danske Befuldmægtigede i London vare i Marts 1849 fremkomne med det Forlangende, at Unionsforholdet mellem Slesvig og Danmark skulde være »uopløseligt«, hvortil den tyske Befuldmægtigede nægtede sit Samtykke. Iøvrigt opstod der Tvivl om Beskaffenheden af denne Union. Imidlertid lykkedes det Lord Palmerston, som den mæglende Magts Minister, at overtale de danske Befuldmægtigede til at give Slip paa Unionens Evigvarighed, og at sætte Udtrykket »politisk Union« istedetfor Ordene »uopløselig Union«, og han paatog sig samtidigt hermed tydeligt at forklare det af ham selv foreslaaede Udtryks Betydning for at hæve de af den tyske Underhandler, Chevalier Bunsen, fremførte Betænkkeligheder. I den Anledning tilstillede han under 13de Marts 1849 den britiske Gesandt i Frankfurt, Lord Cowley, en Depeche, som sætter Beskaffenheden af den politiske Union mellem Slesvig og Danmark udenfor al Tvivl. Med Hensyn til denne den ædle Lords Forklaring fandt den daværende Rigsminister v. Gagern sig fuldkommen beroliget, forsaavidt som den politiske Union ikke under nogen Omstændighed vilde kunne præjudicere Slesvigs Uafhængighed i forfatningsmæssig eller administrativ Henseende.

Jeg har meddelt ham (Chevalier Bunsen), siger Lord Palmerston, »at der synes at være fire Grader i den Union, som kan forbinde to Lande. En saadan Union kan enten være en simpel politisk, eller den kan være constitutionel, eller den kan være administrativ, eller endelig fuldstændig ved tillige at blive lovgivende.

To Lande, som ikke ere forenede ved Forfatning, Be-

styrelse eller lovgivende Magt, kunne ikkedestomindro ligeoverfor andre Stater danne en Del af et politisk Hele. saaledes at en fremmed Stat, som er i Krig eller holder Fred med det ene, tillige maa være i Krig eller holde Fred med det andet Land. Saadan er en politisk Union, og saadan, idetmindste hvad Storbritannien angaaer, er Slesvigs relative Stilling til den danske Krone. Storbritannien har ingen Samqvem eller Forbindelser med Slesvig uden gjennem den danske Krone, og Hendes Majestæts Regering kan derfor ikke forstaae hvad Vanskelighed der kan være i at erkjende Tilværelsen af en politisk Union mellem Hertugdømmet og den danske Krone.

Af denne autentiske Fortolkning fremgaaer to Ting: For det første, at Alt hvad der angaaer Slesvigs Forfatning, Bestyrelse og Lovgivning ikke kan være indbefattet i den politiske Union med Danmark, da denne kun har Hensyn til de udvortes Anliggender, hvilke findes opregnede i de efterfølgende Artikler; følgelig maa de andre Anliggender, som i det danske Udkast ere opstillede under Afsnittet under Unionen, henføres til Afsnittet om Adskillelsen eller om Uafhængigheden; og for det andet, at Slesvigs politiske Union med Danmark, langtfra at være erklæret for evig, tvertimod i Lobet af Forhandlingerne er bleven erklæret for opløselig. Som Folge heraf befinder det danske Udkasts 12te Artikel, som bestemmer, at denne politiske Union skal være evig, sig ikke alene i Modsigelse med de tidligere Underhaudlinger, men endog med Præliminariernes Artikel IV, som bestemmer, at Præliminair-Artiklerne paa ingen Maade skulle foregribe Successions-spørgsmaalet.

ad Artikel XIII. Man har ikke til Hensigt at unddrage Slesvig for saadanne Byrder og Afgifter, som Gjenstandene for den politiske Union gjøre nødvendige. Som Folge heraf skal Slesvig udrede sin forholdsmæssige Andel af Kongens Civilliste og af det kgl. Huses Appanager, naar disses Beløb først engang er bleven fastsat. Den slesvigske

Repræsentations Medvirking hertil staaer i Samklang med hvad der baade i Danmark og i Norge er Tilfældet. ad Artikel XIV. Det er især i Artikel XIV, XV, XVI og XVII. at man gjenfinder Beskaffenheden af den Union, som knytter Slesvig til Danmark. Man har ikke paa nogen Maade søgt at svække den Beføjelse, som tilkommer Hans Danske Majestæt som saadan med Hensyn til disse Forhold, eller hæve den underordnede Stilling, hvori Hertugdømmet Slesvig med Hensyn til dem befinder sig ligeoverfor Danmark.

Hvad Krigsflaget angaaer, da er den samme betræffende Bestemmelse taget af den norske Grundlovs 3die Artikel. ad Artikel XVIII. Bestemmelsen om Handelsflaget er ligeledes tagen af den norske Grundlovs tredie Artikel.

ad Artikel XIX. I Artiklerne XIX—XXII, som omhandle hovedsageligen Finantsgjenstande, har man iagttaget den strengeste Ligelighed i Fordelingen af Byrderne mellem de to Lande. Men ifølge Aanden i Præliminarierne forstaaer det sig af sig selv, at den danske Rigsforsamling ligesaa lidt vil kunne paalægge Slesvig Skatter eller andre Afgifter, som Slesvigerne paa den danske Rigsdag ville kunne votere deres respective Skatter i Forening med de Danske.

Med Hensyn til Udgifterne, saavel dem, som hidrøre fra det fælles Diplomati, som dem, der fremkomme ved andre Unionsforhold, kunde man have optaget den i Norge brugelige Fremgangsmaade, nemlig en Afgjørelse ved et regulært Votum af de slesvigske Stænder; men man har troet at gaae frem paa en Maade, der ikke saa let gav Anledning til ubehagelige Rivninger, ved at bestemme en Sum een Gang for alle. Med Hensyn til Valget mellem de to Maader, hvorpaa denne Sum formentlig vil blive at fastsætte, da overlades samme til den danske Regjering.

Det Forhold, som bliver at anvende ved Fastsættelsen af Slesvigs een Gang for alle bestemte Andel i Udgifterne ligeoverfor Kongerigets, bliver det, i hvilket begge Lande hidindtil have bidraget til deres fælles Udgifter, det vil

sige det Forhold, som grunder sig paa et Middeltal af deres ordinaire Indtægter i 10 Aar fra 1837 til 1847 incl.

Med Hensyn til de ved fælles Midler erhvervede Colonier skal Slesvig bidrage til Udgifterne og nyde Indtægterne i Forhold til sin Andel.

ad Artikel XXI. Fordelingen af den begge Lande paa-hvilende Statsgjæld, som er ældre end 24de Marts 1848, er en Foranstaltning af transitorisk Beskaffenhed. Efter dette Tidspunkt have begge Lande en særskilt Statsgjæld, hvilken de ogsaa skulle beholde særskilt. Delingsforholdet er det samme, som angives i Artikel XIX. Den 24de Marts 1848 er den Dag, paa hvilken den Bevægelse, som skilte de to Lande fra hinanden, har taget et politisk Anstrog saavel i Kjøbenhavn som i Kiel.

Hvad angaaer Kassebeviserne, da maa det bemærkes, at de danne en stor Del af den i Circulation værende Capital, og at det bliver nødvendigt at anerkjende dem som en Landet paa-hvilende Gjæld, hvis man vil undgaae at ødelægge mange Mennesker, i hvis Hænder de findes.

Bilag 15.

Résumé af de vigtigste af de i Conferencen den 17de Marts 1850 forebragte Bemærkninger.

I.

Danmark vilde aldrig kunne haandhæve sin Plads som europæisk Magt, ej heller Forbindelsen med Slesvig, hvis det gav Afkald paa Eenheden i den væbnede Magt (Landtropperne og Marinen). Denne Eenhed er en Existentssag for det, og det kan følgelig ikke gjøre Indrømmelser med Hensyn til de slesvigske Tropper, som vilde svække eller tilintetgjøre denne Eenhed, f. Ex. ved at Slesvigerne ikke i Fredstid skulde kunne komme til at tjene udenfor Hertugdømmet, ved at danske Tropper ikke skulde kunne anvendes i Slesvig, eller ved at etablere et særskilt Avancement før den militaire Tjeneste i Hertugdømmet.

II.

Idet Danmark forlanger, at Systemet og Administrationen for Toldvæsenet forblive fælles for Kongeriget og Hertugdømmet, indvilliger det i at udstrække dette Fællesskab til Indtægterne af Sundtolden, dog paa Betingelse af, at et lignende Fællesskab finder Sted med Hensyn til Slesvigs Quotapart i Udbyttet af Kanaltolden.

III.

Hertugdømmet Slesvig skal have Del med Kongeriget i Fordelene og Indtægterne, der hidrøre fra de danske Colonier.

IV.

Den politiske Forenings Kraft kan kun sikkert ved Haandhævelsen af de organiske Baand mellem Kongeriget og Hertugdømmet, og dette Maal vil under den constitutionelle Forfatning kun kunne naaes ved en fælles Repræsentation. Til den fælles Lovgivning vil der blive indrømmet Slesvig en Repræsentation, der er større end Halvdelen af Kongerigets, idet der gaaes ud fra Befolkningens Antal i de 2 Lande. Man samtykker i at tage ad referendum Forslag med Hensyn til Valget af en anden dansk By end Kjøbenhavn til Sæde for den fælles Repræsentation, saavel som med Hensyn til en mindre nær Periodicitet af dens Sammenkaldelse.

V.

Haandhævelsen af den eksisterende Indfodsret i Overensstemmelse med en Grundlov er en Følge af Fællesskabet af Gjenstande, som den politiske Forbindelse omfatter.

VI.

Det er ikke nødvendigt at Fredstractaten udtrykkelig bekræfter Foreningens Uløselighed, men den maa blot ikke indeholde Noget, der kunde siges at foregribe Spørgsmaalet i en modsat Retning.

Bilag 16.

De danske Befuldmægtigedes Svar paa den preussiske Befuldmægtigedes Modforslag af 19de Februar 1850 og hans Memorandum af 4de Marts.

I.

Hs. Maj. Kongen af Preussens Befuldmægtigede indgav den 4de Marts 1850 et Memorandum som Commentar til det i Conferencen af 19de Februar 1850 meddelte preussiske Forslag, og hvori han udvikler de Grunde, hvorpaa hans Forslag er bygget, og forklarer forskjellige deri indeholdte Bestemmelser.

Det opstiller som Princip, at Hertugdømmet Slesvig maa have en Forfatning, som paa den ene Side udelukker dets Indlemmelse i Kongeriget Danmark, medens den paa den anden Side er forskjellig fra en simpel Union. Det indrømmer, at det danske Forslag er grundet paa det samme Princip, og at de Meningsforskjelligheder, der ere opstaaede, kun ere en Følge af forskjellige Anvendelser af dette Princip. Hovedforskjellen bestaer i, at det preussiske Forslag søger at sikre Slesvig fuldkommen Uafhængighed i alle politiske Forhold undtagen de udenlandske Anliggender, medens det danske Forslag paapeger nogle andre Sager, som burde være fælles for Hertugdømmet og Kongeriget, saasom den væbnede Magt, Toldvæsenet og en Del af Finantserne. Bemeldte Memorandum mener, at Hertugdømmet i disse vigtige Sager derved vilde komme i Afhængighed til Kongeriget, og at saaledes »Slesvigs Forfatning vilde bære Præget af og næsten have samme Virkning som en provindsiel Institution«, og at »den hverken vilde indeholde den virkelige Uafhængighed, der er bestemt Hertugdømmet Slesvig, eller nogen Garanti for denne Uafhængighed.« Det anfører følgende Motiver for at give Slesvig den højeste Grad af Uafhængighed.

»Den dybeste Spaltning har bemægtiget sig de to Lande med Hensyn til Nationalitet, Sprog, Traditioner,

deene Samling af Ideer og Følelser, som udgjøre Befolkningens moralske Tilværelse. Beklagelige Begivenheder have endog skabt et Nationalhad, som det ikke vil lykkes at dæmpe uden ved at indskrænke Berøringspunkterne mellem begge Lande. Disse Begivenheder have, langt fra at indskrænke deres Virkninger til den egenlige Skueplads for deres Virksomhed, gjennem de nationale og politiske Sympathier forplantet deres Rystelser til Tydskland, ja til hele Europa. Europa og Tydskland ere paa det mest Levende interesserede i, at disse Rystelser ikke gjentages.

Det er af den Mening, at naar constitutionel Regjering bliver indført der, vilde der være større Fare for den tyske Nationalitet i Forhold til den danske, end tidligere under den absolute Regjering. Det foreslæaer som Mønsteret for Slesvigs Uafhængighed de mellem Norge og Sverig bestaaende Forhold.

De danske Befuldmægtigede kunne ikke ganske dele disse Meninger eller indrømme, at det drejer sig om at give Slesvig en ny Stilling til Danmark, eller at Preussen eller Tydskland er berettiget til at fordre Hertugdømmets Omdannelse til en uafhængig Stat, der blot ved nogle ydre Baand skulde være forenet med Danmark — saasom Souverainens Person, Krigstilstand og udenlandsk (diplomatisk) Repræsentation. Slesvig har aldrig udgjort en uafhængig Stat og kan ikke gøres dertil ved en Tractat mellem Tydskland og Danmark. Den første Paragraph i Fredspræliminarierne af 10de Juli 1849 erklærer tvertimod udtrykkeligt, at »den politiske Union, som binder Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, skal forblive urort.« Dets Uafhængighed er derfor begrændset. Hvis Udstrækningen af den politiske Union er klart betegnet i Fredstractaten, garanterer denne tillige den Uafhængighed, som omfatter alle politiske Gjenstande, der ere Unionen med den danske Krone uvedkommende. De politiske Gjenstande, der skulle vedblive at være fælles for Hertugdømmet og Kongeriget, siger Memorandumet, gaae ikke uind-

skrænket over i en anden Stats Hænder paa Grund af dette Factum, efterdi, hvad disse Gjenstande angaaer, Hertugdømmet og Kongeriget udgjøre en Eenhed. Det er kun lidet magtpaaliggende at undersøge, om det er rigtigt at anvende Benævnelsen »Provincial-Institution« paa den Constitution, der skal indrømmes Slesvig, fordi Slesvig ikke erholder en fuldkommen Uafhængighed i alle politiske Forhold. Dette vilde blive en ren Ordstrid; thi det er aabenbart, at Monarchiets specielle Constitution lige saa godt kunde betegnes en »Provincial-Institution«. Desuden er den Uafhængighed, man ønsker at sikre Slesvig, af en anden Beskaffenhed end den, der er indrømmet andre Lande, der høre til det egenlige Danmark. Betragtet fra et retligt Synspunkt, gaaer Spørgsmaalet ikke ud paa, om en større eller mindre Grad af Uafhængighed passer sig for Slesvig, fordi Landet ikke kan fordre Andet, end den Uafhængighed, hvoraf det var i Besiddelse. Slesvigs sande og varige Interesser vilde blive fortolkede fejlagtigt, hvis det skulde gøres til en aldeles uafhængig Stat, eftersom Hertugdømmets Udstrækning og Hjælpekilder ere altfor indskrænkede til at tillade, at en saadan Organisation skulde sikre dets Velfærd. Det kan heller ikke indrømmes, at der finder noget Schisma Sted mellem Kongeriget og Hertugdømmet med Hensyn til Nationalitet, Sprog og Traditioner. I Hertugdømmet findes to Nationaliteter — den ene dansk den anden tysk — ved Siden af hinanden; men mer end Halvdelen hører til samme Nationalitet og taler samme Sprog, som Kongerigets Indbyggere. De to Lande have samme Historie, og fra den Tid, da Frederik den 4de erobrede den hertugelige Del af Slesvig i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, kunde der ikke mere være Spørgsmaal om saadanne Krige som dem, der tidligere vare blevne førte mellem de tvende i Hertugdømmet regjerende Grene, af hvilke den ene hørte til den kongelige danske Familie. Heller ikke har i de to sidste Aar hele Hertugdømmets Befolkning gjort Opstand mod Kongeriget; Halvdelen forblev

Kongen tro. Vilde det ikke, for at forhindre disse Bevægelser fra at meddele sig til Tydskland, være tilraadeligt, at Slesvig erholdt en særskilt Constitution uden at være forenet med Holsten, som udgjør en Del af Tydskland? Heller ikke er der Grund til at frygte for, at Indførelsen af constitutionel Begjoring i Slesvig — om endog dets Forening med Danmark blev opretholdt — vilde gjøre noget Skaar i den tydske Nationalitets retfærdige Fordringer i Hertugdømmet, da alle Spørgsmaal om Nationalitet i Slesvig ere indre Sager, som udelukkende hore under den slesvigske Bestyrelse og Lovgivning, hvorover Kongeriget ikke har nogen Indflydelse. Heraf fremgaaer, at Analogien af de mellem Norge og Sverig bestaaende Forhold er uanvendelig, fordi der ikke kan være noget Spørgsmaal om at organisere en ny politisk Forening mellem Danmark og Slesvig. Hvad der passer paa Norge kan muligen slet ikke passe paa et Land af saa lille Udstrækning som Slesvig. Selv om det respective Beløb af Befolkningen i Norge og Sverig, i Slesvig og i Danmark stod i det af den preussiske Befuldmægtigede angivne Forhold, vilde dette dog være utilstrækkeligt, eftersom det for at afgjøre, hvor vidt et Land er skikket til at udgjøre en uafhængig Stat, er mere nødvendigt at overveje dets Stilling, Udstrækning af Hjælpkilder, end at sammenligne dets Folkemængde med en anden Stats.

Efter saaledes at have vist, at de i Indledningen til det preussiske Memorandum fremsatte Motiver ere utilstrækkelige til at bevise, at der findes Grunde til at indrømme Slesvig en Grad af Uafhængighed, som kunde svække dets politiske Forening med Danmark, ville de danske Befuldmægtigede undersøge de Uoverensstemmelser, der finde Sted mellem de preussiske Anskuelse og de tidligere Underhandlinger og Fredspræliminier.

II.

For at retfærdiggjøre Krigen mod Danmark er det

fra Tydsklands Side blevet paastaet, at Kongens Svar af 24de Marts 1848 til en Deputation fra Rendsborg udsatte den Forening, som havde bestaaet mellem Slesvig og Holsten. for Fare, og at det var Tydsklands Pligt at vaage over Opretholdelsen af denne Forening som en Ret, der tilhørte det tydske Forbundsland Holsten. Det vil være overflodigt at gaae ind paa en yderligere Undersøgelse af dette Punkt, da 1ste Paragraph af Fredspræliminarierne har helliget det Princip, at Hertugdømmet Slesvig skal have en særskilt Constitution, uden at høre til Holsten. Der eksisterer følgelig ikke nogen virkelig Grund til Krig.

Hvilken Mening man end kan have om Tydsklands Competence med Hensyn til den forud bestaaende Forening mellem de to Hertugdømmer, er det ubestrideligt, at Tydskland ikke har nogensomhelst Ret til at indblande sig i Slesvigs andre Forhold, især ikke i dets indre Constitution og politiske Forening med Danmark. Der er imidlertid under tidligere Underhandlinger blevet opkastet Spørgsmaal med Hensyn til disse Forhold. Det lader til, at den danske Konges Svar til Deputationen fra Rendsborg i Tydskland er bleven anseet som en Berettigelse til Frygt for, at Hans Majestæt havde i Sinde at indlemme Slesvig i Danmark. Kongen har aldrig nærret nogen saadan Hensigt og hvis den havde været nærret, er den opgiven.

Skjøndt Danmark ikke var forpligtet til at underhandle med Tydskland angaaende den Uafhængighed, som det maatte være hensigtsmæssigt at indromme Slesvig, samt angaaende dets Forhold til Kongeriget, besluttede den danske Regjering dog af Hensyn til Fredens Gjenoprettelse at tilstede en Bestemmelse desangaaende i Fredstractaten. men kun paa det Vilkaar, at Hertugdømmets Forening med Monarchiet udtrykkeligt skulde anerkjendes og ikke svækkes.

Da den tydske Centralmagt den 3die Februar 1849 antog en Fredsbasis, som den betegnede som Basis for Slesvigs Uafhængighed, foreslog Lord Palmerston, som den

mæglende Magts Minister, den 23de i samme Maaned at redigere denne Basis paa følgende Maade:

»Hans Majestæt Kongen af Danmark og Tydsklands provisoriske Centralmagt have samtykket i det af Hds. britanniske Majestæts Regjering angaaende Hertugdømmet Slesvig foreslaaede Princip som Basis for Underhandlingerne om en Fredstractat, nemlig at Hertugdømmet Slesvig skulde erholde en særskilt Constitution, Bestyrelse og Lovgivning under Kongen af Danmark som Souverain-Hertug. uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten.«

Den danske Regjering afslog denne Form, fordi den ikke syntes tilstrækkeligt at garantere Slesvigs Forening med Kongeriget.

Lord Palmerston foreslog derfor den 13de Marts 1849 en anden Form:

»Hertugdømmet Slesvig skal have en særegen Forfatning, forsaavidt angaaer dets lovgivende Magt og indre Bestyrelse, uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, og saaledes at den politiske Union, som knytter Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, lades urørt.«

Da den tydske Befuldmægtigede i London ikke var bemyndiget til at undertegne det sidste Membrum af denne Paragraph, sendte Lord Palmerston det samme Dag til Lord Cowley i Frankfurt i en Depeche, hvori han paalagde ham at udvirke, at det blev antaget af Centralmagten. Denne Note lyder saaledes:

»Den af Ridder Bunsen mod denne Passus (det sidste Membrum af den foreslaaede Paragraph) gjorde Indvendinger, at den anerkjender, hvad han har faaet Instrux om at benægte, nemlig Tilværelsen af en politisk Union mellem Hertugdømmet Slesvig og den danske Krone. Jeg har forestillet ham, at Tilværelsen af en saadan Union forekommer mig at være en Kjendsgjerning, som det er umuligt at bestride, og hvis Anerkjendelse paa ingen Maade præjudicerer Spørgsmaalet angaaende Betingelserne for dens Varighed. Jeg har meddelt ham, at der synes at være

fire Grader i den Union, som kan forbinde to Lande. En saadan Union kan enten være simpel politisk, eller den kan være constitutionel, eller den kan være administrativ, eller endelig fuldstændig ved tillige at blive lovgivende.

To Lande, som ikke ere forenede ved Forfatning, Bestyrelse eller lovgivende Magt, kunne ikkedestomindre ligeoverfor andre Stater danne en Del at et politisk Hele, saaledes at en fremmed Stat, som er i Krig eller holder Fred med det ene, tillige maa være i Krig eller holde Fred med det andet Land. Saadan er en politisk Union, og saadan idetmindste*), hvad Storbritannien angaaer, er Slesvigs relative Stilling til den danske Krone.

Det er et andet og forskjelligt Spørgsmaal, om en saadan Union er uopløselig, eller om den skal kunne ophøre i visse mulige Tilfælde.

Hr. Gagern sagde, at han naturligvis ikke kunde nægte, at den politiske Union mellem Hertugdømmet Slesvig og den danske Krone vilde vedblive at være uopløselig, saalænge som Arvefølgen i Danmark vedvarer i den mandlige Linie. Denne Erklæring fra hans Side er en fuldstændig Anerkjendelse af den tilstedeværende Existents af en saadan Union, og Alt hvad der stadfæstes ved den omstridte Passus i den foreslaaede Artikel, er, at den saaledes eksisterende, politiske Union skal forblive urørt, det vil sige, ikke blive paavirket, lide Skaar eller forandres ved den Omordning, som skal foregaae i Hertugdømmet Slesvigs indre Constitution og Institutioner. «

I denne Depeche opstiller Lord Palmerston to Facta: 1) Tilværelsen af en politisk Union mellem

*) I den Copi af denne Depeche, som er i de danske Befuldmægtigedes Besiddelse, og i den trykte: „Promemoria af den preussiske Regjering angaaende den danske Sag“, Pag. 46. er Kommaet, saaledes som ovenfor sat efter „idetmindste“, hvorimod Kommaet i det preussiske Memorandum af 4de Marts er sat foran dette Ord.

Anmærkning af de danske Befuldmægtigede.

Slesvig og den danske Krone, og 2) at denne Union bør forblive urørt, det vil sige, at den ikke bør lide Skaar eller forandres ved den Omordning, som skal foregaae i Slesvigs indre Constitution og Institutioner. Lorden viser, at den ubetingede Mening af den foreslaaede Basis er, at »lade den politiske Union, som knytter Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, forblive urørt,« og intet Videre. Intet er afgjort med Hensyn til Beskaffenheden eller Varigheden af den bestaaende, politiske Forening, som bør »forblive urørt.« Med Hensyn til dens Beskaffenhed siger han vistnok, at der er fire Slags politisk Forening, af hvilke den mindst bindende er den, der betegnes som simpel politisk, og som overensstemmende med hans Definition, bestaaer i en Forening af to Lande, som ikke ere forbundne ved Forfatning, Bestyrelse eller lovgivende Magt, men som med Hensyn til fremmede Stater danne een Stat, saa at en Magt, som har Krig eller Fred med et af disse Lande, maa befinde sig i samme Stilling med Hensyn til det andet. Der siges iøvrigt ikke, at Slesvigs og Danmarks Union er af denne Beskaffenhed, da dette vilde stride mod bestaaende Kjendsgjæringer, men at den — »idetmindste« i sin Beskaffenhed er saadan, forsaavidt Forholdene til Storbritannien angaaer. Der tales slet ikke om indre Forhold, da de ikke vedkomme Storbritannien.

De danske Befuldmægtigede kunne derfor ikke indrømme Rigtigheden af Slutningerne i det preussiske Memorandum, at ifølge Lord Palmerstons Depeche »den politiske Union med Danmark kun angaaer ydre Sager.« Der tales ikke i denne Depeche om Udstrækningen af denne politiske Union, der betegnes slet ikke mere end denne Unions Beskaffenhed, hvad de to Landes Forhold til Storbritannien angaaer. Desuden, selv naar man antager, at en saadan Fortolkning (som den, der er fremsat i Memorandumet) er bleven givet af Lord Palmerston, burde den,

da den blev affattet, for at være forpligtende for Danmark, have været meddelt dette, Noget, som ikke fandt Sted.

Begge Parter betænkte sig imidlertid paa at antage Lord Palmerstons Forslag af 13de Marts 1849.

Den 17de anmeldte Hr. Bunsen sin Redebonhed til at underskrive Artikelen under følgende Reservation:

»Undertegnede, overordenlige Gesandt o. s. v., som idag har undertegnet en Protocol, der provisorisk ordner Hertugdømmet Slesvigs Stilling, erklærer, at han kun har undertegnet denne Act under den udtrykkelige Reservation, at Ordene i den første Artikel »at den politiske Union mellem Hertugdømmet Slesvig og den danske Krone skal lades urørt,« kun maa forstaaes saaledes, at denne Union skal forblive urørt, saa længe som det nu regjerende danske Kongehuses mandlige Linie ikke er uddøet; Undertegnede erklærer endvidere, at Spørgsmaalet om Arveretten til Hertugdømmet Slesvig forbliver et aabent Spørgsmaal, og at den første Artikel i denne Protocol i denne Henseende ikke skal være til nogen Præjudice.«

Denne Reservation angaaer, som man seer, Unionens Varighed. Heller ikke var Centralmagtens Minister tilfreds med den foreslaaede Artikel med Hensyn til Unionens Udstrækning. I en Instrux af 17de Marts antyder han Norges Forhold til Sverig som et Mønster for Slesvigs til Danmark, og i en til den preussiske Befuldmægtigede hos Centralmagten stilet Note, dateret den 21de Marts, ytrer han sig saaledes: »Hvad angaaer det Udcast til en Erklæring, som behageligt er vedlagt Deres Skrivelse af Gaars Dato, maa jeg tillade mig at bemærke, at den for saa vidt synes ufuldstændig, som der, uagtet vore Anskuelser om Varigheden af den politiske Union fastholdes, ikke er blevet taget tilstrækkeligt Hensyn til Betydningen af Lord Palmerstons Forklaringer. Det synes mig at være nødvendigt udtrykkeligt at erklære, at denne po-

litiske Union ikke maa præjudicere Slesvigs legislative, administrative og constitutionelle Uafhængighed.»

De danske Befuldmægtigede i London gjorde ogsaa Indvending mod den foreslaaede Redaction. De foresloge først, at Artikelen udtrykkeligt skulde anerkjende den bestandige Vedvaren af den politiske Union, men de opgave denne Fordring, da det blev anerkjendt, at Forslaget ikke indeholdt Noget, som stred mod Danmarks Fordring med Hensyn til Unionens Uopløselighed, som hverken styrkes eller svækkes ved de brugte Udtryk. De frygtede ogsaa for, at den Clausul, som garanterer en særskilt Constitution for Slesvig med en Legislatur, kunde føre til Følger, der kunde præjudicere Unionens Udstrækning, og i det Modforslag, som blev stilet til Lord Palmerston den 26de Marts 1849, satte de Ordene »speciel Legislatur«, i Stedet for Ordet »Legislatur«.

Underhandlingerne angaaende de fra begge Sider gjorte Forslag og den definitive Redaction af Artikelen bleve ikke sluttede i London. Da den preussiske Regjering, paa Grund af den af Centralmagten og Nationalforsamlingen i Frankfurt indtagne Stilling, ønskede at tage Fredsunderhandlingerne i sine egne Hænder, opfordrede den danske Regjering til at sende en Befuldmægtiget til Berlin. Idet den danske Præsident i Statsraadet under 20de Maj 1849 tilmeldte den preussiske Ministerpræsident, at Hr. v. Reedtz var udnævnt til denne Post, tilføjede han:

»Uden at gaae ind paa Enkelthederne af de Spørgsmaal, som ville blive behandlede under Deres Excellences Auspicier, er det min Pligt i Almindelighed at bemærke, at Hr. v. Reedtz har faaet det Hverv at besvare Deres Excellences Forslag med den Nøjagtighed, som alene kan indgyde Tillid, og til Gjengjæld at forlange en klar Fremstilling af det berlinske Hofs Anskuelse om de Fredsgrundlag, som ere blevne foreslaaede af Hds. britanniske Majestæts Udenrigsminister, til hvilke Grundlag Kongens, min ophøjede Herres Regjering allerede har erklæret sin

Redebonhed til at give sit Samtykke — dog under den Forudsætning, at de blive optagne af Preussen og Tydskland i en Aand, som lader sig forene med den politiske Union, der bestandigt har bestaaet mellem Slesvig og det egentlige Danmark. Skulde dette være det preussiske Cabinets Hensigt, smigrer jeg mig med, at det ikke vil være vanskeligt at opstille Principet for de Forhold og Institutioner, som udgjøre denne Unions Væsen, og som følgelig bør forblive fælles uden Præjudice for den Uafhængighed, som iøvrigt skal indrømmes Hertugdømmet Slesvig i Alt hvad der angaaer dets nationale Bestyrelse og Lovgivning.

Danmark erklærede følgelig, at det var villigt til som Fredsbasis at antage den af Lord Palmerston foreslaaede Artikel, men alene paa det Vilkaar, at den ogsaa blev antaget af Preussen og Tydskland i en Aand, som lod sig forene med den politiske Union, der altid har bestaaet mellem Hertugdømmet Slesvig og det danske Kongerige. Grev von Brandenburg gav i sit Svar af 31te Maj 1849 sit Samtykke til denne Basis, skjøndt de af ham brugte Udtryk mere svarede til Meningen af den af Lord Palmerston i Efteraaret 1848 foreslaaede og af Centralmagten den 3die Februar antagne Basis, end til den væsenligt forskjellige af Hans Herlighed under 13de Marts 1849 foreslaaede. Den preussiske Statsraadspræsident siger:

»Denne Basis, som er Grundlaget for Hertugdømmet Slesvigs Uafhængighed, hvad dets Bestyrelse og Lovgivning angaaer, baade fra Tydsklands og Danmarks Side, er bleven antaget af Preussen og Tydskland. Den preussiske Regjering holder endnu fast ved samme, og uden at inlade mig paa nærmere Udvikling af Sagen tager jeg ikke i Betænkning at erklære, at Kongens Cabinet opfatter denne Basis paa en Maade, som paa den ene Side lader den politiske Union urørt, saadan som den altid har bestaaet mellem Hertugdømmet Sles-

vig og det egenlige Kongerige Danmark, og paa den anden Side de eventuelle Successionsrettigheder.»

I det Øjeblik, da Underhandlingerne i Berlin bleve aabnede, anerkjendte det preussiske Cabinet altsaa, at Fredsbasis hverken angreb den politiske Union mellem Hertugdømmet og Kongeriget eller de eventuelle Arverettigheder. Det synes derfor, at denne Basis ingen Forandring gjør hverken med Hensyn til Varigheden eller Udstrækningen af den politiske Union; en Discussion om, hvad der forstaaes ved denne Udstrækning eller Varighed, er imidlertid ikke derved udelukket.

III.

Efterat Underhandlingerne i Berlin om Præliminariernes Afslutning vare aabnede, fremlagde Baron von Schleinitz et Memorandum, dateret den 3die Juni 1849, hvori omstændeligt fremsattes det preussiske Cabinets Anskuelser angaaende Slesvigs tilkommende Forfatning overensstemmende med den af Lord Palmerston den 13de Marts fremsatte Basis. Den danske Befuldmægtigede erklærede, at han ikke kunde indlade sig paa alle de i Memorandumet indeholdte Bestemmelser, hvis detaillerede Discussion forekom ham at maatte henhøre til Underhandlingerne om den definitive Fred. Man blev derfor enig om simpelt at holde sig til Lord Palmerstons Forslag, som blev indført i de under 10de Juli undertegnede Præliminaries, saaledes:

Art. I.

»Hertugdømmet Slesvig skal have en særegen Forfatning, forsaavidt angaaer dets lovgivende Magt og indre Bestyrelse, uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, og saaledes, at den politiske Union, som knytter Hertugdømmet Slesvig til den danske Krone, lades urørt.«

Alle Forklarings- og Tillæggsforslag, der fra begge Sider vare fremkomne, ere saaledes skudte tilside, og det drejer sig kun om at fastslaae den logiske Betydning af

denne Artikel, ved hvilken de to underhandlende Parter ere forpligtede. Lader os undersøge denne logiske Betydning.

Det første Forslag i denne Artikel, abstract taget, siger, at Slesvigs særegne Forfatning skal omfatte dets lovgivende Magt og indre Bestyrelse. Der er ingen Indskrænkning med Hensyn til den lovgivende Magt, og hvad Bestyrelsen angaaer, synes det tilføjede Udtryk »indre« kun at udelukke derfra Forbindelser med fremmede Magter og følgelig diplomatiske og Consular-Forhold.

Det sidste Forslag i Artikelen erklærer tydeligt, at en politisk Union finder Sted og skal forblive urørt. Der ligger Intet deri, som leder til at mene, at det var Hensigten, at Unionen kun skulde blive urørt med Hensyn til Varighed; Udtrykkene ere i den Grad almindelige, at de finde Anvendelse paa alle Unionens Betingelser, saavel dens Udstrækning som dens Varighed. Heller ikke var det Hensigten blot at sikre en Personal-Union, et Factum, som er indrømmet af den preussiske Befuldmægtigede. Han synes imidlertid at være af den Mening, at det sidste Forslag kun angaaer udenlandske Forhold, fordi ifølge det første Forslag den indre Bestyrelse vilde udgjøre en Del af Slesvigs Uafhængighed. Men hvis denne Fortolkning blev indrømmet, vilde det sidste Forslag blive overflødig; thi da den særegne Forfatning skal omfatte den indre Bestyrelse, er den ydre Bestyrelse udelukket. Det sidste Forslag er ikke nødvendigt for at faststille denne Kjendsgjerning. Det maa derfor have en anden Betydning med Hensyn til Udstrækningen af denne Union, og dette er da ifølge Ordenes strænge Betydning, at den bestaaende Union maa, hvad dette Punkt angaaer, forblive urørt, det vil sige, at den for Fremtiden skal bestaa i samme Udstrækning som hidtil.

Lader os nu undersøge de to Forslag tilsammen. Hvis det sidste Forslag er sat for at gjøre det første tydeligere, vil Meningen være, at skjønt Hertugdømmet Slesvigs særegne Forfatning skal omfatte baade dets

lovgivende Magt og indre Bestyrelse, er det ikke Hensigten at udelukke en Lovgivning og Bestyrelse i Fællesskab med Danmark, forsaavidt de ere indbefattede i den bestaaende, politiske Union. Hvis derimod det sidste Forslag skulde modificeres af det første, vilde Meningen være, at den politiske Union med den danske Krone ikke skulde indbefatte nogen Del af den lovgivende Magt eller den indre Bestyrelse af Slesvig, følgelig ingenlunde skulde være legislativ og kun tildels administrativ.

Hvilken af disse to Fortolkninger giver den rigtige Mening? Constructionen i den Phrase, som siger, at Slesvigs særegne Forfatning skal lade den politiske Union være urørt, tilkjendegiver, at det er det sidste Forslag, som skal modificere det første. Hvis man havde villet det Modsatte, vilde det have været nødvendigt at bruge de af Rigsministeren den 21de Marts 1849 brugte Udtryk: »At den politiske Union paa ingen Maade skulde præjudicere (keinen Eintrag thun) Slesvigs legislative, administrative og constitutionelle Uafhængighed.«

Det er aabenbart saameget mindre tvivlsomt, at det er det sidste Forslag, som modificerer og bestemmer det første Forslag, som der kun derved opstaaer en Indskrænkning af Ordenes Betydning, hvorimod en modsat Antagelse vilde frembringe en Modsigelse.

Hvis det blev indrømmet, at det sidste Forslag modificerede det første, udsiger den deraf opstaaende Restriction, at dets Legislatur og dets Bestyrelse ikke vilde omfatte den Legislatur og Bestyrelse, som i Kraft af den politiske Union med den danske Krone ere fælles for Kongeriget og Hertugdømmet. Det lader sig desuden let forklare, at Legislatur og indre Bestyrelse ere blevne omtalte, fordi begge i mange væsentlige Punkter ere stærkt adskilte i Slesvig og i Kongeriget.

Man kunde maaske gaae endnu videre og paastaae, at det første Forslag ikke taaler nogen Modification, fordi det ikke siges, at Slesvig skal have en særegen Legislatur og

særegen Bestyrelse, men kun en særegen Forfatning forsaavidt dets Legislatur og indre Bestyrelse angaaer; men denne Betingelse kunde opfyldes, uden at overdrage Hertugdømmet hele Legislaturen og den indre Bestyrelse. Hvis det første Forslag modificerer det andet, vilde der, som sagt, opstaae en Modsigelse, efterdi det er fastsat, at den politiske Union skal forblive urørt, eller, som Lord Palmerston forklarer det: »Den skal hverken paavirkes, lide Skaar eller forandres«, og hvis Fællesskabet i Legislaturen og Bestyrelsen med Kongeriget aldeles blev ophævet, vilde den politiske Union, langt fra at blive urørt, tvertimod væsenligt blive angrebet, rørt ved og forandret.

Det her Sagte er tilstrækkeligt til at bevise, at den saaledes givne Fortolkning er at foretrække for den, som bekæmpes; men selv om man forudsætter, at begge Fortolkninger ere lige rimelige, fortjener den første Fortrinet, fordi Formodningen er til Gunst for det Bestaaende, fordi det tilkommer Preussen, hvis det paastaaer, at en Forandring skal finde Sted, tydeligt at bevise, at Danmark agtede at opgive sine Rettigheder med Hensyn til den politiske Union, fordi endvidere hverken Preussen eller Tydskland havde Ret til at udøve Indflydelse over Organisationen af Slesvigs Forfatning og dets Forhold til Danmark, og følgelig de af Danmark i denne Henseende indgaaede Forpligtelser ikkun kunne fortolkes strængt, og endelig fordi den danske Conseilspræsident paa den Tid, da Underhandlingerne bleve aabnede, erklærede, at Danmark ikkun kunde indrømme den af Lord Palmerston (den 13de Marts) foreslaaede Artikel under Forudsætning af, at Preussen og Tydskland ikke agtede at indskrænke Slesvigs politiske Union med Danmark, hvilket ogsaa den preussiske Conseilspræsident gik ind paa.

Det er uagtet dette Samtykke muligt, at det preussiske Cabinet betragtede den af Lord Palmerston foreslaaede Basis fra et andet Synspunkt; men dette kan ikke afgjøre Spørgsmaalet, medmindre denne Synsmaade er ret-

færdig og anerkjendes af Danmark, Det ovennævnte Memorandum, som den 3die Juni 1849 blev overleveret af Hr. v. Schleinitz, synes i Virkeligheden at tilkjendegive, at dette var det berlinske Cabinets Anskuelse; men Udviklingen af samme blev ikke indrømmet af den danske Befuldmægtigede, medens den danske Conseilspræsidents Fortolkning blev antaget af Preussen.

IV.

Den 2den Artikel i Præliminarierne af 10de Juli 1849 lyder saaledes:

»Hertugdømmet Slesvigs endelige Organisation, saaledes som den er betinget ved denne Basis, skal være Gjenstand for yderligere Underhandlinger, i hvilke de høje contraherende Parter ville indbyde Storbritannien til at deltage som mæglende Magt.«

Danmark havde ikke til Hensigt ved denne Artikel at forpligte sig til i Forening med Preussen og Tydskland at bestemme Enkelthederne af en Forfatning for Slesvig. At indrømme et saadant Punkt vilde være en altfor stor Opgivelse af souveraine Rettigheder. Tydskland har saa meget mindre Grund til denne Paastand, som det tydske Forbund, i Kraft af Wienertractatens Slutningsact af 15de Maj 1820 § 55, ikke engang besidder denne Ret med Hensyn til de forskjellige tydske Stater, der udelukkende ere berettigede til at ordne saadanne Sager som indre Anliggender. Det vilde være besynderligt, om Kongen af Danmark, som i sin Egenskab af Hertug til Holsten har Ret til at give en Constitution til Holsten, en tydsk Stat (en Tingenes Orden, der iøvrigt stadfæstes ved 3die Artikel af Præliminarierne), som Hertug til Slesvig og med Hensyn til dette ikke tydske Hertugdømme, skulde underhandle med Tydskland om Enkelthederne af en Constitution. Udtrykkene i 2den Artikel og dens Hensigt tilkjendegive tydeligt, hvor langt Preussens og Tydsklands Ret strækker sig til at gjøre Bestemmelse med Hensyn til Slesvigs Anliggender,

samt hvor den ophører. Hvad der skal være Gjenstand for yderligere Underhandlinger mellem de to høje, contraherende Parter, er den definitive Organisation af Hertugdømmet Slesvig, der fremgaaer af den i Artikel I bestemte Basis. Da denne Artikel er affattet i meget almindelige Udtryk, kan man ikke komme til noget sikkert Resultat med Hensyn til Slesvigs politiske Stilling, førend den sande Betydning og Udstrækningen af denne Basis er bleven undersøgt og bestemt.

For at naae dette, er det fremfor Alt nødvendigt at fastsætte og bestemme Alt hvad der er indbefattet i den politiske Union mellem Hertugdømmet og den danske Krone, og deraf vil da aabenbart fremgaae, hvori Hertugdømmets Uafhængighed bestaaer, idet denne kun er indskrænket ved den politiske Union og derfor indbefatter Alt hvad der ikke hører ind under denne. Ved at gaae frem paa denne Maade kan man vinde faste Regler angaaende de Bestemmelser, der blive at indføre i Fredstractaten, og endog gjøre dem permanente. Dette svarer til Naturen og Væsenet af en politisk Tractat og forebygger Tvivl med Hensyn til Anvendelsen, som ikke kunde undgaaes, naar man gaaer videre, eller hvis andre Enkeltheder vilkaarligt indføres.

Det sees desuden af en Erklæring af Hr. Bunsen, afsendt under Underhandlingernes Gang i London 1849 til den mæglende Magt, at Tydskland slet ikke tænkte paa at udøve en større Indflydelse paa den definitive Organisation af de slesvigske Forhold; thi han siger: »Tydskland fordrer ikke at have nogensomhelst Stemme med i Enkelthederne af Hertugdømmet Slesvigs definitive, constitutionelle Ordning. Det er nok, at en retfærdig Basis anerkjendes, overensstemmende med det engelske Forslags Bogstav og Aand.»

V.

De Principer, hvorpaa de danske Forslag af 17de Januar 1850 ere grundede, stemme fuldkomment med den

sande Betydning af de to første Artikler af Fredspræliminarierne, saaledes som det er blevet udviklet. Det er nødvendigt først at blive enig angaaende deres sande Betydning, deres Anvendelse vil da ikke møde nogen Vanskelighed.

Den preussiske Befuldmægtigede har ikke gjort anden speciel Indvending mod de danske Forslag, end med Hensyn til Artikel XII, som siger, at den politiske Union, som knytter Hertugdømmet til den danske Krone, skal være bestandigt vedvarende. I sit Memorandum slutter han med Hensyn til dette Punkt fra Lord Palmerstons Depeche til Lord Cowley (den 13de Marts 1849), at »Slesvigs politiske Union med Danmark er under Underhandlingernes Gang, langt fra at være bleven erklæret bestandigt vedvarende, tvertimod bleven erklæret opløselig.« — og han tilføjer: »Følgelig strider den 12te Artikel i de danske Forslag ikke mindre mod tidligere Underhandlinger, end mod 4de Artikel af Præliminarierne, hvori det bestemmes, at Præliminariernes Artikler paa ingen Maade skulle præjudicere Successionsspørgsmaalet.«

Det er sandt, at de danske Underhandlere i London først foresloge, at Basis skulde redigeres saaledes, at Uopløseligheden af den politiske Union mellem Slesvig og den danske Krone udtrykkeligt skulde anerkjendes, og at de senere frafaldt dette Forslag. Men Danmark opgav dermed ingenlunde Unionens Uopløselighed, som har europæiske Garantier. Det var ikke nødvendigt at fordre en ny Aerkjendelse i denne Henseende, naar blot Fredsbasis ikke indeholdt Noget, som var stridende mod denne Uopløselighed, hvilket ikke er Tilfældet; eftersom det deri hedder, at Unionen skal forblive urørt, følger det ogsaa deraf, at den forbliver uopløselig, hvis dette fremgaaer af tidligere Bestemmelser, som have Lovkraft. Lord Palmerstons Depeche til Lord Cowley indeholder ikke Beviser for det preussiske Memorandums Paastande. Den siger:

»Det er et andet og forskjelligt Spørgsmaal, om eu

saadan Union er uopløselig, eller om den skal kunne ophøre i visse mulige Tilfælde. Dette Spørgsmaal vilde de danske Befuldmægtigede strax og umiddelbart afgjøre ved de Ord, som de ønskede at indføre i Protocollen, idet de paastode, at den politiske Union imellem Hertugdømmet Slesvig og den danske Krone skulde være uopløselig. Men de danske Befuldmægtigede have ladet sig bevæge til at opgive denne Redaction, og de ere tilfredse med Redactionen af den først foreslaaede Artikel, som den nu staaer i dette Udkast.«

Det er derfor øjensynligt, at de danske Befuldmægtigede efter Lord Palmerstons Mening kun opgave deres Fordring om i Basis at indføre en udtrykkelig Anerkjendelse af Unionens Uopløselighed. Præliminariernes 4de Artikel bestyrker desuden ikke, men staaer snarere i Strid med den i det preussiske Memorandum opstillede Mening; thi eftersom de i de foregaaende Artikler indeholdte Bestemmelser paa ingen Maade maatte præjudicere Successionsspørgsmaalet, følger deraf, at hverken den danske Fordring med Hensyn til Unionens Uopløselighed eller Preussens Fordring, at Unionen skulde ophøre, naar den mandlige Linie af det kongelige danske Hus skulde uddøe, er bleven afgjort, og at Successionsspørgsmaalet forbliver aabent.

Desuden, hvis ifølge Præliminarierne dette Spørgsmaal ikke skal ordnes med Hensyn til de Lande, der ere forenede under det danske Scepter, førend efter den definitive Fredsslutning, kan det maaske være overflodigt i selve Tractaten at indrykke Bestemmelser, som præjudicere Unionens Varighed; men man maa dog huske, at Præliminariernes 4de Artikel ikke specløt angaaer Hertugdømmet Slesvig, og at det ikke fra Danmarks Side kan indrømmes, at der virkelig bestaaer nogen Tvivl med Hensyn til Arvefølgen i Slesvig, skjøndt det indrømmes, at saadan Tvivl bestaaer med Hensyn til visse Dele af Holsten.

VI.

De preussiske Modforslag af 19de Februar sidstleden afvige aldeles fra den Fortolkning af Præliminarierne, som af de danske Befuldmægtigede maa ansees for retfærdig. Ifølge disse Modforslag vilde den politiske Union blive indskrænket til Fællesskab med Hensyn til Souverain, Freds- og Krigstilstand og udenlandsk Repræsentation; alle andre politiske Forhold skulde være adskilte. Slesvig skulde følgelig have sin egen Armee, sin Flaade, Toldvæsen og Postvæsen rent slesvigske, og sine Finantser i enhver Henseende særskilte, hvoraf det følger, at det vilde være nødvendigt at dele Statsgjælden og Statsformuen, som hidtil havde været fælles for begge.

Danmark kan aldrig samtykke i et saadant Forslag eller tillade, at Slesvigs Sager blive ordnede saaledes. Hverken Preussen eller Tydskland har Ret til at forlange slige Indskrænkninger i Slesvigs politiske Forening med den danske Krone. Man maa ikke glemme, at Slesvigs Forhold, med Undtagelse af dets Forbindelse med Holsten, ere aldeles forskellige fra, hvad der blev anført som Bevæggrundene til og Hensigten med Krigen. Danmark kan saa meget mindre tillade Tilintetgjørelsen af alle organiske Baand mellem Hertugdømmet og Kongeriget, som det vilde være en fuldkommen Miskjendelse af de to Landes Interesser og Fornødenheder. Den af Danmark hidtil indtagne Stilling blandt andre europæiske Magter vilde blive compromitteret, og det er af Vigtighed for Vedligeholdelsen af den europæiske Ligevægt, at dets Stilling opretholdes. Slesvig vilde, constitueret som en uafhængig Stat, ikke have nogen Indflydelse og kunde ingen opnaae, undtagen ved at modsætte sig det kjøbenhavnske Cabinets Politik. Hvis efter Afslutningen af en Fred paa den af Preussen foreslaaede Basis det Parti, der deltog i Opstanden mod den lovlige Souverain, skulde faae Overhaand i Slesvig og proclamere Hertugdømmets Forening med Holsten og Tydskland, hvorledes skulde da Kongen af Danmark undertrykke

Opstanden? Han vilde ifølge Artikel X af Modforslagene være berøvet de Midler, som nylig satte Preussen i Stand til at gjenoprette Ordenen i Sachsen og Baden, og Østerrig til at hævde sin Myndighed i forskjellige Dele af det østerrikske Monarchi.

Om endog Kongen af Danmark har opgivet at antage et Sammensmeltnings- og Eenheds-System med Hensyn til de under hans Scepter forenede Lande, saaledes som Dagens Orden er i Tydskland, og som det følges af Preussen selv, kan han dog ikke indrømme en større Udstykning af sine Lande end den, Omstændighedernes Magt bydende kræver..

Man ønsker, at der skulde være en særskilt Armee for Slesvig. Det synes, at Erfaringen tilstrækkeligt har vist, at en Armee af den Størrelse, der svarer til et saa lidet udstrakt Lands Ressourcer, ikke kan opfylde det tilsigtede Øjemed — en Erfaring, som uden Tvivl har havt Indvirkning paa det System af militaire Overenskomster, som Preussen har afsluttet med tydske Stater af 3die Rang. En særskilt slesvigsk Armee med Alt hvad der vilde udfordres til Officerernes og Soldaternes Opdragelse og Undervisning, med særskilte Værksteder og Depoter — vilde den være en til Landets Ressourcer svarende Institution? Vilde nogen Person af de højere eller mere velhavende Klasser offre sig til den militaire Løbebane, naar han ikke havde anden Udsigt end det indskrænkede Avancement i den slesvigske Armee? Dette er endnu mere anvendeligt paa en særskilt Marine for dette Land. Skal Slesvig anlægge Dokker, udgrave Krigshavne og opføre Befæstninger til at forsvare dem? Hvo vilde opoffre sig for at blive en god Søofficer, naar hans Fremtids Udsigter vare indskrænkede til ikke at opnaae mere end Rang af Lieutenant eller maaske Capitain? Til hvad Nytte vilde de faa bevæbnede Skibe eller Kanonbaade være, som Slesvig kunde finde for godt at holde paa egen Bekostning, om det saa kun var til Kysternes Forsvar? Ifølge Artikel XI af Modforslaget skulde de altid være stationerede i slesvigske Havne i

Fredstid; men en Handelsnation behøver Brugen af sine Krigsskibe ogsaa i Fredstid. I Kraft af Artikel XIX skulde de danske Colonier (hermed menes sandsynligvis de dansk-vestindiske Øer) forblive fælles. Danmark afslaaer ikke denne Betingelse, tværtimod det foreslaaer den. Men det udkræver ikke alene en fælles Bestyrelse, som Modforslagene i enhver Henseende søge at udelukke, men Udrustningen af Krigsskibe til at beskytte Colonierne og deres Handel. Kan en slesvigsk Marine opfylde disse Fordringer?

Modforslagene indeholde desuden med Hensyn til den Constitution, der skal gives Slesvig, mange detaillerede Bestemmelser, med Hensyn til hvilke hverken Preussen eller Tydskland ved Artikel II af Præliminarierne er berettiget til at tages med paa Raad, for Exempel angaaende Antallet af Regjerings-Departementerne i Slesvig og Beskaffenheden af de Sager, med Hensyn til hvilke Kongens Befalinger skulle erhverves, angaaende Oprettelsen af en høj Domstol for politiske Forbrydelser, og angaaende Basis for en Valglov til Dannelsen af en Nationalforsamling. Intet i alt dette tjener til at bestemme Hertugdømmets Uafhængighed ligeoverfor Kongeriget eller den politiske Forening med dette. Ingen undtagen Souverainen, efterat han, hvis fornødent gjøres, har raadspurgt Hertugdømmets Repræsentanter, kan dømme om, hvad der er nødvendigt for Hertugdømmets Velfærd i denne Henseende, eller hvo der er berettiget til at fatte afgjørende Beslutning i saa Henseende. Preussen og Tydskland have ingen Ret til at foreskrive saadanne Regler for Holstens Affairer, og endnu mindre tilkommer det dem at gjøre det med Hensyn til Slesvig.

VII.

Efter saaledes at have udviklet Hovedforskjellen mellem de danske Forslag og de preussiske Modforslag samt de Bevæggrunde, som hindre dem i at gaae ind paa de vigtigste Bestemmelser i disse Modforslag, skulle de danske Befuldmægtigede uden dog at opholde sig ved hver Vending

eller hvert Udtryk, som ikke synes dem at passe til Spørgsmaalet, kun tilføje følgende Bemærkninger, som specielt angaae de forskjellige Artikler og de Forklaringer, som indeholdes i den preussiske Befuldmægtigedes Memorandum af 4de Marts. ad Art. I. Der er naturligvis Intet at indvende mod denne Artikel, da den er identisk med den første Artikel af Præliminarierne; men der synes ikke at være Nødvendighed for at optage den i Fredstractaten, da denne vil indeholde Udviklingen og Anvendelsen deraf.

ad Art. II. Før Fastsættelsen af en Constitution for Slesvig er det væsenligt nødvendigt at raadspørge Landets virkelige Fornødenheder. Det er upaatvivleligt passende, at den bliver affattet paa en med Danmarks eller Hertugdømmet Holstens Constitution analog Maade; men en saadan Bestemmelse staaer ikke i nogen Forbindelse med den 2den Artikel af Præliminarierne og er desuden saa ubestemt, at den sandsynligvis vil give Anledning til Stridigheder. Da den slesvigske Constitution skal fyldestgøre Fredstractatens Bestemmelser, kan den ikke forfattes, førend efter at denne er undertegnet. Kongen af Danmark, Hertug til Slesvig, vil da ile med saa snart som muligt at offentliggjøre den Constitution, han vil give Hertugdømmet; men han maa strax efter Fredens Slutning indtræde i sine souveraine Rettigheder, uden Modstand fra nogen fremmed Magts Side.

ad Art. III. Det er allerede vist, at denne Artikel vilde stride mod Artikel I af Fredspræliminarierne, hvis den militaire Bestyrelse, Finantserne, Toldvæsenet, Postvæsenet og Domainerne skulde udelukkes fra den politiske Union. De danske Befuldmægtigede maa holde fast ved Artikel VIII i deres Forslag med Hensyn til Gjenstande, der udgjøre den politiske Forening, og som derfor bør forblive fælles for Kongeriget og Hertugdømmet. Artikel III af de preussiske Modforslag gaaer videre end Artikel II af Præliminarierne, naar den bestemmer de forskjellige Regjerings-Departementers Antal og Virkekreds, Maaden, hvorpaa de offentlige Sager skulle ledes, og giver andre

Anordninger, som ere altfor foranderlige og altfor uenøjagtige til at optages i en Fredstractat. Adskillige Bestemmelser i denne Artikel ere desuden den naturlige Følge af en constitutionel Regjerings Indførelse.

ad Art. IV. Loven af 15de Januar 1776, der iøvrigt er bleven forkyndt som Grundlov, fastsætter for Kongeriget Danmark, Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsten en fælles Indfødsret. Denne Lov udgjør en Del af den politiske Forening mellem Kongeriget og Hertugdømmet, og blev ikke ophævet ved den nye Grundlov for Kongeriget Danmark af 5te Juni 1849. Den 22de § i den nævnte Lov stiller de Indfødte i Slesvig og Holsten paa samme Fod, som dem i Kongeriget, og giver dem samme Adgang til alle offentlige Embeder. Det store Flertal af Embeder i Hertugdømmerne blev kun givet til Indfødte i Slesvig og Holsten, og hvis Indfødte fra Kongeriget ere blevne ansatte i Hertugdømmerne, er et ligesaa stort Antal Slesvigere og Holstenere blevet ansat i Kongeriget. Da Loven om Indfødsretten er fælles for Slesvig og Danmark, vilde det imidlertid være en Følge af det constitutionelle System, at der vilde være endnu mindre Udsigt for Andre, end Indfødte i Landet til der at opnaae Embeds-Ansættelse. Det vilde desuden kun lidet opmuntre Folk med Formue, som vare fødte i Slesvig, til at uddanne sig til at tjene Staten i de højere Poster, naar de skulde være udelukkede fra al Forfremmelse i Kongeriget. Desuden, da de fælles Øjemød ved den politiske Forening ere at forblive i Fællesskab, fordre de Antagelsen af en identisk Lov om Indfødsret for Hertugdømmet og Kongeriget; og naar den væbnede Styrke er fælles, følger deraf, at Officersposterne ere lige tilgængelige for Slesvigere og Danske. Overholdelsen af denne Lov er den eneste Maade, hvorpaa der for Fremtiden som i Fortiden for de Indfødte i Slesvig og Holsten kan bevares den Dytighed, der fordres til at blive kaldede til Embeder i det ene eller det andet af disse Hertugdømmer.

ad Art. V. Ifølge Artikel II af Præliminarierne er det

ikke strængt nødvendigt at indføre en Bestemmelse angaaende de to Nationaliteter i Slesvig. De danske Befuldmægtigede have ikke desto mindre ment, at Tydskland kunde ønske at see den tydske Befolknings Nationalitets-Rettigheder garanterede i Hertugdømmet, og de have derfor i Artikel VI af deres Forslag af 17de Januar indført Principet om fuldkommen Lighed i Rettigheder for de to Nationaliteter, et Princip, der tilkjendegiver hvad der er retfærdigt, og som er tilstrækkeligt i denne Henseende. Hvis man med Hensyn til Brugen af begge Sprog ønskede at holde sig til en bestemt Dag eller til Sagerne Stilling til en vis Tid, maa Muligheden af en Forandring imidlertid indrømmes, hvis Nødvendigheden skulde fordre det. ad Art. VI, VIII og IX. Bestemmelsen i Slutningen af Artikel VI og de, som indeholdes i VIII og IX, høre ikke under Kategorien af de Punkter, der ifølge Præliminarierne behøve at ordnes ved Freden. Bestemmelserne i Artikel IX ere desuden altfor ubestemte og, ligesom de i den foregaaende Artikel, nødvendigvis underkastede altfor mange Fluctuationer, til at de ikke skulde blive en Kilde til Vanskeligheder.

ad Art. X og XI. Da Eenheden af Slesvigs og Kongerigets væbnede Magt er en Følge af Vedligeholdelsen af den politiske Union, kunne de danske Befuldmægtigede ikke gaae ind paa disse Artikler.

ad Art. XII. Den politiske Union, som skal lades urørt, indbefatter ikke alene Alt hvad der angaaer det souveraine Hus og de udenlandske Forhold, men ogsaa den væbnede Magt, Toldvæsen, Postvæsen og Finantser. Hvad de sidste angaaer, ere de danske Befuldmægtigede dog bemyndigede til at indrømme, at de fælles Finantser kun skulle indbefatte Statsgjælden og Statens Activer med dens Domaines, samt Indtægter og Udgifter, der angaae de fælles Gjenstande.

ad Art. XIII. Beløbet af Civillisten og den kongelige Families Appanager skulle, ligesom alle andre fælles Ud-

gifter, fastsættes i Overensstemmelse med det lovgivende Organ for de fælles Anliggender (den fælles Repræsentation).

a d Art. XIV. Dannebrog har til alle Tider været saavel Slesvigs som Danmarks National-Flag. To forskjellige Flag, hvoraf der kunde dannes et Unionsflag, existere ikke. Det forholdt sig anderledes, dengang Norge blev forenet med Sverig, da enhver af disse Stater indtil da havde sit særskilte Flag.

a d Art. XV. Hertugdømmet Slesvig er ikke nogen særskilt Stat, og især med Hensyn til de ydre Forhold er det i Fællesskab med Danmark; det tilkommer følgelig Kongen af Danmark som Hertug til Slesvig at slutte Tractater med fremmede Magter, og han kan ikke slutte Tractater alene som Hertug af Slesvig. Tractaternes Indhold maa afgjøre, om de skulle anvendes paa Kongeriget og Hertugdømmet, eller kun paa det ene af dem. De danske Befuldmægtigede kunne derfor ikke antage denne Artikel, hvis Bestemmelser desuden synes overflødige, medmindre de fortolkes i den her angivne Aand.

a d Art. XVI og XVII. Det er en naturlig Følge af constitutionelle Principer, at Ministeren for de udenlandske Sager maa være ansvarlig, ligesom ogsaa Cheferne for de andre Regjerings-Departementer, og da de udenlandske Forhold ere indbefattede i den politiske Union, ere denne Minister og de diplomatiske Agenter i Udlandet Kongerigets og Hertugdømmets Embedsmænd.

a d Art. XVIII. Slesvigs egenlige Handelsflag er Dannebrog, og der synes ikke at være nogen Grund til at tilføje det slesvigske Vaaben, de to Løver. Ifølge Bestemmelserne i Artikel XII af Vaabenstilstanden i Berlin af 10de Juli 1849 blev det indrømmet, at slesvigske Skibe maatte sejle under et Flag, der til Skjelnemærke førte det slesvigske Vaaben, men de slesvigske Søfarende foretrak at sejle under Dannebrog, uden dette Skjelnemærke. Dette gjorde den store Majoritet af de slesvigske Skibe, især fra

de betydeligste Havne i Hertugdømmet, Flensborg og Aabenraa. Af hele den slesvigske Handelsflaade, hvis Drægtighed tilsammen er $23038\frac{1}{4}$ Læst, have disse to Havnes Skibe en Drægtighed af $10806\frac{3}{4}$ Læst og af dette Antal er der kun 8 Skibe af en Drægtighed af $239\frac{3}{4}$ Læst, som benytte Interimsflaget. Resten har beholdt Dannebrog.

ad Art. XIX. Da den politiske Union med den danske Krone skal lades urørt, og da følgelig ikke alene de udenlandske Sager, men ogsaa andre Grene af Bestyrelsen skulle vedblive at være fælles for Kongeriget og Hertugdømmet, paaligger det dette sidste at afgive sin Qvotapart til de fælles Udgifter, og det bør deltage i de fælles Indtægter i samme Forhold. For at forebygge Strid om Forurettelse af det ene eller andet Land, have de danske Befuldmægtigede i Artikel XI af deres Forslag opstillet det nuværende Forhold mellem Befolkningen i Hertugdømmet og den i Kongeriget som den i saa Henseende afgjørende Regel.

ad Art. XXI. Indtil Marts 1848 vare Finantserne i deres fulde Udstrækning fælles for Hertugdømmet Slesvig og Kongeriget. For at vise sin Tillid til den slesvigske Rigsdag og tilfredsstille Landets retfærdige Ønsker er Kongen villig til at indrømme Hertugdømmet særskilte Finantser for væsentlige Gjenstande. Men han kan ikke give Afkald paa Fællesskab i Finantser med Hensyn til de fælles Anliggender, Activerne, den fælles Ejendom og den offentlige Gjæld. Delingen af den sidste vilde iøvrigt møde store Hindringer, fordi den største Del er contracteret i Udlandet og prioriteret i Statens Indtægter.

Spørgsmaalet, om de i den senere Tid i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten udstedte Papirspenge (Schleswig-Holsteinische Kassenscheine) bør anerkjendes, er ikke i Fredspræliminarierne udpeget som en Gjenstand, der skal ordnes ved Fredstractaten. Det tilkommer i enhver Henseende Kongen af Danmark som Hertug af Slesvig at afgjøre dette Spørgsmaal i Forening med Hertugdømmets Repræsentanter med Hensyn til den Del, der vedrører det,

og som Hertug af Holsten at arrangere Sagen paa samme Maade med Hensyn til den Del, der vedkommer dette Hertugdømme.

Berlin, den 22de Marts 1850.

Bilag 17.

Preussiske Bemærkninger til den danske Memoire af 17de Marts 1850.

Berlin, den 23de Marts 1850.

Det er det preussiske Cabinets inderligste Overbevisning, at en Fred, grundet paa den Fortolkning, de danske Befuldmægtigede give Præliminarierne, vil mislykkes i sin Udførelse. En saadan Fred vil frembringe alt Andet end fredelige Resultater. Den vil ikke uden Vaabenmagt kunne paalægges Hertugdømmerne eller kunne overholdes. Den vil hverken sikre Roligheden i Hertugdømmerne, i Danmark eller i Tydskland, da den ved at berøve Hertugdømmerne deres kjæreste Privilegium, nemlig deres Forening, ogsaa berøver dem Erstatningen derfor, nemlig en vis Uafhængighed af Danmark. Det maa endog befrygtes, at de af Preussen i denne Skrivelse gjorte Indrømmelser kunne føre til Fjendlighedernes Fornyelse i Hertugdømmerne.

ad I. Der er Intet at indvende imod, at Hærens Eenhed, forsaavidt Commandoen og den almindelige Ordning angaaer, opstilles som Princip. Det er ingenlunde nogen Afvigelse fra dette Princip, paa visse Punkter at fordrø en Adskillelse. Det synes saameget lettere at gjøre Indrømmelser i Retning af en eller anden Adskillelse mellem de danske og de slesvigske Tropper, som Halvdelen af Befolkningen ikke nærer fjendlige Følelser mod Danmark, og man af

denne Grund med tilstrækkelig Vished vil kunne stole paa de slesvigske Troppers Troskab, om de endog have en særskilt Organisation. Skjøndt Preussen fremdeles anseer den i Modforslaget udtalte Adskillelse af Tropperne nødvendig, er man dog villig til at indrømme:

1. At i eet Aar efter Fredens Slutning, inden hvilken Tids Udløb de slesvigske Troppers Organisation vil blive fuldført, et Corps paa 1500 Mand danske eller svenske Soldater gjøre Tjeneste i Hertugdømmet.

2. At Officerernes Forfremmelse skal være fælles i de højere og særskilt i de underordnede Grader, saaledes at Underofficerer og Officerer indtil Bataillonscommandeurer inclusive vælges blandt de slesvigske Officerer og Underofficerer.

a d. II, III, IV, V. Hvad Fællesskab i Toldvæsen (II), Statsgjæld, Colonierne (III) og Repræsentationen (IV) angaaer, kan Preussen ikke opgive sin Overbevisning om, at disse Gjenstande maa være særskilte. Alle, undtagen Colonierne, høre aabenbart ind under den »særskilte Legislatur og Administration«, som Præliminarierne indrømme. Da det imidlertid her drejer sig om Landets indre Interesser ligeoverfor Danmark, ville disse Interesser maaske bedre kunne bedømmes af Landet selv end af den preussiske Regjering. Af denne Grund kunne disse Gjenstande overlades til en fri og gjensidig Overenskomst mellem Souverainen og den slesvigske Repræsentation, valgt enten efter den nu i Hertugdømmerne gjældende Valglov eller efter de i Art. IX af det preussiske Modforslag anførte Paragrapher af Loven af 15de Maj 1834. Den nordlige Halvdel af Landet synes gunstigt stemt for Danmark, og ifølge de danske Befuldægtigedes Mening vilde endog den sydlige Del, hvis den skulde erklære sig ved Valg, vise sig mere i Harmoni med de danske Anskuelser. Er dette Tilfældet, vilde der være endnu mindre at indvende mod en saadan Udvej.

Lignende Betragtninger kunne gjøres navnlig med Hensyn til Artiklen om Indfødsretten (V) og Egenskaben af Slesviger som Betingelse for at være Embedsmand. Hvis Kongens Regjering har mindst Halvdelen af Landet for sig, synes det, at Embedsmændene godt kunne vælges i Landet selv. Denne Indrømmelse vilde mere end nogen anden bidrage til at berolige Landet.

Bilag 18.

Andragende til Hs. Majestæt Kongen fra Grev Reventlow og Advocat Beseler.

Allerdurchlauchtigste,

Allernaadigste Konge, vor Hertug!

De Ønsker og Forhaabninger, hvilke Deres Kongelige Majestæt saavel som de allerunderdanigst Undertegnede have knyttet til den Bøn, som af os den 11te November f. A. nedlagdes for Thronen, og til den Opfyldelse af samme, hvortil Deres Majestæt havde givet Udsigt, ere ikke gaaede i Opfyldelse. Nu som før see Hertugdømmerne sig adskilte fra deres nedarvede Landsherre; Tvedragten vedvarer mellem de under samme Scepter staaende Folk; begges Kraft fortæres; en lykkelig Fremtid sættes mere og mere i Fare. Men vi give ikke Slip paa det Haab, at det ved gjentagne Bønner vil lykkes at gjengive Landet sin Fyrste og stifte Frød og Forsoning imellem Folkene. Vi fornye vor Bøn til Deres Majestæt med desto mere Tillid, jo fastere vi ere overbeviste om, at den Aarsag, som først tændte Krigen, kan skaffes bort, om den end ikke endnu er bortfalden.

Med fuldkommen Oprigtighed erkjende vi, at Hertugdømmerne, Aarhundreder igjennem, have nydt Velgjerninger af Deres Majestæts Forfædre, som ikke gjorde det ønske-

ligt at løsne Baandet, der ved Fællesskab af Fyrster var knyttet imellem Kongeriget og Hertugdømmerne. Dette Baands Varighed angaaer Fyrsterettigheder, hvorover Hertugdømmerne ikke kunne raade. Ligesaa lidt ere disse beføjede til at bortgive Noget af det tydske Forbunds Rettigheder. Men hvad Hertugdømmerne uden Deltagelse af nogen Trediemand umiddelbart tør udbede sig af Deres Majestæt, det er en fornyet Anerkjendelse af en fælles Forvaltning og Lovgivning for begge Hertugdømmer. Allernaadigste Konge-Hertug! Hør denne Bon — for Deres Landes Freds og Lykkes Skyld!

Mere indstændigt end forhen har Trangen til constitutionelle Grundsætninger gjort sig gjældende i de sidste Aar. For Danmark har Deres Majestæt indført saadanne i Samdrægtighed med Folket. For Hertugdømmernes Vedkommende kunde samme Trang saa meget mindre lades upaaagtet, efter at de ved Krigen vare skilte fra deres Landsherre. Deres Majestæt vil ikke nægte Hertugdømmerne, hvad De har tilstaaet Kongeriget.

Allerhøjstsamme miskjender ikke, at Forvaltning og Lovgivning, som under Deres Forfædre i fire Aarhundreder have været fælles for begge Hertugdømmer, beroe paa et tilsvarende Fællesskab i Landets Repræsentation.

Deres Kongelige Majestæt tillade derfor en efter den her vedtagne Valglov sammenkaldt Forsamling af Deputerede for Hertugdømmerne at tage en forfatningsmæssig Andel i Lovgivning og Forvaltning; Deres Majestæt lade dernæst de grundlovmæssige Bestemmelser for Hertugdømmerne overveje og vedtage af samme Forsamling.

Fremfor Alt bede vi om, at Deres Kongelige Majestæt ikke længere vil lade Deres trosindede Hertugdømmer savne en offentlig Tilstand, som ved at anerkjendes saavel fra Fyrstens som fra Folkets Side er skikket til at bringe Beroiligelse og at bane Vejen for Fred.

Deres Majestæt behage at søge Kilden til disse Bønner

i den Fædrelandskjærlighed og undersaatlige Troskab, hvor-
med vi forblive

Deres Kongelige Majestæts
allerunderdanigste
Reventlow. Beseler.

Kiel, den 14de April 1850.

Bilag 19.

Instrux for de holstenske Afsendinge.

De Afsendte have 1) at lade den modtagne Skrivelse komme Landsherren tilhænde og efter bedste Evne mundtligt at understøtte dens Indhold. 2) En umiddelbar Overenskomst imellem Landsherren og Hertugdømmerne er det, der ønskes, og derfor søges først og fremmest en fra begge Sider anerkjendt, provisorisk Tilstand tilvejebragt, for hvilken den Bestemmelse synes heldigst, at Landsherren indsætter en Statholder for Hertugdømmerne, som skal regjere disse ved ansvarlige Departementschefer paa constitutionel Maade efter de nugældende Landslove, indtil en definitiv Tilstand inføres i Hertugdømmernes Interesse. Derhos maa man søge Overenskomst a) angaaende Reduction af Hæren paa begge Sider, imod at der gives Sikkerhed for, at Fjendlighederne ikke pludseligt fornyes; b) angaaende Aerkjendelse af et interimistisk Handelsflag for Hertugdømmerne; c) angaaende interimistisk Bidrag paa nærmere Afregning til Dækning af den fælles Statsgjæld, som var paadragen indtil Marts 1848, og til Civillisten. d) Fremdeles maa Sammenkaldelsen af en Landsforsamling fastsættes, for hvilken det nærmere Forslag om en vedtægtsmæssig Forfatning for Hertugdømmerne skulde forelægges, ved hvilket der i Henseende til Forholdet til Danmark forbeholdes en fælles Overvejelse imellem Comiteer af danske

Rigsdagsmænd og slesvig-holstenske Deputerede af Landsforsamlingen, men i Henseende til Forholdene til Tydskland og til Arvefølgen forbeholdes Underhandlinger med de tydske Regjeringer o. s. v., saavel som med Agnaterne og Stormagterne.

Bilag 20.

Andragende til Hs. Majestæt Kongen fra de holstenske Afsendinge.

Allerdurchlaughtigste, Allernaadigste Konge-Hertug!

De allerunderdanigst Undertegnede have i den dem den 24de April allernaadigst tilstaaede Audients udtalt for Deres Kongelige Majestæt, at det i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten vidt udbredte Ønske om Gjenoprettelse af et Freds- og Endrægtigheds-Forhold mellem de under Deres Majestæts Scepter forbundne Lande har ført dem herhen, og det vil være deres ivrigste Bestræbelser, efter [bedste Kræfter at virke til at fremme dette attraaede Fredsværk. Deres Majestæt har havt den Naade huldrikt at modtage Forsikringer om Hengivenhed og Loyalitet og at henvise Undertegnede med den allerunderdanigst fremsatte Bøn, at der maatte blive givet dem Lejlighed til nærmere at udvikle deres paa Ophævelse af den allerede i flere Aar bestaaende, krigerske Tilstand udgaaede Forslag, til det danske Ministerraads Præsident, Hr. Grev v. Moltke. Jo mere vi ere blevne bestyrkede i den glædelige Overbevisning om vor Fyrstes naadige Sindelag mod vort Land — en Overbevisning, som har bestyrket os i den Beslutning, udholdende at stræbe efter en Tilnærmelse til Freden — jo mere vi taknemmeligt erkjende, at Opnaaelsen af dette høje Maal fremfor Alt ligger Deres Majestæt paa Hjerte, desto mere føle vi os forpligtede til at aflægge Deres

Majestæt Regnskab for vore Bestræbelser i saa Henseende og om de Hindringer, der have modsat sig Opnaelsen af dette Maal. Deres Majestæt behage huldrikt at modtage nærværende allerunderdanigste Skrivelse, hvormed vi tilsigte at retfærdiggjøre vort Forhold ligeoverfor Landsherren.

Førend vort Ønske, at blive stedede til allerhøjeste Audients, kunde blive os indrømmet, havde vi ifølge skriftlig Meddelelse fra Hr. Conseilspræsidenten at udstede en Erklæring om, »at vi ikke vare komne som Afsendinge fra Statholderskabet i Kiel og ikke vilde optræde som saadanne.« Skjøndt der før vor Rejse hertil var sket en Opfordring fra det i sin Tid af den tydske Centralmagt indsatte Statholderskab, og en Discussion med det havde fundet Sted, vare vi dog ingenlunde traadte i et saadant Forhold dertil, at derved Udstedelsen af bemeldte Revers var bleven umulig. I vort videre Forhold er den her indgaaede Forpligtelse strængt og i den Grad overholdt af os, at vi i ingen Henseende have handlet paa Grund af nogen Fuldmagt, men tværtimod ere forblevne i en saadan Stilling, at paa den ene Side en Discussion med os maatte forekomme som et Middel til Indledelsen af directe Overenskomster mellem Deres Majestæts stridende Undersaatter, og vi paa den anden Side turde nære det Haab, under passende Forudsætninger med Held at kunne virke for Fjernelsen af de Hindringer, som siden have været i Vejen for Gjenoprettelsen af Landsherrens Regjering i Hertugdømmerne. Det er gjentagne Gange og ikke uden Grund blevet udtalt af Medlemmer af det danske Ministerium, at Indledelsen af egenlige Forhandlinger med os blev udelukket ved den frie Stilling, vi havde indtaget; men efter Udstedelsen af den af os forlangte, enhver Virksomhed fra vor Side betingende Revers maatte dog denne Stilling forekomme som den eneste, der endnu kunde finde Sted.

Først og fremmest syntes det ønskeligt til Beroligelse af de ophidsede Gemytter og til fastere Begrundelse af

Fredeu og den gjensidige Tilnærmelse at holde inde med Rustningerne til Krigen samt at formindske de stridbare Kræfter, og vor Bestræbelse er derfor gaaet ud paa at foranledige en større Hjempermittering af den i Hertugdømmet Holsten staaende Armee, hvorved man gik ud fra den Forudsætning, at ogsaa de i Kongeriget under Vaaben staaende Tropper til Opnaaelsen af dette Maal maatte blive formindskede, og at det paa en eller anden Maade blev documenteret, at det var Hensigten, for det Første ikke at ville foranledige nogen Forandring i den for Tiden bestaaende, militaire Besættelse af Hertugdømmet Slesvig. Undertegnede saae sig snart satte i Stand til at kunne meddele den Forsikkring, at under disse Forudsætninger en til Opnaaelsen af deres fredelige Bestræbelser saa ønskelig, betydelig Forminskelse af Tropperne i Hertugdømmet Holsten vilde indtræde. Da der i Stedet for den ventede, gjensidige Afvæbning her er blevet anordnet og udført en stærkere, krigersk Rustning, vove Undertegnede at udtale det Haab, at der til den herved allerede bevirkede Vanskeliggjørelse af en fredelig Tilnærmelse og Overenskomst endnu ikke maa komme den større Ulykke af et nyt, blodigt Sammenstød.

Endvidere er i en paa given Anledning til Conseilspræsidenten indgiven Skrivelse fra vor Side i Almindelighed det Maal blevet betegnet, som skal opnaaes ved vore Bestræbelser, og den Vej antydet, som til dette Øjemed efter vor Anskuelse bør betrædes. Indførelsen af en fra alle Sider anerkjendt, provisorisk Tilstand, under hvilken Landenes Regjering skal føres gennem Organer, som eensidigt indsættes af Landsherren, og den definitive Ordning af Landsforholdene skulde forberedes og dernæst endeligt fastsættes, maatte først søges opnaaet, og det maatte derfor ansees for hensigtsmæssigt, at de fornødne Discussioner fandt Sted ad mundtlige Samtalers udjævnende og mæglende Vej. Tilstedelsen til saadanne Samtaler var dog i Almindelighed bleven gjort afhængig af, at Statholder-

-skabet i Kiel først nærmere beviste i Gjærningen sit gjen-
tagne Gange yttrede Ønske om en fredelig Udjævning, og
navnlig lod visse for Hertugdømmet Slesvig trufne For-
holdsregler gaae tilbage. Fjernelsen af denne Hindring
har man paa Grund af mange derimellem trædende Om-
stændigheder ikke kunnet opnaae, og under 4de Maj d. A.
har Hr. Conseilspræsidenten tilkjendegivet, at de fornødne
Forbetingelser for en Discussion, som kunde aabne Udsigt
til et heldigt Resultat, endnu ikke syntes at være for-
haanden.

Under denne Sagernes Stilling saae vi os med Hensyn
til Opnaaelsen af vort Øjemed for det Første indskrænkede
til samtalevis at drøfte vedkommende Spørgsmaal med
Deres Majestæts danske Ministre, hvortil vi erholdt en
Opfordring, som fortjener Tak, hvilke lejlighedsvis Sam-
taler imidlertid, da de hverken udgik fra en bestemt Basis
eller forfulgte enkelte faste Maal, selvforstaaeligt kun
lidet kunde fremme Sagen i politisk Henseende. For os
har det derved vist sig, at en virkelig directe og ende-
lig Overenskomst om de svævende Uenigheder kun vil være
at opnaae ad egenlige Underhandlingers Vej, altsaa med
Organer for Hertugdømmerne, der af Deres Majestæt ere
blevne anerkjendte som berettigede dertil. Men ligesom
en directe Overenskomst med sin udjævrende Mægling
alene vilde være i Stand til at bevirke en oprigtig Forsø-
ning mellem de forskjellige Lande og til forhaabenlig
ganske at afværge Faren for tilkommende Stridigheder,
ligesom den mindelige Afgjørelse af Stridspunkterne alt
Fald er det bedste, om ikke det eneste Middel til at be-
virke et for begge Parter gavnligt Resultat, en varig og
fast begrundet Fred i det fælles Fædreland, saaledes synes
Indførelsen af Organer, som vare berettigede til at føre
Underhandlinger, at være betinget af et af Landsherren
anerkjendt Provisoriums Bestaaen i Hertugdømmerne.

Fra dette Synspunkt udgaer den Plan, som vi ærbø-
digst tillade os at vedlægge denne allerunderdanigste Skri-

velse som Bilag; den tilsigter derfor uden Præjudice for den paafølgende, definitive Afgjørelse Indførelsen af et Provisorium og en Tilnærmelse til den endelige Ordning af Forholdene ad Overenskomstens Vej. Vi have haft Lejlighed til at meddele det danske Ministeriums Medlemmer denne Plan i det Haab, at samme vilde blive billiget i Hertugdømmerne, og med det Løfte at skaffe nærmere Vished herom i Tilfælde af en foreløbig Overenskomst og dernæst ifølge Opfordring at vedføje de som Bilag ligeledes vedlagte, under 31te f. M. indgivne Oplysninger, i hvilke vi nærmere have fremsat vor personlige Opfattelse af denne Plan. Ogsaa have de enkelte, vedkommende Bestemmelser været Gjenstand for Discussioner med Medlemmerne af det danske Statsraad; men derpaa er det respective af disse og af Hr. Conseilspræsidenten blevet mundtligt meddelt, at den af os foreslaaede Plan overhovedet ikke var bleven fundet antagelig af Ministeriet og navnlig ikke uden saadanne Modificationer, som vilde forandre sammes Charakter, og at dette ogsaa paa Grund af de paa andre Steder svævende Fredsunderhandlinger maatte tage i Betænkning, paa sin Side nærmere at betegne de for nødvendige ansete Modificationer af Planen. Ogsaa vi, fra hvem de omhandlede Forslag ikke som saadanne ere udgaaede, see os ude af Stand til paa vor Side at foreslaae væsentlige Modificationer i samme, mindst saadanne, hvorved Planens Charakter vilde blive forandret, hvorfor vi under denne Tingenes Stilling ikke formaae for Øjeblikket at foretage noget Videre for at fremme Forsoningsværket.

Vore Bestræbelser for at bane Vejen for en fredelig Udjævning have siden ikke ført til noget Resultat; men man bør ikke opgive Haabet om atter at udsone Beboerne af de under Deres Majestæts Scepter forenede Lande med hverandre paa en fredelig Maade. Det maa være de Velsindedes Opgave og Pligt paa begge Sider at nærme sig hinanden ad Overenskomstens og Udjævningens Vej. Den i ethvert Tilfælde fordærvelige Vej af en unaturlig Kamp

mellem de i Aarhundreder som Brødre forenede Folk fører ikke til Fred, men i det Højeste til en blodig, foreløbig Afgjørelse, som, hvad ogsaa tidligere Tidens Historie advarende lærer, bærer den sikke Spire i sig til fremtidige Stridigheder og nye Kampe. Gid Himlen beskytte og bevare Landet for slig Ulykke! Ikke Kampen, men heller ikke den fra den ene Side udgaaende Udtalelse af hvad der skal være Ret, derimod kun Overenskomsten og Mæglingen vil bringe Freden tilbage. Denne Overenskomst vil imidlertid ikkun være at opnaae ved en virkelig, gjensidig Deltagelse, og ville Beboerne af Hertugdømmerne, velsindede og loyale, blive fundne rede til at hjælpe med til den fælles Gjenopbyggelse af en fredelig Tilstand, saa meget desto mere som de nære den Overbevisning, at Deres Majestæt som deres nedarvede Landsherre med landsfaderlig Velvillie vil fremme og understøtte det Fredsværk, hvortil Vejen skal banes ad Overenskomstens Vej.

Af Frygt for, at den fordærvelige Kamp paany kunde udbryde, og at de med andre Magter førte Underhandlinger ikke vilde bringe den indre Fred, som Deres Majestæts Lande alle behøve, kunne vi kun for os og Beboerne af de Lande, hvortil vi høre, under Forsikkring af vort længselsfulde Ønske, snarest muligt at see de Hindringer hævede, som holde de derværende Undersaatter fjernede fra deres nedarvede Fyrste, allerunderdanigst bede, at Deres Majestæt som den fælles Landsherre vil have den Naade at bevirke Indledning af en directe Underhandling til Afgjørelse af de mellem de tvende Deres Majestæt undergivne Folkestammer svævende Stridigheder.

Deres Majestæts tro og lydige Undersaatter.

Kjøbenhavn, den 7de Juni 1850.

Allerunderdanigst

Reventlow. Heinzelmänn. Prehn.

Bilag 21.

Bekjendtgjørelse angaaende Bestyrelsescommissionens Fratrædelse.

Efterat ifølge den under 2den d. M. i Berlin afsluttede Fred og de hermed i Forbindelse staaende Bestemmelser i Protocollen af samme Dato den kongelig preussiske Kammerherre og Regjerings-Vicepræsident, Greve til Eulenburg, af sin allerhøjest Regjering er bleven tilbagekaldt fra sin Stilling som Medlem af Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig under Vaabenstilstanden i Overensstemmelse med Conventionen af 10de Juli 1849, og Hs. Majestæt Kongen af Danmark har overdraget den civile Styrelse af Hertugdømmet Slesvig til Allerhøjstsammes Kammerherre og Cabinetssecretair v. Tillisch som overordenlig Regjeringscommissair, ere begge de af Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen udnævnte Medlemmer af Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig, den kongelig danske Kammerherre og Cabinetssecretair v. Tillisch og den kongelig preussiske Kammerherre og Regjerings-Vicepræsident, Greve til Eulenburg, sammentraadte med den af Hds. Majestæt Dronningen af Storbritannien til Opmand udnævnte kongelig storbritanniske Chargé d'affaires, Oberst Hodges, for at udstede en Declaration angaaende Ophævelsen af Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig.

De Undertegnede erklære herved, at den i Overensstemmelse med Conventionen af 10de Juli 1849 under 25de August samme Aar installerede Bestyrelsescommission for Hertugdømmet Slesvig under Vaabenstilstanden fra i Dag af nedlægger sine Functioner, og at Bestyrelsen, af Hertugdømmet Slesvig ligeledes fra idag af overgaaer paa den af Hs. Majestæt Kongen af Danmark hertil bemyn-

digede overordenlige Regjeringscommissair, kongelig dansk
Kammerherre og Cabinetssecretair v. Tillisch.

Flensborg, den 13de Juli 1850.

**Tillisch. Greve til Eulenburg.
G. Lloyd Hodges.**

Foranstaaende bliver herved bekendtgjort til Efterretning og Efterlevelse.

Flensborg, den 13de Juli 1850.

Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig.

Tillisch. Greve til Eulenburg.

Bilag 22.

Bekjendtgjørelse angaaende den kongl. Cabinetssecretair, Kammerherre v. Tillisch's Udnævnelse til overordenlig Regjeringscommissair for den civile Styrelse i Hertugdømmet Slesvig.

Efterstaaende allerhøjeste Ordre er bleven tillagt Under tegnede:

Frederik den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Lauenborg og Oldenburg.

Vor synderlige Bevaagenhed!

Vi give Dig herved tilkjende, at det er Vor allerhøjeste Villie og Befaling, at Du Os Elskelige Kammerherre Frederik Ferdinand von Tillisch, Vor Cabinetssecretair, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd, midlertidigen, indtil Vi anderledes maatte bestemme, i Vort Navn overtager som overordenlig Regjeringscommissair den civile

Styrelse af Vort Hertugdømme Slesvig, og ville Vi derfor allernaadigst have Dig bemyndiget til under Ansvar til Os at træffe de Foranstaltninger, som Du til Opfyldelsen af det Dig saaledes betroede Hverv maatte ansee fornødne.

Dermed skeer Vor Villie. Befalende Dig Gud!

Skrevet paa Vort Slot Frederiksborg, den 11te Juli 1850.

Under Vor kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

(L. S.)

I Overensstemmelse med foranstaaende Ordre overtager jeg herved den civile Styrelse af Hertugdømmet Slesvig. Alle Embedsmænd, Autoriteter og Øvrigheder ville følgelig fra idag af være mig ansvarlige med Hensyn til alle Embedshandlinger, og ligesom de ere forpligtede til pligt-skyldigt at efterkomme alle Forskrifter, som fra mig ud-gaa til dem, saaledes have ogsaa samtlige Indbyggere i Hertugdømmet at vise de Anordninger, som af mig agtes fornødne, uvægerlig Lydighed.

Med Hensyn til Besørgelsen af Regjeringsforretningerne henviser jeg til den af mig desangaaende under Dags Dato udstedte Bekjendtgjærelse.

Flensborg, den 13de Juli 1850.

Tillisch.

Bilag 23.

Extract af en Bekjendtgjørelse angaaende Besørgelsen af Regjeringsforretningerne under den overordenlige Regjeringscommissair for Hertugdømmet Slesvig, Kammerherre og Cabinetssecretair v. Tillisch.

Efterat jeg ifølge Bekjendtgjørelse af Dags Dato er traadt i Virksomhed som overordenlig Regjeringscommissair for Hertugdømmet Slesvig, bringer jeg med Hensyn til Regjeringsforretningernes Besørgelse Efterstaaende til offentlig Kundskab.

§ 1.

Alle Andragender og Beretninger, som hidtil have været at indsende til Bestyrelsescommissionen for Hertugdømmet Slesvig og Departementerne under samme, ville være at rette umiddelbart til mig som overordenlig Regjeringscommissair og ville blive afgjorte enten umiddelbart af mig eller ved en særlig dertil af mig bemyndiget Embedsmand.

§ 2.

Til Forretningernes Besørgelse ville de hidtilværende Departementer fremdeles indtil videre blive bestaaende med den hver af samme tillagte Forretningskreds, dog under Navn af 1ste, 2det og 3die Departement under den overordenlige Regjeringscommissair for Hertugdømmet Slesvig i Flensborg.

§ 3.

Forsaavidt et Departement indtil videre ikke af mig er overdraget til nogen Chef, vil Bestyrelsen af Forretningerne i samme blive besørgt umiddelbart af mig.

Flensborg, den 13de Juli 1850.

Tillisch.

Bilag 24.

An die Armee von Schleswig-Holstein.

Soldaten!

Das Vertrauen Eurer Regierung hat mich an Eure Spitze gerufen. Nachdem jede Bemühung mislungen war, Euren bisherigen geliebten Führer ganz für Eure Sache zu gewinnen, musste ein solcher Schritt geschehen. Ich fühle es, welche Schwierigkeit für mich darin liegt, sein Nachfolger zu sein, ihn zu ersetzen. Ich werde alle meine Kräfte daran wenden, dass es mir geling

Eine schöne und grosse Aufgabe liegt vor uns. Im Vertrauen auf Euren erprobten Muth, auf Eure Hingebung an die grosse Sache, auf Euren festen Willen, Alles an Euer gutes Recht zu setzen, habe ich es unternommen, Euer Führer zu sein. Ein solcher Kampf, wie er uns vielleicht bevorsteht, verlangt die grösste Anstrengung aller Kräfte, verlangt vor Allem den strengsten Gehorsam, die männlichste Tapferkeit aller Glieder der grossen Kette. Die Führung, und wäre sie die beste, ist ohne jene Tugenden erfolglos, zusammen aber vermögen sie Alles, ist ihnen der Sieg gewiss.

Die Führung ist meine Aufgabe. Ich darf sagen, ich kenne den Krieg und habe den festen Vorsatz, mit Euch auszuhalten bis zuletzt. Habt also Vertrauen zu mir, das Vertrauen zum Führer ist eine grosse Macht im Kriege.

Der Gehorsam, die Standhaftigkeit in schlimmen, die Bescheidenheit in guten Tagen, der Edelmuth gegen den Besiegten, das ist Eure Aufgabe. Ihr seid tapfere Männer, das weiss die Welt, aber die Tage des Gefechts sind nur die Erholungstage des Soldaten, die anderen, in Wind und Wetter, oft ohne das Nöthigste, bei grösster Anstrengung zu harren und zu warten, das sind die schweren Tage, da erkennt man erst den Geist, den Werth eines Heeres. Auch in solchen Tagen, wenn sie kommen sollten, werdet

Ihr Probe halten. Die freiesten Völker sind immer die strengsten Soldaten gewesen, sie sollen unsere Muster sein.

Ich werde die grössten Anforderungen an Euch machen. Zwei Feldzüge haben in Glück und Unglück bewiesen, dass man nicht fürchten darf, je zu viel von Euch zu fordern.

Eure Führer werden Euch überall mit glänzendem Beispiel vorangehen. Die Truppe ist immer wie der Führer, ich werde in allen Fällen von diesem Grundsatz ausgehen.

Wir wollen unsere Gegner, wenn wir ihnen von Neuem begegnen müssen, nicht gering achten, sie haben den Ruf des Muthes seit alten Zeiten, aber Ihr müsst ihnen überlegen sein, wie Eure Sache eine höhere ist, eine heilige. Sie kämpfen höchstens für einen Irrthum, entschieden aber für ein Unrecht, weil sie uns beherrschen möchten, unsere alten Rechte uns entreissen. Ihr aber streitet für Euer Volksthum, für uraltes unzweideutiges Recht, dafür, nach eigenem Gesetz und Recht regiert zu werden. Wir wollen ihnen nichts entreissen, sie nicht beherrschen, aber wir wollen, was uns gebührt, gleichberechtigt neben ihnen stehen, wir wollen ihre Freunde sein, aber nicht ihre Diener, ihre Knechte. Ihr König soll nicht als solcher unser Herr, er soll unser Herzog sein, er komme als solcher zu uns, und er wird mit offenen Armen und mit Ehrfurcht empfangen werden.

Möchten unsere Gegner diese Sprache verstehen lernen, jetzt, nun es noch Zeit ist und ehe der Riss unheilbar wird.

Schleswig-Holstein und unser Recht, das sei unser Schlachtenruf und unser Friedenswort zugleich. Und so mit Gott für das Vaterland, wenn die Stunde der blutigen Entscheidung schlagen sollte.

Ganz Deutschland, Europa wird auf uns sehen, und alle edlen Herzen, insonderheit die der geliebten Waffenbrüder, die bis jetzt in unseren Reihen oder uns zur Seite

standen, und welche die Politik von uns im Augenblick der Gefahr zu trennen droht, werden mit uns sein, wenn wir Männer sind. Schwören wir es sein zu wollen, zu fallen, wenn es sein muss, aber unbesiegt. Das Vaterland erwartet, dass Jeder seine Pflicht thue.

Kiel, am 10. April 1850.

Euer Ober-General

v. Willisen,
General-Lieutenant.

Trykfejl.

Side				
28	Corpus	4de	L. f. n.	Udgivter læs: Udgifter
29	—	10de	L. f. n.	Udgivter læs: Udgifter
37	—	10de	L. f. o.	Commission læs: Commissair
51	—	10de	L. f. o.	Sjælland læs: Sjællands
56	—	6te	L. f. n.	1848 læs: 1848,
91	Marginal	5te	L. f. o.	regjere læs: regjere i
210	Corpus	16de	L. f. n	vor læs: vore
211	—	6te	L. f. n.	skulle læs: skulle
216	—	3die	L. f. n.	værø læs: være
218	—	10de	L. f. o.	Uunderhandlingerne læs: Underhand- lingerne
219	—	5te	L. f. n.	kunne læs: kunde
244	—	17de	L. f. o.	Herredømme, i læs: Herredømme i
244	—	9de	L. f. n.	Provisoriumat læs: Provisorium at
259	—	15de	L. f. o.	sil læs: til
268	—	9de	L. f. n.	ratificere læs: ratificere
281	—	10de	L. f. n.	nærede, Planer læs: nærede Planer
287	—	13de	L. f. o.	Stegvig læs: Stegsvig
317	—	5te	L. f. n.	Vigtigked læs: Vigtighed
357	—	10de	L. f. o.	Ondre læs: Ordre
408	—	16de	L. f. n.	Indeligt læs: endeligt
14	Bilag	1ste	L. f. n.	(torrføde læs: (torrføde)
35	—	10de	L. f. o.	Orerensstemmelse læs: Overensstem- melse
53	—	15de	L. f. n.	handliagerne læs: handlingerne
53	—	15de	L. f. n.	opfordredede læs: opfordrede
72	—	9de	L. f. o.	gjøre læs: gør
79	—	9de	L. f. n.	alt læs: i alt
86	—	10de	L. f. o.	geling læs: gelinge.